

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΑΡΙΘΜ. 10

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟΜ. Γ΄.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ ΚΑΙ ΣΠΥΡΙΔ. Δ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ

ΦΩΤΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1999

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΑΡΙΘΜ. 10

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟΜ. Γ΄.

(ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ ΚΑΙ ΣΠΥΡ. Δ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1968

ΦΩΤΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ 1999

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
(ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ)

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

- Α) ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΥΠΟ ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ
Β) ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΥΠΟ ΣΠΥΡ. Δ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

Η πρώτη έκδοση του τόμου «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια» τό 1968, συνοδευόμενη από κασετίνα με πέντε μικρούς δίσκους (βινυλίου, 45 στροφών), είχε εξαντληθεί πρό πολλού. Η ανάγκη γιά ανατύπωσή του προέκυψε από την ιδιαίτερα μεγάλη ζήτηση, τόσο από έρευνητές τής δημοτικής μουσικής και φοιτητές των τμημάτων Μουσικολογίας των Πανεπιστημίων, όσο και από τό ευρύτερο κοινό.

Ο θάνατος του Σπυρ. Περιστέρη (Σεπτ. 1998), πού είχε επιμεληθεί τή μουσική έπιλογή, έκανε πιο έπιτακτική τήν επανέκδοση του συγκεκριμένου έργου. Η Έφορευτική Έπιτροπή του Κέντρου ένεκρινε ομόφωνα τήν πρόταση νά επανεκδοθεί ό τόμος και ή Διοίκηση τής Ακαδημίας Αθηνών αποφάσισε τή διάθεση του σχετικού κονδυλίου.

Ο τόμος αποτελεί φωτομηχανική ανατύπωση τής πρώτης εκδόσεως και συνοδεύεται από δύο δίσκους πυκνής έγγραφής (CD) με τό περιεχόμενο των πέντε δίσκων και από ένα φυλλάδιο με τούς τίτλους των επιλεγμένων μουσικών αποσπασμάτων στην ελληνική και άγγλική γλώσσα. Τήν έπιμέλεια τής ανατυπώσεως του τόμου είχε ό Έρευνητής Α΄ βαθμίδας του Κέντρου Γεώργιος Ν. Αϊκατερινίδης.

Μάιος 1999

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ-ΚΑΜΗΛΑΚΗ
Διευθύντρια του Κ.Ε.Ε.Α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἡ δημώδης μουσική, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ποιητικοῦ κειμένου, ἐξ αὐτῆς δὲ ἡ ἔρρυθμος καὶ τοῦ χοροῦ.

Μὲ τὸ τρίπτυχον τοῦτο (κειμένον, μελωδία καὶ κίνησις) ἐκδηλώνει ὁ ἄνθρωπος τὰ ψυχικά του συναισθήματα εἰς διαφόρους εἰδικὰς περιστάσεις τοῦ βίου του, ὡς καὶ εἰς τὸν καθημερινόν, τὸν ἀτομικὸν καὶ ὁμαδικόν, εἰς στιγμὰς ὑψηλῆς συγκινήσεως αὐτοῦ ἐκ γεγονότων χαρᾶς ἢ λύπης ἢ φιλοσόφου θεωρήσεως ἐν γένει τῆς ζωῆς.

Ἡ ἐκ παραδόσεως μουσικὴ αὕτη τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ οὕτως ἔκφρασιν ψυχικῶν ἐκδηλώσεών του, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μὲ τὸν ὕλικόν του βίον (δηλ. τὴν ἀπασχόλησίν του, ἀγροτικὴν, κτηνοτροφικὴν καὶ ἄλλην ἐπαγγελματικὴν), τὸν κοινωνικόν (γέννησις, γάμος, τελευτῆ, πνηγύρεις) καὶ τὸν πνευματικόν. Εἶναι οὕτως αὕτη συνδεδεμένη ὀργανικῶς μὲ τὸν ὅλον λαϊκὸν πολιτισμόν, διὸ καὶ μόνον ἐντὸς αὐτοῦ ἐξεταζομένη δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὀρθῶς.

Ἡ ἄποψις αὕτη, μὴ ἀμφισβητουμένη, στηρίζεται εἰς τὴν ἰδιομορφίαν τῆς μουσικῆς ταύτης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μουσικὴν ἐκ τῆς λογίας παραδόσεως, ἡ ὁποία βασικά γνωρίσματα ἔχει τὸ νεωτεροποιὸν καὶ προσωπικόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δημώδη, χαρακτηριζομένην ἀντιστοίχως ἀπὸ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ ὁμαδικόν. Διὰ ταῦτα ὡς ἐκδήλωσις τοῦ βίου, εἶτα δὲ καὶ ὡς μάθησις ἡ δημώδης μουσικὴ συνάπτεται, ὡς ἐλέχθη, στενωῶς πρὸς τὸν λαϊκὸν ἐκ παραδόσεως πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἔθνικὸς διὰ τὴν διὰ τοῦ χρόνου ἀδιάκοπον ἄσκησιν αὐτοῦ καὶ ὁ ὁποῖος δύναται οὕτω νὰ ἔχη τὰς ρίζας του, τόσον εἰς τὸν μεσαιῶνα, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς χρόνους προϊστορικοῦς.

Ἡ σημασία οὕτω τῆς σπουδῆς τῆς ἑλληνικῆς δημώδους μουσικῆς, ὡς καὶ τῶν λαϊκῶν χορῶν, εἶναι προφανῆς, οὐ μόνον δι' ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς πρὸς γνῶσιν τοῦ ἔθνικοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν του ἀρχὴν καὶ ἐξέλιξιν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν γονίμων τῆς μουσικῆς ταύτης στοιχείων εἰς τὸν σύγχρονον βίον, τὸν τε λαϊκόν, τὸν καὶ εὐρύτερον ἔθνικόν, καὶ τὸν τῆς λογίας παραδόσεως, ὡς ὕλης δι' ἐμπνεύσεις καὶ εἰς προσωπικὰς συνθέσεις.

Β'. ΑΡΧΕΙΑ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Τὸ θέμα τῆς περισυλλογῆς τῆς δημώδους ἑλληνικῆς μουσικῆς εἰς εἰδικὸν Ἀρχεῖον πρὸς διάσωσιν καὶ περαιτέρω μουσικολογικὴν ἐξέτασιν ἀπησχόλησε τὸ πρῶτον τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γ. Νάζου (1910). Ὀλίγον ἀργότερον ἐξεδηλώθη πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Πολιτείας διὰ τῆς ἰδρύσεως διὰ τοῦ Νόμου 432/1914 ἰδίας ὑπηρεσίας, τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς, ἣ ὁποία ὁμοῦς οὐδέποτε ἐλειτούργησεν, ὑπήχθη δὲ διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 14 Μαρτίου 1927, ἀρθρ. 7 «περὶ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου κλπ.», εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὡς τμήμα αὐτοῦ.

Τῷ 1930, κατόπιν προτάσεως τοῦ γάλλου νεοελληνιστοῦ καθηγητοῦ H. Pernot πρὸς λογίους Ἀθηναίους, γνωστούς του, ἰδρύθη ὁ «Σύλλογος δημοτικῶν τραγουδιῶν», ὁ ὁποῖος καὶ συνέστησεν ἀργότερον τὸ «Μουσικὸν Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον». Τοῦτο ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ μουσικοῦ οἴκου Πατέ, κατασκευαστοῦ δίσκων γραμμοφώνου, ἐπέτυχε τὴν ἀποτύπωσιν ἐπὶ 222 δίσκων τῆς μουσικῆς ἱκανοῦ ἀριθμοῦ δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν, ἐν συνόλῳ 573, ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς καὶ νησιωτικῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ἐκ προσφύγων ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Ἀνατ. Θράκης, πρὸς δὲ καὶ 66 βυζαντινῶν ἐκκλησιαστικῶν μελῶν¹.

Τὸ Μουσικὸν Ἀρχεῖον τοῦτο ἐξακολουθεῖ λειτουργοῦν, προσηρητημένον εἰς τὸ «Κέντρον Μικρασιατικῶν Σπουδῶν», ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐξ ἀρχῆς τῆς Καρ Μέλπωσ Μερλιέ, ὑπάρχει δ' εἰς αὐτὸ μουσικὴ πλὴν τῆς ὡς ἀνωτέρω 573 δημοδῶν ἄσμάτων ἐπὶ δίσκων καὶ ἕτερα σημαντικὴ ἐπίσης συλλογὴ ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου. Ἀξιόλογος προσέτι συλλογὴ δημοδῶδους μουσικῆς ὅλης ἔχει ἐπιτευχθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς».

Τὸ Μουσικὸν τμήμα (πρῶην Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ) τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας (πρῶην Λαογραφικὸ Ἀρχεῖον), παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐγένετο τῷ 1939 προμήθεια εἰδικοῦ φωνοληπτικοῦ μηχανήματος πρὸς περισυλλογὴν τῆς ἐν λόγῳ μουσικῆς, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ λειτουργήσῃ μέχρι τοῦ ἔτους 1950. Τότε δι' ἐνεργειῶν τοῦ διευθυντοῦ, καθηγητοῦ Γ. Ἀ. Μέγα, ἀρξασμένης τῆς λειτουργίας του διὰ 2 ἀπεσπασμένων ἐκ τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως μουσικῶν (τῶν Σπ. Περιστέρη καὶ Σπ. Σκιαδαρέση)², ἐπετεύχθη κατ' ἀρχὰς ἡ πρώτη καταγραφή ἐπὶ δίσκων τῆς μουσικῆς 68 ἄσμάτων ἐκ προσφύγων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας (Πόντου καὶ Καππαδοκίας). Τὸ συλλεκτικὸν ἔργον τοῦτο, ἐπὶ δίσκων τὸ πρῶτον, εἶτα δ' ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου, ἐσυνεχίσθη ἐντονώτερον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953 καὶ διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιάρωγῆς τῆς Παγκοσμίου Ἐπιτροπῆς, εἰσηγουμένου πρὸς τοῦτο τοῦ Φιλ. Δραγοῦμη, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν οὕτως ἠχογραφήθέντων ἄσμάτων μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1955 νὰ ἔχη συμποσῶθῃ εἰς 1568. Ἡ συλλογὴ αὕτη ὀργανώθη συστηματικώτερον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1956, ὅτε ἀνελάβομεν τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, προσέκοπτεν ὁμοῦς ἢ εἰς ταχὺν ρυθμὸν ἐκτέ-

1. Βλ. Μέλπωσ Μερλιέ, Ἡ μουσικὴ λαογραφία στὴν Ἑλλάδα. Δοκίμιον. (Ἐν Ἀθήναις) 1935, σελ. 12.

2. Βλ. εἰς Ἐπετηρ. Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. 6 (1950/51), σελ. 327.

λεσις τοῦ ἔργου τούτου, ἐπιβαλλομένη ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἐξαφανίσεως ἢ παραφθορᾶς τῆς ὕλης ταύτης ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ συγχρόνου τεχνικοῦ καὶ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως κυρίως τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο μέσων, οἰκονομικῶν καὶ εἰς προσωπικόν.

Παρὰ τοῦτο ἐπετύχομεν διὰ τῶν διατεθέντων ὑπὸ τῆς προϊσταμένης ὑπηρεσίας ἀνεπαρκῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέσων, κυρίως δὲ δι' οἰκονομικῆς χορηγίας τοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν, κατόπιν αἰτήσεως ἡμῶν πρὸς ἐνίσχυσιν εἰδικοῦ λαογραφικοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη ἐν τῷ Λαογρ. Ἀρχεῖῳ διὰ τριῶν πτυχιούχων φιλολόγων, συνεργατῶν μου, μισθοδοτουμένων ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ Ἰδρύματος, δι' ἐντόνου προσπάθειας ἀπὸ τοῦ 1956 μέχρι τέλους τοῦ 1967, τὴν ἠχογράφησιν τῆς μουσικῆς 13.832 ᾠσμάτων καὶ χορῶν. (Ἐκ τούτων 3750 ἠχογραφήσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῶν συνεργατῶν μου, ὡς ἀνωτέρω, διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν). Οὕτω τὸ σύνολον τῆς περισυλλεχθείσης μέχρι τοῦδε μουσικῆς ὕλης συμποσοῦται εἰς 15.400 ἠχογραφήσεις. Δυστυχῶς ἐλλεῖπει ἀκόμη ἡ μουσικὴ ἑλληνικῶν περιοχῶν ἐξ ὀλοκλήρου ἀνερευνητῶν ἢ μερικῶς μελετημένων.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ ἐπὶ δίσκων δημώδης μουσικὴ, ἐκδιδομένη ὑπὸ ἰδιωτῶν πρὸς ἐμπορίαν, εἶναι ἐπίσης ἐνδιαφέρουσα, ἀναλόγως τῆς γνησιότητος αὐτῆς, ἀπεβλέψαμεν ἐκ τούτου καὶ εἰς συγκέντρωσιν αὐτῆς διὰ τῆς συστάσεως εἰς τὸ Κέντρον Δισκοθήκης, ἡ ὁποία, σχηματισθεῖσα τὸ πρῶτον διὰ δωρεῶν (ἀξιολογώτεραι αἱ ὑπὸ Δ. Κισσοπούλου καὶ Ε. Α. Μαζαράκη) καὶ ἀγορῶν, πλουτίζεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1967 διὰ τῆς καταθέσεως, συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρ. 13 τοῦ Νόμου 4545/1966, ὑφ' ἐκάστου ἐκδότου ἐπὶ δίσκων δημώδους καὶ λαϊκῆς μουσικῆς δύο ἀντιτύπων αὐτῆς εἰς τὴν Δισκοθήκην ταύτην.

Γ'. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡ προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν ἑλληνικὴν δημώδη ποίησιν εἰλικύθη, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐκ τοῦ ἀκμάζοντος τότε εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην φιλολογικοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ πρώτη συλλογὴ ἑλληνικῶν δημοδῶν ᾠσμάτων, ὡς κειμένων, ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ Werner von Haxthausen, ὅστις καὶ παρουσίασεν αὐτὴν εἰς χειρόγραφον ἐν Βιέννῃ τῷ 1814¹. Μετ' αὐτὸν ἠσχολήθη εἰς τὸ θέμα τοῦτο ὁ γάλλος Cl. Fauriel, ὅστις, διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κατήρτισε καὶ ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους εἰς Παρισίους τῷ 1824-1825 πλουσίαν συλλογὴν μετὰ σοφῶν εἰς αὐτὴν προλεγομένων καὶ ὑπομνήματος εἰς ἕκαστον ᾠσμα². Ἐπηκολούθησεν ὁ καταρτισμὸς καὶ ἡ ἐκδοσις, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῷ 1830 μικροῦ τμήματος τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, πολλῶν ἄλλων συλ-

1. Ἡ συλλογὴ αὕτη, παραμείνασθ ἀνέκδοτος, ἐξεδόθη μόνις τῷ 1935 ὑπὸ Karl Schulte Kemminghausen καὶ Gustav Soyter ὑπὸ τὸν τίτλον: Neugriechische Volkslieder gesammelt von Werner von Haxthausen, Urtext und Übersetzung, herausgegeben von—, Münster i.W. 1935, σελ. 195.

2. Chants populaires de la Grèce moderne, tom. I, Paris 1824, σελ. CVLIV + 306, tom II, Paris, 1825, σελ. 492.

λογῶν ᾠσμάτων, μόνον ὡς κειμένων¹, δηλ. ἄνευ καὶ τῆς ἀντιστοίχου μουσικῆς, τῆς ὁποίας ἡ συλλογὴ καὶ ἡ καταγραφὴ εἰς τὴν μουσικὴν γραφὴν, βυζαντινὴν ἢ εὐρωπαϊκὴν, προσέκρουεν, ὡς γνωστόν, εἰς δυσκολίας. Ἀργότερον ὅμως, ἤτοι ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος², ἐντὸς τοῦ καλλιεργηθέντος τότε κλίματος ὑπὸ τοῦ Νικ. Γ. Πολίτου, δηλ. τῆς συστηματικωτέρας ἀσχολίας εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ μεθ' ὧν καὶ ἡ δημώδης μουσικὴ, ἤρχισε πλέον συχνὰ ἢ δημοσίευσις μικρῶν συλλογῶν αὐτῆς, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν γραφὴν ὑπὸ ἡμετέρων, εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν δὲ ὑπὸ ξένων.

α) Ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰς κυριωτέρας ἀπὸ τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ἐξῆς αὐτοτελῶς ἐκδοθείσας συλλογὰς:

1) L. A. Baurgault - Ducoudray, Trente mélodies populaires de la Grèce et d' Orient, H. Lemoine et Cie Editeurs. Paris 1876, σελ. 87 (ἐξεδόθη τὸ τρίτον τῷ 1897).

2) Ἀντ. Ν. Σιγάλας, Συλλογὴ ἐθνικῶν ᾠσμάτων, περιέχουσα 400 ᾠσματα, τονισθέντα ὑπὸ —, ἐν Ἀθήναις 1880. (Ἡ μουσικὴ εἶναι καταγεγραμμένη εἰς τὴν Βυζαντινὴν γραφὴν. Ἐκ τῶν περιλαμβανομένων ᾠσμάτων 59 εἶναι δημώδη).

3) Ἐπαμ. Σταματιάδης, Σαμακιά, τόμ. Ε', ἐν Ἀθήναις 1880. (Περιλαμβάνονται αἱ μελωδίαι 45 τραγουδιῶν).

4) H. Pernot, Rapport sur une mission scientifique en Turquie, Paris MDCCCIII (Περιλαμβάνονται 114 ᾠσματα εἰς εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν ὑπὸ τοῦ Paul de Flem. Ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο κατὰ τὰ ἔτη 1888 - 89).

5) Γεώργ. Δ. Παχτίκος, 260 δημώδη ἑλληνικὰ ᾠσματα, τόμ. Α', Ἀθήναι 1905, σελ. 80+410 (Ἐκδοσις Βιβλιοθήκης Μαρασλή).

6) Ἀκολουθοῦν κατόπιν συλλογαί, πληθυνόμεναι συνεχῶς, ὡς ἡ ὑπὸ Κ. Ψάχου ἐκ Σκύρου, (1910, 1911), (ᾠσμ. 32)· τοῦ Γ. Χατζιδάκι ἐκ Κρήτης, (1910), (ᾠσμ. 6)· τοῦ Ν. Ἀποστολίδου ἐκ Κύπρου, (1910), (ᾠσμ. 12)· τῶν Α. Ρεμαντᾶ καὶ Π.Δ. Ζαχαρία ἐκ διαφόρων τόπων, (1917), (ᾠσμ. 46)· Κ. Ψάχου, ᾠσματα ἐκ Γορτυνίας (1923) σελ. λα' + 161, (ᾠσμ. 67)· 50 δημώδη ᾠσματα ἐκ Πελοποννήσου καὶ Κρήτης (Συλλογὴ Ὁδείου Ἀθηνῶν, ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. ζ' + 240)· τῶν Ν. Μαυρῆ καὶ Εὐ. Παπαδοπούλου ἐκ Κάσου, (1928), (ᾠσμ. 63)· ἔπειτα ὑπὸ Θ. Παπασπυροπούλου (1931) (ᾠσμ. 46), Ἰωάν. Πέτση ἐκ Μακεδονίας καὶ Θράκης

1. Βλ. ἀναγραφὴν τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν συλλογῶν τούτων εἰς τὴν ἔκδοσιν (Γ. Κ. Σπυριδάκης, Γ. Ἀ. Μέγα, Δ. Ἀ. Πετροπούλου), Ἑλληνικὰ Δημοτικὰ Τραγοῦδια (Ἐκλογὴ), τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1962, σελ. κα' - κδ'. (Δημοσ. τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀρ. 7).

2. Κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ αὐτοῦ κατεγράφη καὶ ἐδημοσιεύθη δημώδης ἑλληνικὴ μουσικὴ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ α) Werner von Haxthauen εἰς τὴν ὡς ἀνωτέρω συλλογὴν του' (βλ. σ. 174-191 τὰς ὑπ' ἀρ. 6,7,9 καταγραφάς). β) ὑπὸ τοῦ Daniel Sanders, Das Volksleben der Neugriechen, Mannheim 1844, σελ. 351 - 358 (καταγραφαὶ ὑπ' ἀρ. I-X, XIV - XVI).

(1931), (ἄσμ. 15). Μέλπωος Μερλιέ, Τραγούδια τῆς Ρούμελης, 1931, (ἄσμ. 66). Μιχαὴλ Λαγουδάκη, Κρητικοὶ χοροί, ἄ.ε., 4^{ον}, σελ. 26 (χοροὶ 7, ἄσμ. 1), S. Baud-Bovy, Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσιων, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1935, σελ. ιε' + 374, τόμ. 2, ἐν Ἀθήναις 1938, σελ. θ' + 447. Σπ. Περιστέρη, Δημοτικὰ τραγούδια Ἡπείρου καὶ Μωρητῆ, 1950, 8^{ον} σελ. ιδ' + 135, Θεοδ. Καλλινίκου, Κυπριακὴ λαϊκὴ μουσικὴ, Λευκωσία 1951, σελ. ι' + 217 (ἄσμ. 83, δίσκ. 20). Π. Καβακοπούλου, Π. Παπαχριστοδοῦλου καὶ Κ. Ρωμαίου, Μουσικὰ κείμενα δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Θράκης (Βλ. εἰς Ἀρχεῖον Θρακ. Λαογρ. Θεσ., 21 (1956). Ἐπίμετρον, σελ. 242). Γ. Α. Ρήγα, Σκιαθίου λαϊκὸς πολιτισμὸς, τευχ. Α', Δημόδη ἄσματα, Θεσσαλονίκη, 1958, στ' σελ. + 287. Sotir. (Sam) Chianis: α) Folk Songs of Mantinea, Greece, Berkeley and Los Angeles 1965, 8^{ον}, σελ. 171. (Folklore Studies: 15). β) Aspects of Melodic Ornamentation in the Folk Musik of Central Greece. (Selected Reports. Publication of the Institute of Ethnomusicology of the University of California at Los Angeles, Vol. I, No 1 (1966), σελ. 89 - 119). Πρὸς τοῦτοις ἐγένοντο ἐπι αξιόλογοι δημοσιεύσεις δημῶδους μουσικῆς καὶ εἰς περιοδικὰ, ὡς εἰς τὴν ἐφημ. «Φόρμιγξ» καὶ τὸ Μουσικὸν παράρτημα τῆς Φόρμιγγος (πλουσία συλλογὴ) καὶ ἀλλοχοῦ¹.

β) Ἐκ δημοσιευμάτων περὶ τῶν λαϊκῶν χορῶν σημειώνομεν ἐνταῦθα κατ' ἐκλογὴν τὰ κάτωθι:

1) Ἑλληνικοὶ χοροί. Συλλογὴ Ν. Σακελλαρίου. Ἀγγλικαὶ μεταφράσεις Θ. Στεφανίδη. Ἀθήνα (1940) (φύλλα 61) σχ. 4^{ον}.

2) Γ. Κουσιάδης: α) Ὁ χορὸς ἐν τῇ ἐξειλίξει του, 1937. β) Ἀρχαῖοι καὶ νέοι χοροί, 1949. γ) Les danses populaires modernes de la Grèce. L'Hell. Contemp., année 1952, σελ. 526 - 532. δ) Ἑλληνικοὶ χοροί, Ἀθήναι 1953, 1959.

3) Γεώργ. Λαμπελέτ, Γύρω ἀπὸ τὴν δημοτικὴ μας μουσικὴ. Οἱ ἑλληνικοὶ χοροί. Νέον Κράτος 3 (1939), σελ. 390 - 98, 466 - 471.

4) James A. Notopoulos, A Folk Dances of Greece recorded by —, New York N.Y. 1956. σελ. 14 + 1 δίσκος.

5) Ἀθ. Μπίκος, Ἑλληνικοὶ χοροί. Ἀνάλυσις τῶν κινήσεων—χορογράφημα—μουσική. Τρίπολις 1960, 8^{ον}, σελ. 136.

1. Βλ. ἀναλυτικὴν βιβλιογραφίαν εἰς Μέλπωος Μερλιέ, Ἡ μουσικὴ λαογραφία στὴν Ἑλλάδα. Δοκίμιον, (ἐν Ἀθήναις) 1935, σ. 20 ἔξ. Γενικωτέρην τοῦ θέματος τοῦτου βιβλιογραφίαν βλ. α) διὰ τὴν περίοδον 1907 - 1920 εἰς τὸ περ. Λαογραφία, τόμ. 3 (1911/12), σελ. 257 - 58, τόμ. 10 (1929/32), σ. 228 - 30. β) διὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1921 - 1965 εἰς τὴν Ἐπετηρ. τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. 5 (1945/49), σελ. 235 - 37. 8 (1953/54), σελ. 279 - 83. 9/10 (1955/57), σελ. 324 - 29, 370. 11/12 (1958/59), σελ. 136 - 39, 376 - 77. 15/16 (1962/63), σελ. 167 - 170. 17 (1964), σελ. 152 - 154. 18 / 19 (1965/66), σελ. 161 - 163. Βλ. καὶ P. E. Formozis, Contribution à l'étude de la chanson et de la musique populaire grecque, Thessaloniki 1938, σελ. 42.

6) Βασίλ. Κ. Παπαχρήστος, 'Ελληνικοί χοροί, 'Αθήναι 1960, 8ον μέγ., σελ. 202.

7) Rickey Holden and Mary Vouras, Greek Folk Dances, New Jersey 1965, 8ον, σελ. 128.

γ) Μ ε λ έ τ α ι

'Η μουσικολογική εξέτασις τῆς σχετικῆς ὕλης ἔχει ὑπολειφθῆ μέχρι τοῦδε ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν γενομένην ἐργασίαν τῆς συλλογῆς. Παρὰ τοῦτο ἔχουν δημοσιευθῆ ἀρκεταὶ ἀξιόλογοι μελέται, ὡς κάτωθι:

1) Thras. Georgiades, Der griechische Rhythmus. Musik. Reigen, Vers und Sprache, Hamburg (1949), 8ον, σελ. 164 + εἰκ. 1.

2) Samuel Baud - Bovy: α) La chanson populaire grecque du Dodécanèse. I. Les textes, Paris 1936, 8ον σελ. 407. β) Etudes sur la chanson cleftique avec 17 chansons cleftiques de Roumélie, transcrites d'après les disques des Archives musicales de Folklore. Préface de Mme M. Merlier, Athènes 1958, 8ον μέγ., σελ. XV + 125. γ) La place des Ριζιτικά τραγούδια dans la chanson populaire de la Grèce moderne. Κρητικά Χρονικά, τόμ. ΙΕ/ΙΣΤ' (1961/62), τεύχ. Γ', σ. 97 - 105 κλπ. δ) La systématisation des chansons populaires, Studia Musicologica, tom. VII (1965), σελ. 213-229. ε) L'évolution d'une chanson grecque. Journal of the Inter. Folk Music Council, Vol. XX (1968), σελ. 39-47.

3) Σόλων Μιχαηλίδης: α) The Neohellenic Folk-Music, Cyprus 1948 = Νεοελληνική λαϊκή μουσική, Κυπρ. Γράμματα 14 (1949), σελ. 90 - 91. β) Κυπριακή δημοτική μουσική, Κυπρ. Γράμματα 21 (1956), σελ. 105 - 113.

4) Εὐάγγ. Μουτσόπουλος, Ρυθμοὶ καὶ χοροὶ 'Ελλήνων καὶ Βουλγάρων. Λαογρ., τόμ. 17 (1957/58), σελ. 505 - 35 (=Rythmes et dances grecques et bulgares, Αὐτόθι, σελ. 536 - 48).

5) Γεώργ. 'Ι. Χατζιδάκις, Κρητικὴ μουσική. 'Ιστορία, μουσικὰ συστήματα, τραγούδια καὶ χοροὶ. 'Αθήναι (1958), 8ον, σελ. 240.

6) Σπυρ. Περιστερῆς: α) «'Ακρίτας ὄντας ἔλαμνεν». 'Επετηρ. Λαογρ. 'Αρχ., τόμ. 7 (1952), σελ. 148 - 58. β) Δημοτικὰ τραγούδια Δροπάλειος Βορείου 'Ηπείρου. Αὐτόθι, τόμ. 9/10 (1955/57), σελ. 105- 33 (= Journal of the International Folk Music Council, vol. XVI, 1964, σελ. 51 - 53). γ) 'Ο ἐξάσημος ρυθμὸς εἰς τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια. 'Επετ. Λαογρ. 'Αρχ., τόμ. 15/16 (1962/63), σελ. 201 - 221.

7) Sam Chianis, Some Observations on the Mixed - Dance in the Peloponnesus, Λαογρ. 18 (1959), σ. 244 - 56.

8) Melpo Merlier, La chanson populaire grecque. Acta Musicologica, Jahrg. 1960. Fasc. II - III, σελ. 68 - 77.

9) Δέσποινα Β. Μαζαράκη, Μουσικὴ ἐρμηνεία τῶν δημοτικῶν τραγουγιῶν τῆς Μονῆς τῶν 'Ιβήρων. Πρόλογος: Samuel Baud - Bovy. 'Επίλογος: Bertrand Bouvier, 'Αθήνα 1967, 8ον σελ. 104.

δ) Λαϊκά μουσικά όργανα

1) Φαίδων Κουκουλές, Βυζαντινών βίος και πολιτισμός, τόμ. 5, έν 'Αθήναις 1952, σελ. 239 - 246 (Τά λαϊκά μουσικά όργανα κατά την βυζαντινήν περίοδον).

2) Δέσπ. Μαζαράκη, Τό λαϊκό κλαρίνο στην 'Ελλάδα. 'Αθήναι 1959, 4ον, σελ. 155.

3) Σπυρ. Περιστέρης, 'Ο άσκαυλος (τσαμπούνα) εϊς την νησιωτικήν 'Ελλάδα. 'Επετ. Λαογρ. 'Αρχ., τόμ. 13/14 (1960/61), σελ. 52 - 72.

4) Κ. Σ. Κώνστας, 'Η ζυγιά στη δυτική Ρούμελη. Λαογρ. 19 (1960/61), σελ. 325 - 359.

5) Φ. 'Ανωγειανάκης: α) Ein byzantinisches Musikinstrument, Acta Musicologica, XXXVII, σελ. 158 - 165 (= "Ένα βυζαντινό μουσικό όργανο. Δελτ. Χριστιαν. 'Αρχαιολ. 'Εταιρ., Περ. Δ', τόμ. Γ' (1962), σελ. 115 - 123). β) 'Η μορφολογική εξέλιξη τής λύρας στην Κρήτη. Σύντομο σχεδιάσμα. 'Ηώς, έτ. 7 (1964), τεύχ. 76 - 85, σελ. 227 - 232. γ) 'Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα. Instruments de musique populaires grecs. ("Εκθεσις ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. 'Αθήναι, Μάιος 1965). ('Αθήναι 1965), 8ον, σελ. 57.

6) Γ.Κ. Σπυριδάκης, Bericht über die Volkslieder- und Volksmusikforschung in der byzantinischen Periode (4tes - 15tes Jahrh.) (ύπό δημοσίευσιν).

7) Στ. Καρχαάσης, Συμβολή εϊς την ιστορίαν των λαϊκών μουσικών οργάνων. ('Οργαολογική και λαογραφική μελέτη). 'Επετ. Λαογρ. 'Αρχ., τόμ. 18/19 (1965 - 66), σελ. 41 - 70.

Δ'. ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

α) Τό ιστορικόν και ή σύνθεσις

Εϊς την εισαγωγήν τής έκδοθείσης παρ' ήμῶν τῷ 1962 εϊς την σειράν των έκδόσεων του Λαογραφικού 'Αρχείου (νύν Κέντρου 'Ερεύνης τής 'Ελληνικής Λαογραφίας) 'Εκλογής από τά δημοτικά τραγούδια ύπό τόν τίτλον α'Ελληνικά δημοτικά τραγούδια ('Εκλογή), τόμ. Α'», εγένετο λόγος (σελ. κη') περϊ τής ανάγκης, όπως εϊς τά κείμενα των φσμάτων παρατεθῆ και ή αντίστοιχος μουσική.

'Η πλήρωσις του αίτήματος τούτου δέν ήτο τότε εφικτή, διότι, ως έγγραφον (σελ. κη'), ή μουσική ύλη ή όποία μέχρι του έτους 1959 εϊχε συλλεχθῆ εϊς τό 'Αρχεϊον ήτο λίαν έλλιπής προς τόν σκοπόν τουτον, δεδομένου ότι μέχρι του τέλους του έτους 1955 εϊχον έπιτευχθῆ μόλις 1568 ήχογραφήσεις, κατά δέ τό 1959, ότε ύριστικώς εγένετο έναρξις τής έκτυπώσεως του τόμου, αὗται εϊχον έπαυξηθῆ εϊς 4.200.

Πρός πλήρωσιν του κενού τό όποϊον παρουσιάζετο ούτως εκ τής μη παραθέσεως εϊς την έν λόγω έκδοσιν μετά των κειμένων των τραγουδιών και τής μουσικής αὐτῶν άπεφασίσθη τῷ 1959 ύπό τής 'Ακαδημίας, μετά πρότασιν τής 'Εφορευτικής 'Επιτροπῆς του Λαογρ. 'Αρχείου

καὶ ἡμῶν πρὸς τὴν δευτέραν, ἡ παρασκευὴ ἰδίου μουσικοῦ δημοσιεύματος (Ἀνθολογίου) εἰς τὸ ὅποῖον νὰ περιληφθῇ μουσικὴ ὕλη κατ' ἐπιλογὴν ἐκ τῆς ἀνεκδότου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Μουσικὴν Συλλογὴν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

Ζητήματα κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ μουσικοῦ ἀπανθίσματος τούτου, ὡς τὸ τῆς ἐκλογῆς κατ' ἀρχὴν τῆς ὕλης, ἡ ὁποία θὰ περιλαμβάνετο, καὶ τὸ τοῦ προσωπικοῦ τὸν ὅποῖον θὰ ἀνελάμβανε τὸ ἔργον, ἐτέθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀφ' ἐνὸς ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας εἰς ἀριθμὸν τοῦ εἰδικοῦ διὰ τὴν μουσικὴν προσωπικοῦ, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν στοιχειώδη λειτουργίαν τοῦ Μουσικοῦ τμήματος τοῦ Ἀρχείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀνίσου τότε κατανομῆς κατ' εἶδη, ὡς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τοπικῆς προελεύσεως τῆς συνειλεγμένης ὕλης, ἡ ὁποία εἶχεν ἠχογραφηθῆ ἐκ μεμονωμένων περιοχῶν, οὕτω δὲ δὲν ἦτο εὐρύτερον ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς δημώδους μουσικῆς εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον.

Αἱ δυσχέρειαι αὗται ἔφερον οὕτως εἰς τὴν μὲ βραδὺν ρυθμὸν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, τόσον ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς μουσικῆς ὕλης, ὅσον καὶ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου. Ἡ ἐπιβράδυνσις ὁμως αὕτη ἀπέβη ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ὅλου ἔργου, διότι διὰ τῆς συνεχοῦς κατ' ἔτος εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Ἴδρυμα νέας μουσικῆς ὕλης καὶ ἐκ τόπων τότε ἐρευνημένων, ἐπετυγχάνετο ἡ ἐκλογὴ ἀρτιωτέρων μουσικῶν παραλλαγῶν, παραλλήλως δὲ καὶ ἀντιπροσωπευσις εὐρύτερον περισσοτέρων ἑλληνικῶν τόπων. Οὕτω τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ὅποῖον ἐσχεδιάσθη κατ' ἀρχὴν ὡς μουσικὴ ἀνθολογία ἐκ τῆς ἠχογραφημένης ὕλης ἀπὸ τινος μόνον περιφερείας, ἰδίᾳ τῆς Ἡπείρου, τόπους τινὰς τῆς Πελοποννήσου, τῆς Κρήτης καὶ ἐξ Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, ἐπετεύχθη νὰ προσλάβῃ μορφήν περισσότερον ἀντιπροσωπευτικὴν τῆς καθόλου ἑλληνικῆς δημώδους μουσικῆς.

Εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον δύναται νὰ ἀναληφθῇ ἡ παρασκευὴ πρὸς ἔκδοσιν καὶ μουσικῶν ἐκλογῶν κατὰ γεωγραφικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν ὁμοιογένειαν ἀπὸ μουσικῆς ἐπόψεως.

β) Κατάταξις τῆς ὕλης

Ἡ κατάταξις τῆς μουσικῆς ὕλης κατὰ κεφάλαια ἐγένετο μὲ βάσιν τὴν ποιητικὴν μορφήν τοῦ κειμένου καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ᾠσματος, συμφώνως πρὸς τὴν τηρουμένην εἰς τὸ Κέντρον διαίρεσιν κατὰ κατηγορίας τῶν ᾠσμάτων, ὡς κειμένων. Ὑπὸ τὴν θεώρησιν ταύτην τῆς ὕλης ἡ παροῦσα Μουσικὴ ἔκδοσις ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν.

Εἰς τὸ πρῶτον (σελ. 1 - 208) περιελήφθησαν τὰ ἐπικῆς ἐν γένει μορφῆς τραγούδια, ἧτοι τὰ διηγηματικὰ (ἀκριτικά, ἱστορικὰ καὶ παραλογαί). Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὑπῆχθησαν ἐπίσης καὶ τὰ κλέφτικα γενικῶς, ὡς καὶ τὰ λατρευτικά, ἂν καὶ εἰς ταῦτα δεσπόζει τὸ λυρικὸν στοιχεῖον. Τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, τὰ μὲν πρῶτα ὡς πρὸς τὸ θεματικὸν τῶν στοιχείων εἶναι ἡρωϊκά, συνεχίζοντα οὕτω τὸν παλαιότερον ἀκριτικὸν κύκλον, τὰ δὲ δευτέρα εἶναι κατὰ μέγα μέρος περιστατικά.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος (σελ. 209 - 400) περιέχονται τὰ κυρίως λυρικά, ἧτοι τὰ τρα-

γούδια: τῆς ἀγάπης (ἐρωτικά), τοῦ γάμου, τὰ μοιρολόγια, τὰ σατιρικά, τὰ ἐργατικά, τὰ παιδικὰ (νανουρίσματα καὶ ταχταρίσματα), κατ' ἐξαίρεσιν δὲ καὶ τὰ γυναικικά.

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς συνθέσεως τῆς ὕλης γνωρίζομεν ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ἱκανοποιεῖ τὰς ἀναζητήσεις τοῦ εἰδικοῦ μουσικολόγου, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπεθύμει κατὰταξιν αὐτῆς μᾶλλον κατὰ τὰ μουσικὰ βασικά χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς, ἤτοι κατὰ κλίμακας καὶ ρυθμούς, π.χ. πρώτον εἰς ᾄσματα ἐλευθέρου ρυθμοῦ, εἶτα εἰς ἔρρυθμα μὲ ὑποδικαιρέσεις εἰς αὐτά, ἢ τέλος καὶ κατὰ περιοχάς, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν εἰς τὴν δημώδη μουσικὴν αὐτῶν ιδιόμορφα στοιχεῖα κλπ.

Τὰς ἀνάγκας ταύτας εἶχομεν ὑπ' ὄψιν, ὅμως προετιμήθη παρ' ἡμῶν τὸ ἕτερον, ὡς ἀνωτέρω, σύστημα, ἐνεκα τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον ἐκδίδεται ἡ παρούσα Μουσικὴ ἐκλογή, δηλ. τῆς χρήσεως αὐτῆς ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ, μάλιστα δὲ ὑπὸ τῶν λειτουργῶν ὄλων τῶν βαθμίδων τῆς Ἑθνικῆς παιδείας.

Οὗτοι ἐθεωρήθη μεθολογικῶς σκόπιμον ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ μουσικὸν ἔργον τοῦτο εἰς κατὰταξιν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἀντίστοιχον τῶν κειμένων εἰς τὸν ἐκδοθέντα ἤδη, τῷ 1962, Α' τόμον Ἑκλογῆς Ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ὡς καὶ εἰς τὸν Β', τοῦ ὁποῖου παρασκευάζεται ἡ ἐκδοσις.

Διὰ τὴν εἰδικῶς μουσικολογικὴν χρῆσιν τοῦ ἔργου τούτου, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, προσβλέψαμεν τὴν παράθεσιν μετὰ τῶν ἐν τέλει τοῦ ἔργου τούτου εὐρετηρίων πινάκων καὶ ἰδίων κατὰ μουσικοὺς τρόπους, ρυθμούς καὶ σχέσεις μετρικῆς μορφῆς πρὸς τὴν ρυθμικὴν (βλ. σελ. 403-408), ὡς καὶ τὴν ἐπισύναψιν 5 δίσκων, ἐπὶ τῶν ὁποῖων ἔχει ἀποτυπωθῆ ἡ μουσικὴ 56 ᾄσμάτων ἐκ τῶν περιεχομένων εἰς τὸ ἔργον, μόνον εἰς στροφάς αὐτῶν, ὥστε νὰ εἶναι οὕτω περισσότερον εὐχερῆς ἡ χρῆσις τῆς ἐκδόσεως ταύτης καὶ ὑπὸ τῶν μουσικολόγων καὶ συνθετῶν γενικώτερον, ἡμετέρων καὶ ξένων, εὐρύτερον δὲ καὶ ὑπ' ἄλλων ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν δημώδη μουσικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀντιστοίχως, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς χρήσεως τοῦ ἔργου καὶ ὑπὸ ξένων μουσικολόγων καὶ ἄλλων ἀλλοδαπῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν ἑλληνικὴν δημώδη μουσικὴν, παρατίθεται ἐν τέλει τοῦ βιβλίου καὶ σύντομος περίληψις τῶν περιεχομένων εἰς τὴν ἀγγλικήν.

γ) Ἐπεξεργασία τῆς ὕλης καὶ δημοσίευσις αὐτῆς

1. Εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ δημοσιεύματος τούτου συνειργάσθησαν ὁ γράφων (Γ. Κ. Σπυριδάκης) καὶ ὁ συντάκτης μουσικὸς Σπυρ. Δ. Περιστερῆς.

Ὁ πρῶτος εἶχε τὴν φροντίδα τῆς φιλολογικῆς γενικῶς παρασκευῆς τοῦ συνοδείου τοῦ μουσικῆν ποιητικοῦ κειμένου μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σχολίων, ἐρμηνευτικῶν καὶ πραγματικῶν, ὡς καὶ τοῦ σημειώματος περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ᾄσματος. Ὁ δεύτερος ἀνέλαβε κυρίως τὴν ἐκλογὴν τῆς μουσικῆς τῶν περιλαμβανομένων ᾄσμάτων, ἐξ ὁλοκλήρου δὲ τὴν καταγραφὴν αὐτῶν ἐκ ταινιῶν μαγνητοφώνου εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν. Εἰς αὐτὸν ἀνήκουν ἔτι,

πλήν τῆς κατωτέρω (Μέρος Β', σελ. ιε' κ.έξ.) δημοσιευμένης ειδικῆς μουσικῆς εἰσαγωγῆς καὶ αἱ εἰς ὑποσημειώσεις μουσικολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ᾠσμάτων.

2. Αἱ σημασίαι τῶν βραχυγραφιῶν καὶ ἄλλων στοιχείων ἐν ἀρχῇ ἐκάστου ᾠσματος ἔχουν ὡς ἑξῆς: α) Λ. Α. (=Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον (ἀπὸ τοῦ 1966 μετωνομάσθη εἰς Κέντρον Ἐρεύνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας). β) ἀρ. (=ἀριθμὸς χειρογράφου εἰς τὸ ὁποῖον περιέχεται τὸ κείμενον τοῦ ᾠσματος). γ) Ε.Μ.Σ. (=Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ). Ὁ ἐν συνεχείᾳ ἀριθμὸς παραπέμπει εἰς τὸ Βιβλίον εἰσαγωγῆς μουσικῆς ὕλης ἐνθα ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀναγράφεται ἡ ἠχογράφησις τοῦ ᾠσματος μετὰ τὰ σχετικὰ στοιχεῖα αὐτοῦ. Μετὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀκολουθεῖ τέλος ὁ αὐξων ἀριθμὸς τῆς ταινίας εἰς τὴν ὁποίαν περιέχεται ἡ παρατιθεμένη μουσικὴ. Τὰ γράμματα Α ἢ Β δηλώνουν τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἐγγραφὴν ἐπὶ τῆς ταινίας, ὁ παρ' αὐτὰ δὲ ἀριθμὸς τὴν σειρὰν τῆς ἠχογραφήσεως ἐπὶ τῆς ἀναφερομένης ἐγγραφῆς.

Ἀντιστοίχως πρὸς τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἰς τὸν πρῶτον στίχον, παρατίθενται εἰς τὸν κάτωθεν, τὸν δεύτερον: ὁ τόπος ἐκ τοῦ ὁποῖου προέρχεται τὸ ἠχογραφηθὲν ᾠσμα, εἶτα δὲ τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐκτελέσαντος τὴν ἠχογράφησιν ὡς καὶ ὁ τόπος καὶ τὸ ἔτος πραγματοποιήσεως αὐτῆς. Παραπλεύρως δεξιὰ δημοσιεύονται τὰ ὀνόματα τῶν ἐκτελεστῶν τῆς μουσικῆς, φωνητικῆς ἢ ὀργανικῆς, ἐντὸς δὲ παρενθέσεως δι' ἀπλοῦ ἀριθμοῦ ἢ ἡλικίας αὐτῶν.

3. Εἰς τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις ἐπεκούρησαν ἀναλόγως οἱ συντάκται φιλόλογοι: Δημ. Οἰκονομίδης, Κ. Ρωμαῖος, Στέφ. Ἡμελλος, ὁ δὲ ἑκτακτος μουσικὸς Στ. Καρακάσης εἰς παραβολὰς τοῦ κειμένου ἐκάστου ᾠσματος πρὸς τὸ εἰς τὸ χειρόγραφον καὶ τὴν ταινίαν τοῦ μαγνητοφώνου. Ὁ τελευταῖος συνέταξεν ἔτι καὶ τοὺς πίνακας κατὰ ρυθμούς, κλίμακας καὶ σχέσεις μετρικῆς μορφῆς πρὸς τὴν ρυθμικὴν, ὁ δὲ Στέφ. Ἡμελλος τοὺς πίνακας τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, ὡς καὶ τῶν τόπων ἐξ ὧν προέρχεται ἡ μουσικὴ. Ἡ γραφεὺς Ἐλευθερία Δήμου-Παπαδοπούλου εἶχε τὴν φροντίδα τῆς δακτυλογραφήσεως τῶν πρὸς δημοσίευσιν κειμένων, τέλος δὲ ἡ δεσποινὶς Μαρία Βούρα μετέφρασεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν περίληψιν τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐκλογῆς ταύτης, παρατιθεμένην εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου.

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Ἐν τῶν βασικῶν προβλημάτων, τὸ πλέον ἴσως δύσκολον, τὸ ὅποιον ἀντιμετωπίζει ὁ ἐξετάζων τὴν δημῶδη μουσικὴν, εἶναι τὸ τῆς καταγραφῆς αὐτῆς. Ἡ λύσις αὐτοῦ ἀπετέλεσεν, ὡς γνωστόν, θέμα συζητήσεων εἰς διεθνή μουσικολογικὰ συνέδρια, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθεν τέλος συστάσεις τῆς ἐπιτροπῆς εἰδικῶν, ἡ ὁποία εἶχε συνέλθει εἰς Γενεύην καὶ Παρισίους κατὰ τὰ ἔτη 1949-1950 κατόπιν σχετικῆς προσκλήσεως τῶν διεθνῶν ἀρχείων λαϊκῆς μουσικῆς τῆς Γενεύης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς U.N.E.S.C.O.¹

Συμφώνως πρὸς τὰς διατυπωθείσας ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἀπόψεις δέον κατ' ἀρχὴν νὰ γίνεταί χρῆσις τοῦ συστήματος τῆς Δυτικῆς μουσικῆς γραφῆς ἕνεκα τῆς διεθνοῦς διαδόσεως αὐτῆς, μὲ τὴν δυνατότητα ὁμως εἰς περιπτώσεις ὅπου αὕτη δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς δῆλωσιν τῶν μελωδικῶν καὶ ρυθμικῶν ἰδιοτυπιῶν, αἵτινες ἀπαιτοῦνται εἰς τὴν δημῶδη μουσικὴν τῶν Βαλκανικῶν καὶ Ἀνατολικῶν λαῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὴν Δυτικὴν μουσικὴν, νὰ χρησιμοποιοῦνται συμπληρωματικὰ σημεῖα πρὸς τελειότεραν οὕτως ἀπόδοσιν τῶν μουσικῶν τούτων ἰδιωματισμῶν.

Παλαιότερον εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν δημοτικῶν μελωδιῶν πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἰδίᾳ οἱ περὶ τὴν Βυζαντινὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἀσχολούμενοι, ἐχρησιμοποίησαν ὡς βάσιν τὴν παρασημαντικὴν αὐτῆς καὶ γενικώτερον τὸ σύστημά της, εἶτα δ' ἐκ τῆς καταγραφῆς ταύτης τὴν μεταγραφὴν τῶν μελωδιῶν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν, διότι ἐπιστεύετο ὅτι μόνον διὰ τῆς Βυζαντινῆς παρασημαντικῆς ἐπιτυγχάνεται πιστοτέρα ἀπόδοσις τῶν δημοτικῶν μελωδιῶν².

Ἡ ἀποψις αὕτη ἐπὶ τοῦ θέματος προῆλθεν ἐκ τῶν μουσικῶν ὁμοιοτήτων, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται μεταξὺ τῶν δύο τούτων κλάδων, ἤτοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ τῆς δημῶδους,

1. Βλ. Conseil International de la Musique. Notation de la Musique Folklorique. Recommendations du comité d'experts, réunis par les Archives internationales de musique populaire à Genève du 4 au 9 juillet 1949 et à Paris du 12 au 15 décembre 1950. Publiés en 1952 avec le concours de l'UNESCO.

2. Βλ. Κ. Ψάχου, Δημῶδη ᾠσματα Γορτυνίας, Ἀθήναι 1923. Συλλογὴ Ὁδείου Ἀθηναίων, 50 δημῶδη ᾠσματα Πελοποννήσου καὶ Κρήτης, Ἀθήναι 1930. Σπυρ. Δ. Περιστέρη, Δημοτικὰ τραγούδια Ἠπείρου καὶ Μωρητῆ, Ἀθήναι 1950. Θ. Καλλινίκου, Κυπριακὴ λαϊκὴ μουσικὴ, Λευκωσία Κύπρου 1951 κλπ.

δσον ἀφορᾷ εἰς τὰς κλίμακας, τὰ μουσικὰ διαστήματα, τὸ ὄφος, ἐν μέρει δὲ καὶ τὴν τεχνικὴν τῶν μελωδιῶν. Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ πράγματι εὐρίσκεται διὰ τῶν στοιχείων τούτων πολὺ πλησίον πρὸς τὴν μουσικὴν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν· ἀλλ' ὅμως δεόν νὰ σημειωθῆ ὅτι παρατηροῦνται καὶ βασικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων μουσικῶν κλάδων ἕνεκα τῶν διαφορετικῶν σκοπῶν αὐτῶν, τοῦ μὲν πρώτου περιορισμένου καὶ ἀνταποκρινομένου εἰς τὰς λατρευτικὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ δὲ δευτέρου εὐρυτέρου ὡς πληροῦντος ἀνάγκας εἰς τὰς παντοειδεῖς λαϊκὰς καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις.

Τοῦ ἐν χρήσει σήμερον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος τῆς μουσικῆς γραφῆς διαρρυθμισθέντος καὶ ἀπλοποιηθέντος, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814¹ ὑπὸ τῶν μουσικοδιδασκάλων Χρυσάνθου, Χουρμουζίου καὶ Γρηγορίου, καταλλήλου διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν μελωδιῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων, δὲν δύναται ὁμοίως νὰ γίνῃ χρῆσις εἰς τὰς μελωδίας καὶ ρυθμικὰς ἰδιοτυπίας τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς ἐκτελουμένας διὰ μουσικῶν ὀργάνων, πνευστῶν, ἐγγόρδων, κρουστῶν κλπ.² ἕνεκα τεχνικῶν ἀτελειῶν αὐτοῦ. Πλὴν τούτου ὁμοῦ καὶ ἕτερος λόγος δι' ὃν δὲν ἐνδείκνυται ἡ χρῆσις τῆς Βυζαντινῆς παρασημαντικῆς εἶναι ὅτι αὕτη, ἐξαιρέσει τῶν ἱεροψαλτῶν, δὲν εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, τοῦ ἀσχολουμένου γενικῶς εἰς τὴν μουσικὴν, ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ τοῦ ἀλλοδαποῦ, τὸ ὅποῖον θὰ ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν. Πρὸς τούτοις ἡ καταγραφή τῆς δημώδους μουσικῆς εἰς τὴν Βυζαντινὴν παρασημαντικὴν καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ μεταγραφή εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν προσκρούει, τὸ μὲν εἰς τὴν ὑπαρξιν τεχνικῶν μουσικῶν δυσκολιῶν, τὸ δὲ εἰς ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν πιστὴν ἐρμηνείαν ὀρισμένων ποιητικῶν σημείων τῆς Βυζαντινῆς παρασημαντικῆς, τὰ ὅποια δὲν ἀποδίδονται ὁμοιομόρφως ἀπὸ τοὺς γνωρίζοντας τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἐρμηνείας τούτων.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὴν παρούσαν ἐκδοσιν ἄσματα κατεγράψαμεν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν γραφὴν ἐξ ἀκροάσεως αὐτῶν ἐκ ταινίας μαγνητοφώνου καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ὅλων τῶν τεχνικῶν εὐκολιῶν, τὰς ὁποίας παρέχει τοῦτο, διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν αὐτῶν³.

Ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν γραφὴν σημειώνομεν ὅτι προσεπαθήσαμεν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀπλὴν γραφὴν, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ παραλείψωμεν τι ἐκ τῶν μουσικῶν στοιχείων τῶν ἁσμάτων. Ἀπεφύγαμεν τὰς μουσικὰς γραφάς, αἵτινες θὰ καθίστων δύσκολον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν κατανόησιν τῆς τεχνικῆς τῶν μελωδιῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν πρὸς τοῦτο καὶ τὸν πρακτικὸν σκοπὸν τῆς ἐκ-

1. Βλ. εἰς Χρυσάνθου Ἀρχιεπισκόπου Διραχίου τοῦ ἐκ Μαδύτων, Θεωρητικὸν μέγα τῆς Μουσικῆς, ἐν Τεργέστῃ 1832, σελ. 119.

2. Βλ. Μέλπωσ 'Ο. Μερλιέ, Τραγούδια τῆς Ρούμελης, ἐν Ἀθήναις 1931. Εἰσαγ. σελ. ιγ' καὶ ιδ' καὶ S. Baud-Bovy, Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσεων, τόμ. Α', Ἀθήναις, 1935, σελ. κ' εἰσαγ.

3. Νεωτέρα μέθοδος δι' ἡλεκτρικοῦ συστήματος, τῆς ὁποίας ἄλλωστε δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀπολύτως ἐλεγχθῆ τὰ ἀποτελέσματα, δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὑφ' ἡμῶν.

δόσεως ταύτης. Δέον ἔτι νὰ σημειωθῇ ὅτι διὰ τὴν μουσικὴν καταγραφὴν τῶν στοιχείων, τὰ ὅποια ἀφοροῦν εἰς τὸ ὕψος, δηλαδὴ εἰς τὸν τρόπον τῆς μουσικῆς ἐκτελέσεως τοῦ ᾄσματος ὑπὸ τῶν διαφόρων τραγουδιστῶν, εἰδικώτερον μάλιστα εἰς τὸν τῆς ἐρμηνείας τῶν διαφόρων ψυχικῶν συναισθημάτων, ὡς καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας φωνητικὰς ἀποχρώσεις καὶ χρωματισμούς καὶ διὰ τῶν ὁποίων στοιχείων ὀλοκληρώνεται ἡ ὅλη ὑπόστασις τοῦ ᾄσματος, παρουσιάζονται ἀρκεταὶ δυσκολίαι διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν ὁποίων δέον νὰ προηγηθῇ μουσικολογικὴ μελέτη τῶν ζητημάτων τούτων. Ἐκ τούτου δὲν ἐχρησιμοποίησαμεν ἰδιαίτερα σημεῖα ἢ ὄρους πρὸς ἐρμηνείαν αὐτῶν. Ὡλοκληρωμένην εἰκόνα ἐκάστου ᾄσματος δύναται νὰ σχηματίσῃ τις μετὰ τῆς παρακολουθήσεως τῶν καταγεγραμμένων βασικῶν μουσικῶν καὶ φιλολογικῶν στοιχείων αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ἀκουστικῆς ἀκροάσεώς του ἐκ τῆς ταινίας μαγνητοφώνου ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχει τοῦτο ἀποτυπωθῇ.

Τῆς μουσικῆς καταγραφῆς τῶν ᾄσμάτων προετάχθη ὁ καθορισμὸς τοῦ μουσικοῦ τρόπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασίζεται ἡ μελωδία ἐκάστου ᾄσματος. Πρὸς τοῦτο διηκολύνθημεν σημαντικῶς ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ συστήματος τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἰδίᾳ δὲ τῶν κλιμάκων τῶν ὀκτῶ ἤχων αὐτῆς, διότι καὶ αἱ κλίμακες τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν εἶναι ὅμοιαι καὶ ταυτίζονται πρὸς τὰς τῶν ἤχων τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς, τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν διατάξεων τῶν μουσικῶν φθόγγων, ὅσον καὶ τῶν μουσικῶν διαστημάτων μεταξύ αὐτῶν.

Ἐκ τῆς ἀντιστοιχίας ταύτης προσηρμόσαμεν τὰς ὀνομασίας τῶν μουσικῶν τρόπων τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ἐπὶ τῶν τονικῶν βάσεων τοῦ συστήματος τῶν κλιμάκων τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς¹. Ἀκολούθως κατεβλήθη προσπάθεια διὰ τὴν ἐξακριβωσιν καὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ρυθμοῦ τοῦ ᾄσματος, ἤτοι τῆς βασικῆς μορφῆς του, τῶν παραλλαγῶν, τοῦ καθορισμοῦ χρονικῆς ἀγωγῆς διὰ τοῦ μετρονόμου, μεταβολῶν αὐτῆς, τρόπου προσαρμογῆς ποιητικοῦ κειμένου ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς μελωδίας κλπ.

Ἐπὶ τῆς καταγραφῆς ἐκάστης μελωδίας εἰς τὴν ἀκριβῆ τονικότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν τραγουδιστῶν σημειώνομεν ὅτι εἰς πολλὰς μελωδίας δὲν κατεγράφη ἡ ἀκριβὴς τονικότης τῶν τραγουδιστῶν διὰ λόγους εὐκολίας γραφῆς καὶ μουσικῆς ἀναγνώσεως, δηλαδὴ πρὸς ἀποφυγὴν χρησιμοποίησεως πολλῶν σημείων ἀλλοιώσεων, ὑφέσεων ἢ διέσεων.

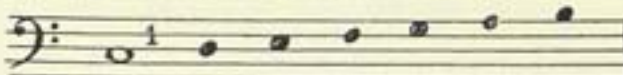
Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει σχετικὴν μόνον σημασίαν διὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν, τὸ αὐτὸ ᾄσμα δύναται νὰ ἐκτελεῖται ὑπὸ διαφόρων τραγουδιστῶν εἰς τονικότητα διαφόρου ὕψους, ἢ ἀκόμη νὰ εἶναι διάφορος ἡ τονικότης τῆς πρώτης στροφῆς ἀπὸ τῆς τῶν ὑπολοίπων καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς τελευταίας κατὰ ἓνα τόνον ἢ καὶ πλέον πρὸς τὸν ὀξύτερον, ὡς τοῦτο διεπιστώσαμεν πολλάκις.

Πολλὰ μελωδία μετεφέρθησαν εἰς τὴν φυσικὴν θέσιν τῆς κλίμακος ἢ εἰς τονικότητα παραπλησίαν τῆς ἀδομένης. Τοῦτο σημειώνομεν ἐν ἐπικεφαλίδι μεταξύ ἄλλων στοιχείων διὰ τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων καὶ τοῦ ἀνωθεν αὐτῶν ἀριθμοῦ, τοῦ δεικνύοντος τὴν θέσιν των ἐν τῇ ὅλῃ

1. Βλ. κατωτέρω εἰς τὸ κεφ. περὶ μουσικῶν τρόπων.

μουσικῇ ἐκτάσει, π.χ. τρόπ. γέ. τον. $lab^1 = ré^2$. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα σημαίνουν : α) ὅτι τὸ ἄσμα ἀνήκει εἰς τὸν τρόπον τοῦ γέ. β) ὅτι ὁ τραγουδιστὴς ἐτραγούδησεν εἰς τὴν τονικὴν βᾶσιν τοῦ φθόγγου lab^1 . Τὴν τονικὴν βᾶσιν ταύτην ἔχομεν μεταφέρει εἰς τὴν φυσικὴν βᾶσιν τοῦ τρόπου τούτου τοῦ γέ. Ἔτερον παράδειγμα : τρόπ. μι καὶ γέ. Τον. $si^1 - do^2 = mi^2 - ré^2$. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα δεικνύουν ὅτι τὸ ἄσμα ἀνήκει εἰς δύο τρόπους, ἤτοι εἰς τὸν τοῦ μι καὶ τὸν τοῦ γέ. Ἡ τονικὴ των ὁμοῦ βᾶσιν εἰς ἣν ἐτραγουδήθη εἶναι οἱ φθόγγοι si^1 καὶ do^2 , οἵτινες μετετέθησαν ὑφ' ἡμῶν εἰς τὴν φυσικὴν θέσιν τῶν τρόπων τούτων. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἢ μεταφορὰ ἐγένετο εἰς τὴν πλησιεστέραν τονικότητα πρὸς εὐκολίαν καταγραφῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο σημειώνομεν διὰ τῶν ἀναλόγων στοιχείων εἰς τὴν ἐπικεφαλίδα ἐκάστου ἄσματος.

Οἱ φθόγγοι μετὰ τὰ στοιχεῖα do^1 ... ἕως si^1 ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν ἀκόλουθον θέσιν τῶν φθόγγων

ἐπὶ τοῦ πενταγράμμου:

Οἱ φθόγγοι do^2 ἕως si^2 ἀντιστοιχοῦν εἰς τοὺς κάτωθι φθόγγους ἐπὶ τοῦ πενταγράμμου:

Οἱ δὲ φθόγγοι do^3 ἕως si^3 ὡς κάτωθι :

Ἡ μὴ ἀναγραφὴ εἰς τι ἄσμα τῆς ἀκριβοῦς τονικότητος σημαίνει ὅτι αὕτη συμπίπτει πρὸς τὴν φυσικὴν τονικότητα τοῦ τρόπου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει τοῦτο.

Εἰς ἐλαχίστας περιπτώσεις ἀνεγράψαμεν ἀνωθεν τοῦ γνώμονος διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 8 τὴν διαφορὰν τῆς ὀξύτητος κατὰ μίαν ὀγδόην τῶν γυναικείων φωνῶν ἀπὸ τὰς ἀνδρικές. Αὕτη ἄλλωστε εἶναι γνωστὴ εἰς πάντα μουσικόν, γίνεται δὲ ἀντιληπτὴ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν τραγουδιστῶν, τὰ ὁποῖα ἀναγράφονται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ κάτωθεν τῆς ἐπικεφαλίδος τοῦ ἄσματος.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν λεπτοτέρων μουσικῶν διαστημάτων, τῶν ὁποίων γίνεται χρῆσις εἰς πολλὰς μελωδίας, καὶ τὰ ὁποῖα διαφέρουν αἰσθητικῶς ἀπὸ τὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μουσικοῦ συστήματος, ἐχρησιμοποιεῖσθαι, ὅταν τοῦτο ᾖτο ἀναγκαῖον, πλὴν τῶν μουσικῶν διαγραμμάτων καὶ τὰ εἰδικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἔχουν προταθῆ καὶ ἔχουν καθιερωθῆ διεθνῶς. Διὰ τοὺς φθόγγους οἵτινες ἀκούονται ὀλίγον ὀξύτεροι τῆς φυσικῆς των θέσεως ἢ βαρύτεροι ἐχρησιμοποίησαμεν δύο βέλη $\uparrow \downarrow$, τὸ πρῶτον διὰ τοὺς ὀξύτερους καὶ τὸ δεύτερον διὰ τοὺς βαρύτερους φθόγγους.

Ἐπὶ ἐνὸς ἢ περισσοτέρων φθόγγων οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦνται μετὰ ἐπιβράδυνσιν ἢ ἐπιτάχυνσιν ἐτέθησαν ἀνωθεν τὰ σημεῖα u καὶ v διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν, τὰ αὐτὰ δὲ εἰς ὑπτίαν θέσιν α α διὰ τὴν δευτέραν.

Τοὺς φθόγγους οἵτινες δὲν ἐκτελοῦνται μὲ ἀκρίβειαν ὀξύτητος ἀλλὰ μὲ τρόπον ὁμοιάζοντα πρὸς ἀπαγγελίαν, ἐσημειώσαμεν δι' ἐνὸς σταυροειδοῦς φθογγοσήμου: χ , χ , χ εἰς ἄλλας δὲ περιπτώσεις μὲ τὴν λέξιν *parlando*¹. Ὡς πρὸς τὸν ἰδιάζοντα τρόπον μεταβάσεως τῆς φωνῆς ἀπὸ φθόγγου εἰς φθόγγον ὅστις ὁμοιάζει πρὸς φωνητικὸν ὀλισθημα (portamento, glissando) ἐχρησιμοποίησαμεν τὰς ἀπλᾶς μικρὰς πλαγίας γραμμὰς εἰς τὰ ἐνδιάμεσα τῶν φθόγγων ἢ μεγαλυτέρας, αἵτινες καλύπτουν ὅλους τοὺς ἐκτελουμένους φθόγγους εἰς ταχὺν χρόνον, τεθλασμένας δὲ ὅταν ἡ ἐκτέλεσις γίνεται εἰς ἀργότερον χρόνον. π.χ.

Εἰς τοὺς διὰ τῶν σημείων τούτων δηλουμένους φθόγγους προσεθέσαμεν ἐτι καὶ τὴν καμπύλην προσφθίας, ἣτις δύναται νὰ θεωρηθῇ πλεονασμός, ἐπράξαμεν ὅμως οὕτω πρὸς διατήρησιν τῆς κλασσικῆς μουσικῆς γραφῆς, κυρίως δὲ ἵνα δευχθῇ ἐντονώτερον ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκτέλεσεως, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς δημώδους ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Ἡ μικρὰ πλαγία γραμμὴ καὶ μικρὰ καμπύλη, ἡ συνδέουσα τὴν μικρὰν νόταν (*petite note*), ἡ ὁποία καὶ τίθεται μεταξὺ δύο φθόγγων τῆς αὐτῆς ὀξύτητος, ἐτέθη πρὸς ἀπόδοσιν ἐνὸς συνήθους χαρακτηριστικοῦ λαρυγγισμοῦ τῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν (ὅμοιος ὑπάρχει καὶ εἰς τὰς ἐκτελέσεις τῶν Βυζαντινῶν ἐκκλησιαστικῶν μελωδιῶν). Οὗτος εἶναι ἕνα ποικίλμα ἀνιόν, ἐκτελούμενον μὲ ὀλισθηρὸν φωνητικὸν τρόπον, πρὸς διάκρισιν ἐκτέλεσεως τῆς *petite note* τῆς Δυτικῆς μουσικῆς.

Πρὸς δῆλωσιν τῆς βραδείας διαχυμάνσεως τῆς φωνῆς (ἀργὸν *vibrato*) ἐγένετο χρῆσις τῆς εὐθείας τεθλασμένης γραμμῆς. (Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 48, 50, 75).

Δι' ἄλλα μελωδικὰ ποικίλματα ἐχρησιμοποίηθησαν τὰ γνωστὰ σημεῖα τῆς εὐρωπαϊκῆς γραφῆς, ἐφ' ὅσον ταῦτα ταυτίζονται καὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποικιλιμάτων τῶν ἄσμάτων. Διὰ τοὺς φθόγγους, οἵτινες παρατείνονται πέρα τοῦ κανονικοῦ χρόνου, ἐγένετο χρῆσις τοῦ συνήθους σημείου τῆς κορωνίδος \frown χωρὶς νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ὁ ἐπὶ πλέον χρόνος διὰ φθογγοσήμων ἄνωθεν τοῦ πενταγράμμου, ὡς συνηθίζεται ὑπό τινων. Τὴν παράτασιν ταύτην οἱ τραγουδισταὶ ἐκτελοῦν κατ' ἀρέσκειαν, εἶναι δ' αὕτη ἀποτέλεσμα τῆς διαθέσεως τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν τραγουδοῦν καὶ ἄνευ ἰδιαιτέρας σημασίας.

Πολλῶν ἄσμάτων κατεγράψαμεν μόνον τὴν πρώτην στροφὴν, ἐφ' ὅσον αἱ ὑπόλοιποι στροφαι δὲν παρουσιάζουν διαφορὰς. Μικρὰς ὅμως μελωδικὰς παραλλαγὰς αἵτινες ὑπῆρχον εἰς

1. Βλ. S. Baud-Bovy, *Etudes sur la chanson cleftique*, Athènes 1958, σελ. 8. Τοῦ ἰδίου, *Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων*, ἐνθ' ἄν., σελ. κα'.

τάς ύπολοίπους στροφάς ἐσημειώσαμεν διὰ μικροτέρων φθογγοσήμων καὶ ἐντὸς παρενθέσεων

εἰς τὴν πρώτην στροφήν, π.χ.

Ἡ ὕπαρξις διπλῶν φθογγοσήμων ἄνευ παρενθέσεως εἰς τινὰς μελωδικὰς θέσεις ἄσμάτων δηλώνει ὅτι οἱ φθόγγοι οὗτοι ἄδονται ταυτοχρόνως ὑπὸ ἄλλου ἢ ἄλλων τραγουδιστῶν τῆς ἰδίας ομάδος. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις παρατίθενται δύο ἢ καὶ τρεῖς στροφαὶ τοῦ ἔσματος ἐν συνεχείᾳ ἢ κατ' ἐπιλογὴν ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ὅταν αὗται παρουσιάζουν μελωδικὰς παραλλαγὰς. Αἱ στροφαὶ αὗται σημειώνονται ἐκάστοτε δι' ἀριθμῶν ἐντὸς τετραγώνων, π.χ. 1 3 5 κλπ.

Ὡς πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν σημείων ἀλλοιώσεων, ἀπεφύγαμεν κατ' ἀρχὴν κατὰ τὴν καταγραφὴν τῶν μελωδιῶν τὴν χρῆσιν μόνιμου ὀπλισμοῦ πρὸς ἀποφυγὴν ταυτισμοῦ τῶν ἐλληνικῶν μουσικῶν τρόπων πρὸς τοὺς τρόπους τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τοποθετοῦντες τὰ σημεῖα ἐντὸς τῆς μελωδίας. Κατόπιν ὁμῶς τῆς ἀποφασισθείσης παραθέσεως ἐπεξηγήσεων περὶ τῶν μουσικῶν τρόπων καὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν μουσικῶν διαγραμμάτων εἰς ἕκαστον ἔσμα, διὰ τῶν ὁποίων ἐμφαίνεται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν τρόπων καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν, καθιερώσαμεν ὀπλισμὸν ἐν ἀρχῇ μόνιμον πρὸς ἀποφυγὴν συχνῶν ἐπαναλήψεων τῶν σημείων τούτων.

Τὸ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἔσματος παρατιθέμενον μουσικὸν διάγραμμα δεικνύει τὰ ἐξῆς μουσικὰ στοιχεῖα: α) τὴν τονικὴν τοῦ ἔσματος, ἡ ὁποία σημειώνεται δι' ὀλοκλήρου φθογγοσήμου καὶ μετὰ τὴν βραχυγραφίαν Τον. Ἡ τονικὴ ἄλλοτε εὐρίσκεται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν, ἄλλοτε δὲ προέρχεται ἐκ μεταθέσεως. Τοῦτο δηλοῦται ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ τῶν σχετικῶν στοιχείων. β) τὴν διάταξιν τῶν φθόγγων τῆς κλίμακος εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ τραγοῦδι. Ὅπως δὲ μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις πρὸς τοὺς φθόγγους, οἵτινες ἀποτελοῦν ποικίλατα ἢ εἶναι ἐλξεις ἢ φθόγγοι ἠλλοιωμένοι ἢ χρωματικὰ ἀνιόντα καὶ κατιόντα ἡμιτόνια, τοὺς φθόγγους τούτους ἐτοποθετήσαμεν ἐντὸς παρενθέσεων. γ) τὴν ἔκτασιν τῆς μελωδίας. Εἰς ἰδιαίτερα διαγράμματα τοποθετοῦνται τὰ ἔσματα ἅτινα ἀνήκουν εἰς δύο τρόπους, ὡς καὶ αἱ μετατροπῖαι, αἵτινες λαμβάνουν χώραν εἰς πλεῖστα ἔσματα. Εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἄρχεται ἡ μετατροπία τίθεται πρὸς διάκρισιν ἀστερίσκος, π.χ. βλ. ἔσμα εἰς σελ. 13.

Πρὸς διάκρισιν τῶν μερῶν τῶν μελωδιῶν τῶν ἄσμάτων ἐγένετο χρῆσις τῶν κεφαλαίων γραμμάτων τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου Α.Β.Γ.Δ. (βλ. ἔσματα, σελ. 303, 313, 317 κλπ.).

Περὶ τῆς καταγραφῆς τοῦ ποιητικοῦ κειμένου καὶ τῆς προσαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὴν μελωδίαν παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἄσμάτων, ἐκτὸς ὀλίγων περιπτώσεων, παρεμβάλλονται εἰς τὸ κείμενον καὶ εἰς διάφορα σημεῖα αὐτοῦ τὰ λεγόμενα τσακίσματα, ἦτοι συλλαβαί, λέξεις, ἐπιφωνήματα, ὀνόματα καὶ ὀλόκληροι φράσεις, ἄσχετοι πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔσματος ἢ καὶ ἐπαναλήψεις φράσεων τοῦ κειμένου. (Περὶ τούτων βλ. κατωτέρω εἰς τὸ κεφ. περὶ ρυθμῶν). Αἱ παρεμβολαὶ αὗται πρὸς διάκρισιν ἐκ τοῦ κυρίως κειμένου, εἰς μὲν τὸ κείμενον

μέ την μελωδίαν περιελήφθησαν μεταξύ τῶν δύο σημείων στίξεως (παύλας) οὕτω: — να —
 αίντε — μωρε — κλπ., εἰς δὲ τὸ ἀκολουθοῦν κείμενον ἀνευ τῆς μουσικῆς διὰ πλαγίων στοιχείων.
 Ὅταν δ' αὐταὶ ἐπαναλαμβάνονται ὁμοιομόρφως εἰς ὅλας τὰς στροφάς, παρατίθενται εἰς δύο
 μόνον στροφάς. Ἐὰν ὁμως ταῦτα διαφέρουν κατὰ στροφάς, τότε παρατίθενται εἰς ὅλον τὸ κεί-
 μενον τοῦ ἔξοματος. (Βλ. παραδ. εἰς ἔξομα σελ. 83).

Β'. ΤΡΟΠΟΙ — ΚΛΙΜΑΚΕΣ

Αἱ μελωδίαὶ τῶν ἐν λόγῳ τραγουδιῶν βασίζονται, ὡς γνωστόν, εἰς κλίμακας ἰδιοτύπου,
 αἱ ὅποια διαφέρουν οὐσιωδῶς ἀπὸ τὰς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ μουσικοῦ συστήματος. Αἱ διαφοραὶ
 αὐταὶ προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὴν διάφορον διάταξιν τῶν φθόγγων, τὴν θέσιν τῶν ἡμιτονίων,
 τὴν διαφορὰν τῶν μουσικῶν διαστημάτων μεταξύ τῶν φθόγγων, πρὸς δὲ καὶ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν
 τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰς φθόγγων. Ἐπὶ τῆς τελευταίας διαφορᾶς παρατηροῦμεν ὅτι αἱ μελω-
 δίαὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ὡς καὶ αἱ τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς δὲν ἔχουν
 βάσιν μόνον τὸ 8/χορδον σύστημα κλιμάκων ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασίζεται ἡ καλουμένη εὐρωπαϊκὴ
 μουσικὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ 5/χορδον, εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις καὶ τὸ 4/χορδον, εἴτε εἰς τὸ διατο-
 νικὸν εἴτε εἰς τὸ χρωματικὸν γένος ἀνήκουν τὰ συστήματα ταῦτα. Ἡ ἐξακριβωσις καὶ ἡ κατὰ-
 ταξις κάθε μελωδίας εἰς τὸν τρόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει εἶναι ἔργον εἰς πολλὰς περιπτώσεις
 εὐχερές, εἰς ἄλλας ὁμως προσκρούει αὕτη εἰς πολλὰς δυσκολίας ἕνεκα τῆς ἰδιοτύπου τεχνικῆς
 ὀρισμένων μελωδιῶν, ἧτις στηρίζεται εἰς κανόνας καὶ μουσικὰ ἰδιώματα, ἅτινα δὲν ἔχουν
 ἀκόμη μελετηθῆ, πρὸς δὲ προβάλλουν δυσχέρειαι καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκτάσεως ὀρισμένων
 μελωδιῶν, ἡ ὅποια δύναται νὰ ἀποτελεῖται ἐκ δύο μόνον φθόγγων¹.

Εἰς τὴν παροῦσαν ἐκδοσιν διακρίνομεν τρόπους, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὸ διατονικὸν γένος²
 μὲ διαφόρους τονικὰς βάσεις καὶ τρόπους, ὑπαγομένους εἰς τὸ χρωματικὸν γένος, ἐπίσης μὲ δια-
 φόρους τονικὰς βάσεις. Διακρίνονται προσέτι καὶ τρόποι μεικτοί, οἱ ὅποιοι σχηματίζονται ἐκ
 τῆς ἀναμειξεως τῶν δύο προηγουμένων, δηλαδὴ τῶν διατονικῶν καὶ χρωματικῶν. Ἀπαντῶν-
 ται τέλος καὶ περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ μελωδία δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς δύο διατονικοὺς
 τρόπους ἢ δύο χρωματικοὺς μὲ τονικὰς βάσεις.

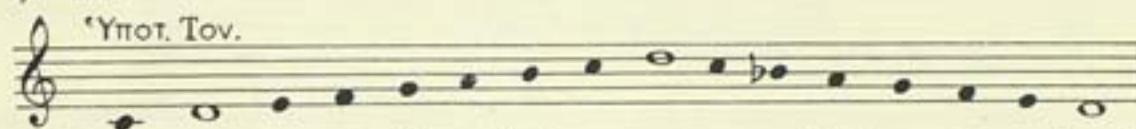
Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φθόγγων οἱ ὅποιοι ἀπαρτίζουν τὰς κλίμακας παρατηροῦμεν ὅτι
 αὐταὶ κατὰ μεγαλύτερον ποσοστὸν ὀδεύουν κατὰ τὸ ὀκτάχορδον σύστημα, δηλαδὴ ἀποτελοῦνται
 ἀπὸ ὀκτώ φθόγγων, οἷτινες διαχωρίζονται εἰς δύο 4/χορδα, βαρὺ καὶ ὀξύ, μεταξύ τῶν ὁποίων

1. Μοιρολόγια Χουλιαράδων Ἡπείρου κ.ἀ. Κέντρ. Λαογρ., ταιν. ἀρ. 208 Α.

2. Γένος εἰς τὴν μουσικὴν εἶναι ἡ διάφορος διάταξις τῶν φθόγγων τῶν τετραχόρδων. Βλ. καὶ εἰς Χ ρ ο -
 σ ἄ ν θ ο υ, ἐνθ' ἀν., σελ. 94.

Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία ἔχει τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον πα = γέ.

Παρατίθεται κατωτέρω τὸ μουσικὸν διάγραμμα τῶν φθόγγων τοῦ τρόπου τούτου τοῦ γέ κατ' ἀνιούσαν καὶ κατιούσαν σειρὰν, ὡς τοῦτο χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς μελωδίας τὰς ἀνήκουσας εἰς αὐτόν¹.

Χαρακτηριστικὸν μουσικὸν ἰδίωμα τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται εἰς τὰς μελωδίας τοῦ ἀνωτέρω τρόπου εἶναι ὅτι ὁ φθόγγος σὶ ἐκτελεῖται ἄλλοτε ἐν ὑφέσει καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν. Ὅταν ἡ μελωδία τοῦ ἄσματος φθάσῃ μέχρι τοῦ φθόγγου σὶ καὶ κατέρχεται ἀμέσως, ἐκτελεῖται ἐν ὑφέσει, ὅταν δὲ ἡ μελωδία ἀνέρχεται μέχρι τοῦ do ἢ καὶ τοῦ ἄνω γέ, ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν. Ὅταν τέλος κατέρχεται, ἐκτελεῖται πάντοτε ἐν ὑφέσει. Τὸ ἰδίωμα τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς μελωδίας τοῦ πρώτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, αἱ ὁποῖαι βασιζοῦνται εἰς τὸν ἴδιον τρόπον.

Αἱ εἰς τὸν τρόπον τοῦτον ἀνήκουσαι μελωδίαί, ἄλλοτε χρησιμοποιοῦν ὅλην τὴν ἑκτασιν τῶν ὀκτῶ φθόγγων μετὰ τῆς ὑποτονικῆς, κατὰ τὸ ὀκτάχορδον καλούμενον σύστημα, καὶ ἄλλοτε ὀλιγωτέρους φθόγγους, π.χ. μίαν ἑκτην ἢ μίαν πέμπτην μετὰ τὴν ὑποτονικὴν ἢ καὶ χωρὶς αὐτήν. Ὑπάρχουν περιπτώσεις μελωδιῶν, αἵτινες χρησιμοποιοῦν μόνον ἐν 4/χορδον ἐκ τῆς τονικῆς βάσεως καὶ τὴν ὑποτονικὴν. (Βλ. ἄσματα σελ. 47, 123 κατὰ μετάθεσιν τῆς βάσεως των καὶ εἰς σελ. 105 κλπ.). Ἔχομεν ἐπίσης περιπτώσεις μετὰ χρῆσιν μιᾶς τρίτης καὶ τῆς ὑποτονικῆς (βλ. ἄσματα εἰς σελ. 353, 355 κλπ.) ἢ μετὰ χρῆσιν μόνον δύο φθόγγων: τονικῆς καὶ ὑποτονικῆς γέ-do. Τοιαῦται ὅμως μελωδίαί δὲν ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὸν παρόντα τόμον².

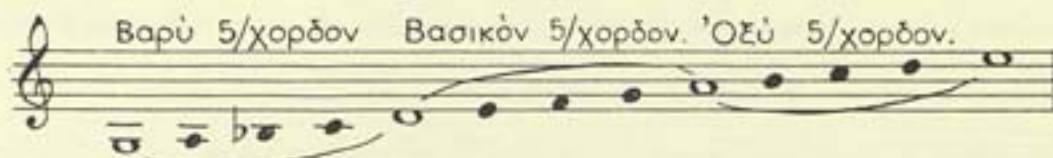
1. Τὰ τονιαῖα διαστήματα τῆς κλίμακος ταύτης κατὰ τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν (Μουσικὴ ἐπιτροπὴ 1881) ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Φθόγγοι Βυζαντινοί :	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα
» Εὐρωπαϊκοί :	γέ	μι	φα	σολ	λα	σι	δο	γέ
Τονιαῖα διαστήματα :	$\frac{800}{729}$	$\frac{27}{25}$	$\frac{9}{8}$	$\frac{9}{8}$	$\frac{800}{729}$	$\frac{27}{25}$	$\frac{9}{8}$	
Ἀριθμοὶ μουσικῶν τμημάτων :	10	8	12	12	10	8	12	
Ἀριθμοὶ τμημάτων κατὰ εὐρωπαϊκὸν σύστημα :	12	6	12	12	12	6	12	

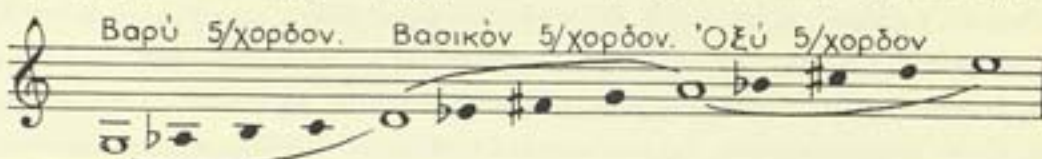
Ὁμοίως εἶναι καταφανὴς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν τονιαίων διαστημάτων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ μουσικοῦ συστήματος καὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μετὰ τῆς ὁποίας συμπίπτουν τόσοι αἱ κλίμακες ὅσον καὶ τὰ μουσικὰ διαστήματα καὶ τῶν μελωδιῶν τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Βλ. μελωδίας εἰς σελίδα 17, δὲ ἦν χρησιμοποιοῦνται τὰ δύο 5/χορδα, τὸ βασικὸν καὶ τὸ ἑξῆ.

2. Βλ. Κέντρ. Λαογρ., ταινία ἀρ. 208Α. Μοιρολόγι περιουχῆς Χουλιαράδων Ἡπείρου μετὰ ἑκτασιν δύο μόνον φθόγγων μελωδίας.

Όταν αἱ μελωδίαὶ βασίζονται εἰς τὸ 5/χορδὸν διατονικὸν σύστημα τοῦ τρόπου τοῦ γέ ἢ διάταξις τῶν φθόγγων ἔχει ὡς ἐξῆς.

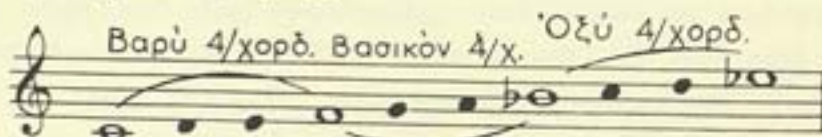
Τοῦ 5/χόρδου συστήματος γίνεται χρῆσις καὶ εἰς μελωδίας, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὸ χρωματικὸν γένος, μὲ βασικὸν 5/χορδὸν, ἀρχόμενον ἐκ τοῦ φθόγγου γέ καὶ μὲ τὴν κατωτέρω διάταξιν:

Αἱ μελωδίαὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην οὐδέποτε χρησιμοποιοῦν καὶ τὰ τρία 5/χορδα, ἀλλὰ κυρίως τὸ βασικὸν καὶ φθόγγους τινὰς εἴτε ἐκ τοῦ ὀξέος εἴτε ἐκ τοῦ βαρέος 5/χόρδου.

Τὸ 4/χορδὸν σύστημα ἀπαντᾷται ὀλιγώτερον εἰς μελωδίας διατονικὰς ἢ χρωματικὰς.

Ὁ τρόπος τοῦ γα, περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται λόγος κατωτέρω, χρησιμοποιεῖ συνήθως 4/χορδὸν σύστημα κατὰ τὴν ἐξῆς διάταξιν φθόγγων:

Ἡ ἀλλοίωσις ἑνὸς ἐκ τῶν ἐνδιαμέσων φθόγγων τοῦ τρόπου τοῦ γέ εἴτε πρὸς τὸ βαρὺ εἴτε πρὸς τὸ ὀξὺ διὰ μιᾶς ὑφέσεως ἢ διέσεως δημιουργεῖ τὰς καλουμένας χροὰς τοῦ τρόπου τούτου. Αὗται ἀποτελοῦν σύνθετες μουσικὸν ἰδίωμα μελωδιῶν, ἀνηκουσῶν εἰς τὸν τρόπον τοῦτον, τὸ ὅποιον καὶ προξενεῖ ἰδιάζον καὶ χαρακτηριστικὸν αἰσθητικὸν ἄκουσμα. Αἱ συνήθεις χροαὶ¹ τοῦ διατονικοῦ τρόπου τοῦ γέ εἶναι τέσσαρες, σημειούμεναι ἐκάστοτε ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι τοῦ ἔσματος διὰ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· π.χ. τρόπ. γέ μετὰ χροὰς Α ἢ Β κλπ. Ἡ χροὰ Α' σχηματίζεται διὰ τῆς βαρύνσεως τῆς δευτέρας βαθμίδος τῆς κλίμακος οὕτω:

Δέον νὰ σημειωθῇ ἐν προκειμένῳ ὅτι εἰς τινὰς περιπτώσεις καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνάβασιν τῆς μελωδίας ἐκ τῆς τονικῆς ὁ φθόγγος πῖ τῆς II βαθμίδος ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν,

1. Περί χροῶν τοῦ τρόπου τούτου βλ. εἰς Χρυσάνθου, Μέγα θεωρητικὸν τῆς μουσικῆς, σελ. 119.

ἀντιθέτως ἐκτελείται πάντοτε ἐν ὑφέσει κατὰ τὴν κατάβασιν τῆς μελωδίας εἰς τὴν τονικὴν¹.

Ἡ χρῶα Β' σχηματίζεται διὰ τῆς βαρύνσεως τοῦ φθόγγου τῆς IV βαθμίδος τῆς κλίμακος

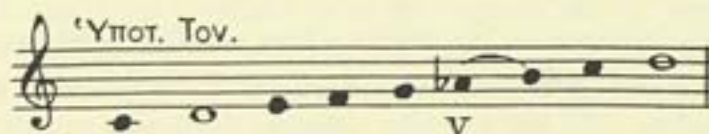
Σχηματίζεται οὕτω μεταξύ τῶν βαθμίδων IV καὶ V ἐν τριημιτόνιον, τὸ ὁποῖον προξενεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται περὶ εἰδικῆς χρωματικῆς κλίμακος τοῦ γέ. Ἡ χρῶα αὕτη εἰς οὐδὲν ἔσμα τῆς παρούσης μουσικῆς συλλογῆς ἀπαντᾶται.

Ἡ χρῶα Γ' σχηματίζεται διὰ τῆς ὀξύνσεως τοῦ φθόγγου τῆς IV βαθμίδος τῆς κλίμακος

Σχηματίζει δ' αὕτη μεταξύ τῆς III καὶ IV βαθμίδος ἐν χαρακτηριστικὸν τριημιτόνιον. Τὸ σχηματιζόμενον 5/χορδον γέ - μι - φα - σο[#] - λα, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ χρωματικὸν 5/χορδον do - ré - mi^b - fa[#] - sol - la τοῦ χρωματικοῦ τρόπου τοῦ do παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν μουσικῶν διαστημάτων, περὶ τοῦ ὁποῦ γίνεται λόγος κατωτέρω. Ἡ ὁμοιότης αὕτη δημιουργεῖ πολλάκις ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν τῆς μελωδίας εἰς τὸν τρόπον τοῦ do χρωματικὸν ἢ τὸν τρόπον τοῦ γέ μετὰ χρῶας, ὅταν μάλιστα δὲν παρουσιάσῃ εὐκρινῆ τὰ μουσικὰ χαρακτηριστικὰ ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν αὐτῆς καὶ τὰ μουσικὰ διαστήματα τῶν φθόγγων. (βλ. ἔσματα εἰς σελ. 133, 301, καὶ 212 κατὰ μετὰθεσιν τῆς φυσικῆς τονικῆς βάσεως εἰς τὸν φθόγγον μι).

Ἡ χρῶα Δ' σχηματίζεται διὰ τῆς βαρύνσεως τοῦ φθόγγου τῆς V βαθμίδος :

Ἡ χρῶα αὕτη οὐδέποτε ἀπαντᾶται σταθερὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἔσματος, ἀλλ' ἐναλλάσσεται μὲ τὸν καθαρὸν διατονικὸν τρόπον τοῦ γέ (βλ. ἔσματα εἰς σελ. 61, 72, 98, 101, 197). Σημειωτέον ὅτι αἱ φυσικαὶ τονικαὶ βάσεις τῶν ἔσμάτων τούτων ἔχουν μετατεθῆ ὑψηλότερον.

Ἐτερον χαρακτηριστικὸν μουσικὸν ἰδίωμα², τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται εἰς τὰς μελωδίας τοῦ τρόπου τούτου, εἶναι ἡ ἀλλοίωσις πρὸς τὸ βαρὺ τῆς VI βαθμίδος si. Τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην θὰ

1. βλ. ἔσματα εἰς σελ. 29, 111 τῶν ὁποίων ἡ φυσικὴ τονικὴ βάση ἔχει μετατεθῆ εἰς τὸν φθόγγον sol καθὼς καὶ εἰς σελ. 155, 305 κλπ.

2. Ὁ ὅρος παρελήφθη ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ μουσικοῦ συστήματος.

ἡδυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς πέμπτην χροῶν τοῦ τρόπου· λόγω ὁμοῦ τῆς ἀσταθείας τοῦ φαινομένου τούτου ἐθεωρήσαμεν τοῦτο ὡς μουσικὸν ἰδίωμα τοῦ τρόπου τούτου. Εἰς ἄσματα τῶν ὁποίων ἡ μελωδία ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ φθόγγου τούτου σὶ καὶ εἶτα κατέρχεται, ὁ ἐν λόγῳ φθόγγος ἐκτελεῖται ἐν ὑφέσει (βλ. ἄσμα εἰς σελ. 5)· ὅταν ἡ μελωδία ἀνέρχεται μέχρι τοῦ do ἢ καὶ τοῦ ἄνω γέ ὁ φθόγγος οὗτος ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν. Ὅταν δὲ κατέρχεται ἐκ τοῦ ἄνω γέ, ἐκτελεῖται ἐν ὑφέσει. (βλ. διάγραμμα εἰς σελ. 9 καὶ ἄσματα εἰς σελ. 5, 15, 80, 161 καὶ εἰς σελ. 31, 153 κατὰ μετάθεσιν τῆς φυσικῆς βάσεως των καὶ εἰς εἰδικὸν πίνακα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος τόμου).

Εἰς τὰς μελωδίας τοῦ τρόπου τούτου ὡς καὶ εἰς τὰς τῶν ἄλλων παρατηρεῖται τὸ μουσικὸν φυσικὸν φαινόμενον τῆς ἔλξεως τῶν ὑπερβασίμων καλουμένων φθόγγων ὑπὸ τῶν δεσποζόντων, ὀφειλόμενον εἰς φυσικὸν αἰσθητικὸν μουσικὸν αἴτιον. Ὁ φθόγγος sol, π.χ., ὡς δεσπόζων φθόγγος τοῦ τρόπου τοῦ γέ, ἔλκει τὸν ὑποκείμενον φθόγγον fa πρὸς τὸν sol, εἰς τὸν ὅποιον καὶ ἡ μελωδία κάμνει τὴν ἀτελῆ κατάληξιν. Ὁ φθόγγος mi εἰς τὸν τρόπον τοῦ do ἔλκει τὸν φθόγγον γέ πρὸς τὸν φθόγγον mi κλπ.

Τὸ φαινόμενον τῆς ἔλξεως δημιουργεῖ καὶ τὰ λεπτότερα μουσικὰ διαστήματα, ἅτινα προκαλοῦν καὶ τὸ ἰδιάζον αἰσθητικὸν μουσικὸν ἄκουσμα τῶν ἐλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο πιθανῶς ὀφείλεται καὶ ἡ δημιουργία τῶν διαφόρων χροῶν τοῦ τρόπου τούτου, παρατηρεῖται δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὰς μελωδίας τῶν ἤχων τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὡς καὶ εἰς τὰς μελωδίας τῶν ἄσματων τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν.

Τὸν τρόπον τοῦ Ia τοῦ ὁποίου ἐλάχιστα ἄσματα περιέχονται εἰς τὸν παρόντα τόμον, θεωροῦμεν ὁμοίον πρὸς τὸν τρόπον τοῦ γέ, δεδομένου ὅτι δι' ἀμφοτέρους τὰ μουσικὰ διαστήματα εἶναι τὰ αὐτὰ μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ τονικὴ βᾶσις εὐρίσκεται κατὰ μίαν πέμπτην ὀξύτερον τῆς βάσεως τοῦ τρόπου τοῦ γέ.

Οὐσιαστικῶς αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὸν τρόπον τοῦτον μελωδίαὶ κινουῦνται κυρίως εἰς τὸ δξύ 5/χορδον τοῦ τρόπου τοῦ γέ, ὅταν οὗτος χρησιμοποιῆ τὸ 5/χορδον σύστημα περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέχθη ἀνωτέρω. (βλ. καὶ σχετικὸν μουσικὸν διάγραμμα σελ. 10). Ἐνίοτε αἱ μελωδίαὶ χρησιμοποιοῦν καὶ μερικοὺς φθόγγους ἐκ τοῦ βασικοῦ 5/χόρδου ἢ καὶ ὀλόκληρον τοῦτο, κινούμεναι οὕτως εἰς δύο 5/χορδα, τὸ βασικὸν καὶ τὸ δξύ, τὸ ὅποιον καὶ λαμβάνει πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην. (βλ. ἄσμα εἰς σελ. 17). Εἰς τοῦτο ἡ μελωδία χρησιμοποιεῖ τὰ δύο 5/χορδα. (βλ. ἄσμα εἰς σελ. 71). Τούτου ἡ τονικὴ εὐρίσκεται κατὰ τὸνον ὀξύτερον τῆς φυσικῆς βάσεώς του. (βλ. ἐπίσης καὶ ἄσματα εἰς σελ. 300 καὶ 337). Σημειωτέον ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τοῦ Ia συναντᾶται μὲ τὰ αὐτὰ μουσικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μελωδιῶν καὶ εἰς τὰ εἰρμολογικὰ μέλη (σύντομα καὶ ἀργά) τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς¹.

1. βλ. Καταβάσις τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀναλήψεως εἰς Εἰρμολόγιον καταβασιῶν Ἰωάννου Πρωτο-

Ἄλλοι τρόποι τοῦ διατονικοῦ γένους ἀπαντῶμενοι εἰς τὴν παρούσαν μουσικὴν συλλογὴν εἶναι ὁ τρόπος τοῦ mi, ὁ τρόπος τοῦ do καὶ ὁ τοῦ fa. Ὁ τρόπος τοῦ mi ἔχει τὴν ἐξῆς διάταξιν

Αἱ μελωδίαι τῶν εἰς τὸν τρόπον τοῦτον ἀνηκόντων ᾠσμάτων δὲν χρησιμοποιοῦν ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς ὀκτάβας. Συνήθως ἐκτείνονται αὐταὶ μέχρι τῆς ἑκτῆς ἀνωθεν τῆς τονικῆς καὶ εἰς δύο φθόγγους κάτωθεν αὐτῆς. Εἰς πολλὰ ᾠσματα ἢ ἑκτασις εἶναι μικροτέρα, εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις φθάνει μέχρι μιᾶς τρίτης ἀνωθεν τῆς τονικῆς καὶ εἰς δύο φθόγγους κάτωθεν αὐτῆς. (Βλ. ᾠσματα εἰς σελ. 9, 10, 121, 217, 385, 386, 392)¹. Ὁ ἐν λόγῳ τρόπος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν κλίμακα τοῦ τετάρτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἰδίως τῆς κλίμακος, ἢ ὅποια ἔχει τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον Βου = mi, ἐπὶ τῆς ὁποίας βασιζονται τὰ σύντομα εἰρμολογικὰ μέλη τοῦ ἤχου τούτου.

Μουσικοὶ ιδιωματισμοὶ παρατηροῦνται εἰς ὀρισμένους φθόγγους τοῦ τρόπου τούτου. Π.χ. ὁ φθόγγος si, ἢ πέμπτη δηλαδὴ βαθμὶς, ἄλλοτε ἐκτελεῖται μὲ ὕφαισιν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ θέσιν (βλ. ᾠσματα εἰς σελ. 158, 224). Ὁ φθόγγος sol, δηλαδὴ ἡ τρίτη βαθμὶς, ἔλκει τὸν ὑποκειμενον φθόγγον fa, ὅταν ἡ μελωδία φέρῃ τοῦτον ὡς ποικίλμα τοῦ sol (βλ. ᾠσμα σελ. 265). Τὰ μουσικὰ ιδιώματα ταῦτα παρατηροῦνται καὶ εἰς τὰς μελωδίας τοῦ προαναφερθέντος τετάρτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς, τοῦ καλουμένου λεγέτου.

Τὸ εἰς τὴν σελ. 255 ᾠσμα, τοῦ ὁποίου ἡ τεχνικὴ τῆς μελωδίας ὁμοιάζει πρὸς τὴν τεχνικὴν τῶν μελωδιῶν, αἰτινες ἀνήκουν εἰς τὸν τρόπον τοῦ mi, κατέταξα εἰς τὸν τρόπον τοῦ sol, τόσον ἐκ τῆς τελικῆς του καταλήξεως, ὅσον καὶ ἐξ ὀρισμένων μουσικῶν στοιχείων καὶ τῆς τεχνικῆς τῆς μελωδίας του, ἅτινα ὁμοιάζουν πρὸς τὴν τεχνικὴν καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ τετάρτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τοῦ ἔχοντος βάσιν οὐχὶ τὸν φθόγγον Βου = mi ἀλλὰ τὸν φθόγγον Δι = sol, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασιζονται τὰ καλούμενα παπαδικὰ (ἀργὰ) μέλη.

Ὁ τρόπος τοῦ do εὐρίσκεται εἰς ὀλίγα ᾠσματα τῆς παρούσης συλλογῆς. Ἡ διάταξις τῶν φθόγγων τοῦ τρόπου τούτου εἶναι ὅμοια πρὸς τὴν τῶν φθόγγων τοῦ μείζονος τρόπου τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, καθὼς ἐπίσης καὶ πρὸς τὴν τῶν φθόγγων τῆς κλίμακος τοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Διαφέρει δέ, ὡς γνωστόν, ὁ μείζων τρόπος ἀπὸ τὴν κλίμακα τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὡς πρὸς τὰ διαστήματα ὀρι-

ψάλτου, ἔκδοσις 5η, Κωνσταντινούπολις, 1903, σελ. 72, ὡς ἐπίσης καὶ εἰρμὸς κανόνων πλαγίου πρώτου ἤχου εἰς Ἀναστασιατάριον Πέτρου Πελοποννησίου καὶ Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, ἔκδοσις 9η, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1905, σελ. 239.

1. Βλ. καὶ Κ. Ψάχου, Δημιῶδη ᾠσματα Γορτυνίας, Ἀθήναι 1923, σελ. 110, 112, 114, 116.

σμένων φθόγγων τῶν τετραχόρδων. (Βλ. εἰς τὸ κατωτέρω ἐν ὑποσημειώσει διάγραμμα)¹.

Οἱ μουσικοὶ ἰδιωματισμοὶ καὶ αἱ ἐλξεις τῶν ὑπερβασίμων φθόγγων ὑπὸ τῶν δεσποζόντων δὲν λείπουν καὶ ἀπὸ τὰς μελωδίας τοῦ ἐν λόγῳ τρόπου. Τοῦτο παρατηρεῖται ὁμοίως καὶ εἰς τὰς μελωδίας τοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ μάλιστα εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν. Π.χ. οἱ φθόγγοι γέ καὶ fa ἔλκονται ὑπὸ τῶν φθόγγων μι καὶ sol, οἵτινες δεσπάζουν τῆς κλίμακος. Ὁ φθόγγος si ἄλλοτε ἐκτελεῖται ἐν ὑφέσει καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν. Αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὸν τρόπον τοῦτον μελωδίαὶ εἰς τὸν παρόντα τόμον δὲν παρουσιάζουν τόσον ἔντονα τὰ μουσικὰ ταῦτα χαρακτηριστικὰ καὶ τὰς ἀλλοιώσεις τῶν φθόγγων. Οἱ διὰ σταυροῦ διακρινόμενοι φθόγγοι εἰς τὸ κατωτέρω μουσικὸν διάγραμμα εἶναι οἱ φθόγγοι οἱ ὅποιοι ὑπόκεινται εἰς τὰς ὡς ἄνω ἀναφερομένας ἀλλοιώσεις.

(Βλ. ἄσματα τοῦ τρόπου τοῦτου εἰς σελ. 8, 184, 189, 191, 196, 198, 225, 236, 237 καθὼς καὶ εἰς εἰδικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τόμου). Σημειωτέον ὅτι αἱ τονικαὶ βάσεις πολλῶν ἐκ τούτων προέρχονται ἐκ μεταθέσεως καὶ δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν φυσικὴν των θέσιν.

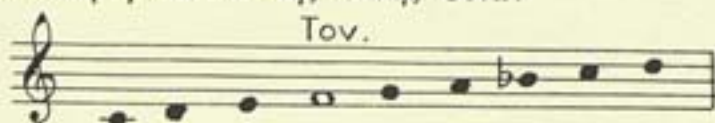
Ὁ τρόπος τοῦ fa ἀπαντᾶται εἰς μικρὸν ποσοστὸν ἀσμάτων τῆς παρουσίας ἐκδόσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς διατάξεως τῶν φθόγγων καὶ τῶν τονιῶν διαστημάτων συμπίπτει οὗτος μὲ τὸν μείζονα τρόπον τοῦ fa τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως καὶ μὲ τὴν τεχνικὴν τῶν μελωδιῶν. Ἐχει δ' ἔτι ἀντίστοιχον τὴν κλίμακα τοῦ τρίτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὅστις ἔχει τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον ΓΑ = fa. Ἡ ἔκτασις τῶν μελωδιῶν

1.

Φυσικὴ διατονικὴ κλίμαξ

Φθόγγοι Βυζαντ. » Εὐρωπ.	Νη do	Πα ré	Βου mi	Γα fa	Δι sol	Κε la	Ζω sí	Νη do
Μήκος χορδῆς :	1	$\frac{8}{9}$	$\frac{4}{5}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{16}{27}$	$\frac{8}{15}$	$\frac{1}{2}$
Ἀριθμὸς παλμῶν :	1	$\frac{9}{8}$	$\frac{5}{4}$	$\frac{4}{3}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{27}{16}$	$\frac{15}{18}$	2
Τονιαῖα διαστήματα :	$\frac{9}{8}$	$\frac{10}{9}$	$\frac{16}{15}$	$\frac{9}{8}$	$\frac{9}{8}$	$\frac{10}{9}$	$\frac{16}{15}$	
Μουσικὰ τμήματα :	12	11	7	12	12	11	7	

τῶν εἰς τὸν τρόπον τοῦτον ἀνηκόντων ἁσμάτων δὲν ὑπερβαίνει τὴν πέμπτην ἢ τὴν ἕκτην ἀνω τῆς τονικῆς καὶ μίαν τετάρτην κάτωθεν τῆς τονικῆς. Οὕτω:

(Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 99, 108, 173 καὶ εἰς σελ. 151, 187, 303, 316)¹. Τοῦτων αἱ τονικαὶ βάσεις προέρχονται ἐκ μεταθέσεως, δηλαδὴ αἱ μελωδίαὶ τῶν δὲν εἶναι καταγεγραμμέναι εἰς τὴν φυσικὴν τῶν θέσιν τοῦ τρόπου. Τὴν ἰδίαν ἔκτασιν χρησιμοποιοῦν καὶ αἱ μελωδίαὶ τοῦ τρίτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Ἐκ τῶν χρωματικῶν τρόπων ὁ πλέον συνήθης καὶ εἰς μεγαλύτερον ποσοστὸν ἁσμάτων ἀπαντώμενος οὐ μόνον εἰς τὸ παρὸν δημοσίευμα ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν ὅλην δημόδη μουσικὴν εἶναι ὁ τρόπος ὁ ἔχων τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον γέ. Ἔχει δὲ τὴν ἐξῆς διάταξιν φθόγγων:

Σύγκειται δηλ. ἐκ δύο ὁμοίων χρωματικῶν τετραχόρδων, ἅτινα ἄνῃκουν εἰς τὸ σκληρὸν καλούμενον χρωματικὸν γένος, ΠΑ—ΔΙ = γέ—sol καὶ ΚΕ—ΠΑ = la—γέ, διαχωριζομένων δι' ἑνὸς τόνου μείζονος ὀνομαζομένου διαζευκτικοῦ².

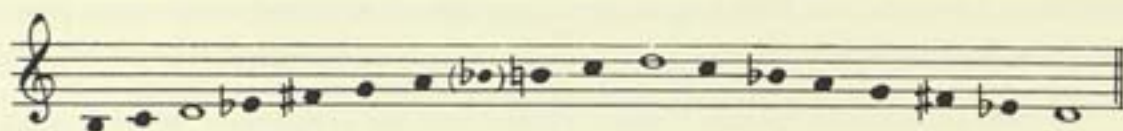
Αἱ μελωδίαὶ τοῦ τρόπου τούτου δὲν χρησιμοποιοῦν ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν φθόγγων τῆς ἀνωτέρω κλίμακος. Συνήθως ἐκτείνονται αὐταὶ μέχρι μιᾶς τετάρτης, πέμπτης ἢ ἕκτης ἀνωθεν τῆς τονικῆς, μὲ χρῆσιν τῆς ὑποτονικῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ μιᾶς τρίτης κάτωθεν τῆς τονικῆς. (Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 3, 6, 114, 127, 201, 229, ὡς καὶ τὸν εἰδικὸν πίνακα τῶν εἰς τὸν τρόπον τοῦτον

1. Βλ. Κ. Ψάχου, ἑθ' ἀν., σελ. 44, 106, 152.

2. Ἡ κλίμαξ αὕτη ταυτίζεται μὲ τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Τὰ δὲ διαγράμματα τῆς κλίμακος, οἱ ἀριθμητικοὶ λόγοι τῶν διαστημάτων καὶ τὰ μουσικὰ τμήματα ταύτης ἔχουν ὡς ἐξῆς:

Φθόγγοι Βυζαντινοί :	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα
» Εὐρωπαϊκοί :	γέ	μι	φα	sol	λα	σι	δο	γέ
Διαστήματα :	$\frac{256}{243}$	$\frac{6}{5}$	$\frac{135}{128}$	$\frac{9}{8}$	$\frac{256}{243}$	$\frac{6}{5}$	$\frac{135}{128}$	
Μουσικὰ τμήματα :	6	20	4	12	6	20	4	

ἀνηχόντων ἄσμάτων). Εἰς ἐλαχίστας περιπτώσεις ἄσμάτων γίνεται χρῆσις ὁλοκλήρου τῆς ἐκτάσεως τῆς βασικῆς κλίμακος (βλ. ἄσμα εἰς σελ. 114). Εἰς τὰς μελωδίας τοῦ τρόπου τούτου συνήθως παρατηρεῖται τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν μουσικὸν ἰδιώμα, δηλαδή, ὅταν ἡ μελωδία ἀνέρχεται μέχρι τῆς 7ης ἢ καὶ 8ης βαθμίδος, τότε τὸ ὄξύ 4/χορδον ἐκτελεῖται διατονικῶς, ὅποτε αἱ βαθμίδες ἕκτη καὶ ἐβδόμη si-do ἐκτελοῦνται εἰς τὴν φυσικὴν των θέσιν. Ὅταν ὅμως ἡ μελωδία κατέρχεται, ἡ ἕκτη βαθμὶς si ἐκτελεῖται πάντοτε ἐν ὑφέσει. Οὕτως ἡ κλίμαξ ἐν ἀνάβασει καὶ καταβάσει παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν ἀκόλουθον μεικτὴν μορφήν, χρωματικὴν καὶ διατονικὴν:

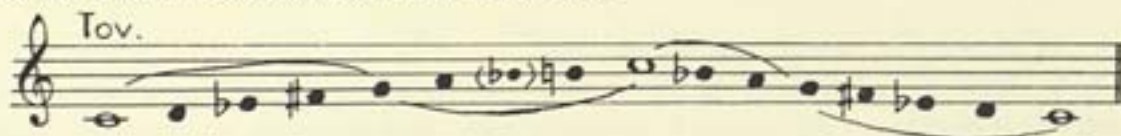

Ὅταν ἡ μελωδία κατέρχεται κάτω τῆς τονικῆς γέ μέχρι τοῦ si, μεταχειρίζεται τὰ διαστήματα τῆς φυσικῆς διατονικῆς κλίμακος, ὅταν δὲ ἡ μελωδία ἐξικνῆται μέχρι τοῦ φθόγγου si, οὗτος ἐκτελεῖται ἐν ὑφέσει. Ἐὰν δὲ ὑπερβαίῃ αὕτη τὸν si, τότε ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν.

Σημειοῦμεν ὅτι τὰ μουσικὰ ἰδιώματα ταῦτα εἶναι συνήθη καὶ εἰς τὰς μελωδίας τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μετὰ τὴν κλίμακα τοῦ ὁποίου ταυτίζεται ἀπολύτως ὁ ἐν λόγῳ τρόπος.

Αἱ μελωδίαὶ τοῦ ἀνωτέρω τρόπου ἐκτελοῦνται ἐνίοτε εἰς τὸ πεντάχορδον σύστημα, κινουῦνται δ' οὕτως εἰς δύο 5/χορδα, ἥτοι εἰς τὸ βασικὸν καὶ εἰς μέρος φθόγγων ἐκ τοῦ βαρέος 5/χόρδου (βλ. ἄσματα εἰς σελ. 216, 330, καὶ σχετικὸν μουσικὸν διάγραμμα ἀνωτέρω κατὰ 5/χορδον σύστημα).

Πλὴν τοῦ τρόπου τούτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημώδη μουσικὴν εὐρίσκεται καὶ ἄλλος χρωματικὸς τρόπος, ἔχων τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον do. Οὗτος ἔχει τὴν ἀκόλουθον διάταξιν φθόγγων κατὰ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τῶν μελωδιῶν:

Ὁ τρόπος οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐν 5/χορδον χρωματικὸν καὶ ἐν 4/χορδον διατονικόν. Αἱ μελωδίαὶ τοῦ τρόπου τούτου δὲν ἐκτελοῦνται πάντοτε εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν φθόγγων τῆς κλίμακος. Ἡ χρῆσις δ' αὕτη ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ ἄσματος, χορευτικοῦ ἢ τοῦ τραπεζιοῦ, καὶ τῆς ἰδιαζούσης εἰς ἕκαστον τούτων τεχνικῆς τῆς μελωδίας.

Τὰ μουσικὰ διαστήματα τῶν φθόγγων τοῦ τρόπου τούτου εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ τῶν φθόγγων τοῦ ὡς ἀνωτέρω χρωματικοῦ τρόπου τοῦ γέ. Ἡ δημιουργία τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ὑποτονικῆς τοῦ χρωματικοῦ τρόπου τοῦ γέ εἰς τονικὴν.

Οι δύο οὔτοι φθόγγοι, τονική και ὑποτονική, τόσον τοῦ χρωματικοῦ τρόπου τοῦ γέ, ὅσον καὶ τοῦ διατονικοῦ τρόπου τοῦ do, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν εἰς τὴν ὅλην δομὴν τῶν μελωδιῶν τῶν τρόπων τούτων, πολλάκις ἐναλλάσσονται ὡς πρὸς τὴν τονικὴν, δηλαδὴ εἰς τὸ αὐτὸ ἄσμα ἄλλοτε λαμβάνει θέσιν τονικῆς ὁ εἷς καὶ ἄλλοτε ὁ ἕτερος. Ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς ταύτης δημιουργοῦνται πολλαὶ δυσκολίαι καὶ ἀμφιβολίαι διὰ τὴν κατάταξιν τῆς μελωδίας εἰς τὸν τρόπον εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει, δεδομένου ὅτι ἔχομεν καὶ περιπτώσεις εἰς ἃς συνυπάρχουν οἱ δύο τρόποι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἄσμα, ἐὰν τὰ μουσικὰ στοιχεῖα δικαιολογοῦν τοῦτο.

Τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ ἐκ τῶν μουσικῶν ἰδιωμάτων τῶν φθόγγων τοῦ τρόπου τούτου εἶναι ἡ ἀλλοίωσις ἐπὶ τὸ βαρὺ τῆς ἐβδόμης βαθμίδος σὶ καὶ ἡ στιγμιαία ἀναίρεσις τῆς τετάρτης βαθμίδος, ἡ ὅποια εἶναι καὶ ἡ πλέον χαρακτηριστικὴ, ἡ σχηματίζουσα τὸ χρωματικὸν 5/χορδον μὲ τὸ μι ἐν ὑφέσει καὶ fa ἐν διέσει. Ἡ ὑφῆσις τῆς ἐβδόμης βαθμίδος γίνεται, ὅταν ἡ μελωδία ἀνέρχεται μέχρις αὐτῆς καὶ κατόπιν κατέρχεται. Ὅταν ἡ μελωδία ἀνέρχεται μέχρι καὶ τῆς θης, τότε ὁ φθόγγος σὶ ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν, ὅταν δὲ κατέρχεται ἡ μελωδία ἐκ τῆς θης, ἐκτελεῖται καὶ πάλιν ἐν ὑφέσει. Τὸ αὐτὸ μουσικὸν ἰδίωμα, ὡς ἐσημείωσα ἀνωτέρω, παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ γέ διατονικόν.

Ἡ ἀναίρεσις τῆς τετάρτης βαθμίδος γίνεται συνήθως, ὅταν ἡ μελωδία κάμνη ἡμιτελῆ καὶ στιγμιαίαν κατάληξιν εἰς τὸν φθόγγον τοῦτον καὶ ἐπανέρχεται πάλιν οὗτος εἰς τὴν χρωματικὴν του θέσιν. Ἄν δὲ ἡ μελωδία ἀνέρχεται συνεχῶς ἐκ τῆς βάσεως, προετοιμάζουσα τρόπον τινὰ τὴν ἡμιτελῆ ταύτην κατάληξιν, τότε ἀναίρει καὶ τὴν τρίτην βαθμίδα καὶ τὸ 4/χορδον do-fa καθίσταται διατονικόν. (Βλ. μελωδικὰς φράσεις εἰς ἄσματα εἰς σελ. 55, 56, 82 κλπ.).

Εἰς πλεῖστα ἄσματα τοῦ τρόπου τούτου, ἰδίως τῆς καλουμένης κατηγορίας τοῦ τραπεζιοῦ ἢ τῆς τάβλας, ὅντα ἐλευθέρου ρυθμοῦ, παρατηρεῖται, ὡς πρὸς τὴν τονικότητα, τὸ χαρακτηριστικὸν φαινόμενον ὅτι, ἐνῶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἄσματος κυριαρχεῖ ἡ τονικότης τοῦ do χρωματικοῦ, οὕτω δὲ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς μελωδίας βασιῶνται ἐπ' αὐτῆς, πρὸς τὸ τέλος ἡ μελωδία προετοιμάζει τὴν τελικὴν κατάληξιν οὐχὶ εἰς τὴν βάσιν do εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε κανονικῶς νὰ καταλήξῃ ἀλλὰ εἰς τὴν τονικὴν βάσιν τοῦ τρόπου τοῦ γέ χρωματικοῦ. Συνήθως μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐκάστης στροφῆς ἀκολουθεῖ ἐπιφθόσος ἢ καὶ εἰς τὸ τέλος ἄσμα ἔρρυθμον ἢ καὶ χορευτικόν, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸν χρωματικὸν τρόπον τοῦ γέ. Τοῦτο εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τρόπου.

Ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη τῶν τονικότητων παρατηρεῖται πολλάκις καὶ εἰς τὰ ἐνδιάμεσα τῆς μελωδίας τοῦ ἄσματος. (Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 55, 56 καὶ εἰς σελ. 58, 75, 82, 204, 286, 351)¹.

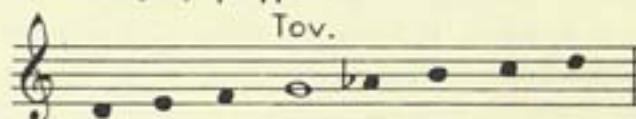
Τὰ ἄσματα ταῦτα μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ταύτην ἐναλλαγὴν κατετάχθησαν καὶ εἰς τοὺς δύο τρόπους, σημειωθεῖσης ἐν ἐπικεφαλίδι τῆς ἐνδείξεως : τρόπ. do καὶ γέ χρωματικός.

Σημειώνομεν ὅτι ὁ χρωματικὸς τρόπος τοῦ do, ὡς αὐτοτελής, δηλαδὴ ἄνευ ἐναλλαγῶν, δὲν

1. Πολλῶν ἐκ τῶν ἄσμάτων τούτων ἡ τονικὴ βάσις δὲν εὑρίσκειται εἰς τὴν φυσικὴν θέσιν ἀλλὰ προέρχεται ἐκ μεταθέσεως.

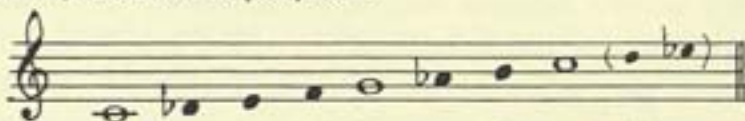
άντιπροσωπεύεται εις τὸν παρόντα τόμον¹. Οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν κλίμακα τοῦ χρωματικοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς². Ὁ ἤχος οὗτος μὴ εὐρισκόμενος αὐτοτελής, ὡς οἱ ὀκτὼ ἤχοι αὐτῆς, δηλαδή οἱ τέσσαρες κύριοι καὶ οἱ τέσσαρες πλάγιοι των, ἀπαντᾶται εἰς χρωματικὰς μετατροπίας τοῦ διατονικοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου, ἔχοντος τονικὴν βᾶσιν τὸν φθόγγον do, μὲ σκοπὸν τὴν ἐντονωτέραν ἔκφρασιν καὶ ἐρμηνεῖαν ὠρισμένων παραστατικῶν λέξεων. (Βλ. 1, 5 καὶ 9 στίχους ἀνοιξανταρίων Θ. Φωκαέως).

Ἄλλος χρωματικὸς τρόπος ὁ ὁποῖος ὑπάρχει εἰς μικρὸν ποσοστὸν ἀσμάτων οὐ μόνον τῆς παρούσης συλλογῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης δημοτικῆς μουσικῆς εἶναι ὁ χρωματικὸς τρόπος τοῦ sol. Αἱ εἰς τὸν τρόπον τοῦτον ἀνήκουσαι μελωδίαί κινουῦνται συνήθως ἐπὶ τῆς ἀκολουθοῦ μουσικῆς ἐκτάσεως καὶ διατάξεως φθόγγων:

δηλαδή εἰς ἓνα 5/χορδον χρωματικὸν μὲ βᾶσιν τὸν φθόγγον sol καὶ εἰς ἓνα 4/χορδον διατονικὸν κάτωθεν τῆς τονικῆς.

Ὁ τρόπος οὗτος ἔχει ἀντίστοιχον τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία κατὰ τὸ σύστημα αὐτῆς φέρει τὴν κάτωθι διάταξιν φθόγγων καὶ ἑκτασιν ἐπὶ τῆς ὁποίας κινουῦνται αἱ μελωδίαί³.

Ὅταν αἱ μελωδίαί τοῦ ἤχου τούτου κατέρχωνται μέχρι τοῦ φθόγγου ΠΑ = ré κάτωθεν τῆς τονικῆς, ὁ φθόγγος οὗτος ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν καὶ οὐχὶ ἐν ὑφέσει. Εἰς τὸ μουσικὸν ἰδίωμα τοῦτο ἀνήκει τὸ ἀνωτέρω μουσικὸν διάγραμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἄβδονται τὰ εἰς τὸν τρόπον τοῦτον ἀνήκοντα τραγοῦδια. Ὅταν ἡ μελωδία κατέρχεται μέχρι τοῦ φθόγγου ΝΗ = do κάτωθεν τῆς τονικῆς ΔΙ = sol, τότε ὁ φθόγγος ΠΑ = ré ἐκτελεῖται ἐν ὑφέσει. Οὕτως ὁλοκληροῦται τὸ χρωματικὸν 5/χορδον κάτω τῆς τονικῆς.

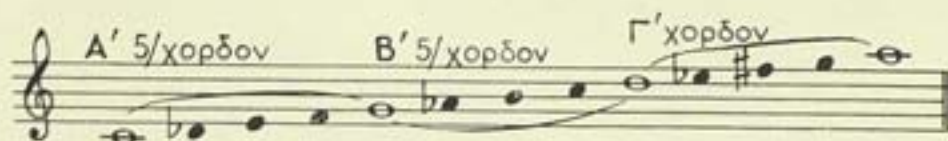
1. Τὸν τρόπον τοῦτον, αὐτοτελῆ, βλέπε εἰς Κ. Ψάχου, Δημόδη ἄσματα Γορτυνίας, Ἀθήναι 1923, σελ. 138, 142. Μ. Μερλιέ, Τραγοῦδια τῆς Ρομέλης, Ἀθήναι 1931, σελ. 76, 78, 81 καὶ Σπουρ. Περτιστέρη, Δημοτικὰ τραγοῦδια Ἡπείρου καὶ Μωρηῆ, Ἀθήναι 1950, σελ. 38, 40, 56, 58, 64, 74, 104, 122.

2. Βλ. περὶ τούτου Κ. Ψάχου, ἐνθ' ἀν., σελ. 30.

3. Τὰ μουσικὰ διαστήματα τῆς κλίμακος τοῦ ἤχου τούτου ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Φθόγγοι Βυζαντινοί :	Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη
» Εὐρωπαϊκοί :	do	ré	mi	fa	sol	la	si	do
	15	7	16	9	15	7	16	
Τονιαῖα διαστήματα :	14	6	15	8	14	6	15	
Μουσικὰ τμήματα :	8	14	8	12	8	14	8	

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἡ πέμπτη βαθμὶς ἀνωθεν τῆς τονικῆς, ὅταν ἡ μελωδία φθάσῃ μέχρις αὐτῆς, ἐκτελεῖται εἰς τὴν φυσικὴν τῆς θέσιν καὶ οὐχὶ ἐν ὑφέσει, ὡς θὰ ἔπρεπε κατὰ τὸ θεωρητικὸν διάγραμμα τῆς κλίμακος. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἄγει ἡμᾶς νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ κλίμαξ τοῦ ἤχου τούτου ὡς καὶ ὁ τρόπος οὗτος βασιζόνται ἐπὶ τοῦ 5/χορδου συστήματος, ἀνήκοντος εἰς τὸ χρωματικὸν γένος καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ 8/χορδου κατὰ τὴν ἐξῆς κατάταξιν:

τοῦτο δέ, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ κλίμαξ διατονικὴ ἢ χρωματικὴ, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ do ἢ οἰουδήποτε ἄλλου φθόγγου καὶ ὀδεύουσα κατὰ τὸ 8/χορδον σύστημα, ἢ ὅποια νὰ ἔχη τονικὴν βάσιν τὴν πέμπτην βαθμίδα αὐτῆς, ὡς τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ εἰς τὸ σχετικὸν μουσικὸν διάγραμμα.

Ἡ τεχνικὴ τῶν μελωδιῶν τοῦ τρόπου τούτου, παρουσιάζουσα πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὴν τῶν μελωδιῶν τοῦ χρωματικοῦ τρόπου τοῦ γέ (πλαγίου δευτέρου ἤχου τῆς Βυζ. μουσικῆς), δημιουργεῖ πολλάκις δυσκολίας καὶ σύγχυσιν εἰς τὴν κατάταξιν τοῦ ἤσματος, ὅταν μάλιστα δὲν διαγράφονται σαφῶς τὰ εἰδικὰ ἐκεῖνα μουσικὰ στοιχεῖα τῆς μελωδίας διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ τρόπου.

Ἐκ τούτου ἔχει παρατηρηθῆ πολλάκις τὸ αὐτὸ ἤσμα νὰ κατατάσσεται ὑπὸ διαφόρων μουσικῶν, ἄλλοτε εἰς τὸν τρόπον τοῦ sol, δηλαδὴ εἰς δεῦτερον ἤχον, καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν τρόπον τοῦ γέ, δηλαδὴ εἰς ἤχον πλάγιον τοῦ δευτέρου. Εἰς τὴν παρούσαν Μουσικὴν συλλογὴν ὁ τρόπος οὗτος ἀντιπροσωπεύεται διὰ δύο μόνον ἤσμάτων (βλ. εἰς σελ. 287 καὶ 357)¹.

Ἡ συνύπαρξις δύο τρόπων εἰς τὸ αὐτὸ ἤσμα εἴτε διατονικῶν εἴτε χρωματικῶν εἶναι σύνηθες μουσικὸν φαινόμενον εἰς πολλὰ ἤσματα. Δηλαδὴ τὸ πρῶτον μέρος τῆς μελωδίας δύναται νὰ βασιζέται εἰς ἓνα διατονικὸν τρόπον καὶ τὸ δεύτερον εἰς ἄλλον (βλ. ἤσματα εἰς σελ. 20, 38, 40, 42, 43, 47, 76, 77), ἢ τὸ Α' μέρος νὰ ἀνήκῃ εἰς ἓνα χρωματικὸν τρόπον καὶ τὸ δεύτερον μέρος εἰς ἄλλον. (βλ. ἤσματα εἰς σελ. 55, 56, 58, 82, 104, 114).

Ἐχομεν ἔτι καὶ περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας οἱ δύο τρόποι ἐναλλάσσονται κατὰ τὴν πορείαν τῆς μελωδίας, πρὸς δὲ καὶ ἄλλας καθ' ἃς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μελωδίας δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν ἓνα τρόπον, διατονικὸν ἢ χρωματικὸν, καὶ πρὸς τὸ τέλος νὰ μεταπίπτῃ εἰς ἄλλον τρόπον.

Εἰς πολὺ μικρὸν ποσοστὸν ἤσμάτων ἀπαντῶνται εἰς τὸ αὐτὸ ἤσμα οἱ τρόποι fa καὶ γέ. Ἡ

1. Περισσότερα ἤσματα ἀνήκοντα εἰς τὸν τρόπον τοῦτον βλ. εἰς Κ. Ψάχου, ἔθ' ἀν., σελ. 40, 100, 104. 50 δημώδη ἤσματα Πελοποννήσου καὶ Κρήτης (Συλλογὴ Ὁδείου Ἀθηνῶν), ἐν Ἀθῆναις 1930, σελ. 18, 46. Σπυρ. Δ. Περιστέρη, ἔθ' ἀν., σελ. 14, 92, 102, 110, 116.

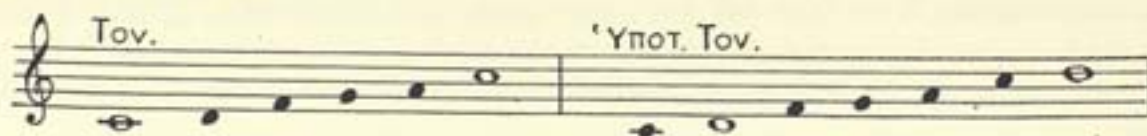
συνύπαρξις αὐτῆ ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐναλλαγὴν ἀπὸ τοῦ μείζοντος εἰς τὸν ἐλάσσονα τρόπον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μουσικοῦ συστήματος μὲ διάφορον ὁμῶς τεχνικὴν καὶ τρόπον ἐναλλαγῆς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἐναλλαγῆς τῶν τονικῶν βάσεων fa καὶ $g\acute{e}$ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς μελωδίας τοῦ τρίτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὁ ὁποῖος ἔχει τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον $\Gamma A = fa$. Αἱ μελωδίαὶ τοῦ ἤχου κάμνουν τὰς ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς καταλήξεις των εἰς τὸν φθόγγον $\Pi A = g\acute{e}$, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μετατίθεται τὸ ἰσοκράτημα ἐκ τοῦ φθόγγου $\Gamma A = fa$ εἰς τὸν $\Pi A = g\acute{e}$, μὲ τελικὴν ὁμῶς κατάληξιν εἰς τὸν φθόγγον $\Gamma A = fa$.

Ἐκ τῆς τεχνικῆς ταύτης τῶν μελωδιῶν τοῦ τρίτου ἤχου φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἔχουν προέλθει καὶ αἱ μελωδίαὶ τῶν ᾠσμάτων, αἵτινες ἔχουν δύο τονικὰς βάσεις εἰς τὸ αὐτὸ ᾠσμα, τὸν φθόγγον fa ὡς πρώτην καὶ τὸν φθόγγον $g\acute{e}$ ὡς δευτέραν. (Βλ. ᾠσματα εἰς σελ. 50, 51, 53 καὶ κατὰ μετάθεσιν τῆς φυσικῆς βάσεως καὶ εἰς σελ. 87, 132, 143, 213, 246, 257, 312 καὶ 317).

Εἰς ἓν μόνον ᾠσμα (βλ. εἰς σελ. 135) ἀπαντᾶται ἡ συνύπαρξις τῶν διατονικῶν τρόπων $\mu\acute{i}$ καὶ $g\acute{e}$, τοῦ πρώτου τρόπου τοῦ $\mu\acute{i}$ εἰς τὸ A' μέρος τῆς μελωδίας καὶ τοῦ $g\acute{e}$ εἰς τὸ δεύτερον. Δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ἐναλλαγὴ τῶν δύο τονικότητων τούτων εὐρίσκεται καὶ εἰς τὰς μελωδίας τοῦ μέσου τετάρτου ἤχου ἢ λεγέτου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἰδίᾳ ὁμῶς εἰς τὰ εἰρμολογικὰ καλούμενα μέλη (σύντομα), τὰ ὁποῖα ἔχουν βάσιν τὸν φθόγγον $BOY = \mu\acute{i}$, καθὼς καὶ εἰς τὰ στιχηραρικὰ μὲ τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον $\Pi A = g\acute{e}$. Ἡ ἀντιστοιχία αὕτη (σειρὰ φθόγγων, μουσικὰ διαστήματα, μουσικὰ ἰδιώματα, τεχνικὴ μελωδίας) ὁδηγεῖ εἰς τὴν σκέψιν περὶ ἐπιδράσεως τοῦ ἤχου τούτου εἰς τὴν γένεσιν τῶν μελωδιῶν τούτων τῆς ἑλληνικῆς δημώδους μουσικῆς.

Εἰς τὴν παροῦσαν ἐκδοσιν, πλὴν τῶν τρόπων περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, περιέχονται καὶ ᾠσματα ἀνήκοντα εἰς πεντατονικοὺς ἀνημιτονικοὺς τρόπους. Ἐκ τούτων δύο εἶναι οἱ συνηθέστεροι, ὁ εἰς ἔχων τονικὴν βάσιν τὸν φθόγγον do καὶ ὁ ἕτερος τὸν φθόγγον $g\acute{e}$.

Οἱ τρόποι οὗτοι συναντῶνται κυρίως αὐτούσοι εἰς τὰ ᾠσματα τῆς περιοχῆς τῆς Ἠπείρου, εἰς μικρότερον δὲ ποσοστὸν τούτων εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος μὲ καταφανῆ τὴν τάσιν εἰσχωρήσεως εἰς τὴν τεχνικὴν τῶν μελωδιῶν καὶ τοῦ ἡμιτονίου ὑπὸ τύπον διαβατικοῦ φθόγγου ἢ ποικιλίματος. Οὗτοι ἔχουν τὴν ἐξῆς φθογγικὴν διάταξιν : α) ὁ τρόπος τοῦ do β) ὁ τρόπος τοῦ $g\acute{e}$:

Αἱ τονικαὶ βάσεις τῶν δύο τρόπων τούτων ἀπαντῶνται σχεδὸν πάντοτε ὀξύτερον τῆς φυσικῆς των θέσεως· τοῦτο δὲ ὀφείλεται, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν διάφορον ἔκτασιν καὶ ποιότητα τῶν φωνῶν τῶν τραγουδιῶν.

Ἡ ἐναλλαγή τῶν τονικοτήτων τῶν δύο τούτων τρόπων εἰς τὸ αὐτὸ ἄσμα δὲν ἀπαντᾶται ὡς εἰς τοὺς χρωματικούς καὶ διατονικούς τρόπους τοῦ do καὶ τοῦ gé.

Αἱ μελωδίαὶ τῶν σπανίως χρησιμοποιοῦν ὄλην τὴν ἑκτάσιν τῶν ὡς ἄνω φθόγγων μουσικῶν διαγραμμάτων.

Αἱ εἰς τὸν τρόπον τοῦ gé ἀνήκουσαι μελωδίαὶ κινοῦνται συνήθως εἰς τὰς ἐξῆς ἐκτάσεις φθόγγων :

(Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 82, 96, 97, 131, 152, 215, 232, 251, 253, 262, 273). Αἱ δὲ μελωδίαὶ αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὸν τρόπον τοῦ do ἔχουν συνήθως τὴν ἐξῆς ἑκτάσιν :

(Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 119, 137, 212, 239, 276, 282, 294, 296, 297, 315).

Εἰς τινὰ τῶν ἄσμάτων ἅτινα βασίζονται ἐπὶ τῶν δύο τούτων τρόπων παρεμβάλλονται κατὰ τὴν πορείαν τῆς μελωδίας καὶ οἱ φθόγγοι οἱ σχηματίζοντες τὰ ἡμιτόνια ἢ παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις φθόγγων τινῶν.

Τὰς παρεμβολὰς ταύτας αἱ ὁποῖαι ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν παρατίθενται δὲν προξενοῦν οὐσιώδεις ἀλλοιώσεις εἰς τὸ αἰσθητικὸν ἄκουσμα τῶν πεντατονικῶν κλιμάκων εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, ἐθεωρήσαμεν ὡς ποικίλματα πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ ἄσματος ἐκ μέρους τῶν τραγουδιστῶν, ἐπηρεαζομένων ἀπὸ τὰς ἄλλας γνωστὰς τῶν μελωδίας τῶν διατονικῶν τρόπων τοῦ do καὶ τοῦ gé. Ἐκ τούτου τὰ ἄσματα ταῦτα δὲν κατετάχθησαν εἰς τοὺς διατονικούς τρόπους do καὶ gé περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. (Βλ. ἄσματα διὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας εἰς σελ. 59, 67, 89, 90, 136, 138, 211, 239, 282, 291, 293, 315 ὡς καὶ διαγράμματα τούτων).

Γ. ΡΥΘΜΟΣ

Ἀπὸ ἐπόψεως ρυθμοῦ κατετάξαμεν τὰ ᾠσματα εἰς τρεῖς κατηγορίας : α) ᾠσματα ἐλευθέρου ρυθμοῦ· β) ἔρρυθμα καὶ γ) ρυθμοειδῆ.

Εἰς τὴν πρώτην, δηλαδὴ τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐλευθέρου ρυθμοῦ, ὑπάγονται κυρίως τὰ καθιστικά τραγούδια, τὰ συνήθως καλούμενα τοῦ τραπεζιοῦ ἢ τῆς τάβλας, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῶν τραγουδιστῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, δηλαδὴ καθημένων πῆριξ τῆς τραπέζης κατὰ τὰ συμπόσια εἰς περιστάσεις ἐορτῶν, κατὰ τὸν γάμον καὶ εἰς ἄλλας ἐκδηλώσεις.

Αἱ μελωδίαὶ τῶν ᾠμάτων τούτων ἄδονται κατὰ τρόπον τόσον ἐλεύθερον ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν, ὥστε καθίσταται δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἡ ὑπαγωγή καὶ καταγραφή αὐτῶν εἰς κανονικὰ μουσικὰ μέτρα, ἢ ὀρθότερον εἰς κανονικὸν περιοδικὸν ρυθμὸν. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἄδονται τὰ κλέφτικα τῆς τάβλας, τὰ ἱστορικά καὶ ἐξ ἄλλων κατηγοριῶν τινα προσηρμοσμένα μουσικῶς εἰς τὰς δύο ταύτας κατηγορίας.

Παρὰ τὴν ρευστότητα ὁμοῦ τοῦ ρυθμοῦ των, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, ποικίλλει ἀναλόγως τῶν φωνητικῶν προσόντων καὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ τραγουδιστοῦ, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι δυνατὴ δι' ἐπιμελημένης τεχνικῆς μουσικῆς καταγραφῆς ἢ ὑπαγωγῆς τῶν μελωδιῶν τούτων, ἂν μὴ εἰς κανονικὸν περιοδικὸν ρυθμὸν, τοῦλάχιστον εἰς ρυθμοειδῆ διὰ τῆς χρήσεως καθωρισμένου φθογγοσήμου ὡς μονάδος χρονικῆς καὶ καθορισμοῦ σχετικῆς χρονικῆς ἀγωγῆς. Οὕτω θὰ διευκολύνεται ἡ μουσικὴ ἀνάγνωσις, ἡ ὁποία ἀποβαίνει δυσχερῆς, ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν μελωδικῶν διανθισμάτων καὶ ποικιλμάτων, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ κατανόησις τοῦ ἤθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ᾠμάτων τούτων¹.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀναγράφεται ἐν ἐπικεφαλίδι ἐκάστου ᾠσματος ἡ χρονικὴ μονάς, ὡς καὶ ἡ σχετικὴ ἀγωγή, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀπόλυτος.

Οὕτω τὰ πεντάχηχα, ἐξάχηχα, ἐπτάχηχα καὶ ἄλλα διανθίσματα αὐτῶν ἐκτελοῦνται ἕνεκα τῆς ρυθμικῆς ἐλευθερίας ταύτης μὲ σχετικὴν χρονικὴν ἀκρίβειαν.

Τὰ ἔρρυθμα, δηλαδὴ τὰ κανονικοῦ περιοδικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι συνήθως χορευτικά, ἐπὶ τούτων δὲ εἶναι προσηρμοσμένοι διάφοροι χοροί.

Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς ἐσωτερικῆς συνθέσεως τῶν χρόνων τῶν ρυθμῶν καὶ τῶν βασικῶν ρυθμικῶν μορφῶν διακρίνομεν εἰς ταῦτα ὁμογενεῖς καὶ ἑτερογενεῖς ρυθμοὺς ἢ κατὰ συνήθη ἔκφρασιν ζυγοὺς καὶ μονοὺς (ἀρτίους καὶ περιττοὺς).

1. Βλέπε καὶ *Samuel Baud-Booy, Etudes sur la chanson cleftique, τὸ' ἄν., σελ. 13.*

Ἐκ τῶν ἀρτίων ρυθμῶν οἱ συνηθέστερον ἀπαντώμενοι εἶναι ὁ τετράσημος¹ $4/4$ ἢ $4/8$, ὑπὸ διαφόρους ρυθμικὰς μορφάς, εἰς ἐλάχιστον δὲ ποσοστὸν ἄσμάτων ὁ δίσσημος $2/4$ ἢ $2/2$.

Πρὸς παράστασιν τῆς χρονικῆς μονάδος τῶν ρυθμῶν ἐχρησιμοποίησαμεν κυρίως τὰ δύο φθογγόσημα, τὸ ὄγδοον καὶ τὸ τέταρτον, σπανιώτερον δὲ τὸ ἥμισυ. Ἡ χρῆσις τούτων ὡς χρονικῆς μονάδος (ὡς παρονομαστοῦ τοῦ κλάσματος) δύναται νὰ ἔχη σχετικὴν μόνον σημασίαν. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου νομίζομεν ὅτι τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ ὑποβοηθήσουν εἰς τοῦτο εἶναι μᾶλλον τὰ ἐσωτερικὰ ἐκάστου ἄσματος, ἤτοι ὁ χαρακτήρ, τὸ ἦθος, ὁ τρόπος ἐκτελέσεως καὶ ἡ συνακόλουθος τούτων χρονικὴ ἀγωγή.

Δυνάμεθα οὕτω νὰ εἰπωμεν ὅτι εἰς τὰ τραγοῦδια τῆς νησιωτικῆς Ἑλλάδος, λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ ἦθους των, τοῦ ἐλαφροῦ καὶ λεπτοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως καὶ ἐκφράσεως, εἶναι προτιμότερον νὰ χρησιμοποιῆται ὡς χρονικὴ μονὰς φθογγόσημον μικροτέρας ἀξίας, κυρίως ὄγδοον ἢ καὶ δέκατον ἕκτον. Περὶ τῶν ἄσμάτων δ' ἀντιθέτως πολλῶν περιοχῶν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως περὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦνται πρὸς διαφόρους ἀργούς χορούς μὲ ἀρρενωπάς καὶ μεγαλοπρεπεῖς κινήσεις, ὡς καὶ διὰ πλῆθος ἄλλο ἄσμάτων καθιστικῶν, τῶν ὁποίων ἡ χρονικὴ ἀγωγή εἶναι ἀργή, ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι ἀρμόζει ἡ χρῆσις ὡς χρονικῆς μονάδος φθογγόσημου μεγαλυτέρας ἀξίας, διότι οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς ὀπτικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἐπόψεως τῆς μουσικῆς καταγραφῆς αὕτη θὰ ἀνταποκρίνεται πληρέστερον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μουσικῆς ἐρμηνείας.

Αἱ βασικαὶ μορφαὶ τοῦ τετρασήμου ρυθμοῦ εἶναι αἱ ἐξῆς :

$$\alpha) \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{4}{4} = \frac{2+1+1}{4} \quad \delta) \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{4}{4} = \frac{1+1+1+1}{4}$$

$$\gamma) \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} = \frac{4}{4} = \frac{1+1+2}{4} \quad \delta) \quad \bar{\rho} \quad \bar{\rho} = \frac{4}{4} = \frac{2+2}{4} \quad \epsilon) \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{4}{4} = \frac{1+2+1}{4}$$

Ἐκ τούτων ἡ τελευταία μορφή ἀπαντᾶται σπανιώτερον.

Παρατίθενται αἱ αὐταὶ μορφαὶ διὰ φθογγόσημον μικροτέρας ἀξίας, ἤτοι ὄγδοον.

$$\alpha) \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{4}{8} = \frac{2+1+1}{8} \quad \delta) \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{4}{8} = \frac{1+1+1+1}{8}$$

$$\gamma) \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} = \frac{4}{8} = \frac{1+1+2}{8} \quad \delta) \quad \bar{\rho} \quad \bar{\rho} = \frac{4}{8} = \frac{2+2}{8} \quad \epsilon) \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{4}{8} = \frac{1+2+1}{8}$$

Τὰ σημεῖα $\bar{\rho}$, $\check{\rho}$, τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μετρικῆς εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων, ὡς γνωστὸν, ἀντεστοίχει μία συλλαβὴ τῶν ποιητικῶν κειμένων, εἰς μὲν τὸ πρῶτον βραχεῖα, μὲ διάρκειαν

1. Αἱ ὀνομασίαι τετράσημος, δίσσημος, ἐξάσημος κλπ. προῆλθον ἐκ τῆς λέξεως σ η μ ε ι ο ν. Σημεῖον δὲ ἡ πρῶτον χρόνον ἀνόμαζον, ὡς γνωστὸν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας μουσικοὶ καὶ ρυθμικοὶ τὴν ἐλάχιστην ἀπὸ ἀπό-

ένος πρώτου χρόνου, εις δὲ τὸ δεύτερον μακρὰ μὲ διάρκειαν διπλασίαν, ἐτοποθετήσαμεν ἄνωθεν τῶν φθογοσῆμων οὐχὶ διὰ τὴν σχέσιν των πρὸς τὰς συλλαβάς— οὐδεμίαν ἄλλωστε σχέσιν ὑπάρχει πρὸς αὐτάς μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μετρικῆς— ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν ἀντιστοιχίαν καὶ τὴν χρονικὴν ἀναλογίαν αὐτῶν πρὸς τὰ φθογγόσημα εἰς τὰ ὅποια ἔχουν προσαρμοσθῆ αἱ συλλαβαὶ τῶν νεοελληνικῶν ποιητικῶν κειμένων. Ἡ σχέσις αὕτη ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν συγκριτικὴν μελέτην τῶν ρυθμῶν τῶν νεοελληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν πρὸς τοὺς ρυθμοὺς τῶν ἀρχαίων ποιητικῶν κειμένων, πρὸς τὰ ὅποια ὁ ρυθμὸς τῆς μουσικῆς ἐταυτίζετο ἀπολύτως. Οὕτως, ἐὰν ἐπεχειρούσαμεν νὰ κάμωμεν τὴν σύγκρισιν ταύτην ἀπὸ τῆς χρονικῆς ἀπόψεως, θὰ ἐλέγομεν ὅτι ἡ πρώτη ρυθμικὴ μορφή ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ρυθμικὴν μορφήν τοῦ ἀρχαίου μετρικοῦ ποδός, δακτύλου· ἡ δευτέρα πρὸς τὸν προκελευσματικόν· ἡ τρίτη πρὸς τὸν ἀνάπαιστον· ἡ τετάρτη πρὸς τὸν σπονδεῖον καὶ ἡ πέμπτη πρὸς τὸν ἀμφίβραχυν τετράσημον.

Αἱ ρυθμικαὶ μορφαὶ αὗται οὐδέποτε διατηροῦνται αὐτοτελεῖς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους ᾄσματος τινος. Συνήθως αὗται ἐναλλάσσονται :

$\bar{\rho}$ ϝ ϝ | $\bar{\rho}$ $\bar{\rho}$ | ϝ ϝ ϝ ϝ | $\bar{\rho}$ $\bar{\rho}$ - - - -
 Mās ἦρ-δ'ἔ - να χα - μπέ-ρι-ἔ - να χα - μπέ - ρι - - - -

(Βλ. ᾄσμα εἰς σελ. 23).

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα παρατηροῦμεν ὅτι ἐναλλάσσονται τρεῖς βασικαὶ μορφαί : ἡ μορφή τοῦ δακτύλου, τοῦ σπονδείου καὶ τοῦ προκελευσματικοῦ.

ϝ | ϝ ϝ ϝ ϝ | ϝ $\bar{\rho}$ ϝ | ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ | $\bar{\rho}$ γ ϝ --
 Πέ - ρα στοὺς πέ - ρα κάμ-πους , πέ - ρα στοὺς πέ - ρα κά - , πέ --

(Βλ. ᾄσμα εἰς σελ. 263).

Εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο παρατηροῦμεν τὴν ἐναλλαγὴν μεταξὺ προκελευσματικοῦ, ἀμφίβραχους καὶ δακτύλου, τοῦ τρίτου χρόνου τοῦ τετάρτου μέτρου ἀντικαθισταμένου διὰ παύσεως.

Αἱ ἐναλλαγαὶ αὗται κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὀφείλονται εἰς τὴν ἀνάγκην προσαρμογῆς τῶν νεωτέρων ποιητικῶν κειμένων καὶ μελωδιῶν εἰς τὰς παλαιὰς ρυθμικὰς αὐτὰς μορφάς, αἵτινες διασώζονται αὐτούσαι εἰς πολλὰ ἐλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια.

ψεως χρονικῆς διάρκειας μονάδα, ἡ ὅποια ἐχρησίσμευε διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν συνθέτων χρόνων, συστημάτων καλουμένων, πολλαπλασίων ταύτης. «Πρῶτος μὲν οὖν ἐστὶ χρόνος ἄ τ ο μ ο ς καὶ ἐλάχιστος, ὅς καὶ σημεῖον καλεῖται· ἐλάχιστον δὲ καλῶ τὸν ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὅς ἐστὶ πρῶτος καταληπτός τῇ αἰσθήσει· σημεῖον δὲ καλεῖται διὰ τὸ ἄ μ ε ρ ἦ ς εἶναι,, θεωρεῖται γὰρ ἐν μὲν λέξει περὶ συλλαβῆν, ἐν δὲ μέλει περὶ φθόγγων, ἐν δὲ κινήσει σώματος περὶ ἐν σχῆμα. (Ἄριστ. Κορινθιακός, βιβλ. Α' XIV).

Περισσότεραι καὶ ποικιλώτεραι ρυθμικαὶ ἐναλλαγαὶ ἀπαντῶνται ὄχι μόνον εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦτον ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους, ὅταν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ᾠσμάτων παρεμβάλλωνται εἰς τὰ ποιητικὰ κείμενα τὰ καλούμενα τ σ α κ ἰ σ μ α τ α, ἤτοι εὐφωνικαὶ συλλαβαί, λέξεις καὶ φράσεις, ἄσχετοι πολλάκις πρὸς τὸ κείμενον, ἐπαναλήψεις κειμένου, ὀνόματα κ.λ.π. με σκοπὸν νὰ πλαισιώσουν καὶ καλύψουν ὀρισμένα μέρη τῆς μελωδίας.

Ἡ μέτρησις τῶν χρόνων τοῦ ρυθμοῦ τούτου διὰ κινήσεων τῆς χειρὸς εἶναι προτιμότερον νὰ γίνεται διὰ δύο κινήσεων δισήμου θέσεως καὶ δισήμου ἄρσεως, ὡς εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν 2/2, ἀποδοσιμένου οὕτω καλύτερον τοῦ ρυθμικοῦ τόνου.

Ὁ δισήμος ρυθμὸς 2/4 ἢ 2/8, εἰς τὸν ὅποιον προσηρμόσθη παρ' ἡμῶν ἀριθμὸς τις ᾠσμάτων, εἶναι, ὡς γνωστὸν, ὁ μικρότερος εἰς μέγεθος ἀσύνθετος ρυθμὸς, περιλαμβάνων δύο πρώτους χρόνους.

ῥ ῥ ἦ ῥ ῥ

Ὁ ρυθμὸς οὗτος μετρούμενος διὰ μονοσήμου θέσεως καὶ μονοσήμου ἄρσεως θεωρεῖται λόγῳ τῆς συχνῆς διαδοχῆς τῶν χρόνων τοῦ ὡς μὴ ἐνδεδειγμένος πρὸς χρῆσιν διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν εἰς τοῦτον προσομοιαζόντων ἐλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Μαρτυρία περὶ τῆς σπανίας χρήσεως τοῦ ρυθμοῦ τούτου, ὡς καὶ ἡ ἀντίληψις ὅτι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἄν ρυθμὸς, ἀπαντᾶται καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοξένῳ: «Τῶν δὲ ποδῶν ἐλάχιστον μὲν εἰσι οἱ ἐν τῷ τρισήμῳ μεγέθει· Τὸ γὰρ δισήμον μέλος παντελῶς ἂν ἔχοι πυκνὴν τὴν ποδικὴν σημασίαν»¹.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, πρὸς δὲ καὶ τῆς βαθυτέρας ἐκ τῶν ὑστέρων παρατηρήσεως τοῦ τρόπου τῆς προσαρμογῆς τῶν διαφόρων ποιητικῶν κειμένων εἰς τὴν μελωδίαν καθὼς καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐκδηλοῦται ὁ τονικὸς ρυθμὸς, θεωροῦμεν προτιμότεραν τὴν καταγραφὴν τῶν προσομοιαζόντων εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦτον ᾠσμάτων εἰς ρυθμὸν τετράσημον καὶ οὐχὶ εἰς δισήμον.

Ἡ μέτρησις τῶν χρόνων διὰ τῆς χειρὸς δέον νὰ γίνεται διὰ δύο κινήσεων, δισήμου θέσεως καὶ δισήμου ἄρσεως².

Ὁ ρυθμὸς $\frac{2}{2}$ εἰς τὸν ὅποιον ἔχομεν ὑπαγάγει δέκα ᾠσματα τῆς παρούσης ἐκλογῆς παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν βασικὴν του ὑπόστασιν εἶναι ρυθμὸς τ ε τ ρ ἄ σ η μ ο ς, βασιζόμενος εἰς τὰς, ὡς ἀνωτέρω, ρυθμικὰς μορφὰς τοῦ τετράσημου, τῶν χρόνων αὐτοῦ μετρούμενων εἰς δύο κινήσεις, δισήμον θέσιν καὶ δισήμον ἄρσιν³.

Τοὺς ρυθμοὺς ἐξάσημον 6/4 ἢ 6/8, ὀκτάσημον 8/4 ἢ 8/4, δεκάσημον 10/8, τῶν ὁποίων ἡ δι' ἀριθμητικῶν κλασμάτων γραφικὴ παράστασις προϋποθέτει τὴν κατάταξιν εἰς τοὺς

1. Βλ. εἰς Κ. Ψάχου, Οἱ ἀρχαῖοι ἐλληνικοὶ ρυθμοὶ καὶ τὰ δημοτικὰ ᾠσματα. Φόρμιγξ, περ. Β', ἔτος Δ' (1908), ἀριθμ. 4, 5, 6.

2. Βλ. πίνακα τῶν εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦτον ὑπαχθέντων ᾠσμάτων ἐν τέλει τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

3. Βλ. πίνακα ἐν τέλει τῶν εἰς τοὺς ρυθμοὺς τούτους προσηρμωμένων ᾠσμάτων.

ζυγούς ρυθμούς, επειδή η όλη έσωτερική δομή αὐτῶν παρουσιάζει δυσαναλογίαν ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν χρόνων, δυνάμεθα νὰ τοὺς κατατάξωμεν εἰς τοὺς συνθέτους μεικτοὺς ρυθμούς, ἀπαρτιζομένους ἀπὸ ἀπλοῦς, περιττοὺς καὶ ἀρτίους ρυθμούς· π.χ. ἡ έσωτερική σύνθεσις τῶν χρόνων τοῦ ρυθμοῦ 8/8 παρουσιάζεται ἀποτελουμένη ἐξ ἐνὸς τρισήμου 3/8, ἐνὸς δισήμου 2/8 καὶ ἐνὸς πάλιν τρισήμου 3/8, $\frac{3+2+3}{8} = \frac{8}{8}$. Περὶ τούτων πραγματευόμεθα κατωτέρω λεπτομερῶς.

Τοῦ έξασήμου ρυθμοῦ αἱ βασικαὶ μορφαὶ εἶναι αἱ ἐξῆς.

$$\begin{array}{l} \alpha) \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} : \check{\rho} \quad \bar{\rho} = \frac{6}{4} = \frac{3+3}{4} = \frac{2-1+1-2}{4} \quad \beta) \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} : \bar{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{6}{4} = \frac{3+3}{4} = \frac{1-2+2-1}{4} \\ \bar{\rho} \quad \check{\rho} : \check{\rho} \quad \bar{\rho} = \frac{6}{8} = \frac{3+3}{8} = \frac{2-1+1-2}{8} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} : \bar{\rho} \quad \check{\rho} = \frac{6}{8} = \frac{3+3}{8} = \frac{1-2+2-1}{8} \end{array}$$

Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ συνθέτων ρυθμικῶν μορφῶν, ἀποτελουμένων ἀπὸ δύο ἀπλῶς τριαδικῶς μορφῶν, ἀντιθέτους ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν χρόνων. Ἡ πρώτη ἔχει συνεπτυγμένους τοὺς χρόνους πρῶτον καὶ δεῦτερον καὶ ἡ δευτέρα τοὺς χρόνους δεῦτερον καὶ τρίτον.

Τὸ ἀντίθετον τούτου ἀποτελεῖ ἡ σύνθεσις τῆς δευτέρας μορφῆς τοῦ έξασήμου, ἔχει δηλαδὴ συνεπτυγμένους, ἡ μὲν πρώτη τοὺς δεῦτερον καὶ τρίτον χρόνους, ἡ δὲ δευτέρα τοὺς πρῶτον καὶ δεῦτερον χρόνους.

Π.χ. αβ)

$$\begin{array}{l} \alpha) \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad | \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad | \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad | \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad | \quad \dots \\ \text{Πέ - ζα μῆ - λο,} \quad \text{πέ - ζα ροῖ - δο - -} \quad \text{Πυ - κνο - σί - τι} \quad \text{νὰ εἰν' ἄ - λεύ - ρια - -} \end{array}$$

Ἐναλλαγαὶ τῶν δύο τούτων ρυθμικῶν μορφῶν εἶναι συνήθεις εἰς τὸ ἴδιον ἔσμα. Συμβαίνει πολλάκις τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔσματος νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν πρῶτον ρυθμικὸν τύπον καὶ τὸ δεῦτερον εἰς τὸν δεῦτερον π.χ.

$$\begin{array}{l} \text{A}' \quad \check{\rho} \quad | \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad | \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad | \quad \dots \\ \text{Οἱ κλέ - φτες ἔ - συ - νά - ζον - ταν καὶ} \quad \dots \\ \text{B}' \quad \check{\rho} \quad | \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad | \quad \check{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \bar{\rho} \quad \check{\rho} \quad | \quad \dots \\ \text{Ποιὸς ἔ - χει ἄ - ρά - , γειά σας παι - διά, ποιὸς} \quad \dots \end{array}$$

1. Βλ. ἔσματτα εἰς Ἐπετ. Λογογραφικοῦ Ἀρχείου, τόμ. 15/16 (1962-63), ἐν Ἀθήναις 1964, σελ. 225, 295.

Πλὴν τῶν αὐτουσίων ἐναλλαγῶν τῶν βασικῶν μορφῶν παρατηροῦνται καὶ μεταβολαὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν χρόνων τῶν βασικῶν τούτων μορφῶν, εἴτε διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν συνθέτων χρόνων εἴτε διὰ τῆς συμπύξεως τῶν ἀπλῶν· π.χ.

$\overset{\cup}{\rho}$ Ποιός	$\overset{\cup}{\rho}$ πλά -	$\overset{\cup}{\rho}$ τα -	$\overset{\cup}{\rho}$ νος,	$\overset{\cup}{\rho}$ μω -	$\overset{\cup}{\rho}$ ρέ,	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ θύ -	$\bar{\rho}$ μιο	\dots	
$\overset{\cdot}{\rho}$ Ξύ -	$\overset{\cup}{\rho}$ -	$\bar{\rho}$ πνα	$\bar{\rho}$ περ -	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$ δι -	$\overset{\cup}{\rho}$ κο -	$\overset{\cup}{\rho}$ μά -	$\bar{\rho}$ τα	\dots	
$\overset{\cup}{\rho}$ Έ -	$\overset{\cdot}{\rho}$ ψές	$\overset{\cdot}{\rho}$ μέ	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ τή	$\overset{\cup}{\rho}$ μέ -	$\overset{\cup}{\rho}$ ν -	$\overset{\cup}{\rho}$ έ -	$\overset{\cup}{\rho}$ ψές	$\bar{\rho}$ μέ	\dots
$\overset{\cup}{\rho}$ Μέσ'	$\bar{\rho}$ στὸν	$\overset{\cdot}{\rho}$ Ἄ -	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ Βλα -	$\overset{\cup}{\rho}$ χο -	$\overset{\cup}{\rho}$ θα -	$\overset{\cup}{\rho}$ νά -	$\bar{\rho}$ σω	$1 \dots$	

Ἐὰν συγκρίνωμεν τὰς ἀνωτέρω δύο βασικὰς ρυθμικὰς μορφὰς τοῦ ἑξασήμεου ρυθμοῦ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐσωτερικῆς συνθέσεως τῶν χρόνων πρὸς τὰς ἀρχαίας ρυθμικὰς μορφὰς, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μὲν πρώτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν μορφήν τοῦ χοριάμβου ἡ δὲ δευτέρα πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ἀντισπάστου. (Βλ. παραδείγματα α, β, σελ. 25).

Ὁ ὀκτάσημος ρυθμὸς, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾶται εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ᾠσμάτων τῆς παρούσης Ἐκλογῆς, εἶναι ρυθμὸς σύνθετος, ἀποτελούμενος ἐξ ἑνὸς τρισήμεου, ἑνὸς δισήμεου καὶ ἑτέρου τρισήμεου. Ἐχει δὲ τὴν ἐξῆς βασικὴν μορφήν. ἦτοι $\frac{8}{8} = \frac{3+2+3}{8}$.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ρυθμοῦ τούτου εἶναι ἡ εἰς τὸ μέσον τῶν δύο τρισήμεων τοποθέτησις ἑνὸς δισήμεου. Π.χ.

$\overset{\cdot}{\rho}$ Δι -	$\bar{\rho}$ φοῦν	$\overset{\cdot}{\rho}$ οἱ	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ κάμ -	$\bar{\rho}$ ποί	$\bar{\rho}$	$\overset{\cdot}{\rho}$ γιὰ	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cdot}{\rho}$ νε -	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ ρὸ	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ καὶ	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cdot}{\rho}$ τὰ	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cup}{\rho}$ σου -	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cdot}{\rho}$ νὰ	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cdot}{\rho}$ γιὰ	$\bar{\rho}$	$\bar{\rho}$	$\overset{\cdot}{\rho}$ χιό -	$\bar{\rho}$ νια	\dots
---------------------------------	----------------------	-------------------------------	--------------	---------------------------------	---------------------	--------------	--------------------------------	--------------	--------------	---------------------------------	--------------	------------------------------	--------------	--------------	-------------------------------	--------------	--------------	-------------------------------	--------------	--------------	---------------------------------	--------------	--------------	-------------------------------	--------------	--------------	--------------------------------	--------------	--------------	----------------------------------	---------------------	---------

Καὶ ἡ μορφή αὕτη μεταβάλλεται πολλάκις εἰς τὸ ἴδιον ᾠσμα διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν χρόνων, τῶν δύο τρισήμεων καὶ ἰδίᾳ τοῦ πρώτου π.χ.

1. Περὶ τοῦ ρυθμοῦ τούτου καὶ τῶν ποικίλων ἑλλων ἐναλλαγῶν αὐτοῦ βλ. Σ π υ ρ. Δ. Π ε ρ ι σ τ έ ρ η, Ὁ ἑξάσημος ρυθμὸς εἰς τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια, Ἑπετ. τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. 15/16 (1962-63), σελ. 201-229. Thrasylb. Georgiades, Der Griechische Rhythmus. Musik, Reigen, Vers und Sprache, Hamburg 1949, σελ. 98. Βλ. πίνακα τῶν εἰς τὸν ρυθμὸν τούτον ἀνηκόντων ᾠσμάτων ἐν τέλει τοῦ παρόντος τόμου.

2. Βλ. ᾠσματα εἰς σελ. 67, 136, 152, 211, 215, 222 καὶ 275.

$\bar{\sigma} \cdot \mid \check{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \mid \check{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \bar{\sigma} \mid \dots$
 Κο - - ρά - σιο - ν - έ - τρα - α - γού - δη - σε, μα - ρή - - -
 --- $\check{\sigma} \cdot \mid \bar{\sigma} \check{\sigma} \check{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \cdot \dots \parallel \dots \check{\sigma} \cdot \mid \check{\sigma} \check{\sigma} \check{\sigma} \check{\sigma} \cdot \dots 1$
 --- μπα - ξέ, δυό μου μά - τια - - - φύλ - λα ή καη - μέ - - -

'Ο δεκάσημος ρυθμός εύρισκxται εἰς δύο μόνον ἄσματα τῆς παρούσης μουσικῆς ἐκλογῆς.
 'Ως πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν σύνθεσιν τῶν χρόνων αὐτοῦ ἀποτελεῖται οὗτος ἐκ δύο τρισημῶν, οἱ
 ὁποῖοι ἔχουν τοὺς δύο πρώτους χρόνους συνεπτυγμένους, ἤτοι τροχαϊκῆς μορφῆς — υ καὶ ἐνὸς
 τετρασημίου, ἔχοντος τοὺς δύο πρώτους χρόνους συνεπτυγμένους καὶ τοὺς δύο ἄλλους ἀναλελυ-
 μένους, ἤτοι δακτυλικῆς μορφῆς. — υυ

'Ο ὅλος ρυθμὸς παρίσταται οὕτως :

$$\bar{\sigma} \check{\sigma} : \bar{\sigma} \check{\sigma} : \bar{\sigma} \check{\sigma} \check{\sigma} = \frac{10}{8} = 3 + 3 + 2 - 2 = 2 - 1 + 2 - 1 + 2 - 1 - 1$$

'Η μέτρησις τούτου δύναται νὰ γίνῃ διὰ τεσσάρων κρούσεων ἢ κινήσεων τῆς χειρὸς, ἐκ τῶν
 ὁποίων ἡ πρώτη θὰ περιλαμβάνῃ τρεῖς χρόνους, ἡ δευτέρα τρεῖς, ἡ τρίτη δύο καὶ ἡ τετάρτη δύο.

$\check{\sigma} \check{\sigma} \mid \bar{\sigma} \check{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \check{\sigma} \mid \bar{\sigma} \check{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \bar{\sigma} \check{\sigma} \check{\sigma} \mid \dots 2$
 · Χε - λι δό - να ἔρ - χε - ται ἀ - πό μου. ρη θά - λασ. σα, θά - λασ. - - -

'Εκ τῶν ἑτερογενῶν ρυθμῶν περιλαμβάνονται εἰς τὴν παροῦσαν ἐκδοσιν κυρίως ὁ ἐπτά-
 σήμος $7/8$ ἢ $7/4$, ὁ πεντάσημος $5/8$ ἢ $5/4$, ὁ ἐννεάσημος $9/8$ ἢ $9/4$ καὶ εἰς μικρότερον πο-
 σοστὸν ὁ τρισημὸς $3/8$ ἢ $3/4$.

'Εκ τούτων ὁ ἐπτάσημος εἶναι ὁ πλέον διαδεδομένος εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς περιοχάς, εἰς
 μεγάλην ποικιλίαν μελωδιῶν. Εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦτον εἶναι, ὡς γνωστὸν, προσηρμοσμένος ὁ παν-
 ελλήνιος γνωστὸς συρτὸς χορὸς, ὁ καλούμενος καλαματιανός. 'Ο ἐν λόγῳ ρυθμὸς ἀποτελεῖται
 ἐξ ἐπτὰ πρώτων χρόνων, τῶν ὁποίων ἡ ἐσωτερικὴ σύνθεσις παρουσιάζεται ὑπὸ τὰς ἐξῆς τέσ-
 σαρὰς βασικὰς ρυθμικὰς μορφάς :

α) $\check{\sigma} \bar{\sigma} : \bar{\sigma} \bar{\sigma} = \frac{7}{8} = 3 + 2 - 2 = 1 - 2 + 2 - 2$
 $\bar{\sigma} \mid \check{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \mid \check{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \bar{\sigma} \mid \dots 3$
 'Α - σπρα μου πε - ρι - στέ - ρια. ν. ᾶ - σπρα -

1. Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 136, 222.
2. Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 177 καὶ 179.
3. Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 339.

$$\delta) \bar{\rho} \check{\rho} : \bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{7}{8} = \frac{3+2-2}{8} = \frac{2-1+2-2}{8} \quad \bar{\rho} \check{\rho} : \bar{\rho} \bar{\rho} | \bar{\rho} \check{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} | \dots$$

Μὴ κων. τή, κων. τοῦ, μα. ρή κων. ---

(Βλ. ἄσματα σελ. 241, 339).

$$\zeta) \bar{\rho} \bar{\rho} : \check{\rho} \bar{\rho} = \frac{7}{8} = \frac{2-2+3}{8} = \frac{2-2+1-2}{8}$$

$$\delta) \bar{\rho} \bar{\rho} : \bar{\rho} \check{\rho} = \frac{7}{8} = \frac{2-2+3}{8} = \frac{2-2+2-1}{8}$$

Ἐκ τῶν ρυθμικῶν μορφῶν τούτων αἱ α καὶ β εἶναι αἱ πλέον συνήθεις εἰς τὰ ἑλληνικὰ δημοτικά τραγούδια, ἐνῶ αἱ δύο τελευταῖαι γ καὶ δ ἀπαντῶνται σπανιότερον.

Ἐκ τῶν παρατεθέντων ἀνωτέρω ρυθμικῶν σχημάτων καταφαίνεται ὅτι ὁ ρυθμὸς οὗτος εἶναι σύνθετος ἐξ ἐνὸς τρισήμου καὶ ἐνὸς τετρασήμου 3+4 ἢ καὶ ἀντιθέτως ἐξ ἐνὸς τετρασήμου καὶ ἐνὸς τρισήμου 4+3. Οὗτος καλεῖται ἐπίτριτος¹ ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναλογίας τῶν χρόνων.

Ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ τρισήμου καὶ τῆς συνθέσεως τῶν χρόνων τούτου ἐλάμβανε καὶ τὸ ὄνομα ὁ πρῶτος, δεύτερος, τρίτος ἢ τέταρτος ἐπίτριτος. Οὕτως ἡ πρώτη μορφή καλεῖται πρῶτος ἐπίτριτος, ἡ δευτέρα δεύτερος, ἡ τρίτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν τρίτον καὶ ἡ τετάρτη πρὸς τὸν τέταρτον.

Πλὴν τῶν τεσσάρων τούτων βασικῶν ρυθμικῶν σχημάτων εὐρίσκονται καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια ἀπετελέσθησαν ἐκ διαφορῶν συμπτύξεων ἢ ἀναλύσεων τῶν χρόνων. Ἡ ποικιλία αὕτη τῶν ρυθμικῶν σχημάτων προῆλθεν ἐκ τῆς ἀνάγκης προσαρμογῆς τῶν συλλαβῶν τῶν διαφοροῦ μετρικῆς μορφῆς ποιητικῶν νεοελληνικῶν κειμένων καθὼς καὶ τῶν παρεμβαλλομένων τσακισμάτων εἰς τὰς μελωδίας. Οὕτω διὰ τῆς συμπτύξεως τῶν τριῶν πρώτων χρόνων προῆλθεν ἡ μορφή:

$$\dot{\rho} \cdot \bar{\rho} \bar{\rho} | \dot{\rho} \cdot \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} | \check{\rho} | \bar{\rho} \check{\rho} \bar{\rho} \check{\rho} \check{\rho} | \bar{\rho} \check{\rho} \dot{\rho} \cdot \dots$$

Σα - ράν - τα κλέ - φτες - Γιώρ. γο μ' δέν πᾶς, τὸ με - λα. χροί. νό - -

$$\check{\rho} | \bar{\rho} \check{\rho} \bar{\rho} \check{\rho} \check{\rho} | \dot{\rho} \cdot \bar{\rho} \bar{\rho} \dots$$

Σα - ρά - , κα. λέ - , σα - ράν - τα - - -

(Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 88, 120, 277).

Ἡ μέτρησης τῶν ἐπτὰ χρόνων τοῦ ρυθμοῦ τούτου πρὸς καλύτεραν ἐκτέλεσιν δεόν νὰ γίνεται

1. Ἡ ὀνομασία αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μετρικῆς. Ἐλέγετο ἐπίτριτος ὁ τετρασύλλαβος ποῦς, ὅστις ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνὸς τετρασήμου (σπονδαίου) καὶ ἐνὸς τρισήμου (τροχαίου ἢ λάμβου), ἐχόντων λόγον 4:3 ἢ 3:4. Εἶναι δὲ ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς τὸ ὅτι εἰς τὰ περισσότερα δημοτικά τραγούδια, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὸν ρυθμὸν τούτον, προσαρμόζονται τέσσαρες συλλαβαὶ τῶν νεοελληνικῶν ποιητικῶν κειμένων.

(Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 95 καὶ 299).

Ἐὰν θὰ ἠθέλαμεν νὰ προβῶμεν εἰς σύγκρισιν τῶν ἀνωτέρω ρυθμικῶν μορφῶν τοῦ πεντασήμεου ρυθμοῦ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συνθέσεως τῶν χρόνων πρὸς τὰς ἀρχαίας ἑλληνικάς, θὰ παρατηροῦμεν ὅτι αὗται ἀντιστοιχοῦν πρὸς ἀναλόγους ρυθμικάς μορφάς τοῦ Παιωνικοῦ καλουμένου ρυθμικοῦ γένους. Οὕτως ἡ πρώτη μορφή ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν παῖωνα πρῶτον, ἡ δευτέρα πρὸς τὸν παῖωνα δεύτερον, ἡ τρίτη πρὸς τὸν τρίτον καὶ ἡ τετάρτη πρὸς τὸν τέταρτον².

Ἡ μέτρησις τῶν χρόνων τοῦ ρυθμοῦ τούτου δύναται νὰ γίνῃ διὰ δύο κινήσεων τῆς χειρός, δηλ. μιᾶς τρισήμεου θέσεως καὶ μιᾶς δισήμεου ἄρσεως, διὰ τὴν μέτρησιν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας μορφῆς, δηλαδή τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου παίωνος· διὰ μιᾶς δὲ δισήμεου θέσεως καὶ τρισήμεου ἄρσεως διὰ τὰς μορφάς τρίτην καὶ τετάρτην ἦτοι τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου παίωνος.

Ὅταν ἡ χρονικὴ ἀγωγή εἶναι μᾶλλον ἀργή, ἡ μέτρησις δύναται νὰ γίνῃ εἰς πέντε κινήσεις, δύο διὰ τὸν δισήμεον -θέσις ἄρσις- καὶ τρεῖς διὰ τὸν τρισήμεον, μία θέσις, δύο ἄρσις ὡς εἰς τὴν σύγχρονον μέτρησιν τῆς δυτικῆς μουσικῆς τῶν δύο τούτων μέτρων. (Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 284).

Ἐναλλαγαὶ τῶν ρυθμικῶν τούτων μορφῶν παρατηροῦνται πολλάκις εἰς τὸ ἴδιον ἄσμα. (Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 395).

Ὁ ἐννεάσημος ρυθμὸς εὐρίσκεται εἰς ἐλάχιστα ἄσματα τῆς παρούσης μουσικῆς ἐκλογῆς. Οὗτος ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα πρώτων χρόνων, τῶν ὁποίων ἡ ἐσωτερικὴ σύνθεσις σχηματίζει μεγάλην ποικιλίαν ρυθμικῶν σχημάτων. Αἱ βασικαὶ μορφαὶ τούτου εἶναι κυρίως, αἱ ἐξῆς δύο :

$$\text{α) } \check{\rho} \cdot \bar{\rho} : \bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{9}{8} = \frac{3 \cdot 2 + 2 \cdot 2}{8} \quad \text{ἢ} \quad \check{\rho} \cdot \bar{\rho} : \bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{9}{4} = \frac{3 \cdot 2 + 2 \cdot 2}{4}$$

Ἐὰν προσέξωμεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν δομὴν τῶν χρόνων τῆς μορφῆς ταύτης θὰ διακρίνωμεν

1. Τοῦ ἄσματος τούτου ὁ τονικὸς ρυθμὸς ἀποδίδεται ἴσως καλύτερον, ἐὰν ἐλάβωμεν τὰ δύο πρῶτα ὄγδοα ὡς ἄρσιν, ὅποτε ἡ ρυθμικὴ μορφή μεταπίπτει εἰς τὴν δευτέραν ρυθμικὴν μορφήν 3 + 2. Τοιαῦται ἔλωσθε ἐναλλαγὰ παρατηροῦνται καὶ εἰς τὰ ἄσματα τοῦ ρυθμοῦ τούτου.

2. Βλ. καὶ εἰς μελέτην τοῦ Κ. Ψάχου, Περὶ πεντασήμεου ρυθμοῦ, εἰς τὸ περ. Φόρμιγξ, περ. Β', ἔτος Α', ἀριθμ. φύλλ. 11-12, Ἀθήναι 15-31 Αὐγούστου 1905, καὶ Thr. Georgiades, ἐνθ' ἀν., σ. 21.

τὴν σύνθεσιν δύο ρυθμῶν : ἐνὸς πεντασήμου, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐν ἀρχῇ τὸν τρισήμεν, καὶ ἐνὸς τετρασήμου, ἔχοντος ἀνὰ δύο συνεπτυγμένους τοὺς τέσσαρας χρόνους, π.χ.

$\dot{\bar{\rho}} \cdot \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} | \dot{\bar{\rho}} \cdot \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} | \dots$
 Σ'σὴ γέ - φυ - ρα σ'σὴ γέ - φυ - ρα - - -

(Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 112)

$$\theta) \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \dot{\bar{\rho}} = \frac{9}{8} = 2 - 2 + 2 - 3 \quad \eta \quad \rho \rho \rho \rho \cdot = \frac{9}{4} = 2 - 2 + 2 - 3$$

Ἡ μορφή αὕτη, ὡς δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις, εἶναι ἀντίθετος τῆς προηγουμένης, ὡς πρὸς τὴν διάταξιν καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν χρόνων. Δηλαδή προηγεῖται ὁ τετράσημος καὶ ἔπεται ὁ πεντάσημος, τοῦ ὁποῖου ὁ τρισήμες εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος¹.

Ἀπαράλλακτος ἡ ἀνωτέρω ρυθμικὴ μορφή δὲν ἀπαντᾶται εἰς τὴν παροῦσαν ἐκδοσιν. Τὸ παρατιθέμενον κατωτέρω παράδειγμα ἀνήκει μὲν εἰς τὴν βασικὴν ταύτην μορφήν, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ σύνθεσις τῶν χρόνων παρουσιάζει ἐναλλαγὰς, προερχομένας ἐκ τῆς ἀνάγκης προσαρμογῆς τοῦ κειμένου εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦτον καὶ τὴν μελωδίαν :

$\ddot{\rho} \ddot{\rho} \ddot{\rho} \ddot{\rho} \dot{\bar{\rho}} | \bar{\rho} \bar{\rho} \ddot{\rho} \ddot{\rho} \dot{\bar{\rho}} | \dots$
 Ὁχι, Ὁ Γιάν.νε - ες ὁ Μο - νό.γιαν.νε - - -

Ἄλλως τε, ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, εἰς ὀλίγας περιπτώσεις αἱ βασικαὶ μορφαὶ τῶν διαφορῶν ρυθμῶν διατηροῦνται αὐτοῦσιν μέχρι τέλους εἰς τὰ ἑλληνικὰ δημώδη ἄσματα.

Πλὴν τῶν δύο τούτων μορφῶν εὐρίσκονται καὶ ἄλλαι τοῦ ἐν λόγῳ ρυθμοῦ, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται διὰ τῆς ἀναλύσεως ἢ συμπτώξεως τῶν χρόνων τῶν δύο, ὡς ἀνωτέρω, ρυθμικῶν μορφῶν. Οὕτως ἐκ τῆς πρώτης μορφῆς διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ τρισήμου καὶ τοῦ τετρασήμου παράγεται ἡ κατωτέρω μορφή² :

$\ddot{\rho} \ddot{\rho} | \ddot{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \ddot{\rho} \ddot{\rho} | \ddot{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \ddot{\rho} \ddot{\rho} | \dots$
 Τζ'ε.σου. ρα τὸ μῆ.λον πά.νω στήμη.λιά τζ'ε.πέ.σα . . .

Ἡ μέτρησις τῶν χρόνων τοῦ ρυθμοῦ τούτου δεόν νὰ γίνεταί διὰ τεσσάρων κινήσεων τῆς χειρὸς. Προκειμένου περὶ τῆς πρώτης μορφῆς, ἡ πρώτη κίνησις, ἡ θέσις, θὰ περιλαμβάνῃ τρεῖς χρόνους, ἡ δευτέρα δύο, ἡ τρίτη δύο, καὶ ἡ τετάρτη δύο. Τῆς δευτέρας μορφῆς ἡ πρώτη κίνησις,

1. Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 25 ὡς καὶ πίνακα τῶν εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦτον ὑπαγομένων ἄσματων ἐν τέλει τοῦ παρόντος τόμου.

2. Βλ. ἄσματα εἰς σελ. 9, 10, 25, 111, 246.

ή θέσις, θὰ περιλαμβάνη δύο χρόνους, ἢ δευτέρα δύο, ἢ τρίτη δύο καὶ ἢ τετάρτη κίνησις τρεῖς.

Ὁ τρίσημος ρυθμὸς ἀπαντᾶται εἰς ἐλάχιστα ᾄσματα τῆς παρούσης ἐκδόσεως ὑπὸ τὰς ἀκο-

λούθους δύο μορφάς: α) $\bar{\beta} \bar{\rho} = \frac{3}{8} = \frac{1-2}{8}$ καὶ β) $\bar{\rho} \bar{\beta} = \frac{3}{8} = \frac{2-1}{8}$. Αἱ μορφαὶ αὗται,

συγκρινόμεναι χρονικῶς πρὸς ὁμοίας ἀρχαίας ρυθμικὰς μορφάς, ἀντιστοιχοῦν, ἢ μὲν πρώτη πρὸς τὸν ἱαμβὸν υ—, ἢ δὲ δευτέρα πρὸς τὸν τροχαῖον —υ, τὸν καλούμενον καὶ χορεῖον.

Αἱ δύο μορφαὶ αὗται πολλάκις μεταβάλλονται εἰς τὸ ἴδιον ᾄσμα διὰ τῆς συμπτώξεως ἢ ἀναλύσεως τῶν χρόνων ἀναλόγως τοῦ προσαρμοζομένου κειμένου εἰς τὴν μελωδίαν¹.

Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο τούτων μορφῶν σχηματίζεται ὁ ἐξάσημος ρυθμὸς περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω.

Τὰ εἰς τὰς σελίδας 81, 291, 296, 297 ᾄσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι καταγεγραμμένα εἰς ἐξάσημον ρυθμὸν, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ καταγραφοῦν εἰς τρίσημον ρυθμὸν, ὅστις ἀποδίδει πληρύτερον τὸν τονικὸν ρυθμὸν τούτων.

Εἰς τὴν τ ρ ί τ η ν κατηγορίαν, δηλ. τὴν τῶν ρυθμοειδῶν ᾄσμάτων, ὑπάγονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ρυθμικὴ ὑπόστασις ἀπτεται καὶ τοῦ περιοδικοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ ἐλευθέρου. Δηλαδή αἱ μελωδίαὶ τῶν ᾄσμάτων τούτων εἰς ὀρισμένα σημεῖα παρουσιάζουν σχετικὴν τινα ρυθμικὴν περιοδικότητα, ἐνῶ εἰς ἄλλα χαλαροῦται αὕτη, περιπίπτουσα εἰς τὸν τύπον τῶν μελωδιῶν ἐλευθέρου ρυθμοῦ.

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ἐνῶ εἶναι αἰσθητοὶ οἱ χρόνοι τοῦ ρυθμοῦ, δὲν δύνανται οὗτοι νὰ ἀποτελέσουν σταθερὰ ρυθμικὰ σχήματα, διότι ὁ ρυθμικὸς τόνος εἶναι ἀσταθής.

Διὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ταύτην καὶ πρὸς ὑπόδειξιν τῶν χρόνων ἐχρησιμοποιήσαμεν τὴν μορφήν κλάσματος ἄνευ ἀριθμητοῦ, τοῦ παρονομαστοῦ δεικνύοντος, ὡς γνωστὸν, τὸ εἶδος τοῦ φθογγοσήμου, τὸ ὁποῖον παριστᾷ ἕκαστον χρόνον, π.χ. /4, /8. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ μονὰς τοῦ χρόνου εἶναι τὸ τέταρτον ἢ τὸ ὄγδοον (βλέπε ᾄσματα εἰς σελ. 3, 106, 355, 384, 386, 387, 389, 391).

Εἰς τὴν ρυθμικὴν κατηγορίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰ ᾄσματα τὰ ὁποῖα ᾄδονται διὰ μουσικῆς ἀπαγγελίας (recitativo) (βλ. ᾄσμα εἰς σελ. 12).

Εἰς διπλοῦν ρυθμὸν ἓν μόνον ᾄσμα τῆς παρούσης ἐκλογῆς ἀνήκει. Τούτου τὸ πρῶτον μέρος ὑπάγεται εἰς τετράσημον, τὸ δὲ δεύτερον εἰς ἐξάσημον².

1. Βλ. ᾄσματα τοῦ ρυθμοῦ τούτου εἰς σελ. 59, 201, καὶ 261.

2. Βλ. ᾄσμα εἰς σελ. 273. Περισσότερα ᾄσματα βλ. εἰς τὴν μελέτην *S a m C h i a n i s*, *Some observations on the Mixed-dance in the Peloponnesus*. Λαογραφία, τόμ. 18 (1959), σελ. 244-256. Πρβλ. καὶ Σ τ. Κ α ρ α κ ἄ σ η ν εἰς Ἐπετηρ. Λαογραφ. Ἀρχείου, τόμ. ΙΖ' (1964), σελ. 204-217.

Πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς ἐχρησιμοποίησαμεν τὸν μετρονόμον Maelzel καὶ τὸν Palmer Pocket metronome.

Κατὰ τὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν τραγουδιῶν, ὡς γνωστὸν, παρατηρεῖται συνήθως ἀστάθεια εἰς τὴν χρονικὴν ἀγωγήν. Αὕτη προέρχεται ἐκ διαφόρων αἰτίων, ὡς π.χ. ἐκ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τοῦ τραγουδιστοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἠχογράφησεως, εἶτα δὲ ἐκ τῆς ποιότητος τῆς φωνῆς καὶ τῆς προκεχωρημένης ἡλικίας αὐτοῦ, τῆς πλημμυλοῦς ἐνίοτε γνώσεως τῶν ᾠμάτων, τέλος δὲ καὶ ἐκ τῆς προσπαθείας, προκειμένου περὶ καλλιφώνων καὶ εὐστρόφων εἰς τὴν φωνὴν τραγουδιστῶν, νὰ καλλωπίζουσι τὸ ᾠμα μετὰ διάφορα μελωδικὰ ποικίλματα πρὸς ἐπίδειξιν οὕτω φωνητικῆς δεξιότητος. Πάντα ταῦτα ἐπηρεάζουσι τὴν χρονικὴν ἀγωγήν, ὥστε ἐκ τῆς παρατηρουμένης ἀσταθείας νὰ δημιουργοῦνται δυσκολίαι πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν αὐτῆς. Ἐκ τούτου εἰς τὴν ἐν ἐπικεφαλίδι ἀναγεγραφομένην δι' ἀριθμῶν τοῦ μετρονόμου χρονικὴν ἀγωγήν ἐτέθη τὸ σημεῖον ~ μετὰ τὴν σημασίαν : π ε ρ ῖ π ο υ .

Ἄλλωστε ἡ ἐπ' ἐλάχιστον διαφορὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς ἐπὶ τὸ ταχύτερον ἢ ἐπὶ τὸ βραδύτερον νομιζομένη ὅτι ἔχει σχετικὴν σημασίαν, μὴ ἐπιφέρουσα ἀλλοίωσιν εἰς τὴν ὅλην ὑπόστασιν τοῦ ᾠματος.

Ἄσταθεια τῆς χρονικῆς παρατηρεῖται ἔτι εἰς χορευτικὰ ᾠματα, ἰδίᾳ ὅταν ἄδωνται ταῦτα χωρὶς νὰ συνοδεύουσι συγχρόνως τὸν ἀνάλογον πρὸς ταῦτα χορὸν. Ἀντιθέτως διατηροῦν ταῦτα τὴν ἀκριβῆ χρονικὴν ἀγωγήν, ὅταν ἄδωνται χορευόμενα, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ καλὴ ἐκτέλεσις τοῦ χοροῦ.

Ἄλλοίωσις προσέτι τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς ἐπὶ τὸ ταχύτερον παρατηρεῖται εἰς ὠρισμένα σημεῖα ᾠμάτων τινῶν, τὰ ὅποια συνοδεύουσι ὠρισμένους χορούς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τῆς ἐπιταχύνσεως τῶν βημάτων, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ὁ χορὸς, σημειώνομεν διὰ τῶν ἀναλόγων ἀριθμῶν τοῦ μετρονόμου ἢ δηλώνομεν τοῦτο εἰς ὑποσημειώσιν.

Τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια ἀπὸ ἐπόψεως μουσικῆς συστάσεως καὶ τρόπου ἐκτελέσεως τῶν μελωδιῶν αὐτῶν εἶναι, ὡς γνωστὸν, μονοφωνικά. Δηλαδή ἔχουσι πάντοτε ὡς βάσιν, ἄλλοτε ἀπλὴν συλλαβικὴν μελωδίαν μετὰ μικρὰν ἔκτασιν φθόγγων, ἄλλοτε δὲ ἐκτεταμένην, παρατεινομένην εἰς ὠρισμένας συλλαβὰς καὶ διηρθισμένην διὰ διαφόρων μελισμάτων καὶ ποικιλμάτων. Τοῦτο παρατηρεῖται εἰς κατηγορίας τινὰς ᾠμάτων, τὰ ὅποια ἐκτελοῦνται εἴτε ὑπὸ ἐνὸς τραγουδιστοῦ ὡς μονωδία, εἴτε ὑπὸ ομάδων τραγουδιστῶν (ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἢ καὶ μεικτῶν) ὁμοφώνως (unissono) μετὰ ἢ ἀνευ συνοδείας ὄργάνων.

Ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦν τὰ τραγούδια ὠρισμένων περιοχῶν τῆς Βορείου Ἠπείρου, τόσον τῆς ὑπὸ ἀλβανικὴν κατοχὴν εὐρισκομένης, ὅσον καὶ τῆς ἐντὸς τῶν ἑλληνικῶν συνόρων, τῆς Λάκκας Πρωγώνιου καὶ μεμονωμένων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας ἄδονται τὰ τραγούδια διὰ περισσοτέρων φωνῶν, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὸ φωνητικὸν σύνολον, πρὸς δὲ καὶ κατὰ τρόπον ἰδιότυπον. Τὰ ᾠματα ταῦτα ἡμποροῦμεν νὰ τὰ ὀνομάσωμεν πολυφωνικά.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μουσικῆ ἐκλογῆ περιελήφθησαν ἄσματα τινὰ τοῦ εἴδους τούτου, ἐκθέτομεν ἐνταῦθα ἐν συντόμῳ περὶ τῆς ἰδιοτυπίας τούτων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κατανοήσεως τῆς τεχνικῆς τῶν μελωδιῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Εἰπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὰ ἄσματα ταῦτα ἐκτελοῦνται ὁμαδικῶς, ἐκάστης ὁμάδος περιλαμβανούσης ἀπαραιτήτως τὸ ὀλιγώτερον τέσσαρα μέλη. Συνήθως ὅμως ἀπαρτίζεται αὕτη ἐκ πέντε, ἕξ, ἐνίοτε καὶ περισσοτέρων. Ἐκ τούτων εἰς, ἕστις εἶναι καὶ ὁ κορυφαῖος, τραγουδεῖ τὴν κυρίως μελωδίαν, καλούμενος παρτῆς, διότι, ὡς λέγεται, τὸ παίρνει τὸ τραγούδι, ἐνῶ ἕτερος ἐκ τῆς ὁμάδος τὸ γυρίζει, καλούμενος γυριστῆς.

Τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς ὁμάδος κρατοῦν τὸ ἴσον, διὸ καὶ καλοῦνται ἴσοκράται. Ἡ συγκρότησις τῆς ὁμάδος δύναται νὰ ὑποστῇ μεταβολὴν μόνον ὡς πρὸς τὸν γυριστῆν, διὸ καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ δύναται νὰ τοποθετηθῇ ἕτερος τραγουδιστής, ὁ ὁποῖος, ὡς λέγεται, κλώθει τὸ τραγούδι, καλούμενος κλώστης¹.

Ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ, δηλαδὴ ὁ παρτῆς, ἀρχίζει πρῶτον, μόνος αὐτός, τὸ ἄσμα· ἐκτελεῖ μίαν μουσικὴν φράσιν, ἢ ὅποια καλύπτει ἄλλοτε ὀλόκληρον τὸν στίχον, ἄλλοτε τὸ πρῶτον μόνον ἡμίστιχον, ἐνίοτε δὲ καὶ ὠρισμένας συλλαβὰς τοῦ στίχου, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ ἄσματος. Διακόπτει ἀκολουθῶς τὸ τραγούδι καὶ ἀρχίζει ὁ ρίχτης, ὁ ὁποῖος, ὡς λέγεται, «ρίχνει τὸ τραγούδι»². Οὗτος ἐκτελεῖ ἓνα φθόγγον ἀπέχοντα κατὰ μίαν τετάρτην καθαρὰν κάτωθεν τῆς τονικῆς μὲ ἐν ἀπλοῦν ἢ διπλοῦν ποικίλμα καὶ μὲ παράτασιν τινὰ τοῦ τελευταίου φθόγγου³. Ἀκολουθῶς λαμβάνουν μέρος ὅλαι αἱ ὑπόλοιποι φωναί, οὕτω δὲ «γεμίζει τὸ τραγούδι».

Ὁ γυριστῆς ἐκτελεῖ συνήθως δύο μόνον φθόγγους τονικὴν καὶ ὑποτονικὴν, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ πάντοτε διάστημα δευτέρας μεγάλης, μὲ ἓνα ἰδιάζοντα φωνητικὸν τρόπον. Εἰς περιπτώσεις τινὰς ἢ φωνὴ τοῦ γυριστοῦ ἐκτείνεται καὶ μέχρι τετάρτης καθαρᾶς κάτωθεν τῆς τονικῆς, ὡς τοῦ ρίχτου, μὲ ἐσωτερικὴν, διαστηματικὴν διάταξιν κατιούσαν, δευτέρας μεγάλης καὶ τρίτης μικρᾶς⁴.

Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς φωνῆς τοῦ γυριστοῦ εἶναι ἡ κατάληξις τῆς ὑποτονικῆς μελωδίας του εἰς τὴν ὑποτονικὴν τῆς κλίμακος, μὲ μίαν ἀπότομον καὶ ἔντονον διακοπὴν τῆς φωνῆς, τὴν ὅποιαν καλοῦν οἱ ἐκτελεσταὶ «κόψιμο» ἢ «τσάκισμα» τοῦ γυριστοῦ, ἐνῶ αἱ δύο ἄλλαι φωναὶ τοῦ παρτῆ καὶ τῶν ἰσοκρατῶν καταλήγουσιν εἰς τὴν τονικὴν τῆς μελωδίας. Δημιουργεῖται οὕτω μία διαφωνία (dissonance) πολὺ χαρακτηριστικὴ.

1. Ἐκ τούτου λέγεται ὅτι «τὸ τραγούδι αὐτὸ θὰ πάη κλωστό» ἢ «θὰ πάη μὲ γύρισμα», τὰ δὲ μελωδικὰ ποικίλματα τὰ ὅποια κάμνουν ὁ γυριστῆς καὶ ὁ κλώστης λέγονται «κλωθογυρίσματα».

2. Ρίχτης τοῦ ἄσματος εἶναι εἰς ἐκ τῶν ἰσοκρατῶν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὠρισμένων φθόγγων συνεχίζει μετὰ τῶν ἄλλων ἰσοκρατῶν τὸ ἴσον.

3. Βλ. ἄσμα εἰς σελ. 374.

4. Βλ. εἰς ἄσματα σελ. 59 καὶ 95.

Ἡ πλέον ἰδιάζουσα φωνή εἰς τὴν ομάδα εἶναι ἡ τοῦ κλώστου. Ἡ μελωδικὴ γραμμὴ τούτου βασίζεται εἰς τὴν τονικὴν τῆς κλίμακος καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην μικρὰν ἄνωθεν αὐτῆς μεθ' ἑνὸς ποι- κλίματος τῆς ἕκτης βαθμίδος. Σπανίως γίνεται χρῆσις τῆς πέμπτης ἄνωθεν τῆς τονικῆς. Ἰδιό- μορφος εἶναι ἔτι ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου ἀπὸ ἀπόψεως τοποθετήσεως τῆς φωνῆς ἐκτελεῖ ὁ κλώ- στης τὴν μελωδικὴν αὐτὴν κίνησιν τῆς ἑβδόμης μετὰ τὸ ποίκιλμα. Οὗτος ἔδει οὐχὶ μετὰ τὴν πραγμα- τικὴν φωνὴν του ἀλλὰ μετὰ τὴν καλουμένην κεφαλικὴν (*falsetto*), ἡ ὁποία ἐνθυμίζει κατὰ τινα τρόπον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τυρολέζικων ᾠσμάτων.

Ἐνδιαφέρον τέλος παρουσιάζει καὶ ἡ τελικὴ κατάληξις τῆς μελωδίας τοῦ κλώστου. Οἱ δύο τελευταῖοι φθόγγοι αὐτῆς καταλήγουσιν εἰς τὴν ἑβδόμην βαθμίδα¹ ἄνω τῆς τονικῆς καὶ σχη- ματίζει οὕτω μετὰ τὴν τονικὴν διαφωνίαν ἑβδόμης μικρᾶς.

Οἱ ἰσοκράται ἐκάστης ομάδος εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περισσότεροι τῶν δύο, συνήθως τέσσαρες, ἐνίοτε ὅμως καὶ πέντε καὶ ἕξι, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετεχόντων εἰς τὰς διαφόρους διασκευαστικὰς ἐκδηλώσεις. Οὗτοι κρατοῦν τὸ ἴσον εἰς τὴν τονικὴν τῆς κλίμακος, ἀκολουθοῦν- τες τὸν ρυθμὸν τοῦ κορυφαίου (παρτῆ). Σημειωτέον, ὅτι οἱ ἰσοκράται ἐκτελοῦν μουσικῶς τὸ κείμενον ὡς καὶ αἱ ἄλλαι φωναί, δηλ. ὅχι τόσον εὐκρινῶς, ὅσον ὁ παρτῆς, ἀλλὰ ὑποτονθορίζοντες τρόπον τινα τοῦτο. Συνεχῆς τηρεῖται τὸ ἴσον εἰς ὀρισμένον σημεῖον τῆς μελωδίας καὶ ἰδίως εἰς τὸ τέλος τῆς μουσικῆς στροφῆς, διακόπτεται δὲ ἀποτόμως μαζὶ μετὰ τὰς ἄλλας φωνάς².

Τὰ κείμενα καὶ τὰ ᾠσματα ταῦτα κατεγράφησαν κάτωθεν μόνον τῆς μελωδίας τοῦ παρτῆ ἀλλ' ὅμως ἰσχύουν καὶ διὰ τὰς ἄλλας φωνάς.

Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον εἰς τὰ ἐν λόγῳ τραγούδια εἶναι προσέτι ὅτι ὅλαι αἱ μελωδίαι των βασίζονται εἰς πεντατονικὰς ἀνημιτονικὰς κλίμακας, εἰς δὲ τοὺς ρυθμοὺς των κυριαρχεῖ ὁ τρίσημος τοῦ ἰαμβικοῦ τύπου³. (Βλ. ᾠσματα εἰς σελ. 59, 95, 250, 261, 374.)

ΣΠΥΡ. Δ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗΣ

1. Ἡ ἑβδόμη αὕτη σχηματίζεται διὰ τῆς ἀναστροφῆς τῆς δευτέρας μεγάλης. Τὸ διάστημα τοῦτο εἶναι πολὺ σύνηθες εἰς τὰς μελωδίας τῶν Ἑπειρωτικῶν τραγουδιῶν.

2. Βλ. ᾠσματα εἰς σελ. 59, 68, 95, 250, 261 καὶ 374.

3. Βλ. περὶ τῆς τεχνικῆς τῶν ᾠσμάτων τούτων καθὼς καὶ ἄλλας πληροφορίας εἰς τὴν μελέτην: Σ π. Δ. Π ε ρ ι σ τ έ ρ η, Δημοτικὰ τραγούδια Δροπούλεως Βορείου Ἑπείρου, Ἐπετ. τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. 9/10 (1955/57), σελ. 105-133.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α΄.) ΑΚΡΙΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1. Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΑΓΟΥΡΟΥ ΚΑΙ Η ΛΥΓΕΡΗ

Α΄.

Λ. Α. άρ. 2333, σ. 90. (Ε. Μ. Σ. άρ. 3906, ταιν. 247, Αα)
Πελοπόννησος (Χρυσοβίτσι 'Αρκαδίας).— Σωτ. Τσιάνης, 1959

Τραγ. : Άνδρ. Βεκοής, Ίωάνν. Κέκος

Τρόπ. γέ χρωμ. (τέ=1α)

J ~ 66

Τώ - ρα τὰ που - - - - - λιά - - - - - τώ -
 ρα - τα χε - - - - - λι - - - - - δό - - - - - νια, τώ - ρα - - - - - σοί
 πέ - τώ - ρα σοί πέρ - - - - - δι - - - - - κες

Τον.

Β΄.*

Λ. Α. άρ. 2306, σ. 197. (Ε. Μ. Σ. άρ. 3708, ταιν. 239, Αα)
Μακεδονία (Κασσάνδρα Χαλκιδικής).— Σταθρ. Καρακάσης, 1959

Τραγ. : Παναγιώτα Ματσώνη (25)

Τρόπ. γέ χρωμ.

J ~ 52-54

Τώ - ρα τὰ που - - - - - λιά - - - - - τώ - ρα - - - - - τα χε - - - - - λι - - - - -

*) Η παραλλαγή αυτή, εμφανίζουσα μεγαλύτεραν ρυθμικήν ελευθερίαν εν σχέσει προς τὰς Α΄ και Δ΄, πλησιάζει εις τόν τύπον των φασμάτων ελευθέρου ρυθμού. Η ύπαγωγή της εις τόν τετράσημον ρυθμόν με τὰς εξαιρέσεις εις τό θον και τον μέτρον και με χρονικήν μονάδα τὸ τέταρτον, τὸ ὅποτον σημειώνεται ἐν ἀρχῇ με τὸν ἀριθμόν 4, (βλ. καὶ ἄνωτ. εἰς Εἰσαγωγήν), εἶναι σχετική.

δό - - - νια τώ - - - - -

ρα κα-λέ -, τώ - - - ρα οϊ

πέρ - - - οϊ - - - - - ΚΕΣ.

άν - τι, τώ - ρα οϊ πέρ - - - - - οϊ - - - - -

κε - - - - - ες ...

Τον.

- Τώρα τὰ πουλιά, τώρα τὰ χελιδόνια,
 τώρα, καλέ, τώρα οἱ πέρδικες
 ἄντι, τώρα οἱ πέρδικες συχνολαλοῦν καὶ λένε.
 – «Ξύπνα, ἀφέντη μου, ξύπνα, καλέ ν-ἀφέντη»
 ξύπνα, ἀγκάλιασε κορμί κυπαρισσένιο
 5 κι ἄσπρονε¹ λαιμό, βυζάκια σά λειμόνια». —
 – «Ἄφ'σε μ', λυγερή, λίγον ὕπνο νά πάρω,
 γιὰτ' ἀφέντης μου στή βάρδια μέ 'χε ἀπόψε,
 γιὰ νά σκοτωθῶ ἢ σκλάβο νά μέ πάρουν'
 μὰ 'δωκε ὁ Θεός κ' ἡ Παναγιά Παρθένα
 10 καὶ ξεσπάθωσα καὶ τὸ σπαθί μου βγάνω'
 χίλιους ἔκοψα καὶ χίλιους λαβωμένους,
 ἕνας μὸφυγε κ' ἐκεῖνος λαβωμένος.

1) Τοῦ ᾠσματος Α', ἠχογραφηθέντος ὑπὸ τοῦ συλλογίου μόνον μέχρι τοῦ στίχ. 5 ἰ. ἄσπρο, συνεπληρώθη τὸ ἐν συνεχείᾳ (στίχ. 5-22) κείμενον ἀπὸ τὴν παραλλαγὴν ἐκ Μεθώνης Πυλίας, ὡς δημοσιεύεται εἰς 'Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 23.

- μά 'χε αίτου φτερά, λαγοῦ γληγορωσύνη.
 Πήρα τὸ στρατί, στρατί τὸ μονοπάτι,
 15 βρίσκω 'να δεντρί, ψηλὸ σάν κυπαρίσσι.
 Δέξου με, δεντρί, δέξε με, κυπαρίσσι».
 - «Πῶς νά σέ δεχτῶ, πῶς νά σέ καρτερέσω'
 νά ἡ ρίζα μου καί δέσε τ' ἄλογό σου'
 νά οἱ κλώνοι μου, κρέμασε τ' ἄρματά σου,
 20 νά ὁ ἥσκιος μου, πέσε κι ἀποκοιμήσου
 καί σά σηκωθῆς, τὸ νοίκι νά πλερώσης,
 τρία σταμνιά νερό στή ρίζα νά μοῦ ρίξης».

Γ'.

Λ. Α. ἀρ. 2280, σ. 27. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 2207, ταιν. 156, Α1)
 Δωδεκάνησος (Κάλυμνος).— Σπυρ. Περιστέρης, Ρόδος 1958

Τραγ.: Αἰκατερίνη Παπαδοπούλου (50)

Τρόπ. γέ

♩ ~ 58-60

Μέ - ρα — μέ - - - - - μέ - - - - - ρα —
 μέ - - - - - ρω - - - - - σε — — — — — μέ - ρα μέ - ρω -
 σε — — — — — τώ - ρα — — — — — ἡ αὐ - γή χα - ρά - - - - - ζει
 τώ - - - - - ρα τὰ — — — — — τώ - - - - - ρα
 τὰ — — — — — τώ - ρα τὰ - που - λιά.

Τον.

Μέρα μέ- μέρα μέ-ρωσε
 μέρα μέρωσε, τώρα ή αύγή χαράζει,
 τώρα τά, τώρα τά, τώρα τά πουλιά
 ἄχ, τώρα τά πουλιά, τώρα τά χελιδόνια,
 τώρα οί πέρδικες, τώρα οί περδικοπούλες,
 τώρα κελαηδοῦν, τώρα λαλοῦν καί λένε :
 5 - «Ξύπνα, ἀφέντη μου, ξύπνα, καλέ μ' ἀφέντη,
 ξύπνα ἀγκάλιασε κορμί κυπαρισσένιο
 κι ἄσπρονε λαιμό καί στήθος μαρμαρένιο».¹

Δ'.

Λ. Α. ἄρ. 2214, σ. 117-18. (Ε. Μ. Σ. ἄρ. 1680, ταιν. 108, Α17)

Πελοπόννησος (Ἔγ. Πέτρος Κυνουρίας).— Σπουρ. Περιστέρας, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Ἑλένη Μερκαντέ (28)

Τρόπ. γέ χρσμ. Τον. do²=ré²

♩ ~ 72

1 Μιὰ Πα - ρα - - σκευ - - - - -
 ἡ - - κ' ἔ - - να - - Σαβ - - βά - - - - - το - - - - -
 δρά - - - - - δυ - - μάν - - να - - - - -
 μ' ἔ - - μάν - - να - - μ' ἔ - - - - - διω - - - - - χνε - - - - -
 2 μάν - - να - - μ' ἔ - - - - - διω - - - - -

1) Τοῦ φραγμοῦ ἱεραγοῦδίζθη μόνον τὸ παρατιθέμενον μέρος. Βλ. συνέχισαν αὐτοῦ (ἀνωτέρω σελ. 4-5), εἰς παραλλ. Α' καὶ Β', ἀπὸ τοῦ στίχ. 6 κ' ἔξ.

χνε ά - πό - τ' άρ - χον . - - τι -
κό - της κι ό - - πα - -
τέ - κι ό - πα - - τέ - - ρας μου

Τον

- Μιά Παρασκευή κ' ένα Σαββάτο βράδυ
 μάννα μ' έ-, μάννα μ' έ-διωχνε,
 μάννα μ' έδιωχνε από τ' άρχοντικό της
 κι ό πατέ - κι ό πατέ-ρας μου,
 κι ό πατέρας μου κι αυτός νά φύγω θέλει.
 Παίρνω 'να στρατί, παίρνω 'να μονοπάτι·
 5 βρίσκω 'να δεντρί, βρίσκω 'να κυπαρίσσι.
 Δέξου με δεντρί, δέξου με κυπαρίσσι.
 - «Πώς νά σέ δεχθώ και πώς νά σέ καλέσω.
 Νά τά κλώνια μου και κρέμα τ' άρματά σου·
 νά και ή ρίζα μου και δέσε τ' άλογό σου·
 10 νά κι ό ησκίος μου και πέσε και κοιμήσου·
 κι άμα σηκωθής τό νοίκι θά μοι δώσης,
 δυό σταμνιά νερό στη ρίζα μου νά ρίξης».
 "Άκουσ' το, Θεέ και Παναγιά Παρθένε,
 ως και τό δεντρί τό νοίκι μου γυρεύει.

ΣΗΜ.— Τό ζῆμα, σχεδόν πανελληνίως γνωστόν, ζῆεται υπό τρεῖς συνήθως τύπους κατά διαφόρους περιστάσεις τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ γάμου.

Ἡ ὑπόθεσις του εὑρίσκεται εἰς συνάφειαν πρὸς σχετικόν ἐπεισόδιον εἰς τό ἀκριτικόν Ἔπος, ὅπου παρουσιάζεται ὁ Διγενῆς εἰς ἀντίστοιχον ὄρασιν ὡς ὁ ἀγούρος τοῦ τραγουδιοῦ.²

1) χειρ.: Κακό πού έπαθα..... Ὁ στίχος, ἑλλειπής, ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Δημητσάνης Ἄρκαδίας (Λ. Α. Ἔλμ. ἀρ. 1117, στ. 11).

2) Βλ. πλείονα εἰς Γεωργ. Κ. Σπυριδάκη, Τό δημῶδες ζῆμα «Ὁ ἕκνος τοῦ ἀγούρου και ή λυγερή», Ἐπιτ. Λογογ. Ἄρχ., τόμ. 11-12 (1958-59), ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 229 κ.εξ. Πρὸβλ. και Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 22-23.

2. ΚΟΡΗ ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΣΑΡΑΚΗΝΟΣ Ή ΤΟΥΡΚΟΣ

Α. Α. άρ. 2193, σ. 36. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1753, ταιν. 114, Ας)
Δωδεκάνησος (Ψέριμος).— Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1956

Τραγ. : 'Ανδρονίκη Τρικίλη (16)

Τρόπ. do (do = ré). Τον. ré* *

♩ ~ 108

Έ - να Τουρ - κί Τουρ — κό - - που - - λο μιά
Ρω - μιο - πού - λ'ά - γά - - - πα, Σαββάτο τήν — ά - γά - πη - σε.

Τον.

Ένα Τουρκί, τουρκόπουλο, μιά Ρωμιοπούλα αγάπα.
Σαββάτο τήν αγάπησε, τήν Κεργιακή της τό 'πε.
Παίρνει τά δρη, τά βουνά, τά άγρια λαγκάδια
κ' ή μοίρα της τήν έρριξε στ' 'Αι Γιωργιοϋ τή μ-πόρτα.

- 5 — «'Αι μου Γιώργη, άράπη μου κι άφέντη καβαλλάρη,
κρύψε με από τό Τουρκί που θέλει νά με πάρη».
'Εσειστηκαν τά μάρμαρα κ' έμπηκε μέσα ή κόρη.
Πάνω που κατακάθιζε, νά τό Τουρκί στη μ-πόρτα.
— «'Αγιε μου Γιώργη, άράπη μου κι άφέντη καβαλλάρη,
10 φανέρωσε μου τή Ρωμιά, τήν αγαπητικιά μου'
όκάες θά 'ναι τό κερι, όκάες τό λιβάνι
καί με τό λαοτούλομο¹ θά κουσάλω τό λάι».²
'Εσειστηκαν τά μάρμαρα κ' έβγηκεν έξω ή κόρη.
'Απ' τά μαλλιά τήν άρπαξε και πίσω του τή σέρνει.
15 — «'Ασ' με, σκυλλί, 'πού τά μαλλιά και πιάσ' από τό χέρι

*) 'Η τελική κατάληξι εις τήν τρίτην βαθμίδα, χαρακτηριστική, δημιουργεί ίσως τήν εντόπιον έτέρως τονικη, που ανήκει εις τόν τρόπον του πι. Τοϋτο όμως ένταϋθα δεν δικαιολογείται.

1) λαοτούλομο¹ ή άσάκς δια τήν μεταφοράν του έλαιου. 2) θά κουσάλω, μεταφέρω, τό λάδι.

κ' ἡ τύχη μας τὸ ἤθελε, γιὰ νὰ γενοῦμε ταίρι».
 Παπάες καὶ πνευματικοὶ τὸ βρήκανε γραμμένο,
 Τουρκὶ νὰ παίρνη τὴ Ρωμιά, νὰ 'ναι συχωρεμένο.

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα μὲ τὸν τύπον τοῦτον, δηλ. τῆς κόρης ποῦ καταδιώκεται ἀπὸ ἀλλόθρησκον καὶ καταφεύγει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου προδίδεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν διώκτην της, εἶναι εὐρύτερον γνωστόν. Ὡς ὑπεστηρίχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Νικ. Πολίτου καὶ ἄλλων¹ τὸ τραγοῦδι ἀνήκει εἰς τὸν ἀκριτικὸν κύκλον, μάλιστα δὲ φαίνεται ὅτι ἔχει σχέσηιν μὲ τὸ ἐπεισόδιον εἰς τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα τῆς ἀπαγωγῆς τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ Δούκα ἀπὸ τὸν μουσουλμάνον Ἀμιράν τῆς Συρίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη ὁ Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας.²

3. Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 1667, σ. 14, γ. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 46, ταιν. 2, Βισ)

Πόντος (πρόσφ.).— Σπ. Περιστέρης, Ἰορδ. Παμπούκης, Καλλιθέα Ἀττικῆς 1950

Τραγ.: Γεώργ. Ἰωαννίδης (50)

Τρόπ. μι. Τον ∞ sol \sharp^2 = mi \sharp^*

Ἀ - κρί.τας ὄν.τας ἔ - - λα - - μιν ἀψ'

κά'ρσὴν πο - τα - μέ - - αν - - - γιὰρ, ἀψ'

κά'ρσὴν πο - τα - μέ - - αν - - , γιὰρ, ἔ -

πέγ' - νεν. κ'ἔρ - κουν - - κ'ἔ - σπε - ερ. νεν ἔ -

πέγ' νεν κ'ἔρ. κουν - - κ'ἔ - σπε - ερ. νεν τῆ

μέ. ραν - - πέν. τεαύ - λά - κια - - , γιὰρ, τῆ'

1) βλ. Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 3, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

2) βλ. Ἐνθ' ἄνωγ.

* βλ. ἐιδικότερον Σπηρ. Δ. Περιστέρη, Ἀκρίτας ὄντας Ἐλαμνεν, Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. 7 (1952), ἐν Ἀθήναις 1953, σ. 148-158.

Ἄκρίτας, ὄντας ἔλαμνεν ἀφ'κά 'ς σὴν ποταμέαν,
 γιάρ, ἀφ'κά 'ς σὴν ποταμέαν, γιάρ,
 ἐπέγ'νεν κ' ἔρκουν κ' ἔσπερνεν τὴ μέραν πέντε αὐλάκα,
 γιάρ, τὴ μέραν πέντ' αὐλάκα, γιάρ.
 Ἔρθεν πουλὶν κ' ἐκόνεψεν 'ς τοῦ ζυγονί' τὴν ἄκραν.
 - «Ὅπισ', πουλὶν, ὀπισ', πουλὶν, μὴ τρῶς τὴν βουκεντρέαν».
 5 Καὶ τὸ πουλὶν κελάησεν ἀνθρωπινὴν λαλίαν.
 - «Ἄκρίτα μου, ντό κάθεσαι, ντό σκέκ'ς, ντό περιμένεις;»

B'.

Λ. Α. - Ε. Μ. Σ. ἀρ. 533, ταιν. 26, Λα.
 Πόντος (πρόσφ.). - Δημ. Νοτάπουλος, Θεσσαλονίκη 1953

Τραγ.: Συμεὼν Μηλιάδης

Τρόπ. μι. Τον. \approx sol² = mi²

Ἄ - κρί.τας ὄν. - - - τας ἔ - λα.μνεν ἀφ'
 κά 'ςσὴν πο - - - τα - - - μέ - αν —, γιάρ
 ἔ - πέγ'νεν κ'ἔρ - - - κουν κ'ἔ - σπερ.νεν — τὴν
 ὤ - ραν — πέν - - τεαὐ - - λά.κια —, γιάρ.

Τοῦ ᾠσματος (Α') ἐτραγουδήθησαν μόνον οἱ δύο πρῶτοι στίχοι, κατεγράφη δ' ἐν συνεχείᾳ τὸ κείμενον μέχρι τοῦ στίχου 6, ὡς ἀνωτέρω. Πλήρες τὸ ᾠσμα ἐκ στίχων 72 δημοσιεύεται εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 33-35. Ἐκ τούτου παρατίθενται ἐνταῦθα οἱ στίχοι 1-23.

- Ἄκρίτας δνταν ἔλαμνεν¹ ἀφ'κά² ἔς σὴν ποταμέαν,
 ἐπήγεν κ' ἔρθεν κ' ἔλαυνεν, ἐποίκεν πέντ' αὐλάκᾳ³
 ἐπήγεν κ' ἔρθεν κ' ἔσπειρεν ἑννέα κότᾳ⁴ σπόρον.
 Ἐρθεν πουλὶν κ' ἐκόνεψεν ἔς σοῦ ζυγονί⁵ τὴν ἄκραν,
 5 σ'κοῦται⁶ καὶ καλοκάθεται ἔς σοῦ ζυγονί⁷ τὴν μέσῃν.
 — «Ὅπισ', πουλὶν, ὀπίσ', πουλὶν, μὴ τρώς τὴν βουκεντρέαν».
 Καὶ τὸ πουλὶν κελᾶήδησεν σάν ἀνθρωπί⁸ λαλίαν.
 — «Ἄκρίτα μου, ντό⁹ κάθεσαι, ντό στέκεις καὶ περ'μένεις;
 Τὸ ἔνοικος σ'¹⁰ ἐχάλασαν καὶ τὴν καλὴ σ' ἐπαῖραν,¹¹
 10 τ' ὄλον καλλίον τ' ἄλογο σ' στρών'νε καὶ καβαλλ'κεύ'νε
 καὶ τ' ἄλλα τὰ καθώτερα σ' στέκ'νε καὶ χλιμιτίζ'νε».¹²
 Ἄκρίτας ἑαραθύμωσεν, Ἄκρίτας ἐθερέθεν¹³
 ἑάρφωσεν τὸ βουκέντριν ἀτ'¹⁴ καὶ ἔστεσεν τὰ βούδα τ',
 ὄλα τ' ὄρνᾳ¹⁵ φοβέριζεν, τ' ὄρα καὶ τὰ ραχίᾳ,¹⁶
 15 τοὺς λύκουσ ἐφοβέριζεν νά μὴ τρώγ'νε τὰ βούδα,
 τοὺς κλέφτεσ ἐφοβέριζεν νά μὴ κλέφ'νε τ' ἐγόνιν¹⁷
 καὶ τὰ πουλιά ἑφοβέριζεν νά μὴ τρώγ'νε τὸν σπόρον¹⁸
 ἀφίν' καὶ πάγ' Ἄκρίτασ μου, ὁ κρίαρον¹⁹ Ἄκρίτασ,
 εὐρίκ' τὰ πόρτασ ἀνοικτά, τὰ παραθύρ' ἀκλειδᾳ,
 20 πάγει κ' εὐρίκ' τοὺσ μαύρουσ ἀτ'²⁰ στέκ'νε καὶ χλιμιτίζ'νε.
 — «Σ σὸ Θᾶν ἔσούν, νέ μαυροὶ μου, τσ' ἐφτάν' καὶ κοντοφτάνει;²¹
 Κανείσ, κανείσ κ'²² ἐλάλεσεν, κανείσ κ'²³ ἀπολογέθεν
 καὶ τὸ γιαγούζιν²⁴ τ' ἄλογον λαλεῖ κι ἀπολογᾶται.

ΣΗΜ.— Τὸ ᾠσμα ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀκριτικῶν τραγουδιῶν, ἔχει δὲ ὡς θέμα τὴν ἀρπαγὴν γυναικὸσ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου ἀπὸ τὸν οἶκον του.²⁵

Ὁ ἥρωσ ἐνταῦθα, τοῦ ὁποίου ἠρπάσθη ἡ σύζυγοσ, εἶναι ὁ Διγενὴσ Ἄκρίτασ, ὅστισ μόλισ ἐπληροφορήθη τὸ γεγονὸσ σπεύδει ἐφιπποσ ἐπάνω εἰς τὸ γηραιὸν ἀλλά ταχύπουον ἄλογόν του πρὸσ ἀνεῶρεσιν τῆσ ἀπαχθείσῃσ γυναικὸσ του.

1) ἠρωτρία. 2) κάτω. 3) κότᾳ μέτρον χωρητικότητοσ περίπου 8 χιλ/μωον αἵτου. 4) τοῦ ζυγοῦ. 5) σπώνεται. 6) ἀνθρωπίνην. 7) δεκτί. 8) τὸ σπιτικόν σου. 9) τὴν γυναῖκα σου ἀπᾶγαγον. 10) χρεματίζουον. 11) ἐθηριώθη. 12) αὐτοῦ. 13) τὰ ὄρνθα. 14) τὰ ὄρα καὶ τὰσ πλαγιάσ τῶν ὄρειων. 15) ὕλον. 16) ὁ ἰσχυρόσ (ὡσ ὁ κρόσ). 17) ὄρχι, δέν. 18) δυνατόν, ἀτίθασον. 19) βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 31 καὶ σ. 110 ἐξ.

4. ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Α'.

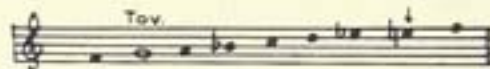
Λ. Α. άφ. 1896, Α, σ. 95-104. (Ε. Μ. Σ. άφ. 739α, ταιν. 37α, Α1)

Κύπρος (*Επισκοπή Πάφου).— Δημ. Νοτόπουλος, Δημ. Πετρόπουλος, 1953

Τραγ. : Νεόφ. Χριστοδούλου Τάταρης (55)

Τρόπ. γέ. (γέ² = sol²)Μουσική Απογγελία 216

1 Δα-σκά-λοι και δα-σκά-λι-νες ει-παν μου ν'αρ-κι-νή-σω
 τ'αν-τρει-ω-μέ-νου Δι-ε-νή τρα-γού-δι να ποι-ή-σω.
 2 'Ας πά' να τό ποι-ή-σω-μεν τό-σον πού τό παι-νέ-σαν
 και χά-ρη 'πού τόν πλά-στην μου δέν ε-χει ψέ-μαν μέ-σον.
 3 Κα-λώς μάς ηύ-ρες, κό-πια-σε, να φά-με και να πιού-μεν
 να στέ-κουν οι φι-λί-ες μας ό-σον και-ρόν 'ε-ζού-μεν.

Δασκάλοι και δασκάλινες ειπαν μου ν' αρκινήσω,
 τ' αντρειωμένου Διενη τραγουδι να ποιήσω,
 "Ας πά' να τό ποιήσωμεν τόσον πού τό παινέσαν
 και χάριν 'πού τόν Πλάστην μου δέν έχει ψέμμαν μέσαν.

- 5 Ἔστραψεν ἡ ἀνατολή κ' ἐβρόντησεν ἡ δύση,
 ἔοξεν¹ καὶ τοῦ Χάροντα νά βγῆ νά διαύριση
 καὶ νά γυρίσῃ τὸν ντουιάν² π' ἀνατολὴν ὡς δύσην,
 ἔναν-ἔναν μὲ τὸ ὑρίν³, ἔναν νά μὲν⁴ ἀφήσῃ,
 νά μείνῃ ὁ τόπος γέρημος, σάν ἔναν παρακλήσιν⁵
- 10 νά κάμῃ καὶ ὁ Πλάστης μου τότες δικαίαν κρίσιν,
 ἀμαρτωλὸς καὶ δίκαιος τότες θεὸς νά χουρίση.
 Ἔφτασεν εἰς τὰ σπιδκια τοῦ κύριου Διενάκιν,
 ποῦ δὲν εἶχεν μέσ' ἔς τὸν ντουιάν⁶ τέτοιον παλληκαράκιν.
 – «Ὡρα καλὴ σου, Διενή, φῶς ἔς τοὺς ἀντρειωμένους,
 15 ποῦ βρίσκεσαι ἔς τὸ σπῖτι σου μ' ἀθθρώπους προκομμένους».
 – «Καλῶς μᾶς ἡῶρες, κόπιασε, νά φᾶμε καὶ νά πιοῦμεν,
 νά στέκουν κ' οἱ φιλίες μας ὄσον καιρόν-ε-ζοῦμεν⁷
 νά φᾶμεν τ' ἄγρι τοῦ λαοῦ⁸ καὶ τὸ ὄφτόν περδίκιν
 καὶ νά ρωτᾶς ποιὸς εἶμ' ἐγὼ ἡδ' ἀμέσ' ἔς τὸ κατηλίκιν⁹»
- 20 νά φᾶμεν ἀρκοκεράμιον¹⁰ ποῦ τρῶν¹¹ ἀντρειωμένοι,
 νά πιοῦμεν καὶ γλυκὸν κρασί, ποῦ πίνουν φουμισμένοι
 καὶ μὲ τὴν εὐωδίαν του βρίσκονται μεθυσμένοι».
 – «Γνωρίζω σε πολλὰ καλά, εἶσαι τὸ Διενάκι,
 ποῦ δὲν ἔχει μέσ' ἔς τὸν ντουιάν¹² τέτοιον παλληκαράκι.
- 25 Ἦρτα μὲ τὴ διαταῆ νά πάρω τὴν ψυχὴ σου
 ἀπὸ τὸν Ἐπουράνιον κ' ἐθ θέλω¹³ τὸ φαί σου».
 – «Ἐχω μεγάλο στοίχημαν, νά δώσης καὶ χαμπάρι,¹⁴
 νά βκοῦμε, νά παλιώσωμεν¹⁵ κι ἀποὺ νικήσῃ, ἄς πάρῃ».
 – «Δὲν μ' ἔστειλεν ὁ Πλάστης μου στοιχῆματα νά βάλλω,
 30 γιὰ ὄχι ἄλλον τίποτες, μόνον ψυχές νά βκάλλω».
 – «Θέλεις νά πάρῃς τὴν ψυχὴν μὰ δὲν τζ' εἶμ' ἀνθρώπος σου,
 ἔλα, πᾶρε τῆ, Χάροντα, ἄλλαξε τὸ σκοπό σου».
 Δίχως παιγνίδια καὶ χαρές, σάν ποῦ νά εἶχα φέσταν,¹⁶
 κατὰ ποῦ συφφωνήσασι ἐβγήκαν ἔς τὴν παλαίστραν.
- 35 Ἄμα κ' ἐπισκαλήσασιν¹⁷, ἐδῶσαν κ' ἐπιαστήκαν,

1) ἔοξεν ἰσχυρῶς καλόν. 2) τὸν κόσμον. 3) τὴν σιρῖν. 4) νά μὲ. 5) τὸ καλύτερον μέρος τοῦ λαγοῦ βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 12 σημ. 5. 6) καθηλίκιν—περιπέρικα δικαστικῆς ἐξουσίας τοῦ καθῆ. 7) ἀγριοχίμαρον, ἀγρο-κάτουκο βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 12 σημ. 6. 8) δὲν θίλω. 9) εἶδησιν. 10) νά παλαίψωμεν. 11) ἰσχυρῶς, δικαστίδασιν. 12) ἄμα ἐδῶθη τὸ σύνθημα.

- έχωστησαν χαμαί 'ς τήν γήν καί δέν ένικηθήκαν.
 Γράφουν το τά βιβλία μας, δέν είναι παραμύθι,
 'ς τά τρία ήμερόνυχτα ό Χάρος έβαρήθη.
 – «'Αλαβροπιάσ' με, Διενή, νά σέ άλαβροπιάσω,
 40 πέντε λεπτά διάστημαν, ἄφες με καί νά πνάσω». ¹
 'Αλαβροπιάνν' ό Διενής καί σιχτοπιάνν' ² ό Χάρος
 έβκαλαν αύλακές χαμαί, νά πάρ' ή γή τό βάρος.
 'Κεί πού 'πιαννεν ό Χάροντας, τά γαίματα πηδοϋσαν,
 'κει πού 'πιαννεν ό Διενής, τά κόκκαλα έλειϋσαν.
 45 'Ενόμιζεν ό Χάροντας νά δώση καί νά πάρη,
 θωρείς τον μέσ' 'ς τά πόδκια του χαμαί μαλλιά κουάρι. ³
 'Εδίκλισε ⁴ 'ς τόν ούρανόν καί όρθιος έστάθη.
 – «'Ελα, Θεέ μου, κ' έπαρ' τον τοϋτον πού μ' άντιστάθη». ⁵
 "Οποιος δοξάζει τόν Θεόν, έν' ή δουλειά του ράσι. ⁶
 50 'Ηρτεν του ή διαταγή 'πού πάνω 'πού τόν Πλάστη:
 – «Νά γίνης ένας άετός χρυσός 'ς τήν κεφαλήν του,
 νά ξύνης μέ τά νύχια σου, νά πάρης τήν ψυχήν του». ⁷
 'Εγίνηκεν ένας άετός, όλόχρυσος παστέλλι. ⁸
 – «'Εγώ κ' έν φταίω τίποτε, άφέντης μου μέ στέλλει». ⁹
 55 'Εγύρισεν ό Διενής για νά τοϋ άπαντήση.
 – «'Ο,τ' έρτη 'πού τόν Πλάστη μου, καλώς νά μδς όριση». ⁹
 'Ο λόγος δέν έτέλειωσεν, ή ξήησή' τους πού 'χαν,
 ό Διενής ψυχομαχεϊ καί στρώννουν του τά ρουχα
 μέ σίδερα παπλώματα, μέ σίδερα κρεββάτια.
 60 τά σίδερα τσακίζει τα καί κάμνει τα κομμάτια.
 'Π' άππεξωθιόν του στέκασι τρακόθα παλληκάρια
 καί δέν είχασιν ἄδειαν κ' έστέκασιν άλάργκα. ⁸
 Θέλουν νά μποϋσιν, νά τόν δοϋν άλλά άκροφοϋνται. ⁹
 ό Διενής ψυχομαχεϊ καί τά παλάτια σειοϋνται.
 65 Εΐπαν του τό πώς έρκουνται γειτόνοι νά τόν δοϋσι
 κ' έπεριμέναν ἄδειαν 'πόζω καί καρτεροϋσι.
 – «Πέστε τους τοϋς γειτόνους μου, νά 'ρθοϋσι νά μέ δοϋσιν

1) νά κοιμηθώ. 2) σιχτοπιάνει. 3) κουβάρι. 4) Ιστροφε τό βλέμμα, παρατήρησε. 5) πάει ή εργασία
 δεξιά, καλά. 6) όλόχρυσος εις τό χρώμα ὅπως τό παστέλλι. 7) ή εξήγησις, ή συζήτησις. 8) μακράν. 9) άκριως
 φοβοϋνται.

- κ' ἐκεῖνος πού 'μουν δὲν εἶμαι, νὰ μὲ' μὲ φοβηθοῦσιν».
 'Ἐπρόσταξε ν' ἀννοίξουσι, θῶρει, χαρὰ 'ς τὴ σόρταν,²
 70 'κεῖνος μὲ τὴν γεναῖκαν του ἀννοίασιν τὴν πόρταν.
 "Ἄμα 'γριώση ἡ θάλασσα, τότες 'πό οὔλλα βκάλλει,
 χίλιες ψυχές ἄν ἔρκουντον, δὲν τὴν ἀννοῖαν ἄλλοι.
 'Ἐπῆεν ἡ γεναῖκα του κ' ἐτραύηζεν τὸν σόρτη,
 κουντᾶ³ τὴν πόρταν κι ἀννοίξεν, πέφτει χαμαὶ κ' ἐφόρτην.⁴

B'.

Λ. Α. ἀρ. 2351, σ. 701 (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 5220, ταιν. 328, Α13)
 Κύπρος (Κοιλάντισμο).— Σταῦρ. Καρακάσης, 1960

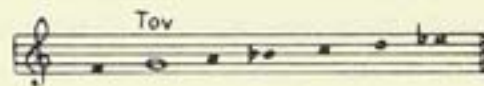
Τραγ.: 'Ονούφριος Χατζηπιαρῆς (60)

Τρόπ. γέ. (γέ² = sol²) *

Πά-νω στές ἔ-ξη τοῦ μη-νός τοῖ στές'κο-
 στρεῖς τ'ἄ-πρί-λη ὁ χά ρος ἐ-β] καλ-λί-κε-
 ψεν νὰ πᾶ' τὸ πα-να-ῦ-ρι—, γιὰ νὰ ὄρην
 καὶ — τὴ μάν-ναν του —, γιὰ νὰ τοῦ
 πα-ρα-γγεί-λη—, γιὰ νὰ ὄρην καὶ— τὴν—

1) νὰ μὲ. 2) εἰς τὴν τόχην. 3) ὠθεῖ. 4) ἐπαράχθη, ἐλιποθύμησε. Βλ. τὴν συνέχισαν τοῦ ᾄσματος (στ. 75-163) εἰς τὸ χρον. Λ. Α. ἀρ. 1896, σ. 97 κ.εξ.

* Ὁ τραγουδιστὴς εἰς τὸ Β' μέρος τῆς μελωδίας ἐπαναλαμβάνει ἐκ λάθους τὸν ἴδιον στίχον. Τοὺς ὑπολοίπους στίχους 2-25 προσαρμῶζει εἰς τὴν μελωδίαν τοῦ Β' μέρους.

- Πάνω στές ἔξη τοῦ μηνός τοί στές 'κοσ'τρεῖς τ' Ἀπρίλη
 ὁ Χάρος ἐκαλλίκεψεν νά πά' 'ς τό παναῦρι,
 γιά νά 'βρην καί τήν μάνναν του, γιά νά τοῦ παραγγείλη.
 'Σ τήν ἄκραν τοῦ παναῦρκοῦ βρίσκει δκυό 'αροκόπους¹
 5 'ς τή μέση τοῦ παναῦρκοῦ βρίσκει τζαί τρών' καί πίνουν.
 — «Καλῶς ἦρθες ἄ Χάροντα, νά φάς. νά πκιῆς μιτά μας,
 νά φάης ἄγρι τοῦ λαοῦ,² νά φάς ὄφτόν περτίτζι,³
 νά φάς ἀχροκεράμιον,⁴ πού τρών' ἀντρεικωμένοι,
 νά πκιῆς γλυκόποτον κρασίν, πού πίνουν οἱ ἀγγέλοι,
 10 πού πίννουσιν κ' οἱ ἄρρωστοί τζαί βρέχουνται⁵ γιαμμένοι». —
 « Δέν ἦρθα 'γιώ ἄ Χάροντας νά φά', νά πκιῶ μιτά σας,
 νά φάω ἄγρι τοῦ λαγοῦ,⁶ νά φάω ὄφτόν περτίτζι,
 νά φάω ἀχροκεράμιον,⁴ πού τρών' ἀντρεικωμένοι,
 νά πκιῶ γλυκόποτον κρασίν, πού πίνουν οἱ ἀγγέλοι,
 15 πού πίννουσι κι οἱ ἄρρωστοί καί βρέχουνται γιαμμένοι.
 Κ' ἐγίω ἦρτα ἄ Χάροντας τόν κάλλιο σας νά πάρω ». —
 «Κι ὁ κάλλιος μας πκοιός εἶναι, νά μας τόν παραγγείλης ». —
 « Τζεῖνος ὁ χοντροδάκτυλος, τζεῖνος ἀναρκοδόνας,⁷
 τζεῖνος ὁ χοντροδάκτυλος, πού 'ν' πά' 'ς τό παραθύρι ». —
 20 Πού τά 'κουσεν ὁ Διενῆς ἀρκώθην' τζ' ἔθυμώθη.
 κότζινα ροῦχα φόρησε, μαῦρο σπαθίν ἐζώθη.
 Τζαί πκιάνουσι θερκές θερκές καί πᾶνε 'ς τήν παλιόστρα.
 Παλιώνουν δκυό μερόνυχτα, παλιώνουν τρεῖς ἡμέρες.
 Τζεῖ πῶπιανεν ὁ Διενῆς τά κόκκαλα τζακίζει,
 25 τζεῖ πῶπιανε ἄ Χάροντας τό αἶμα κσαρίζει.....* »

1) χαροκόπους, διασκεδάζοντας. 2) βλ. ἄνωτ., σ. 13 σημ. 5. 3) ὄφτόν, φητό, περδίκι. 4) βλ. ἄνωτ., σ. 13 σημ. 7. 5) εὐρίσκονται. 6) ἄφραιδόνης. 7) ἐξηγριώθη.

* Βλ. τήν συνέχειαν τοῦ ᾠσματος (στ. 26-86) εἰς τὸ χειρόγρ. Α. Α. ἀρ. 2351, σ. 701-705 (συλλ. Στ. Καρυάση, 1960). Πληρεστέρα παραλλαγή τοῦ ᾠσματος δημοσιεύεται εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 38-41.

Γ'.

Α. Α. όρ. 1841, σ. 28 (Ε.Μ.Σ. όρ. 577, δίσκ. 100, Α1)

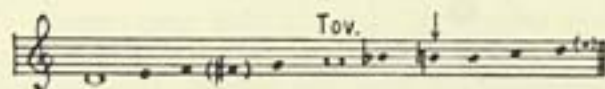
Κρήτη (Μεσολία Κνδωνίας) — Δημ. Πετρόπουλος, Δ. Νοτόπουλος, 1953

Τραγ.: 'Ομάς άνδρών.'

Τρόπ. Ια*. Τον. do#² = Ια²

♩ ∞ 54-58.

"Ε! ————— ν. 'Ο Δι - γε - νής — ν. ο
 Δι - γε - νής — ψυ - - χο - μα - χεί —
 κ' ή — γή — ε! κ' ή γή — τό - νε - τρο -
 μάσ - - σει, ε! ————— κ' ή πλά - κα τό — κ' ή
 πλά - κα — τόν — ά - - να - τρι - χι ά —.

Τό ζσμα με την μελωδία ταύτην είναι διαβεδομένον εις την δυτικήν Κρήτην και μάάλιστα εις την περιφέρεια του νομού Χανίων. Τό κείμενον του τραγουδιού άπαντῆ υπό δύο (Γ'α και Γ'β), ώς κατωτέρα, παραλλαγάς.

'Εκ τούτων ή πρώτη (Γ'α) ζβεται συνήθως κατά τους τρεις και ήμισυ πρώτους στίχους* εκ της

* Εις τον τρόπον τούτον διακρίνεται ή κατά τό πεντάχορδον (πεντάφθογγον) μουσικόν σύστημα πορεία της μελωδίας. Τούτο άπαντῆ και εις άλλας δημόδιες μελωδίας, καθώς και εις πλείστας ώρισμένων ήχων της Βυζαντινης εκκλησιαστικής μουσικής, της όποίας άποτελει και την βάση της συστάσεως των μουσικών κλιμάκων (βλ. και άνωτ. εις Εισαγωγήν).

1) Κατάλογον των όνομάτων αυτών βλ. εις σελ. 28 του χφου.

2) 'Υπό την μορφήν ταύτην, ώς προς τον αριθμόν των στίχων, δημοσιεύεται τό ζσμα εις τας συλλογάς: *Αντ. Γιανναράκι*, "Δοματα Κρητικά, Leipzig, 1876, σ. 104. 'Αριστ. Κριάρη, Πλήρης συλλογή Κρητικών δημοδών ζσμάτων, εν 'Αθήναις 1920-21, σ. 309.

συνηθείας ένταύθα νά τραγουδοῦνται κατά τὰς διασκεδάσεις μόνον ὀλίγοι στίχοι ἐξ ἐκάστου τῶν πολυστίχων τραγουδιῶν, ὥστε νά ὑπάρξῃ χρόνος νά τραγουδήσουν καί ἄλλοι τραγουδισταί.

Ἐπί τὴν βραχυτέραν μορφήν αὐτὴν τοῦ τραγουδιοῦ εἰς 2-4 στίχους πιστεύω ὅτι διεπλάσθη ἡ παραλλαγή Γ'β διὰ τοῦ συμφυρμού τῶν στίχων τοῦ τύπ. Γ'α μὲ τὸ ῥημα «Ἐπιθυμία ἀντρειωμένου»¹, ὡς φαίνεται εἰς τὸ κατωτέρω ῥημα (Γ'β) ἀπὸ τοῦ στίχου 7 καὶ ἐξῆς.

Γ'α.

- ἌΟ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆ τότε τρομάσσει,
βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέτ' ὁ Ἄπάνω κόσμος
κι ὁ Κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια
κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾶ πῶς θά τότε σκεπάσῃ²
5 πῶς θά σκεπάσῃ τὸν αἰτό, τῆ γῆς τὸν ἀντρειωμένο.
Σπίτι δὲν τὸν ἐσκέπαζε, σπήλιο δὲν τὸν ἐχώρει³
τὰ ὄρη ἐδιασκέλιζε, βουνοῦ κορφὲς ἐπήδα,
χαράκι⁴ ἄμαδολόγανε⁵ καὶ ριζιμιὰ⁶ ἔξεκούνει⁷
στό βίτσιμά⁸ ἔπιανε πουλιά, στό πέταμα γεράκια,
10 στό γλάκιο⁹ κ' εἰς τὸ πῆδημα τὰ λάφια καὶ τ' ἀγρίμια.¹⁰
Ζηλεύγει ὁ Χάρος μὲ χωσιὰ¹¹ μακρὰ τότε βιγλίζει,¹¹
κ' ἐλάβωσέ¹¹ του τὴν καρδιά καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἄπῃρε.

Κρητ. Λαός, ἔτ. Α' (1909) σ. 15
(Παύλ. Γ. Βλαστός).

Γ'β.

Τὸ ῥημα κατά τὴν ἐπομίνην παραλλαγὴν ἀρχίζει συνήθως ἀπὸ τὸν τρίτον στίχον: «ἌΟ Διγενὴς ψυχομαχεῖ...»¹¹. Ὑπὸ πολλῶν ὁμοῦς ἔβεται τοῦτο καὶ μὲ τοὺς προτασσομένους, ὡς κατωτέρω, δύο στίχους. Ἡ μελωδία τοῦ ῥήματος, ἥτις καὶ δημοσιεύεται ἄνωτ., σ. 17, ἠχογραφήθη μὲ τὸ κείμενον τοῦτο.

- ἌΟψὲς ἐπέρνουν ποταμοὺς κ' ἐδιάβαινα γιοφύρια
κι ἄκουσα τὸ ἀναστεναγμοὺς κ' ἐρώτηξα εἶντα ἄναι.
ἌΟ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆς τότε τρομάσσει
κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾶ πῶς νά τότε σκεπάσῃ²
5 πῶς νά σκεπάσῃ τὸν αἰτό, τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο,
γιατ' ἀπὸ ἄκεία ποῦ ἄκείτενο λόγια ἀντρειωμένου λέγει.
«Νά ἄχεν ἡ γῆς πατήματα κι ὁ οὐρανὸς κερκέλια³
νά πάθιουν τὰ πατήματα, νά ἔπιανα τὰ κερκέλια,
ν' ἀνέβαινα στὸν οὐρανό, νά διπλωθῶ νά κάτω,
10 νά δώσω σείσμα τ' οὐρανοῦ. . . .».

1) Βλ. *Ἀπὸ τὴν Ἰσπανικήν*, ἐνθ' ἐν., σ. 150. *Ἄριστ. Κρητῆρ*, ἐνθ' ἐν., σ. 264.

2) βράχους. 3) Ἐρριπτεν ὅπως τὴν ἀμάδα ἀμάδα=πλάξ, ὡς δίσκος, ριπτομένη ἐξ ἀποστάσεως εἰς τὸ ὁμό-
νυμον παιχνιδί. 4) βράχους ριζιμιούς, ριζιμιούς, ἔτσι ριζιμιμένους βαθιὰ ἐντὸς τῆς γῆς. 5) λόγισμα, ἀτροφήν τοῦ
σώματος. 6) εἰς τὸν ὄρομον, τρίξιμον. 7) αἰγῆρους. 8) ἐνέδραν. 9) παραμονεύει. 10) ἐπιλήγισμα.

11) Βλ. *Ἑλλ. Δ. Τραγ.*, Α', σ. 42, ἐρ. 2.

ΣΗΜ. — Ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν τραγουδιῶν γύρω ἀπὸ τὸν Διγενὴν τὸ πλέον διαδεδομένον εἰς τὴν Δωδεκάνησον καὶ Κρήτην, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐκ τοῦ Πόντου καὶ εἰς τὴν Κύπρον, εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν θάνατόν του.

Ὁ ὑπεράνθρωπος εἰς σωματικὴν ῥώμην ἦρως, ὅστις εἶχε καταστῆ τὸ φόβητρον τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν ἀπελατῶν εἰς τὰς ἀνατολικὰς πρὸς τὸν Εὐφράτην ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, δταν πλέον ἐφθασε τὸ τέλος τοῦ βίου του, ἀρνεῖται νὰ δεχθῆ τὴν κοινὴν μοῖραν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν θάνατον, καὶ ἀποτολμᾷ οὕτω ν' ἀντιταχθῆ καὶ πρὸς τὸν Χάρον. Ἔτσι ἀρνεῖται νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ψυχὴν του καὶ παλαίει μετ' αὐτοῦ¹.

Εἰς τὴν ἄνισον αὐτὴν πάλιν ὁ Διγενὴς ἠττάται καὶ καταπίπτει ἐπὶ τῆς κλίνης του ἐτοιμοθάνατος. Εἰς τὰς τελευταίας τότε στιγμὰς του προσέρχονται τὰ παλληκάρια (οἱ ἄγουροι) του, νὰ τὸν ἀποχαιρετήσουν, ὁ ἦρως δέ, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος, διηγεῖται εἰς αὐτοὺς τὰς ἀνδραγαθίας του κατὰ τὴν ζωὴν του.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραλλαγῶν αἱ Α' καὶ Β' ἐκ Κύπρου διατηροῦν τὴν ἐπικὴν τὴν μορφήν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Γ', ἐκ Κρήτης, ἣτις ἔχει διαμορφωθῆ ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐγχωρίων παραδόσεων, οὕτω δὲ ὁ Διγενὴς ἔχει προσλάβει τὴν μορφήν Τιτάνος.²

5. Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ Ο ΓΙΟΣ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 1668, σ. 5. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 59, ταιν. 2, Αα)

Συναὸς Καππαδοκίας (πρόσφ.).— Σπ. Σκιαδαρέσης, Σπ. Περιστέρης,
Λάζ. Ταχαδόπουλος, Πειραιεὺς 1950

Τραγ.: Ἀνδρονίκη Χατζησταύρου (65)
Βασιλικὴ Ἰωαννίδου (60)

Τρόπ. γέ χρωμ. Τον. γέ¹ = γέ²

ἔ - - - κλι - νε κι ὁ - ῶ - - - - ριος ὁ Γιαν -
- - νά - - - - κης κἀει στὸ - - - Ξύ - βου - νο.

Τον

1) βλ. Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 35-36. 2) βλ. αὐτόθι, σ. 42.

'Εβράδυν' παλιοβράδυν' κι ὄλιος ἔκλινε
 κι ὁ ὠριος ὁ Γιαννάκης πάγ' στό Ξόβουνο·¹
 στό Ξόβουνο ὀπίσω ἕναν πέγαδο·
 ἐκεῖ ἔν' ὁ Γιαννάκης, ἄχ Γιαννάκη μου,
 5 δωγμένος², σκοτωμένος κι ἀναγνώριστος,
 ἀγγελσκορπισμένος κι ὀρηκίμενος.*
 — « Δὲν στό 'λεγα, Γιαννάκη μ', ἄχ Γιαννάκη μου,
 στόν πόλεμο μὴ βγαίνης καὶ μὴν πολεμᾷς·
 ὁ Τοῦρκος πονηρὸς ἔν' καὶ σκοτώνει σε,
 10 τὴν νύχτα πολεμᾷει καὶ σκορπίζει σε.⁴

B'.

Λ. Α. ἀρ. 2245, σ. 3. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1496, ταιν. 96, Α5)
 Κύθηρα (Λιβέδι). — Σπ. Περιστέρης, Ἴω. Κασσιμάτης, Ἀθήναι 1956

Τραγ.: Χριστίνα Κασσιμάτη (45)
 Ὀργαν.: Κωνστ. Μαλάμος (83), βιολί

Τρόπ. do (do = ré) καὶ Τρόπ. ré (ré = mi)*

♩ ~ 100 - 104

ΒΙΟΛΙ

ΑΙΣΜΑ

Κά - τω στόν λ - γιο Γώρ - γη — κά -

1) ὄρος πλησίον τῆς Σινταπῆ. 2) διωγμένος. 3) κείμενος εἰς τὰ ὄρη; 4) βλ. πληρέστερον τὸ κείμενον τοῦ φρακτοῦ ἐκ στίχων 22 εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 76.

* Παρατηρεῖται, ὡς καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ἐναλλαγὴ τῶν τονικῶν βάσεων καθ' ἣν ἡ ὑποτονικὴ λαμβάνει θέσιν τονικῆς καὶ ἡ τονικὴ ὑποτονικῆς (βλ. καὶ ἄνωτ. εἰς Εἰσαγωγὴν).

-τω στό Κρύο νε - ρό *ΒΙΟΛΙ*

όχο - τώ - σα - νε - τὸ Γιάν - νη καί -

τὸ μο - να - χο - γιό - *ΒΙΟΛΙ*

τρα λα λα λα λα λα λα λα

λα λα καί - τὸ μο - να - χο - γιό *ΒΙΟΛΙ*

2] Τοῦρ -

- κοι τὸν ἔ - σο - τῶ - σαν, Ρω - μιὸι τὸν κλαί - γα - νε . . .

Τον Α *ΑΣΜΑ Κ ΒΙΟΛΙ 8ῃ*

Τον Β *ΑΣΜΑ Κ ΒΙΟΛΙ 8ῃ*

Κάτω στὸν Ἅγιο Γιώργη, κάτω στό Κρύο νερό
 σκοτώσανε τὸ Γιάννη καὶ τὸ μοναχογιό.
 Τοῦρκοι τὸν ἔσκοτώσαν', Ρωμιὸι τὸν κλαίγανε
 καὶ δυὸ κοπελουδάκια τὸν περιπαίζανε.

5 - «Γιάννη, δὲν ἔχεις μάννα, δὲν ἔχεις ἀδελφή

καὶ ὁμορφὴ γυναῖκα γιὰ νὰ σὲ λυπηθῆ;».
 — «Μὰ ἔχω ἴγώ καὶ μάννα, ἔχω καὶ ἀδελφὴ
 καὶ ὁμορφὴ γυναῖκα γιὰ νὰ μὲ λυπηθῆ;».¹

ΣΗΜ. — Τὸ ᾄσμα ἀπαντᾷ διαδομένον εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Εἰς τινὰς παραλλαγὰς ὁ γενναῖος πολεμιστὴς Γιάννης ἢ Γιαννάκης ἀναφέρεται ὡς υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου.

6. ΟΙ ΕΝΝΙΑ ΑΔΕΡΦΟΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2248, σ. 358-359. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 2001, ταιν. 133, Α15)
 Δωδεκάνησος (Ἀστυπάλαια). — Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1957

Τραγ.: Κυράννα Κονταράτου (58),
 Μαρία Δογμαματζάκη (60)

Τρόπ., do. Τον. si^b = do³

♩ ~ 69-72

1 Τέσ-σε - ρα καὶ πέν-τε, τέσ-σε - - - ρα,
 τέσ-σε - ρα καὶ πέν-τε οἱ ἐν-νιά ἀ-δερ - φοὶ 2 τὸν
 πό - λε - μο ν-έ κοῦ - σα, τὸν - πό - λε - μο, τὸν
 πό - λε - μο ν-έ κοῦ - σα κ' ἐρ - μα - τώ - θη - σα.
 Τον.

1) Τὸ ᾄσμα συνεχίζεται μὲ τοὺς κατωτέρω δύο στίχους, εἴτινες εἶναι ὑστερωτέρα προσθήκη καὶ ξένοι πρὸς τὸ νόημα του.

Κάτω στὸν Ἅγιο Γεώργη σταυρὸ προσκύνῃσα
 κρημὸ καὶ λάβρα τὸ ἴχιο πῶς δὲν σοῦ μίλησα.

Οὕτως ἡ παραλλαγή εἶναι ἑλληνικὴ κατὰ τὸ τίτλος. Πληρέστερον τὸ κείμενον τοῦ τραγουδιοῦ βλ. εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 77-78.

Τέσσερα καὶ πέντε τέσσερα
 τέσσερα καὶ πέντε οἱ ἑννιά ἀδερφοί¹
 τὸν πόλεμον ἔκούσα, τὸν πόλεμον ἔκούσα
 κ' ἐρματώθησα.

- Στὸ δρόμον ποῦ ἴπηγαίνα ἐδιψάσασι,
 Βρίσκουν ἕναν πηάδι μὰ ἴτο πολὺ βαθύ,
 5 σεράντα ὄργυιές στὸ πλάτος ἴσ' ἑκατὸ βαθύ.
 Παίζουνε τὸ κόμπο² ποιὸς θὰ κατεβῆῖ
 πέφτει τοῦ μεγάλου, τοῦ Μαυροκωσταντη.
 – «Δέστε με, ἀδέρφια, καὶ κατεβάστε με».
 Δένουν το τ' ἀδέρφια καὶ κατεβάζουν το.
 10 – «Ἄνεβάστε με, ἀδέρφια, κ' ἐφτάσαμε νερό,
 κόκκινον καὶ μαῦρο καὶ φαρμακῆρό».
 Πάν' νὰ τὸ ἴνεβάσου, κόβγεται τὸ σκoinί
 καὶ ξαναδευτερώνου καὶ ξανακόβγεται.
 – «Ἀφήσατέ με, ἀδέρφια, κι ἀμέτε στὸ καλὸ
 15 καὶ μὴν πᾶτε νὰ πῆτε πὼς ἐπνίγηκα,
 μόνο νὰ πᾶ' νὰ πῆτε πὼς ἐπαντρεύτηκα».

Β'.

Δ. Α. ἀρ. 2305, σ. 17. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 3061, ταιν. 211, Α7)
 Ἑβρετανία (Σιβία).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ.: Εἰρήνη Σκιπετάρη (18)

Τρόπ. ré (ré = mi)

♩ ~ 134 - 136 ♩ ~ 63

Two staves of musical notation in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff contains the melody for the first line of lyrics, and the second staff contains the melody for the second line. The lyrics are written below the notes.

μάς — ἦρ. δ' — να — χα — μπέ.ρ' — ἔ — να — χα —
 μπέ — — ρι — — νά — πό — τό — θα — σι — — λιά,

1) χειρ.: τέσσερα γῆ πέντε οἱ ἀδερφοί. Ἡ διόρθωσις κατὰ τὰς παραλλ. ἐκ Μαγίτης (Κασταλλορίζου) (S. Band-Bouy, Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσιων, τόμ. Α', Ἀθήναι 1935, σ. 358-59) καὶ Ρόδου (Παύλ. Γενετοῦ, Τραγούδια δημοτικά τῆς Ρόδου, Ἀλεξάνδρεια 1926, σ. 1). 2) ρίπτουν τὸν κληρον.

* Γίνεται χρῆσις τοῦ ἀριθμητικοῦ κλάσματος $\frac{3}{2}$ ἢ $\frac{3}{4}$ πρὸς καλύτεραν ἀπόδοσιν τοῦ τετρασήμερου ρυθμοῦ εἰς τὸν ἄποτον ὑπέγονται πλείστα ἔσματα, ἴδιαι τὰ ἐξόμενα πρὸς συρτὸν χορὸν πλὴν τοῦ Καλαματιανοῦ. Ὁ ρυθμὸς οὗτος πρέπει νὰ καταμετρηθῆι εἰς δύο κινήσεις, δίσημον θέσιν καὶ δίσημον ἄρσιν. Οὕτω δίδει τὴν ἐντύπωσιν μέτρου δύο χρόνων. Περὶ τούτου βλ. πλείονα ἄνωτ. εἰς Εἰσαγωγὴν.

μας ἦρ- δ' ἕ - να χα - - μπέ-ρι ἔ - να χα -
μπέ - - ρι - ν.ά - πό - τὸ δα - - σι . λιά.

τον.

Μας ἦρθ' ἕνα χαμπέρ', ἕνα χαμπέρι, ν-ἀπό τὸ βασιλιά, (δὶς)
στρατιώτικς γιά νά πάμε, *μωρ' ἀδέρφια μ'*, νά πολεμήσωμε'
γιά δώσ' μας, *μάννα, ἄχ μάννα μ'*, τὴν εὐχή σου κ' ἐμεῖς θά φιβγωμε.
- «Πάρτε καὶ τὴν εὐχή μ', *παλληκάρια μ'*, καὶ ἄστι' στο καλό.

- 5 Τά Ἰννιά νά πάτε, *πάτε, παλληκάρια μ'*, τὰ ὀχτώ νά ἔρθετε
κι ὁ Κώστας ὁ δικός μου, *παλληκάρια μ'*, πίσω νά μὴ γυρίσ'».
Σαράντα μέρες πῆγαν, *τὰ καημένα*, σώσανε τὸ ψωμί,
σαράντα πέντε πάηναν, *τὰ καημένα*, σώσανε τὸ νερό.
Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίναν, *τὰ καημένα*, βρίσκουν ἕνα πηγάδ'
10 καὶ ρίχνουν κληρο-κληρο, *τὰ καημένα*, τὸ ποιός θά βγάλ' νερό
κι ὁ κληρος ἐπι-ν-ἐπισ', *τὸν Κώστα ν-ὁ Κώστας* γιά νερό.
Σαράντα πήχια πάηνε, *τὸ καημένο*, νερό δὲν εὑρίσκε.
- «Τραυᾶτ' ἀπάνω πάνω, *μωρ' ἀδέρφια*, καὶ μ' ἔφαιε τὸ Στοιχειό».
- «Καὶ τὰ ὀχτώ τραυᾶμε, *μωρὲ Κώστα μ'*, κ' ἐσὺ δὲν ἔρχεσαι».
15 - «Βάλτε καὶ τ' ἄρματά μου, *μωρ' ἀδέρφια*, γιά νά τραυᾶν' κι αὐτά».
- «Καὶ τ' ἄρματά σου 'τανε, *μωρὲ Κώστα*, κ' ἐσὺ δὲν ἔρχεσαι».
- «Βάλτε καὶ τ' ἄλογό μου, *μωρ' ἀδέρφια*, γιά νά τραυᾶη κι αὐτό».
- «Καὶ τ' ἄλογό σου 'τανε, *μωρὲ Κώστα*, κ' ἐσὺ δὲν ἔρχεσαι».
- «Στὸ δρόμο ποὺ θά πάτε, *μωρ' ἀδέρφια*, νά ρθῆτε κι ἀπὸ 'δῶ,
20 νά φκειάσω ἕνα γράμμα, *ἕνα γράμμα*, μὲ μιά ψιλὴ γραφή,
γιά νά τὸ δώστε, *δῶστε*, τῆς μάννας μου, νά μὴ μὲ καρτερῆ».

ΣΗΜ.— Θέμα τοῦ ὕμνου εἶναι ἡ κάθοδος εἰς τὸ πηγάδι, κατόπιν κληρώσεως, ἐκ τῶν ἑννέα
στρατιωτῶν ἀδελφῶν, τοῦ Κωσταντῆ, ὁ ὁποῖος κατὰ πολλὰς παραλλαγὰς εὑρίσκει οἰκτρὸν τέλος
ἀπὸ τὸ Στοιχειὸ τοῦ πηγαδιοῦ.

Τὸ τραγοῦδι ἀνήκει εἰς τὸν ἀκριτικὸν κύκλον, μάλιστα δέ, ὡς παρατήρησεν ὁ S. Baud-Bovy
εὑρίσκειται εἰς στενὴν συνάφειαν πρὸς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος.²

1) πηγαίνεται. 2) βλ. Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 68-69.

ὁ Γιάν. νε - ε - - - ες ὁ Μο - - νό. γιαν.

νες (ΛΥΡΑ) καὶ - ν. ὁ μα. να - α - -

ΛΥΡΑ
χὸν ὁ Γιάν. νες.

2 ΛΥΡΑ
ὦχ. ὁ Γιάν. νε - - - - ες

ἔ. πε - - - πέρ - νι - ξεν - (ΛΥΡΑ) καὶ - στὸ πε -

(ΛΥΡΑ)
- - - γὰ. ὁ. ἔ. πῆ - γεν ὦχ., ὁ

Γιάν - νε - ε - - - ες έ - πε. - - - πέρ - νι - ζεν

(ΛΥΡΑ) καί - - - στο πε - - - - γά. δ'έ - πῆ - - - γεν.

ΛΥΡΑ ΛΕΜΑ

- Ὦχ, ὁ Γιάννης, ὁ Μονόγιαννης καὶ ν-ὁ μαναχὸν ὁ Γιάννης¹⁾ (δὶς)
 ὦχ, ὁ Γιάννης ἐπεπέρνιζεν²⁾ καὶ 'ς τὸ πεγάδ' ἐπῆγεν. (δὶς)
 Ἐξέβαινε ὁ δράκος ἄγγελος καὶ θέλ' νά τρώῃ Γιάννη.
 - «Καλῶς, καλῶς τὸ πρόγεμα μ', καλῶς τὸ δειλινάρι μ'»³⁾
 5 καλῶς τὸ τρώγω κι ἀγρυπνῶ καὶ κεῖμαι καὶ κοιμοῦμαι.
 - «Ἄφες με, ρδάκον, ἄφες με, ἄφες με κἂν πέντ' ἡμέρες⁴⁾
 ἄς πάγω, λέπω⁵⁾ τὸν κύρη μ', ἔρχουμαι, ρδάκε, φά' με».
 Πῆγεν ὁ Γιάννης κ' ἔργεψεν,⁶⁾ ὁ ρδάκον ἐθερέθεν⁷⁾
 κι οὐντάς τερῆ⁸⁾ τὸ πέραν κά',⁹⁾ ὁ Γιάννης κατεβαίνει.
 10 - «Ἄφ'σι με, ρδάκον, ἄφ'σι με, θερίον, πέντ' ἡμέρες⁴⁾
 ἄς πάγ', ἐλέπω τὴν μάννα μ', ἔρχουμαι, ρδάκον, φά' με».
 Πῆγεν ὁ Γιάννης κ' ἔργεψεν,⁶⁾ ὁ ρδάκον ἐθερέθεν⁷⁾
 κι οὐντάς τερῆ⁸⁾ τὸ πέραν κά',⁹⁾ ὁ Γιάννης κατεβαίνει.
 - «Καλῶς, καλῶς τὸ πρόγεμα μ', καλῶς τὸ δειλινάρι μ'»³⁾
 15 καλῶς τὸ τρώγω κι ἀγρυπνῶ καὶ κεῖμαι καὶ κοιμοῦμαι.
 - «Παρακαλῶ σε, ρδάκε μου, ἄφ'σι με κἂν πέντ' ἡμέρες,
 ἄς πάγ', ἐλέπω τ' ἀδέλφω μ', ἔρχουμαι, ρδάκε, φά' με».
 Πῆγεν ὁ Γιάννης κ' ἔργεψεν κ' ἐκίζεψεν¹⁰⁾ τ' ὀφίδιν¹¹⁾
 κι οὐντάς τερῆ⁸⁾ τ' ἀντικρυνά ὁ Γιάννης ἔχ' ξάν' κ' ἔρ'ται.¹²⁾

¹⁾ Τὸ ᾄσμα καταγράφη μέχρι τοῦ στ. 3. Ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου παρελήφθη ἐκ τῆς παραλλαγῆς ὡς δημοσιεύεται ἐν Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 105-106.

²⁾ ἀφουπνίσθη, ἐξόπνησε. ³⁾ τὸ δειπνον μου. ⁴⁾ βλέπω. ⁵⁾ ἐβράδυνον. ⁶⁾ ἔγινε θερίον, ἐξηγριώθη. ⁷⁾ καὶ ὅταν κοιτάζῃ. ⁸⁾ πέραν κάτω. ⁹⁾ ἐθύμισεν. ¹⁰⁾ ὁ Γιάννης πάλιν ἔρχεται.

- 20 — «Ἄφ'σι με, δράκον, ἄφ'σι με, θερίον, πέντ' ἡμέρες·
 Παρακαλῶ σε, δράκε μου, Θεοῦ παρακαλίας·
 θέλω ν' ἐλέπω τὰ χάταλα μ', δατάχκουμαι τὴν χέραν·¹
 ἄς πάγω ξαί· κι ἀργεύω ξαί, ρυτά· ἔρχουμαι, φά' με».
 Πῆγεν ὁ Γιάννης κ' ἔργεψεν, ὁ ρδάκον ἐθερέθεν·
- 25 κι ὄντας τερῆ τὸ πέραν κά', ὁ Γιάννης κατεβαίνει.
 Εἶχεν τὰ χέρα τ' πίσταυρα,² τὴν γούλαν·³ κρεμασμένον
 κι ἄλλ' ἀπὸ πίσ' ὁ κύρης ἀτ' φτουλίζ' τὰ γένεια κ' ἔρ'ται·⁴
 κι ἄλλ' ἀπὸ πίσ' ἡ μάννα του καταματοῦται κ' ἔρ'ται,
 'ς ἄλτ'ς ἀπὸ πίσ'·⁵ ἡ κάλη του χρυση καβαλλαρέα.
- 30 χρυσόν μῆλον 'ς σὸ χέρ' ἀτης·⁶ παίζει καὶ κατεβαίνει.
 Κατακαρδῶν·⁷ τὸν Γιάννην ἀτ'ς καὶ φοβερίζ' τὸν ρδάκον.
 — «Καλῶς, καλῶς τὸ πρόγεμα μ', καλῶς τὸ δειλινάρι μ'·
 καλῶς τὸ τρώγω κι ἀγρυπνῶ καὶ κεῖμαι καὶ κοιμοῦμαι».
 — «Ρδάκον, τοξάρ'·⁸ τὸ πρόγεμα σ', μαχαίρ' τὸ δειλινάρι σ'».
- 35 — «Σ τὸν Θός, 'ς τὸν Θός, νὲ κόρασον, τὰ γονικά σ' ἀπόθεν;»⁹
 — «Ὁ κύρη μ' ἀσ'σοὺς οὐρανοῦς, ἡ μάννα μ' ἀσ' σά νέφα»¹⁰
 τ' ἀδέλφω μ' στράφτ'νε καὶ βροντοῦν κ' ἐγὼ γριλεῶω¹¹ ρδάκους».
 — «Καθῶς ποὺ λές, νὲ κόρασον, ἄμε ἀπόθεν ἔρθες·
 ἄς ἐν' ὁ Γιάννης ἀδελφό μ', ἡ κάλη του ἡ νύφε μ'.
- 40 τοῦ Γιάννη τὰ μικρότερα, ἄς εἶν' γυναικαδέλφω μ'».

ΣΗΜ. — Δράκων, ἐμφωλεύων κοντὰ εἰς πηγὴν, πρόκειται νὰ καταβροχθήσῃ τὸν Γιάννην, ὅστις μόλις εἶχε τελείσῃ τὸν γάμον του. Ἡ νεαρὰ σύζυγός του ἐπιμβαίνει καὶ τὸν σώζει, παρουσιασθεῖσα ὡς κόρη τῆς ἀστραπῆς καὶ διώκτρια τῶν δρακόντων.

Τὸ θέμα τοῦτο τῆς δρακοντομαχίας, τὸ ὁποῖον συνεχίζεται ἐκ τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα ἔτι δημώδη ἄσματα¹².

1) τὰ βρέφη. 2) νὲ τακτοποιήσῃ τὰ τοῦ οἴκου καὶ τὰ ἀπορῶντα τὴν χέραν γυναικα μου. 3) πάλιν. 4) γρήγορα. 5) σταυρωτά. 6) τὸν λαιμόν. 7) καὶ ἀπ' ἔλους ὅπως ὁ πατήρ του μαθεῖ τὰ γένεια του κ' ἔρχεται. 8) πίσω ἀπὸ ἔλους. 9) εἰς τὸ χέρι της. 10) ἰγκαρδιώνει, ἐνθαρρύνει. 11) τόξον· τὸ βέλος τοῦ τόξου. 12) ἀπὸ ποῦ κατάγονται οἱ γονεῖς σου; 13) ὁ πατήρ μου ἀπὸ τοὺς οὐρανοῦς, ἡ μάννα μου ἀπὸ τὰ νέφη. 14) κυνηγῶ.

15) Βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 104.

Β. ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ

Α'.

Λ. Α. άρ. 1668, σ. 9. (Ε. Μ. Σ. άρ. 63, ταιν. 2, Λι. δίσκ. 18, Λ1)
 Συναός Κακπαδοκίας (πρόσφ.).— Σπ. Σκιαδαρήσης, Σπ. Περιστέρης,
 Λάζ. Τακαδόπουλος, Πειραιεύς 1950

Τραγ.: 'Ανδρονίκη Χατζησταύρου (65)
 Βασιλική 'Ιωαννίδου (60)

Τρόπ. γέ (χρόα)' Τον. $do \sharp^2 = ré^2$.

♩ 78-80-82

Κά - τω - στόν "Α - γι - Γιάν - νη τόν θε -
 - γό - δο - - λο - . Κά - τω - στόν "Α - γι - Γιάν - νη
 τόν θε - γό - δο - λο [2] πολ - λά - ι - κά - στρα 'ντε -
 - λά - στα μι - κρά - ι - με - - γά - - λα - πολ -
 - λά - κά - στρα 'ντε - λά - στα μι - κρά - ι - με - γά - - - λα.

Τον.

Κάτω στόν "Αγι Γιάννη, τόν Θεγόδολο, (δίζ)
 πολλά-ι κάστρα ντ' έλάστα μικρά-ι μεγάλα' (δίζ)
 σάν του-ι Μαροῦ τό Κάστρο κάστρο δέν είδα
 διπλοῦν, τριπλοῦν χτισμένο κι άναγνώριστο
 5 σιδεροκαρφωμένο κι άπαράδοτο...

1) *Όταν είς τόν τρόπον τοῦ γέ ξ δευτέρα βαθμίς έκτελεῖται ἐν ὄψει, τοῦτο ἀποτελεῖ ἰσοματισμόν ἢ χρόαν αὐτοῦ. (βλ. πλείονα περὶ τρόπων άνωτ. εἰς Εἰσαγωγήν).

Τοῦ ᾠσματος ἠχογραφήθη μόνον τὸ ἀνωτέρω μέρος, στ. 1-5. Παραθέτομεν τοῦτο πλήρες κατὰ τὴν ἔκδοσιν ὑπὸ Ἰ. Σαραντίδου Ἀρχιελάου, Ἡ Συνασός, ἐν Ἀθήναις 1899, σ. 168-169.

- Κάτω στὸν Ἅγι Γιάννη τὸν Θεολόγον,
πολλὰ κάστρα ντ' ἐλάσθα' μικρά, μεγάλα,
σάν τοῦ Μαροῦς τὸ κάστρο, κάστρο δὲν εἶδα,
διπλοῦν, τριπλοῦν χτισμένο, μολυβόκτιστο
5 σιδεροκαρφωμένο καὶ ἀσάλευτο.
Χίλιοι τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα
κι ἄλλους δεκατεσσάρους καὶ δὲν παίρνετο.
Μὰ ἕνας μικρὸς Τουρκάκης, ἕνας γενίτζαρος
εἶπεν εἰς τὸν ἀφέντη τ'. «Ἄι ἀφέντη μου'
10 κ' ἐγ' ἂν πάρω τὸ κάστρο, τ' εἶν' τὰ δῶρα μου;»
– «Ξανθὰ ξανθὰ κοράσια ἄς εἶν' οἱ σκλάβες σου,
τὰ ἴμορφα παλληκάρια ἄς εἶν' οἱ δοῦλοι σου
καὶ τὴν Μαροῦ ποῦ λέν' ἄς εἶν' γυναῖκα σου».
– «Ἄνοιξε, Μαροῦ μ', ἄνοιξ', νὰ μπῆ ὁ ξένος.
15 Βάι, βάι, ἐμέν τὸν ξένον καὶ τὸν ἔρημο,
καὶ τὸν ξενυχτισμένο ποῦ νὰ βραδυαστῶ'
πού ἔν' τὰ βουῖνά γιοματ' ἀπὸ στρατέματα
κ' οἱ στράτες σκοτωμέν' ἀπὸ τ' ἀδέλφια μου.
Ἄνοιξε, Μαροῦ μ', ἄνοιξ', νὰ μπῆ ὁ ξένος,
20 τὴν νύχτα τ' νὰ περάσῃ, νὰ μὴ σκοτωθῆ».
Καὶ στὸν ξένο κατόπι χίλιοι μπήκανε.
Οὔλοι τρέχανε στ' ἄσπρα κι ὁ γενίτζαρος
ἔτρεξεν στὴν Μαροῦ του καὶ τήνε ζητεῖ.
Μὰ ἡ Μαροῦ, σάν εἶδε τοῦτο τὸ κακό,
25 ἔβγαλε τὰ ζεγκιά' της, τσάρουχα' φορεῖ,
ἔβγαλε τὴν ζωστρή της, ράμμα ζώνεται'
στοὺς πύργους ἀνατρέχει καὶ μοιριολογᾷ.
– «Τὸ κάστρο μ' σάν ἐπάρτη, τί θέλ' τὴν ζωὴν!»
Καὶ κάτω ἐκρημίστη κ' ἐσκοτώθηκε.

1) ἰγύρια, περσλθον. 2) τσαγγιά' ὑποδήματα ὑψηλά μέχρι τῶν γονάτων. 3) ἔκδ. Ἀρχιελ.: τὰ ροῦχα' ἢ
ζωρθ. κατὰ τὴν παραλλ. ἐν Λαογρ., τόμ. 2, σ. 680-81, στ. 15. τσαρούγια' χαμηλά ὑποδήματα.

B'.

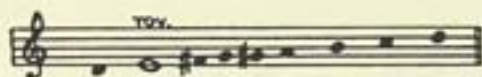
Λ. Α. άρ. 2280, σ. 155-56. (Ε. Μ. Σ. άρ. 2354, ταιν. 169, Α11)
 Κώς (Πολί).— Σπ. Περιστέρης, 1958

Τραγ.: Καλλιόπη Στεφανούρου (75)

Τρόπ. ρέ. Τον. μι² (ρέ = μι)

♩ 116

Σάν τῆς Ὁ-ριᾶς τὸ κά-στρο, σάν τῆς Ὁ-ριᾶς τὸ —
 κά- σάν τῆς Ὁ-ριᾶς τὸ κά- . . στρο
 κά-στρο δὲν - εἶ - δα, ² γύ-ρου,τρι.γύ.ρου πύρ.γοι,
 γύ-ρου,τρι.γύ.ρου — πύ-, γύ-ρου,τρι.γύ.ρου—
 πύρ - - γοι ζω-σμέ-νοι σί-δε - - ρα.

Σάν τῆς Ὁριᾶς τὸ κάστρο, σάν τῆς Ὁριᾶς τὸ κά-
 σάν τῆς Ὁριᾶς τὸ κάστρο, κάστρο δὲν εἶδα.
 γύρου τριγύρου πύργοι, γύρου,τριγύρου πύ-
 γύρου τριγύρου πύργοι, ζωσμένοι σίδερα.

Τοῦρκοι τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα
 κι ἄλλους δεκατεσσάρους οἱ Σαρακηνοί.

- 5 Ἐνα χριστιανάκι ἀπὸ τὴν μέση ν-τους,
 ἠπολοήθην κ' εἶπεν εἰντα ν-τό στοίχημα
 δυὸ ἄσπρα τὴν ἡμέρα κ' ἕναν ἄλογο

- κ' ἡ ὁμορφὴ τοῦ κάστρου νά 'ναι γυναικὰ του.
 Φεύγει καὶ πά' στοῦ σπιτί καὶ παρβερρίζεται
 10 καὶ βγάλλει τὸ μουστάκι ντζαὶ τὸ σπλαχνίζζεται
 καὶ ξαναδευτερώνει καὶ παρβερρίζεται
 καὶ βγάλλει τὴν γενάδα καὶ τὴ σπλαχνίζζεται.
 Πιάννει 'ναμ μαζελλάρι καὶ βάλλει τὸ κοιλλιὰ
 καὶ θυγὸ χρυσὰ μαντήλλια καὶ βάλλει τὰ βυζζά,
 15 φεύγει καὶ πά' στοῦ κάστρο, πάει καὶ χτυπᾷ.
 — «ὦ κυρά τοῦ Κάστρου καὶ λημοναργιά, '
 κάμε λεημοσύνη, γιὰτ' εἶμαι ἀρκαργιά, '
 λείπ' ἀντρας μου στὰ ξένα καὶ κοιλλιοπονῶ.
 Ὡστον νά πά' ν' ἀνοιξῆ, ἤμπασιν ἑκατό
 20 κι ὥστο ννά καλονοίξῃ δὲν εἶχαμ μετρημό.
 Ἡ κόρη ἀπὸ τὸφ φόβο ντζ' ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ
 στοῦ παραθύρι βγῆκεδ, διὰ νά σκοτωθῆ. »

Γ'.

Λ. Α. ἀρ. 2214, σ. 112. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1674, ταιν. 108, Α11)
 Πελοπόννησος (* Ἅγιος Πέτρος Κυνουρίας).— Σπ. Περιστέρης, 1956

Τραγ.: Πέτρος Λιλιῆς (45)

Τρόπ. γέ (τέ² = δο⁴)

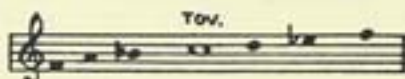
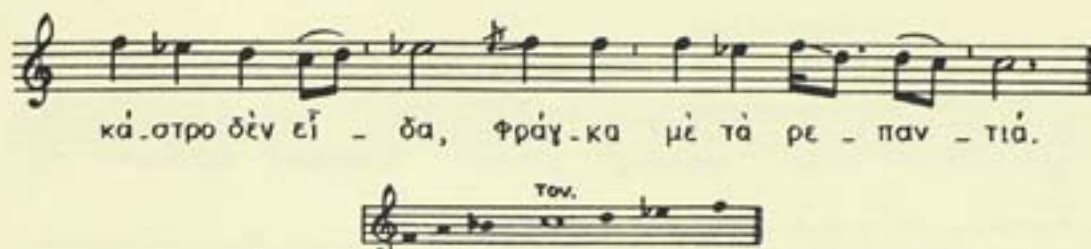
♩ ~ 120 - 126 - 132

Σὰν τῆς Ὁ - ριάς τὸ κά - στρο, κά - στρο δὲν — εἶ - -
 δα, Ρω - μιὰ μου, σὰν τῆς Ὁ - ριάς τὸ κά - στρο, κά - στρο
 δὲν — εἶ - - δα —, Ρω - μιὰ μου, κά - στρο

1) Ἠλέμων. 2) πρωτόγεννη.

3) Τὸ ᾄσμα συνεχίζεται μὲ τοὺς ἰσομένους στίχους, οἱ ὅποιοι ἔχουν προσκολληθῆ ἐξ ἄλλου τραγουδιοῦ:

Σὰν τὴν ἐκατεβαίναν ἀπὸ τὶς σκάλες τῆς
 Τοῦρκου, Ρωμοὶ ἐκλαίγαν τὶς ὁμορφάδες τῆς.

- Σάν τῆς Ὠριᾶς τὸ κάστρο, κάστρο δέν εἶδα, *Ρωμά μου*, (δίσ)
- κάστρο, κάστρο δέν εἶδα,*
Φράγκα μέ τὰ ρεπαντιά.¹
- Τοῦρκοι τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα. *Ρωμά μου*, (δίσ)
- 5 *χρόνους, μῆνες δεκατηεῖς,*
Φραγκοπούλα νά γενῆς.
 Ἕνας μικρὸς Τουρκάκης καὶ γιανίσαρος, *Ρωμά μου*, (δίσ)
- καὶ γιανί- γιανίσαρος,*
Φραγκοπούλα νά γενῆς.
- 10 *μαξιλάρι ἐζώστη καὶ γκαστρῶθηκε, Ρωμά μου*, (δίσ)
- καὶ γκαστριώ- γκαστριώθηκε,*
μά δέν ξεφαντερώθηκε²
 τὸ κάστρο τριγυρίζει καὶ μοιρολογᾷ, *Ρωμά μου*,³ (δίσ)
- καὶ μοιρο- μοιρολογᾷ,*
- 15 *Φράγκα μέ τὰ ρεπαντιά.*
 – Ἄνοιξτε μου τῆς ἔρμης καὶ τῆς ὀρφανῆς, *Ρωμά μου*, (δίσ)
- καὶ τῆς ἄ- τῆς ὀρφανῆς,*
Φραγκοπούλα νά γενῆς
 γιὰτ' εἶμαι γκαστρωμένη καὶ σὸ μῆνα μου, *Ρωμά μου*,³ (δίσ)
- 20 *καὶ σὸ μῆ- σὸ μῆνα μου,*
θά 'χετε τὸ κρῖμα μου.
 Ὡσπου ν' ἀνοίξη ἡ πόρτα χίλιοι μῆκανε, *Ρωμά μου*, (δίσ)
- χίλιοι, χίλιοι μῆκανε*

1) ρεπαντιά = βόστρυχος· τὸ ἑλκκοειδῶς στριμμένο μαλλί. 2) χειρ.: καὶ ξεφαντερώθηκε· ἡ διόρθωσις συμφῶνως πρὸς τὴν παραλλ. ἐκ Κυνουρίας (Κυνουρ. Ἐπιθεώρ., τόμ. Α' (1937-38), σ. 8, στ. 7.). 3) τὸ τοῦκισμα, μὴ καταγραφέν ὑπὸ τοῦ συλλογίου, παρατίθεται πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔσματος.

καὶ παραδοθήκανε¹

25 κι ὥσπου νά καλανοίξη τὸ πατήσανε, Ρωμιά μου² (δίσ)
καὶ τὸ μαγαρίσανε.

Δ'.

Λ. Α. ἀρ. 2333, σ. 131. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 3982, ταιν. 250, Α11)
Κύθρος. — Σωτ. Τσιάνης, 1959

Τρωγ. : Γεώργ. Μαρτίνος
Ὀργαν. : Κωνστ. Γονιδάκης (βιολί)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ³

♩ ≈ 84

ΒΙΟΛΙ

Σὰν τῆς Ὀ-ριῶς τὸ
κά-στρο- κά-στρο δὲν εἶ- - - - - δα, σὰν
τῆς Ὀ-ριῶς τὸ κά-στρο, κά-στρο δὲν εἶ- - -
δα, κά-στρο, κά-στρο- δὲν εἶ- - - - - δα, Τουρ. κα-
εἶ-σαι ἢ Ρω-μιά; ΒΙΟΛΙ

1) Οἱ στίχοι 13-15, 17-18, 20, 23-24 παρελήφθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ φραγματος ἐκ τῆς ἀνωτέρου πα-
ραλλαγῆς. 2) βλ. σ. 33, σημ. 3.

ΜΕ
 ά.ση. μένιες πόρτες — κι άρ.γυ. ρά — κλει . . . διά
 — μέ — ά.ση. μέ.νιες πορτες κι άρ.γυ. ρά — κλει . . .
 διά — κι άρ.γυ. ρά — κλει . . . διά — κά. στρο —,
 κά. στρο. δέν — εί — δα — *ΒΙΟΛΙ*
Τον
 1. 2.

Σάν τής 'Ωριάς τó κάστρο κάστρο δέν είδα, (δίσ)
 κάστρο, κάστρο δέν είδα,
 Τούγκα είσαι ή Ρωμά
 μέ άσημένιες πόρτες κι άργυρά κλειδιά, ' (δίσ)
 κι άργυρά κλειδιά, '

1) χειρ. : κουμπιά.

κάστρο, κάστρο δὲν εἶδα.

Τοῦρκοι τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα, (δὶς)

χρόνους, μῆνες δεκατρεῖς,

σὺ τὸ νοῦ μου τὸν κρατεῖς.

ΣΗΜ.— Πρὸκειται περὶ τραγουδιοῦ ἐκ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, λίαν διαδεδομένου εἰς ὅλους τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους.

Τὸ κάστρο τῆς Ὠριάς, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐκ Καππαδοκίας λέγεται Κάστρο τῆς Μαρούς ἢ τοῦ Μάρου καὶ εἰς τὴν Δωδεκάνησον (Καστελλόριζον) τῆς Σουρίας κ.ά. καὶ κυριεύεται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ (Τούρκων ἢ Σαρακηνῶν) μὲ δόλον, φαίνεται ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὸ βυζαντινὸν Ἀμόριον, πρωτεύουσαν τῆς Φρυγίας τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ πόλις αὕτη, ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Β' (820-829), ἐξεπορθήθη καὶ κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῶν Ἀράβων τὸ 838.

Τὴν καταστροφὴν ταύτην τοῦ Ἀμορίου κατόπιν προδοσίας ὑπὸ ἀρνησιδρήσκου κατοίκου τῆς πόλεως ἔχει πιθανώτατα ὡς θέμα τὸ ἔπος τοῦτο, τοῦ ὁποίου οὕτω ἡ ἀρχικὴ σύνθεσις θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ χρονικῶς εἰς τὰ μέσα τοῦ ἐνάτου αἰῶνος¹.

1) Βλ. καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, Τὸ ἔπος τοῦ Κάστρου τῆς Ὠριάς. Σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἔλιψιν τοῦ Ἀμορίου ὑπὸ τῶν Ἀράβων, Ἐπετ. Λογογ. Ἀρχ., τόμ. 13-14 (1960-61), σ. 10 κ.εξ.

Β') ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1. ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ ΚΑΤΣΩΝΗ

Λ. Α. άρ. 2306, σ. 135. (Ε. Μ. Σ. άρ. 3605, ταιν. 233, Βθ)
Χαλκιδική ('Ιερισσός).— Σταθρ. Καρακώσης, 1959

Τραγ.: Εύαγγελία Λαγόνζου¹ (23)

Τρόπ. ré (ré = la) Τον. fa[#] = la²

♩ ∞ 112 - 116

Μιά πρου - στα.γή μι - γά, μιὰ — .
 πρου.στα - γή — μι - γά, μιὰ πρου - στα.γή — μι -
 γά - α.λη πρου - στά. ζ'ού - θα - σι - λιάς,
 μιὰ πρου.στα.γή — μι - γά - λη — πρου.
 στά. ζ'ού θα - σι - λιάς, νά κα - τε.βήγχιάρ -
 μά - δα - κιού κα - πε - τάν — Πα - σάς.

Τον

1) με συνοδείαν ομάδος νεανίδων.

*) Τας επαναλήψεις του εσματος διόν να εκτελη η όμάς. Τοστο διό λόγους συντομίας και συμπληρώσεως όλων των μουσικών στροφών του εσματος δέν έγινετο κατά την ήχογράφειν.

Μιά προουταγή μιγά· μιὰ προουταγή μιγά·
 μιὰ προουταγή μιγά·λη προουτάζ' οὐ βασιλιάς
 νὰ κατεβῆ ἡ-γι-ἀρμάδα κι οὐ Καπετάν πασάς.
 Μὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ λόγου καὶ μὶ τοῦ βασιλιά
 γ-ῆ ἀρμάδα ν-ἰκατέβη στὰ Δώδικα νηιά.¹

- 5 Βγαίνου στοὺν Καβουντόρου² καράβια φοβερὰ.
 Σὰν τὰ 'δινε³ ὁ Λάμπρος βαριά ἀναστέναξε
 κι ὄλα τὰ παλληκάρια στὴν πρύμη τὰ 'μασε·⁴
 -Γιὰ 'λάτι, Βαρβαρέσοι, γιὰ 'λάτ', ἄ βρὲ σκυλιά,
 νὰ 'δῆς πῶς πολεμᾶνε, πῶς κόβουν τὰ σπαθιά.

2. ΤΗΣ ΤΖΑΒΕΛΑΙΝΑΣ

Λ. Α. ἀρ. 2277 Γ', σ. 40. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 2475, ταιν. 178, Αε)
 "Ἡπειρος (Αὐλιόταπος Σουλίου).— Δημ. Β. Οἰκονομίδης, 1958

Τραγ.: Νικ. Φωτίου (24)

Τρόπ. do και ré (do - ré = sol - la)
 Τον. sol² - la² = sol² - la²

1 Στὴ δρύση στὰ Τσε - ρί - νι - τσο -
 να - στὸν - πὰ - μω - ρέ, στὸν
 πὰ - τὰ - πό - τό - λού - λι - Μπου - λου - πα -
 σια - ἄι - , γιὰ - σας - παι - διά, Μπου - λού - πα -

1) εἰς τὰς Κυκλάδας. 2) ἀκριτ. Καπερούς. 3) ὅταν τὰ εἶδε. 4) τὰ συνεχίνερωσε.

(1) Ὁ τραγουδιστής, λίαν ἀσταθῆς εἰς τὴν χρονικὴν ἀγωγήν, τείνει πρὸς μορφήν ἄσματος ἑλευθέρου ρυθμικοῦ τύπου· εἰς πλείστα ἔμμοις σημεία τὴν διατηρεῖ σταθερὰν μὲ τὴν ἀνωτέρω ρυθμικὴν μορφήν, εἰς ἣν καὶ ἐβασίσθησαν οἱ τὸν καθορισμὸν αὐτῆς.

σιά - - - χα. να. - δεσ κά-δον - τον -

Μπου-λουμπα-σιά-δες κά-να-δον - τον - ...

τον τον.*

Στή βρύση στά Τσερί-νι-τσανα¹ στὸν πά-, μωρέ,
 στὸν πάε' ἀπὸ τὸ Σούλι,
 μπουλουΐπασιά-, ἄι, γιὰ σας παιδιά,
 μπουλουΐπασιά-χα-να-δες² κάθονταν,
 μπουλουΐπασιάδες κά-να-θονταν κι ὄλο, μωρέ,
 κι ὄλο, Μαργαριτιώτες³

κι ἀγνάντευαν τὸν πόλεμο, πῶς πολεμοῦν στὸ Σούλι'
 πῶς πολεμάει ἡ Τζαβέλαινα σάν πρῶτο παλληκάρι.

- 5 Σέρνει φουσεκία στὴν ποδιά, στουρνάρια στὸ ζωνάρι,
 σέρνει καὶ τὸ κρύο νερὸ νά πιοῦν τὰ παλληκάρια.

ΣΗΜ.— Ὁ Ἄλῃ πασάς ἐπέτεθῃ δολίως κατὰ τῶν Σουλιωτῶν τὸ 1792 πρὸς ἐξολόθρευσίν των·
 εἰς τὴν γενναίαν ἀντίστασιν των, ποῦ μετετράπη εἰς ἀντεπίθεσιν καὶ κατέληξεν εἰς μεγίστην
 φθορὰν τῶν Τουρκαλβανῶν τοῦ Ἄλῃ καὶ ἀτακτον πρὸς σωτηρίαν ὑποχώρησίν των, ἔλαβον ἐνεργὸν
 μέρος παρὰ τὸ πλευρόν των ἀνδρῶν καὶ Σουλιώτισσαι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Μόσκας Τζαβέλαινας,
 συζύγου τοῦ Λάμπρου.

Τὴν ἀποφασιστικὴν αὐτὴν συμμετοχὴν τῆς Τζαβέλαινας εἰς τὴν μάχην ἔχει ὡς θέμα τὸ ἀνω.
 τέρω τραγοῦδι. (βλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Ἐκλογαί, ἀρ. 5).

(2) Αἱ ὑπόλοιποι στροφαὶ ἀρχίζουν ὡς ἡ πρώτη.

1) Τσερίτσανα, χωριὸν τῆς ἑπαρχ. Δωδώνης Ἰωαννίνων. 2) ἀρχηγοὶ λόγων ἢ ὁμάδων ἀτάκτου στρατοῦ.
 3) ἐκ Μαργαριτίου, κιομπούλεως τῆς Θεσπρωτίας.

3. ΤΗΣ ΛΕΝΩΣ ΤΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Α'.

Λ. Α. άρ. 2277Α', σ. 16-17, 137. (Ε. Μ. Σ. άρ. 2430α, ταιν. 177, Α1)

*Ηπειρος (Γλυκὸν-Γαρδικιον Σουλίου).— Δημ. Β. Οικονομίδης, 1958

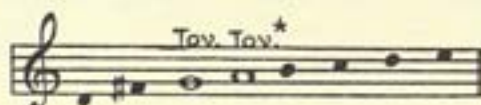
Τραγ.: Άνδρ. Πετρόπουλος (50)

Τρόπ. do και ré (do = sol και ré = la)

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ. $\text{♩} \sim 60$

Άργα

Ν-Όλες οί κα.πε . . . τά. νισ . . σε . . .
 ες, ώ . . ρέ, τῶν κα.πε . . .
 τα . . χα. . να . . α . ραί . . ραί . .
 γ.ου . . ουν ν.ό. λες πάη - σαν -
 προ . ο . . σκύ. νη . . -χη - σαν.

- Ν-Όλες οί καπετάνισσες, *ώρ*ε, τῶν καπετα-χα-ναραίγουν,
 ν-ἄλες πάησαν, προσκύνη-χη-σαν,
ν-ἄλες πάησαν, προσκύνησαν στ' Ἄλη πασᾱ τήν πόρτα
 κι αὐτή ν-ή Λέν' τοῦ Μπότσαρη δέ θέλ' νά προσκυνήσ'.
 Τοῦ στέλν' ἡ Λένη μιά γραφή κ' ἕνα κομμάτι γράμμα.
 5 - «Δέν εἶμαι νύφ', νά προσκυνῶ, γιά νά φιλήσω χέρια·
 ἐγώ εἶμ' ἡ Λέν' τοῦ Μπότσαρη καί ἡ ἀδερφή τοῦ Μάρκου.
 Σῦρε, πασᾱ μ', στόν τόπο σου, σῦρε στό Τεπελένι,

δὲ σὸχω ἴδω τὰ Γιάννενα νὰ περπατῆς καβάλλα'
ἔδω εἶν' τὸ Σούλι τὸ πικρὸ, τὸ Σούλ' τὸ ξακουσμένο».

- 10 Ψιλή φωνίτσαν' ἔβγαλε, ψιλή φωνίτσαν' βγάζει.
— «Ποῦ ἴστε, παιδιὰ Σουλιώτικα, παιδιὰ ἀπού τὸ Σούλι;
ἔλατε νὰ βαρέσωμε τ' Ἀλῆ πασα τ' ἀσκέρια».¹

B'.

Λ. Α. ἀρ. 1768, σ. 16. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 516, ταιν. 17, Α1)
Ἦπειρος (Βίτσα Ἰωννίνων).— Δημ. Νοτόπουλος, 1952

Τραγ.: Δημ. Γκανῆς (52)
Ὀργαν.: Κων. Χαρισσιῆδης (κλαρίνο)

Τρόπ. do καὶ ré (do = sol καὶ ré = la).
Τον. ∞ la² καὶ si² = sol² καὶ la²

♩ ~ 208-212

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΚΛΑΡΙΝΟ
ΤΟΥ.

1) χερ. : φωνή καὶ ἄν. 2) στρατιά.

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ ♩ ~ 48 - 50

ΑΣΜΑ

Ὁ . λες οἱ ——— κα . πε
 τα ————— νισσε
 ε ————— ες τῶν κα. πι. τα — να —
 α. ραί ————— αι . ω
 ω ————— ων ὀ . λες πά — η σα
 ————— αν προ. σκύ — νη
 — η ————— *rit.* σαν.

Τον. Τον. ————— * Τον.

Ὅλες οἱ καπετάνισσες τῶν καπιταναραίων
 ὄλες πάησαν, προσκύνησαν στ' Ἀλῆ πασᾶ τὴν πόρτα

*) Ἡ μελωδία τῶν δύο πρώτων διγγραμμάτων στηρίζεται ἐπὶ τῆς τοικῆς τοῦ σοι. Ἀκολουθεῖ σύντομος χρωματική μετατροπὴ μὴ τὴν αὐτὴν τοικὴν. Εἰς τὸ τέταρτον καὶ τὸ ἔκτου τοῦ πέμπτου διγγραμμοῦ ἐπαινέχεται εἰς τὴν τον. σοι καὶ μέχρι τοῦ τέλους στηρίζεται εἰς τὴν τον. Ia μὴ ὑπενοθόμενον τῆς Δ' χροῆς τοῦ γέ.

- κι αὐτὴ ν-ῆ Λέν' τοῦ Μπότσαρη δὲ θέλ' νά προσκυνήσῃ.
 — «Δέν προσκυνῶ Ἀλῆ πασιά κ' ἐσένα Παλιολιάπη»¹
 5 μῆνα εἶμαι νύφ' νά προσκυνῶ καὶ χέρια νά φιλήσω·
 ἐγὼ εἶμ' ἡ Λέν' τοῦ Μπότσαρη κ' ἡ ἀδερφή τοῦ Νότη.²
 σέρνω φυσέκια στὴν ποδιά.

ΣΗΜ.— Ἡ Ἑλένη Μπότσαρη, κόρη τοῦ Κίτσου καὶ ἀδελφὴ τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Γιαννάκη, ἐγεννήθη τὸ 1786. Εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἠρωικῆς ἀντιστάσεως τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τῶν στρατιῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τὸ 1804, ἡ Ἑλένη Μπότσαρη ἐπολέμησε γενναίως μὲ τὸ σπλον εἰς χεῖρας εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σέλτσου. Ἐκεῖ εἰς στιγμὴν κινδύνου νά συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις τὴν εἶχε περικυκλώσει, ἐπροτίμησε νά ριφθῇ εἰς τὸν Ἀχελῶνα ὑπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ παρεσύρθη εἰς τὸν ὕγρον τάφον.

4. ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Λ. Α. ἀρ. 1688, σ. 72-73, ἀρ. 104. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 324, ταιν. 9, δισκ. 76, Α2)
 Μακεδονία (Σιάτιστα).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρης, 1932

Τραγ.: Κίτσος Ναούης (62)

Τρόπ. do καὶ ré Τον. do \sharp^2 — ré \sharp^2 = do³ — ré³

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ.

Ἀργά. $\text{♩} \sim 52$

Ἄι - ντε, Τρί - α που λά - να — κια — κά - δον - ταν,
 Θα - νά - ση Διά - κι - - - ι μου —, ὦ - ρέ, στοῦ
 Διά - κου τοῦ — τα - - - - μπού - ρι τοῦ ἔ - να —
 τη - - - - ράει, Διά - κε μ', τὴ λει - θα - - - α - διά - σχ.
 Τον Τον

1) Παλιοσρβανίτη. 2) πολλαὶ παραλλαγὴ φέρουν τὴν Λένε ὡς ἐξελίξιν τοῦ Νότη ἀντὶ τοῦ Μάρκου. (βλ. καὶ Εἰρ. Σπαρδοκονίδη, Τραγούδια τῆς Ἀγρόριανης (Παρνασσῶ), Ἀθήνα 1939, σ. 258-259).

Ἄντε, Τρία πουλά-να-κια κάθονταν, Θανάση Διάκι μου,
 ὦρέ, στοῦ Διάκου τοῦ ταμπούρι¹
 τοῦ ἕνα τηράει, Διάκι μ', τῆ Λειβαδιά,
 ἄντε, τοῦ ἕνα τηρά-να-εὶ τῆ Λειβαδιά, Θανάση Διάκι μου,
 ὦρέ, καί τ' ἄλλο τὴν Αὐλῶνα,²
 τὸ τρίτο τό, Διάκι μ', φαρμακερό μεργιουλογάει κί λέγει.
 — «Πουλλοὶ Μαῦροι, μᾶς ἔρχονται, μαῦροι σάν καλιακούδια».³

- 5 Ἄρπάχνει ὁ Διάκος τὸ σπαθί καὶ κἀν' ἕνα γιρούσι⁴
 καὶ κόφτει Τούρκους ἀπειρους κ' ἔφτά μπουλουμπασάδες.⁵
 Σ' ἕναν ἀράπη τὸ σκυλί κόπηκε τὸ σπαθί του
 καὶ μένει ὁ Διάκος ἀχμάλωτος στὰ τούρκικα τὰ χέρια.
 Ὅμιρ Βρυώνης⁶ φώναξε κι Ὅμιρ Βρυώνης⁶ λέει.

- 10 — «Τὸ Διάκο νὰ χαλάσετε τὸν τρομερὸ τὸν κλέφτη,
 θὰ μᾶς χαλάση τὴν Τουρκιά καὶ ὄλο τὸ ντοβλέτι».⁷
 — «Διάκι μ', Τοῦρκος δὲ γίνεσαι τὴν πίστη σου ν' ἀλλάξης;⁸»
 — «Δὲν πᾶτ' ἔσεῖς κ' ἡ πίστη σας, μουντάδες,⁸ νὰ χαθῆτε!
 ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς καὶ θὰ πεθάνω».

- 15 Τὸν Διάκο βάνουν στὸ σουβλί...

ΣΗΜ.—Πρὸς καταστολὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐστάλη ἐξ Ἰωαννίνων ὑπὸ τοῦ Χουροῦτ πασᾶ ἰσχυρὰ τουρκικὴ δύναμις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν πασάδων Κιοσέ Μεχμέτ καὶ Ὅμιρ Βρυώνη.

Ἡ τουρκικὴ στρατιὰ αὕτη, ὁδεύουσα πρὸς νότον, ἔφθασε πρῶτον κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1821 εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Φθιώτιδα, ὅπου ἔβρων οἱ ὄπλαρχηγοὶ Πανουργιάς, Ἀθανάσιος Διάκος καὶ Ἰωάνν. Δυοβουνιώτης, οἵτινες καὶ ἠγωνίσθησαν ν' ἀνακόψουν τὴν προέλασιν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἰς τὴν ἥρωικὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἀθανασίου Διάκου πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ἀλαμάνα (Σπερχειοῦ), τὴν σύλληψιν του ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὴν γενναίαν στάσιν του ἀπέναντί των ἀναφέρεται τὸ ἀνωτέρω ᾄσμα. (βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 156).

1) ὀχύρωμα. 2) εἰς τὰς παραλλ. ἀντὶ τῆς λ. Αὐλῶνα ἀπαντᾷ ἡ λ. Ζιτούν (=Λαμία). 3) ὁ στίχος εἰς τὰς λοιπὰς παραλλαγὰς τοῦ τύπου τούτου ἔχει ὡς ἑξῆς: «Πολλὴ μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σάν καλιακούδια» καλιακούδια = εἶδος πουλιοῦ· βλ. *D. Georgacas*, in *Byz.-Neugr. Jahrb.*, τόμ. 14 (1938), σ. 60 κ.εἰς. 4) ἱφθόν. 5) βλ. ἀνωτ., σ. 39, σημ. 2. 6) χειρ.: *Μηλιόνης*. 7) τὸ κράτος. 8) ἀλλόθρησκοι, ἐπιστοί.

5. ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΑΣΗΜΑΚΗ

Λ. Α. άρ. 2214, σ. 144. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1677, ταιν. 110, Α6)
Πελοπόννησος (Βρονταμάς).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος,
Τρίτολις 1956

Τραγ.: Έμμαν. Δρεπανιάς (59)

Τρόπ. do και ré (do — ré = sol — la)

Πά_νω στὸν κο - σμᾶ, μωρ', πά - νω στὸν κο -
 σμᾶ - κι ἄ - - γνά, μω - ρέ, κι ἄ - γνά ντιο - στὸν - Ἄ -
 γιῶρ - γη — ἄι - τὸς — κά. ἄι - τὸς —
 κά - δε - ται — τὸ ξέ - νο — πές, ση - -
 μά - πές, ση - μά - κη -, τί — δὰ γέ - νω — .

Πάνω στὸν Κοσμᾶ, μωρ', πάνω στὸν Κοσμᾶ κι ἄγνά-, μωρέ,
 κι ἄγνά-ντιο στὸν Ἄγιῶργη

ἄιτὸς κά-, ἄιτὸς κά-θεταν τὸ ξένο,
 πές, Σημά-, πές, Σημά-κη, τί θά γένω.

Ἄιτὸς κάθεταν, μωρ', ἄιτὸς κάθεταν στὴ Βί- μωρέ, στὴ Βί-γλα
 κι ἄγναντεύει

5 τὸ Σημά-, τὸ Σημά-κη μας κοιτάει

στὴν Τροπο-, στὴν Τροπο-λιτσά πού πάει.

Φτάνει στὸν πασά, μωρ', φτάνει στὸν πασά, μὰ δέ, μωρέ, μὰ δὲν
 τὸν προσκυνάει.

- Κι ὁ πασάς, κι ὁ πασάς πολὺ θυμῶνει
 μέ τὰ σί-, μὲ τὰ σί-δερα τὸν ζῶνει.¹
- 10 – «Μίλα, βρέ Ρωμιέ, μίλα, βρέ Ἀσημάκη,
 πές τὸ μυστικὸ πού ξέρεις,
 βάσανα θά ὑποφέρης».
 – «Δὲν προδίνω ἴγώ σέ Τούρκους ἀδερφό μου
 κι ὅ,τι θέλεις κάνε τὸ μου
- 15 τὸ κεφάλι τὸ δικό μου».
 Θύμωσ' ὁ Πασιάς, τραυάει τὸ γιαταγάνι,
 τὸ κεφάλι του τοῦ παίρνει
 σάν κασιόκι τοῦ τὸ γδέρνει.

ΣΗΜ.— Ἡρῶς τοῦ ἔσματος εἶναι ὁ Γιαννάκης Ἀσημάκης, δημογέρον τοῦ χωρίου Κοσμά ἐπὶ τοῦ Πάρνικου. Οὗτος συνελήφθη ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀπεκεφαλίσθη μετ' ἄλλων προυχόντων εἰς Τρίπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ πασᾶ.

6. ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

Λ. Α. ἀρ. 2214, σ. 74. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1629, ταιν. 106, Α1)

Πελοπόννησος (Ἅγιος Πέτρος Κυκουρίας).— Στ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Ἰωάνν. Μαρκαντῆς (32)

Τρόπ. ρέ (ρέ = λα) Τον. λα²

Ἔ - να, μω - ρέ, ἔ - να, ἔ - να που -
 λά - κι ξέ - βγαι - νε —, ἀ - γα - πη ἀ - γα - πη -
 μέ - νο μου, ἀ - πὸ τὸν Ἄ - γιο - Πέ - τρο - στοὺς

1) Τὸ ἐν συνεχείᾳ κείμενον (στ. 10-18) συνεληροῦθη ἐκ παραλλαγῆς ἐκ Κυκουρίας (βλ. εἰς Κυνουρ. Ἐπιθιόρ., τόμ. Α' (1937-38), σ. 145).

2) Βλ. Θ. Βαγενᾶν εἰς Κυνουρ. Ἐπιθιόρ., τόμ. Α' (1937-38), σ. 145 προσέτι Μ. Δρακανιάν καὶ Δημ. Τσο-
 λομήτην, Λ. Α. ἀρ. 2206, σ. 7.

φο, κα-λέ, στουςφο-, στουςφο-νε - μέ-νους κά-θε - ται, στους-
φο-νε-μέ - νους κά-θε-ται και- τὸ Μυστρά ἄγναν-τεύ-ει —.

Τον.

Ἔνα, μωρέ, ἔνα, ἔνα πουλάκι ξέβγαίνε,
ἀγαπη-, ἀγαπημένο μου, ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πέτρο,
στοὺς Φο-, καλέ, στοὺς Φο-, στοὺς Φο-νεμένους¹ κάθεται,
στοὺς Φο-νεμένους κάθεται καὶ τὸ Μυστρά ἄγναντεύει
καὶ τό, μωρέ, καὶ τό, καὶ τὸ Βαγγέλη ρώταγε,
ἀγαπη- ἀγαπημένο μου, καὶ τοῦ Βαγγέλη² λέει.
— «Μὴν εἶν', μὴν εἶν' μακριὰ ἢ Ἀράχοβα³ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πέτρο;»

5 — «Δυὸ ὧρες εἶναι, ἀρχηγέ, νά πὰς καὶ νά γυρίσης».

ΣΗΜ.— Θέμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι, κατὰ τὸν Θ. Βαγενᾶν (Κυνοῦρ. Ἐπιθεώρ., τόμ. Α' (1937-38) σ. 11-12), ἡ ἀποτυχοῦσα ἐπιχείρησις μεταβάσεως τοῦ ροιμελιώτου στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ Βαγγέλη Κοντογιάννη εἰς τὸ χωριὸν Ἀράχοβα Λακωνίας πρὸς εἰσπραξίν χρημάτων ἀπὸ τοὺς κατοίκους διὰ τὸ στρατιωτικὸν σῶμα του. Τὸ γεγονός τοῦτο συνέβη μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἰω. Καποδίστρια καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη ἐν Πελοποννήσῳ.

7. ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2154Δ, σ. 40. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1087, ταιν. 64, Α12)

Μακεδονία (Φιλιππᾶσι Γραβενῶν).— Σπ. Περιστερῆς, Δημ. Β. Οἰκονομίδης, 1955

Τραγ.: Δημ. Κουτσομητρόπουλος (58)
καὶ ἡ σύζυγός του

Τρόπ. δὸ καὶ γέ (δὸ = σοὶ καὶ γέ = λα)

Τον. ♩ fa[#] καὶ sol[#] = σοὶ καὶ λα)

Λε-δέν.της ἐ - ξε. κί - νι-νη - σι 'πού μέσ' ἀπ'—

1) τοποθεσία θυμαίως τοῦ Ἁγίου Πέτρου εἰς ἀπόστασιν περίπου ἑμιστίας ὧρας. 2) ὁ Βαγγέλης Κοντογιάννης (βλ. καὶ σπμ.). 3) χωριὸν ἐπὶ τῆς δυτ. πλευρῆς τοῦ Πάρνικου.

τὴν Ἀθίνα πού δέν ψη -
 φί - - - - - ιζ' πού δέν ψη. φί - ζού
 Παῦλος τῆ ζω - - ή.

Ten. Ten. *

Λεβέντης ἐξεκίνη-η-σι 'πού μέσ' ἀπ' τὴν Ἀθήνα
 πού δέν ψηφίζ', πού δέν ψηφίζ' οὐ Παῦλος τῆ ζωῆ,
 πού δέν ψηφίζει τῆ ζωῆ, νά φέρ' τῆ λευθερία.

Στὴν Καστοριά βαρέθηκε', στὴ Στάτιστα στ' αὐλάκι.

- «Μάννα μ', δέν θέλω κλιάματα, δέν θέλω μοιργιολόγια,

5 'μένα μοῦ κλαίγουν τὰ πουλιά, μοῦ κλαῖν' τὰ χελιδόνια,
 κλαίει καὶ ἡ γυναίκα μου καὶ ὅλη ἡ πατρίδα».

B'.

Α. Α. ἀρ. 2157, σ. 215. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1337, ταιν. 82, Αα)
 Θάσος (Διμενάρια).— Σπ. Περιστέρης, Δημ. Πετρόπουλος, 1955

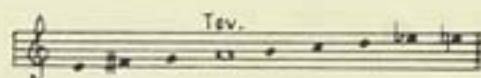
Τραγ.: Ἰωάννης Γιαλούδης (58)

Τρόπ. γέ (ré = la) Τον. sol #¹ = la¹

Σκο - τῶ - σαν τὸ με - - λά - κη τον Παυ -
 λά - κη - , σκο - τῶ - σαν τὸ με - - λά - κη τὸν Παυ.

1) ἑτρουματίοθη.

λά - κη στήν - ἄ - κρια στό - για - λό - , βρά -
 μάν ἄ - μάν, δέν κλαίς κ' εὐ - καη - μέ - νό - Ἐλ - λη - νι - -
 κό - , στήν - ἄ - κρια στό - για - λό - , ν - ἄ -
 μάν, ἄ - μάν, δέν κλαίς κ' εὐ - καη - μέ - νό - Ἐλ - λη - νι - -
 κό - . Καη - μένη Μα - κε - δο - νί - α - στά
 μαῦ - ρα - νά - ντυ - ῶ - θῆς , τὸν Παῦ - λο
 τὸ - με - λά - κη - δέν - θά τὸν - ξα - ναί - θῆς - .

Σκοτώσαν τὸν Μελάκη, τὸν Παυλάκη,
 σκοτώσαν τὸν Μελάκη, τὸν Παυλάκη,
 στήν ἄκρια στό γιαλό, βρά 'μάν, ἄμάν,
 δέν κλαίς κ' εὐ καημένο Ἑλληνικό,
 στήν ἄκρια στό γιαλό, βρά 'μάν, ἄμάν,
 δέν κλαίς κ' εὐ καημένο Ἑλληνικό.
 Καημένη Μακεδονία, στά μαῦρα νά ντεθῆς
 τὸν Παῦλο τὸν Μελάκη δέν θά τὸν ξαναίθῆς.¹

1) τὸ ὀπίσθιον ᾄθεται ὅς:

Βουργάροι τὸν προδῶσαν τὸν *Μελάκη*, (δις)
 Τοῦρκοι τὸν σκότωσαν, βρέ *μίν, ἀμάν,*
 Τοῦρκοι τὸν σκότωσαν.

Καημένη Μακεδονία, σὰ μαῦρα νὰ ντεθῆς¹
 τὸν Παῦλο τὸν *Μελάκη* δὲν θὰ τὸν ξαναῖδῆς.²

Γ.

Λ. Α. ἀρ. 1688, σ. 62. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 307, ταιν. 8, Β10)
 Μακεδονία (Σάτιρα). — Γ. Μέγας, Σπ. Παρισιότης, 1952

Τραγ.: Ἀπόστ. Στέφος (26)

Τρόπ. fa καὶ ré³. Τον. $\text{fa} \sharp^2 - \text{ré} \sharp^2 = \text{do}^3 - \text{la}^2$

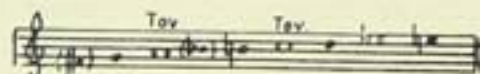
Ἐλευθέρου ρυθμοῦ *ἄργα* $\text{♩} \sim 50$

Ὁ. ρέ, κο. ρί. τσιὰ πό ν. ἂ πό τήν Κα. στο -
 ριά, ὦ. ρέ, κί' ἄπ' τή Μα. κε - δο -
 νί - α, ὄ!
 ρέ, κά. τι δά σας, ἄν
 τι, κο. ρί τσια
 μου, κά. τι - δά σας ρω. τί. σω

1) τὸ δίστιχον ᾄθεται δις.

2) Περὶ τῶν τρόπων τούτων βλ. ἄνωτ. εἰς Εἰσαγωγήν.

3) Ὁ τραγουδιστὴς εἰς τὰς δύο πρώτας στροφάς παραλείπει τὴν τελικὴν ταύτην μουσικὴν φράσιν ἐκ λαθοῦς. Συνεπληρώθη αὕτη ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἐπιλοίπων στροφῶν.

Ὁρέ, Κορίτσια ἀπό, ν-ἀπό τὴν Καστοριά, ὠρέ, κι ἀπ' τὴ Μακεδονία
 ἄ! ῥέ, κάτι θὰ σᾶς, ἄντι, κορίτσια μιν, κάτι θὰ σᾶς ρωτήσω ἰγώ,
 πέστες μου τὴν ἀλήθεια,
 ἄντι, μὴν νά 'ν' οἱ Τοῦρκοι στὰ βουνά κ' οἱ Βούλγαροι στοὺς λόγγους :
 - «Ποιὸς εἶσ' ἐσὺ ποὺ μᾶς ρωτᾷς, γιὰ πές μας τ' ὄνομά σου».
 - «Ἐγὼ εἶμ' ὁ Παῦλος ὁ Μελάς στὸν κόσμον ξακουσμένος».
 - «Γέμισαν Τοῦρκοι τὰ χωριά καὶ Βούλγαροι τοὺς λόγγους».

ΣΗΜ.— Ὁ Παῦλος Μελάς ἠγωνίσθη γενναίως μετὰ τὸ 1897 ὡς ἀρχηγὸς Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων κατὰ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐδρασε δὲ κυρίως εἰς τὰς περιοχὰς Καστορίας καὶ Μοναστηρίου.

Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου 1904 συγκρουσθεὶς, κατόπιν προδοσίας ὑπὸ Βουλγαρικῆς συμμορίας, μὲ ἰσχυρὰν Τουρκικὴν δύναμιν εἰς τὸ χωρίον Στάτισταν (νῦν Μελά) ἐτραυματίσθη καὶ ἀπεβίωσε. (βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 177-78).

8. ΕΒΓΑ ΜΑΝΝΟΥΛΑ Μ' ΝΑ ΜΕ ΙΔΗΣ

Λ. Α. ἀρ. 1688, σ. 91. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 344, ταιν. 9, Β1, δίσκ. 80, Β2)
 Μακεδονία (Σιάτιστα).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρας, 1952

Τραγ.: Δημ. Βούλγαρης (45)

Τρόπ. fa καὶ ré (1)

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Ἀργά (♩ ~ 40)

Ὁ - - - - - ρέ, ν' Ἐ - βγα, μαν - νού - λαμί, νά με -
 - - - - - ε - - - - - ε ὄης,
 ὠ - ρέ, κι νά - α - - - - - μου κο - μα - -

1) Περὶ τῶν τρόπων τούτων βλ. ἄνωτ. εἰς Εἰσαγωγήν.

9. ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΟΥΚΑ

Λ. Α. άρ. 1688, σ. 14, άρ. 25. (Ε. Μ. Σ. άρ. 224β, δίσημ. 50, Βα. ταιν. 6, Βθ)
 Μακεδονία (Σιάμια).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρας, 1952

Τραγ.: Δημ. Φουρκιώτης

Τρόπ. do και ré. Τον. si² — do² = do³ — ré³

♩ = 86

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΣΜΑ

1. Άϊ ντι Ένα που λά κι λά - να λη σε στο λέ - χο -
 βο - στη - ρά - χη - δέν κε - λαπ -
 δοῦ - χου - δέν - κε - λαπ -
 δοῦ - σε, Λού - κα μί, σή αν που - λί

"Αιτι, "Ένα πουλάκι λά-τα-λησε στο Λέχοβο¹ στη ράχη
δέν κεληδοῦ-χου-, δέν κεληδοῦ-σε, Λούκα μ', σάν πουλι
αἰ, δέν κεληδοῦσε, Λούκα μ', σάν πουλί κι οὐδέ σάν χελιδόνι,
μόν' κεληδοῦσε κ' ἔλεγεν ἀνθρώπινη κουβέντα.

— «Τί γύρευες, τί χάλευες στοῦ Λέχοβο στη ράχη».²

5 — «Πάσσα γιά τὸ Μερίχοβο³ καί γιά τὴν Καρατζιόβα.⁴

Ζιάκας⁵ μὲ⁶ κατηγορήσε κι αὐτὸς ὁ Παπαδήμας⁷

συχνά στέλνουν τὰ γράμματα κάτω κατ' τὴν Ἀθήνα:

Δέν κάνει⁸ ὁ Λούκας γι' ἀρχηγὸς οὔτε γιά καπετάνιος,

μόν' κάνει⁹ ὁ Λούκας γιά κλεισιά καί γιά παχιά κριάρια».

ΣΗΜ.— Τὸ τραγοῦδι, γνωστὸν κυρίως εἰς τὴν Δυτ. Μακεδονίαν, εἶναι νεώτερον, τῶν χρόνων τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ἐὸ Λούκας χαρακτηρίζεται εἰς τὸ ἔπος ὡς ἀνάξιος καπετάνιος, ἱκανὸς μόνον εἰς κλοπὰς. Πράγματι οὗτος, καταγόμενος ἐκ Καστορίας, εἶχε σχηματίσει τὸ 1908 ἰδίαν ὀμάδα ὀπλοφόρων μὲ τὴν ὁποίαν ἐπεδίβητο εἰς ἀρπαγὰς καὶ οἰκονομικὰς καταπιέσεις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς μεταξὺ Καστορίας καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀνασελίτσης.¹⁰

1) χωρίον τῆς ἐπαρχ. Καστορίας. 2) Τὸ τραγοῦδι ἐτραγουδήθη μέχρι τοῦ στ. 4. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος (στ. 5-9) παρελήφθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔπους ἀπὸ τὴν παραλλαγὴν ἐκ Γρεβενῶν (*Ἀλ. Ζγώνη* καὶ *Ἀθ. Ράχου*, Δημοτικὰ τραγοῦδια Γρεβενῶν, 1938, ἀρ. 64).

3) Μερίχοβον: περιοχὴ περὶ τὸν Ἐριγῶνα, βορείως τῆς Ἀλμωπίας, κατεχομένη σήμερον ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Καρατζόβα: ὄρος εἰς τὴν ἐπαρχ. Ἀλμωπίας Πέλλης, νοτιοδυτικῶς τοῦ ὄρους Πάικου.

4) Πρόκειται περὶ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα Γρηγορίου Φαληρέα, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον: καπετὰν Ζάκας. Βλ. Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα: 1. *Γερμανοῦ Καραβαγγέλη*, ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν (*Ἀπομνημονεύματα*), ἐκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1959, σ. 43, 46 καὶ *Λογρ.*, τόμ. 6 (1917/18), σ. 525, ἀρ. 10, σμ. 7.

5) ἐκδ. Ζγώνη-Ράχου: μῆς.

6) Πιθανῶς πρόκειται περὶ τοῦ οἰκονόμου Παπαδήμου, ἱερέως ἐκ βογατικοῦ, πράκτορος τῆς ἑλληνικῆς ὀργανώσεως τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Βλ. Ἀθανασίου Σουλιάτη-Νικολαΐδη, Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν. Ἡ ὀργάνωσις Θεσσαλονίκης, 1906-1908. Ἀπομνημονεύματα. Θεσσαλονίκη 1959, σ. 84, ἀρ. 48. Βλ. καὶ *Γερμανοῦ Καραβαγγέλη*, *Ἰνθ' ἀν.*, σ. 7.

7) ἐκδ. Ζγώνη-Ράχου: κάμνει.

8) βλ. Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα: 2. *Γεωργίου Δικαίου Μακρῆ*, Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν (*Ἀπομνημονεύματα*), Θεσσαλονίκη 1959, σ. 61-62, 66. Κατὰ τὸν Γεράσιμ. Καφέλην ὁ Λούκας (βλ. *Λογρ.*, *Ἰνθ' ἀν.*, σ. 526, ἀρ. 10) κατήγγετο ἀπὸ τὰ Γρεβενά.

Γ') ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1. ΤΟΥ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ

Α'.

Λ. Α. άρ. 1688, σ. 88. (Ε. Μ. Σ. άρ. 341, ταιν. 9, Β11, δίσκ. 8, Α2)
 Διη. Μακεδονία (Σιάτιστα). — Γ. Μέγας, Σπ. Περιοστήρης, 1952

Τραγ. : Ζήσης Τζηλίνης (48)

Τρόπ. do και ré χρομ. (do = si^b και ré = do[#])

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ.
 Ἄργα, ♩ ≈ 50

Κ'έ - σεῖς — — — — — που - λιά — — — — —
 μω - ρέ, Τρι - κα — — — — — λι - νά — — — — —
 μω - ρέ, κιάη - δό — — — — — νια τοῦ με - τσό — — — — —
 *) — — — — — δου — — — — — ν. αν — — — — —
 πᾶ — — — — — α — — — — — τι — — — — —
 κά — — — — — νάν — — — — — πᾶ — — — — — τι κά — — — — —
 — — — — — — — — — — — του σί' Ἄ - γρα — — — — —

Κ' έσεις πουλιά, *μωρέ*, Τρικαλινά, *μωρέ*, κι άηθόνια τοῦ Μετσόβου,
 ν-άν' πάτι κά, ν-άν πάτι κά-του στ' Άγραφα, περνάτ' άπόῦ τά Χάσια,
 χαιρετάτι τήν κλιφτουριά κι αύτόν τόν Κατσαντώνη.

Πές του νά κάτση φρόνιμα, νά κάτση ταπεινωμένα,

5 δέν είναι ὁ περσινός² καιρός νά κάνη ὅ,τι θέλει.

Φέτο τόν πηρε Ντίρτ Άγάς μέ τόν Γιουσούφ Άράπη

στούς δρόμους ρίχνουν τό ψωμί, στούς δρόμους τά ντουφέκια.

-Άνάθεμα τήν αύλογιά και τήν άστρακιά άντάμα

δέν μπόρεσα γιά νά διαβῶ πιά άπό τό ποτάμι.

B'.

Λ. Α. άρ. 2277, σ. 72 (Ε. Μ. Σ. άρ. 2460, ταιν. 177, Β14)

* *Ηπειρος (Γλυκό Σουλίου)*.— Δημ. Β. Οίκονομίδης, 1958

Τραγ.: Χρ. Πάντης (32)

Τρόπ. do και ré (do = sol - ré = la)

Τον. μι² - λα^{#2} = sol² - λα²

Έλευθέρου ρυθμοῦ, Άργό. ♩ ~ 46-48

Ὁ κι - τσαν τώ - νης κά - δον.
 τα - αν, ὦ - ρέ, ψη - λά

1) χειρ.: νά. 2) χειρ.: είναι περσινός.

σέ μιά ραχού. ου
λα και τραύ. α
χα. γε και τραύ. α γε τὰ
γέ. - - - εχ. μω. ρέ. τὸ γέ. νεια του.

Τον.* Τον.

- Ὁ Κιτσαντώνης κάθονταν, ὦρέ, ψηλά σέ μιά ραχούλα
καὶ τραύ.α. χα. γε καὶ τραύ.α. γε τὰ γέ. εχ. μω. ρέ, τὰ γέ. νεια του
καὶ τραύ.α. γε τὰ γένεια του καὶ στρίφτει τὸ μουστάκι
κ' ἡ συντροφιά τὸν ρώταγε κ' ἡ συντροφιά τοῦ λέγει.
— «Ἄντωνή μου, τί σκέφτεσαι, τί 'σαι συλλογισμένος».
- 5 — «Παιδιά μου, μὴ μὲ βιάζετε, θὰ σας τὸ μολογήσω'
ἔφες μοῦ 'ρθαν τὰ γράμματα ἀπὸ τὸ γέρο. Δῆμο'
ἀπόξω γράφ' τὸ ξώγραμμα καὶ μέσα γράφ' τὸ γράμμα'
μοῦ πῆραν τὴ γυναῖκα μου μαζί καὶ τὰ παιδιά μου».

ΣΗΜ.— Ὁ Κατσαντώνης διεκρίθη ὡς κλέφτης εἰς τὴν Ροῦμέλην (*Ἀγραφα, Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν) κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος.

*Υπερέτησε τὸ πρῶτον ὡς πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Δίπλα, ἔπειτα δὲ διὰ τὴν τόλμην καὶ γενναϊότητά του ἀνεγνωρίσθη καπετάνιος καὶ ἐπολέμησεν ἀποφασιστικῶς τοὺς Τουρκαλβανούς.

Εἰς πολλὰ δημοτικὰ τραγοῦδια ἐξιμνοῦνται τὰ ἥρωικά του κατορθώματα. Εἰς τὸ παρατιθέμενον ᾄσμα (Α') ἀναφέρεται ἡ αἰχμαλωσία του ὑπὸ τοῦ Γιουσοῦφ Ἀράπη μέσα εἰς σπήλαιον πλησίον τῆς θέσεως Μοναστηράκι τῆς Εὐρυτανίας. Ὁ Κατσαντώνης, πάσχων ἐξ εὐλογίας, εἶχε καταφύγει ἐνταῦθα πρὸς νοσηλείαν ἀλλ' ἐπροδόθη καὶ ἔτσι συνελήφθη καὶ ὠδηγήθη εἰς Ἰωάννινα, ὅπου κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ ἔθανάτωθη τὸ 1809 ἔπειτα ἀπὸ σκληροῦς βασανισμοῦ. (βλ. Ν. Πολίτου, Ἐκλογαί, ἀρ. 65 καὶ Ἑλλην. Δ. Τραγ., Α', σ. 200 κ.ξ.).

2. ΤΟΥ ΛΕΠΕΝΙΩΤΗ

Α. Α. άρ. 2277, σ. 71-72. (Ε. Μ. Σ. άρ. 2459, ταιν. 177, Βισ)

*Ηπειρος (Γλυκὴ Σουλίου).— Δημ. Β. Οικονομίδης, 1958

Τραγ.: Κωνστ. Δημητρίου (31)

Τρόπ. do και ré χρωμ. (do = sol — ré = la)

Τον. fa² και sol² = sol¹ — la²

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Ἄργα. ♩ ~ 50

Ὁ - ρέ, Βγῆκε νό ἡ - - - - - λιος κόκ - κι -

νο - - - - - χος, ὦ - ρέ, και τό - - - - - φεγ -

γά - - - - - ρι μα - - - - -

αὔ - ρο - - - - - κιό λαμ.πε -

ρό - - - - - ος αὐ - - - - - γε - ρι - -

ι - - - - - νό - - - - - ος.

Τον. Τον. *)

*Ὁρέ, Βγήκε νό ἡλιος κόκκινο-χο-ς, ὠρέ, και τό φεγγάρι μαυρο
κι ὁ λαμπερός αὐγερινός πάει νά βασιλέψη.

- «Πές μας, καημέν' αύγερινέ, κάνα' καλό χαμπέρι».
 — «Τό Λεπενιώτη πιάσανε καί πᾶν' νά τόν κρεμάσουν».

Παρατίθεται κατωτέρω τὸ τραγούδι εἰς πληρεστέραν μορφήν ἐκ τῆς περιοχῆς Μύρσης Εὐρυταίας (Λ. Α. ἀρ. 969, σ. 281, Δημ. Λουκόπουλος 1929).

Συγνέφισσαν-ε τὰ βουνά κι ἀντάριασαν οἱ κάμποι.
 Βγήκεν ὁ ἥλιος σκοτεινός καί τὸ φεγγάρι μαυρο
 κι ὁ καθαρὸς αὐγερινὸς πάει νά βασιλέψη.
 Οἱ κλέφτες τὸν καρτέρεσαν καί τὸν συχνορωτᾶνε.

- 5 — «Πές μας, καημένε αὐγερινέ, κάνα' καλό χαμπέρι».
 — «Τί νά σᾶς πῶ, μωρὲ παιδιά, τί νά σᾶς μολοήσω.
 Τὸ Λεπενιώτη βάρεσαν μέσ' στή Φουρνά στή μέση'
 ὁ Νικοθέος τὸ σκυλί, ὁ χριστιανομάχος».

ΣΗΜ.— Ὁ Λεπενιώτης, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὴν Λεπενοῦ τῶν Ἀγράφων, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1780. Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Κατσαντώνη καὶ ἐπολέμησε γενναίως ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος τῶν ὑπ' αὐτὸν κλεφτῶν ἐναντίον τῶν Τουρκαλβανῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὸν ἀγῶνα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς περιφέρειας τοῦ ἀπὸ τοὺς κλέφτας. Ὁ Λεπενιώτης μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Κατσαντώνη συνέχισε τὴν πολεμικὴν του δρᾶσιν. Ἀργότερον ἔτυχεν ἀμνηστίας μετὰ τῶν ἄλλων κλεφτῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ διωρίσθη ἀρματολὸς εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀγράφων. Ὁ θάνατός του ἐπῆλθε τὸ 1815 διὰ δολοφονίας του ὑπὸ τοῦ Νίκου Θεοῦ, ὅστις εἶχεν ὑποκινηθῆ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἀλῆν πασᾶν. (βλ. πλείονα εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 204 κ.έξ. καὶ Δ. Λουκοπούλου, Στὰ βουνά τοῦ Κατσαντώνη, ἐν Ἀθήναις 1934), σ. 128 κ.έξ.).

3. ΜΟΝΗ ΒΑΡΛΑΑΜ

Λ. Α. ἀρ. 1665B, σ. 53. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 102, ταιν. 4, Α15, δίσκ. 24, Β1)

Βόρ. Ἡπειρος (Γλινα Δροπόλης).— Δημ. Β. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστερῆς, Ἰωάννινα 1951

Τραγ.: παρῆς: Χρῆστος Σκόπης γενιστής: Γρηγ. Σκόπης

Ἰσοκράται: Ἰωάνν. Ζάης, Βασ. Καραγαϊόζης, Νικ. Τζαβάρας, Ἰωάνν. Γκίκας²

Τρόπ. γέ πεντατον. (γέ = si)

Παρῆς
 Ἄρ' κού - γω τὸν ἄ - νε - - μο - κι ἄ - χᾶει, μω -

Γενιστής
 γω τὸν ἄ - νε - - μο -

Ἰσοκράται

1) κανένα, κάποιο.

2) Περὶ τοῦ ὁμαδικοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τῶν πολυφωνικῶν ἀσμάτων τῆς περιοχῆς ταύτης βλ. εἰς τὴν μελέτην: Σπ. Δ. Περιστερῆ, Δημοτικὰ Τραγούδια Δροπόλης Βορείου Ἡπείρου, Ἐπετηρ. τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. Θ'-Γ' (1955-1957), ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 104-133. Βλ. σχετικῶς καὶ ἐν Εἰσαγωγῇ

ρε — , πα — πα, Ντε — λη πα — πα

αι τον — 'κου — — γω — και μα — λω —

νει, Ντε — λη — πα — πα — λιε — βεν — τη.

Τον

κορ - φαν - τα - ρια - - - - - α - σμέ - νο
 πό - χειόν - τα - - - - - α ρού - - - - - ου - λα,
 καη - μέ - νε Πλιά - - - - - στα - κο - μου, στην - κο, βρέ.
 *) στην - - - - - κορ - φή - η
 η

Τον. *) Τον.

- Βλέπεις εκείνο τὸ βουνὸ τὸ κορφανταριασμένο
 πῶχει ἀνταρούλα, καημένη Πλιάτσκα μου, στὴν κο-, βρέ στὴν κορφή,
 πῶχει ἀνταρούλα στὴν κορφή-ῆ καὶ κατακνιά στὸν πάτο·
 στὸν πάτο βόσκουν πρόβατα καὶ στὴν κορφή τὰ γίδια,
 στὴν ἀποπίσω τῆ μεριά, ἴ στο ἀποκείθε πλάϊ,
 5 κείτετ' ὁ Πλιάτσκακ, κείτεται στὸν πλάτανο ἀποκάτω,
 μὲ τὰ ποδάρια στὸ νερὸ καὶ τὸ κορμί στὰ χιόνια.
 Μὲ τὰ πουλιά κουβέντιαζε καὶ τὰ συχνορωτάει.
 – «Τάχα, πουλιά μ', θά γιατρευτῶ, τάχα, πουλιά μ', θά γιάνω ; »
 – «Πλιάτσκα μ', ἂν θέλῃς γιάτρεμα, νά γιάνουν οἱ πληγές σου,
 10 ν-ἔβγα ψηλά στὸν Ὀλυμπο, στὸν καθαρὸν ἀγέρα,
 ν-ἀντρεῖοι ἐκεῖ δὲν ἄρρωστᾶν' κι ἄρρωστοὶ ἀντρεῖώνουν,
 ν-ἐκεῖ εἶν' οἱ κλέφτες οἱ πολλοί, τὰ τέσσερα πρωτᾶτα'

1) τὸ ῥοσμὴ ἠχογραφήθη μέχρι τοῦ πρώτου ἡμιστιχίου τοῦ 4ου στίχου. Τὸ ἐν συνεχείᾳ κείμενον (στ. 4-17) παρ-
 ρελήφθη ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Γουριεῖς Μεσολογγίου (Λ. Α. ἀρ. 1595, σ. 98, ἀρ. 45, συλλ. Κ. Κώνστα, 1949).

ν-έκει μοιράζονται φλουριά κ' ίκει καπετανάτα».
 Κι ὁ Πλιάτσκας ὁ κακόμοιρος, ὁ κακομοιριασμένος,
 15 τὸν Τίρναβο κατέβαινε, στὸν Ὀλυμπο νά πάη.
 Οἱ Τοῦρκοι ποῦ ἦταν πίσω του, τρεῖς ντουφεκιές τοῦ ρίξαν.
 Τὸν καρτεροῦν οἱ σύντροφοι, τὸν κλαῖν' τὰ παλληκάρια.

ΣΗΜ.— Τὸ ὄσμα εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον, Στερεάν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, Δυτ. Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον.

Μὲ τὸ παρατιθέμενον ἀνωτέρω κείμενον ἔδεται τοῦτο εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἡπειρον, ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς περιοχὰς ἀρχεται ἀπὸ τοῦ στίχου 5 «*Κεῖται ὁ Πλιάτσκας, κείτται κλπ.*». Αἱ παραλλαγὰι διαφέρουν ἔτι καὶ ὡς πρὸς τὸ τέλος τοῦ ὄσματος. Εἰς τὰς περισσότεράς τελειώνει μὲ σύντομον ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ ἥρωος, περὶ τοῦ ἐάν θά γιαντρευτῆ, χωρὶς τὸ θέμα τῆς διανομῆς τῶν φλουριῶν, βιλαετιῶν ἢ καπετανάτων.

Ὁ Πλιάτσκας, τοῦ ὁποῦ ὑμνεῖται εἰς τὸ τραγοῦδι ὁ ἥρωικός θάνατος, ἐξῆσε κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ 18ου αἰ. καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου. Κατήγετο πιθανῶς ἐξ Ἡπείρου καὶ ἀνέπτυξε δράσιν ὡς κλέφτης εἰς τοὺς γύρω ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον τόπους, ἐπειτα δὲ καὶ ὡς ἀρματολὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Ἐλασσόνος. (Βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 220).

5. ΤΟΥ ΜΑΝΤΑ

Α. Α. ἀρ. 2214, σ. 4. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1552, ταιν. 101, Αε)

Πελοπόννησος (Τρίπολις).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

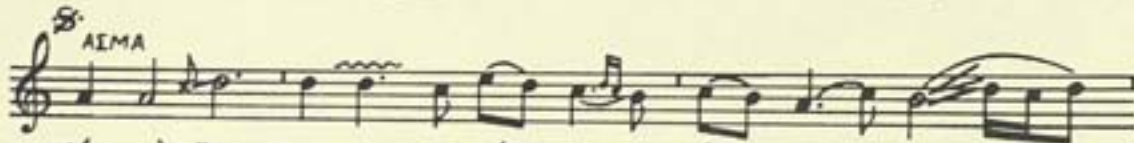
Τραγ.: Ἀριστείδης Κούνας (40)

Γ. Μαλλιάρης (βιολί).

Ἄν. Κατσαράνας (κιθάρα)

Τρόπ. γέ. (γέ = Ia)

$\text{♩} \sim 100-104$

Μέσ' στὸν Ἄ-. Βλα-χο - θα - νά - σω —, μέσ' - στὸν Ἄ - - -

- γιο — Λιά στή ρά - χη, μέσ' στὸν Ἄ - - -

1) Ἡ μελωδία ἐπαναλαμβάνεται κατὰ τὸν τρόπον τῆς εἰσαγωγῆς.

Μέσ' στον "Α-, Βλαχοθανάσω, μέσ' στον "Α-γιο Λιά στη ράχη,
μέσ' στον "Αγιο Λιά στη ράχη κάθετ' ὁ Μαντᾶς καὶ γράφει.

Μὲ λυχνάρια μὲ φανάρια,
μὲ σαράντα παλληκάρια.

5 Πάει ἡ Θανάσω νὰ περάσῃ,
βρίσκει τὸ Μαντᾶ καὶ γράφει.¹

Πέρασε καὶ μὴ φοβάσαι
καὶ δικό μου ταίρι θά 'σαι.

Κι ὄσα μῦχεις καμωμένα²

10 στὸ χαρτί τὰ 'χω γραμμένα³
στὸ χαρτί καὶ στὸ δευτέρι
καὶ στὸ παχουλὸ σου χέρι.

ΣΗΜ.— Τὸ τραγοῦδι εἶναι γνωστὸν μόνον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἄρκαβίαις, χορεύεται δὲ εἰς τοιαύτικον χορὸν. Προκειμένου περὶ τοῦ ἥρωος Μαντᾶ φαίνεται πιθανὸν ὅτι εἶναι ὁ κλέφτης Μαντᾶς, ὅστις ἐβράσεν εἰς τὴν Κυνουρίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 18ου αἰῶνος.³

1) Εἰς πολλὰς παραλλαγὰς (Λ. Α. ἀρ. 694, σ. 270, στ. 6, Σπарт. Χρον., Γ' (1940) ἀρ. φ. 34, σ. 14, Ἐπετ. τῶν Βουρβούρων, Ἔτ. Γ' (1939), σ. 148-49 κ.δ.) ἀντὶ τῆς φρ.: καὶ γράφει ὑπάρχει κ' ἐσκιάζη, δηλ. ἐφοβήθη. Μὴ τὴν δευτέραν αὐτὴν γραφὴν ἐπιτυγχάνεται ὀρθότερον νόημα.

2) Τὸ κείμενον ἑλληνικὸς κατὰ τὸ τέλος συνεπληρώθη εἰς τοὺς στίχους 9-12 ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Κυνουρίας (Λ. Α. ἀρ. 2214, σ. 134 καὶ ἀρ. 968 στ', σ. 418, ἀρ. 194).

3) Βλ. Θ. Βαγενᾶ, Πέτρος Μαντᾶς. Ἐπετηρ. τῶν Βουρβούρων, Ἔτ. Γ' (1939), σ. 141-142. Πελοπονν. Ἔστις, περ. Β' ἀρ. 1 (1955) σ. 18 σφρ. 5. Κ. Ἀ. Ρωμαιοῦ, Μικρὰ μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 310-314 (Ὁ Βουρβουριώτης κλεφτοκαπετάνιος Πανάγος Μαντᾶς).

6. ΤΟΥ ΤΣΑΤΣΟΥ

Λ. Α. άρ. 2154 Δ', σ. 60-61. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1103, ταιν. 64, Β11)

Διτ. Μακεδονία (Σαμαρίνα).— Σπ. Παρισιέρης, Δημ. Β. Οικονομίδης, 1955

Τραγ. : Δημ. Ταμπούκας (51)
και όμάς άνδρώνΤρόπ. γέ. Τον. fa³ = re³

138

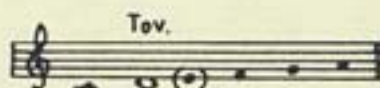
(3 + 3) Άι - ντε ν'ό Τσά.τσος έ - - - - μω.ρέ, ν.έ. κα. - - - -

τέ. δαι - - - - νε - - - - , όι. ντε - - - - λιέ, Τσά - - - - τσο - - - -

Τσά.τσος μ' ό - - - - γλή. γο - ρε γιέ μ', ν.ό - - - - Τσά - - - -

γιέ μ', ν.ό - Τσά - τσος - κα - τε - δαι - νει - - - - λιέ, - - - -

1) Την μελωδίαν του πρώτου πενταγράμμου εκτελεί ένας εκ της όμάδος, ως κορυφαίος, του δευτέρου δέ οι όκλασμοί. Η μορφή αυτή πιθανόν να είναι επίθρασις εκ του πολυφωνικού τρόπου εκτέλεσιως των φωνάτων της Βορείου Ήπειρου. (Βλ. Σπ. Παρισιέρης, Δημοτικά Τραγούδια Δροπόλειος Βορείου Ήπειρου. Έκστ. Λιθογραφ. Αρχείου, τόμ. Θ'-Ι' (1955-1957), εν Αθήναις 1959, σ. 104-133). Βλ. σχετικώς και εις Εισαγωγήν.

Ἄιντε ν·Ο Τσάτσος ἔ-μωρέ, ν-ἔ-κατέβαινε
 ἄιντε λιέ, Τσάτσο, Τσάτσο μ' ἀγλήγορε,
 γιέ μ', ν-ὀ Τσά-, γιέ μ', ν-ὀ Τσά-τσος κατεβαίνει
 λιέ, λιέ, Τσά-, λιέ, λιέ, Τσάτσο μ' ἀντρωμένε.
 Ἄιντε, Τσάτσο μ', τά-ι ποῦ-, τά-ι ποῦ-θεν ἔρχεσαι
 ὦρέ λιέ, λιέ, Τσάτσο, Τσάτσο μ' ἀγλήγορε,
 γιέ μ', τά-ι ποῦ-, γιέ μ', τά-ι ποῦ-θεν κατεβαίνεις,
 λιέ, λιέ, Τσά-, λιέ, λιέ, Τσάτσο μ' ἀντρωμένε.

Ἄιντε ν-ά-ι-πό τῆ Φούρκα ν-ἔρχομαι, στή Σαμαρίνα πάνω.
 Σελιάμι δίνει τοῦ κατῆ, σελιάμ' τοῦ μουσελίμη.*

5 - «Τσάτσο μου, ποιοί σέ φέρανε σέ τοῦτ' τ' ἀρματολίκι,
 ποῦ θέλουν τό κεφάλι σου στά Γιάννινα πεσκέσι».*

ΣΗΜ.— Μὲ τό ὄνομα Τσάτσος φέρονται εἰς τὴν περιοχὴν Σαμαρίνας, τόσοσν τὸ τραγοῦδι μὲ τὸν ὁμώνυμον ἥρωα, ὅσον καὶ ὁ χορὸς ποῦ χορευέται, ἐνῶ τραγουδιέται τό ἔσμα κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς Παναγίας, τὴν 15 Αὐγούστου, μετὰ τό πέρας τῆς λειτουργίας.

Περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Τσάτσου καὶ τῆς δράσεώς του δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν εἰδήσεις. Ἐκ τοῦ τραγοῦδιού φαίνεται ὅτι θά ἤκμαζεν οὗτος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἤτοι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου.

1) Τὸ σύμπλεγμα τοῦ τῆς λέξεως εἰς τό ἔσμα προφέρεται ὡς ὑπερωικός φθόγγος καὶ οὕτω Κιάκιος.

2) χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτης. 3) δίδει χαιρετισμόν εἰς τὸν δικαστήν, χαιρετισμόν εἰς τὸν ἀντικρῶσωπον τοῦ διοικητοῦ (βαλῆ). 4) οἱ στίχοι 4-6 παρελήφθησαν ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Σαμαρίνας. (Ἑλληνισμός, τόμ. 14 (1911), σ. 573, ἀρ. 64).

7. ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΗ ΜΗΤΣΙΟΥ

Α'.

Λ. Α. άφ. 2154Γ', σ. 6. (Ε. Μ. Σ. άφ. 1054, ταιν. 62, Βε)

Διτ. Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).— Δημ. Β. Οικονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: Άναστασία Τζιάτζου (78)

Τρόπ. γέ. πεντατον. Τον. sol² = ré²

192

1

Βα - σι - λι - κός μί - μύ - ρι - -

σιν τη. ρᾶ - τι — ποιός δια - βαί - νει. ει — . Βα - - σι. λι -

κός μί - μύ - - ρι - - σιν τη. ρᾶ - τι — ποιός δια - βαί - νει.

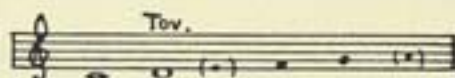
2

1

2

ν. ὁ — Γιώργης — Μήτσιους πέ - - ρα - - σεν τὰ Γιάν - νι -

να πη - γαί - νει. . σεν, τὰ Γιάν - νι - - να πη - γαί - νει.

Βασιλικός μί μύρισιν, τηράτι ποιός διαβαίνει' (δίζ)

ν-ὁ Γιώργης Μήτσιους πέρασεν στά Γιάννινα πηγαίνει, (δίζ)

στά Γιάννενα καί στὸν πασά καί στὸν βεζίρ' ἀφέντη.

- «Καλημέρα σου, μπέη μου». — «Καλῶς τὸ Γιώργη πού 'ρθι».

5 - «Γιώργη μ', γιατί μας ἄργησις νά 'ρθῆς νά προσκυνήσης ; »

- «Δέ μας αφήνουν τά-ι- βουνά κί τά παχιά κριάρια».

Τὸν καφετζὴν ἐφώνησε, τὸν καφετζή προστάζει.

– «Φκειάσε τοῦ Γιώργ' ἕναν καφέ, τοῦ Μήτσιου ἕνα τσιγάρο».

Καί τόν τζιλιάτ' ἔφώναξε καί τόν τζιλιάτη λέει :

10 – «Τροχᾶτε τὰ σπαθιά, μωρέ, τροχᾶτε τὰ μαχαίρια».

Κι ὁ Μήτσιους Γιώργος τ' ἄκουσε, πολὺ τόν κακοφάνη.

– «Μι 'ν-ἄδεια' σου, μπέη μου, νά βγοῦμε ὡς τῆ σκάλα».

– «Μι 'ν-ἄδεια' μ', μωρέ παιδιά, νά βγῆτε ὡς τὴν πόρτα».

Β'.

Λ. Α. ἀρ. 2154Δ', σ. 65-66. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1109, ταιν. 65, Α)

Διτ. Μακεδονία (Σαμαρίνα).— Δημ. Β. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ. : Ζήσης Ἀγορογιάννης (51)
μὲ συνοδείαν ὁμάδος ἀνδρῶν¹

Τρόπ. ρέ πεντανον. (ré = sol) Τον. $1a^{\flat 2}$ = sol²

The musical score is written in two systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 9/8. The first system includes the lyrics 'ΕΝΑΣ' above the first measure and 'ΟΜΑΣ' below the first measure. The lyrics for the first system are 'Βα - - - σι - λι - -'. The second system includes the lyrics 'κό - νος - μου' and 'μύ - ρι'. The third system includes the lyrics 'σε, μω - ρέ, τη - ρᾶ - τε'. The score features various musical notations including slurs, accents, and dynamic markings like 'm'.

1) τὸν δῆμον. 2) μὲ τὴν ἄδειαν.

1) Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ φραγματος τούτου βλ. σημ. 1 εἰς ὑπ' ἀριθ. 6 φῶμα (βλ. ἀν., σ. 65).

2) Βλ. περὶ τῆς σημειώσεως κατωτ. εἰς σ. 70.

ΠΟΙΟΣ δια - δαι - νει

2 ν.ό Γιώρ - γης Μη - νη - τος

πέ - ρα - α - σε, μω - ρέ, στα Γιόν - νε -

να πα - γαι - νει

3 ει

στα Γιόν - νε - να - χαι - και

Βασιλικό-ου μου μύρισε, *μωρέ*, τηράτε ποιός διαβαίνει
 ν-ό Γιώργης Μή-η-τοςος πέρασε, *μωρέ*, στά Γιάννενα παγαίνει,
 στά Γιάννενα, *χάι*, και στόν πασά, και στόν βεζύρ' άφέντη.
 - «Καλημέρα σου, μπέη μου». «Καλώς τό Γιώργη άπού 'ρθε».
 - «Γιώργη μου, γιατί μάς άργησες, *μωρέ*, νά ρθης νά προσκυνήσης».
 - «ν-Έσεεις καλά τό ξέρετε τό κλέφτικο ζακόνι.»
 Δέν μάς άφήναν τά βουνά κι αυτές οι κρούες βρυσουθλες».

ΣΗΜ.— Πρόκειται περί άσματος γνωστού μόνον εις την Ήπειρον και εις τινας γειτονικούς τό-
 πους της Δυτ. Μακεδονίας (Σαμαρίνα, Γρεβενά). Εις την Σαμαρίναν άβεται ως γαμήλιον, όταν ή
 συνοδεία του γαμπρού μεταβαίνει προς παραλαβήν της νέμφης διά την στέψιν.

Ο άρχικός στίχος «βασιλικός μου μύρισε...» φαίνεται ότι προέρχεται από τό σχετικόν έρωτι-
 κόν δίστιχον:

*Βασιλικός μου μύρισε ή γι άγάπη μου διαβαίνει
 άφητε με νά βγώ, νά ιδώ, γιατί ή ψυχή μου βγαίνει.*¹

Περί του ήρωος Γιώργη Μήτσου, Μήτσιου ή Μήσιου και Κίτσου αναφέρει ο Κώστας Κρυστάλλης
 ('Εστία, έτ. 1890, ('Ιαν.-'Ιουν.), σ. 382 = Τά άπαντα, τόμ. Β', 'Αθ. 1948, σ. 203-205) ότι πρόκειται διά τόν
 δπλαρχηγόν του Δελβίνου, άδελφόν της κυράς Βασιλικής, που ήτο ευνουσιμένη σύζυγος του 'Αλή πασά.

Ο 'Αλή πασάς τόν έμίσει και έπειζήτει νά τόν έξοντώση. Εις άπόπειραν τό πρώτον δηλητηριά-
 σεώς του ειδοποιήθη έγκαίρως περί τούτου, ως λέγεται, υπό του 'Ιωάννου Κωλέττη, ίατρού του 'Αλή
 πασά. Εις τό έπαισόδιον τούτο αναφέρεται ή δευτέρα (Β'), ως άνω, παραλλαγή του τραγουδιού.

1) Ϊθιμον. 2) Βλ. *Ειρήνης Σπανδωνίδη*, Τραγούδια της 'Αγόριανης (Παρνασσού), 'Αθήνα 1939, σ. 147, άρ. 9
 και σ. 262.

2) 'Αν και εις όλας τās στροφάς του άσματος τό μέτρον τουτο άβεται κατά τό ίδιον τρόπον, εν τούτοις νομιζομεν
 ότι πρόκειται περί λάθους. Η άποκατάστασις τούτου δύναται νά γίνη διά της μεταβολής του μέτρου από δισήμου εις

τρίσημον μέ την προσθήκην ενός τετάρτου εις την συλλαβήν τη' αὐτω:

8. ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λ. Α. άρ. 2214, σ. 181-182. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1722, ταιν. 112, Α9)

'Αρκαδία ('Αλωνίσταινα).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Δημ. Βαρελάς (62)

Τρόπ. Ια. (Ia = si)

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Ἄργα. ♩ ~ 54

Ὠ - ρέ, λάμπει ν-ὸ ἥ - ηχ

ὦ - ρέ, ν-ὸ ἥ - λιος - στά - δου -

νὰ - χα -

(parlato)
pp
λάμπει καὶ στά - λα - γκό - δια

λάμ - πει καὶ - στά - αχ

ὦ - ρέ, καὶ σί' Ἀρ - κου - δό - ρε -

μο - α.

Τον

'Ὠρέ, λάμπει ν-ὸ ἥ., ὦρέ, ν-ὸ ἥ-λιος στά βουνά-χα, λάμπει καὶ στά λαγκάδια,
λάμπει καὶ στ' Ἀ-ἄχ, ὦρέ, καὶ στ' Ἀ-ρκουδόρεμα'

πῆ, παι-διά μ', τῆς Μῆ-. ὦ-ρέ, τῆς
Μῆ- τρι-να-α-ας.

Ὅλη ἡ ἔκτασις τοῦ ᾄσματος.

τον.

τον.

Ποιός εἶν' αξιο-χο-ς, ποιός γρήγορος, ποιός εἶναι παλληκάρι.
νά πάη, νά πῆ, παιδιά μ', τῆς Μῆ-, ὦρέ, τῆς Μῆ-τρινα-α-ς, τῆς μικροπαντρεμένης,
νά μήν ἀλλάξη τῆ Λαμπρή, φλουριά νά μή φορέση,
τό Μῆτρο τόν σκοτώσανε¹.

ΣΗΜ.— Ὁ ἀναφερόμενος εἰς τό τραγούδι Μῆτρος εἶναι ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Μποτιᾶ Μαντινείας καταγόμενος Μῆτρος Μποταίτης, ὅστις ἔδρασεν ἐν Πελοποννήσῳ κατά τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, ὅτε καὶ ἐφρονέθη μαχόμενος κατὰ τοῦ ἱμβραῆμ.

¹ Ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα του ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ᾄσματος. (βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 253).

10. ΤΟΥ ΖΙΑΚΑ

Λ. Α. ἀρ. 2380, σ. 65. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 851, ταιν. 49, Α10)

¹ *Ἡπιρος (Παλαιοσέλιον Κοινότης)*.— Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ.: Ἀγγελικὴ Μήσιου (35)

Τρόπ. γέ. Τον. do² = ré²

ν-Ἐ-σεῖς, δου. νδ, Ζιά. καμ', π'τὰ — Γρε. δε -

1) βλ. παραλλ. μὲ πληθεῖς τὸ κείμενον εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 254.

νά καὶ πεῦ. κα τοῦ Με - τσό - βου, λί -
γο - νά χα - νά χα - μη -
λώ - σε - τε, λί - γο - νά χα -
νά χα - μη - λώ - σε - τε .

Ten.

Ν·Ἐσεῖς, βουνά, Ζιάκα μ', 'π' τὰ Γρεβενά καὶ πεῦκα τοῦ Μετσόβου,
λίγο νά χα-, νά χα-μηλώσετε, λίγο νά χα-, νά χαμηλώσετε,
λίγο νά, χαμηλώσετε ἓνα ντουφέκι τόπο,

γιὰ νά φανοῦν τὰ Γρεβενά κι αὐτὸ τὸ Μέγα Σπήλιο.
πῶς πολεμᾶν' Ζιακόπουλα ' μέ τὸ νιζάμι ἀσκέρι. *

5 Πέφτουν κανόνια σάν βροχὴ καὶ οἱ μπόμπες σάν χαλάζι
κι αὐτὰ τὰ λιανοτούφεκα σάν ἡ ψιλὴ βροχοῦλα. *

— «Βάστα, Ζιάκα μ', τὸν πόλεμο, βάστα καὶ τὸ ντουφέκι.

— «Τί νά βαστάξω ὁ φλιβερὸς καὶ τί νά ντασντήσω». *

10 Τὸ τζιουκπανέ τὸ 'σώσαμαν* μέ τί νά πολεμήσω ;
ν-ἄιστε, παιδιὰ μ', νά φύγουμε, στὴν Καλαμπάκ' νά πάμε,
ἐκεῖ 'ναι τὰ στρατεύματα, εἶναι κι ὁ Χατζηοπέτρος. *

1) Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων φθόγγοι κατεγράφησαν ἐξ ἄλλης παραλλαγῆς ἐκ Γρεβενῶν. (βλ. ἄρμα εἰς Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1141).

1) χειρ.: Διακόπουλα. Ἡ διόρθωσις συμφώνως πρὸς τὰς παραλλ. ἐκ Παραμυθίας (Λ. Α. ἀρ. 1365, σ. 34, ἀρ. 14, στ. 4) καὶ Σπηλαίου Γρεβενῶν (Λ. Α. ἀρ. 59, σ. 104, ἀρ. 287, στ. 4). 2) τακτικὸς στρατὸς τῶν Τούρκων. 3) τὸ κείμενον κατεγράφη ὑπὸ τοῦ συλλογῆτος μόνον μέχρι τοῦ πρώτου ἡμιστιχίου τοῦ 6 στίχου. Τοῦτο συνεπληρώθη (στ. 6-11) ἐκ τῆς παραλλαγῆς ἐκ Γρεβενητικοῦ Ζαγορίου (Λ. Α. ἀρ. 1571, σ. 276, Δ. Παπῆς 1940). 4) νά ὑπομείνω. 5) ἐξηγητήσαμεν τὴν ἀποθήκην τῶν πολεμοφοδίων. 6) πρόκειται περὶ τοῦ Χριστοδοῦλου Χατζηοπέτρο, ὅστις ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἑπαναστάσεως ἐν Θεσσαλίᾳ τὸ 1854.

ΣΗΜ.—Ο Θεόδωρος Ζιάκας, τοῦ ὁποῦ ο ἥρωικός θάνατος ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ τραγουδιοῦ, κατήγετο ἐκ τῆς ἀρματολικῆς οἰκογενείας τῶν Ζακαίων τῶν Γρεβενῶν. Ἐγεννήθη κατ' ἄλλους εἰς τὸ χωρίον Μαυρονόρος καὶ κατ' ἄλλους εἰς Τίσταν.¹

Οὗτος, ἀφοῦ μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, συνέχισε τὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικοῦ κράτους εἰς τὴν παραμείνασαν ὑπόδουλον Βόρειον Ἑλλάδα, εἰδικῶς εἰς Θεσσαλίαν καὶ Δυτ. Μακεδονίαν. Μετὰ τὸ 1835 μετόκησεν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀργότερον δὲ τὸ 1854 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τὸν Χατζῆ Πέτρον καὶ ἐπολέμησεν ἥρωικῶς κατὰ τῶν Τούρκων παρὰ τὸ Σπήλαιον Γρεβενῶν.²

11. ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ

Α'.

Λ Α. ἀρ. 1688, σ. 61 (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 305, ταιν. 8, Βτ. δίσκ. 7, Α1)

Δυτ. Μακεδονία (Σιάτιστα).— Γ. Μέγας. Σπ. Περιστερῆς, 1952

Τραγ.: Μάρκος Γραμμένος

Τρόπ. δὸ καὶ γέ χρωμ. (δὸ = sol καὶ γέ = la). Τον. si^b — δὸ³

Ἐλευδέρου ρυθμοῦ.

1) Βλ. εἰς Ἡμερολ. Δυτ. Μακεδ., τόμ. Β' (1933), σ. 95-96 καὶ Χρήστου Ἐνιολεῖδου, Ἡ Πίνδος καὶ τὰ χωρία τῆς Σπήλαιον-Γρεβενά-Σαμαρίνα, Ἀθήναι (1951) σ. 119.

2) Βλ. Χρ. Μ. Ἐνιολεῖδου, Ἰνθ' ἀν., σ. 131-141. Πρβλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 257-58.

2 "Αι - ντι ὄ - σου νὰ δια - - β' ἡ κλι - φτου - ριά, μω - ρέ,
 Πα - να - γιώ - - - - - τη μου,

τον.

τον.

"Αιντι, Βάστα, μπρέ γέρου "Ελυμπε, μωρέ, βάστα τήν κατιχινιά σου
 ὄσου νὰ διαβ', ὄσου νὰ διαβ', μωρέ, ν-ἡ κλιφτουριά,
 ἄιντι, ὄσου νὰ διαβ' ἡ κλιφτουριά, μωρέ Παναγιώ-, Παναγιώτη μου,
 μωρέ, κι αὐτός οὐ Πα-, κι οὐ Πα-ναγιώτης'
 νὰ βγῆ ἀπάν', μωρέ, στοὺν "Ελυμπου, ψηλά στά καρασοῦλια,
 νὰ ρίξῃ τὸ ντουφέκι του καὶ τὸ χρυσὸ νταϊλάνι.²

- 5 Γιακούπ ἀγάς τὸν κυνηγάει μὲ ὀχτακόσ' νομάτοι.
 - «Ποῦ πάς, ποῦ πάς, Γιακούπ ἀγά, τὰ νιάτα σ' δέ λυπᾶσαι;
 ἔδω εἶν' οἱ κλέφτες οἱ πολλοὶ οἱ καπετάν Δρουσαῖοι,
 ὁ Δρόσος ὁ περήφανος, τὸ πρῶτο παλληκάρι».

B'.

Λ. Α. ἀρ. 2154Α', σ. 23 (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 986, ταιν. 60, Α3)

Διημ. Μακεδονία (Πεντάλοφος).— Σπ. Περιστέρης, Δημ. Β. Οικονομίδης, Κοζάνη, 1955

Τραγ.: Σπύρος Γκατζούλης (77)

Τρόπ. do και ré (do = sol, ré = la). Τον. la² και si²

"Ελευθέρου ρυθμοῦ. Ἄργα ♩ ≈ 58

Ἄ - - - ντε, Βά - στα βρέ, γέ - - νε. ρου -
 Ἐ - λυ - υ - μπε - βρέ Πα - να - γιώ - - τη

1) παρατηρητέρισι. 2) κερσοφλα.

μου, ἄχ - βά. στα τὴν κα - - -
τι - - - χνιά σου. ν. ὁ - σο - νὰ ο δια -
νὰ δια - βῆ - ἡ κλε - ψτου - - - ριά.

Τον. Τον*)

*Αιντε, Βάστα βρέ, γέ-νε-ρου *Ελυμπε,
βρε Παναγιώτη μου.

ἄχ, βάστα τὴν κατι-ι-χνιά σου
ν-δσο νὰ δια-, νὰ δια-βῆ ἡ κλεφτουριά
βρε Παναγιώτη μου,

νὰ διαβ'ν τὰ κλιφτουπαίδια.

Γιακούπ ἀγὰς τοὺς κυνηγάει μὲ τὸν Ἄντζεμ Τσιαούση.
«Δὲν εἶν' ὁ Λούκας κι ὁ Σπανὸς νὰ πέσουν στὸ ποτάμι»

5 ν-ἐδῶ τὸ λέν' στὸν *Ελυμπο, στὸν *Αιο Διονύση
ν-ἔχω παιδιὰ Ἄγραφιώτικα, παιδιὰ ἴπο τὸ ρωμαίικο,
πού κροῦν πουλιά στὰ φεύγοντας».

ΣΗΜ. — Περί τὸ πρόσωπον τοῦ ἥρωος, τοῦ Παναγιώτη, δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν ἱστορικάς
εἰδήσεις. Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὁμοῦ εἰς τὴν παραλλ. Α' Δρυσσαίων, δύναται τὸ ὄνομα νὰ προσδιο-
ρισθῆ εἰς τὰ μέσα περίπου τοῦ 18ου αἰῶνος

12. ΤΟΥ ΝΤΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

Λ. Α. ἀρ. 1665 Γ', σ. 86 (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 149, ταιν. 7, Λ2, δίσκ. 36B)

*Ηπειρος (Μέσοβον).— Δημ. Β. Οικονομίδης, Σπ. Περιπέτης, 1951

Τραγ.: Δημ. Μπάος (45)

Τρόπ. do και ré (do = sol — ré = la). Τον. si² και do²

ΚΛΑΡΙΝΟ

1) Ὁ φθόγγος μι ἐκτελεῖται ἄλλοτε φυσικός καὶ ἄλλοτε ἐν ὑφίστι.

ΒΙΟΛΙ

riten. (ΛΑΟΥΤΟ)

τον.

$\text{♩} \approx 92$

Ὠ - ρέ, Πλα.τά.νι.ά. . . πό - ν.ά - πό - τό

Μέ - - - τσου - - ου - δο - - - , θρέ Ντι.λη - -

2) Ἡ δεύτερη μελωδία ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐκτελεῖται ὑπὸ τοῦ βιολιστοῦ.

*) Κατεγρήθη ἡ εἰσακτ. τῆς Β' στροφῆς τοῦ ᾄσμ., διότι ἡ πρώτη παρουσίαζε ρυθμ. καὶ μελωδικὴν ἀνωμαλίαν.

Δέν σέ φοβᾶμαι, 'Αλη πασά, δέν σέ φοβᾶμ', καημένε,
 δσο νά ζοῦν τ' ἀδέρφια μου, τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ Τσάπου».

ΣΗΜ.—'Υπόθεσις τοῦ ἔξαυτος εἶναι ἡ δολοφονία εἰς 'Ιωάννινα τὸ 1827 τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελ-
 φοῦ τῶν Τσαπαίων, τοῦ 'Ιωάννου Δεληγιάννη, προηγουμένως ὄπλαρχηγοῦ τοῦ Μετσόβου¹.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

13. Η ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2175, σ. 89-90. (Ε. Μ. Σ ἀρ. 1302, ταιν. 80, Αε)
 Θάσος (Λιμένας).— Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: 'Ιωάνν. Παπανικολάου (80)

Τρόπ. γέ. Τον. μι² = γέ²

Ποιός εἶ - δε ἦ. ποιός εἶ. δε ἦ - λιοῦ πό θρα - δὺ κι ᾶ.
 στροτὸ με. ση - μέ. ρι. ποιός εἶ. δε κό - ρη ἔ - μορ - - φη.

Ποιός εἶδε ἦ-, ποιός εἶδε ἦ-λιο ἀπὸ βραδὺ κι ἄστρο τὸ μεσημέρι'
 ποιός εἶδε κόρη ἔμορφη ἀντάμα μὲ τοὺς κλέφτες·²
 ἀντάμα τρῶν', ἀντάμα πίν', ἀντάμα ξεφαντώνουν'
 κανεῖς δέν τὴν ἐλόγιαζε πῶς ἦτον νιὸ κοράσι.

5 Μιά Κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρὴ βγήκανε στὸ σημάδι.
 Ρίχνει ν-ὸ κλέφτης μιὰ φορά, τὸ πάει σαράντα μίλια,

1) Βλ. Π. 'Αραβαντινοῦ, Συλλογὴ δημοτικῶν ἑξαμέτρων τῆς Ἠπείρου, ἐν Ἀθήναις 1880, σ. 81 καὶ Π. 'Αραβαντινοῦ) Π(αργίου), Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1856, σ. 301, σημ. 1.

2) Μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου στίχου ὁ τραγουδιστὴς εἶπε τοὺς στίχους:

*Ποιός εἶδε θηλυκὸν παπὰ καὶ διὰν' ἀγγαστρομένο'
 ποιός εἶδε φύλλο στὸ βουνοῦ σανίδα φορτωμένο.*

οἱ ὅποιοι παραλείπονται, διότι ἔχουν συμφορῆ ἑνταῦθα ἀπὸ ἄλλο τραγούδι.

- ρίχνει κ' ἡ κόρη μιὰ φορά βαράει στοὶ σημάδι·
 κι ἀπὸ τὴ δύναμ' τὴν πολλὴ κοπήκαν τὰ τσαπράζια,¹
 κοπήκαν τὰ τσαπράζια τῆς, φανήκαν τὰ βυζιά τῆς.
 10 Ἔνας τὸ λέει μάλαμα, ἄλλος τὸ λέει ἀσήμι,
 ἕνας μικρός, μικρούτσικος, τὸ βλέπει καὶ γελάει.²
 — «Αὐτὸ δὲν εἶναι μάλαμα, οὔτε καθάριο ἀσήμι,
 μόν' εἶν' τῆς κόρης τὰ βυζιά.....»

B'.

Λ. Α. ἀρ. 1665Α, σ. 52. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 175, δίσκ. 44, Β1)

Βόρειος Ἡπειρος (Λεσβίτου Δελβίνου). — Δημ. Β. Οἰκονομίδης, Σπ. Περισιτέρης, Ἰωάννινα 1951

Τραγ.: Φίλιππος Παπαγιάννης καὶ ὁμάς Βορειοηπειρωτῶν

Τρόπ. γέ πεντατον. (γέ = si). Τον. si³

ΕΝΑΣ

ΟΜΑΣ⁽²⁾

Ποιὸς εἶ - δε ν. ἦ - λιο τὸ δρα - διό —

τὸ ἔχω μά - ρα καὶ καη - μό - ποιὸς - εἶ - δε ν. ἦ - λιο

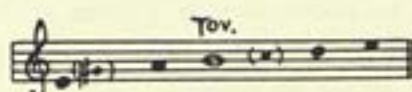
τὸ δρα - διό — τὸ ἔχω - μά - ρα - καὶ καη -

μό - τ' ἄ - στρη τὸ - με - ση - μέ - ρι —

γειά σου - μω - ρέ λε - βέν - τη — κι ἄ - στρη τὸ —

1) χειρ.: τὰ τσαπράζια τῆς· κοσμήματα ἀργυρὰ ἐπὶ τοῦ στήθους. 2) Τοῦ στίχου ἱ τραγουδεῖται μόνον τὸ πρῶτον ἑμιστίχιον. Συνεπληρώθη τὸ δεύτερον μέρος αὐτοῦ ἐκ τῆς παραλλαγῆς ἀπὸ τὴν Στρατονομίαν Χαλκιδικῆς, (Ἰωάνν. Πέτσι, Συλλογὴ ἀνεκδότων δημ. φαρμάτων Μακεδονίας - Χαλκιδικῆς - Θράκης, Θεσσαλονικη (1931) σ. 27, ἀρ. 30, στ. 12).

3) Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτέλεσεως τῶν φαρμάτων τῆς περιοχῆς ταύτης βλ. Σπ. Περισιτέρης, Δημοτικὰ τραγούδια Δροπόλεως Βορείου Ἡπείρου, Ἐπετ. Λογογρ. Ἀρχ., τόμ. 9-10 (1955-1957), ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 104-133.

Ποιός εΐδε ν-ἥλιο τὸ βραδιό, τὸ ἔχω μάρα και καημὸ (δὶς)
 τ' ἄστρο τὸ μεσημέρι, γειά σου μωρὸ λεβέντη' (δὶς)
 ποιός εΐδε κόρη ἀνύπαντρη, νά περβατᾶ με κλέφτες,
 με κλέφτες καὶ μ' ἄρματολούς, με καπεταναραίους. ¹
 Μόνον ἡ Λένη τοῦ Μπότσαρη περβάτησε με κλέφτες.

- 5 Καὶ μιὰ γιορτὴ, μιὰ Κυριακὴ μιὰ ἴσημον ἡμέρα ¹
 ἔβγηκαν στὸ παιχνιδιariὸ νά ρίξουν τὸ λιθάρι.
 Τὸ ρίνουν οἱ κλέφτες μιὰ καὶ δυό, τὸ ρίνουν πέντε δέκα ¹
 τὸ ρίχνει κ' ἡ Λένη τοῦ Μπότσαρη κι ἀπέρασε τοὺς κλέφτες.

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα τοῦτο τῆς ἡρωίδος κόρης ποὺ μετρημφισμένη ὡς ἄνδρας ἀγωνίζεται μεταξύ τῶν κλεφτῶν καὶ τέλος ἀναγνωρίζεται τὸ φύλον της, εἶναι πολὺ γνωστὸν κυρίως εἰς τὸν ἠπειρωτικὸν χῶρον τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς Ἠπείρου μέχρι τῆς Πελοποννήσου πρὸς νότον. Εἰς τὸ θέμα του δὲ ἔχει τοῦτο ὁμοιότητος πρὸς τὸ ἀκριτικὸν τραγοῦδι τῆς Ἀντρειωμένης λυγερῆς ποὺ πολεμεῖ τοὺς Σαρακηνοὺς ²

¹ Ἡ ἀνώνυμος κλεφτοπούλα τοῦ ᾄσματος ἔταυτίσθη εἰς τὴν ἀνωτέρω Β' παραλλαγὴν πρὸς τὴν Λένω Μπότσαρη, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα παρελήθη ἀπὸ σχετικὸν πρὸς αὐτὴν δημοτικὸν ᾄσμα.

14. Η ΑΙΧΜΑΛΩΤΗ ΝΙΟΝΥΦΗ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2362, σ. 136. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 4906, ταιν. 304, Α5)
 Χαλκιδική (Συκιὰ Σιθωνίας).— Σταυρ. Καρακάσης, 1960

Τραγ.: Ἀντιγόνη Σταυράκη (60)

Τρόπ. do χρωματικός J. Τον. si¹ = do²

1) Οἱ στίχοι 3 καὶ 5, ἔλλειπες κατὰ τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον, συνεπληρώθησαν, ὁ πρῶτος ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Βορείου Ἠπείρου (Καρὰι Δελβίνου) (Λ. Α. ἀρ. 1665Γ, σ. 18, στ. 2), ὁ δὲ δεύτερος ἐξ Ἠπειρωτικῆς παραλλαγῆς (Γ. Χασιώτου, Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἠπειρον δημοτικῶν ᾄσμάτων, Ἀθήναι 1866, σ. 94, ἀρ. 6, στ. 5).

2) Βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σελ. 3 καὶ 266.

1) Ἐνταῦθα παρατηρεῖται ἡ συχνὴ ἀναίρεσις τῆς δίστασις τῆς 4ης βαθμίδος, σύνθεσις ἰδίωμα τοῦ τρόπου τούτου εἰς τὰ Ἑλληνικὰ δημώδη ᾄσματα.

πρή — κι — δε-ν-ε-ύ-τι — ρου — τά φω — ω —

τα — τά — φω — — — — νω — τα — — — — μί τα φω-τα

μί — τόν — — — — ά — — — — ά — — — — για ομό. 2 1 1

Τον.

Μιά-να-φουρά είν' ἡ-νη-Λαμπρή κι δέ-νε-ύτιρου τὰ Φω-ω-τα'
 τὰ Φω-νω-τα μί, τὰ Φῶτα μί τὸν ἄ., μί τὸν ἄ-γιασμὸ'¹
 τὰ Φῶ-νω-τα μί τὸν ἄ-να-γιασμὸ καὶ τῷ νο- Βαγιοῦ μί-ντ' βά-α-για.
 Πῆρα-ναν-τὴν Ἄ., πῆρα-ν τὴν Ἀντριανό-, τὴν Ἀντριανό-ῦ-πουλη,
 πῆρα-ναν-τὴν Ἀντρια-νό-νοῖπουλη μὲ τρεῖ-νει-ς Ἰνιά νυφά-α-δισ.
 ν. Ὅλε-νε-ς οἱ νύ-, ν-ῶλε-ς οἱ νύ-φισ, Δῆ-νη-μου μ', πιρπατοῦν'
 ν-ῶλε-νε-ς οἱ νύφισ πι-νι-ρπατοῦν κι δλε-νε-ς παρηγοριοῦ-ου-ντι,
 μόν' ἢ νύφη ἢ, μόν' νύφη ἢ μικρό-, Δῆμον μ', μικρό-τιρη'
 μόν' ἢ νύφη ἢ μικρό- ονότιρη παρη-νη-γουριά δέν ἔ-ε-χει.
 Πιρπά-να-τ' ἀστρί, πιρπά-ν ἀστρί πιρπά-, Δῆμο μ', πιρπά-τι ἀύγη,
 πιρπά-να-τι ἀστρί, πιρπά-να-τι ἀύγη, πιρπά-να-τι νιὸ φιγγά-α-ρι.
 Νύφη-νη-μ' τ' ἀσή-, νύ-φη μ', τ' ἀσή-μια οἰ-, Δῆμο μ', οἱ βαραίν'
 Νύφη-νη-μ', τ' ἀσή-μια οἰ-νι-βαραίν' τ' ἀση-νη-μιργκά-α σου.
 ν-Οὔντι-νι τ' ἀσή-, ν-οὔντι τ' ἀσή-μια, Δῆ-νη-μο μ', μί βαραίν',
 (ν-οῦ) δί-νι τ' ἀσή-μια μί-νι-βαραίν' κι οὔτι-νι-τ' ἀσημιργκά-α-μου,
 μόν' μὲ νε-βαραίν', μόν' μὲ βαραί-νει, Δῆ-νη-μου μ', τοῦ πιδί
 μί-νι-βαραίνει τὸ νο-πιδί πὸ τ' ἄ-να-φ'σα μέσ' στήν κού-ου-νια.
 Γιά κού-νου-νια, Δῆ-, γιά κούνια, Δῆ-μου τού, Δῆ-μου μ', τοῦ πιδί'
 γιά κού-νου-νια, κούνια τὸ νο-πιδί κι ἂν κλαί-ναι-η δῶσ' του γά-α-λα
 κ' ἰμέ-νε Φράγκοι, κ' ἰμέ Φράγκοι, Δῆμο-νο μ', μί πῆρα-νι,
 κ' ἰμέ-νε Φράγκοι μὲ πῆ-νη-ρα-νι, Φράγκου-νου ν-ἄντρα θά πάρου.

1) Ἐκτός τῆς πρώτης στροφῆς αἱ ὑπολοίποι εἰδονται ὅπως ἀρχίζει ἡ δευτέρα στροφή, δηλαδή μὲ ἄρσιν ὀγδόου.

Τὸ κείμενον ἄνευ τῶν γυρισμάτων καὶ τῶν τσακισμάτων

Μιά φουρά εἶν' ἡ Λσμπρὴ κί δεύτιρου τὰ Φῶτα'
 τὰ Φῶτα μι τοὺν ἀγιασμό καὶ τῶ Βαγιοῦ μι ντ' βάγια.
 Πῆραν τὴν Ἀντριανόικουλη μὲ τρεῖς ἰνιά νυφάδης'
 ν-ῶλες οἱ νύφης πιρπατοὺν κι ὀλες παρηγοιοῦντι'

5 μόν' ἡ νύφη ἡ μικρότερη παρηγουριά δὲν ἔχει.

– «Πιρπάτι, ἀστρί, πιρπάτι, αὐγή, πιρπάτι, νιό φιγγάρι.

Νύφη μ', τ' ἀσήμια σὶ βαραίν', νύφη μ', τ' ἀσημιργκά σου ; »

– «ν-Οὔτι τ' ἀσήμια μὶ βαραίν' κι οὔτι τ' ἀσημιργκά μου,
 μόν' μὲ βαραίνει τοῦ πιδί πό τ' ἄφ'σα μέσ' στὴν κούνια».

10 Γιά κούνια, Δήμου μ', τοῦ πιδί, κι ἂν κλαίη δῶσ' του γάλα
 κ' ἰμέ Φράγκοι μὲ πῆρανε, Φράγκου ν-ἄντρα θά πάρου.

B'.²

Λ. Α. ἀφ. 2214, σ. 107. (Ε. Μ. Σ. 1667, ταιν. 108, Α4)

Ἀρκαδία (Ἅγιος Πέτρος Κενουφίας). — Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Ἰωάνν. Μαρκαντές (45)

Ὀργαν.: Ἰωάνν. Ἀρφάνης (πίπιζα)

Ἄνδρ. Καλαμοῦτσος (ντασούλι)

Τρόπ. γέ (γέ = δό). Τον. δο'

138
ΠΙΠΙΖΑ

ΑΣΜΑ
Κο - ρί, κα - λέ - , κο -

- ρί - - - τσια - τιά - γναν - τεύ - ε - τε - ΠΙΠΙΖΑ

ΑΣΜΑ
Κο - ρί - τσια, τιά - γναν -

1) Ἡ προσφώνησις παραλείπεται κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἐκτέλεσιν τῆς μελωδίας τοῦ ᾄσματος.

2) Ἄδεται πρὸς χορὸν συρτόν.

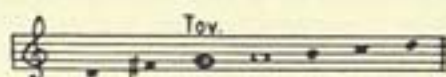
15. ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΜΠΑΡΜΠΕΡΙΖΟΝΤΑΙ

Λ. Α. άρ. 2214, σ. 178-179. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1718, ταιν. 112.Α4)
 Άρκαδία (Άλιονίσαινα).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Θεόδ. Γκώνης (55)

Τρόπ. do¹. (do = sol). Τον. ∞ do³

Ω - ρέ, ν-Οί κλέ - νε - φτες - μπαρ. μπε -
 ρί - νι - ζουν.ται —, Θυ - μιά - α - κο, Θυ -
 μιά - κο, μω - ρέ —, Κον -
 το - θυ - μιά - κο μου —, και —
 φκειά - α.νουν τὰ — μαλ - λιά — τους.

Ωρέ, ν-Οί κλέ-νε-φτες μπαρμπερί-νι-ζονται,
 Θυμάκο, Θυμάκο, μωρέ Κοιτοθυμάκο μου,
 και φκειάνουν τὰ μαλλιά τους
 ώρέ, κ' ένα-να-ς τόν άλλον ε-ν-ελεγαν,
 Θυμάκο, Θυμάκο, μωρέ Κοιτοθυμάκο μου,
 κι άλλος τόν άλλο λένε.
 Ωρέ, ν- άσπρο-νο-λαιμό πού ε-ν-ε-χουμε,
 Θυμάκο, Θυμάκο, μωρέ Κοιτοθυμάκο μου,
 ν-άσπρον για καρμανιόλα.

1) Ο τρόπος ούτος του do ένθυμίζει την πεντέτονον κλίμακα του do, κατά μετάθεσιν της τονικής εις τό sol, παρά τους παρεμβαλλομένους καλλιπαστικούς φθόγγους (βλ. και άνωτ. εις Εισαγωγήν).

ΣΗΜ.— Τό ζσμα είναι διαδεδομένον από τής Πελοποννήσου μέχρι τής Δυτικῆς Μακεδονίας καί τής Ἠπείρου πρὸς βορρᾶν.

Περιεχόμενον τούτου είναι τό αἰσθημα τής σαρκαστικῆς περιφρονήσεως μέ τό ὅποιον οἱ κλέφτες καί κατά τήν ὥραν ἀκόμη τοῦ καλλωπισμοῦ τοῦ προσώπου των ἀντιμετώπιζαν τόν θάνατον, τοῦ τούς ἐπερίμενεν εἰς κάθε στιγμήν τοῦ ἀγῶνος των κατά τῶν Τούρκων. (Βλ. *Εἰρήνης Σπανδοινίδη*, Τραγούδια τής Ἀγόριανης (Παρνασοῦ), Ἀθήνα 1939, σ. 317-318, καί Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 275-76).

16. Ο ΚΛΕΦΤΗΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΙΝΕΙ

Α'.

Δ. Α. ἀρ. 2256, σ. 24-25. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1797, ταιν. 117, Α8)

Ἡπειρος (Ἰωάννινα).— Σπ. Περιστερῆς, 1957

Τραγ.: Κωνστ. Ἀιδόνης (50)

Ὄργαν.: Κωνστ. Ἀιδόνης (βιολί). Παναγ. Γκόγκος (κλαρίνο).

Γεώργ. Γκούπης (λαούτο). Στρ. Τσιρογοιάννης (ντέφι)

Τρόπ. fa καί ré. (fa = do — ré = la)

♩ ~ 63-72

ΒΙΟΛΙ

ση . κώ . . νο . μαι πο . . λύ πο . λύ — πρω .

ΒΙΟΛΙ

ἰ . . δυόω . ρες προ . του να φέ . . .

ΒΙΟΛΙ

ξη . παί . ρω — νε . ρο — και νί . και — νί . δο .

μαι, ὄι - ντε, καὶ νί - - - - βο - μαι.

ΒΙΟΛΙ' Τον.

ΑΣΜΑ Τον. Β. Τον. Α.

Σηκώνομαι πολὺ, πολὺ πρῶι, δυὸ ὄρες προτοῦ νὰ φέξῃ
παίρω νερὸ καὶ νί-, καὶ νί-βομαι, ἄντε καὶ νίβομαι! 1
παίρω νερὸ καὶ νί- καὶ νίβομαι, νερὸ νὰ ξαγρυπνήσω.

Ἄκούω τὰ πεῦκα ποῦ -νὰ ποῦ βροντοῦν, ἄντε, νὰ ποῦ βροντοῦν,
ἀκούω τὰ πεῦκα ποῦ -νὰ ποῦ βροντοῦν καὶ τίς ὄξυές πῶς τρίζουν
καὶ τὰ γιατίάκια τῶν-, βρέ, τῶν κλεφτιῶν, ἄντε τῶν κλεφτιῶν,
καὶ τὰ γιατίάκια τῶν-, βρέ, τῶν κλεφτιῶν κλαῖνε τὸν καπετάνο.

Ἄ καπετάνος ἔ-, βρέ, ν-ἔ-λειπε, ἄντε ν-ἔλειπε,

5 ὁ καπετάνος ἔ-, βρέ, ν-ἔλειπε, κι ὁ καπετάνος λείπει

πάει νὰ βαφτίσῃ ἓνα, βρέ, ἓνα παιδί, ἄντε βρέ, ἓνα παιδί.

Β'.

Λ. Α. ἀρ. 2351, σ. 176-177. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 6149, ταιν. 387Α9)
Μακεδονία (Μουσθίνη Παγγαίου).— Σταθ. Καρακάσης, 1961

Τραγ.: Ἑλένη Ψάλτη (67)

Τρόπ. γέ. Τον. δο³ = γέ³

♩ ~ 216-220

Σα - ράν.τα κλέ - φτες - ἦ - - - -
μα - - - - σταν - - - - , σο - ραν - τα -
. δυὸ - νο - - - - μά - - - - τοι - - - - , παι -

1) Εἰς κάθε στροφὴν τοῦ ᾄσματος ἐπαναλαμβάνεται ἡ εἰσαγωγή τοῦ βιολιοῦ.

ψῑοὶ - που - λα - , παι - δια - τῆς Σα - μα -
 ρί - νας, μω - ρέ παι - δια καη -
 μέ - να, παι - δια τῆς Σα - μα - ρί - νας, κι ᾶς
 εἶ - στε - λε - ρω - μέ - να,
 ὦ - ρέ, κι ἄν πᾶ ἔ - ἔ - τ' ᾶ - πά - νου ...

τον.

Κ' ἔσεϊς, παιδιά, μωρέ, κλεφτόιπουλα, παιδιά τῆς Σαμαρίνας,
 μωρέ παιδιά καημένα,
 παιδιά τῆς Σαμαρίνας κι ἄς εἶστε λερωμένα'

ὦρέ,²⁾ κι ἄν πᾶτ' ἄπάνου, μωρέ, στά βουνά κατὰ τῆ Σαμαρίνα,
 μωρέ παιδιά καημένα,
 κατὰ τῆ Σαμαρίνα κι ἄς εἶστε λερωμένα'

ντουφέκια νά, μωρέ, μὴ ρίξετε, τραγούδια νά μὴν πῆτε'
 μωρέ παιδιά καημένα,
 τραγούδια νά μὴν πῆτε κι ἄς εἶστε λερωμένα'

1) Τὸ μέτρον συνεπληρώθη διὰ τῆς προσθήκης τριῶν ὀγδόων.

2) Διὰ τῆς προσθήκης τῆς δισυλλάβου λέξεως ὦρέ ἡ ἀρσις ἐν ἀρχῇ τοῦ ᾄσματος πρέπει νὰ συμπληρωθῆ διὰ δύο εἰσαίτι δεκάτων ἔκτων τοῦ γέ. Τὸ αὐτὸ δεόν νά γίνῃ καὶ εἰς τὴν τετάρτην στροφὴν.

1) Ὁ στίχος μὲ τὸ ἀκολουθοῦν γύρισμα παρελήφθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κειμένου ἐκ παραλλ. ἐξ Ἠπει-
 ρου (Λ. Α., ἀρ. 2256, σ. 22).

ὦρέ, κι ἂν σὰς ρωτήση, μωρέ, ἡ μάμμα μου, ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου,
μωρέ παιδιὰ καημένα,
ν-ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου κι ἄς εἶστε λερωμένα,

- 5 μὴν πῆτε πῶς βαρέθηκα, βαριά γιὰ νὰ πεθάνω·
νὰ πῆτε πῶς παντρεύτηκα, πῆρα καλή γυναῖκα·
βάζω τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα
κι αὐτὰ τὰ λιανολίθαρα ἀδέρφια κι ἀξαδέρφια.¹

Δ'.

Λ. Α. ἀρ. 2256, σ. 22. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1793, ταιν. 117, Α4)
*Ἡπιρος (Ἰωάννινα).— Σπ. Περιστερής, 1957

Τραγ.: Γεώργ. Μπούκαλης

Τρόπ. do πεντατον. Τον. sol² (do = sol)

♩ ~ 84 - 88

Κ'ε - σεῖς —, παι - - - διά, μω - ρέ, — κλε -
ψτόι - - - που - - - - λα, παι - - - - διό τῆς Σα - μα -
ρί - - - νος —, μω - ρέ, παι - - - - διά — καη -
μέ - - - να, παι - - - - διό — τῆς Σα - μα -
ρί - - - νος, γιο - - - - τιεῖ - - - - στε λε - - - - ρω - μέ - να.

1) Οἱ στίχοι 5-8 παρελήφθησαν ἐκ παραλλ. ἐκ Σαμαρίνης (Λ. Α., ἀρ. 2154Δ, σ. 51).
1), 2) Βλ. κατωτ. εἰς σελ. 92.

(1)

Κ'έ.σείς, παι. 7 Κ'έ.σείς, παι - τίςί - στε λε - ρω.

(2)

Ten.

ΣΗΜ. — Τό ζῆμα ὑπό τὰς παραλλαγὰς ταύτας ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν τραγουδιῶν με θέμα τὰς τελευταίας στιγμὰς καὶ τὰς παραγγελίας ἀποθνήσκοντος κλέφτου. Εἰς τὴν παραλλ. Α' οἱ στίχοι 5-6 ἔχουν εἰσαχθῆ ἐξ ἄλλου τραγουδιοῦ. Μὲ πλήρες τὸ κείμενον δημοσιεύεται τὸ ζῆμα εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 279 Α'. Εἰς τὴν παραλλ. Γ' ὁ τρόπος τῆς ἀλληγορικῆς ἀγγελίας τοῦ θανάτου φαίνεται, ὅτι ἔχει παραληφθῆ ἀπὸ μοιρολόγι εἰς τὸ ὁποῖον οἱ λόγοι τοῦ κλέφτου περὶ γάμου του με τὴν μάρτυρ ἡν πρέπει νὰ λέγωνται ὑπὸ τοῦ νεκροῦ, ποῦ ἔτσι παραπονεῖται διὰ τὴν σκληρὰν μοῖραν του.¹

17. Ο ΚΟΡΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΙΨΑ ΓΙΑ ΑΙΜΑΤΑ

Λ. Α. ἀρ. 1688, σ. 2. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 200, ταιν. 6, Α4)
Διτ. Μακεδονία (Σιάτιστα). — Γ. Μέγας, Σπ. Περιστερῆς, 1952

Τραγ.: Στάθης Ἀγγόρης (69)

Τρόπ. δὸ καὶ γέ. Τον. sib² - do² (sib = sol - do = la)

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ. *Χργά.* (♩ ~ 63)

Τι ἔ.χεις μαῦ. ρεμὶ κό - ρα - κα

αἷ μω - - ρέ, κι σκούζεις κι -

φω - ω. νό - - ζει - - -

- εις, μή - ναν γιὰ - - γαῖ - - μα -

μω.ρέ, δι.ψα - - σ - - χεις.

Ten.

1) Βλ. Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 278, ἐνθα παρατίθεται καὶ βιβλιογραφία.

Τι ἔχεις, μαυρε μ' κόρακα, ἄι μωρέ, κί σκούζεις κί φωνάζεις,
 μήναν γιά γαῖμα, μωρέ, δίψα 'χεις, ὠρέ, μήναν γιά μαυρα λέσια'¹
 κι ἂν θέλῃς, μαυρι, μωρέ, γαίματα, ἂν θέλῃς, μαυρι μ', λέσια,
 κατέβα κάτω στό Μοριά, κάτω στήν 'Αλαμάνα,
 5 νά σι χορτάσω γαίματα καί τούρκικα κιφάλια.
 Σκούζουν τά χάνια γι' ἄλογα καί τά τζαμιά γιά Τούρκους,
 σκούζει καί μιά χανούμισσα, γυρεύει τόν ἀγά της.

ΣΗΜ.— Τό θέμα τοῦ κρώζοντος κόρακος, ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται ἀναζητῶν πτώματα πρὸς κορεσμόν τῆς πείνης του, ἀπαντᾷ ὡς εἰσαγωγή εἰς πολλά τραγούδια διὰ νά ἐξαγγελθοῦν φονικά πολεμικά γεγονότα², ὡς ἐνταῦθα εἰς τὸν Μοριάν καί τὴν 'Αλαμάναν. Τό ᾄσμα ἀναφέρεται προφανῶς εἰς τὴν 'Ελληνικὴν ἐπανάστασιν καί συγκεκριμένως εἰς τὴν ἥρωικὴν ἀντίστασιν τοῦ 'Αθανασίου Διάκου.

18. Αἴτος

Α. Α. ἀρ. 1688, σ. 51, ἀρ. 79. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 283, ταιν. 8, Αἰ)
 Διτ. Μακεδονία (Σιάτιστα).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρης, 1952

Τραγ.: Ζήσης Τζηλίνης (50)

Τρόπ. γέ (γέ = sol). Τον. λα² = sol²

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ.

Χρόσ. ἄρ. 40-44

Χρυσός αἶ - - τὸ - - - - - ος ἔ - - - - - ε.
 κά , μω ρέ, νέ - κά δουν - ταν - - - , μω - - - ρέ.
 στὰ χιό - νια στὰ - - - - - α - μω - ρέ,
 στὰ - κρο - ο - στάλ - - - λια - - - καί με - - -

1) πτώματα ἀποσυντεθειμένα. 2) βλ. σχετικῶς εἰς 'Ελλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 284.

19. ΤΗΣ ΔΕΡΟΠΟΛΙΤΙΣΣΑΣ

Α'.

Λ. Α. άρ. 1665Α, σ. 110. (Ε. Μ. Σ. άρ. 117, ταιν. 5,Α9)

Βόρειος Ήπειρος (Σοφράτικα Δερόπολης).— Δημ. Β. Οικονομίδης, Σπ. Περιστερης, Ίωάννινα, 1951

Τραγ.: Παρθής: Εύθυλία Διαμαντή. Γυριστής: Γρηγ. Σκόπης.
Ίσοκράται: Άγάθη Μάνου, Όλγα Λύλη, Άρετή Παντελή. 1)

Τρόπ. γέ πεντατον. (τέ = σι)

Παρθής
(2) Μωρ'Δι-ρο-πο-λί-τιο - οα —, μωρ'καη-μέ-νη,
Γυριστής
ο - λί - τιο - οα —,
Ίσοκράται

μωρ'Δι - ρο - πο - λί - τιο - οα ζή - λε - μέ - νη,
μωρ'Δι - ρο - πο - λί - τιο - οα ζή - λε - μέ - νη,
μωρ'Δι - ρο - πο - λί - τιο - οα ζή - λε - μέ - νη,

1) Περί του ομαδικού πολυφωνικού τρόπου της εκτέλεσης των φωνάτων της περιοχής ταύτης της Βορείου Ήπειρου βλέπε εις την μελέτην Σπ. Δ. Περιστερη, Ενθ' άν., σ. 81, σημ. 2.

βάλ' - τὸ φέ - σι σου στρα - βά —, μωρ' καη - μέ - νη,
 οι σου στρα - βά —
 Βάλ - τὸ — φέ - σι σου στρα - βά, ζη - λε - μέ - νη.
 Παρθής. Γυριστής. Ύσκραται.
 Τον. Τον. Τον.

- Μωρ' Διροπολίτισσα, μωρ' καημένη
 μωρ' Διροπολίτισσα, ζηλεμένη,
 βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, μωρ' καημένη
 βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, ζηλεμένη·
 ἄχ, καὶ σῦρε στήν ἐκκλησιά, μωρ' καημένη
 καὶ σῦρε στήν ἐκκλησιά, ζηλεμένη,
 ἄχ, μέ λαμπάδες, μέ κεριά, μωρ' καημένη
 μέ λαμπάδες μέ κεριά, ζηλεμένη·
 5 καὶ μέ μοσχοθυμιατά, μωρ' καημένη
 καὶ μέ μοσχοθυμιατά, ζηλεμένη·
 καὶ προσκύνα γιὰτ' ἔμας,
 γιὰτ' ἔμας τοὺς χριστιανούς·

τί μας πήρεν ἡ Τουρκιά
καί μας σφάζουν σάν τ' ἄρνιά,
10 σάν τ' ἄρνιά τῆς Πασχαλιᾶς,
τά κατοίκια τ' Ἄι Γιωργιοῦ,
τά μουσκάρια τ' Ἄι Βαγιῶς.

Β'.

Λ. Α. ἀρ. 2290, σελ. 9. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 2876, ταιν. 202, Αα)

*Ἡπειρος (Βασιλικὸν Ποιητικόν).— Σπ. Περιστέρης, 1959.

Τραγ.: Κωνστ. Λίτος (48)

Τρόπ. γέ πεντατον. Τον. μιβ² = γέ²

ΚΛΑΡΙΝΟ

♩ = 100

ΑΣΜΑ.

Μωρ' δε - ρο - πο - λι - - τισ.

σα —, μωρ' κη : μέ - νη, μωρ' δε - ρο - πο -

λί - τισ - σα —, ζη -, μωρ' ζη - λε - μέ - νη.

Τον

ΣΗΜ.— Τό ᾄσμα ἐκφράζει μέ περιπάθειαν τό ἀβέβαιον τῆς ζωῆς τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων πρό τῆς θηριωδίας τῶν Τούρκων. Συνδέεται δέ μέ τὴν Δρόπολη ἢ Δερόπολη (Δρυϊνούπολιν) τῆς Βορείου Ἡπείρου.

II. ΛΗΣΤΡΙΚΑ

1. ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΝΤΕΛΛΟΥ

Λ. Α. άρ. 2305, σ. 29. (Ε. Μ. Σ. άρ. 3074, ταιν. 212.Α2)
 Στερεά Έλλας (Λεύκα Φθιώτιδος).— Σπ. Παρισιότηης, Καρπενήσιον 1959

Τραγ.: Δημ. Ά. Δημόπουλος (55)

Τρόπ. ρέ. (ρέ = la). Τον. si² = la³

Ό - ρέ - - - - - , Πολ. λά - ντου - - -
 ψέ - - - - - πολ. λά - ντου - ου - ψέ - - -
 - κια πέ - ψτου - - - - - νε - - - - - εχ Ό - ρέ, Πολ.
 λά - - - - - ντου ψέ - κια - - - - - πέ - - -
 - ψτου. νε - - - - - στά - - - - - α σου - - - - - σμα. ναί - κα - - -
 οπί - - - - - τια - - - - - στά - - - - - α σου - - - - -
 - - - - - σμα. ναί - κα - - - - - οπί - (τι).
 τον.

ὦρέ, Πολλά ντουφέ-, πολλά ντουφέ-κια πέφτουνε-εχ,
ὦρέ, πολλά ντουφέκια πέφτουνε στὰ Σουσιμαναίικα σπίτια,
στὰ Σουσιμαναίικα σπί(τια). ¹⁾

ὦρέ, μουϊδι σι γά-, μουϊδι σι γά-μου πέφτουνε,
ὦρέ, μουϊδι σι γάμου πέφτουνε μουϊδι σι πανηγύρι,
μουϊδι σι πανηγύ(ρι). ¹⁾

ὦρέ, Τοὺν Κωσιταντέ-, τοὺν Κωσιταντέ-λλου βάρισαν
ὦρέ, τοὺν Κωσιταντέλλου βάρισαν διζιά ἀπού τὸ τραπέζι
διζιά ἀπού τὸ τραπέ(ζι) ¹⁾

κ' Ἰσὺ, κουμπάρα Γιώργινα, κινούργια βουλευτίνα,
5 τοὺ λάδ' ἀπδρ'ζα στὰ παιδιά σ' ν' ἀνάψη, νά σὰς κάψη. ²⁾

ΣΗΜ.— Ὁ ἦρωξ τοῦ τραγουδιοῦ, ὁ Κωσιταντέλλοξ, ἔδραξεν ὡξ ληοτῆξ καὶ ἐφονεύθη τὸ 1870 ἐντόξ τῆξ οἰκίαξ τῶν Σισιμαναίων εἰξ Ἀράχοβαν τῆξ Ναυπακτιάξ ὑπό τῶν συντρόφων του, τοῦ Σπα-
θιά καὶ τοῦ Θανασοῦλα ²⁾.

2. ΤΟΥ ΝΤΟΥΛΑ

Λ. Α. ἀρ. 1688, σ. 129. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 381, ταιν. 10, Βε)
Δντ. Μακεδονία (Κασοριά).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστερῆξ, 1952.

Τραγ.: Χρῖοτοξ Πετκανῶξ (29)

Τρόπ. fa. Τον. $\text{sol}^3 = \text{fa}$

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Ἀργά $\text{♩} \sim 50-54$

ὦ ρέ, Σή-με-ρα, Ντού - - - - -
- λα μ', Πο-οχα - - λιὰ, σή-με-ρα πα-νη - -

1) Ἡ τελευταία αὕτη συλλαβὴ τῶν στίχων τοῦ ἔξαμοτοξ πρῶτου, δευτέρου καὶ τρίτου ἐτέθη ἐντόξ παρεν-
θέσειωξ, διότι δὲν προφέρεται ὑπό τοῦ τραγουδιοτοῦ εὐκρινῶξ. Ἡ τοῦ τρίτου μέλιστα παντελῶξ. Τοῦτο δὲν εἶναι
εφάλλαμα τοῦ τραγουδιοτοῦ ἀλλὰ μουσικόξ ἰδιωματισμόξ, παρατηρούμενοξ καὶ εἰξ ἄλλα ἔξαμοτα τῆξ μετρικήξ καὶ ρυθμικήξ
μορφῆξ ταύτηξ, εἰξ τὴν περιοχὴν τῆξ Ἐβρυτανίαξ, καθῶξ καὶ εἰξ ἄλλαξ τῆξ Ἑπειρωτικήξ Ἑλλάδοξ, ἰδίωξ τῆξ Στερεῆξ.

1) Οἱ δύο αὗτοι τελευταίοι στίχοι δὲν ἐτραγουδήθησαν.

2) Βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 300 ἀρ. ζ'.

γύ - - - - - ρι - - - - - ,

σί - - - - - με. ράλλά - - - - - ώ - ρέ Ντούλα μ' - - - - - ,

σί - με. ράλλά - - - - - ζουν τούς γα - - - - - μπρούς.

- Ὁρέ, Σήμερα, Ντούλα μ', Πασχαλιά, σήμερα πανηγύρι
 σήμερ' αλλά-, ὠρέ, Ντούλα μ',
 σήμερ' αλλά-ζουν τούς γαμπρούς κ' οἱ πεθερές τῆς νύφης,
 κ' ἐσύ, Ντούλα μ', στή φυλακὴ στῆς Λάρ'σας τὰ μπουντρούμια.
 Ντούλα μ', δὲν ἀντρειώνεσαι, τὰ σίδερα νὰ σπάσης,
 5 νὰ πάρης δίπλα τὰ-ι-βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια'
 νὰ πιάσης σκλάβους δικαστὰς καὶ τὸν εἰσαγγελέα,
 ποὺ δὲν δικάζει ἐξάμηνο, ποὺ δὲν δικάζει χρόνο,
 μόνο δικάζει ἰσόβια καὶ στὴν караμαγκιόλα.¹
 - «Σῦρε, μάννα μ', στὸ βασιλιά καὶ ζήτησέ τον χάρη,
 10 νὰ μοῦ χάριση τὴ ζωὴ μόνο γιὰ δύο μέρες,
 νὰ χαιρετήσω τὰ παιδιὰ, τὴ δόλια τὴ γυναῖκα,
 νὰ τῆς εἰπῶ. νὰ παντρευτῆ, νὰ πάρη ἄλλον ἄντρα».

ΣΗΜ.— Ὁ ἦρωα τοῦ τραγουδιοῦ, ὁ Ντούλας, ἦτο κατὰ τὴν παράδοσιν ληστής. (βλ. περὶ τοῦ θεματοῦ καὶ εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 299).

1) λαιμητόμος.

ποιὸς ἔχει ἀράδα σήμερα, νὰ βγῆ στοῦ καραούλι.¹
 Περ'στέρ' ἀράδα σήμερα, νὰ βγῆ στοῦ καραούλι.
 — «Περ'στέρα, φύλαγε καλά, μᾶς ἔχουν προδομένα».

ΣΗΜ.— Περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἥρωος δὲν γνωρίζω ἀλλοθεν εἰδήσεις. Τὸ κείμενον ὁμοίως τοῦ
 ὄσματος εἶναι ὁμοιον πρὸς τὸ τοῦ τραγουδιοῦ διὰ τὸν ληστήν Βελοούλαν. Ἐκ τούτου ὑποπιτεύω, ὅτι τὸ
 ὄσμα διὰ τὸν Περιστέραν θὰ εἶναι μεταγενέστερον, δηλ. τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶ-
 νος, φαίνεται δὲ πιθανόν, ὅτι ὁ ἥρωος θὰ ἦτο ἐπίσης ληστής.

1) παρατηρητήριον φρουροῦ.

Δ΄) ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

1. ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

Α΄.

Λ. Α. άφ. 2277Δ, σ. 30α. (Ε. Μ. Σ. άφ. 2626, ταιν. 182, Α1ε)

*Ηπειρος (*Αγία Κυριακή Παραμυθίας).— Δημ. Β. Οικονομίδης, 1958

Τραγ.: *Αναστασία Κάτσου (65)

Τρόπ. γέ πεντατον. Τον. σιβ¹ = γέ²

ώρ' Μάννα, με τούς, με τούς έννια ν-ύγιούς, μάννα, με τούς έννια ν-ύγιούς, με τούς έννια νυφάδες, με τούς έννια νυφάδες, ώρ' και με την Εδω μοναχή, μοναχοθυγατέρα. Προξενητάδες, μάννα μ', έρχονται 'πό μέσ' από την Πόλη, την Εδω μας χαλεύουνε, την Εδω μας γερεύουν.

*Ωρ', Μάννα, με τούς, με τούς έννια ν-ύγιούς,

μάννα, με τούς έννια ν-ύγιούς,

με τούς έννια νυφάδες, με τούς έννια νυφάδες*

ώρ' και με την Εδω μοναχή, μοναχοθυγατέρα.

Προξενητάδες, μάννα μ', έρχονται 'πό μέσ' από την Πόλη,¹

την Εδω μας χαλεύουνε*, την Εδω μας γερεύουν.

1) Τό τραγούδι έχει ήχογραφηθή μέχρι τοῦ στ. 3. Ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου παραλήφθη ἀπό παραλλαγήν ἐκ τοῦ χωρίου Κουκλόι Σουλίου (Λ.Α. άφ. 2277 Γ', σ. 88-92, συλλ. Δ. Β. Οικονομίδης, 1958). 2) ἀναζητοῦν.

- 5 *Μωρέ*, »-Όλα τ' ἀδέρφια 'πόκοβαν, *μωρέ*, κι ὁ Κώστας δὲμ 'ποκόβει.
Μωρέ, Μάννα, τὴν Εὐδω, δώστε τὴν στὰ μακρινὰ στὰ ξένα.
 - «Καλά, Κώστα μ', τὴ δίνομε, τὸ ποιὸς θὰ μᾶς τὴ φέρη;»
 - «Μάννα μ', θεὸ νὰ τὴ δώκωμε κ' ἐγὼ θὰ σοῦ τὴ φέρω·
 πηγαίνω δυὸ τὴν ἀνοιξη καὶ τρεῖς τὸ καλοκαίρι».
- 10 Ἦρθε καιρὸς κι ἀντίκαιρος, καιρὸς κι ἀντικιασμένος·
 ὄλα τ' ἀδέρφια πέθαναν καὶ ὄλες οἱ νυφάδες,
 ἔμειν' ἡ μάννα μοναχὴ σὰν κούτσουρο στὸ ρόγγι.¹
 Κ' ἡ μάννα τ' ἀναστέναξε καὶ βαριαναστενάζει.
 - «Όλα τ' ἀδέρφια τὴν εὐκὴ κι ὁ Κώστας μὲ κατάρρα,
- 15 ποὺ μῦδωσε τὴν Εὐδω μου στὰ μακρινὰ τὰ ξένα».
 Κι ὁ Κώστας δὲν τὸ βάσταξε τ' ἀνάθεμα τῆς μάννας·
 ρίχνει τὴν πλάκ' ἀπὸ μεριά, τὸ χῶμ' ἀπὸ τὴν ἄλλη,
 φκειάνει τὸ χῶμα ἄλογο, τὴν πλάκα του σαμάρι.
 Στὸ δρόμο ποὺ ἐπήγαινε, στὸ δρόμο ποὺ πηγαίνει
- 20 καὶ τὸ σταυρὸ του ἔκανε καὶ τὸ σταυρὸ του κάνει.
 - «Θέ μου, νὰ βρῶ τὴν Εὐδω μου στὸ χορὸ, νὰ χορεύῃ».
 Καὶ πῆγε καὶ τὴν εὔρηκε στὸ χορὸ, νὰ χορεύῃ.
 - «Καλημέρα σου, Εὐδω μου». - «Καλῶς τονε τὸν Κώστα.
 Ἄν ἔρθες, Κώστα μ', γιὰ καλὸ, νὰ βάλω κι ἄλλα ροῦχα,
- 25 κι ἂν ἔρθες, Κώστα μ', γιὰ κακὸ, νὰ βγάλω κι ἀπὲ τοῦτα».
 - «Ἄιντε ν-Εὐδω μου, νὰ φύγουμε κι ἄς εἶσαι καὶ μὲ τοῦτα».
 Στὸ δρόμο ποὺ ἐπήγαιναν, στὸ δρόμο ποὺ πηγαίνουν,
 πουλάκι πάησε κ' ἔκατσε στοῦ Κωσταντῆ τὴ σέλλα·
 δὲν κελαηδοῦσε σὰν πουλὶ οὔτε σὰν χελιδόνι,
- 30 μόν' κελαηδοῦσε κ' ἔλεγε ἀνθρώπινη λαλίτσα,
 πῶς περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους.
 - «Κώστα μ', τί λέει τὸ πουλί, τί λέει τὸ χελιδόνι;»
 - «Ἄιντε-ν-Εὐδω μ', νὰ φύγουμε, πουλί 'ναι κι ἄς τὸ λέῃ».
 - «Κώστα μ', τὸ ποῦ εἶναι ἡ λεβεντιὰ, τὸ λυγερὸ κορμί σου,
- 35 τὸ δμορφο μουστάκι σου καὶ τὰ σγουρὰ μαλλιά σου;»
 - «Εἶχα καιρὸ π' ἀρρώστησα κ' ἐπέσαν τὰ μαλλιά μου·
 μοῦ χάθηκεν ἡ λεβεντιὰ, τὸ λυγερὸ κορμί μου
 καὶ τ' δμορφο μουστάκι μου καὶ τὰ σγουρὰ μαλλιά μου».

1) τὸ ἔρημον μέρος ἔνεκα ὕλοτομήσεως.

Καί μόλις κοντοζύγωναν ' πίσω στόν Ἅγιο Δῆμο :

- 40 – «Σὺρε-ν-Εὔδω μ', στό σπίτι μας, σὺρε-ν-Εὔδω μ', στή μάννα
κ' ἐγὼ θά πάνω ἀπ' ἐδῶ πίσω τόν ἅγιο Δῆμο'
Ξέχασα τὸ μαντήλι μου, θά πάω γιὰ νά τὸ πάρω».
Ἵοντας ἐπάη στό σπίτι της κ' ἐπάη στήν αὐλή της,
βλέπει τὰ φῶτα της σβηστά, τίς πόρτες της κλεισμένες,
45 βρίσκει καί τὴ μαννούλα τῆς ἔρημη καί μονάχη.¹
– «Εὔδω μου, ποῦθε ἔρχεσαι κ' Εὔδω μου, ποιὸς σέ φέρει ; »
– «Ἀπὸ τὸ σπίτι μ' ἔρχομαι κι ὁ Κώστας μας μὲ φέρει».
– «Εὔδω μ', ὁ Κώστας πέθανε, ἔχει καί τόσα χρόνια».
Κ' οἱ δυὸ τους ἀγκαλιάστηκαν κι ἀπέθαναν ἀντάμα.

Β'.

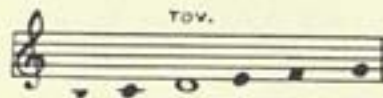
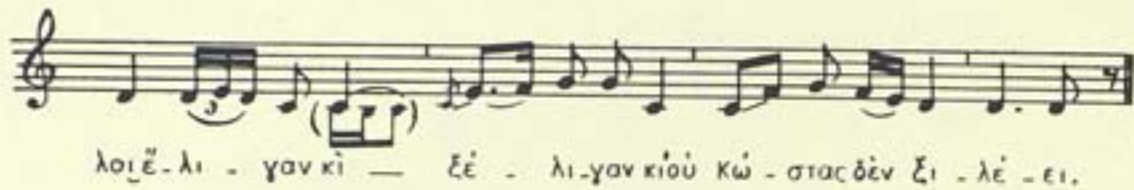
Λ. Α. ἀφ. 2305, σ. 47. (Ε. Μ. Σ. ἀφ. 3097, ταιν. 212,Βθ)
Στιγὰ Ἑλλάς (Μικρὸ Χωρὸ Ἐθνεταγίας). — Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ.: Μαρία Πανταζή (93)

Τρόπ. γέ.

Κα - λό - τυ - χη, κα - λὸι - μοι ρη τοῦ Κω - σταντί - νοῦ ἡ
μάν - να τοῦ — πῶ - χει - τοὺς ἐν - νια — ὕ - γι οὺς καί
τῆ Βδο - κί - τσα δέ - κα. Προ - ξε - νη - τά - δες
ἔρ χουνταν ὀ - πό τοῦ Σα - λο - νί - κη - οὐ -

1) ἐπλησίαζαν. 2) χειρ.: καί βρίσκει τὴ μαννούλα ἔρημη καί μονάχη.

Καλότυχη, καλό-ι-μοιρη τοῦ Κωνσταντίνου ἡ μάννα
τοῦ πῶχει τοὺς ἔννια ὀγιούς καὶ τὴ Βδοκίτσα δέκα.
Προξενητάδες ἔρχουνταν ἀπὸ τοῦ Σαλονίκη.
Οἷλοι ἔλιγαν καὶ ξέλιγαν κι οὐ Κώστας δέν ξιλέει.¹

- 5 — «Μάννα μ', νὰ τήνε δώσουμε τὴν Εὐδοκιά στὰ ξένα».
— «Κώστα μ', κι ἂν μὲ βρῆ θάνατος κι ἂν μὲ βρῆ νὰ πεθάνω,
τοῦ ποιός θὰ πάη καὶ ποιός θὰ ῥθῆ τὴν Εὐδοκιά νὰ φέρη ; »
— «Κ' ἐγὼ θὰ πάω κ' ἐγὼ θὰ ῥθῶ τὴν Εὐδοκιά νὰ φέρω».²

Γ'.

Λ. Α. ἀρ. 1667, σ. 13, ἀρ. 138'. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 43, ταιν. 4.Α2)
Πόντος (Κερασσοῦς, πρόσφ.). — Γ. Μέγας, Σπ. Σκιαδαρέσης, Σπ. Περιστερῆς,
Καλλιθέα Ἀττικῆς, 1950

Τραγ. : Σοφία Πανίδου (70)

Τρόπ. γέ χρωματ. (γέ = sol). Τον. sol¹ = sol²

(1) Σάν τή — μάν — — — — — να — σάν τή —
μάν — — — — — να σάν τή γλυ.κειάν — τή — μάν — —
να — πού εἶ.χε τού — — — — — ους — ἔν.νιά — —

1) Δὲν ἀνακεῖται εἰς τί εἶπε. 2) Βλ. τὴν συνέχεια τοῦ ἔραματος ἀπὸ τοῦ στ. 9-50 εἰς τὸ χρον. Λ. Α., ἀρ. 2305 σ. 47 καὶ 215-216.

1) Περὶ τοῦ μέτρου τούτου βλ. ἄνωτ. εἰς Εἰσαγωγήν.

υί - ούς. 2) Πού εἶ - - - - - κε - - - - - τοὺς - ἐν -
 νιὰ - - υἱ - - ούς τὴν κυ - ρά Ρή - νεν -
 κό - - ρη - τή - νύ - χταν τή - - - - -
 εν - - - - - ἑ - λού - - ζε - - - - - νε - - - - -

τον (2)

Σάν τῆ μάννα, σάν τῆ μάννα, σάν τῆ γλυκειάν τῆ μάννα,
 ποὺ εἶχε τοὺς ἐννιαῖο υἱούς, ποὺ εἶχε τοὺς ἐννιαῖο υἱούς,
 τὴν κυρά Ρήνεν κόρη.

Τῆ νύχτα τὴν ἐλούζενε, στό φέγγον τῆ χτένιζε.
 Κανείς, κανείς δέν ἤξευρε, πῶς εἶχεν τέτοιαν κόρη.

- 5 Κι ὁ Τρίμπικας τὸ ἔμαθε, πάει καὶ τῆ γυρεύει.
 Ἐπῆγεν καὶ τὴν γύρεψε νυφῶνα στὸν υἱό του.
 Τ' ὄχτ' ἀδέρφια δέν θέλησαν κι ὁ Κωσταντῖνος θέλει.
 - «Δῶσ' τηνα, μάννα, δῶσ' τηνα...»

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα μὲ τὴν δραματικὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν εἶναι πανελληνίως γνωστὸν, ἀπαντᾷ δ' ἀκόμη εὐρύτατα καὶ εἰς ἄλλους λαούς, τοὺς Ἀλβανούς, Βουλγάρους, Γιουγκοσλάβους, Ρουμάνους, Οὐγγρους κ.ἄ.

*Ενεκα τῆς διαδόσεώς του αὐτῆς καὶ τοῦ ἐντόνως δραματικοῦ περιεχομένου του εἰλικύθη ἀπὸ πολλοῦ τὸ διαφέρειν Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐρευνητῶν πρὸς καθορισμὸν τοῦ πρωτοτύπου ᾄσματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπέρρευσαν αἱ παραλλαγαὶ του εἰς τοὺς ὡς ἄνω λαούς, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἀρχικοῦ μύθου, ὃ ὁποῖος ὑπόκειται εἰς τὴν ὑπόθεσιν του (βλ. σχετικῶς εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 309-310 ἐνθα παρατίθεται καὶ βιβλιογραφία).

2) Περὶ τοῦ μουσικοῦ τρόπου τούτου βλ. εἰς Εἰσαγωγὴν περὶ κλιμάκων καὶ τρόπων.

1) Βλ. τοῦ ᾄσματος πλήρη παραλλαγὴν εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 317-319.

2. ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ

Α'.

Α. Α. άφ. 2306, σ. 217. (Ε. Μ. Σ. άφ. 3099, ταιν. 212, Β11)
 Στερεό Έλλάς (Μικρό Χωριό Εύρυτανίας).— Σπ. Περιστέρης, 1959.

Τραγ.: Μαρία Πανταζή (93)

Τρόπ. fa. Τον. ∞ sol' = fa

♩ ~ 97

Σα ράν. τα μα. . . στου ρό - . . που. λα κ'έ -
 ξην. τα - δυό μα. στό - . . ροι γιο - . . φύ - ρι
 ν.έ - . . , γιο. φύ. ρι ν.έ - . . στε. ριώ - . . να - νε —.

Τον

Α'α'

♩ ~ 92

Σα ράν. τα μα. . . στο ρό - . . που. λα — κ'έ -
 ξην. τα. δυό μα. στό - . . ροι — γιο - . . φύ - ρι
 ν.έ - . . , γιο. φύ. ρι ν.έ - . . στε. ριώ - . . να - νε —.

Τον

1) Η παραλλαγή Α'α, άρτιωτέρα μουσικώς, παρελήφθη εκ του Μουσικού παραρτήματος της Φόρμιγγος (περ. Β' Έτ. Β', τεύχος Α', σελ. 3) Ένθα δημοσιεύεται εις Βυζαντινήν παρασημαντικήν υπό Δημ. Περιστέρη.

Σαράντα μαστουρόπουλα κ' έξηνταδυό μαστόροι
γιοφύρι ν-έ-, γιοφύρι¹ ν- έ-στεριώνανε

γιοφύρι ν-έστεριώνανε στής "Αρτας τό ποτάμι

δλη μερί-, ν-δλη μερί-τσα δούλευαν τό βράδυ γκρεμιζόταν'
φερμάνι από τό βασιλιά νά κόψουν τούς μαστόρους.

5 Κλαΐνε τά μαστορόπουλα, κλαΐνε γιά τούς μαστόρους.

Πουλάκι πήκε κ' έκατσε δεξιά από τό γιοφύρι'
δέν έλαλοϋσε σάν πουλί σάν τ' άλλα τά πουλάκια,
μόν' έλαλοϋσε κ' έλεγε ανθρώπινη κουβέντα.

- «Μαστόροι, μήν παιδεύεστε και μή χασομεράτε.

10 "Αν δέ στοιχειώσεται' άνθρωπο, γιοφύρι δέ στεριώνει'
κι δχι άνθρωπο κάθ' άνθρωπο οϋτε απ' τήν άράδα
παρά νά θεμελιώσετε τήν πρώτη μαστορίνα.

'Ο μάστορας σάν τ' άκουσε πολύ του κακοφάνη'

Β'.

Λ. Α. άφ. 2280, σ. 153-154. (Ε. Μ. Σ. άφ. 2351, ταιν. 169, Βε)

Δωδεκάηχος (Πυλί Κώ).— Σπ. Περιστέρης, 1958.

Τραγ.: Τσουρνιάς 'Ανδρ. (16)

Τροπ. γέ μετά χρώας Α' (γέ = λα). Τον. si³ = λα²

♩ ~ 120

'Ε_κα.τόν πέν - τε μό - - στο - - ροι
μ'έ - - ξήν.τα μα.δη.τά - - δες δε -
κα.ο. - - χτώ κα.λοι'πουρ. - - γοί.

Τον.

1) χειρ.: γιοφύρι. 2) Βλ. τήν συνέχειαν του ψαμτος στ. 14-23, εις τό χρον ενθ' άν., πρὸς δὲ εις Λαογρ., τόμ. 18 (1959), σ. 571, όπου δημοσιεύεται και ἡ ὡς ἔνω μουσική. Τὸ ψαμα με ἀρτυώτερον κείμενον βλ. εις 'Ελλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 320-321.

Ἐκατὸ πέντε μάστοροι κ' ἐξήντα μαθητάδες
 δεκασοχτῶ καλοὶ πουργοί¹, δεκασοχτῶ καλοὶ πουργοί,
 νὰ χτίσουν τὴν καμάρα.
 Ὀλημερὶς ἐχτίζασι, κάθε βραδὺν ἐχάλα.
 Φέρνουνε φτέρες τὸ νερό, ἐ-φτέρες τὰ χαλίκια
 5 κι ἀφ' τὴν Κωσταντινόπολι φέρνου ν-τόν κερεστέ ν-της
 καὶ τὸ Στοιχειὸν ἐφώναξε ἀπ' τὴν ποπέρα πάντα²
 τοῦ πρώτου-πρώτου μάστορη, τοῦ πρώτου τῆ γεναῖκα
 θεμέλιο νὰ τὴ βάλετε νὰ στήση ἡ καμάρα.
 Κι ὁ μάστορης σάν τὸ 'κουσε ἔπεσε καὶ λιγώθη.³

Γ'.

Λ. Α. ἀρ. 2351, σ. 706. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 5222, ταιν. 328Α15)
 Κύπρος (Κοιλάνεμον Καρπασίας).— Στ. Καρακάσης, 1960

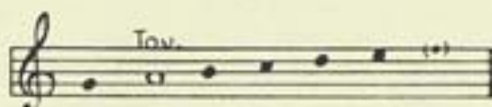
Τραγ. : Ὀνούφριος Χατζηπακιοῦρης (60)

Τρόπ. γέ (γέ = la).

♩ ~ 152-168

Ἴζει κά' στούς πέν - τε πο - τα - μούς, Ἴζει κά' στές
 πέν - τε βρύ - σες — γιο - φύριν ἔν' — πού χτί - ζα - οι - μέ ὄω - δε -
 κα κα - μά - ρες — ἵπὸ τὸ πουργὸν — ν ἐ - χτί - ζαν το — τὸ δει - λι
 πὰ - λὲ - χά - λαν — Ἴζ' ἔ - ναν που - λὶν — ἐ - κά θι -
 σεν — στή - μέ - σα — τὴν κα - μά - ραν —

1) βοηθοὶ τῶν κτιστῶν. 2) ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ἔχθην. 3) Βλ. τὴν συνέχειαν τοῦ ᾠσματος ἀπὸ τοῦ στ. 10-38 εἰς τὸ χροὸν Ἰνθ' ἀν.

Τζει κά' στούς πέντε ποταμούς, τζει κά' στές πέντε βρύσες
 γιοφύριν έν' πού χτίζασι με δώδεκα καμάρες
 'πό τό πουρνόν ν-έχτιζαν το, τό δειλι πάλ' έχάλαν'
 τζ' έναν πουλίν έκάθισεν στή μέσα τήν καμάραν
 τζαι έκελάεν τζ' έλεγε μ' άγγελική φωνούλα.
 - «Όσοι περνουν 'π' τό έθνος μου, νά γύρνουν νά περνοθσι,
 όσοι περνουν 'π' τό έθνος του, νά γύρνουν νά γκρεμοθσι».¹

Δ'.

Α. Α. άρ. 2362, σ. 221-222. (Ε. Μ. Σ. άρ. 5012, ταιν. 3174)

Πόντος (Τραπεζοός) (πρόσφ.).— Στ. Καρακάσης, Θεσσαλονίκη 1960

Τραγ.: Μαρία Καϊοίδου (28)

καί όμάς άνδρών

Όργαν.: Γ. Πετριδης (Γΰγος) (30) (λύρα)

Τρόπ. γέ μετά χροάς Α' (γέ = sol). Τον. fa' = sol¹

1) Βλ. τό φΰσμα με πλήρες τό κείμενον εις Έλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 323-325.

Σ'σὴ — γέ. φυ. ρα, ἔ. λο. Δά — — — φνε μ' πο
 τα — μέ, σ'σὴ — γέ. φυ. ρα σ'σὴ — γέ. φυ. ρα,
 ἔ. λο. Δά — — — φνε μ' πο. τα — — μέ,
 ὦχ, σ'σὴ Τρι - χας - τὸ γε. φύ. ρι καὶ Δά. φνε. ε μ'
 καὶ — μυ. ρι. γμέ νε μ', ὦχ, σ'σὴ Τρι - χας - τὸ γε.
 φύ - ρι καὶ Δά. φνε ε μ' καὶ — μυ. ρι - γμέ - νε μ'

Τον.
 ΛΥΡΑ

Τον.
 ΑΣΜΑ

1) στ. α' = στ. β' =

1) Ὁ τριπλός α' ἐκτελεῖται, ὅταν τὸ φθογγόσημον εἶναι τέταρτον ἢ β', ὅταν εἶναι ὄγδοον παρεστιγμένον.

Ἐς σὴ γέφυρα, ἔς σὴ γέφυρα, *Εἰα, Δάφνε μ' ποταμέ,* (δίς)
 ὦχ, ἔς σὴ Τρίχας τὸ γεφύρι, καὶ *Δάφνε μ' καὶ μυριγμένε μ',* (δίς)
 χίλιοι μαστόροι ἔχτιζαν, *Εἰα, Δάφνε μ' ποταμέ,*
 ὦχ, καὶ μύροι μαθητάδες, καὶ *Δάφνε μ' καὶ μυριγμένε μ'.*
 Ὅλον τὴ μέρα ν-ἔχτιζαν κι ἀπὸ βραδὺς χαλάουτον.
 - «Ντό δι'ς με,¹ πρωτομάστορα, καὶ σταίνω τὸ γεφύρι σ'».
 5 - «Ἄν, δίγω σε τὸν κύρη μου, ν-ἄλλο κύρην πὰ 'κ' ἔχω»².

ΣΗΜ.— Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἀπαντᾷ ἡ δοξασία, ὅτι πρὸς στερέωσιν ἀνεγειρομένου οἰκοδομήματος εἶναι ἀναγκαῖα ἢ διὰ θυσίας ἐνταίχισις ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως ἢ ζώου, ἵνα οὕτω ἡ κατοουσομένη ψυχὴ ἀποβῇ φύλαξ τοῦ κτιρίου.

Ἡ λαϊκὴ πίστις αὕτη ὑπόκειται καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ὄσματος τοῦ γεφυρίου τῆς Ἄρτας ἢ τῆς Τρίχας καὶ ἄλλως, διὰ τὴν στήριξιν τοῦ ὁποίου ἔχει ὀρισθῆ νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλια ἢ οὐζυγος τοῦ πρωτομάστορα.

Διὰ τὸ τραγοῦδι τοῦτο, ποῦ εἶναι διαβεδομένον εὐρέως, πλὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τοὺς γειτονικοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς (Ἀλβανούς, Βουλγάρους, Γιουγκοσλάβους, Ρουμάνους) καὶ πέραν τούτων εἰς τοὺς Οὐγγρους κ.ἄ., ἔχουν ἐγερθῆ ἀμφισβητήσεις ὡς πρὸς τὴν ἀρχικὴν σύνθεσιν τοῦ ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται αἱ παραλλαγαὶ τοῦ εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς. (Βλ. πλείονα εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 319-320).

3. ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΝΗΜΑ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2193, σ. 40. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1748, ταιν. 114, Ας)
 Δωδεκάνησος (Ψάριμος).— Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1956

Τραγ.: Εὐαγγελία Τρικίλη (18)

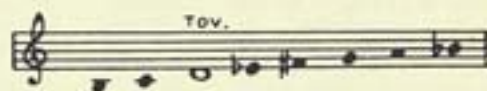
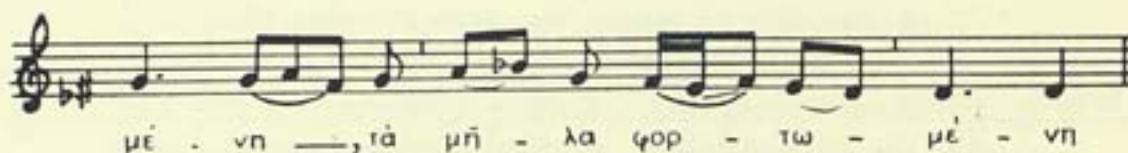
Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. fa² = γέ²

Μη - λί, μω - ρέ-, μη - λί - τσα

πού 'σαι στο - γκρε - μό - Μη. - μό -, μη -

λί - τσα, πού 'σαι - στο γκρε-μό τὰ - μη - λα φορ - τω -

1) τί μου δίσεις. 2) ἄλλον πατέρα δὲν ἔχω.

Μηλι-, *μωρέ, μηλί-τσα*, πού 'σαι στο γκρεμό, (δεις)
 μηλίτσα, πού 'σαι στο γκρεμό τὰ μηλα φορτωμένη,
 τὰ μηλα φορτωμένη,
 τὰ μηλα σου λιμπίστηκα μὰ τὸ γκρεμό φοβοῦμαι.
 — «Σάν τὸ φοβάσαι τὸ γκρεμό, ἔμπα στο μονοπάτι».
 Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε σ' ἓνα ἔρημοκκλήσι.

- 5 Βλέπω σαράντα μνήματα ἀδέρφια κι ἀξαδέρφια'
 βλέπω κ' ἓνα καλόμνημα πιό παρακεῖ λιγάκι'
 δέν τὸ 'δα καὶ τὸ πάτησα ἐπάνω στο κεφάλι.
 'κούω τὸ μνημα νὰ βογγᾷ, νὰ βαριαναστενάζῃ.
 — «Τί ἔχεις, μνημα, καὶ βογγᾷς καὶ βαριαναστενάζεις ;
- 10 Μπᾶς εἶν' τὸ χῶμα σου βαρὺ κ' ἡ πλάκα σου μεγάλη ; »
 — «Δέν εἶν' τὸ χῶμα μου βαρὺ κ' ἡ πλάκα μου μεγάλη
 μόν' ἦρθες καὶ μ' ἐπάτησες ἀπάνω στο κεφάλι.
 Τάχα δέν ἦμουν νιός κ' ἐγώ, δέν ἦμουν παλληκάρι,
 τάχα δέν ἠπιρπάτησα τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι ; »

Β'.

Λ. Α. ἀφ. 1668, σ. 7. (Ε. Μ. Σ. ἀφ. 61, ταιν. 2, Α22, δίσκ. 17, Β3)
 Καππαδοκία (Σινναός). (πρόσφ.). — Γ. Μέγας, Σπ. Περισιτόρης, Πειραιεύς 1950

Τραγ.: Ἑλένη Μαΐδου (48)

Τρόπ. γέ και δύο χρωματ. (τέ — दो = fa — sol). Τον. μι² — φα^{#2}

στο γκρεμό - τὰ μη - λασ' - φορ - τω - μέ - - να.

A *τον.*

B *τον.*

Μηλί-, *μωρέ*, μηλί-τσα πού είσαι στο γκρεμό,
 μηλίτσα πού είσαι στο γκρεμό τὰ μηλα σ' φορτωμένη¹
 τὰ μηλα σου λιμπίζομαι² μὰ τόν γκρεμό σ' φοβομαι.
 - «Σάν τόν φοβάσαι τόν γκρεμό Ελα άπ' τό μονοπάτι».
 Τό μονοπάτι σ' μ' έβγαλε σέ μιά 'ρημοκκλησία'
 5 βλέπω σεράντα μνήματα ν-άδέρφια κι άξαδέρφια.³

Γ'.

Λ. Α. άφ. 2245, σ. 3. (Ε. Μ. Σ. άφ. 1497, ταιν. 96, Αε)
 Κέθηρα.— Ιωάνν. Κασσιμάτης, 'Αθήναι 1956

Τραγ.: Κυπαρισσούλα Κασσιμάτη (48) μετά τών:
 'Εριφίλης Κορωναίου, Σταματούλας Σουφή,
 'Αφγυρούλας Μπούση,
 'Οργαν.: Κώτσος Μαλλάνος (83)' (βιολί)

Τρόπ. γέ (γέ = μι) 1)

♩ ~ 98

A

-ΒΙΟΛΙ

1) χειρ.: φορτωμένα. 2) έπιθυμώ διακαώς. 3) Τό ζήτημα ήχογραφήθη μέχρι τοσ στ. 5. Προς συμπλήρωση του κειμένου βλ. την άνωτίρω Α' παραλλαγήν.

1) 'Η εισαγωγή του βιολιού άνήκει εις τόν τρόπον τοσ do δικτονικών κατά μετάθεσιν της φυσικής βάσεως του εις τόν φθόγγον γέ.

The image shows a page of musical notation. The top ten staves are instrumental, featuring a complex melodic line with many slurs and ties. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The bottom two staves are vocal. The first vocal staff begins with a 'B' time signature change and contains the lyrics: Δὲ στό'πα, Πα - να - γιῶ - ται - να ———, μέ. The second vocal staff continues with: τὸ ———, μέ — τὸ γραμ - μα - τι - κό σου, δε —. There are some additional markings like 'ΑΣΜΑ' and 'ΘΜΑΣ' above the notes.

B
 ΜΙΑ
 ΑΣΜΑ
 Δὲ στό'πα, Πα - να - γιῶ - ται - να ———, μέ
 τὸ ———, μέ — τὸ γραμ - μα - τι - κό σου, δε —
 ΘΜΑΣ

στό 'πα, Πα - να - γιώ - ται - να, μέ τό — μέ —
 τό γραμ - μα - τι - κό σου, ^{ΜΙΑ}σάν - πῆ - ρα - τό, Πα - να - γιώ - ται -
 να, σάν - πῆ - ρα - τόν κα - τή - φο - ρο, σάν - πῆ - ρα τό, ^{ΟΜΑΣ}
 Πα - να - γιώ - ται - να, σάν - πῆ - ρα τόν κα - τή - φο -
 ρο.
 Σάν πῆ - ρα τόν κα...
 A τόν B τόν.

Δέ στό 'πα, Παναγιώταινα, μέ τό, μέ τό γραμματικό σου, (δεις)
 σάν πῆρα τό, Παναγιώταινα, σάν πῆρα τόν κατήφορο (δεις)
 σάν πῆρα τόν κατήφορο τό ὄριο τό μονοπάτι,
 τό μονοπάτι μ' ἔβγαλε σ' ἓνα 'ρημοκκλησάκι,
 πού 'χει σαράντα μνήματα ἀδέλφια καί ξαδέλφια.

- 5 Μά 'να μικρό παράμνημα τριῶ μερῶ θανή 'ταν,
 δέν τό εἶδα καί τό πάτησα ἐπάνω στό κεφάλι.
 Γρικοῦ τό μνημα καί βογγᾶ καί βαριαναστενάζει.
 — «Τί ἔχεις, μνημα, καί βογγᾶς καί βαριαναστενάξεις ;
 μὴν εἶν' τό χῶμα σου βαρὺ κ' ἡ πλάκα σου μεγάλη ; »
 10 — «Δέν εἶν' τό χῶμα μου βαρὺ κ' ἡ πλάκα μου μεγάλη,
 μόν' ἦρθες καί μέ πάτησες ἀπάνω στό κεφάλι.»

ΣΗΜ. — Τό ζσμα υπό τήν μορφήν ταύτην ἀπετελέσθη ἐκ δύο ζσμάτων, ἦτοι τοῦ ἐρωτικοῦ τραγουδιοῦ τῆς Μηλίτσας φορτωμένης μῆλα καί μέ τόν νέον, ὅστις ὀδηγεῖται ἀπό μονοπάτι εἰς τὸ περιβόλι καί β) τοῦ ζσματος μέ θέμα τήν διαμαρτυρίαν καί τὸ παράπονον νεκροῦ ἐκ τοῦ τάφου του πρὸς ὀδοιπόρον, ὁ ὁποῖος χωρὶς νά προσέξῃ ἐπάτησεν ἐπάνω εἰς τὸ μνήμα καί μάλιστα εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἔκειτο ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀποθανόντος.¹

Τό ζσμα μέ τὸ θέμα τοῦτο, δηλ. τῆς φωνῆς τοῦ νεκροῦ ἀπὸ τὸ μνήμα, συνδέεται μέ ἀρχαιοτάτας ἠδη λαϊκὰς δοξασίας² περὶ τῆς συνεχίσεως τῆς ζωῆς ἐντὸς τοῦ τάφου, ὅτω δὲ εἶναι εὐλογος ἐνταῦθα ὁ ἐξοργισμὸς τοῦ νεκροῦ ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις διατάραξε τήν ἡσυχίαν του.

4. ΤΟΥ ΚΡΙΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ

Α΄.

Λ. Α. ἀρ. 1667, σ. 11. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 38, ταιν. 3, Απ, δίσκ. 12, Β1)
Πόντος (Καρασσις), (πρόσφ). — Γ. Μέγας, Σπ. Περιστερῆς, Σπ. Σκιαδαρέσης,
Καλλιθέα Ἀττικῆς, 1950

Τραγ.: Χρῆστος Δημάρχου (50)

Τρόπ. γέ (γέ = sol). Τον. fa[#] = sol²

♩ ∞ 120-132

1|1 Σή - με - - - - ρα - - - - ψάλ - λουν
2| Ψάλ - λει - - - - και - - - - ἡ 'Α -
ἐκ - - - κλη - σιές, σή - με - - - σή -
γιά - - - Σο - ψιά τὸ - μέ - - - τὸ
με - ρα - μο - να - στη - - - - ρια, ψάλ - λει και
μέ - γα - μο - να - στη - - - - ρι μέ δε. καο.
ἡ - - - ψάλ - - - λει και ἡ - - - 'Α -
χτώ - - - μέ - - - δε - καο - χτώ - - - ἀρ.

1) Βλ. Δημ. Πετροπούλου, Τὸ δημοτικὸν τραγοῦδι «Φωνὴ ἀπὸ τὸ μνήμα», Λαογρ., τόμ. 16 (1956/57), σ. 517.

2) Βλ. Ἐθ' ἀν., σ. 525 κ. ἐξ. Βλ. καὶ Ἑλλην. Δ. Τραγ., Α', σ. 327.

για ————— σο - φια ψάλ - - λει.
 χι - - - ε - ρεις μέ ——— δε -

Ton

- Σήμερα ψάλλουν ἐκκλησιῆς σήμε-, σήμε-ρα μοναστήρια,
 ψάλλει καὶ ἡ, ψάλλει καὶ ἡ Ἁγία Σοφία, ψάλλει,
 ψάλλει καὶ ἡ Ἁγία Σοφία τὸ μέ-, τὸ μέ-γα μοναστήρι
 μὲ δεκαοχτῶ, μὲ δεκαοχτῶ ἀρχιερεῖς μὲ δέ-,
 μὲ δεκαοχτῶ ἀρχιερεῖς μ' ἐξη-, μ' ἐξη-νταδυὸ παπάδες.
 Μάννα υἰὸν ἐστόλιζε Σαββάτο τὴν ἡμέραν,
 5 τὴν Κυριακίτσαν τὸ πρωὶ ἔχει ἀτόνα¹ καὶ πάει.
 Σάν τ' ἀκουσεν κ' ἡ ἐκκλησιὰ ρίχνει τὰ κεραμίδια,
 σάν τ' ἀκουσεν κ' ἡ καλογριά...

B'.

Λ. Α. ἀφ. 2256, σ. 154-155. (Ε. Μ. Σ. ἀφ. 1965, ταιν. 130, Β1)

*Ἡπειρος (Σαλονίκη Παραμυθίας).— Σπ. Περιστέφης, 1957

Τραγ.: Βαρβάρα Ἀλεξίου (17)

Τρόπ. γέ καὶ δο πεντατ. (ré=sol καὶ do=fa) 1). Ton. fa \sharp^2 -mi³

$\text{♩} \sim 168$

1) Γιώρ-τημ; δὲν πὰς στὴν ἐκ - κλη-σιὰ, δὲν πὰς νὰ με - τα -
 λά - βης, δὲν πὰς νὰ με-τα - λά - βης. 2) Μάννα μ' ἐ- γὼ ἄ -

1) κῆτόν.

1) Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ᾠσματος ὑποβάλλεται ὡς τονικὴ ὁ φθόγγος sol. Τὸ τέλος τοῦ τρίτου μέτρου, ἡ ἀρχὴ τοῦ τετάρτου καὶ πρὸ παντός ἡ κατάληξις ὑποβάλλουν ὡς τονικὴν τὸν φθόγγον fa.

μάρ-τη-σα, ὁ - ταν ἤ-μουν φαν - τά - ρος, ὁ - ταν ἤ-μουν φαντά-ρος

Τον. Τον.

— «Γιώργη μ', δὲν πὰς στὴν ἐκκλησιά, δὲν πὰς νὰ μεταλάβης ;
δὲν πὰς νὰ μεταλάβης».

— «Μάννα μ', ἐγὼ ἀμάρτησα, ὅταν ἤμουν φαντάρος,
ὅταν ἤμουν φαντάρος».

Ὅλοι ἐδέσαν τ' ἄλογα σὲ λειμονιάς κλωνάρι
κ' ἐγὼ πῆγα καὶ τό 'δεσα σὲ μαυρομάτας μνήμα.

5 Μὰ τ' ἄλογο ἦτανε ξυπνὸ καὶ σκάβει μὲ τὰ πόδια,
βγάζει τὴν κόρη ζωντανὴ καὶ σαβανοδεμένη.

Ἄλλοι φιλοῦσαν τὸ σταυρὸ κι ἄλλοι τὴν Παναγία
κ' ἐγὼ πῆγα καὶ φίλησα στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλια».

Γ'.

Λ. Α. ἄρ. 2258, σ. 190. (Ε. Μ. Σ. ἄρ. 2184, ταιν. 151.Α10)
Πελοπόννησος (Ζάχουλη Κορινθίας). — Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ. : Ἑλένη Καμπέση (30)

Τρόπ. γέ. Τον. μι² = γέ²

Γιῶρ - γομ', δὲν πὰς — τὸ με - λα - χρι - νό —, Γιῶρ -

γομ', δὲν πὰς - στὴν - ἐκ - κλη - σιά - Γιῶρ - γομ' — δὲν

πὰς - στὴν ἐκ - κλη - σιά, δὲν πὰς — νὰ κοι - νω - νή - σης.

Τον.

— «Γιώργο μ', δέν πάς, τὸ μελαχρινό, Γιώργο μ', δέν πάς στὴν ἐκκλησιά,
Γιώργο μ', δέν πάς στὴν ἐκκλησιά, δέν πάς νὰ κοινωνήσης ; »

— «Μάννα μ', ἐγὼ κολάστηκα στὸν πόλεμο ποὺ πῆγα·

ν-δλοι δένουνε τ' ἄλογα σὲ λειμόνιας κλωνάρι
κ' ἐγὼ δένω τὸ γρίβα μου σὲ μαυρομάτας μνήμα.

- 5 Τ' ἄλογο μὲ τὰ πόδια του καὶ μὲ τὰ πέταλά του
βγάξει τὴν κόρη ὀλόσωμη καὶ νεκροστολισμένη·
δλοι φιλοῦνε τὸ σταυρὸ κ' ἐγὼ τὰ μαῦρα μάτια».

ΣΗΜ.—Υπόθεσις τοῦ ἔξαυτος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις ὑπὸ νέου εἰς τὴν μητέρα του τοῦ θανασίμου ἀμαρτήματός του, τῆς συνειρέσεως αὐτοῦ μὲ νεκρὰν κόρην, ποὺ μόλις εἶχε ταφῆ.

Τὸ θέμα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν καὶ ἄλλων λαῶν εἶναι πολὺ παλαιόν, γνωστὸν ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα εἰς τὸν μῦθον περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τὴν νεκρὰν Πενθεσίλειαν.

Παλαιότερα καταγραφή τοῦ τραγουδιοῦ τούτου διεσώθη εἰς κώδικα τῆς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐκ τοῦ 17ου αἰῶνος. (βλ. Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 325-26).

5. ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2193, σ. 357-358. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1760, ταιν. 4, Β4, 114, Α16)

Δωδεκάνησος (Μεγάλον Χωρίον Τήλου).— Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1956

Τραγ.: Ἄννα Γιαννίκου (84)

Τρόπ. μι. Τον. $do \#^2 = mi^2$

1 ν' Ἀ - ι μ' Ἄι - Γιώργη μ' Ἄ - ι μ' Ἄι - - Γιώ - ν' Ἀ - ι μ' Ἄι
Γιώργη ἄ - ψέν - τη - μου καὶ ψα - - ρο - κα. καὶ
ψα - ρο. καὶ ψα - - ρο - κα. βαλ - λά - ρη,
2 στὴ δό - ξαν του, στὴ δό - ξαν του ...

- ν-“Αι μ’, “Αι Γιώργη μ’, “Αι μ’ Γιώ-, ν-“Αι μ’, “Αι Γιώργη, αφέντη
 μου καί ψαροκα-, καί ψαρο-, καί ψαροκα-βαλλάρη,
 στη δόξαν σου¹, στη δόξαν σου, στη δόξαν σου,
 στη δύναμη θέλω ν’ ανεθιβάλω
 μά τὸ θεριὸν ποὺ σκότωσες², τὸν δράκον τὸν μεγάλο,
 ποὺ τὸ ‘χαμε³ στὸν τόπο μας σ’ ἓνα βαθὺν πηγάδι
 5 κι ἀνθρώπους τὸ ταΐζαμε κάθην πρωτὶ καὶ βράδυ.
 Καὶ μιὰ φορά ‘ἐν τοῦ δώσαμε ἀνθρωπο νὰ δειπνήση,
 σταλιά νερό δὲν ἄφινε τὴ χώρα νὰ δροσίση.
 ‘Ερρίξαμε τὸ μπουλετί⁴ κι ὁ,τινος ἦτο πέσει,
 ἔστελλεν τὸ παιδάκιν του τοῦ λιονταριοῦ πεσκέσι⁵
 10 κ’ ἐξέπεσεν τὸ μπουλετί⁴ σὲ μιὰ βασιλοπούλα
 ἀπὸ τὴν εἶχε ὁ κύρης τῆς μοναχορηγοπούλλα.
 Πολὺς λαὸς μαζεύτηκε ἔμπρὸς στὸ βασιλέα.
 – «Γιὰ στεῖλε τὸ παιδάκι σου, γιὰ στέλλομεν ἑσένα».
 – «Στολίστε τὸ παιδάκι μου καὶ κάμετέ το νύφη
 15 καὶ πάρτε το τοῦ λιονταριοῦ πεσκέσι νὰ δειπνήση».
 Πολὺς λαὸς μαζεύτηκε καὶ πᾶν’ τῆνε στὴ βρύση,
 δὲν ἤξερε ἢ βαρειόμοιρη πὼς ἤθειλ’⁶ ἄ⁷ γυρίση.
 Κι ὁ “Αἰς Γιώργης ἔκουσε, τρέχει τὰ τῆνε σώση,
 ποὺ τὸν πικρὸν τῆς θάνατον νὰ τῆνε λευτερώση.
 20 – «Φῦε, ξενάκι μου, ἀπ’ ἐδῶ, νὰ μὴ σὲ φάη κ’ ἑσένα
 αὐτὸ τὸ ἄγριο θεριὸ ποὺ θὲ νὰ φάη ἐμένα».
 – «Σώπα, κόρη μου, μὴ χολιῶς καὶ μὴν τὸ πῆς σὲ ἄλλο
 κ’ ἐγὼ σκοτώνω τὸ θεριὸ καὶ ἀπ’ αὐτοῦ σὲ βγάλλω.
 Λιγάκι θέ’ νὰ κοιμηθῶ πάνω στὰ γόνατά σου».
 25 – «Ἔτσι τὸ λές, στρατιώτη μου, νὰ μὲ παρηγορήσης⁸
 κι δν-τανε βγαίνη τὸ θεριὸ, θὰ φύγης νὰ μὲ ‘φήκης».
 Μ’ δν-τανε βγαίνη τὸ θεριὸ τὰ δρη σιγοτρέμα
 κ’ ἡ κόρη ἀπὸ τὸ φόβο τῆς φώναξε: ἄχ! ἐμένα!
 – «Σήκου, σκότωσε τὸ θεριὸ ποὺ λές νὰ μὴ φοβοῦμαι».
 30 Σηκώνεται ἀνατολικά καὶ κάνει τὸ σταυρό ν-του,
 μιὰ κονταριά τοῦ ‘πέταξε καὶ κόβγει τὸ λαιμὸ ν-του

1) χειρ.: του. 2) χειρ.: σκότωσε. 3) χειρ.: ‘χαμε. 4) κληρος. 5) Ὁ στίχος προστέθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾠσματος κατὰ τὴν παραλλ. ἐκ Ρόδου (Λαογρ., τόμ. 11 (1934/37), σ. 222 ἀρ. 3, στ. 10). 6) ἤθελε νά. 7) θέλω. 8) Ὁ στίχος προστέθη ἐξ ἑτέρου ᾠσματος, βλ. ἀνωτ. σημ. 5, στ. 37.

- Καί ξαναπαίζει του ἄλλη μιά, τὴν κεφαλὴν του παίρει
 κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὸ φόβο ν-της ἐφώνηξε: « Ἄι Γιώργη».
 Ὁ Ἄις Γιώργης ἔκουσε πολὺ τοῦ βαροφάνη.
- 35 – «Κόρη, ποῦ τὸ ἔβρες τ' ὄνομα, αὐτὸ π' ἀνεθιβάλλεις;»¹
 – «Τὴν ὥρα ποῦ κοιμούσουνε ἐπέρνα 'ν'² περιστέρι
 κ' ἔγραφε τίμιο σταυρὸ εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι.
 Γιὰ πέ μου, στρατιώτῃ³ μου, πῶς λέει τ' ὄνομάν σου
 καὶ νὰ σοῦ κάμη ὁ κύρης μου χάρι στὴν ἀφεντιά σου».
- 40 – «Ἄι Γιώργης γράφομαι ἀφ' τὴν Καππαδοκία.
 Σὰ θέ⁴ νὰ κάμη κάλεσμα, νὰ χτίση μιὰν ἐκκλησία
 γύρου, τριγύρου κόνισμα, στὴν μέσην Ἄι Γιώργης.

B'.

Λ. Α. ἀρ. 1665Γ', σ. 81-84. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 141, ταιν. 4Βι, δίσκ. 34Αι)

Μικρὰ Ἀσία (Ἰκόνιον), (πρόσφ.).— Δημ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης, Ἰωάννινα, 1951

Τραγ. : Ἐλένη Δημητριάδου⁴³
 Ζωή Στρατόγλου (48)

Τρόπ. γέ. (γέ = μι)

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 3/8. It consists of three staves of music. The first staff begins with a tempo marking of $\text{♩} = 160$. The lyrics are written below the notes.

Ἄ - γιε μου Γιώ - γη - ρ - φέν - τη μου καὶ πρω - το -
 κα - θαλ - λά - ρη, ἄρ - μα - τω - μέ - νος με σπα -
 δι καὶ με χρυ - σὸ κον - τὰ - ρι

Ἄγιε μου Γιώργη, ἀφέντη μου καὶ πρωτοκαβαλλάρη,
 ἄρματωμένος με σπαθί καὶ με χρυσὸ κοντάρι.

Ἄγιος εἶσαι στὴ θωριά, ἅγιος καὶ στὴ νιότη,
 παρακαλῶ, βοήθη με, ἅγιε μου στρατιώτη

5 ἀπὸ τὸ ἄγριο θεριὸ καὶ δράκοντα μεγάλο

1) αὐτὸ ποῦ ἀναφέρεις. 2) ἐντ. 3) χερ.: βασιλέα. 4) ἐάν θῆλ.

Ἐν' ἡ νά τοῦ δώσουν ἄνθρωπο κάθε πρωτῆ καὶ ἄλλο.
 Μιά μέρα δὲν τοῦ δώσανε ἄνθρωπο νά δειπνήσῃ,
 νερό πλέον δὲν ἔδωσε στή χώρα νά δροσίσῃ.
 Κληροὶ ἐτότες ρίξανε, τίνος θέλει νά πέσῃ·
 10 καὶ ἔπεσε τὸ μπουλατί¹ εἰς τὴν βασιλοπούλα
 σποῦ τὴν εἶχ' ἡ μάννα της μόνη καὶ ἀκριβούλα.²

ΣΗΜ. — Τὸ θέμα τοῦ ᾄσματος, ὁ φόνος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ δράκοντος ποὺ ἠμποδίζε τὴν ὕδρευσιν πόλεως καὶ ἡ σωτηρία τῆς βασιλοπούλας ἡ ὁποία εἶχεν ἔκτεθῆ ὡς βορά εἰς αὐτόν, ἀπαντᾷ καὶ ὡς διήγησις ἤδη ἀπὸ τὸν 12ον αἰῶνα εἰς τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου.

Τὸ ἐπισόδιον τοῦτο τῆς δρακοντοκτονίας ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μῦθον τοῦ Περσείως περὶ τῆς διασώσεως παρ' αὐτοῦ τῆς Ἄνδρομέδας ἀπὸ τεράστιον κῆτος. Ἀπὸ τὸν μῦθον τοῦτον, ὁ ὁποῖος κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους δειτηρεῖτο εἰς τὸν λαὸν τῆς Καππαδοκίας, φαίνεται, ὡς ὑπεστήριξεν ὁ Ν. Γ. Παλίτης³, ὅτι θὰ διεμορφώθῃ τὸ ᾄσμα εἰς τὴν ἀρχικὴν του μορφήν. (βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 335).

6. ΠΙΣΤΗ ΣΥΖΥΓΟΣ (ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ)

Λ. Α. ἀρ. 2256, σ. 146-147. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1842, ταιν. 123, Α4)

⁴ *Ἦμνος (Σέλιανη Παραμυθίας)*. — Σπ. Περιστέρης, Ἦγουμενίτσα 1957.

Τραγ. : Κωνστ. Οἰκονομίδης (34)

Τρόπ. ré πεντατον. (ré = la). Τον. ∞ la[♯] = la[♯]

(♩ ~ 154 - 170)

Ἐ - ξέ. φε. ξε —, ἄ - ι μωρ' Γιού. λα
 μου, — ἔ - ξέ. φε - ξε — — — — — ἡ. γί. ἄ να. το -
 λή —, ὦ . - ρή κον - - τή κο - πέλ. λα,

1) χεῖρ. : ἡ. 2) χεῖρ. : στὰ μπουλατιά ὁ κληρὸς. 3) Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κειμένου (στ. 12-49) παραλείπεται, ὡς μὴ διαφέρων οὐσιωδῶς κατὰ τὸ περιχόμενον τοῦ κειμένου τῆς ἀνωτέρω (Α') παραλλαγῆς. 4) Βλ. εἰς Λαογρ., τόμ. 4 (1912/13), σ. 219 ἐξ.

1) Τὰ ἐντὸς παρενθίστων φθογγόσημα ἐτίθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μέτρου. Βλ. Α' μέτρον Γ' ὄγρῳ.

καί — πά - ειη — πού. λια γιό.μα, ω ρή κον -
 τή — κο. πέ -λα, πᾶ - ρε τή — ρό. κα κ' ἔ. λα.

Τον

Ἐξέφεξε, ἄι μωρὸ Γιούλα μου, ξέφεξε ἡ γλ-ἀνατολή,
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα, καὶ πάει ἡ πούλια γιόμα'
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα,
 πᾶρε τὴ ρόκα κ' Ἐλα.

Πᾶν' τὰ πουλά-, μωρὸ Γιούλα μου, πᾶν' τὰ πουλά-κια στὶς βοσκές,
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα, καὶ οἱ ἔμορφες στὸ πλύμα'
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα,
 πᾶρε τὴ ρόκα κ' Ἐλα.

Παίρνω κ' ἐγώ, ἄι μωρὸ Γιούλα μου, παίρνω κ' ἐγώ τὸ μαῦρο μου,
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα, καὶ πᾶ' νὰ τὸν ποτίσω,
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα,
 πᾶρε τὴ ρόκα κ' Ἐλα.

Βρίσκω τὴν κό-, ἄι μωρὸ Γιούλα μου, βρίσκω τὴν κό-ρη πού' πλενε,
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα, τ' ἀντρός της τὰ μαντήλια.
 ὠρὴ κοντὴ κοπέλα,
 πᾶρε τὴ ρόκα κ' Ἐλα.

ΣΗΜ. — Ὑπόθεσις τοῦ ᾄσματος εἶναι ἡ ἐπιστροφή ξενιτεμένου συζύγου, μετὰ μακροχρόνιον ἀπουσίαν, πλησίον τῆς γυναικὸς του, ἢ ὁποῖα κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν των (εἰς τὴν βρύσιν, τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ ἢ εἰς τὸν δρόμον κλπ.) δυσκολεύεται νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Αὕτη δὲμος πεῖθεται, ὅτι εἶναι ὁ ἀνδρᾶς της, διὰ τῆς ἀπεκάλυψε γνωρίσματα τοῦ σώματος (σημάδια τοῦ κορμιοῦ της) καὶ τῆς οἰκογενειακῆς των ἐστίας (τοῦ σπιτιοῦ).

Τὸ θέμα τοῦτο τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ παλαιόν, διότι εὑρίσκεται ἤδη εἰς τὴν Ὀδύσσειαν (ψ, 116 κ.ἑξ.) εἰς τὸν ἀναγνωρισμὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς ὑπὸ τῆς Πηνελόπης κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ἰθάκην, ἀπαντᾷ, πλὴν τοῦ πανελληνίου ᾄσματος τούτου, καὶ εἰς τραγοῦδια ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Φαίνεται δέ, ὅτι τὸ θεματικὸν στοιχεῖον τοῦτο διασώζεται εἰς τὴν δημώδη ποίησιν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων (βλ. πλείονα εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 360-361, ἐνθα δημοσιεύονται πληρέστεραι παραλλαγαὶ τοῦ ᾄσματος).

7. Η ΑΠΙΣΤΗ ΣΥΖΥΓΟΣ

Α'.

Λ. Α. άρ. 1668, σ. 12. (Ε. Μ. Σ. άρ. 64, ταιν. 2, Αα, δίσκ. 12Αα)

Καππαδοκία (Σινασός). (πρόσφ.)— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρης, Σπ. Σκιαδαρέσης, Πειραιεύς 1952.

Τραγ.: Βασιλική Ίωαννίδου (60)

Τρόπ. γέ και δο¹⁾. Τον. μι²— γέ² = γέ²— δο²

1 Τρεῖ ἄρ - χον - τες κα - θού - σα - νε
 σ' ἕ - ναν - κα - λὸ τρα - πέ - ζι.
 2 ὁ εἷς - καυ - κιό - ταν - τ' ἄ - σπραν του κι ἄλ -
 λος τὴ φο - ρε - σιά του.

Τρεῖ ἄρχοντες καθούσανε σ' ἕναν καλὸ τραπέζι.

Ὁ εἷς καυκιόταν τ' ἄσπραν του κι ἄλλος τὴ φορεσιά του
 κι ὁ Μαυροζῆς καυκιόντανε, καυκιόνταν τὴν καλή του.«Σώπα, σώπα, κύρ Μαύρουζη, καὶ μὴ πολὺ καυχιώσης.»³5 Καλὴ ν-εῖναι² μπροστά σ' καλὴ κι ὀπίσω σέ χαλάει³ *

1) Τὸ Α' μέρος τῆς μελωδίας ἀνήκει εἰς τὸν τρόπον τοῦ γέ, τὸ δὲ Β' εἰς τὸν τρόπον τοῦ δο.

1) Ὁ στίχος παρελήφθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾠματός ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Σινασοῦ (Paul de Lagarde, Neugr. aus Kleinasien, Göttingen 1886, σ. 37, άρ. 34, στ. 4). 2) χειρ.: εἶσαι. 3) Πληρες τὸ κείμενον τοῦ ᾠματος βλ. εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 364-65.

B'.

Λ. Α. άρ. 2305, σ. 122. (Ε. Μ. Σ. άρ. 3231, ταιν. 218, Β14)
 Εύρυτανία (Λάσπη).— Σπ. Περιστέρης 1959

Τραγ.: Βασιλική Νείλα (67)

Τρόπ. γέ χρομ. Τον. si¹ = γέ¹

♩ ∞ 88

1
 Μιά - λυ - - , μα - ρή - - , μιά - λυ - μιά -
 λυ - - γι - - ρή - - κοι - μώ - τα -
 νε, **B** αί - ντι, μιά - λυ - γι - ρή - κοι - μώ - τα -
 νε στ'άν - τρός - της τις άγ - κά - α - λες, στ'άν - -
 τρός - - της τις άγ - κά - λες **B** κιό
 2
 ü - - πνος δέν - τής - πά - γι - νε - , κιό -
 ü - - πνος δέν τής πά - α - ει κιό -
 ü - - πνος δέν - - τής - πά - ει

Τον.

Β. Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΠΛΑΝΟΓΙΑΝΝΟΣ

Α'.

Λ. Α. άρ. 2362, σ. 69. (Ε. Μ. Σ. άρ. 4812, ταιν. 295, Λα)
Μακεδονία (Μεγ. Παναγιά Χαλκιδικής). — Στ. Καρακάσης, 1960.

Τραγ.: 'Απόστ. Σαμαράς (38), Στέργ. Μαργαρίτης (28),
'Ιωάνν. 'Αδραχτάς (35)

Τροπ. γέ. Τόν. fa³ = γέ³

Άι - ντε, Μά - ρω μ' -, νά - πᾶ - - με, ἄι -
ντε, Μά - ρω μ' -, νά - πᾶ - με γιὰ - γιο - λού - λου - ου -
δα - - γιὰ - γιο - λού - λου - δα - - γιὰ - ἴν - τοα - γιὰ - λου -
λού - - δα -, γιὰ ἴν τοα - γιὰ - λου - λού - δα -, γιὰ τριαν -
τά - φυ - υλ - λα -, γιὰ τριαν - τά - φυλ - λα - -

Τον.

-ε* Άίντε, Μάρω μ', νά πᾶμε, ἄιντε, Μάρω μ', νά πᾶμε,
γι' ἀγιολούλουδα, γι' ἀγιολούλουδα,
γιὰ ἴντσα¹, γιὰ λουλούδια, γιὰ ἴντσα, γιὰ λουλούδια,
γιὰ τριαντάφυλλα, γιὰ τριαντάφυλλα».

1) εἰς τὰς ἐπομένους στροφάς ἡ ἀρχὴ ἐκτελεῖται μὲ ἀρσιν τετάρτου. Βλ. φθογγόσημον ἐντὸς τῆς παρενθίσσεως.

1) ἴα, μανεξίδες.

- «Σύρτε, κουρτσούδια μ', σύρτε, 'γώ δὲν ἔρχομαι·
 5 φοβοῦμ' ἀπὸ τὸ Γιάννη τὸν Πλανόγιαννο
 πὸυ πλάν'ει ' τὰ κορίτσα καὶ τίς ἔμορφες·
 μέ πλάνεσε κ' ἐμένα καὶ δὲν ἔρχομαι.»
 —«'Αἴντε, Μάρω μ', νὰ πάμε Γιάννης δὲν 'ναι ἐδῶ·
 ν-ὸ Γιάννης πάει στὴν Πόλη καὶ δὲν ἔρχεται».
 10 Σὰν κίνησαν καὶ πᾶνε ὡς τὰ Κρυὰ νερά,
 τότε Γιάννης τῆς λέγει καὶ τῆς μαρτυρᾷ.
 —«Μάρω μ', ἂν διῆς τὸ Γιάννη, τί θὰ ἔκανες ;»
 —«'Εγὼ θὰ 'δῶ τὸ Γιάννη, πᾶω νὰ σκοτωθῶ».
 —«Μάρω μ', ἐγὼ 'μαι ὁ Γιάννης ὁ Πλανόγιαννος».

ΣΗΜ.— Θέμα τοῦ ᾄσματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Ἥπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν, εἶναι ἡ ἐξαπάτησις τῆς Μάρως, κόρης φρονίμου καὶ συνετῆς ἀπέναντι τῶν νέων. Τὸ τραγούδι τοῦτο εὐρίσκεται εἰς συνάφειαν μὲ τὸ μὲ παρόμοιον περιεχόμενον πανελλήνιον ζῆσμα τοῦ Χατζζανῆ καὶ τῆς Ἡλιογέννητης (βλ. εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 403-405. Ἐνταῦθα εἰς σελ. 404-405 παρατίθεται πληρεστέρα παραλλαγή ἐκ Δυτικῆς Μακεδονίας).

B'.

Λ. Α. ἀρ. 2154B', σ. 4-5 (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 967, ταιν. 59, Α3)

Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).— Δημ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης 1955

Τραγ.: Χαράλ. Τσότσης (55), Ἀπόστ. Καλαμάς (15)

Γεώργ. Περβανᾶς (44), Γεώργ. Καζαρίδης (21)

Τρόπ. γέ πεντατον. (ré = la). Τον. la

1) πλανεύει. 2) Μεταξὺ τῶν στίχων 7-8 ἔδονται οἱ κατωτέρω στίχοι, οἵτινες ἔχουν παρεμβληθῆ ἀπὸ ἄλλο τραγούδι.

Ὅντας κινήσει νὰ ὄτω μαῦρα τὰ βουνά
 καὶ ὄντας γυρίσει πίσω λάμπουν θάλασσες.

1) Ὁ πικέτης τοῦ κλαρίνου παρῆλειπεν ἐνταῦθα ἕκ λήθους ἕν ὀλόκληρον μέτρον, βλ. ἐκπάλειψιν τῆς ἰδίας μελωδίας μετὰ τὴν πρώτην στροφὴν.

Αι - ντε Μά - ρω στο πη - γά - δι, αι - ντε για - νε - ρό, μω - ρέ, αι - ντε Μά - ρω στο πη - γά - δι
 αι - ντε για νε - ρό, αι - ντε για - νε - ρό.

ΚΛΑΡΙΝΟ

Αρχή 3^{ης} επαναλήψεως της μελωδίας υπό του κλαρίνου.

A τον. B τον.

“Αιντε, Μάρω, στο πηγάδι, αιντε για νερό,
 μωρέ, αιντε, Μάρω, στο πηγάδι, αιντε για νερό, αιντε για νερό.
 Καρτερείτε, αδερφοῦλες, για να ζαλωθῶ¹
 μωρέ, καρτερείτε, αδερφοῦλες, για να ζαλωθῶ, για να ζαλωθῶ,

1) ζαλώνω = φορτώνω.

τή βαρέλα νά ζαλώσω και τὸ μαστραπά, '
 μή 'ν' ὁ Γιάννης στὸ πηγάδι ὁ Πλανόγιαννος,
 5 ποὺ πλανεύει τὰ κορίτσα και τὶς ἔμορφες,
 ποὺ μ' ἐπλάνεψε κ' ἐμένα και δὲν ἔρχομαι.

9. ΚΟΡΗ ΤΑΞΙΔΕΥΤΡΙΑ

Λ. Α. ἀρ. 2157, σ. 219. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1342, ταιν. 82, Α11)

Θάσος (Καλή Ρίχη).— Δ. Α. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, Καβάλα 1955

Τραγ.: Ἄννα Ἀργυρίου (40)

Στέλιος Οἰκονομίδης (42)

Τρόπ. fa και ré. Τον. ré² - si¹ = fa² - ré²

(1) $\sim 152-160-168-184$

Μιά κό - ρηά - πό - τὶς ὀ - μορ -
 φες - κιὰ - πό τὶς μαυ - ρο - μά - τες θέ -
 λει - νὰ - πιά -, γειά σας βρὲ - παι - διὰ, θέ -
 λει - νὰ - πιά - ση πέ - ρα - σμα.

A Τον. A B Τον. B

Μιά κόρη ἀπὸ τὶς ἑμορφες κι ἀπὸ τὶς μαυρομάτες
 θέλει νὰ πιά-, γειά σας, βρὲ παιδιά,
 θέλει νὰ πιά-ση πέρασμα νὰ πάη στὴν Ἀλεξάντρα.
 Δίνει 'κατὸ βενέτικα ναθλο γιὰ τὸ καράβι

1) ὁμοίον μεταφορᾶς ἑγγών.

2) Τὸ μέτρον $\frac{4}{4}$ δίδει νὰ μετρηθῆ εἰς δύο κινήσεις. Δίσσημον θέσειν και δίσσημον ἔσσειν. Περὶ τοῦ μέτρον τούτου βλ. εἰς Εἰσαγωγὴν περὶ μέτρον.

- κι άλλα τρακόσια τέσσαρα, νά πά' με τήν τιμή της.
- 5 'Κόμα δέν καλοξέβηκε δεξω άπ' τό λιμάνι
κι ό ναύτης παραλόγιαζε, πάει νά τήν πειράξει.
Κ' ή κόρη άπό τό φόβο της κι άπό τήν έντροπή της
λιγοθυμιά τήν έπιασε και πέφτει και πεθαίνει.
'Απ' τά μαλλιά τήν πιάσανε, στό πέλαγος τήν ρίχνουν.
- 10 Τήν πήρανε στά ρέματα, τήν πάν' στην 'Αλεξάντρα.
Βγήκανε οι 'Αλεξαντρινές νά πάν' νά σεργιανίσουν
και βρήκαν τό λιγνό κορμί στον άμμο ξαπλωμένο.
- «Γιά δές κορμί γι' άγκάλιασμα, μέση σαν δαχτυλίδι
τσαί δάχτυλα μασουρωτά, νά σούρνουν τό κοντύλι.»¹

ΣΗΜ.— Τό τραγοόδι, γνωστόν κυρίως εις τας νήσους, φαίνεται, ότι διεμορφώθη εις τήν σημερινήν του μορφήν εις τας Κυκλάδας, πιθανόν εις τήν 'Αμοργόν, μετά τόν 15ον ή 16ον αιώνα.

Τούτο διεπλάσθη κατά τόν Στίλπ. Κυριακίδη² άπό άρχαίαν παράδοσιν τήν όποίαν αναφέρει ό τραυμαίος συγγραφεύς Βαλέριος Μάξιμος. Κατ' αύτήν ή 'Ελληνίς 'Ιπώ συνελήφθη αιχμάλωτος εις έθνικόν πλοίον, όπου, εύρεθείσα αύτη εις κίνδυνον νά χάση τήν τιμήν της, έπροτίμησε νά ριφθί εις τήν θάλασσαν' (βλ. πλείονα εις 'Ελλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 446).

ΙΟ. ΤΗΣ ΑΠΑΡΝΗΜΕΝΗΣ

Α'.

Λ. Α. άρ. 2305, σ. 126. (Ε. Μ. Σ. άρ. 3234Α, ταιν. 218, Β1α)
Εύρεται (Λόση).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ.: Βασιλική Νεΐλα (67)

Τρόπ. γέ μετά χροάς Δ'. Τον. Ια¹ = γέ². 1)

1) ν-Αύ-του ψη - λά πού περ-πα - τεις, φιγ - γά - - - - ρι-φιγ -
- γά - ρι, ώ-ρέ, κι χα - μπη-λά - πού - φέγ-γεις, φιγ-γα -

1) Οι δύο τελευταίοι στίχοι με γλωσσικήν άπλοποίησην προσετίθησαν προς συμπλήρωση του ξοματος εκ της παραλλ. εξ Αιγίνης (Λαογρ., τόμ. 8 (1921/25), σ. 102-103, άρ. 27, στ. 17-18). 2) Βλ. σχετικήν μελέτην του εις *Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier*, τόμ. I, Athènes 1956, σ. 333-36.

1) Βλ. εις Εισαγωγήν κεφ. περί τρόπων.

ρά - - - κι - μου - και γιέ μου, ² μή - να ει - δεσ - τον - ά -
 σί - κη - μου, φιγ - γά - - - - - ρι - φιγ - γά ρι -, ώ - ρέ, κι
 τον - κα - λύ - τι - ρό μου, φιγ - γα - ρά - - κι μου - κι γιέ μου -,
³ σέ - τί - τα - βέρ - νες κά - θι - τι, φιγ - -
 γά - - - - - ρι - φιγ - γά - ρι,

Tov.

- ν-Αύτοῦ ψηλά ποῦ περπατεῖς, *φιγγάρι, φιγγάρι,*
 ὦρέ, κι χαμπηλά ποῦ φέγγεις,
φιγγαράκι μου και γιέ μου,
 μήνα εἶδες τὸν ἀσίκη μου, *φιγγάρι, φιγγάρι,*
 ὦρέ, κι τὸν καλύτιρό μου
φιγγαράκι μου και γιέ μου,
 σέ τί ταβέρνες κάθιτι, ὦρέ, σί τί γιουμάτα πίνει,
 τίνος ἀχείλι τοῦ μιλάει και τὸ δικό μου σκάει,
 5 τίνος ματάκια τὸν τηροῦν και τὰ δικά μου κλαῖνε,
 τίνος χιράκια τὸν κερνοῦν κι τὰ δικά μου τρέμουν.
 Θέλω νὰ τοῦν καταραστώ και πάλε τὸν λυπᾶμαι·
 ν-ἀπὸ ψηλά νὰ γκριμιστῆ και χαμπηλά νὰ πέση,
 σάν τὸ γυαλί νὰ ραγιστῆ, σάν τὸ κερί νὰ λειώση.

B'.

Λ. Α. άφ. 2214, σ. 118-119. (Ε. Μ. Σ. άφ. 1681, ταιν. 108, Α19)

Πελοπόννησος (Άγ. Πέτρος Κυνουρίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος 1956

Τραγ. : Έλ. Μαρκαντέ (28)

Όργαν. : Πέτρο. Τσιώκης (βιολί) (70)

Παναγ. Σφήκας (λαούτο) (50)

Τρόπ. μι και ρέ. Τον. σι' - δο' = μι' - ρέ' //

216

ΒΙΟΛΙ

Α

Ά - μάν, Ό - λοι - τον - ή - λιο τον

ΒΙΟΛΙ

ή - λιο τον - κοι - τοῦν -

Β

Ό - λοι - τον ή - λιο

τον - κοι τοῦν - πού πάει - νά βα - σι - λέ - ψη.

A Ion

B Ion

Άμάν, ðλοι τόν ήλιο, τόν ήλιο, τόν κοιτοῦν,
 ðλοι τόν ήλιο τόν κοιτοῦν πού πάει νά βασιλέψη.
 Άμάν, κ' ή κόρη όπδχει, ν-όπδχει τόν καημό,
 κ' ή κόρη όπδχει τόν καημό τή θάλασσ' άγναντεύει.

1) Αί δύο τονικαί αὔται τοῦ ξοματος ὁμοιάζουν μέ ἀναλόγους εἰς μελωδίας τοῦ ἄου ἤχου τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησ. μουσικῆς.

ν' Αμάν, βλέπει καράβια, καράβια κ' ἔρχονται
 βλέπει καράβια κ' ἔρχονται, βαρκοῦλες κι ἀρμενίζουν.
 ν' Αμάν, κατέβα, μάννα, μαννούλα, ρώτα τα,
 κατέβα, μάννα, ρώτα τα και ξαναρώτησέ τα'

- 5 μὴν εἶδαν τὸν ἀσίκη μου, τὸν ἀγαπητικό μου.
 Σὲ τί τραπέζια τρώει ψωμί, σὲ τί ταβέρνες πίνει'
 τίνους χεράκια τὸν κερνοῦν καὶ τὰ δικά μου τρέμουν'
 τίνους ματάκια τὸν κοιτοῦν καὶ τὰ δικά μου κλαῖνε.
 Θέλω νὰ τὸν καταραστώ καὶ πάλι τὸν λυποῦμαι :
- 10 Νὰ πέση ἀπὸ τὸ λάχανο ἀπάνου στοῦ μαρούλι,
 σὰν τὸ γυαλί νὰ ραῖσῃ, σὰν τὸ κερὶ νὰ λειώση.

Γ.

Λ. Α. ἀρ. 2154B, σ. 88-89. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1040, ταιν. 62, Λα)
 Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης). — Δημ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης 1965

Τραγ.: Πηνελόπη Λιάτου (41)

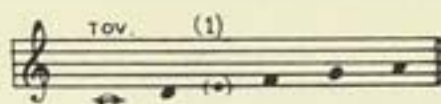
Τρόπ. δο πεντατον. Τον. γέ = δο.

Κο - - ρά - σιο ν. ἔ - - τρα - -
 γού. ὀη - σε - - , μα - ρή Γιού - λα μου - - ,
 σέ πί - - τρι - νο γε - - ψύ - - ρι.
 Γιού - λα Πα - να - γιού. λα μου - - ,

1) Παρὰ τὴν ἀσάθειαν εἰς τὸ ἄσμα τῆς ρυθμικῆς ἀγωγῆς διακρίνεται σαφῶς ἡ ρυθμικὴ μορφή του, ἐπιχω-
 ριάζουσα εἰς πλείστα ἄσματα τῆς περιοχῆς ταύτης.

2) Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ τραγουδίστρια ἐξετέλεσεν ὄγδοον ἀντὶ τοῦ τετάρτου πὺλ ἴθισα πρὸς συμπλήρωσιν
 τοῦ ρυθμοῦ.

σέ - πέ - τρι - νο γε - φύ - ρι,
 Γιούλα Πα - να - γιούλα μου,
 2 και τό - γε - φύ - ρι
 ρά - γι - σε μα - ρή Γιούλα μου,
 κι ό πο - τα - μός στα - μά - τ'σε
 Γιούλα Πα - να - γιούλα μου
 κι ό πο - τα - μός στα - μά -
 τ'σε, Γιούλα Πα - να - γιούλα μου.

Κοράσιον-έτραγούδησε, μαρή, Γιούλα μου,
 σέ πέτρινο γεφύρι, Γιούλα, Παναγιούλα μου,
 σέ πέτρινο γεφύρι, Γιούλα, Παναγιούλα μου.

1) 'Ο έντος παρενθέσεως φθόγγος δέον νά θεωρηθῆ ὡς ποίκιλμα, μὴ ἀλλοιώνων τὸ ἀκουσμα τῆς πεντατονακῆς κλίμακος.

Καί τό γεφύρι ράγισε, μαρή, Γιούλα μου,
 κι ὁ ποταμός σταμάτ'σε, Γιούλα, Παναγιούλα μου·
 κι ὁ ποταμός σταμάτ'σε, Γιούλα, Παναγιούλα μου,
 καί τό στοιχειό τοῦ ποταμοῦ μόν' σκούζει καί φωνάζει,
 Κι ὁ βασιλιάς τ' ἀγνάντευεν ἀπό ψηλό παλάτι.

- 5 «Γιά πές το, πές το, κόρη μου, ξαναδευτέρωσέ το».
 «Δέν ἔχω ν-ἄδεια σου, βασιλιά μ', νά τό ξεδευτερώσω·
 ἔχω τόν ἄντρα μ' ἄρρωστο μῆνες καί πέντε χρόνους,
 γυρεύ' ἄρρυστικά φαγιά, στὸν κόσμο δέν ὑπάρχουν,
 γυρεύ' ἀπό λαγοῦ τυρί κι ἀπ' ἄγριο γίδι γάλα.
- 10 Ὡσπου ν' ἀνέβω σέ βουνό, νά κατεβῶ στοὺς κάμπους,
 νά στήσω στρούγκα τοῦ λαγοῦ, ν' ἀρμέξω τ' ἀγρογίδι,
 ὁ ἄντρας μου ξαρρώστηκε κι ἄλλη γυναῖκα πήρε».¹

Δ'.

Λ. Α. ἀρ. 2154Γ', σ. 14. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1061, ταιν. 63, Α7)

Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης). — Δημ. Β. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστερῆς 1955

Τραγ.: Σπύρος Γκατζούλης (77)

Τρόπ. δο πεντατον.

Ἐλευδέρου ρυθμοῦ ♩ ~ 60

Ἄι - ντι, Ξαν. δὴ κό - ρη - τρα -
 α - γού - νου - - - δὴ

1) Τὸ ᾄσμα συνεχίζεται μὲ τὸς κατωτέρω στίχους, οἵτινες ἔχουν προστεθῆ ἔξ ἑτέρου ᾄσματος τοῦ τύπου Α' καί Β', ὡς ἄνω.

Θέλω νά τόν καταρασθῶ καί τόν ἀλημονιοῦμαι.

Κ' ἡ μάνα της τῆς ἔλεγε κ' ἡ μάνα της τῆς λέγει:

— «Κατάρσέ τον, κόρη μου, καί μὴ τόν λημονιοῦσαι».

— «Σάν τί κατάρα νά τόν πῶ καί νά τόν ἀκολλήσῃ;

Ἄποῦ ψηλά νά γκρεμισθῇ καί χαμηλά νά πέσῃ,

νά πέσῃ μέσα στοὺς γιατρούς, μέσα σιὸ χειρουργεῖο,

κ' ἐγὼ διαβάτρα νά περνῶ διαβάτρα νά διαβαίνω.

1) Τὸ σφριόν τοῦτο τίναγμα τῆς φωνῆς κατὰ διάστημα 8ης τὸ ἔκτελεῖ ὁ τραγουδιστὴς μὲ φωνὴν κεφαλικὴν (falsetto). Τοῦτο ἐνθουμίζει τὸν κλάστον τῶν πολυφωνικῶν τραγουδιῶν τῆς περιοχῆς Δροπόλεως Βορείου Ἠπείρου' (βλ. Σπ. Περιστερῆ, Δημοτικὰ τραγούδια Δροπόλεως Βορείου Ἠπείρου, ἐνθ' ἄν., σ. 112-113).

σε σε πέ - τρι - νο - γιο -
ο - φύ - ρι κι τό - γιο -
φύ - ρι, γιέ - μου ρά - να - για - ι -
σε ο - χο - χο -

Τον. Τον.*

ΣΗΜ. - Τα τραγούδια ταύτα: α) της εγκαταλελειμμένης από τον έραστήν της κόρης, πού εις την άπελπισίαν της προφέρει φοβεράν κατάραν έναντίον του (Α', Β') και β) του θλιβερού μοιρολογίου γυκαϊκός πού την άπρηνήθη ό άνδρας της ή και ένυμφεύθη άλλην (Γ'), άνήκουν εις κύκλον άσμάτων μέ θέμα την κατάραν της άπαρημένης προς εκδίκησιν του άπίστου έραστού της.

Μέ τό περιεχόμενον τούτο, ίδία της κατάρας, τό ζσμα τούτο φαίνεται άρκοόντως παλαιόν. Παρλλαγή τούτου μαρτυρείται έκ του 15ου αϊ.¹

II. ΑΤΥΧΗΣ ΕΡΩΣ ΝΕΑΣ

Λ. Α. άρ. 2280, σ. 108-109. (Ε. Μ. Σ. άρ. 2309, ταιν. 165, Αα)

Ρόδος (Σάλακος).— Σπ. Περιστέρης, 1958

Τραγ.: Μανόλης Τσοπανάκης (77)

Τρόπ. ré (ré = la). Τον. Ια²

Allegretto 98-100

Μιά κό-ρη ρό - δα μά - ζευ - εν κι άν-θούς έ-

1) Βλ. εις 'Ελλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 411 κ.έξ.

κορ - φο - λό - γα — και - μέσ' στόν - κορ - φο - λο - ί -
 σμὸ — ν - ὄ βα - σε - λιάς — ἐ - πέρ - να — ² Δῶ - σε μου,
 κό - ρη, δῶ - σε — μου, ἕ - να ζευ - γά - ρι - ρό - δα —
 Δυὸ ρό - ῶα τῆς ἐ - ζή - τη - σε — και τέσ - σε -
 ρα — τοῦ δί - νει. ³ Κ' ἡ μάν - να της τή - νε θω - ρεῖ...
 Τον

Μιά κόρη ρόδα μάζευεν κι άνθους έκορφολόγα
 και μέσ' στόν κορφολοῖσμόν ὁ βασιλιάς έπέρνα.
 —«Δώσε μου, κόρη, δώσε μου, ένα ζευγάρι ρόδα».

Δυὸ ρόδα τῆς έζήτησεν και τέσσαρα τοῦ δίννει.

5 Κ' ἡ μάννα της τήνε θωρεῖ από τό παναθύρι.

—«Μωρή σκύλλα, μωρ' ανομη, μωρή γεβεντισμένη,
 ν-όπου 'χεις δώδεκ' άδερφούς, καστροπολεμιτάδες,
 νά 'ρτοθν τό βράδυ σπίτι μας και νά σέ παραδώσω».

Ἦρταν τό βράδυ σπίτι τους και τοὺς τήμ παραδίννει.

10 Κ' έπίάσαν την κ' έδέρναν την με τά γυμνά σπαθάκια

κι άφέντης της κι ὁ κύρης της με τά σιδεροδαύλια.

Ἐκεῖ τά 'λιοβασιλέματα ἡ κόρη ξεψυχάει

κ' ἡ μάννα της τήν άρωτᾶ, τί ροθχα νά τῆς βάλη.

1) έξηγετησισμένη έθικώς.

- «Θέλεις τὰ μπά, θέλεις τὰ θά, θέλεις τὰ βελουδένα,
 15 θέλεις τὰ χρυσοπράσινα πού σ' ἔκαμεν ὁ Γιάννης ; »
 —«Μηδὲ τὰ μπά, μηδὲ τὰ θά, μηδὲ τὰ βελουδένα,
 οὔτε τὰ χρυσοπράσινα πού μοῦ ἔκαμεν ὁ Γιάννης,
 μόνον στὸν Ἄη βάλτε με μ' αὐτὰ τὰ ματωμένα,
 γιὰ νὰ τὸ κούση ὁ βασιλιάς καὶ νὰ τὸ μάθ' ἡ χώρα,
 20 πῶς μ' ἀδικοσκοτώσετε γιὰ ἓνα ζευγάρι ρόδα.
 Νὰ καὶ τὸν Γιάννην κ' ἔρχουνταν ἀπὸ τ' ἀλάργου¹ μέρη·
 θωρεῖ λαὸ στὸ σπίτιν του καὶ σκέρι² στὴν αὐλήν του.
 —«Γιὰ πεθθερός μου πόθανε γιὰ ἡ πεθθερά μου διάβη
 γιὰ ἀπ' τὰ γυναικαδέρφια μου κανέννας ἔσκοτώθη».
 25 Τρέχει καὶ πάει στὴν ἐκκλησιάν, νὰ κάμη τὸ σταυρό του,
 βρῖσκει τὸμ πρωτομάστορη καὶ χτίζει τὸ μεζέρι³.
 —«Νὰ ζήσης, πρωτομάστορη, τίνος εἶν' τὸ μεζέρι ; »⁴
 —«Νὰ ζῆς κ' ἐσύ, νὰ ζῶ κ' ἐγώ, τῆς ποθητῆς σου εἶναι».
 Ἐκεῖνος δὲν τοῦ πίστεψεν κ' ἐξαναρώτησέν τον.
 30 —«Νὰ ζήσης, πρωτομάστορη, τίνος εἶν' τὸ μεζέρι ; »
 —«Νὰ ζῆς κ' ἐσύ, νὰ ζῶ κ' ἐγώ, τῆς ποθητῆς σου εἶναι».
 —«Σκάψε μακρὸ, σκάψε πλατὺ, σκάψε γιὰ δυὸ νομάτους,
 καὶ στηδὸ δεξιὰμ μας τὴμ μεριά, φῆκε παναθυράκι
 νὰ μπαίν' ἀέρας τὴν αὐγὴν νὰ φεύγη τὸ φραμάκι».
 35 Βγάζει τ' ἀργυρομάχαιρο πού τ' ἀργυρόφ φεκάρι,
 στοὺς οὐρανοὺς τὸ πέταξε καὶ στὴν καρδιά του πάει.
 Καὶ τοὺς ἐβάλαν καὶ τοὺς δυὸ σ' ἓναμ μαξιλλαράκι⁵.
 Στὴν κόρην νέμμησεμ⁶ μηλιά, στὸν νέον κυπαρίσσι.
 Κάθε μεγάλην Κυριακὴν, κάθε Λαμπρῆδ Δευτέραν
 40 τὸ κυπαρίσιν ἔσκυβγεν κ' ἐφίλειεν τὴμ μηλίτσα.

ΣΗΜ.— Ὑπόθεσις τοῦ ᾄσματος εἶναι ὁ θάνατος κόρης ἕνεκα ζυλοδαρμοῦ δι' ἐρωτικὴν παρεκτροπὴν της. Τὸ τραγούδι ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰς νήσους Κρήτην, Δωδεκάνησον καὶ Κυκλάδας. Εἰς τὴν ἡπειρωτ. Ἑλλάδα, πλὴν τῆς Πελοποννήσου, Εὐβοίας καὶ Χαλκιδικῆς ἐνθα εὑρίσκειται τοῦτο διαβεδομένον ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην, καὶ τὰς Ἰονίους νήσους ὑπάρχει ἄλλος τύπος αὐτοῦ μὲ περιεχόμενον τὴν ἐρωτικὴν συνάντησιν εἰς τὸ ἐργαστήριον ὅπου ὑφαίνει ἡ κόρη, εἶτα τὴν θανάτωσίν της, τὴν αὐτοκτονίαν κατόπιν τοῦ ἔραστοῦ καὶ τὴν ταφὴν τῶν δύο νεκρῶν εἰς κοινὸν τάφον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφύτρωσαν δύο δένδρα, τὰ ὁποῖα κλίνουν καὶ φιλιοῦνται, ἐπιδεικνύοντα καὶ τὸν εἰς τὸν τάφον συνεχιζόμενον ἔρωτα τῶν δύο ἀτυχῶν νέων.

Τὸ παρατιθέμενον ᾄσμα φαίνεται, ὅτι θὰ συνετέθη ἀρχικῶς εἰς φραγκοκρατουμένην περιοχὴν, ἴσως εἰς Κρήτην, οὕτω δὲ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην δέον νὰ θεωρηθῇ τοῦτο παλαιότερον τοῦ 17ου αἰ., προερχόμενον πιθανῶς ἐκ τῶν ὑστέρων Βυζαντινῶν χρόνων. (Βλ. καὶ Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 429-430).

1) μακρὰν. 2) πληθος ἀνθρώπων. 3) ὁ τάφος. 4) ὁηλ. εἰς τὸν αὐτὸν τάφον. 5) ἐφύτρωσε καὶ ἠξήθη.

12. ΝΕΟΣ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΚΟΥΑΝ ΤΟ ΧΕΡΙ ΓΙΑ ΕΝΑ ΦΙΛΙ

Α'.

Λ. Α. άρ. 2362, σ. 90. (Ε. Μ. Σ. άρ. 4844, ταιν. 297, Α2)
Μακεδονία (Πολύγυρος Χαλκιδικής).— Στ. Καρακίσης 1960

Τραγ.: Εύθυμία Ζαμπούνη (68)

Τρόπ. γέ. Τον. fa² = γέ²

1) *A* $\sim 84-92$

Έ - νας κουν - τός —, μω - ρέ, ν'έ - νας κουν -
 τός έ - νας κουν - τός —, μω - ρέ, κουν - τού — τσι -
 κος — κουν - - - τός κι - μ'έ - να —
 χέ - ρι, χρυ - - -σό μου - πε - ρι - στέ - ρι.

Τον.

Ένας κουντός, μωρέ ν'ένας κουντός
 ένας κουντός, μωρέ, κουντούτσικος, κουντός κι μ' ένα χέρι,
 χρυσό μου περιστέρι,
 πού πιλικάει, μωρέ, πού πιλικάει
 πού πιλικάει, μωρέ, τὰ μάρμαρα με τὸ ζερβί του χέρι,
 χρυσό μου περιστέρι.
 Κ' ένα πουλί, μωρέ, κ' ένα πουλί,
 κ' ένα πουλί μωρέ τὸν ρώτησε· «κοντέ μ', ποῦ 'νι τὸ χέρι»,
 χρυσό μου περιστέρι.

1) Βλ. παρατήρησιν εἰς σελ. 143. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ἐτι εἰ καταλήξει τοῦ Β' μέρους τοῦ ᾄσματος εἰς τὴν 4ην βαθμίδα. Τοῦτο ὁμοιάζει με τὸ ἴδιωμα ὀρισμένων μελῶν τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου τῆς βοζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

—«Βασιλοπού-, *μωρέ, Βασιλοπού-,*
Βασιλοπούλα, μωρέ, φίλησα και μ' έκοψαν τó χέρι,
χουσό μου περιστέρι.

- 5 "Ας τήν φιλοῦ-, *μωρέ, ἄς τήν φιλοῦ-,*
ἄς τήν φιλοῦ-σα, μώρ', ἀκόμα μιὰ κι ἄς μ' έκοβαν και τ' ἄλλο,
γειόνισσα Κρουσιάλλω».

B'.

Λ.Λ. ἄρ. 2157, σ. 87-88. (Ε. Μ. Σ. ἄρ. 1300, ταιν. 80,Λ4)
 Θάσος (Διμήνας).— Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης 1955

Τραγ.: Ἰωάννης Παπανικολάου (80)

Τρόπ. fa και ré Τον. la³ — fa² = fa² — ré².

A 1) $\text{♩} \sim 104-108-112$

Έ - νας κον - τός, βρέ κι ά - μάν ά - μάν, έ - νας κον -
 τός κον - τού - τσι - κος, κον - - - τός και μ' έ - να
 χέ - ρι, Ροι - - - δού - λα μ' ζα - χα - ρέ - νια.

A *Τον.* B *Τον.*

"Ένας κοντός, βρέ, κι άμάν άμάν,

"Ένας κοντός κοντούτσικος, κοντός και μ' ένα χέρι

Ροιούλα μ', ζαχαρένια.

—«Κοντέ μ', και ποῦ 'ν' τó χέρι σου και περπατεῖς με τó 'να ; ».

—«Βασιλοπούλα φίλησα και μ' έκοψαν τó χέρι

1) Τó μέτρον $\frac{4}{8}$ δέον νά μετρηθῆ εἰς δύο κινήσεις. Δίσσημον θέσιν και δίσσημον ἄρσιν. Βλ. ἀνωτέρω εἰς Εἰσαγωγὴν περὶ μέτρων.

ἄς τὴν ξαναδευτέρωνα κι ἄς μ' ἔκοψαν καὶ τ' ἄλλο»,¹

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα, γνωστόν κυρίως εἰς τὸν ἠπειρωτικὸν χώρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν μέρει εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν Δωδεκάνησον, ἔχει ὡς ὑπόθεσιν ἐπεισόδιον μὲ κῆρα μονόχειρα, ὁ ὁποῖος πελεκᾷ πέτραν, ὡς λιθοξόος, μὲ τὸ ἓνα τοῦ χέρι. Κόρη ξανθὴ διερχομένη ἀπ' ἐκεῖ ἡ διαβάτης τὸν ἔρωτᾷ διὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἀναπηρίας του καὶ πληροφορεῖται, ὅτι τοῦ ἀπεκόπη τὸ χέρι πρὸς τιμωρίαν, διότι ἀπετόλμησε νὰ φιλήσῃ κόρην ξανθὴν ἢ βασιλοπούλαν κλπ.

Μὲ τὸ περιεχόμενον τοῦτο τὸ τραγοῦδι ἀπηχεῖ κοινωνικὰ ἔθιμα ἄρκετὰ παλαιά, οὕτω δὲ φαίνεται τοῦτο ἐκ τῶν χρόνων πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Τούρκων εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν χώρον (βλ. σχετικῶς καὶ εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 454).

13. ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΑΣ

Α'

Λ.Α. ἀρ. 2452, σελ. 92. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 7130, ταιν. 492, Α11)

Χίος (Καλιμασιά).— Σταῦρος Καρακάσης 1962

Τραγ.: Λεμονιά Φράσκου (45)

Τρόπ. γέ. Τον. $1a\flat^1 = \text{ré}^1$

1) ~ 86

Κά- τω στή Ρό ὁο ———— στὸ Ρο. ὁο .

νή - σι ———— , Τοῦρ. κος ἐ . πῆ . γε

νὰ κυ - νη - γή - ση ———— . Δέν ἐ - κυ -

1) Ἡ συνέχεια τοῦ ᾄσματος, ὡς κατωτέρω, προέρχεται ἐκ συμφωνμοῦ μὲ τὸ ᾄσμα «Ὁ φυλακισμένος κ' ἡ βασιλοπούλα» (βλ. Ἑλλ. Δ. Τραγ. Α', σ. 117-118).

5 Στὴ φυλακὴ μοῦ βάλανε νὰ κάνω τρία χρόνια,
Ροῦδούλα μ', ζαχαρένια,
καὶ παραπέσαν τὰ κλειδιά καὶ κάνω τριάντα χρόνια,
Ροῦδούλα μ', ζαχαρένια.
Λεπτοκαρυὰν ἐφύεμα στῆς φυλακῆς τὴν πόρτα,
Ροῦδούλα μ', ζαχαρένια,
λεπτοκαρύδι ἔφαγα καὶ λευιριά δὲν εἶδα.

1) Βλ. σημείωσιν εἰς σελ. 143.

2) Τὸ ὄγδοον καὶ τὰ δύο δεκατάκτα ἐντὸς παρενθέσεων ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ κείμενον τῶν στροφῶν 3, 4, καὶ 7, αἵτινες ἔχουν μίαν συλλαβὴν ἐπὶ πλείον.

— «Πᾶρ' τονε, κόρη μου, κ' ἔχει φρεγάδα
νά σέ πηγαίνει στὴν Ἀλεξάνδρα.

- 15 Πᾶρ' τονε, κόρη μου, ἔχει καὶ λίρες». — «Δέν τὸν θέλω, ἄς ἔχη καὶ ψεῖρες».

Α'α

Κάτω στὴ Ρόδο, στό Ροδονήσι
Τοῦρκος ἀγάπησε ν-ἕνα κορίτσι
κ' ἡ Ρωμιοπούλα δέν τότε θέλει
κ' ἡ σκύλα ἢ μάννα τῆς τὴν προξενεῦει
τρια-λα-λά...

- 5 — «Πᾶρ' τονε, κόρη μου, τὸν Τοῦρκο ἄντρα¹
νά σέ φορέση φλουριά καὶ χάντρα». — «Δέν τότε θέλω, δέν τότε παίρνω,
πέρδικα γίνομαι στά δάση βγαίνω». — «Πᾶρ' τονε, κόρη μου, πού 'χει βαπόρι
10 νά σέ γυρίζη Σμύρνη καὶ Πόλη»
τρια-λα-λά...

— «Πᾶρ' τονε, κόρη μου, τὸν Τοῦρκο ἄντρα,
νά σέ φωνάζουν χανοῦμ Σουλτάνα». — «Δέν τότε θέλω, δέν τότε παίρνω,
πέρδικα γίνομαι στά δάση μπαίνω»
τρια-λα-λά...

ΣΗΜ.— Ἄλλαι παραλλαγὰὶ τοῦ τύπου τούτου τοῦ ᾄσματος ἀρχίζουν μὲ τοὺς στίχους :

• Κάτω στὴ Ρόδο στὴ Ροδοπούλλα
Τοῦρκος ἀγάπησε μιὰ Ρωμιοπούλλα •.

Ἐραστής τῆς χριστιανῆς νέας ἀναφέρεται συνήθως ὡς Τοῦρκος, εἰς τινὰς δὲ παραλλαγὰς Φράγκος. Τὸ ᾄσμα φαίνεται ὅτι προέρχεται ἐκ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, εἶναι δὲ παλαιότερον τοῦ 17 αἰ.².

1) Οἱ στίχοι 5-8 παρελήφθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾄσματος ἀπὸ παραλλ. ἐκ Τόλου Δωδεκανήσου (Λ. Α. ἄρ. 2193, σ. 442, στ. 5-8, συλλ. Γ. Κ. Σπυριδάκης, 1956). 2) Βλ. πλείονα εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 463.

14. ΕΡΩΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΕΒΡΑΙΟΠΟΥΛΑΣ

Α'.

Λ.Α. άρ. 2248, σ. 58. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1979, ταιν. 132,Αδ)
 Μουσική.— Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1957

Τραγ.: Εύαγγελία Δογραματζάκη ή Δογραματζή (21)

Τρόπ. γέ χροματ. Τον. γέ³

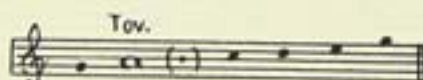
168

Ε. να — Σαβ.θά. το βρά.δυ, μιὰ —
 Κυ. ρια. κή — πρω. ι — ή. βγα — νὰ
 σιρ. για. — νί. σω —, φῶς — μου —, ἔ. ζω στήν'Ο. βρια.
 κή —, ή. βγα — νὰ σιρ. για. —
 νί. σω —, φῶς μου —, ἔ. ζω στήν'Ο. βρια. κή —.

Ένα Σαββάτο βράδυ, μιάν Κυριακή πρωί
 ήβγα νὰ σιργιανίσω, φῶς μου, ἔξω στήν 'Οβριακή.
 Θωρῶ μιάν 'Οβριοπούλλα κ' ἔλουζόντανε.
 Μὲ φιλντισένιο¹ χτένι, φῶς μου, ἔχτενιζόντανε.

1) χτερ.: φερφιερένιο¹ φιλντσι = ὁ ἑλεφαντόδους.

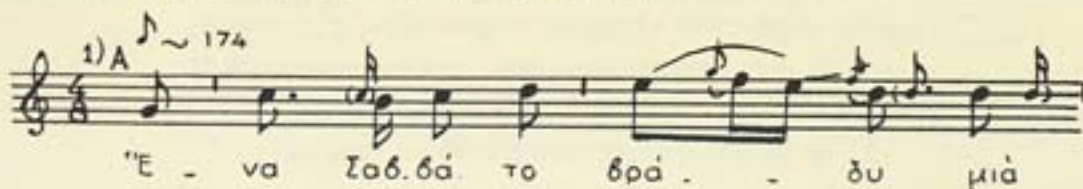
- Βρέ, ν'Ένα Σαββάτο βράδυ, μωρ' Λιένη, μιὰ Κυριακή πρωί
 μωρέ, ν'Ένα Σαββάτο βράδυ, κυρά μου, μιὰ Κυριακή πρωί
 ν-έπηγα στο βερβέρη', γιά νά μπαρμπεριστώ.
 Βρίσκω μιὰ Βραιοπούλα ντυμένη στο φλωρί.
 Της λιέγω, Βραιοπούλα, νά γίνης Χριστιανή,
 5 νά λούζεσαι Σαββάτο, ν' αλλάζης Κυριακή
 και νά μεταλαβαίνης Χριστοῦ και τή Λαμπρή.
 - «Νά πά' τό είπω' τής μάννας, νά δώ τί θά μοῦ πῆ.
 Ένας Ρωμιός μοῦ λέει, νά γίνω χριστιανή,
 νά λούζωμαι Σαββάτο, ν' αλλάζω Κυριακή
 και νά μεταλαβαίνω Χριστοῦ και τή Λαμπρή».
 - «Καλλιὰ γιά νά σε δώσω, μωρ' τσοῦπρα', σε τούρκικο σπαθί
 περι γιά νά σε βλέπω Ρωμιός νά σε φιλή».

Γ'

Λ.Α. άφ. 2452, σ. 12. (Ε.Μ.Σ. άφ. 7048, ταιν. 482,Λθ)
 Χίος (Μεστά).— Σταῦρ. Καρακάσης, 1962

Τραγ.: Δημ. Λυμπουσάκης (45)

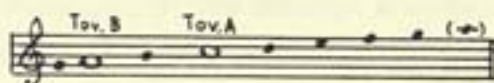
Τρόπ. fa και ré = (fa — ré = do — la). Τον. do³ και la³

1) κουρέα. 2) Η συνέχεια τοῦ ᾠσματος (στ. 7-12) παρελήφθη ἀπό τήν παραλλαγήν ἐκ Γλίνας Δροπόλεως περιφ. Ἀργυροκάστρου (Λ.Α. άφ. 1665 Β, σ. 61, συλλ. Δ. Οίκονομίδης, 1951). 3) κόρη.

1) Περὶ τοῦ μέτρου βλ. άνωτ., σ. 143, σημ. 1.

Κυ. ρια. κή πρω - ί, ἔ. να σαβ. βά - το
 βρά - . . δυ μιὰ Κυ - ρια - κή πρω - ί,
 τό - σή - μαν - τρο ση - μαί - νει κά -
 τω στήν 'Ε - βραϊ - κή, τό - σή - μαν - τρο - ση.
 μαί - νει κά - τω στήν 'Ε - βραϊ - κή

- Ἔνα Σαββάτο βράδυ, μιὰ Κυριακὴ πρωί, (δὶς)
 τὸ σήμαντρο σημαίνει κάτω στήν Ἑβραϊκὴ. (δὶς)
 Σηκώνομαι ὁ καημένος νὰ πάω στήν ἐκκλησιά
 σάν χριστιανός πού εἶμαι ν' ἀκούσω λειτουργιά.
- 5 Βρίσκω μιάν Ἑβραιοπούλα καί ἐχτενίζονταν,
 σέ μαρμαρένια γούρνα ἐλοντραρίζονταν.¹⁾
 Πῶς νὰ τῆς τό μιλήσω καί πῶς νὰ τῆς τό πῶ,
 πῶς νὰ τό ποῦν τὰ χεῖλη. «Βριοπούλα, σ' ἀγαπῶ».
 — «Γιὰ πές, Βριοπούλας κόρη, γίνεσαι χριστιανή,²⁾
- 10 νὰ λούζεσαι Σαββάτο, ν' ἀλλάζης Κυριακὴ
 καί νὰ μεταλαβαίνης Χριστούγεννα, Λαμπρὴ ; »³⁾

1) Ἐλοντραρίζετο, ἐλούετο. 2) Ἡ συνέχεια τοῦ ἔρατος κατ' ἄλλας Λιακὸς παραλλαγὰς συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀνωτέρω Α' παραλλαγὴν.

3) Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πέμπτης στροφῆς (στ. 9-11), οἱ στίχοι 10 καὶ 11 θὰ ἐτελεστοῦν ἀπαξ πρὸς τὴν μελωδίαν τοῦ β' μέρους.

Δ'.

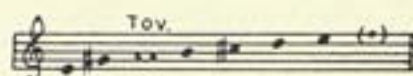
Λ.Α. άφ. 2350, σ. 23. (Ε.Μ.Σ. άφ. 5053, άφ. ταιν. 321, Β12)
 Μίγαρο.— Σπ. Περιστέρης, 'Αθήναι 1962

Τραγ. : 'Ιάκωβος 'Ηλίας (60)

Τρόπ. fa (fa = la). Τον. la³

♩ ~ 216

"Ε - να — Σαβδά - το δρά - ⁴ - δυ, ά -
 μόν-γιατό — θε - ό, — "Ε - να — Σαβ.δά - το
 δρά - δυ — μιά Κυ.ρια. κή — πρω. ί — "Ε -
 να Σαβ.δά - το δρά. - δυ — μιά Κυ.ρια. κή — πρω.
 ή
 ή ί. να. μόν
 ή ί — , δγή - κα να σερ - για.
 νί - σω — κά.τω - στην'Ο - δρια - κή — .
 Επαιδος "Αί - ντε — λού - "Αί - ντε
 λού.σου — και — χτε.νί - σου — , κι ε'κ'ά - .

Ένα Σαββάτο βράδυ, άμάν για τὸ θεό,
 Ένα Σαββάτο βράδυ, μιὰ Κυριακή πρωί,
 Ένα Σαββάτο βράδυ, μιὰ Κυριακή πρωί, ν-άμάν,
 βγήκα νά σεργιανίσω κάτω στὴν Όμβριακή,
 ἄντε λού-, ἄντε λούσου και χτανίσου
 κ' ἔλ' άντά-, κ' ἔλ' άντάμα μου, κοιμήσου.
 Βλέπω μιὰ Έβραιοπούλα κ' ἔλουζότανε,
 μέ φιλτισένιο χτένι ἔχτενιζότανε.

- 5 Τῆς λέω «Έβραιοπούλα, γίνεσαι χριστιανή,
 νά λούζεσαι Σαββάτο, ν' ἀλλάζης Κυριακή:»
 Τὰ ματόφυλλά σου λάμπουν
 σάν τὰ λέλουδα τοῦ κάμπου.

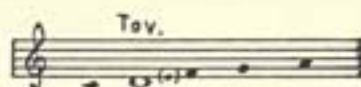
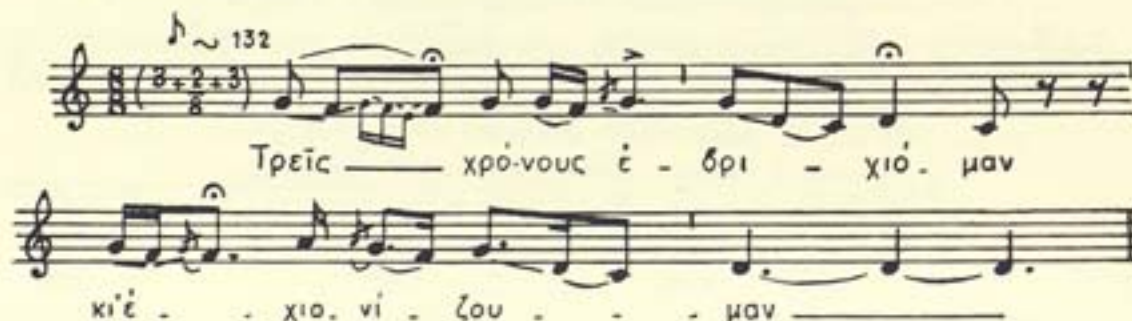
Ε΄.

Λ.Α. 2154Γ', σ. 87. (Ε.Μ.Σ. άφ. 1075, ταιν. 63, Β12)

Μακεδονία (Πανιάλοφος Κοζάνης). — Δημ. Οίκονομίδης, Σπ. Περιστέρης 1955.

Τραγ.: Πηνελόπη Λιάτου (41)

Τρόπ. γέ. πεντατον. Τον. μιβ³ = γέ³

- Τρεῖς χρόνους έβριχιόμαν κ' έχιονίζουμαν
 στής Ούβριοπούλας πόρτα, πώς νά τήν ίδω.
 Κι τώρα πού τήν είδα κι τήν λόγιασα,
 Ένα Σαββάτο βράδυ, μιά Παρασκευή,
 5 στά κάγκιλα πατοϋσιν, στ' άστρο έρριχνεν,
 στ' άστρο και στο φεγγάρι και στον αύγερινό.¹
 Κ' ή μάμμα της τήν είδιν πού τον άργαλειό.
 - «Κόρη μ', τί λέει τ' άστρο, τί λέ' τ' αύγερινό ; »
 - «Μάμμα μου, τ' άστρο λέει, ν' άρραβωνιαστώ.
 10 Ρωμιόν άντρα νά πάρω κι νά βαφτιστώ,
 σί μέγα μαναστήρι νά σιφανωθώ
 μι δεκοχτώ παπάδισ κι μ' ένα 'γούμενο».²⁾

ΣΗΜ.— Τό τραγούδι μέ εύρείαν διάδοσιν εις όλους τούς έλληνικούς τόπους έχει ως υπόθεσιν τό έρωτικόν αίσθημα χριστιανού νέου μέ Έβραιοπούλαν και τήν άρνησιν τών γονέων της νά ύπανδρευθῆ αύτη Χριστιανόν. Τό ζῆμα, άρκετά παλαιόν, άπαντῶ υπό τρεῖς κυρίως τύπους παραλλαγών. (Βλ. σχετικῶς εις Έλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 460-461).

15. ΤΟΥ ΚΥΡ ΒΟΡΙΑ

Α'

Α.Α. άρ. 2362, σελ. 19. (Ε.Μ.Σ. άρ. 4719, ταιν. 291, Βε)
 Μακεδονία (*Ιερισός Χαλκιδικής).— Σταύρος Καρακάσης 1960

Τραγ.: Εδαγγελία Λαγόνζου (23)

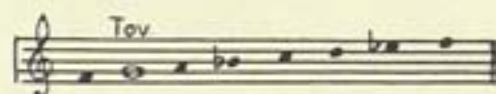
Τρόπ. γέ (ré = sol). Τον. fa² = sol³

ν. Ο κύρ βο - ριάς πα.ρήγ - γε -
 λε - ε, ν. ο κύρ βο - ρ - ρ

1) Ο στίχος προσετέθη προς συμπλήρωσιν του τραγουδιού εκ παραλλαγής εκ Δυτ. Μακεδονίας (Α.Α. άρ. 1412, σ. 81).

2) Οι στίχοι 6, 8 και 12 είναι υπέρμετροι. Διά τούτο κατά την μουσικήν εκτέλεσιν δίδον ή τελευταία παύσις του άγθόου του πρώτου πενταγράμμου νά αντικατασταθῆ δι' άγθόου του φθόγγου la.

ριάς πα.ρήγ. - γε - λε σέ ὄ.λα τὰ κα.
 ρά. βια ———, κα. ρά. βια
 π'ά., ὄρ. τσα μιά κ'έ.
 να ——— γε μᾶ - - τα, κα. ρά. - βια
 π'ά. αρ. με. νί. ζε. τε.

- ν·Ο κύρ Βοριάς παρήγγελλε, ν·ὁ κύρ Βοριάς παρήγγελλε
 σέ δλα τὰ καράβια
 «Καράβια π' ἄ·, ὄριζα μιά κ' ἓνα γεμᾶτα,
 καράβια π' ἀ·ρμενίζετε, κάτεργα πού κινᾶτε'
 ἔμπᾶτε στά, μᾶ τὴν Παναγιά, σᾶς λέγω,
 ἔμπᾶτε στά λιμάνια σας, γιατί θέ νά φυσήξω».
 Κι ὄσα καρά·, ὄριζα μιά κ' ἓνα γεμᾶτα
 κι ὄσα καρά·βια τ' ἄκουσαν, δλα λιμνιῶνα πιάνου·
 5 μό' ἓνα καρά·, μᾶ τὴν Παναγιά, σᾶς λέγω,
 μό' ἓνα καρά·βι Ψαριανό, καμένο τῆς ἀγάπης.
 «Δέν σέ φοβᾶμαι, μᾶ τὴν Παναγιά, σᾶς λέγω, κύρ Βοριά...

B.

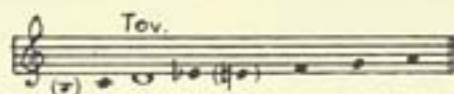
Λ.Α. άρ. 2456, σ. 455. (Ε.Μ.Σ. άρ. 7026, ταιν. 479,Α1
 Χίος (Φιντά). — Άννα Παπαμαχαήλ, 1962

Τραγ.: μεικτή όμάς γυναικών και άνδρών

Τρόπ. γέ μετά χοόας Α'. Τον. do³ = γέ²

116

1] 'Ο κύρ βο. ριάς, δά. στα Πα. να.
 για ό κύρ βο. ριάς έ. μή. νυ.
 σε, ό κύρ βο. ριάς έ. μή. νυ. . σε
 κα. ρα. . διώ
 σ'ό. λων τών κα. ρα. . διώ μας σ'ό. λω
 2] 'Ο. σα κα. ρά. . . , δά. στα Πα. να. για
 δια βρί. σκε. στε, ό.
 σα κα. ρά. δια βρί. σκε. στε στο μέ. σον
 της θα. λάσ. σης, στο μέ.

1/ Βλ. εις Εισαγωγήν περί τρόπων.

- Ὁ κύρ Βοριάς, βάσιτα Παναγιά, ὁ κύρ Βοριάς ἐμήνυσε
 ὁ κύρ Βοριάς ἐμήνυσε σ' ὄλων τῶν караβιῶ μας· σ' ὄλω·¹
 «Ὅσα καρά-, βάσιτα Παναγιά, ὄσα καρά-βια βρίσκεστε,
 ὄσα καράβια βρίσκεστε στὸ μέσον τῆς θαλάσσης· σιὸ μέ-
 τόσα λιμά-, βάσιτα Παναγιά, τόσα λιμά-νια πιάσετε
 τόσα λιμάνια πιάσετε, γιατί θεὸ νὰ φουσήξω· γιατί·»
 Κι ὄσα καρά-, βάσιτα Παναγιά, κι ὄσα καρά-βια τὸ 'κουσαν,
 κι ὄσα καράβια τὸ 'κουσαν τόσα λιμάνια πιάσαν· τόσα·
- 5 Κ' ἔνα καρά-, βάσιτα Παναγιά, κ' ἔνα καρά-βι Κρητικό,
 κ' ἔνα καράβι Κρητικό λέγει πῶς δὲ φοβᾶται· λέγει·
 — «Δὲ σὲ φοβᾶ-, βάσιτα Παναγιά, δὲ σὲ φοβᾶ-μαι, κύρ Βοριά,
 δὲ σὲ φοβᾶμαι, κύρ Βοριά, φουσήξης, δὲ φουσήξης· φουσή·
 γιατί· ἔχω μπρού-, βάσιτα Παναγιά, γιατί· ἔχω μπρού-τζινα παννιά,
 γιατί· ἔχω μπρούτζινα παννιά κι ἀντένες ἀτσαλένιες· κι ἀντέ-
 ἔχω καὶ τρία, βάσιτα Παναγιά, ἔχω καὶ τρία ναυτόπουλα,
 ἔχω καὶ τρία ναυτόπουλα ποὺ τοὺς καιροὺς γνωρίζουν· ποὺ τοὺς·
 Τὸ 'να γνωρί-, βάσιτα Παναγιά, τὸ 'να γνωρίζει τὸ πρῶν
 τὸ 'να γνωρίζει τὸ πρῶν τ' ἄλλο τὸ μεσημέρι, τ' ἄλλο·
- 10 Τὸ τρίτο τὸ, βάσιτα Παναγιά, τὸ τρίτο τὸ μικρότερο,
 τὸ τρίτο τὸ μικρότερο μέσα τὸ μεσονύχτι· μέσα·
 Ἀνέβα, βρέ, βάσιτα Παναγιά μου, ἀνέβα βρὲ ναυτόπουλο,
 ἀνέβα βρὲ ναυτόπουλο στὸ μεσανιὸ κατάρτι· σιὸ μέ·»
 Γεμίξει ἡ θά-, βάσιτα Παναγιά, γεμίξει ἡ θά-λασσα παννιά,
 γεμίξει ἡ θάλασσα παννιά κ' ἡ ἄμμος παλληκάρια· κ' ἡ ἄ-

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ναυτικοῦ βίου, φαίνεται δέ, ὅτι ἡ ἀρχικὴ του σύνθε-
 σις θὰ ἐγένετο εἰς τινὰ τῶν ναυτικῶν τόπων τῆς Ἑλλάδος. (βλ. καὶ εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 472-73).

1) Τὸ κείμενον τοῦ ᾄσματος ἔχει καταγραφῆ ἀτελῶς. βλ. τοῦτο εἰς πληρεστέραν μορφήν εἰς Ἑλλ. Δ. Τραγ., Α', σ. 473-74.

V. ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

I. ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Α'.

Λ.Α. άρ. 2343, σ. 169. (Ε.Μ.Σ. άρ. 4389, ταιν. 269, Βστ)

Θράκη (Καστανιές Όρεισιάδος).— Δημ. Πετρόπουλος, Στ. Καρακάσης, 1960

Τραγ.: Όμάς νέων

Τρόπ. ré (ré=sol). Τον. ♭ lab³=sol²

♩ ~ 132-140

Χρι - στός γεν - - νά - - ται, χα -
 ρά - - στὸν - - κό - σμο, χα - ρά - - στὸν - -
 κό - - σμο, στὰ - παλ - - λη - - κά - ρια.

Τον.

Χριστός γεννᾶται,	τοὺς Ἅγιους.
χαρά στὸν κόσμο'	Ἅγιους τοὺς Ἅγιους,
χαρά στὸν κόσμο,	τοὺς Ἅγιους.
στά παλληκάρια.	Τρεῖς Ἀπόστολοι
5 Σαράντα μέρες,	20 μαμμή γυρεύουν'
σαράντα νύχτες	τρεῖς Ἀπόστολοι
κ' ἡ Παναγιά μας	μαμμή γυρεύουν,
κοιλοπονοῦσε.	μαμμή γυρεύουν
Κ' ἡ Παναγιά μας	γιὰ μῆλο τρέχουν.
10 κοιλοπονοῦσε'	25 Οἱ Ἅγιους
κοιλοπονοῦσε,	γιὰ μῆλο τρέχουν.
παρακαλοῦσε.	ν-Ὡσπου νά πάνε
Κοιλοπονοῦσε,	κι ὦσπου νά ἔρθουν,
παρακαλοῦσε	ν-ὦσπου νά πάνε
15 ὄλους τοὺς Ἅγιους,	30 κι ὦσπου νά ἔρθουν

	ή Παναγιά μας ξελευτερώθη. 'Η Παναγιά μας ξελευτερώθη.		καί τό φεγγάρι. Σάν ήλιος λάμπει σά νιό φεγγάρι' σάν ήλιος λάμπει,
35	Μέσα στίς δάφνες μέσ' στά λουλούδια' μέσα στίς δάφνες, μέσ' στά λουλούδια κάνει τόν ήλιο	45	σά νιό φεγγάρι σ' αὐτό τό σπίτι τοῦ νοικοκύρη. Σ' αὐτό τό σπίτι τοῦ νοικοκύρη
40	καί τό φεγγάρι' κάνει τόν ήλιο	50	στή φαμελιά του καί σά παιδιά του.

B'.

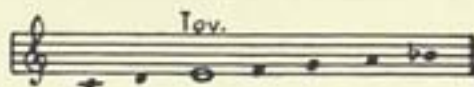
Λ. Α. άρ. 2157, σ. 35-36. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1229, 1230, ταιν. 75, Αθ)
Θράκη (Σάνθη).— Σπ. Περιστέρης, Δημ. Πετρόπουλος, 1955

Τραγ.: Κατίνα Σεφεμέτη (32)

Τρόπ. μι

♩ ~ 76

Χρι - στού γεν - να, Πρω - τού γεν. να, τώ - ρα Χρι - στός γεν -
 νιέ - ται, γεν. νιέ - ται κι ά - να - θρέ - φε. ται στο - μέ - λι και στο
 γά - λα, τὸ μέ - λι τῶν οἱ ἄρ - χον. τες, τὸ - γάλ' οἱ ἄ - φεν -
 τά. δεσ και τὰ κε. ριά στα - λά - μα. τα στήσ - ἐκ. κλησιᾶς τήν πόρ. τα.

Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα, τώρα Χριστός γεννιέται¹,

1) χειρ.: Χριστός παπός γεννιέται. 'Η διορθωσις συμφώνως πρὸς παραλλ. εἰς περ. Θρακικά, τόμ. Α' (1928), σ. 430 άρ. 4, σ. 431 άρ. 7, σ. 434-35 άρ. 14, σ. 438 άρ. 24.

γεννιέται κι αναθρέφεται στὸ μέλι καὶ στὸ γάλα.
Τὸ μέλι τρῶν' οἱ ἄρχοντες, τὸ γάλα οἱ ἀφεντάδες
καὶ τὰ κερῖα σταλάματα στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα.

Γ'.

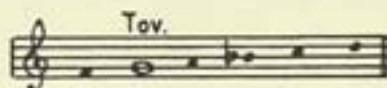
Λ. Α. ἀρ. 1667, σ. 16. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 52, ταιν. 4, Α11, δίσκ. 15, βγ)
Πόντος (Κερασσοῦς), (πρόσφ). — Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρης, Σπ. Σκιαδαρέσης.
Καλλιθέα Ἀττικῆς, 1950

Τραγ.: Ὀλγα Μαυροματιδου

Τρόπ. γέ (ré = sol). Τον. fa[♯] = sol²

♩ ≈ 112 - 116

1) Χρι-στός γεν- νέ- δεν, χα-ρὰ ἔ-σόν κό- σμον,
α, κα- λή ὤ- ρα, κα- λή σ' ἡ- μέ- ρα
2) α, κα- λόν παι- δὶν ὀ- ψές γεν- νέ- δεν, ψές γεν-
νέ- δεν, τὸ βρά-δ' ἔ- στα-δεν. 3) Τὸν ἐ- γέν- νη- σεν ἡ Πα- να-
γί- α, τὸν ἀ- νέ- στη- σεν Ἀ- ἱ- παρ- δέ- νος...

Χριστὸς ἔγεννηθεν, χαρὰ ἔσόν' κόσμον
ἁ! καλή ὥρα, καλή σ' ἡμέρα
ἁ! καλὸν παιδὶν ὀψές ἔγεννηθεν,

1) εἰς τόν. 2) ἰσοῦ. 3) χθίς.

- Ψῆς γεννέθεν τὸ βράδ' ἐστάθεν¹.
- 5 Τὸν ἐγέννησεν ἡ Παναγία,
τὸν ἀνέστεισεν² Ἄϊ Παρθένος.
Ἐκαβάλλ' ἔκεισε χρυσὸ μουλάριν,
ἐκατῆβεν ἔς σὸ σταυροδρόμιν,
ἔρπαξαν αὐτὸν³ οἱ σκύλ' Ἐβραῖοι,
- 10 σκύλ' Ἐβραῖοι καὶ μιλ'⁴ Ἐβραῖοι,
ἀσ' σ' ἀρχόντικα⁵ κι ἀσ' σὴν καρδίαν.
Γαῖμα ἔσταξεν, φλογὴν ἔκ' ἐφάνθεν,⁶
ὄπου ἔσταξεν κ' ἐμυροστάθεν⁷,
μύρος ἔτον καὶ μυρωδία.
- 15 Ἐμυρίσταν ἀτα⁸ ὁ κόσμος ὄλος,
κόσμος ὄλος κι ὁ βασιλέας.
Νάϊ μυρίστ' ἀτο⁹ κ' ἐσύ, ἀφέντα,
σύ ἀφέντα, καλέ μ' ἀφέντα.
Ἐξου ἔς τὴν αὐλίαν δεντρὸν ἐξῆβεν¹⁰
- 20 δέντρον, ἔλατον καὶ κυπαρέσσιν.
Ἐξου στέκουν τὰ παλληκάρια
καὶ θυμίζου¹¹ τὸν βασιλέαν,
νοικοκύρην καὶ βασιλέαν¹².

ΣΗΜ.— Ἔσματα μὲ περιεχόμενον τὴν ἀγγελίαν, τὸ μέγα μήνυμα, τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτήρος, τραγουδοῦνται εἰς ὄλον τὸν ἑλληνικὸν κόσμον κατὰ τὴν πρῶταν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων εἰς τὰς πόλεις, συνήθως δὲ κατὰ τὸ ἑσπέρας εἰς ἀγροτικὰς περιφερείας.

Λέγονται συνήθως Χριστουγεννιάτικα κάλαντα καὶ ᾄδονται εἰς κάθε σπιτί ἀπὸ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα κρατοῦν πολλαχοῦ σίβηρα εἰς σχῆμα τριγώνου καὶ τὰ κτυποῦν ὡς σήμαντρα¹ τὰ μεγαλύτερα εἰς τὴν ἡλικίαν παίζου² λαϊκὰ ὄργανα κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἁσμάτων τούτων εὐρυτέραν διάδοσιν ἔχει τὸ λογίαις προελεύσεως :

*Καλὴν ἡμέραν (ἢ ἑσπέραν), ἄρχοντες, ἂν εἶναι ὄρισμός σας,
Χριστοῦ τὴν θεῖαν γέννησαν νὰ εἰπῶ σι' ἀρχοντικό σας κλπ.*

Παραλλήλως ὁμοῦς ὑπάρχουν κατὰ τόπους ἕκ τῆς προφορικῆς παραδόσεως καὶ ἔσματα, ὡς τὰ ἀνωτέρω παρατιθέμενα καὶ ἄλλα. Ταῦτα συνεχίζονται πολλαχοῦ μὲ εὐχὰς εἰς τὴν οἰκογένειαν δι' ὕμναιον, πλοῦτον καὶ εὐτυχίαν εἰς αὐτήν.

1) τὸ ἑσπέρας, δηλ. ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἐστάθη ὄρθιος. 2) τὸν ἀνέθρεψεν. 3) ἔρπαξαν αὐτόν. 4) ἀναρίσμητοι. 5) ἀπὸ τῶν γεννητικῶν μύρια. 6) ἀτμός, ἀχνός, ἀπὸ τοῦ αἵματος δὲν ἐφάνη. 7) ὄπου ἔσταξε καὶ διαχύθη εὐωδία μύρου. 8) τὰ ἐμυρίσθη. 9) μύρισέ το. 10) ἐφύτρωσε. 11) τιμοῦν. 12) Τὸ ἔσμα κατεγράφη μέχρι τοῦ στίχου 10. Ἡ συνέχεια (στ. 11-23) πρὸς συμπλήρωσιν αὐτοῦ παρελήφθη ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Κερκασσοῦντος (Λ. Α. ἀρ. 31, σ. 74-75).

2. ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Λ.Α. άρ. 2280, σ. 62. (Ε.Μ.Σ. άρ. 2230, ταιν. 158, Αδ) Α'.

Ρόδος ('Αρχάγγελος).— Σπ. Περιστέρης, 1958

Τραγ.: Ζωή Όρφανίδου (43)

Σάββας 'Αφαντινός (54)

Τρόπ. γέ. Τον. sol² = la²

♩ = 66

ΓΥΝΑΙΚΑ

"Α! "Αχ! Μήν ἤρ-τα.
 με μήν ἤ - - - - - μήν ἤρ-τα.
 με μή η ν. ἤρ - τα - με
 πα - - - - - ρή - γο - - - - ροι

ΑΝΔΡΑΣ.

"Α - - - - - χι μήν ἤρ - τα -
 με μήν ἤ - - - - - ὦχ, μήν ἤρ-τα -
 με μήν ἤρ - - - - - τα - με
 πα - - - - - ρή - γο - ροι -

ΓΥΝΑΙΚΑ

"Αχ μήν ἤρ - τα - - - - με -

ΑΝΔΡΑΣ

μου — ᾠχ — , καὶ λη-σμο - νῶ —
 , σῦ-ρε κιᾶρχου - μαι —
 καὶ — αι - λη - σμο - νῶ — τὰ —
 πά - τὰ πά-θη μου . ουχ

ΓΥΝΑΙΚΑ

ᾠχ — , καὶ λη-σμο - - νῶ —
 τὰ πά - θε μου —
 να — ᾠχ καὶ πιὸ δὲν τὰ —
 . να — δυ - μοῦ - - μαι —

ΑΝΔΡΑΣ

ᾠχ, καὶ λη-σμο-νῶ — τὰ πά - - θε
 μου — ουχ ᾠχ καὶ πιὸ — δὲν

τά ————— δου - μου - μαι

ΑΝΔΡΑΣ $d \sim 80^{(1)}$
κα - λη - σπε.ρω σ'ά - φέν.τη — μου, κα.

Parlato ΓΥΝΑΙΚΑ
λές ου - γές κοι - μᾶ - σαι, κα - λά σου ζη - με -

ΑΝΔΡΑΣ
ρώ - μα - τα, σάν κά - δε.σαι και φκρᾶ - σαι. Κ'ἔ - μεϊς ατήν πόρ -

τα σ' — ἦρ - τα - με — μέ τὸ δι - κό - σου δάρ - ρος

ΓΥΝΑΙΚΑ
πα - ρα.κα.λῶ σ'ά - φέν.τη μου — και — μὴν τὸ

ΑΝΔΡΑΣ Α'
πά.ρης δά - ρος. Ἄν εἶ - ναι δέ.λη - μα Θε - οῦ τὰ

(2) ΓΥΝΑΙΚΑ
κά.λαν.τα νὰ ποῦ - με και μ'ὄ - λη μας, τῆ —

ΑΝΔΡΑΣ
συν.τρο - φιά νὰ σᾶς κα.λη.σπε.ροῦ - με. Ἄρ.χι.μη.νιά

κι ἄρ - χι - χρο.νιά — πρῶ.τη] - α - νου - α - ρί - ου

ΓΥΝΑΙΚΑ

πού μπαί-ν'ό μῆ-νας τοῦ Χρι-στοῦ — τ' Ἄ — — γί-ου —

ΑΝΔΡΑΣ

Βα-σι-λεί-ου, ν.ὸ-που γεν-νή-δην — ὁ Χρι-στός στὸν

Parlato

κό-σμο καὶ πορ-πά-τει, τὸ πρῶ-το 'χνά-ρι

ΑΝΔΡΑΣ

πού 'κα-με χρυ-σὸ δέν-τρὶν ἐ-δγῆ-κε. Χρυ-σᾶ.....

Ἄ, ἄχ! Μὴν ἤρταμε, μὴν ἤ-, μὴν ἤρταμε, μὴν ἤρταμε παρήγοροι' (δὶς),
 μὴν ἤρταμε-τε-παρήγοροι πού, ἄχ, πού θέχτω καί-τε-κοιμοῦμαι,
 ἄχ, κι ἀλημονῶ κι ἀλη-νη-, κι ἀλημονῶ καὶ λημονῶ τὰ πάθη μου
 ὦχ, καὶ λημονῶ, σῆρε κι ἔρχομαι,
 καὶ λημονῶ τὰ πά-, τὰ πάθη μου (δὶς)

ἄχ, καὶ πῖό δὲν τά-να-θυμοῦμαι.

Καλησπερῶ σ', ἀφέντη μου, καλὲς αὐγὲς κοιμᾶσαι,
 καλὰ σου ξημερώματα σάν κάθεσαι καὶ φ'κρᾶσαι.¹

- 5 Κ' ἐμεῖς στὴν πόρτα σ' ἤρταμε μὲ τὸ δικό σου θάρρος·
 παρακαλῶ σ', ἀφέντη μου, καὶ μὴν τὸ πάρης βάρος.
 Ἄν εἶναι θέλημα Θεοῦ τὰ κάλαντα νὰ ποῦμε
 καὶ μ' ὄλη μας τὴ συντροφιά νὰ σᾶς καλησπεροῦμε.
 Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχροιά, πρώτη Ἰανουαρίου,
 10 πού μπαίνει ὁ μῆνας τοῦ Χριστοῦ, τ' Ἄγιου Βασιλείου,
 ν-δπου 'γεννήθη ν-ὁ Χριστὸς στὸν κόσμ κ' ἐπορπάτει.

1) ἀκροῦσαι.

- Τὸ πρῶτο ἄνθρωπος πού ἔκαμε χρυσὸ δεντρίν ἐβγήκε.
 Χρυσά ἦταν τὰ φύλλα του, γράμματα τὰ κλωνιά του,
 παπάδες τ' ἀνεγνώνανε, διάκοι τὰ συλλαβοῦσα·
- 15 κ' ἓνα διακάκι ν-ἔρχετο ν-ἀπὸ τὴν Καισαρεία
 κ' ἐβάστα καὶ στά χέρια του λαμπάδες καὶ κερία.
 – «Διακάκι, πόθεν ἔρχεσαι καὶ πόθεν κατεβαίνεις ; »
 – « Ἀπὸ τῆς μάννας μ' ἔρχομαι καὶ στοὺς σχολειὸ πηγαίνω ».
 – « Κάτσε νὰ φάς, κάτσε νὰ πιῆς, κάτσε νὰ τραγουδήσης,
- 20 κάτσε τὸν πόνο σου νὰ πῆς, νὰ μᾶς καλοκαρδίσης ».
 – « Ἐγὼ γράμματα μάθαινα, τραγούδια δὲν ἤξεύρω ».
 – « Καὶ σὰν ἤξεύρης γράμματα, πές μας τὴν ἄρφα-βῆτα ».
 Καὶ στοὺς ραβδί του ζύγωσε¹, νὰ πῆ τὸ ἄρφα-βῆτα
 καὶ τὸ ραβδί ξερόν ἦτον, χλωρὰ βλαστάρια ἐπέτα,
- 25 καὶ πάνω στά βλαστάρια του πέρδικες κελαηδοῦσαν
 καὶ κάτου στὴ ριζούλα του βρῦσες ἐκυματοῦσα,
 καὶ κατεβαίν' ἡ πέρδικα πίνει νερό καὶ βγαίνει
 καὶ βρέχει τὴ φτερούγαν της κ' ἐσέν', ἀφέντη, ραίνει.
 – « Ἀφέντη μου, νὰ χαιρέσαι, ἀφέντη μου, νὰ ζήσης,
- 30 στοὺς Ἁγίους τάφο τοῦ Χριστοῦ, νὰ πᾶς, νὰ προσκυνήσης
 καὶ πάλι νὰ μεταστραφῆς νὰ ἴρθης νὰ χαιρετίσης,
 ρόδα καὶ μωσχολίβανα, νὰ φέρης, νὰ δωρίσης. *
 Κ' ἐσέν', ἀφέντη, πρέπει σου καρέκλα καρυδένια,
 γιὰ ν' ἀκουμπᾶς τὴ μέση σου, τὴ μαργαριταρένια·
- 35 καὶ πάλι ξαναπρέπει σου κορώννα στοὺς κεφάλι,
 γιὰ νὰ σὲ μπροσηκῶνουνται * ὄλοι μικροί, μεγάλοι
 καὶ πάλι ξαναπρέπει σου στά πεύκια * νὰ καθίσης,
 μὲ τὸ ἄνα χέρι νὰ μετᾶς, μὲ τ' ἄλλο νὰ δανείζης·
 καὶ πάλι ξαναπρέπει σου τρεῖς ἄρεκτες * λοᾶρι,
- 40 γιὰ νὰ σὲ μπροσηκῶνουνται * ὄλοι μικροί, μεγάλοι. '

1) Τὸ ὄμμα ἐτραγουδήθη μέχρι τοῦ στίχου τούτου. 2) ἐπλησίασε. 3) χερ.: δανείσης. Ἡ διόρθωσις κατὰ τὴν παραλλαγὴν ἐπίσης ἐξ Ἀρχαγγέλου (βλ. Λαογρ., τόμ. 19 (1960-61), σ. 125, στ. 25). 4) νὰ ἐγείρωνται καὶ ὑποκλίνωνται. 5) πεύκια = τάπηδες. 6) ἄρεκτα, ἢ ἄρεκτα, ξύλινον κιβώτιον διὰ τὴν ἀποθήκευσιν δημοτικῶν. 7) Παραλλαγὴ μὲ πλῆρες τὸ κείμενον ἐκ στίχων 103 ἔχει δημοσιευθῆ εἰς τὸ περ. Λαογραφία, τόμ. 19 (1960-61), σ. 124-127.

B'.

Λ.Α. άρ. 2280, σ. 111. (Ε.Μ.Σ. άρ. 2310, ταιν. 165 Α4)
 Ρόδος (Σάλακος).— Σπ. Περιστέρης, 1958

Τραγ.: Έμμαν. Τσοπανάκης (77)

Τρόπ. ré (ré=la). Τον. lab², la²

♩ ~ so

1 Κα-λη-σπέ-ρα, κα-λή σ'αύ-γή—, κα-λή σ'έ-σπέ-ρά-
 φέν-τη. κα-λή σ'έ-σπέ-ραῶν κά-δε-σαι, κα-
 λή σ'αύ-γήῶν κοι-μά-σαι, κα-λά σου
 ξη-με-ρώ-μα-τα—, ἄν κά-δε-σαι καὶ ἔκρᾱ-σαι.

2 Σή-κω, ν.ἄ-φέν-τη ξύ-πνη-σε—, κα-τέ-θαρά' τὸ κλι-
 νά-ρι, κρά-τα καὶ δι-ὰ λό-γου μας κα-
 νέν' κο-σι-πεν-τά-ρι κέ-μεις, ἄ-φέν-τη, ἦρ-τα-με-μέ
 τὸ δι-κό σου δάρ-ρος, πα-ρα-κα-λοῦ-με σε πολ.

λά, νὰ μὴν τὸ πά-ρης δά-ρος, 3) γιὰτ'ὸ και-
 ρὸς τὸ διά-φερ-νε-κ'ἠ νύχ-τα τὸ δια-σύρ-νει
 αὔ-ρι-ον εἰ-νάρι-μη-νιά-κ'εἶ-ναι ἀρ-χή τοῦ
 χρό-νου, ἀρ-χή πού πε-ριπά-τη-σεν-νὸ Κύ-ρι-ος στὸν
 κό-σμο κέ-όγῃ-κεν κέ-χαιρέ-τη-σεν ν.Ὁ-
 λους τοὺς ζευ-γὸ-λά-τες, κιὸ πρῶ-τος πού 'χαι-ρέ-τη-
 σεν-ν.ἦ-ταν Ἁ-γιος Βα-σί-λης· κα-λῶς τὰ
 κά-νεις, βα-σί-λεις, κα-λὸ ζευ-γὰ-ριν ν.ἔ-χεις....

- «Καλή σ' ἑσπέρα, καλή σ' αὐγή, καλή σ' ἑσπέρα, ἀφέντη.
 Καλή σ' ἑσπέρα, ἂν κάθῃσαι, καλή σ' αὐγή, ἂν κοιμᾷσαι,
 καλά σου ξημερώματα, ἂν κάθῃσαι καὶ φ'κρᾷσαι.¹
 Σήκω, ν-ἀφέντη, ξύπνησε, κατέβα ἀφ' τὸ κλινάρι,

1) ἀκροῦσαι.

- 5 κράτα καί διά λόγου μας κανέν' ἄκοιπεντάρι.
 Κ' ἐμεῖς, ἀφέντη, ἤρταμε μέ τό δικό σου θάρρος,
 παρακαλοῦμε σε πολλά, νά μὴν τό πάρης βάρος,
 γιὰτ' ὁ καιρός τό διάφερνε¹ κ' ἡ νύχτα τό διασύρνει.²
 Αὔριον εἶν' ἀρχιμηλιά κ' εἶναι ἀρχή τοῦ χρόνου·
- 10 ἀρχή πού περιπάτησεν ν-ὁ Κύριος στόν κόσμον
 κ' ἐβγήκεν κ' ἐχαιρέτησεν ν-δλους τοὺς ζευγολάτες.
 Κι ὁ πρῶτος πού χαιρέτησεν ν-ἦταν Ἅγιος Βασίλης».
 – «Καλῶς τὰ κάνεις, Βασίλειε, καλὸ ζευγάριν ν-ἔχεις».
 – «Καλὸν εἶναι, καλὸν τό ἄχω, καλὸν κ' εὐλογημένο,
- 15 μοῦ τό εὐλόγησ' ὁ Χριστός μέ τό δεξίν του χέρι
 τό Μελισσόν³, τό Λαγουδίν⁴ καί τό Στεφανοκέρι,⁵
 τό Μελισσόν γιά νά ξυπνᾷ, τό Λαγουδίν νά σπέρνη
 καί τό Στεφανοκέριν του εἰς τό βαρὺν τ' ἀλώνι».
 «—Ἄν εἶν' τ' ἀλέτρι σου μηλιά, νά ἴν' ὁ ζυός σου δάφνη,
- 20 νά ἴν' καί τό βουκεντράκι σου τριανταφυλλιάς κλωνάρι.
 Κύρ Βασιλειέ, κύρ Βασιλειέ, πόσο σιτάρι σπέρνεις ; »
 – «Ἐπέρνω σιτάριδ δεκαοχτώ, κλιθάριδ δεκαπέντε,
 ταῖην καί ρότιδ δώδεκα κι ἀπό νωρίς στό στάβλο.
 Κουννίς σιτάρι ἔσπειρα στοὺς ἀνυδρους τοὺς κάμπους⁶
- 25 κ' ἐφάγαν κ' ἐπροδέψαν⁷ το, λαγούδια⁸ καί περδίκια
 κ' ἔστησα τό χρυσὸ βεργί νά πιάσω τὰ περδίκια
 μ' οὔτε λαγούδια σκότωση, οὔτε περδίκια ἔπισα.
 Κι ἀπού τὰ ποπροδέματα⁹ ἐξήβγε χίλια μόδια.¹⁰
 Ἄν πάη ὁ μόκας¹¹ ἑκατὸν καί τό καφιζ¹² τριάντα
- 30 καί τ' ἀποκατσαλίδια¹³ του ἄλλα ἑκατὸ σαράντα».
 Καί τ' ἀποκατσαλίδια¹³ σου φτωγοῦ νά τὰ δανείσης,
 στόν Ἄιν τάφον τοῦ Χριστοῦ νά πάης νά προσκυνήσης,
 νά φέρης μοσκολίβανα στόν κόσμον νά χάρισης,
 νά κάμης καί τ' ἀλώνι σου ἀνέσβουρα¹⁴ τ' ἀνέμου,
- 35 ἀνέσβουρα γιά τὸν καιρόν καί λάκκο γιά τό μέτρο.¹⁵

1) ἔφερε. 2) τό ἐπιτρέπει. 3) ὀνόματα βοδιῶν: Μελισσόν τό ἔχον χροῖμα ὡς ἡ μέλισσα. Λαγουδίν τό μέ χροῖμα ὡς τό τοῦ λαγοῦ. Στεφανοκέρι τό βόδι τοῦ ὁποῖου τὰ κέρατα σχηματίζουν στέφανον. 4) οἱ στίχοι 21-24 παρελήφθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κειμένου ἐκ τῆς παραλλαγῆς ἐν Λαογρ., τόμ. 19 (1960/61), σ. 120, στ. 21-24. 5) κατέστρεψαν. 6) χειρ.: λουλούδια. Ἡ διόρθ. κατὰ τὴν παραλλ. εἰς Γερ. Δρακίδου, Ροδιακά, σ. 9, στ. 22 καί ἐν Λαογρ., τόμ. 19, σ. 120, στ. 25. 7) ἀπό ἑ,τι ἔμεινεν ἐκ τῆς καταστροφῆς. 8) μόδιον καί μόκας, μέτρον χωρητικότητος στερεῶν. 9) μετρικὴ μονὰς ξηρῶν ἐκ 2-3 ὀκ. 10) τὰ ὑπόλοιπα ἐκ τοῦ λιχνίσματος τοῦ σίτου πού μένουσιν μὲ τὰ χονδρὰ ἔχυρα. 11) εἰς τόπον ὅπου ὁ ἄνεμος πνέει οὐριος διὰ τό λιχνισμα. 12) διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ σίτου.

Γ.

Λ.Α. άρ. 2752, σ. 5. (Ε.Μ.Σ. άρ. 7225, τιν. 495, Α1)
 Καππαδοκία (Φάρσα) (πρόσφ.)— Θεόδ. Θεοδοριδης, Άθηναι 1960

Όργαν.: Λάζαρος Ίτιρίτης (65) (βιολί)
 Τραγ.: Όμάς άνδρων και γυναικων

Τρόπ. γέ. Τον. fa²=re²

♩ ~ 126

ΒΙΟΛΙ

Α-γι - ε Βα - σί - λει - ε, 'ο - σι - ε —, φύ - λα - ζον και —
 σω - σον την ποι - μνην σου, 'Ομάς (4) Α - γι - ε Βα - σί - λει - ε,
 ο - σι - ε —, φύ - λα - ζον και - σω - σον την ποι - μνην σου.

—Άγιε Βασίλειε Όσιε,
 φύλαξον και σωσον την ποιμνην σου (δίσ).
 Άστρον ενεφάνης, Βασίλειε,

1) Είς έκαστον των ακόλουθων διστιχων του ψαμτος εδεται εν ειδει επηρου τό πρώτον διστιχον.

ἐν τῇ Καισαρείᾳ Μητρόπολει.

- 5 —Ἄγιε Βασίλειε ὄσιε,
 φύλαξον καὶ σῶσον τὴν ποιμνὴν σου.
 Βασίλειος ὁ μέγας ἀρχιερεὺς
 ὅλον τοῦ τὸν κόσμον ἐφώτισε.
 —Ἄγιε Βασίλειε ὄσιε,
 10 φύλαξον καὶ σῶσον τὴν ποιμνὴν σου.
 Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης
 θέλει νὰ ἀπέλθ᾽ εἰς Καισάρειαν.
 —Ἄγιε Βασίλειε ὄσιε,
 φύλαξον καὶ σῶσον τὴν ποιμνὴν σου.
 15 Γράφει καὶ διαβάζει ὀνόματα
 ὄλων τῶν πιστῶν ὁ Βασίλειος.
 —Ἄγιε Βασίλειε ὄσιε,
 φύλαξον καὶ σῶσον τὴν ποιμνὴν σου.
 Τί νὰ μὲ χάρισης, Βασίλειε,
 20 πάντα εἰς τὸν κόσμον νὰ χαίρωμαι.
 —Ἄγιε Βασίλειε ὄσιε,
 φύλαξον καὶ σῶσον τὴν ποιμνὴν σου.
 Ἐγὼ σὲ χαρίζω τὰ κάλαντα,
 πάντα εἰς τὸν κόσμον νὰ χαίρεσαι.
 25 —Ἄγιε Βασίλειε ὄσιε,
 φύλαξον καὶ σῶσον τὴν ποιμνὴν σου.

ΣΗΜ.—Τὸ ᾄσμα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἀπαντᾷ συνήθως εἰς δύο τύπους παραλλαγῶν. Εἰς τὸν πρῶτον, διαδεδομένον κυρίως εἰς τὸν νησιωτικὸν χῶρον, ὁ Ἅγιος ἐγκωμιάζεται ὡς γραμματικὸς (παραλλ. Α'), εἰς δὲ τὸν δεύτερον, ἀπαντῶντα εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐκ Καππαδοκίας, εἰς Κρήτην κ.ά. ὡς ζευγολάτης, διαλεγόμενος μὲ τὸν Χριστὸν περὶ τῆς σπορᾶς (παραλλ. Β'). Ὁ τύπος Γ' προερχόμενος ἀπὸ τὰ Φάρασα Καππαδοκίας φαίνεται ὅτι συνεχίζεται ἐκ τῆς πρώτης Βυζαντινῆς περιόδου. Παραλλαγὴν τοῦ ᾄσματος ἐκ τῶν χρόνων τούτων ἔχει δημοσιεύσει ὁ Ἄ. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς (βλ. ἐν Λαογρ., τόμ. Α' (1909), σ. 565-566).

Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, ἀφοῦ ἐγκωμιασθῆ μὲ τὸ ᾄσμα ὁ Ἅγιος Βασίλειος, ἄδονται ἐν κατακλιδί τραγούδια ἐπαινετικά εἰς τὸν οἰκοκύριον (ἀφέντην), τὴν οἰκοκυράν, τὸν υἱόν, τὴν πρωτοκύριον καὶ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας, τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου κ.ά.

3. ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Α'.

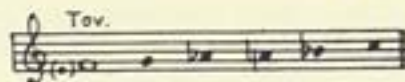
Λ.Α. άρ. 2451, σ. 162-163. (Ε.Μ.Σ. άρ. 6756, ταιν. 442, Α1)
 Εθνεταμία (Φουρνάς).— Σπ. Περιστέρης, 1962

Τραγ.: Ήλιος Άνουφαντής (58)

Τροπ. fa

$\text{♩} \sim 66-76$

1 Σή - μι - ράν - τὰ - Φῶ - . . . - τα - κ'ή
 φω - τι - . - σμός κι χα - ρές μι - γά - λες τ'ά -
 φέν τη μας. [2] ν. Αὔ - ριο ν.ή κυ - ρά - - - - μας ἡ
 Πα - να - γιά σπόρ - γα - να θα - σταί - νει καὶ γιὸν κρα - τεῖ.
 [3] σπόρ - γα - να θα - σταί - νει καὶ γιὸν κρα - τεῖ
 κι - τούν - 'Α - ι Γιόν . - νη πα - ρα - κα - λει

Σήμερά 'ν' τὰ Φῶτα κ' ἡ φωτισμός
 κι χαρὲς μιγάλις τ' ἀφέντη μας.
 Αὔριον-ἡ κυρά μας ἡ Παναγιά,

- σπάργανα βασταίνει κι γιόν κρατεῖ
 5 σπάργανα βασταίνει κι γιόν κρατεῖ
 κι τόν "Αι Γιάννη παρακαλεῖ.
 - «'Αφέντ' "Αι Γιάννη κι Πρόδρομι,
 δύνασαι βαφτίσης Θεόν πιδί;»
 - «Δύναμι κι σώνω κι προθυμώ'
 10 καί τόν Κύριό μου παρακαλῶ.
 Αὔριο θ' ανέβω στούς ούρανούς,
 νά παρακαλέσω τόν Κύριο μας,
 νά μᾶς ρίξη δρόσο δροσοῦλ' στή γῆ',
 ν' ἀγιαστοῦν οἱ βρύσες μέ τὰ νερά,
 15 ν' ἀγιαστῇ κι ἀφέντης μέ τήν κυρά.

B'.

Λ.Α. ἀρ. 2301, σ. 517. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2902, ταιν. 205, Α₂)
 Θεσσαλία (Ἀθρονοχώριον Καρδίτσας).—Δημ. Λουκάτος, 1959

Τρογ.: Ὀμός νέων (ἑτῶν 18-26)

Τρόπ. fa. Τον. fa

1] Αὔ. ρι. ό'ν' τὰ φῶ - τα κ'ι φω. τι. σμός - κι χα. ρές μι.
 γά. λες στὸν Κύ - ριο μας. 2] Αὔ. ριον ἡ κυ. ρά μας ἡ
 Πα - να. γιά σπάρ. γα - να δα. σταί - νει καὶ γιόν κρα - τεῖ.

Τον

1) χειρ. : προσκυνῶ. Ἡ διόρθωσις κατὰ τὴν παραλλ. ἐκ Πηλίου (Λ.Α. ἀρ. 789, σ. 5 στ. 11. 2) χειρ. : δροσοῦλα, γιά. Διορθώθη συμφώνως πρὸς τὴν παραλλ. ἐκ Θράκης (Λ.Α. ἀρ. 143, σ. 32, στ. 11).

- Σήμερά 'ν' τὰ Φῶτα κ' ἡ φωτισμός
 κί χαρές μεγάλες στὸν Κύριο μας.
 Αἰριο ν-ἡ κυρά μας ἡ Παναγιά
 σπάργανα βασταίνει καί γιόν κρατεῖ
- 5 μέ τὰ θυμιατήρια στὰ δάχτυλα
 καί τὸν Ἄι Γιάννη παρακαλεῖ.
 — «Ἄι Γιάννη ἀφέντη κί Πρόδρομε,
 δύνασαι βαφτίσης Θεὸν παιδί».
 — «Δύνομαι καί σώζω καί προθυμῶ
- 10 μέσ' στὴν κολυμπήθρα τὴν ἀργυρή,
 μέσ' στὸν Ἰορδάνη τὸν ποταμό».
 Τ' ἄκουσ' ἡ μητέρα κί 'δάκρυσι.
 — «Σῶπα, κυρ' μητέρα, κί μὴ δακρῆς,
 ὄσπου ν' ἀνεβοῦμε στοὶ ἰφτά 'ρανοῦς,
- 15 νά καταπατήσουμ' τὰ εἰδῶλα,¹
 νά παρακαλέσουμ' τὸν Κύριο μας,
 νά μᾶς ρίξη δρόσο, δροσοῦλ' στὴ γῆ,²
 ν' ἀγιαστοῦν οἱ βρύσες κί τὰ νιρά'
 νά ἀγιαστῆ κι ἀφέντης μί τὴν κυρά,
- 20 πού 'παιρναν νεράκι κί νίβουνταν
 κί χρυσὸ μαντ'λάκι σφουγγίζουνταν».³

ΣΗΜ.— Τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανίων ἢ τῶν Φώτων, πολλαχοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἄδεται ὑπὸ παιδίων ἔξω ἀπὸ κάθε οἰκίαν ᾄσμα μὲ ὑπόθεσιν τὸ γεγονός τῆς βαπτίσεως τοῦ Σωτήρος. Παλαιότερον τὸ τραγοῦδι ἦθετο καὶ ὑπὸ ἐνηλίκων μὲ συνοδείαν ὀργανικῆς μουσικῆς. Οἱ ᾄδοντες λαμβάνουν διάφορα φιλοδωρήματα, κυρίως χρήματα, γλυκὰ κ.ἄ.

Ἡ καθιέρωσις τοῦ τραγοῦδιου τούτου φαίνεται πολὺ παλαιά. Δέον αὕτη νά τοποθετηθῆ εἰς τοὺς πρώτους Βυζαντινοὺς αἰῶνας, ὡς φαίνεται ἀπὸ σχετικόν ᾄσμα ἐκ τῶν χρόνων τούτων «Εἰς τὰ Ἄγια Θεοφάνια»⁴.

1) χερ: αἰριο. Ἡ διορθ. συμφώνως πρὸς τὰς λοιπὰς παραλλ. τοῦ ᾄσματος. 2) χερ: καί σι' οἱ ἰφτά ἀρχαγγέλους, στὴν Παναγιά. Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ στίχου ἔγινε ἀπὸ παραλλ. ἐκ Μεσοβερβρίας (Ναίμονας) (Λ.Α. ἀρ. 1140 Γ', σ. 199, στ. 15). 3) χερ: δροσοῦλα γιά. Περὶ τῆς διορθ. βλ. εἰς σημ. τοῦ ᾄσματος Α', σημ. 2. 4) Τὸ ᾄσμα ἔχει διαμορφωθῆ εἰς τοὺς στίχ. 19-21 ἐξ ἐπιδράσεως τῶν ἐβομένων εὐχετικῶν ἀποτροφῶν πρὸς τὸν ἀφέντην μετὰ τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος τῶν Θεοφανίων. 5) Βλ. Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμείας, Δύο βυζαντινὰ κάλαντα, Λαογρ., τόμ. Α' (1909), σ. 564, 567.

4. ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΕΩΝ

Α'.

Δ.Α. άφ. 2350, σ. 113-14. (Ε.Μ.Σ. άφ. 5105, ταιν. 324, Βε)
 Μίγαρο. — Σπ. Περιστέρης, 'Αθήναι 1960

Τραγ.: 'Ιάκωβος 'Ηλίας (54) (βιολί)

Τρόπ. ré (ré=la). Τον. ∞ si' = la'

♩ ~ 184

ΒΙΟΛΙ

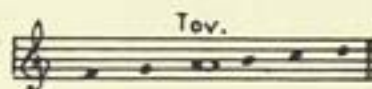
Του -

ΤΕΣ — οίη - μέ - ρες — τό — 'χου -

νε —, του - ΤΕΣ — οί δυά 'βδο - μά -

δες —, να τρα.γου.δοῦν, κιά - μάν - ά - μάν, να

τρα.γου.δοῦν τὰ — θη - λυ - κά —.

Τοῦτες οί μέρες τό 'χουνε, τοῦτες οί δυό βδομάδες
 ν' αλλάσσουνε τά θηλυκά, να χαιρώνται οί μαννάδες.
 Οί άποκριές περάσανε, τί άλλο καρτεροῦμε,

1) Τό δίστιχον παρελήφθη ἐξ ἑτέρας παραλλ. (Δ.Α. άφ. 2223, σ. 6, συλλ. 'Ιω. Πίτση, Μίγαρο 1940).

περικαλέστε τὸ Θεὸ καλὴ Λαμπρὴ νὰ ἴδοῦμε.
 5 Καλῶς την τὴ Σαρακοστή με σκόρδα με μαρούλια,
 καλῶς τα καὶ τὰ Ξώλαμπρα με τὰ πολλὰ κουμούλια.¹

Β'.

Λ.Α. ἀρ. 2154B, σ. 12. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 974, ταιν. 59,Β4)

Δυτικὴ Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).—Δ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: Ὁμάς ἀνδρῶν.

Ὀργαν.: Κωνστ. Ντίμιτσας ἢ Τσιμιούλης (46) (κλαρίνο)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ³

$\text{♩} \sim 138$

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΣΜΑ

Σή - με - ρα τ' Ἄ - πο - κρι - ί - τσεε - λού - σ' α
 κι ἄλ - λα - ξα, μωρ' -, λού - σ' α - κι ἄλ - λα - ξα _____,
 ' χά - σα - τὸ κο - μπί, μωρ' -, Σά - να μ' μὴν τὸ

1) σιωρὴ χόματος γύρω ἀπὸ τοὺς κορμούς της ἀμπέλου κατὰ τὴν πρώτην σκαφίν.

βρῆ-κες σύ, μωρ', μὴν τὸ - βρῆ-κες σύ ——. Γιέ μ', σάν'
τό - 'βρι - σκα, κό-ρη μ', θά σ' τό 'δι - να να.

Τον. 1

Σήμερα τ'ς ἀποκριτσοες, λούστ'κα κι ἄλλαξα
μῶρ, λούστ'κα κι ἄλλαξα
'χάσα τὸ κομπί, μῶρ' Σάνα ' μ', μὴ τὸ βρῆκες σύ;
- Γιέ μ', σάν τὸ βρισκα, κόρη μ', θά σ' τό 'δινα.
Μὰ τὸν Ἅγιο Κωσταντῖνο, μῶρ, δέν τὸ βρῆκα 'γώ'
5 μὰ τὰ δώδεκα Βαγγέλια, δέν τὸ βρῆκα 'γώ.

5. ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2761, σ. 106-107. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 7531, ταιν. 516,Αα)
Μακεδονία (Ἀγριανή Σερρών). — Γεώργ. Αἰκατερινίδης, 1963

Τραγ.: Ὀμάς μαθητῶν τοῦ Δημ. Σχολείου

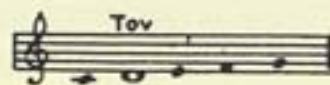
Τρόπ. γέ. Τον. μι² = γέ².

Χε. λι. δό - να ἔρ. χε. ται - ἄ. πό Μαύ.ρη θά. λασ.

σα 2 θά. λασ. σα - μῶς πέ. ρα. σε, ἔ. κα. τσε καὶ λά. λη. σε

1) Ἀναστασιά.

5 λάλησε τὰ γράμματα· γράμματα βασιλικά
 Μάρτης μᾶς ἦρθε καλῶς μᾶς ἦρθε
 τὰ λουλούδια ἀνοιξαν τόπος μυρίζει
 καὶ ἀγία Πασχαλιά *parlato*
 12 μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐτὰ καὶ τοῦ χρόνου ὑγεία.

- Χελιδόνα ἔρχεται
 ἀπὸ Μαύρη θάλασσα.
 Θάλασσα μᾶς πέρασε,
 ἔκατσε καὶ λάλησε·
- 5 λάλησε τὰ γράμματα,
 γράμματα βασιλικά,
 ποὺ μαθαίνουν τὰ παιδιά,
 τὰ παιδιά τοῦ δάσκαλου.
 Δάσκαλος μᾶς ἔστειλε,
- 10 νὰ μᾶς δώστε πέντ' αὐγά·
 κι ἂν δὲν ἔχετε αὐγά,
 παίρνομε τὴν κλωσσαριά,
 νὰ γεννᾷ καὶ νὰ κλωσσῆ
 καὶ νὰ σέρνῃ τὰ πουλιά.
- 15 Μάρτης μᾶς ἦρθε·
 καλῶς μᾶς ἦρθε.
 Τὰ λουλούδια ἀνοιξαν·
 τόπος μυρίζει
 καὶ ἀγία Πασχαλιά
- 20 μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά·
 καὶ τοῦ χρόνου ὑγεία.

B'.

Λ.Α. άφ. 2761, σ. 81-82. (Ε.Μ.Σ. άφ. 7483, ταιν. 514.Β7)
Μακεδονία (Άναστασία Σερρών).— Γεώργ. Αικατερινίδης. 1963

Τραγ.: Όμάς μαθητών του Δημ. Σχολείου

Τρόπ. γέ. Τον. μι²= γέ²

1 Χε. λι. δό. να έρ. χε. ται άπ' τή Μαύρη θά. λασ.

σα. 2 θά. λασ. σα μās πέ. ρα. σε, έ. κο. τσε και λά. λη. σε - - - -

Μάρ της μās ήρ. δι, τὰ λου. λού. διθά. νοί. γουν, *μέ έπιτάχυνσιν (accelerando)*

τό. πος μυ. ρί. ζει. έ. ζω ψύλ. λαι και κο. ρισί,

μέσ' ύ γεί α και χα. ρά και τὸ Πά. σχα κόκ. κι. ν' αύ. γά. —.

- Χελιδόνα έρχεται
 άπ' τή Μαύρη θάλασσα.
 Θάλασσα μās πέρασε,
 Έκατσε και λάλησε,
 5 λάλησε τὰ γράμματα
 του Θεού τὰ πράματα.
 Δάσκαλος μās Έστειλε,
 νά μās δώσ' τι πέντ' αύγά,
 κι αν δέν έχ' τι πέντ' αύγά,
 10 παίρνομε τήν κλωσσαριά,
 νά γεννη και νά κλωσσα
 και νά σέρνη τὰ πουλιά.

Μάρτης μᾶς ἦρθι,
καλῶς μᾶς ἦρθε. ¹
15 Τὰ λουλούδια ἀνοίγουν,
τόπος μυρίζει.
Ἐξω φύλλοι καὶ κοριοί¹
μέσα ὕγεια καὶ χαρὰ
καὶ τὸ Πάσχα κόκκιν' αὐγά.

ΣΗΜ.—Τὸ τραγοῦδι ἀπαντᾷ διαδομένον κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα (Δυτ. Μακεδονίαν, νομόν Πέλλης, Κεντρ. καὶ Ἀνατολ. Μακεδονίαν, Βέρροισιν, Χαλκιδικήν, περιοχὰς τοῦ νομοῦ Σερρῶν), εἰς Δυτ. Θράκην, παλαιότερον καὶ εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Ἀνατολ. Ρουμελίας (Φιλιππούπολις), εἶτα εἰς περιφερείας τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος νοτιῶς τοῦ Ὀλύμπου, εἰς τὴν Δωδεκάνησον κ.ά.

Ἄδεται ἀπὸ παιδιὰ, συνήθως μαθητὰς τοῦ Δημ. Σχολείου, τὴν πρωίαν τῆς πρώτης Μαρτίου. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ᾠσματος οἱ τραγουδισταὶ φέρουν ξύλινον ὁμοίωμα χελιδόνος, τοποθετημένον ἐπάνω εἰς ξύλον ἢ εἰς τὸ καλάθι ἐντὸς τοῦ ὁποίου δέχονται τὰ φιλοδωρήματα ἀπὸ κάθε οἰκίαν, ἰδίως αὐγά ἢ καὶ ἄλλα εἶδη.

Τὸ τραγοῦδι τοῦτο, μὲ τὸ ὁποῖον ἀγγέλλεται ὁ ἐρχομὸς τῆς ἀνοιξέως καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς χελιδόνος, διεσώθη ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὅτε οἱ παῖδες ἐτραγουδοῦσαν εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος Η' 60. ᾠσμα μὲ ὅμοιον περίπου περιεχόμενον ἠλθ' ἤλθε χελιδὼν / καλὸς ὥρας ἄγουσα / καλοὺς ἐνιαυτοὺς / κλπ. καὶ μὲ αἰτήσεις πρὸς παροχὴν δώρων.

6. ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2245, σ. 5. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1500, ταιν. 96, Α9)

Κύθηρα.—Γ. Κ. Σπυριδάκης, Σπ. Περιστέρης, Ἀθήναι 1956

¹Όργαν. Κωνστ. Μαλλᾶνος (83) (βιολί).

Τραγ.: Κυπαρισσοῦλα Κασιμάτη, Ἐριφίλη Κορωναίου, Σταματοῦλα Σουρῆ, Ἀργυροῦλα Μπούση, Πᾶνος Τριφύλλης καὶ Παναγ. Γιαννιώτης.

Τρόπ. do (do = ré)

ΒΙΟΛΙ

ΛΕΜΑ Κα-λη-σπέ-ρα σας, κα-λή χα-

1) Ὁ στίχος 14 παρελήφθη ἀπὸ παραλλ. ἐκ Ροδολεῖβου Σερρῶν (Λ.Α. ἀρ. 1137, σ. 16 ἀρ. 85, στ. 14, συλλ. Ὀλγας Γουσίου, 1938).

-ρά σας, κα - λῶς - ἤ - ρα - με τᾶρ - χον-τι-κά σας.
 Ἄ - φηγκρά-σα - στε, πα - ρα-κα - λου-με, γιὰ τὸ -
 Λά - ζα - ρο νὰ σᾶς εἰ-ποῦ - με, τί ζη-τοῦ-με σας λί - γο συμ-
 -πά-θειο πο - μο - νε - τι - κὸ καὶ λέ-γω σᾶς το κῆρ - θε ὁ υἱ -
 - ὅς τῆς Πα-να - γί - ας κιὸ Ἄ - φέν - της μας τῆς με-τα-νοί-ας.
 Του

- Καλησπέρα σας, καλή χαρά σας,
 καλῶς ἠῶσαμε τ' ἀρχοντικά σας.
 Ἄφηγκράσαστε¹⁾, παρακαλοῦμε,
 γιὰ τὸ Λάζαρο νὰ σᾶς εἰποῦμε²⁾
 5 τί ζητοῦμε σας λίγο συμπάθειο
 πομονετικό καὶ λέγω σᾶς το
 κ' ἦρθε ὁ υἱὸς τῆς Παναγίας
 ὁ ἀφέντης μας τῆς μετανοίας.
 Μάρθα ξεύρει το, προαπαντᾷ τον,
 10 σκύβει, προσκυνᾷ καὶ χαιρετᾷ τον.
 Τότε τ' ἀρχινᾷ, τότε τοῦ λέγει
 καὶ μέ δάκρυα τὸν συντυχαίνει.³⁾

1) ἀκροαθῆτε. 2) τοῦ συνομιλεῖ.

- «Ωχ, αφέντη μου, ὦχ, Κύριέ μου,
 ὦχ, γλυκύτατε κι ἀγκαρδιακέ μου,
 15 καί λυπήσου με τὴν τεθλιμμένη
 καὶ ἐλέησε τὴν πικραμμένη
 καὶ ἀνάστησον τὸν ἀδελφόν μου
 τὸ γλυκύτατο κ' ἐγκαρδιακό μου». Τότε κι ὁ Χριστὸς γλυκά φωνάζει.
- 20 – «Δεῦρο, Λάζαρε», τὸν ἀνακράζει.
 «Ποῦ 'σουν, Λάζαρε, δὲν ἐφαίνεσουν
 καὶ σ' ἐκλαίγανε οἱ ἀδελφές σου».
 – «Κάτω στὰ βαθιά ἤμουν θαμμένος
 καὶ μὲ τοὺς νεκροὺς ἀποθαμένος
 25 κ' ἦρθε ἡ χάρη σου κι ἀσήκωσέ με
 κι ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ξελύτρωσέ με.
 Δώστε μου νερό νά πιῶ λιγάκι,
 πού 'ν'τά χεῖλη μου σπάκα¹, φαρμάκι²
 πού στὴν Κόλαση ἔχει πικράδια.
 30 νά τὸ ξέρετε ὅλοι καθάρια.
 Σεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὅπου τ' ἀκοῦτε
 κάνετε καλά, μὴν κολαστῆτε».
 – «Δώστε μας αὐγά, χλωρὴ μυζήθρα,
 νά σᾶς δώσωμε εὐκὴ περίσσια.
- 35 Χίλιες ὄρνιθες, μύριοι καπόνιοι³
 κ' ἕνας πετεινὸς νά τίς ζυγώνη.
 Τὰ ἀρνάκια σας νά κουβαλιῶνται
 σάν τίς μέλισσες, νά μὴ μετριῶνται.
 Δεκοχτῶ μετρῶν τὸ χάρκωμά⁴ σας,
 40 πού ἀρμέγετε τὰ πρόβατά σας.
 Δεκοχτῶ βοσκοὶ νά τὰ λαλοῦνε,⁴
 δεκοχτῶ σκυλιά νά τ' ἀκλουθοῦνε
 καὶ μὲ⁵ ὄργανα καὶ μὲ κοντάρια
 νά τὰ διώχνουνε τὰ παλληκάρια.

1) πικρὰ ὡς ἡ σπάκα, ἢ πικροδάφνη. 2) πετεινοὶ ἰκτομῖαι. 3) ὁ λίβης. 4) ὀδηγοῦν εἰς τὴν βοσκήν. 5) προσετέθη ἢ λέξις πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ στίχου.

- 45 Νά 'μουν βάλασμος καί μαντζουράνα¹
 νά μ' ἐφύτευαν εἰς τὴν ἀλτάνα.²
 Νά 'μου βάλασμος, κόκκινη βιόλα,
 νά μ' ἐφύτευαν στὰ περιβόλια.
 Νά 'μου βάλασμος καί καρυοφύλλι,
 50 νά μὲ βάζανε στὸ παραθύρι,
 στ' ἀρχοντόσπιτα τὰ τιμημένα,
 πού μυρίζουνε νύχτα καὶ μέρα.
 Νά μυρίζουνε καὶ τὰ δικά σας
 καὶ καλὲς Λαμπρὲς στ' ἀρχοντικά σας».

B'.

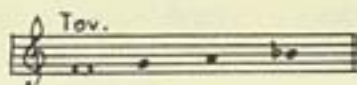
Λ.Α. ἀρ. 2301, σ. 363. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2888, ταιν. 203, Β1)
 Θεσσαλία (Λουτρά Σαμοκόβου).— Δημ. Λουκάτος, 1959

Τραγ.: Ὁμάς νεανίδων

Τρόπ. γέ. Τον. sol²=la²

♩ ~ 132

1) Κα. λη. μέ. ρα σας —, κα. λή χρο. νιά σας —. 2) τώ. ρα
 πού 'ρθα. με — στὴ γει. το. νιά σας —. 3) ἤρδ' ὁ
 Λά. ζα. ρος —, ἤρ. θαν τὰ Βά. για —. 4) ἤρ. δι
 ξά. γρυ. πνος — τῆς κο. ρα. σί. νας —.

— «Καλημέρα σας, καλή χρονιά σας,
 τώρα πού 'ρθαμε στὴ γειτονιά σας.

1) ὀρίγανον τὸ ἀμέρακον. 2) τὸ ἀνθοφυτευμένον μέρος τῆς αὐλῆς.

- *Ἦρθ' ὁ Λάζαρος, ἦρθαν τὰ Βάγια,
 ἦρθι κ' ἡ ἀγρυπνος' τῆς κορασίνας».
- 5 — «Κορασίνα μου, τριγύρω-γύρω,
 παλληκάρια μου, σταυρὸ σταθῆτε,
 γιὰ ν' ἀκούσετε τὸ Λάζαρό μας».
- «Ποῦ 'σαν, Λάζαρε, ποῦ 'σ', ἀδερφέ μου,
 ποῦ 'σαν, τρίκλωνε βασιλικέ μου».
- 10 — «Ἦμουνα στή γῆς, στή γῆς θαμμένος
 καί εἰς τοὺς νεκροὺς ἀπεθαμένος.
 Νά 'μουνα δεντρί, νά 'μαν λεμόνι
 νά μί φύτευαν σὶ περιβόλι,¹
 γιὰ νά μοῦ 'ριχναν κρύο νεράκι,
 15 πού 'ν' τὸ στόμα μου πικρὸ φαρμάκι.

Γ'.

Λ. Α. ἀρ. 2451, σ. 164. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 6758, ταιν. 442, Α3)
 Εἰδρυτανία (Κόχλια).— Σπ. Περιστερής, 1962

Τραγ.: Μαρία Σκαρτσούνη (30)

Τρόπ. δο. Τον. sib¹ = do².

(1) ~ 93

Κα - λῶ - - - νω.ζῶς- π. ν.ἡῤ'οῦ λό. να. ζα -

ρις κί - - - ψέ. νε. του - κι ὀ - λο. έ - - - να

[2] ν.ἦρ. δ'ή - - - νη λαμ - πριά - να. χα. ρού. νου. με -

1) χειρ.: ξάγρυπνος. Ἡ διάρθ. κατὰ τὴν παραλλ. ἐξ Ἀγράφων. (Λ.Α. ἀρ. 1367, σ. 26 στ. 6, συλλ. Σ. Τσιτοῦ, 1938). 2) οἱ στίχοι 12-13 προσετίθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κειμένου ἐκ τῆς ὡς ἄνω παραλλ., στ. 13-14.

1) Τὸ μέτρον $\frac{3}{4}$ δέον νὰ μετρηθῆ εἰς δύο κινήσεις ὡς νὰ ἦτο $\frac{3}{8}$. Ἠλ. εἰς εἰσαγωγὴν περὶ μέτρων.

νη κί — κα. να. λου. καρ. δι. σμέ. — νη

3 μί γ'α. — να. σπρα — μί νι-τά γ κό. νοκ. κι -

να κί — μί - νι-τά — λε. λου. δα. — τα.

Καλω-νω-ς σας η-ν-ηῶρ' οὐ Λά-ρα-ζαρις
 κί φέ-νε-του κι ὀλοένα
 ν-ῆρθ' ἢ ν-ῆ Λαμπριά· να· χαρού-νου-μενη
 κι κα-να-λουκαρδιασμένη,
 μί τ'ᾶ να-σπρα, μί-νι-τά κό-νοκ-κινα
 κί μί-νι-τά λελουδάτα·
 — αν· 'Αφέ-νε-ντη μ', ἀ-να-φεντί-νι-τη μου,
 πέντι-νι-φορές ἀφέντη'

- 5 πέντι φορές ἀφέντεψις κί πάλ' ἀφέντης εἶσι.
 'Αφέντη μου, στήν τάβλα σου χρυση καντήλα καίει·
 χρυσό 'ταν κι ἀργυρό 'τανε, χρυσό τό λάδι πού καίει.
 Κι ἂν εἶν' οἱ πόρτες ἀνοικτές, φέγγουν τῆς ἀφεντιάς σου,
 σάν εἶν' τὰ παραθύρια σου, φέγγουν τῆς γειτονιάς σου¹
 (Ὅταν εἰς τό σπίτι πού ἄδονται τὰ κάλαντα ὑπάρχει θυγάτηρ,
 τραγουδοῦν τοὺς ἀκολουθοῦς στίχους).
- 10 Κυρά μ', τῆ δυχατέρα σου τῆ μικροχαϊδιμένη
 τὴν ἔλουζις², τῆ χτένιζις, στό δάσκαλο τῆ στέλνεις
 κι ὁ δάσκαλος τὴν ἔδερνε μέ μιὰ χρυση λωρίτσα³.

1) Εἰς τό κείμενον τῆς παραλλαγῆς μετὰ τὸν στίχον 6 ὑπάρχουν τὰ ἡμίστιχα : κί ἂν βάλῃς λάδι καὶ κηρί/θά
 καίη εἰς τό πρῶτ', τὰ ὅποια καταστρέφουν τὴν συνέχειαν τοῦ ᾄσματος. Οὕτω πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κειμένου προσε-
 τέθησαν οἱ στίχοι 7-9 παραληφθέντες ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Βρέχας Εὐρυτανίας (Λ. Α. ἀρ. 1485, σ. 1, συλλ. Ἰ.
 Ράγκου, 1939). 2) Ἐλουζις. 3) εὐχετικά ᾄσματα ἄδονται καὶ εἰς ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας, ὡς εἰς τὸν οἰκοδεσπότην,
 τὴν οἰκοδέσποιναν κ.λ.

Δ'.

Α. Α. άρ. 2157, σ. 201-202. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1324, ταιν. 18, Α10)
Θάσος (Διμένος). — Δ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, 1955

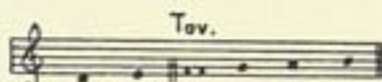
Τραγ. : Όμάς άνδρών και γυναικών

Τρόπ. mi (mi = fa #) 1)

♩ ~ 80 - 88

2)

Ἦρ - θὸ Λά - ζα - ρος, ἦρ - θαν τὰ Βά - για,
ἦρ - θῆ Κυ - ρια - κῆ πού - τρων' τὰ ψά - ρια,
Ποῦ ἦ - σου, Λά - ζα - ρε, ποῦ εἶ - ναι ἡ φω - νή σου,
Ποῦ σέ γύ - ρευ - ε ἡ μάν - να κι ἀδερφή σου;

- Ἦρθ' ὁ Λάζαρος, ἦρθαν τὰ Βάγια,
ἦρθ' ἡ Κυριακή πού τρων' τὰ ψάρια.
— «Ποῦ ἦσουν, Λάζαρε, ποῦ εἶναι ἡ φωνή σου,
πού σ' ἐγύρευε ἡ μάννα κι ἀδερφή σου ; »
5 — «Ἦμouνα στή γῆ παραχωμένος

1) Ἡ ιδιότυπος αὕτη μελωδία τοῦ ᾄσματος μί τὴν συνοδείαν τῆς δευτέρας φωνῆς κατὰ τρίτας, εἰν δὲν προέρχεται ἐκ ξενικής, Δυτικῆς, ἐπιδράσεως, ἀνήκει ἀπὸ ἀπόφθευς τρόπου εἰς τὸν τρόπον τοῦ mi (Δώριος ἀρχαῖος Ἑλληνικός τρόπος), χρησιμοποιοῦνται μόνον ἐν τετραχορδον. Ἡ τοποθέτησις τῆς δευτέρας φωνῆς εἶναι σύνθετος νεώτερον φαινόμενον, παρατηρούμενον καὶ εἰς ἄλλα ᾄσματα τοῦ ἰδίου τρόπου, καθ' ὃ ὁ φθόγγος mi ἐκλαμβάνεται ὡς τρίτη βαθμὶς τῆς κλίμακος τοῦ do. (βλ. ᾄσματα «Μάννα μ' ἀγουρός βασιλικός, τὸ γελεκάκι, κλπ.»).

2) Ἡ προσαρμογὴ τοῦ τετάρτου στίχου εἰς τὴν μελωδίαν, λόγω τῶν περισσοτέρων συλλαβῶν ποῦ περιέχει, δέον νὰ γίνῃ διὰ τῆς μετατροπῆς τῶν ἡμιστίων φθογγωσῆμων τοῦ δευτέρου μέτρου εἰς τέταρτα προεστιγμένα μετ' ὀγδόου.

καί μέ τοὺς νεκροὺς ἀποθαμένους».
 - «Ἐχετε αὐγά, νά σας τό ποῦμε·
 στίς φωλίτσες σας πολλά θά βροῦμε.
 Σεῖς οἱ Χριστιανοὶ πάντα ἐλεῆτε,
 10 κάνετε καλό, νά μὴν κολαστῆτε,
 γιὰ νά λάβετε τὴν βασιλείαν
 τὴν αἰώνιαν τὴν μακαρίαν».

ΣΗΜ.— Ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ἔξομα ἐκ τῶν πλέον διαδεδομένων εἶναι καὶ αὐτὸ πού ἔχει ὡς θέμα τὴν ἐκ νεκρῶν Ἑγερσιν τοῦ Λαζάρου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου (Ἰωάνν. ια', 43-44).

*ἄδεται ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς εἰς κάθε οἰκογένειαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς (Σάββατον τοῦ Ἰαζάρου) ἢ τὴν παραμονὴν ὑπὸ παιδιῶν (ἀρρένων ἢ κορασιῶν) κατὰ ὀμίλους, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν ὡς ἀμοιβὴν συνήθως αὐγά. Οἱ Λαζαρισταὶ οὗτοι κρατοῦν εἰς τὰ χεῖρα των καλάθι στολισμένον μὲ ἀνθὴ (Βόρειος Ἑλλάς) ἢ σταυρὸν ὁμοίως ἀνθοστολισμένον (Πελοπόννησος, Κρήτη), εἰκονικὸν ὁμοίωμα ἢ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Λαζάρου ὡς νεκροῦ κ.ἄ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω παραλλαγῶν (Α'-Δ'), αἵτινες ἀντιπροσωπεύουν δημῶδεις συνθέσεις, ἄδονται καὶ ἔξομα λογίας προελεύσεως μὲ μεγάλην διάδοσιν δι' ἐντύπων. Σύνηθες ἐκ τούτων εἶναι τὸ κατωτέρω.

*Σήμερον ἔρχεται ὁ Χριστός
 ὁ ἐπουράνιος Θεός
 ἐν πόλει Βηθανίᾳ
 Μάρθα κλαίει καὶ Μαρία κλπ.*

Εἰς τὰς δημῶδεις παραλλαγὰς μετὰ τὸ κύριον ἔξομα ἄδονται ἐν συνεχείᾳ εὐχητικά καὶ ἐπεικτικὰ τραγούδια εἰς τὴν οἰκογένειαν (ἀφέντην, οἰκοκυράν, κόρην κ.ἄ.).

7. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

A.

Λ. Α. ἀρ. 1665 Γ', σ. 76-81. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 145, ταιν. 6, Α9)

Ἰωάννινα (πρόσφ. ἐκ Μ. Ἀσίας).— Δημ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1951

Τραγ.: Ἑλένη Δημητριάδου (45) καὶ
 Ζωὴ Στρατόγλου (43)

Τρόπ. fa (fa² = sol²). Τον. ∞ la² = sol²

♩ ~ 72

1 Τώ - ρα ἴ - α - γιά - τώ - ρα ἴ - α - γιά - Σα - ρα - - -
 κο - - - - στή, τώ - ρα ἴ - α - τώ.

ρα — ν' ἁ - γιες — ἡ - μέ - ρες,
 πού λει - τουργοῦν — πού λει - τουργοῦν - οἱ - ἔκ - κλη -
 σές και ψέλ - νουν και
 ψέλ - νουν οἱ — πα - πά - δες.
 τον.

Τώρα ν' αγιά, τώρα ν' αγιά Σαρακοστή,
 τώρα ν' ἁ-, τώρα ν' ἁ-γιες ἡμέρες
 πού λειτουργοῦν, πού λειτουργοῦν οἱ ἐκκλησές
 και ψέλνουν, και ψέλνουν οἱ παπάδες.
 Πού λέν' τὸ «ἅγιος ὁ Θεός» και τὸ «Κύριε ἐλέησον».
 Ὅποιος τὸ λέει σώζεται κι ὅποιος τ' ἀκούει αἰτάζει
 5 κι ὅποιος τὸ καλοφουγκρηστῆ¹, Παράδεισο θά λάβη,
 Παράδεισο και λιβανο κ' ἕνα καντήλι λάδι.
 Καθόντανε ἡ Παναγιά μόνη και μοναχὴ της,
 τὴν προσευχὴ² της ἔκανε γιὰ τὸν μονογενὴ της.
 Ἐκεῖ πού προσευχοῦντανε 'κεῖ πού³ παρακαλοῦσε
 10 ἀκούει βροντές, ἀκούει στραπές⁴ και σύγκλυσες⁵ μεγάλες⁵
 βγαίνει στὴν πόρτα της νά ἰδῆ τὸ τί κακὸ μεγάλο.
 Βλέπει τὸν οὐρανὸν θολὸ και τ' ἄστρα βουρκωμένα,
 τὸ φεγγαράκι τὸ λαμπρὸ στὸ αἷμα βουτηγμένο.

1) ἀκροασθῆ με προσοχὴν. 2) χειρ.: τὰς προσευχάς. 3) χειρ.: κι ὅπου. 4) χειρ.: στραπές. 5) χειρ.: σύγκλισες· θόρυβος ἐκ ραγδαίας βροχῆς.

- Κοιτάει δεξιά, κοιτάει ζερβά, βλέπει τὸν Ἅγιο Γιάννη
- 15 βλέπει τὸν Γιάννη κ' ἔρχεται δαρμένο, σκοτωμένο,
κρατοῦσε καὶ στό χέρι του μαντήλι ματωμένο,
κρατοῦσε καὶ στό ἄλλο του μαλλιά τῆς κεφαλῆς του.
-«Τί ἔχεις, Γιάννη μου, καὶ κλαίς καὶ βαριαναστενάζεις ; »
-«Δὲν ἔχω στόμα, νά σοῦ πῶ, χεῖλη, νά σοῦ μιλήσω,
20 μηδὲ καρδιά μου τό κρατεῖ νά σοῦ τό μολοήσω».
-«Πές μου το, Γιάννη, πές μου το, γιά' θά λιγοθυμήσω».
-«Τὸν δάσκαλό μου πιάσανε οἱ γι' ἄνομοι Ἑβραῖοι
οἱ γι' ἄνομοι, παράλυτοι, Θεοῦ καταραμένοι ¹.
Σάν κλέφτη τὸν ἐπιάσανε καὶ σάν φονιά τὸν πᾶνε
- 25 σάν νά χωρίζ' ἀντρόγυνο ἔτσι τὸν τυραννᾶνε».
Σάν τ' ἄκουσε ἡ Παναγιά, πέφτει, λιγοθυμάει.
Σταμνὶ νερό τῆς ρίξανε, τρία κλωνιά τοῦ μόσχου
καὶ τέσσαρα ροδόσταμο ὄσπου νά συνεφέρη. ²
Καὶ σάν τὴν συνεφέρανε τοῦτον τὸν λόγο λέει :
- 30 -«Φωνάξ'τε Μάρτα καὶ Μαριά καὶ τοῦ Λαζάρου τὴ μάννα
καὶ τοῦ Προδρόμου τὴν ἀδερφή, νά πᾶμ' ὄλοι ἀντάμα».
Παίρνουν τὸν δρόμο, τό στρατί, στρατί τό μονοπάτι,
τό μονοπάτι τσ' ἔβγαλε στ' Ἀτσιγγανου ³ τὴν πόρτα.
-«Ὡρα καλή, Ἀτσιγγανε, καὶ τί 'ν' αὐτά ποῦ φειάνεις ; ».
- 35 -«Καρφιά μοῦ παραγγείλανε οἱ ἄρχοντοι τοῦ τόπου
τέσσαρα μοῦ παράγγειλαν μὰ 'γὼ τὰ φειάχνω πέντε.
Τὰ δυό, στὰ δυό του γόνατα, τὰ δυό, στὰ δυό του χέρια
καὶ τ' ἄλλο τό φαρμακερό βαθιά μέσ' στὴν καρδιά του,
νά τρέξη αἷμα καὶ νερό ἀπὸ τὰ σωθικά του».
- 40 Σάν τ' ἄκουσε ἡ Παναγιά, πέφτει, λιγοθυμάει.
Σταμνὶ νερό τῆς ρίξανε, τρία κλωνιά τοῦ μόσχου
καὶ τέσσαρα ροδόσταμο, ὄσπου νά συνεφέρη. ⁴
Καὶ σάν τὴν συνεφέρανε τοῦτον τὸν λόγον λέει :
- «Ἄντε κ' ἐσύ, Ἀτσιγγανε, χαῖρι ⁵ νά μὴ κάνης.
45 οὔτε καὶ στό πανέρι σου ψωμί νά μὴν ποτάξης ⁶,

1) στ. 22, χειρ.: τὸν δάσκαλό μου πιάσανε καὶ σάν φονιά τὸν πᾶνε. Ἡ διόρθωσις τοῦ στίχου καὶ ὁ στίχος 23 ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ προσφύγων ἐξ Ἀδραμυτίου (Λ. Α. ἀρ. 1446 Β, σ. 112 κ.εξ., στ. 23-24, συλλ. ὑπὸ Δ. Λουκάτου, Λέσβος 1940). 2) νά συνέλθῃ. 3) εἰς τοῦ σιδηρουργοῦ. 4) πρόσοδον, κέρδος. 5) ἀποκτήσῃ.

- οὔτε καί στή ραχίτσα σου ροῦχο νά μὴν ποτάξης,
οὔτε καί στό τζακάκι¹ σου στάχτη νά μὴν ποτάξης²,
κι ἂν θ' ἀποτάξης καμμιά φορά, ἄνεμος νά σ' τὴν πάρῃ».
Παίρνουν τὸ δρόμο, τὸ στρατὶ, στρατὶ τὸ μονοπάτι,
50 τὸ μονοπάτι τὸ ἔβγαλε στήν πόρτα τοῦ Πιλάτου.
Βλέπουν τὴν πόρτα σφαλιχτὴ, σφιχτὰ μανταλωμένη
καὶ τὰ πορτοπαράθυρα μὲ τὰ σκοινιά δεμένα.
- «Ἄνοιξε, πόρτα τοῦ ληστοῦ καὶ πόρτα τοῦ Πιλάτου».
Κ' ἡ πόρτα ἔπο τὸ φόβο τῆς ἀνοίγει μοναχὴ τῆς.
55 Βλέπει κόσμον ἀμέτρητο καὶ μετρημὸ δὲν ἔχει.
Κοιτάει δεξιά, κοιτάει ζερβά, βλέπει τὸν Ἅγιο Γιάννη.
- «Ἄγιε μου Γιάννη Πρόδρομε καὶ βαπτιστὴ τοῦ γιοῦ μου,
ποῦ ἔχουν τὸ παιδάκι μου καὶ μοῦ τὸ τυραγνᾶνε ; »
- «Θαμάζομαι, ἡ Παναγιά, τὰ λόγια ποῦ μοῦ λέεις»
60 τὸν γέννησες, τὸν ἔθρεψες καὶ δὲν τότε γνωρίζεις
κ' ἐγὼ ποῦ τὸν ἐβάφτισα πῶς νά τότε γνωρίσω ;
Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ γυμνὸ, τὸν ἀνεμαλλιασμένο,
ὅπου φορεῖ στήν κεφαλὴ ἀγκάθινο στεφάνι,
ὅπου φορεῖ πουκάμισο στό αἷμα βουτηγμένο ;
65 Ἐκεῖνος εἶν' ὁ γιόκας σου κ' ἐμὲ ὁ δάσκαλός μου».
Κ' ἡ Παναγιά πλησίασε, γλυκὰ τὸν ἐρωτοῦσε.
- «Γῦρε, σταυρέ μου, πίσω σου, γῦρε, σταυρέ μου, μπρὸς μου,
νά φτάσω τὸ παιδάκι μου, νά τὸ γλυκοφιλήσω».
Ζητεῖ γκρεμὸ νά γκρεμιστῇ, θάλασσα γιὰ νά πέσῃ·
70 ζητεῖ μαχαίρι νά σφαγῇ, νά μὴ βλέπῃ σὰν βλέπει.
Καὶ ὁ Χριστὸς τῆς ἀπαντᾷ ἀπάνω ἀπὸ τὸ ξύλο.
- «Μάννα μου, κάμ' ὑπομονή, νά κάμ' ὄλος ὁ κόσμος,
νά κάνουν μάννες γιὰ παιδιά καὶ τὰ παιδιά γιὰ μάννες,
νά κάνουν κ' οἱ καλόπαντρες γιὰ τοὺς καλοὺς τοὺς ἄντρες».
75 Πήγαινε στό σπιτάκι σου καὶ διάφορο³ δὲν ἔχεις.
Στρῶσε τὴν τάβλα φλιβερὴ καὶ τὰ πεσκίρια⁴ μαῦρα·
βάλε στό μαστραπά⁵ κρασί κι ἀφράτο παξιμάδι
καὶ τὸ μεγάλο Σάββατο κατὰ τὸ μεσονύχτι,
ποῦ θ' ἀνοίξουν οἱ οὐρανοί, θά μὲ καλαπαντήσῃς».

1) ἡ ἑστία. 2) ἐπιτύχης, ἀποκτήσης. 3) ὠφέλειαν. 4) τραπεζομάνδηλα. 5) δοχεῖον τοῦ νεροῦ.

- 80 Πηγαίνει στο σπιτάκι της και στρώνει το τραπέζι·
βάζει την τάβλα φλιβερή και τὰ πεσκίρια ' μαύρα,
βάζει στο μαστραπά ' κρασί κι άφράτο παξιμάδι.
Καθόταν κ' έπερίμενε τον έρχομό του γιοϋ της.
Περνάει κ' ή 'Αγιά Καλή* και την περιγελάει.
- 85 -«Ποιός είδε γιό εις τό σταυρό και μάννα στο τραπέζι;»
-«'Αντε κ' έσύ, 'Αγιά Καλή, κατηραμένη νά 'σαι·
παπάς νά μη σε λειτουργά, ψάλτης νά μη σε ψέλνη,
μόνον στην άκρα του γιαλου τό κωμα νά σε δέρνη».
Περνάει κ' ή πικροδαφνιά και την περιγελάει.
- 90 -«Ποιός είδε γιό εις τό σταυρό και μάννα στο τραπέζι;»
-«'Αντε κ' έσύ, πικροδαφνιά, την πίκρα μου νά λάβης,
τή ροδοκοκκινίλα μου λουλούδι νά τή βγάλης».
'Ακόμα λόγος βάσται κι άνοίγουν τά ούράνια·
βλέπει τό γιό της κ' έρχεται σά φως και σά λαμπάδα.

B'.

Δ. Α. άρ. 2248, σ. 365. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1992, ταιν. 113,Αε)
'Αστυπάλαια. - Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1957

Τραγ. : Φλώρα Καμπούρη (25)

Τρόπ. do

1 Σή-μερ ο μαύ-ρος ου- - - ρα- νός σή-
με-ρο - μαύ- - - ρη μέ- - ρα - 2 σή-με-ρον
ο - λαι θλί- - - βον - ται και το βου-

1) τραπεζομάνθηλα. 2) δοχείον του νερού. 3) περί της 'Αγίας Καλής βλ. Κοραϊν. Ρωμαίους, Τό μισρολόγι της Παναγίας, 'Αρχαίον Πόντου, τόμ. 19 (1954), σ. 197 κ.εξ.

νά - α - λυ - πούν - ται —, σή - με - ρον ἔ - βα - λον — βου -
 λή — οἱ ἄ - νο - μοι — Ἑ - βραῖ - οἱ,

Tan.

- Σήμερα μαυρος οὐρανός, σήμερα μαύρη μέρα'
 σήμερα δλοι θλίβονται καὶ τὰ βουνά λυποῦνται'
 σήμερα ἔβαλον βουλή οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι,
 οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιά, οἱ τρισκατηραμένοι,
- 5 γιὰ νὰ σταυρώσουν τὸν Χριστὸ τὸν πάντων βασιλέα.¹
 Ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ μπῆ σὲ περιβόλι,
 νὰ λάβῃ δεῖπνον μυστικόν γιὰ νὰ τὸν λάβουν δλοι.
 Κ' ἡ Παναγιά ἡ Δέσποινα καθόταν μοναχὴ τῆς
 τὴν προσευχὴ² τῆς ἔκανε γιὰ τὸν μονογενῆ τῆς.
- 10 Φωνὴ ἐξῆλθ' ἐξ οὐρανοῦ ἀπ' Ἀρχαγγέλου στόμα.
 «Σώνουν, κυρά μ', οἱ προσευχές, σώνουν καὶ οἱ μετάνοιες
 καὶ τὸν υἱόν σου ἐπιάσανε καὶ σάν φονιά τὸν πάνε
 κ' εἰς τοῦ Πιλάτου τίς αὐλές³ ἐκεῖ τὸν τυραννᾶνε.
 — «Χαλκιά, χαλκιά, φτειάσε καρφιά, φτειάσε τρία περόνια».
- 15 Κ' ἐκεῖνος ὁ παράνομος βαρεῖ καὶ φτειάνει πέντε.
 — «Σύ, Φαραε, πού τὰ φτειασες πρέπει νὰ μᾶς διδάξῃς».
 — «Βάλτε τὰ δυὸ στὰ χέρια του καὶ τ' ἄλλα δυὸ στὰ πόδια,
 τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερὸ βάλτε το στὴν καρδιά του,
 νὰ τρέξῃ αἷμα καὶ νερό, νὰ λιγώθῃ ἡ καρδιά του».
- 20 Κ' ἡ Παναγιά σάν τ' ἄκουσε ἔπεσε κ' ἐλιγώθῃ'
 σταμνὶ νερό τῆς ῥίξανε, τρία κανάτια μόσχο
 καὶ τρία μὲ ροδόσταμο γιὰ νὰ ῥθῃ ὁ λογισμὸς τῆς.
 Καὶ σάν τῆς ἤλθε ὁ λογισμὸς καὶ σάν τῆς ἤλθε ὁ νοὸς τῆς

1) Τὸ κείμενον τοῦ ᾠσμοῦ συνεπληρώθη εἰς τοὺς στίχους 5, 32 καὶ 52 ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Σύρου (Λ.Α. ἀρ. 1378Γ, σ. 124, συλλ. Γ. Ταρσούλη 1939). 2) χειρ.: τὰς προσευχάς. 3) χειρ.: τὰς αὐλὰς.

- ζητεί μαχαίρι νά σφαγή, φωτιά νά πάη νά πέση,
 25 ζητεί κρεμόν¹ νά κρημισθῆ γιά τό μονογενή της.
 – «Λάβε, κυρά μ', ὑπομονή, λάβε, κυρά μ', ἀνέση».²
 – «Καί πῶς νά λάβω ὑπομονή καί πῶς λάβω ἀνέση,³
 ποῦ ἔχω γιό μονογενή κ' ἐκεῖνον σταυρωμένον».
 Κ' ἡ Μάρθα ἡ Μαγδαληνή καί τοῦ Λαζάρου ἡ μάννα
 30 καί τοῦ Ἰακώβ ἡ ἀδελφή, οἱ τέσσαρες ἀντάμα,
 ἐπιάσαν τό στρατί-στρατί, στρατί τό μονοπάτι.
 Τό μονοπάτι τσ' ἔβγαλε εἰς τοῦ ληστοῦ τήν πόρτα.
 – «Ἄνοιξε, πόρτα τοῦ ληστοῦ καί πόρτα τοῦ Πιλάτου».
 Κ' ἡ πόρτα ἀπό τό φόβο της ἀνοίγει μοναχή της.
 35 Τηρᾶ δεξιά, τηρᾶ ζερβά, κανένα δέν γνωρίζει·
 τηρᾶ καί δεξιώτερα βλέπει τόν Ἄγιον Γιάννη.
 – «Ἄγιε μου Γιάννη Πρόδρομε καί βαπτιστά τοῦ γιοῦ μου,
 μὴν εἶδες τόν υἱόκα μου καί τόν διδάσκαλόν σου;»
 – «Δέν ἔχω γλώσσα νά σοῦ πῶ, γλώσσα νά σοῦ μιλήσω·
 40 δέν ἔχω χεροπάλαμο⁴, διὰ νά σοῦ τόν δείξω.
 Βλέπεις ἐκεῖνον τόν γυμνό, τόν παραπονεμένο,
 δπου φορεῖ πουκάμισο στό αἶμα βουτηγμένο,
 δπου φορεῖ στήν κεφαλή ἀκάνθινο στεφάνι;
 ἐκεῖνος εἶν' ὁ υἱόκας σου κ' ἐμέ διδάσκαλός μου».
 45 Κ' ἡ Παναγιά πλησίασε γλυκά τόν ἔρωτοῦσε.
 – «Δέν μοῦ μιλεῖς, παιδάκι μου, δέν μοῦ μιλεῖς, παιδί μου;»
 – «Τί νά σοῦ πῶ, μαννούλα μου, ποῦ διάφορο⁵ δέν ἔχεις·
 μόνον τό Μέγα Σάββατον κοντά τό μεσονύκτι,⁶
 ποῦ θά λαλήση ὁ πετεινός, σημαίνουν οἱ καμπάνες,
 50 σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τά οὐράνια,
 σημαίνει κ' ἡ Ἁγία Σοφία μέ τρεῖς χρυσές καμπάνες,
 τότες κ' ἐσύ, μαννούλα μου, θά ἔχῃς χαρὲς μεγάλες».
 Ὅποιος τ' ἀκούει σώζεται κι ὁποιος τό λέει ἀγιάζει,
 κι ὁποιος τό καλοφηκραστῆ⁶ Παράδεισο θά λάβῃ·
 55 Παράδεισον καί λίβανον ἀπό τόν Ἅγιον τάφον.

1) χειρ.: κρημνά. 2) ἀνάσα, ἀναπνοήν. 3) χειρ.: χέρι πάλαμο. 4) κέρδος. 5) χειρ.: μεσημέρι. 6) τὸ ἀκροασθῆ καλῶς.

Γ'.

Λ. Α. άφ. 1665Γ', σ. 64. (Ε. Μ. Σ. άφ. 142, ταιν. 6, Αε)

Μικρά Ἀσία (Ἰκόνιον) (πρόσφ.). — Σπ. Περιοτέρης, Δημ. Οἰκονομίδης, Ἰωάννινα 1951

Τραγ.: Ἐλένη Δημητριάδου καὶ Ζωὴ Στρατόγλου

Τρόπ. γέ - do

Σή - με - ρα μαῦ - ρος οὐ - ρα - νός, σή - με - ρα
μαύ - ρη μέ - ρα, σή - με - ρα ὅ - λοι θλί - βον - ται
καὶ τὰ - βου - νὰ λυ - ποῦν - ται

Τον. Τον.
B A

Σήμερα μαυρος οὐρανός, σήμερα μαύρη μέρα,
σήμερα ὄλοι θλίβονται καὶ τὰ βουνὰ λυποῦνται '

Δ'.

Λ. Α. άφ. 2384, σ. 420. (Ε. Μ. Σ. άφ. 6234, ταιν. 398, Αε)

Ἡπειρος (Ἰπαρχ. Ἰωαννίνων). — Δημ. Οἰκονομίδης, 1961

Τραγ.: Χρυσανγή Διαμάντη (66)
καὶ ὀμιλος νέων μεικτός

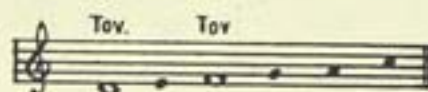
Τρόπ. γέ 1)

Κά - τω — στο Γε - ρο σό - λυ - μα - τ - μα.

1) βλ. τὴν συνέχειαν τοῦ θρήνου εἰς τὸ χρ. Λ. Α., άφ. 1665Γ', σ. 64 κ.εξ.

1) Ὁ καθορισμὸς τῆς τονικῆς δημιουργεῖ ἀμφιβολίας λόγω τῆς ἰδιότυπου τεχνικῆς τῆς μελωδίας. Ὁ φθόγγος Ia παρ' ὅτι κυροῦργεῖ εἰς τὴν μελωδίαν καὶ ἐπαναλαμβάνεται συχνά, ἐν τούτοις δὲν ἀποτελεῖ τὴν τονικὴν τοῦ ὄραματος ἀλλὰ τὴν πέμπτην τῆς τονικῆς γέ (τρόπος γέ). Ἀναλόγους περιπτώσεις εὕρισκόμεν εἰς μελωδίας τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

τά - κια, και στοῦ Κυ - ριου τὸν τά - - φο, μὰ
τὸ Χρι - στὸς - ἄ - νέ - στη, και - στοῦ Κυ - ριου τὸν
τά - - φο, μὰ τὸ Χρι - στὸς - ἄ - νέ - στη.

Κάτω στό Γεροσόλυμα-ι-, ματάκια, και στοῦ Κυρίου τὸν τάφο,
μὰ τὸ Χριστὸς ἀνέστη
και στοῦ Κυρίου τὸν τάφο, μὰ τὸ Χριστὸς ἀνέστη,
κ' ἐκεῖ δέντρος δὲν ἦτανε, ματάκια, δέντρος ἐφανερώθη.
μὰ τὸ Χριστὸς ἀνέστη

δέντρος ἐφανερώθη, μὰ τὸ Χριστὸς ἀνέστη.

Ὁ δέντρος ἦταν ὁ Χριστὸς κ' ἡ ρίζα ἡ Παναγία,
τά φύλλα δπου ἔπεφταν ἦταν οἱ μαρτυριές του

5 πὺ μαρτυροῦσαν κ' ἔλεγαν γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη.

— «Χριστέ μ', φόντας σ' ἔσταύρωσαν οἱ γι ἄνομοι οἱ Ὀβραῖοι
οἱ γι ἄνομοι και τὰ σκυλιά κ' οἱ τρισκαταραμένοι,
τὸ Φαραῶν ἐδιάταξαν νὰ φτειάξῃ τρία περόνια
κι αὐτὸς ὁ τρισκατάρματος βάνει και φτειάνει πέντε».

10 — «Ἐσὺ Φαραέ, πὺ τὰ ἴφτειασες, κάτσε νὰ μᾶς διατάξῃς»¹.

— «Τὰ δυὸ (σ)τά δυὸ τὰ πόδια του, τὰ δυὸ (σ)τά δυὸ του χέρια,
τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερὸ βάλτε το στὴν καρδιά του,²
νὰ τρέξῃ ν-αἷμα και νερό, νὰ πικραθῇ ἡ καρδιά του».

Ἐπὸ τὴν πίκρα τοῦ Χριστοῦ κι ἀπὸ τὴ φαρμακάδα

15 ὁ ἥλιος ἔσκοτεῖνιασε και τὸ φεγγάρι ἐχάθη³.

1) Ὁ στίχος παρελήφθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾄσματος ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Καλεντζίου (Λ.Α. ἀρ. 1830, σ. 6, ἀρ. 2, στ. 10). 2) χειρ.: τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ τὸ βάζουν στὴν καρδιά του. Ἡ διόρθ. ἐκ τῆς ἀνωτ. παραλλ., στ. 16. 3) Οἱ στίχοι 14-15 παρελήφθησαν ἐκ τῆς ὡς ἀνω παραλλ., στ. 13-14.

Ε΄.

Λ.Α. άρ. 2157, σ. 210-211. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1332, ταιν. 82,Α3).
 Θάσος (Διμενάρια). — Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, 1956

Τραγ.: Πηνελόπη Οικονομίδου (66)

Τρόπ. do. Τον. sol[♯] = do³

♩ ~ 86.

Κά - τω στοῦ Γε - ρου - - σο - - λυ - μα καί στο χρι -
 στο τόν τά - - - φο ν - ε - κεί διν - τρι δέν -
 ἥ - - τα - νι, ε - κεί δεν. τρι - ν - ι - βγῆ - - - κι, ...

Τον.

ΣΗΜ.— Τό θέμα τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ, μέ τήν ἐπίσημον θέσιν πού κατέχει εἰς τήν θρησκείαν καί τήν λατρείαν τῶν Χριστιανῶν, εἰσήχθη παραλλήλως πρὸς τήν ὕμνογραφίαν καί τήν εἰδικήν ἀκολουθίαν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς πολλάς δημώδεις παραδόσεις, ἐκφράσεις τοῦ λαοῦ καί εἰς αὐτήν τήν ποιήσιν του. Οὕτω, ἀντιστοίχως πρὸς προσωπικά, λόγια, ποιήματα, θρήνους εἰς τὸ Ἅγιον πάθος, τὰ ὁποῖα ἔχουν σωθῆ ἀπὸ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους¹, ἀπαντᾷ σήμερον εὐρύτατα διαδεδομένον εἰς ὅλους τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους τραγούδι, τὸ ὁποῖον ἔχει περιεχόμενον τὸ γεγονός τοῦτο. Εἶναι γνωστὸν πολλαχοῦ ὡς θρήνος τῆς Μεγ. Παρασκευῆς, Μοιρολόγι τῆς Παναγίας, Πάθη τοῦ Χριστοῦ κ.ά., ᾄδεται δέ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ γυναικῶν τῆς Μεγ. Παρασκευῆς μετὰ τὸν στολισμὸν τοῦ Ἐπιταφίου ἢ κατὰ τὴν νύκτα πρὸς τὸ Μέγα Σάββατον, ὅτε πολλαχοῦ διανυκτερεύουν ἐκεῖ γύρω ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιον, προφανῶς πρὸς φύλαξιν, σύμφωνα μὲ τὸ λαϊκὸν ἔθος, τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ Θεανθρώπου. Εἰς τινὰς τόπους τραγουδιέται τοῦτο τὴν ἡμέραν ταύτην ὑπὸ παιδιῶν ἔξω ἀπὸ κάθε οἰκίαν πρὸς συλλογὴν χρημάτων καί πασχαλινῶν αὐγῶν.

Εἰς τὸ ἄσμα τοῦτο, τοῦ ὁποῖου ἡ σύνθεσις πρέπει νὰ ἀναχθῆ εἰς χρόνους παλαιότερους τοῦ 14ου αἰῶνος², τὸ κύριον πρόσωπον τῆς ὑποθέσεως εἶναι ἡ Παναγία, τὸ ὄλον δὲ περιεχόμενόν του εἶναι εἰς τὴν κυρίαν ἔννοιάν του ἐκφρασις τοῦ μητρικοῦ πόνου, ἦτοι ἓνα μοιρολόγι.

1) Βλ. Μ. Μανούσακα, Ἑλληνικὰ ποιήματα γιὰ τὴ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. *Mélanges offerts à Octave et Meïro Merlier*, tom. II, Athènes 1956, 64-65, 69.

2) Βλ. καὶ *Venet. Coittas, Le théâtre à Byzance*, Paris 1931, σ. 114. Ἐνταῦθα ἐκφράζεται ἡ γνώμη περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ τραγουδιοῦ ἄλλοιον πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

8. ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Α'.

Λ. Α. άφ. 2305, σ. 113. (Ε. Μ. Σ. άφ. 3215, ταιν. 218, Α10)
 Εύρυτανία (Σελιά).— Σπ. Περιστέρης. 1959

Τροχ. : Όμάς νεανίδων

Τροχ. ré (ré = la). Τον sol² = la²

♩ ~ 104

Α] Σή - μι - ρα, μω - ρέ, σή - μι - ρα
 ρα — σή - μι - ρα
 Χρι - στός ά - νέ - στη, σή - μι - ρα
 ρα —, μω - ρέ —, σή - μι - ρα
 ρα —, σή - μι - ρα
 Χρι - στός ά - νέ - στη, Β] σή - μι - ρα
 ρα — Χρι - στός — ά - νέ - στη
 κι' αὐ - ρι - ου ά - λη - θῶς ά - νέ - στη.

Τον.

Σήμερα, μωρέ, σήμερα, σήμερα Χριστός ανέστη
 σήμερα, μωρέ, σήμερα, σήμερα Χριστός ανέστη
 σήμερα Χριστός ανέστη
 κι αὔριου: ἀληθῶς ανέστη.

Σήμερα τὰ παλληκάρια
 ρίχνονται ὡς τὰ λιοντάρια.

5 Σήμερα καὶ τὰ κορίτσια
 κάθονται ὡς κυπαρίσσια.

Σήμερα κ' οἱ παντρεμένες
 κάθονται καμαρωμένες.¹

Σήμερα καὶ οἱ παπάδες

10 στέκονται ὡς Δεσποτάδες.

Σήμερα κι αὐτοὶ οἱ γέροι
 στέκονται ὡς σκαντζοχέροι.

B'.

Λ. Α. ἀρ. 2214, σ. 165. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1704, ταιν. 111, Ασι)
 Ἄρκαδία (Βετίνα).— Σπ. Περιστέρης, Γρ. Δημητρώπουλος, 1956

Τραγ.: Γεωργία Πλέσσα (50)

Τρόπ. do (do = ré)

Σή - με - - ρα, μαῦ - ρα μου - μά - τια,

σή - με - - ρα χρι - στός ἀ - νέ - στη, σή - με - -

ρα χρι - στός ἀ - νέ - - στη — εἰς — τοὺς —

1) χεῖρ.: στέκονται. 2) Οἱ στίχοι 5-8 παραλήφθηκαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κειμένου τοῦ ᾄσματος ἀπὸ τῆν
 παραλλ. ἐκ Σουλίου (Λ. Α. ἀρ. 976, σ. 47, στ. 5-8, συλλ. Δημ. Λουκοπούλου, 1933).

ού - ρα - νούς εὐ - ρέ - - - δη. 2 Σή - με - -
 ρα, μαῦ - ρα - μου - - - μά - - - τια,
 σή - με - - - ρα τὰ παλ - λη - - - κά - ρια,
 σή - με - - - ρα τὰ - παλ - λη - κά - - - ρια
 στέ - κον - - - ται σάν λε - ον - τά - - - ρια

τον.

Σήμερα, μαῦρα μου μάτια, σήμερα Χριστὸς Ἄνεστη
 Σήμερα Χριστὸς ἀνέστη εἰς τοὺς οὐρανοὺς εὐρέθη.
 Σήμερα, μαῦρα μου μάτια, σήμερα τὰ παλληκάρια
 Σήμερα τὰ παλληκάρια στέκονται σάν λεοντάρια.

- 5 Σήμερα καὶ τὰ κορίτσια
 στέκονται σάν κυπαρίσσια.
 Σήμερα κ' οἱ παντρεμένες
 ἔχουνε χαρὰ οἱ καημένες.
 Σήμερα κ' οἱ δόλιες χῆρες
 10 κάθονται σάν κακομοῖρες.

Γ'.

Λ. Α. άρ. 2351, σ. 706. (Ε. Μ. Σ. άρ. 5223, ταιν. 328, Αισ)

Κέρκος (Κώμα τοῦ Γαλοῦ). — Γ. Κ. Σπυριδάκης, Στ. Καρακάσης, 1960

Όργαν.: Νικόλ. Ήλιος (βιολί) (58)

Άντωνάκης Κωστής (λαούτο) (45)

Τραγ.: Δημήτριος Τοφρασής

Τρόπ. do (do = la). Τον. Ια⁹

Άρχοντες, άγροικήσατε, διά νά σάς μιλήσω
 λήσω και πάνω στην Άνάστασι θέλω νά σάς ζηγήσω.
 γήσω. Άρχοντες, ω εύγενικοί και πολλοχρονομένοι,
 νά είσθε πολλιοζώητοι σ' όλην τήν οίκουμένη
 ζώητοι σ' όλη τήν οίκουμένη.

Τον

Άρχοντες, άγροικήσατε¹, διά νά σάς μιλήσω
 και πάνω στην Άνάστασι θέλω νά σάς ζηγήσω.
 Άρχοντες, ω εύγενικοί και πολλοχρονομένοι,
 νά είσθε πολλιοζώητοι σ' όλην τήν οίκουμένη
 5 κ' έκει πού μέλλομεν έμεις νά 'σθε συγχωρεμένοι².

1) άκούσατε. 2) Παραλλαγήν τοῦ ζοματος εκ στίχων 140 βλ. εις Άθαν. Σακελλαρίου, Κυπριακά, τόμ. Β', εν Άθήναις 1891, σ. 88-92.

ν-δπου πλένουν Ὀβριοποῦλες
σταματίζουν ἑ Τουρκοποῦλες».

- 15 - «Βάλ' το τὸ δεξί σου χέρι
μέσ' στὴν ἀργυρή σου τσέπη
βγάλ' το τὸ ἑκοσιπεντάρι,
δῶσ' το τοῦ σαχανατζάρη».¹

ΣΗΜ.— Τὸ Πάσχα εἰς τὸν λαόν, ἐκ παραδόσεως μὲ τὸ ὄνομα Λαμπρή, κατέχει τὴν πρώτην θέ-
σιν εἰς τὸ ἑορτολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ ζωηράν συμμετοχὴν τοῦ πλήθους εἰς ἐκδηλώ-
σεις πανηγυρισμοῦ. Αἰται συνεχίζονται καὶ τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν
Τρίτην, ὅτε γίνονται χοροὶ κατὰ τοὺς ὁποίους φθονοῦν καὶ τραγοῦδια πασχαλιάτικα, ὡς τὰ ἀνωτέρω.
Τὸ ὑπ' ἀριθ. Δ' ζῆσμα, «τὰ ρουσάλια» τραγουδιέται εἰς Μέγαρα τὴν Δευτέραν μετὰ τὸ Πάσχα. Τὰ παι-
διὰ ἐνταῦθα, περιερχόμενα παλαιότερον κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὰ σπίτια, ἐτραγουδοῦσαν τὰ ρουσά-
λια ὡς ἀγεμικὸν ζῆσμα ὑπὸ τὸν ἦχον τυμπάνων (νταουλιῶν), ἐκράτουν δὲ εἰς τὰ χέρια των καὶ σταυ-
ρὸν ἐκ καλάμου, στολισμένον μὲ ἀνθὴ καὶ μὲ ἀνηρημένην εἰς τὴν κορυφὴν του σημαίαν καὶ μανδήλια.

9. ΤΟΥ ΚΛΗΔΟΝΟΥ

Λ. Α. ἀρ. 2758, σ. 429-430. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 7344, ταιν. 504, Α1)

Κίμωνος.— Γεωργ. Κ. Σπυριδάκης, 1964

Τραγ. : Πετρούλα Π. Πρεζάνη (23)

Τρόπ. γέ (ré = mi)

Δῶ - σε μου τ' ἄρ - γυ . . . ρὰ κλειδιὰ μέ —
τὸ — μαρ. γα - ρι . . . τὰ . . . ρι —, ν' ἄ .
νοί . . . ζω τὸν - ἄ . . . κλή - δο - να σί' Ἀ . . .
- ι . . . Γιαν. νιοῦ - τή — χά - ρη. Ὁ . ρί . στε

1) σπικονίζου. 2) σαχανατζάρης, ὁ ἐκ τοῦ ὀμίλου κρατῶν τὸ σαχάνι, χαλκοῦν δοχεῖον.

τ'άρ-γυ - - - ρά κλειδιά και τὸ μαρ-γα-ρι - - -
τά - - - ρι κί'α - νοι - - - ξε τὸν - ὁ -
κλή-δο-να στ' Ἄ - - ι - - - Γιαννιοῦ τῆ - - χά-ρη.

Τον.

- Ἄκλήδονά¹ μου, σ' ἔβαλα γιὰ νὰ σέ τραγουδήσω,
ρόδα και τριαντάφυλλα τὸ κιούπι² νὰ γεμίσω³.
- «Δώσε μου τ' ἀργυρά κλειδιά με τὸ μαργαριτάρι,
ν' ἀνοίξω τὸν ἀκλήδονα στ' Ἄι Γιαννιοῦ τῆ χάρη».
- 5 - «Ὅριστε⁴ τ' ἀργυρά κλειδιά και τὸ μαργαριτάρι
κι ἀνοίξε τὸν ἀκλήδονα στ' Ἄι Γιαννιοῦ τῆ χάρη».
- «Ἀνοίγω τὸν ἀκλήδονα στ' Ἄι Γιαννιοῦ τῆ χάρη
κι ἀπόψε φανερώνεται ὁ υἱὸς ποῦ θὰ με πάρη.
Ἄνοίγω τὸν ἀκλήδονα, ἀνοίγω τὴν κατίνα⁵
- 10 νὰ βάλω μέσα τὸν ὄρνό⁶ νὰ ὀρνιαστοῦν τὰ μῆλα».

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα ἀναφέρεται εἰς τὸ γνωστὸν μαντικὸν ἔθιμον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Γενεσίου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (24 Ἰουνίου), γνωστὴν εἰς τὸν λαὸν μετὰ τὰ ὀνόματα: τοῦ Κληδόμου, τοῦ Φανιστῆ, τοῦ Λαμπροφόρου, τοῦ Λιοτροπιῦ κ.ά.

Κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς εἰς πολλοὺς τόπους, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς νήσους, τοποθετοῦνται ὑπὸ νεανίδων και νέων ἐντὸς δοχείου τὰ σημάδια (μῆλα, κοσμήματα κ.ά.), τὰ ὁποῖα, ἔπειτα ἀπὸ τελετὴν ὀρισμένων μαγικῶν πράξεων, ἐξάγονται κατὰ τὴν ἐπομένην μετὰ συνοδείαν τραγουδιῶν. Ἐκ τῶν σημαδιῶν τούτων μαντεύονται αἱ νέαι και οἱ νέοι ποῖον ἢ ποῖαν θὰ παντρευτοῦν.

Τὰ ἀνωτέρω δίστιχα ᾄθονται εἰς Κίμωλον κατὰ τὴν στιγμὴν ποῦ πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐξαγωγή ἀπὸ τὸ δοχεῖον τῶν μαντικῶν σημαδιῶν.

Τὸ μαντικὸν ἔθιμον τοῦτο, τελούμενον χρονικῶς κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, φαίνεται ἔχον παλαιὰν παράδοσιν. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην γίνονται και ἄλλαι μαντικοῦ ἢ μαγικοῦ χαρακτῆρος λαϊκαὶ ἑορταί⁷.

1) Ἄκλήδονας, ἀλλαγῶς Κλήδονας. 2) μακρὸν πιθοειδὲς δοχεῖον. 3) Τὸ δίστιχον τοῦτο ἐτραγουδήθη ἐκ λάθους ὡς τρίτον, διὸ μεταφέρθη παρ' ἡμῶν ὡς πρῶτον, χάριν ἔτι και τῆς σειρᾶς τοῦ νοήματος. 4) ἰδοῦ. 5) τὸ δοχεῖον. 6) ὄρνός, ἄλλως ὄρνιός = ἐρινός. 7) βλ. Ν.Γ. Πολίτου, Λογογραφικὰ σύμματα, τόμ. Α', 1920, σ. 87-88.

ΙΟ. ΤΟ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙ

Α'.

Α.Α. άρ. 2382, σ. 509-510. (Ε.Μ.Σ. άρ. 6295, ταιν. 401.Α4)

*Ηπειρος (Έλληνικόν πρόην Λοξίται).— Δημ. Οικονομίδης, 1961

Τραγ.: 'Αθηνά Οικονόμου, 'Αρετή Κοντοῦ, 'Αννέτα Κοντοῦ,
 Κατίνα Κοντοῦ, 'Αντιγόνη Κουτσογιάννη,
 Χρυσόστ. Οικονόμου, 'Αντών. Κοντός

Τρόπ. χρωμ. do (do=siβ). Τον. siβ²

ΟΜΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
 Τέ. τοια — ν.ώ —, — Τέ. τοια —
 ν.ώ —, — Τέ. τοια ν.ώ — ραῆ — ταν έ — ψές,
 ΟΜΑΣ
 ΑΝΔΡΩΝ Τέ. τοια — ν.ώ — — Τέ τοια — ν.ώ — —
 Τέ. τοια — ν.ώ. ραῆ — ταν έ — — ψές, Τέ. τοια κώ. ραῆ —
 ταν έ — ψές —, Τέ. τοια και πα — ρα. προ. ψές,
 ΑΝΔΡΕΣ
 Τέ. τοια — ω — ραῆ — ταν έ — — ψές —,
 Τέ. τοια — και πα — ρα. προ — — ψές.

Τον

- Τέτοια ν-ὦ-, τέτοια ν-ὦ-, τέτοια ν-ὦ-ρα ἦταν ἐψές
 τέτοια ν-ὦρα ἦταν ἐψές
 τέτοια καὶ παραπροψές
 στο χορὸ ποὺ χόρευαν¹
 δλ' ἀγόρια καὶ ξανθές,
 5 καὶ κορίτσα' ἀπάρθυνα.
 Στὴν τρί' δίπλη τοῦ χοροῦ
 κάθονταν χρυσὸς αἰτός
 κ' ἔτρωγε τὰ νύχια του,
 τὰ χρυσὰ φτερούγια του,
 10 τὰ βασιλικούδια του.
 Στὸ χορὸ ποὺ χόρευαν
 δλ' ἀγόρες καὶ ξανθές¹
 καὶ κορίτσα' ἀπάρθυνα
 κ' εἶχαν κόκκινες ποδιές,
 15 κόκκινες καὶ παρδαλές.
 Μία δὲν εἶχε ποδιά,
 δὲν τὴν πιάνουν στο χορὸ'
 φεύγ', πάει στο σπίτι της.
 Πέρασεπραματευτής,
 20 πῆρε καὶ αὐτὴ ποδιά.
 Στὸ χορὸ κατέβηκε,
 στο καγκέλλι πιάστηκε.
 Σὰν τὴν εἶδ' ὁ βόβοντας²,
 θερμασιές τὸν ἔπιασαν,
 25 ζάλες τὸν ἐκούνησαν.
 – «Ποῦ εἶστε, παλληκάρια μου;
 Γλήγορα, γλυκὸ κρασί
 καὶ μονοδοσὰ ρακὴ,
 νὰ κεράσω τὸ χορὸ,
 30 ὄλους ἀπὸ δυὸ 'πὸ δυὸ

1) Αἱ στροφῆι τοῦ ᾄσματος, ἄλλοτε μὲν περιλαμβάνουν δύο ἑπτασυλλάβους στίχους ὡς ἡ πρώτη, ἄλλοτε δὲ τρεῖς. Εἰς τὰς τριστίχους στροφὰς ταύτας, ὡς ἡ 2, 4, 5, 7, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22 καὶ 23 ὁ τρίτος στίχος δέον νὰ προσαρμῶζεται εἰς τὰ δύο τελευταῖα μέτρα τοῦ δευτέρου μέρους τῆς μελωδίας.

1) Ἀπὸ τοῦ στίχ. 11 κ.ἑξ. συνεπληρώθη τὸ ᾄσμα συμφώνως πρὸς τὴν παραλλ. ἐκ Καλεντζίου (βλ. χφ. σ. 415-418, στ. 12 κ.ἑξ.). 2) βοεβόδας, διοικητής.

- καί τὴν κόρη π' ἀγαπῶ». — Καγκελλάρη τοῦ χοροῦ,
 σὺ, ποὺ σέρνεις τὸ χορό,
 κάνε κύκλες τὸ χορό,
 35 κάνε διπλοκάγκελλα,
 διπλοκαγκελλίσματα.
 Καγκελλάρη τοῦ χοροῦ,
 σὺ, ποὺ σέρνεις τὸ χορό,
 σάν κλωνί βασιλικό,
 40 τραύα, σάσε τὸ χορό,
 εἶμαι ξένος καὶ θά ἰδῶ
 καὶ θά πάω νὰ μολογῶ.
 Πέρασ' ἀπὸ 'να χωριό:
 τί χορός ποὺ γίνονταν
 45 μαυρομάτες χόρευαν,
 γαλανές ἐγλένταγαν
 κ' εἶχαν κόκκινες ποδιές
 κόκκινες καὶ παρδαλές.
 Μέσ' στὸν πέρα μαχαλά
 50 πέθανε μιὰ καλογριά
 καὶ τὴν πᾶν' στὴν ἐκκλησιά
 μέ λαμπάδες μέ κεριά
 κι ἀσημένια θυμιατά.
 Κι ὁ Δεσπότης πάει μπροστά
 55 καὶ τρεῖς διάκοι ἀπὸ κοντὰ
 ψέλλοντας, διαβάζοντας:
 Μά τὸν Ἅγιο Κωσταντῖνο¹
 τὸ χορό δὲν τὸν ἀφίνω.
 Μά τὸν Ἅγιο τὸ Γιάννη
 60 κι ὁ χορός πααίνει γαϊτάνι.
 Μά τὸν Ἅγιο Ἅι Θανάση
 κι ὁ χορός δὲ θά χαλάση.

1) Τὸ ἔσμα ἀπὸ τοῦ στίχ. 57 κ.εξ. ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτασுλλάβους στίχους. Εἰς τὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέρους τούτου δεόν νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ τελευταῖον ὄγδον τοῦ τετάρτου καὶ τοῦ τελευταίου μέτρου διὰ φθογγή-μου τετάρτου. Εἰς τὴν παῦσιν δὲ τοῦ ὄγδου νὰ προστεθῇ ἓν φθογγόσημον ὄγδου τῆς ἰσῆς ἐξύτης.

Μά τὸν Ἅγιον Ἄι Σένη
τὴν Κυριακὴ θά φύγ'ν οἱ ξένοι.'

Β'.

Λ.Α. ἀρ. 2302, σ. 462. (Ε'Μ.Σ.ἀρ. 2988, ταιν. 209, Α2)
Ἦπτιρος (Χουλιάρδης Ἰωαννίνων).— Δημ. Οἰκονομίδης, 1959

Τραγ.: Ἀντών. Κ. Δημολίκας (66)

Τρόπ. γέ. Τον. δο³ (δο=γέ)

1) Τέ-τοια ν-ῶ - τέ - τοια ν-ῶ — τέ-τοια ν-ῶ-ρα ἦ-
ταν ἔ - ψές τέ-τοια ν-ῶ - ρα ἦ - ταν ἔ - ψές
2) τέ-τοια καί - πα - ρα-προ-ψές, 2) τέ-τοια-ν-ῶ - -
τέ-τοια — ν-ῶ - τέ-τοια ν-ῶ - ρα - χό-ρευ - αν
τέ-τοια ν-ῶ - ρα - χό-ρευ - αν στ'ἄ φεν-τός μου τίς αὐ-λές.
Τον

Τέτοια ν-ῶ-, τέτοια ν-ῶ-, τέτοια ν-ῶ-ρα ἦταν ἔψές
τέτοια ν-ῶρα ἦταν ἔψές
τέτοια καὶ παραπροψές

1) Ἅγιον Ἀρσίνη. 2) Ἀπὸ τοῦ στ. 49-64 τοῦ παρατιθεμένου φραγματος ἔχει συμφορῶθῃ ἔλλο τραγοῦδι.

τέτοια ν-ῶ-, τέτοια ν-ῶ-,
 τέτοια ν-ῶρα χόρευαν
 τέτοια ν-ῶρα χόρευαν
 στ' αφεντός μου τις αύλεις.
 5 Χόρευαν οί νιές κ' οί γριές
 καί κορίτσα άνύπαντρα...'

ΣΗΜ.— Τό ἔσμα μέ τό ὄνομα «καγκελλάρι» ἢ «καγκελλάρης» συνοδεύει ὁμώνυμον χορόν, ὁ ὁποῖος χορεύεται πολλαχοῦ τῆς Ἡπείρου κατ' ἐπίσημους ἐορτάς, ὡς εἰς Καλέντζι κατά τήν Τρίτην τοῦ Πάσχα, εἰς Πράμιανα, Χουλιαράδες, Μιχαλίτσι καί ἄλλα χωρία, κυρίως εἰς τήν περιφέρειαν τῶν Τσουμέρκων, εἰς τοπικάς πανηγύρεις. Ὁ χορός οὗτος εἶναι κύκλιος καί χορεύεται κατ' ἔθιμον εἰς τόν αὐλόγυρον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τό καλόν τοῦ τόπου², ἤτοι διά τήν ὑγείαν τῶν κατοίκων κλπ.

1) Βλ. τήν συνέχειαν τοῦ κειμένου τοῦ τραγουδιοῦ στ. 7-52 εἰς τό χειρόγρ. Α.Α. ἄρ. 2302, σ. 462.

2) Βλ. Δημ. Β. Οἰκονομίδου, Λαογραφική ἀποστολή εἰς τὰ Κατανοχώρια Ἡπείρου, Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχ., τόμ. ΙΓ' - ΙΔ' (1960 - 1961), ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 393 - 395.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

I. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΕΡΩΤΙΚΑ

Α΄.) ΕΡΩΤΕΣ - ΕΡΩΤΙΚΑΙ ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΕΙΣ - ΦΙΛΗΜΑΤΑ

I. ΕΧΑΣΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Λ. Α. άρ. 2380, σ. 61-62. (Ε. Μ. Σ. άρ. 838, ταιν. 48, Α9)

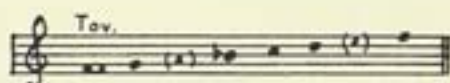
* Ηπειρος (Μοναστήρι Μολίστης). — Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ. : Βασίλειος Βέργος (39)

Τρόπ. do πεντατον. Τον. fa \sharp^3 = fa. do = fa.

152
 v'ο λα — τὰ —
 δέν . τρα τῆς — αὐ γῆς-δρο. σά αεί .
 ναι γιο-μι-σμέ . να — , ν.ὸ
 λα — τὰ δέν-τρα τῆς-αὐ rit.
 γῆς δρο. σά αεί-ναι — — — — — γιο-μι. σμέ . να,
 2 κ'έ μέ . να τὰ — μα — τά

κια μου-δα. κρύ- ζουν τὰ-καη. μέ. να, κ'έ. μέ- να τὰ μα. τά-
κια μου δα. κρύ ζουν τὰ-καη. μέ. να.

ν. Όλα τὰ δέντρα τῆς αὐγῆς δροσὰ εἶναι γιομισμένα
 ν-δία τὰ δέντρα τῆς αὐγῆς δροσὰ εἶναι γιομισμένα
 κ' ἐμένα τὰ ματάκια μου δακρῶζουν τὰ καημένα.
 κ' ἐμένα τὰ ματάκια μου δακρῶζουν τὰ καημένα.
 - «Τί ἔχετε, ματάκια μου, καὶ εἶστε δακρυσιμένα ; »
 - «ν. Ἐχασα τὴν ἀγάπη μου ποὺ ἦταν τριανταφυλλένια».

2. ΠΕΡΑΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΣΟΥ

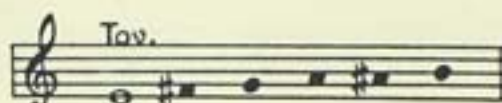
Λ.Α. ἀρ. 2256, σ. 200-201. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1857, ταιν. 125,Λε)

*Ἡπειρος (Ἁγ. Κυριακὴ (Πόποβον) Παραμυθίας).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ.: Ὀμάς γυναικῶν

Τρόπ. γέ μετὰ χοῦας Γ γέ = mi. Τον. ∞ fa[♯] = mi[♯]

Πέ-ρα - σα, μωρ',πέ-ρα - σα, πέ - ρα -
 -σ'άπ'- τὴν- πόρ - τα - σου, πέ - ρα - σ'άπ' τὴν πόρ-τα

- Πέρασα, μωρ', πέρασα, πέρασ' απ' την πόρτα σου
 πέρασ' απ' την πόρτα σου
 κ' έγνεθες τή ρόκα σου
 κ' είδα τό-, μωρ' κ' είδα τό-, κ' είδα τό χεράκι σου
 κ' είδα τό χεράκι σου
 πῶπιζε τ' άδράχτι σου
 5 δαχτυλίδι έλάμπισε
 κ' ή καρδιά μου ράγισε
 μήν άρρεβωνιάστηκες,
 μήνα καπαργιάστηκες;¹
 - «Ούδ' άρρεβωνιάστηκα
 10 κι ούδέ καπαργιάστηκα,²
 τήν αντίκα² πού φορώ
 τ'ν έχ' από τό χρυσικό».

3. ΣΤΗΝ ΑΠΑΝΩ ΓΕΙΤΟΝΙΤΣΑ

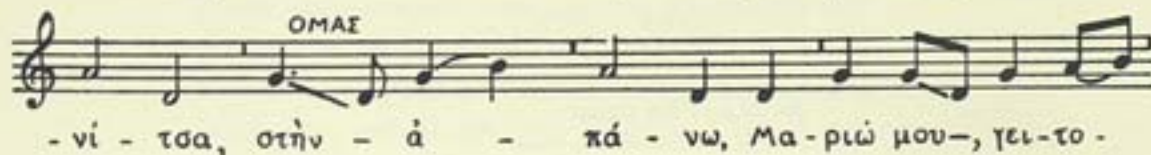
Λ. Α. άρ. 2214, σ. 131. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1694, ταιν. 109, Α14)

Κινοουρία ("Άγιος Πέτρος). — Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Όμάς έκ Καρυών Λακεδαιμόνος

Τρόπ. fa και ré = sol — mi.

$\text{♩} \sim 56 (54-56-58)$

1) χείρ.: κι άπαργιάστηκες. 2) δαχτυλίδι παλαιής κατασκευής.

- νί - τσα, στην- ά- πά - νω γει - το - νί - τσα
 ά - γα - πώ - μιά κο - πελ - λί - τσα, στην- ά - πά - νω
 γει - το - νί - τσα ά - γα - πώ - μιά - κο - πελ - λί - τσα.

A *Τον.* B *Τον.*

Στην άπάνω, *Μαριώ μου*, γειτονίτσα,
 στην άπάνω, *Μαριώ μου*, γειτονίτσα
 Στην άπάνω γειτονίτσα
 άγαπώ μιá κοπελίτσα
 στην άπάνω γειτονίτσα
 άγαπώ μιá κοπελίτσα
 και στην κάτω, *Μαριώ μου*, την καημένη
 και στην κάτω, *Μαριώ μου*, την καημένη
 και στην κάτω την καημένη
 άγαπώ μιá παντρεμένη.

- 5 Μά 'χε τά μαλλιά μετάξι
 και πλεγμένα με την τάξη.
 Μά 'χε μύτη, σάν κοντύλι
 στόμα σάν τό δαχτυλίδι. ¹

1) Τό ζσμα συνεχίζεται ως κάτωθι:

*Κάτου στό νερό τ' αλάκι
 είχα 'να περιβολάκι
 κ' είχε μέσα πάσα, πάσα,
 όλο λάχανα και πράσα.
 Μά 'χε μιá μηλιά στή μέση
 και βεργολογάει νά πύση.*

Οι στίχοι αυτοί έχουν προστεθί εξ άλλου ζσματος.

4. ΝΕΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗ ΠΟΥ ΤΗΝ ΜΑΛΩΝΕΙ Η ΜΑΝΝΑ ΤΗΣ

Λ.Α. άρ. 2154B', σ. 63-64. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1020, ταιν. 61.Βς)
 Διτ. Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).— Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: Ζαχαρούλα Τσακνάκη (50) και
 Πηνελόπη Λιάτσου (41)

Τρόπ. γέ. Τον. do³ = γέ³

♩ ~ 160

1 Ξύ - πνα,μπιρ - - - - - μπι - λο - μά -

τα - μου,κ'ήρ.δα στή - γει - το - νιά - σου

ξύ - πνα,μπιρ - μπι - λο - μά - τα μου,κ'ήρ.δα στή

γει - το - νιά - σου, 2 χρυ - σή - πλε - ξού.δα σφ - φε -

ρα νά δέ - νης - - - - - τὰ μαλ.λιά - σου - σου.

1. 2.

Τον.

Ξύπνα, μπιρμπιλομάτα μου, κ' ήρθα στή γειτονιά σου,
 ξύπνα, μπιρμπιλομάτα μου, κ' ήρθα στή γειτονιά σου,
 χρυσή πλεξούδα σφερα νά δένης τὰ μαλλιά σου.
 Κι από την πόρτα σ'έρασα κι από τη γειτονιά σου
 κι άκουσα πού σε μάλωνε ή σκύλα ή μαμά σου.

- 5 "Αν σε μαλών' για φάι για πιει, πές μου νά σ' τὰ πληρώσω,
 κι αν σε μαλών' από 'ρχομαι, πές μου νά μην ξανάρθω.

- «Πέρνα, πέρνα, λεβέντη μου, τὸ πῶς περνοῦσες πρῶτα.
 Ὅταν διαβαίνης μοναχός, γύρνα καὶ μίλησέ μου
 κι δταν διαβαίνης μὲ πολλούς, κάνε πῶς δὲ μὲ βλέπεις».¹

5. ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΩΝ

Λ.Α. ἀρ. 1665B', σ. 65. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 163, ταιν. 8,Αδ, δίσκ. 42,Α1)
 Ἡπειρος (Ἰωάννινα).— Δημ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1951

Ὅργαν.: Κωνστ. Μπούκαλης (κλαρίνο) (30)
 Τραγ.: Γεώργ. Γιάγκας (35)

Τρόπ. γέ χρωματ. (γέ=λα). Τον. Ια³.

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΣΜΑ

Σα-ραν-τα πέν - - - τι - - - - - Κυ - - - ρια -
 κές - - - κ'έ-ξηντα - - - - - δυό - - - - Δε - - - ευ -
 τέ - - - ρις- δέν εἶ - - - - - δα - - - τήν - - - - - ᾶι - - -
 ᾶ - - - - - ᾶι, δέν εἶ - - - - - δα - - - τήν - - - - - ᾶ -

1) Ὁ τραγουδιστὴς τοῦ ᾄσματος προσέθεσεν ἐν συνεχείᾳ καὶ τὸν κατωτέρω στίχον, ὁ ὅποιος φαίνεται συμπλήρωσις τοῦ νοήματος εἰς τοὺς στίχους 1-2.

Χρυσὰ βραχιόλια σοῦ ἔφερα ἐπὶ χεῖρα σου νὰ βάλῃς.

γά - πη μου, ά - μάν, δέν. εἰ -
δα τήν ά. γά. πη μου.

A Τον B Τον

Σαρανταπέντι Κυριακές κ' ἑξηνταδυό Δευτέρεις
δέν εἶδα τήν, ἄι-ἄ-ἄι, δέν εἶδα τήν ἀγάπη μου, ἀμάν, δέν εἶδα τήν
ἀγάπη μου, τήν ἀγαπητικιά μου.

Μιά Κυριακίτσα τό πρωί τήν εἶδα στολισμένη
καί στό χορό ποῦ πήγαινε κι ὄλο μπροστά πηγαίνει
5 μέ δυό μαντήλια στό λαιμό καί τέσσερα στά χέρια.
καί μέ τό μάτι τήν πατώ καί μέ τά χεῖλ' τή λέγω.
- «Ποῦ ἦσαν ἐψές, ποῦ ἦσαν προψές, ποῦ ἦσαν ἐχτές τό βράδυ ; »
- « Ἐψές ἦμαν στή μάννα μου, προψές ἦμαν στή θειά μου
κι ἀπόψε θά 'μαστε μαζί, ὡσπου νά ξημερώση ».

ΣΗΜ.— Τό ᾄσμα ᾄθεται κυρίως εἰς Ἡπειρον καί Μακεδονίαν.

6. ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΕΡΩΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΛΟΥΤΡΟ

Λ. Α. ἀρ. 2258, σ. 194-195, (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 2186, ταιν. 151 Α17)

Πελοπόννησος (Ζάχολη Κορινθίας). — Σπ. Περιστέρης, Μεσολόγγιον 1957

Τραγ. : Ἑλένη Καμπύση (30)

Τρόπ. μι (μι = φα #). Τον. φα #

Σέ πε, ά - μάν, σέ - πε ~ σέ πε - ρι - βό - λι θέ νά
μπῶ --, σέ - πε - ρι -- βό - λι θέ - νά

Σὲ πε-, ἀμάν, οἱ πε-, οἱ πε-ριβόλι θὲ νὰ μπῶ
 οἱ περιβόλι θὲ νὰ μπῶ
 για νὰ μαζέψω 'πωρικό'
 καὶ 'πωρικό δὲν ἤυρηκα,
 μιὰ λυγερὴ θυμήθηκα.

- 5 Κινῶ καὶ πάω στὸ λουτρό,
 τὸ λουτρατζή ξαναρωτῶ.
 — «Γειά σου, χαρά σου, λουτρατζή,
 μὴν εἶδες καμιὰ λυγερή;»
 — «Γιὰ πές μας τὰ σημάδια της».
- 10 — «Μαῦρα, γλαρά ' 'ν' τὰ μάτια της.
 Ἔχει ἐλιά στὸ μάγουλο,
 βαμμένη μὲ τὸ κάρβουνο»¹
 ἔχει καὶ στὸ κεφάλι της
 γαριφαλιά μὲ τ' ἄνθη της».

7. Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2333, σ. 199. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 4138, ταιν. 256, Α10)
 Πελοπόννησος (Βυτίνα Ἀρκαδίας).— Σωτ. Τσιάνης, 1959

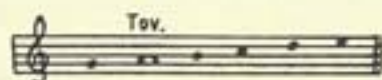
Τραγ.: Παναγ. Πλέσσας (18)

Τρόπ. γέ (γέ = la). Τον. la² = la³

1) χειρ.: γλυκά. 2) Ὁ στίχος πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾠσματος παρελήφθη ἀπὸ τὴν παραλλαγήν ἐξ Ἄργους (Λαογρ., τόμ. 4, σ. 99, ἀρ. 46, στ. 22).

νό — πού — ουεῖ ναι ψη. λό — οἶ — πό τ' ἄλ. — λα ἄχ, ἐ —
 κεῖ — ναι αι πύ — — βρέ, πύργος γυά — — λι —
 νος, ἄ — μάν — —, ἐ — κεῖ — ναι — — αι
 πύ — — — βρέ, πύργος γυά — — λι — νος.

Μωρέ, τὸ βλέπεις 'κεῖνο τὸ βουνὸ πού εἶναι ψηλὸ ἀπὸ τ' ἄλλα, ἄχ!
 ἐκεῖ 'ναι πύ-, βρέ πύργος γυάλινος
 ἄμάν, ἐκεῖ 'ναι πύ-, βρέ πύργος γυάλινος.

Μωρέ, ν-ἐκεῖ 'ναι πύργος γυάλινος μὲ κρυσταλλένια τζάμια, ἄχ!
 ἐκεῖ κοιμᾶ-, ἄχ! κοιμᾶ-ται μιὰ ξανθιά
 ἄμάν, ἐκεῖ κοιμᾶ-, κοιμᾶται μιὰ ξανθιά
 ἐκεῖ κοιμᾶται μιὰ ξανθιά, μιᾶς χήρας θυγατέρα,
 μὰ πῶς νάν τὴν ξυπνήσουμε, μὰ πῶς νάν τῆς τὸ εἶποῦμε.

- 5 — «Ξύπνα, καημένη Ἀναστασιά, κι ἀναψε τὸ λυχνάρι,
 γιατί μᾶς πῆρε ἡ χαραυγή, γιατί μᾶς πῆρε ἡ μέρα».
 — «Πῶς νὰ σ'κωθῶ, λεβέντη μου, ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά σου;
 πιαστήκαν τὰ μαλλάκια μου στὰ πέντε δάχτυλά σου.»¹

1) Οἱ στίχοι 7-8 παρελήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς: Θρούλου Πάιρη, Ἑλληνικὴ δημοτικὴ ποίηση, Ἀθήνα 1939, σ. 92, στ. 8-9, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν κατωτέρω ἐν τῇ παραλλαγῇ.

Πᾶν' τὰ πουλάκια στὴ βοσκὴ καὶ οἱ λυγερὸς στὴ βρόση'
 ξύπνα, καημένη Ἀναστασιά.

¹ Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος ἔχει συμφορθῆ εἰς ἄλλου ἔσματος.

B'.

Λ.Α. όφ. 1688, σ. 15. (Ε.Μ.Σ. όφ. 224, Δίσκ. 30Bγ, ταιν. 6, B9)
 Δυτική Μακεδονία (Σιάτιστα). — Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρης, 1952

Τραγ.: Δημ. Φουρκιώτης (36)

Τρόπ. γέ. Τον. do²

♩ ~ 208
 ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΣΜΑ

Πέ - ρα σέ - - - κεί - νο τό . ι . δου -
 νό - , πέ - ε . ρα σέ - κείν' τή - ρά - - - χη - - - ν.έ -
 κεί - 'ν'ό - πύ - ν.ό πύρ - γος γυά - λι - νος, ν.ά - μάν - - -, ν.έ
 κεί - 'ν'ό - πύ - ν.ό πύρ - γος γυά - λι - νος. - - -

87
 ΤΟΝ.

- Πέρα σ' εκείνο τό-ι-βουνό, πέρα σ' εκείν' τή ράχη
 ν-έκει 'ν' ό πό-, ν-ό πύρ-γος γυάλινος-ν άμάν
 ν-έκει 'ν' ό πό-, ν-ό πύργος γυάλινος
 ν-έκει 'ν' ό πύργος γυάλινος μέ κρυσταλλένια τζάμια.
 ν-Έκει κοιμά-, κοιμά-ται μιá ξανθή-ν-άμάν
 ν-έκει κοιμά-, κοιμάται μιá ξανθή, μιás χήρας θυγατέρα
 και πώς νά τήν ξυπνήσωμε και πώς νά τής τό είποθμε.
 5 - «Ξύπνα, καημένη Άναστασιά, ξύπνα και μήν κοιμάσαι».
 - «Πώς νά σ'κωθώ, γιαφέντη μου, από τήν άγκαλιά σου,
 μπερδεύτ'καν τά μαλλάκια μου μαζί μέ τά δικά σου
 και πώς νά τά ξεμπλέξωμε».

Γ'.

Λ.Α. άφ. 2248, σ. 76-77. (Ε.Μ.Σ. άφ. 1975, ταιν. 132Α,1)

'Αστυπάλαια.— Γεώργ. Κ. Σκουριδάκης, 1957

Τραγ.: Εύαγγελία Δογραματζή (21)

Τον. $do\sharp^2 = re^2$

Πο - τέ - μου δέν έ-ξώ - μεί - - να - , μ'ά - -
 πό - ψε δά ζω - μεί - νω - . Θα μεί - - νω
 σ'ά - - -, μω.ρέ, σ'ά - κρο - θα - - λασ - σιά

Τον.

- Ποτέ μου δέν έξώμεινα¹, μ' απόψε θά ξωμείνω,
 θά μείνω σ' ά-, μωρέ, σ' ά-κροθαλασσιά, νά μέ χτυπή τό κθμα¹
 θά μείνω σέ, μωρέ, σέ κορφή βουνοθ, νά μέ πατή τό χιόνι¹
 θά μείνω στής άγάπης μου, στής άγαπητικιάς μου,
 5 νά μέ κερνή γλυκό κρασί, ώσπου νά ξημερώση,
 ώσπου νά βγῆ αύγερινός κ' ή πούλια νά ξαπλώση.
 - «Θωρείς το κείνο τό βουνό τό πιό ψηλό πού τ' άλλο,

1) ξωμείνω = διανοικτερεύω έξω της οικίας.

- ἐκεῖ ἔχει πύργο γυάλινο μὲ κρυσταλλένιες πόρτες·
ἐκεῖ κοιμᾶται μιὰ ξαθιά, μιᾶς χήρας θυγατέρα.
- 10 Νὰ τὴν ξυπνήσω δὲ μπορῶ, νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι·
κόβω μιὰ βίτσα λυγερή, χτυπῶ στὸ παραθύρι».
— «Ξύπνα, καημένη Ἀναστασῶ, νὰ ψήσης δυὸ καφέδες·
ἓνα βαρὺ κ' ἓνα γλυκό, νὰ πιῆς κ' ἐσὺ τὸν ἓνα,
νὰ μοῦ ξηγήσης τ' ὄνειρο ποῦ εἶδα χτές τὸ βράδυ :
- 15 Θολὸ ποτάμι ἐπέρασα καὶ πέρα δὲν ἐβγήκα
καὶ μοῦ ἔπεσε τὸ φέσι μου κ' ἡ φούντα τοῦ σπαθιοῦ μου».
— «Τὸ φέσι εἶναι τὸ κορμί κ' ἡ φούντα ἡ κεφαλὴ σου
καὶ τὸ ποτάμι τὸ θολὸ τὸ αἷμα τοῦ κορμιοῦ σου».
— «Εὐχαριστῶ σ', Ἀναστασῶ, ποῦ μοῦ ἔδωσες χαμπάρι
- 20 κ' ἐγὼ γιὰ τὴν ἀγάπη σου θὰ κατεβῶ στὸν Ἄδη.
Κι ὅταν ἀσπρίση ὁ κόρακας καὶ γίνῃ περιστέρι,
τότε κ' ἐμεῖς, Ἀναστασῶ, θὲ νὰ γενοῦμε ταίρι».

ΣΗΜ.— Εἰς τὴν παραλλ. τοῦ τραγουδιοῦ (Γ'), προσερχομένην ἐκ τῆς Ἀστυπαλαίας, ἔχει συμφυρθῆ ἀπὸ τοῦ στίχ. 12 καὶ ἐξῆς ἕτερον ἕσμα μὲ περιεχόμενον τὴν ἐξήγησιν ὄνειρου.

8. ΚΟΡΗ ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΣΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Λ.Α. ἀρ. 1688, σ. 125. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 376, δίσκ. 87B2, ταιν. 10, B1)
Διτ. Μακεδονία (Καστοριά).— Σπ. Περιστέρης, 1952

Τραγ.: Χρῆστος Πετκανᾶς (25)

Τροπ. γέ χρωματ. (γέ = sol). Τον. fa² = sol²

$\text{♩} \infty 184$

1 Σέβ' - κα γιὰ νὰ σερ - για -

νί - - - σω μέσ' στὸν - Γκιούλ - μπα - ξέ, δυὸ μου

μά - - τιο - - , μέσ' - στὸν - Γκιούλ - μπα - -

ξέ ———, 2 δρί-σκω κό — — — ρη ———

που-κοι - μοῦν - ταν —, δρί-σκω κό — — — ρη

που κοι — μοῦν - τα - αν στά - τραν.τά - - φυλ -

λα, ἡ καη-μέ ; — — νη ———, στά - τραν.τά ———

φυλ — — — λα ———

Ton.

Σέβ'κα γιά νά σεργιανήσω, σέβ'κα γιά νά σεργιανήσω
μέσ' στον Γκιούλ μπαξέ

δνό μου μάτια, μέσ' στον Γκιούλ μπαξέ

βρίσκω κόρη που κοιμοῦνταν, βρίσκω κόρη που κοιμοῦνταν
στά τριαντάφυλλα

ἡ καημένη, στά τριαντάφυλλα,

ρίχνω μηλο καί τήν κρούγω (δics) δέν τό δέχεται

ἡ καημένη, δέν τό δέχεται,

ρίχνω μάλαμα κι άσήμι (δics) χαμογέλασε,

τό πουλί μου, χαμογέλασε'

5 - Ποῦ 'σουν, ξένε μ', τό χειμώνα (δics), όταν κρύωνα

ἡ καημένη, όταν κρύωνα

κ' ἦρθες τώρα καλοκαίρι (δics) που θερμαίνουμαι

δνό μου μάτια, που ζεσταίνουμαι».

- «Ξένος ἦμουν ὁ καημένος, ξενοδούλευα

κι ὁ,τι ἤβγαζα ὁ καημένος 'σένα τά 'στελνα'

σδοτειλα γυαλί καί χτένι νά γυαλίζεσαι

9. ΜΑΝΝΑ Μ' ΣΤΑ ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ ΜΑΣ

Λ.Α. άρ. 2214, σ. 128-129. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1960, ταιν. 109, Α9)

Πελοπόννησος (Χάραδρος Κενουρίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Όργαν.: Παναγ. Άγγελέτος (48) (κλαρίνο)

Τραγ.: Άγγέλω Τσιώρου (47)

Τρόπ. γέ (ρέ = λα). Τον. Ια⁹

ΚΛΑΡΙΝΟ

216

1

2

ΑΣΜΑ

Μάν-να μ', σ'τά πε - ρι - βό - - - λια -

μας και σ'τίς, μάν-να —, και σ'τίς χα - μο - μη -

λιές μας - ν-έ - - κεί, μάν - να μ' - , έ - κεί - ν.έ - κεί - κα -

δό - μουν - κ' έρ - ρα - - - δα — . δα — .

A Τον. B Τον.

Μάννα μ', σ'τά περιβόλια μας και σ'τίς, μάννα και σ'τίς χαμομηλιές μας,
ν-έκει, μάννα μ', έκει, ν-έκει καθόμουν κ' έρραβα

ν-ἐκεῖ καθόμουν κ' ἔγραβα καὶ κέ- μάννα, καὶ κέν-ταγα μαντήλι
κ' ἐκεῖ, μάννα μ', κ' ἐκεῖ, κ' ἐκεῖ περάσαν τρεῖς αἰτοὶ
κ' ἐκεῖ περάσαν τρεῖς αἰτοὶ καὶ τρεῖς, μάννα μ', καὶ τρεῖς καλοὶ λεβέντες.

Ἔνας μὲ μήλο μὲ βαρεῖ κι ἄλλος μὲ πορτοκάλι

5 κι ὁ τρίτος ὁ καλύτερος μ' ἕνα χρυσὸ γαϊτάνι.

Μάννα, τὸ μήλο τὸ 'φαγα τὸ πορτοκάλι τὸ 'χω
κι αὐτὸ τὸ χρυσογαίτανο τὸ 'πλεξα στὰ μαλλιά μου.

'Ελούστηκα, χτενίστηκα καὶ στὸ σιργιάνι βγήκα
καὶ μὲ εἶδε ἡ σκύλα ἢ πεθερά, ἢ Εὐα ἢ ἀντραδέρφη.

- «Κυρά, τίνους εἶν' τ' ἄρματα, τίνους καὶ τὸ γαϊτάνι ; »

10 - «Μάννα, τοῦ γιοῦ σου εἶν' τ' ἄρματα, τοῦ γιοῦ σου τὸ γαϊτάνι'
μάννα, τοῦ γιοῦ σου εἶμαι κ' ἐγώ, τοῦ γιοῦ σου, τοῦ παιδιοῦ σου.

Νά σκάσης, νύφη θά μὲ εἰπής καὶ πεθερά θά σ' ἔχω».

- «Νά σκάσης, νύφη δὲ σὲ λέ' καὶ πεθερά δὲ μ' ἔχεις».

10. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΑ ΜΕ ΜΗΛΑ ΣΤΗΝ ΠΟΔΙΑ ΤΗΣ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2256. σ. 158-159. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1973, ταιν. 130, Βι)

* Παιρὸς (Παίσιον Φιλιατῶν Θεσπρωτίας).— Σπ. Περιστέρης, Παραμυθία 1957

Τραγ. : Ἑλένη Τσοῦλη (45)

Τρόπ. do. Τον. ré² = $\frac{3}{4}$

128

1 Βγῆ- κα - ψη - λά, Πα - πα - δού-λα —
μου, βγῆ-κα - ψη - λά - α, λέει, σὸν - Ὀ - λυμ - πὸ, μω-ρή,
Πα - πα - δη - μη - - τρού - λα-, ψη - λά σὸ

κορ-φο - - βού - νια, κι ά-γνάν - τε - ψα,
 Πα - πα - δού - λα — μου, κι ά-γνάν.τε - ψα — , λέει, κα -
 τα - καμ - - πής — , μω-ρή, Πα - πα - δη - μη - -
 τρού - ου.λα — , κα - - τα - καμ-πήσ τούς — κάμ - πους
 τον.

Βγήκα ψηλά, Παπαδούλα μου,
 βγήκα ψηλά, λέει, στον "Όλυμπο
 μωρή Παπαδημητρούλα,
 ψηλά στά κορφοβούνια,
 κι άγνάντεψα, Παπαδούλα μου,
 κι άγνάντεψα, λέει, κατακαμπής,
 μωρή Παπαδημητρούλα,
 κατακαμπής στους κάμπους
 κ' είδα¹, κομμά-, Παπαδούλα μου,
 κ' είδα κομμά-να-τι σύννεφο,
 μωρή Παπαδημητρούλα,
 κ' ένα κομμάτι άντάρα
 κι αυτό δέν ήταν σύννεφο κι ούτε κομμάτι άντάρα
 μωρή παπαδιά κουμπάρα²

1) χειρ. : εκεί ήταν. Διωρθώθη συμφώνως προς άλλας παραλλαγές.

2) 'Η προστιθεμένη αυτή φράσις (τοέκισμα) επί πλέον της κανονικής στροφής του ήσματος, ως η τελευταία του κειμένου — μωρή παπαδιά, Τρυγόνια — προσαρμόζονται εις την τελευταίαν μελωδικήν φράσιν του ήσματος, ή οποία άντιστοιχεί εις την φράσιν : ψηλά στά κορφοβούνια, μέ την διαφοράν ότι η φράσις του τετάρτου της συλλαβής — ψη — αναλύεται εις δύο όγδοα της αύτης αξιότητος, τούτο δέ λόγω της μεξ ειπί πλέον συλλαβής, την οποίαν περιέχει.

5 ν-αὐτὴ ἴταν ἡ κόρη τοῦ παπᾶ ἢ γι' ἀρραβωνιασμένη,
 πῶχει ἀρραβῶνους δώδεκα καὶ δαχτυλίδια δέκα
 καὶ στὸ μικρὸ τῆς δάχτυλο φορᾷ τὸν ἀρραβῶνα,
 μωρὴ παπαδιά, τρυγόνα.

Ὁμοία περίπου παραλλαγή ὡς πρὸς τοὺς δύο πρώτους στίχους εἶναι γνωστὴ ἐκ Παρραμυθίας (Λ.Α. ἀρ. 1365, σ. 162, ἀρ. 135). Αἱ ἐξ Ἠπείρου, Δυτ. Μακεδονίας καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκ Θεσσαλίας, Στερεῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου παραλλαγαὶ ἀρχίζουσιν μὲ τὸν δεύτερον ἢ τρίτον στίχον, διαφέρουσιν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ στίχου 5 καὶ ἐξῆς.

Παρατίθεται ὁ συνήθης τύπος τοῦ ᾄσματος κατὰ παραλλαγὴν ἀπὸ τὴν Εὐρυτανίαν (Λ.Α. 1433, σ. 48, συλλ. Ν. Ζωγραφοπούλου, 1939)

Κατακαμπῆς, Παπαδοῦλα μου, κατακαμπῆς ἀγνάντεψα,
 μωρὴ Παπαδημοπούλα, κατακαμπῆς στὸν κάμπο
 κ' εἶδα κομμάτι σύννεφο, κ' εἶδα κομμάτι ἀντάρα.
 Μὰ κειὸ δὲν ἦταν σύννεφο, δὲν ἦταν οὔτ' ἀντάρα·
 ἦταν ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, πού ῥχοταν ἀπ' τ' ἀμπέλι.
 5 Φέρνει τὰ μῆλα στὴν ποδιά, τὰ κίτρα στὸ μαντήλι.
 Δυὸ μῆλα τῆς ἐγύρεψα κι αὐτὴ μοῦ δίνει πέντε.
 — «Δὲ θέλω ἴγὼ τὰ μῆλα σου, τὰ τσαλαπατημένα·
 θέλω τὰ δυὸ τοῦ κόρφου σου τὰ μοσκομυρισμένα».

B'.

Λ.Α. ἀρ. 2258, σ. 11-12. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2008, ταιν. 134, Α6)

Στερεὰ Ἑλλὰς (Ἅγιος Δημήτριος Ναυπακτίας).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ. καὶ ὄργαν.: Νικ. Σκαλτσῆς (30)' (κλαρίνο)

Τρόπ. δὲ πεντατον. (1) δὲ³ = σι³. Τον. σι³

1) Οἱ παρεμβαλλόμενοι φθόγγοι γέ καὶ Ια εἰς τὴν μελωδίαν τοῦ ᾄσματος εἶναι ποικιλίματα, τὰ ὅποια δὲν ἀλλοιώνουν τὸ ἄκουσμα τῆς βασικῆς πεντατόνου κλίμακος εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ ᾄσμα.

ΚΑ - ΤΑ - ΚΑ - ΜΠΗΣ, ΜΩΡ΄
 ΠΑ - ΠΑ - ΔΟΥ - ΛΑ μου, ΚΑ - ΤΑ - ΚΑ -
 ΜΠΗ - ΗΣ ά - ΓΝΑΝ - ΤΕ - ΨΑ
 ΜΩ - ΡΉ ΠΑ - ΠΑ - ΔΗ - ΜΟ - ΠΟΥ - - - ΛΑ, ΚΑ -

ΑΣΜΑ
 ΚΛΑΡΙΝΟ

τα . κα . μπής στόν - κά - - - - μπο

ΚΛΑΡΙΝΟ

Τον.

Κατακαμπής, μωρ' Παπαδούλα μου, κατακαμπής αγνάντεψα,
 μωρή Παπαδημοπούλα, κατακαμπής στόν κάμπο
 κ' είδα κομμά-, Παπαδούλα μου-, κ' είδα κομμά-, κομμά-τι σύγνεφο,
 μωρή Παπαδημοπούλα, κ' είδα κομμάτι άντάρρα.
 Κι αυτό δέν είναι σύγνεφο, μ' αυτό δέν είν' άντάρρα,
 παρά είν' ή κόρη του παπᾶ πού 'ρχετ' από τ' άμπέλι·
 5 φέρνει τά κίτρα στην ποδιά, τά μήλα στο μαντήλι.
 Δυό μήλα τῆς έζήτησα και τέσσερα μου δίνει.
 - «Δέ θέλω 'γώ τά μήλα σου, τά τσαλαπατημένα·
 θέλω τά δυό του κόρφου σου, τά μοσχομυρισμένα».

II. ΤΗΣ ΖΕΡΒΟΠΟΥΛΑΣ

Λ.Α. άρ. 2305, σ. 145. (Ε.Μ.Σ. άρ. 3265, ταιν. 219, Β16)
 Εύρυταρία (Λάοση).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ. : Βασιλική Νείλα (67)

Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. do #² = γέ²

♩ = 96

Α|

1 Στόν ά - - - ση . - - μέ . . . σῆ .

μέ . . . νιο - μα - α . χα - - - λά,

B]

γιέμ' —, στὸν ἄ - σπ . . . μέ - νιο μα - α χα .

λά — στὴν δια - - μα . ντέ - - - νια

ρού - γα. 1) εἰ., γιέ - μου - κι -

μιὰ — Λαμ . - πρή — Λαμ - πρή — κι -

Κυ - - - ρια . - - - κή — η -

γιέμ' — κι - μιὰ — Λα - αμ - πρή — καί -

Κυ - ριο () κή — καί — 'πί - ση - -

η - μο - - ν. ἡ - μέ - - - ρα — καί

'πί - - - ση . . . η - μο - ν. ἡ - μέ - ρα

Τον.

- Στόν άσημέ-, σημέ-νιο μαχαλά, γιέ μ', στόν άσημένιο
 μαχαλά, στήν διαμαντένια ρούγα, ύγιέ μ',
 κ' έκει Χάρος δέν τούς πατάει, Χάρος δέν τούς μπριδεύει ¹
 κί μιά Λαμπρή κί Κυριακή κί 'πίσημον ήμέρα
 ν-ό Χάρος πήγε κ' έκοψε κόρ' άρριβωνιασμένη.
- 5 Μί τά 'ργανα τήν πάγαιναν μέ τά βιολιά γλεντώντα.
 Θάψανε κι άποθάψανε, πιαστήκαν καί χορεύουν ².
 Μιριά χουρεύουν οί γι άρχοντες, μιριά οί άρχοντοπούλες
 στή μέση άπό τούς δυό χορούς χορεύει ή Ζερβοπούλα.
 Κί ό βασιλιάς έξέβγαινε νά λαφοκυνηγήση
- 10 μέ δυό, μέ τρία λαγωνικά, μέ τέσσερα λιοντάρια ³
 κί τ' άλογο κοντοκρατεί καί τού χορό κοιτάζει.
 – «Νά μη είχα γίνει βασιλιάς, νά μη είχα γένει ρήγας,
 νά πήγαινα νά πιάνουμαν στής Ζερβοπούλας χέρι
 π' άστράφτουν τά μανίκια της κί λάμπει ή φορεσιά της».
- 15 Κ' ή Ζερβοπούλα τ' άικουσε πολύ της κακοφάνη.
 – «Τό τί μέ βρίζεις, βασιλιά, τό τί μ' άνατιμώνεις
 ν-ιγώ 'χω ν-άντρα στήν ξενητεία καλόν άπό τ' ίσένα
 κι άν τούν διαβαίνης ⁴ σ' άλογο, διαβαίνει σ' στά φλωριά του ⁵
 κι άν τούν διαβαίνης στά φλωριά, διαβαίνει σ' στήν καλή του ⁶.

Παρατίθεται κατωτέρω παραλλαγή του ήσματος έξ Εύρυτανίας, ή όποία άντιπροσωπεύει τήν περισσότερον δια-
 δεδομένην μορφήν του.

- Κάτω στόν κάμπο τόν πλατύ, στόν εϋμορφο τόν τόπο,
 έκει βούλонт' οί εϋμορφες νά κτίσουν μοναστήρι,
 νά κτίσουν τήν 'Αγιά Σοφιά, τόν 'Αγιον Κωνσταντίνον.
 Τά περιστέρια κουβαλοθν, τά χελιδόνια κτίζουν.
- 5 'Εκτισαν καί άπέκτισαν, πιάνουν χορό, χορεύουν.
 Μεριά χορεύουν χωριανές, μεριά χωριατοπούλες
 κι αύτοϋ στήν δίπλην τοϋ χοροϋ χορεύ' ή Ζερβοπούλα
 κι ό βασιλιάς έξέβγαινε, νά λαγοκυνηγήση.
 Χίλιοι τοϋ πάγουν έμπροστά καί άλλοι χίλιοι πίσω

1) λαηλατεί. 2) Η είσαγωγή του τραγουδιού, στ. 1-6, έχει παραληφθή έκ τών ήσμάτων: της λυγερής και του Χάρου και της άρραβωνιαστικιάς του Κωνσταντή (βλ. και 'Ελλ. Δημοτ. Τραγ., Α', σ. 423 κ.έξ., 428 Β'). 3) χειρ.: *μί δυό χρυσά λαγωνικά, μέ μιá χρυσή φεργάδα*. 'Ο στίχος οϋτος άντικατεστάθη έκ της παραλλ. έκ Τσουμέρκων (Λαογρ., τόμ. 5 (1915-16), σ. 101, άρ. 82, στ. 9). 4) ύπερτερής. 5) χειρ.: *διαβαίνεις στά φλωριά του*. 6) χειρ.: *διαβαίνεις τήν καλή του*. Οι στίχοι 15-19 έχουν συμφορθή έκ άλλου τραγουδιού.

10 καὶ ἄλλοι χίλιοι στά πλευρά, γίνηκαν τρεῖς χιλιάδες.
 Τ' ἀλογό του κοντοκρατεῖ καὶ τὸν χορὸ κοιτάζει.
 – Μὴν εἶχα γίνει βασιλιάς, μὴν εἶχα γίνει ρήγας,
 νά πῆγαινα, νά πάνομουν στό χέρ' τῆς Ζερβοπούλας,
 ποὺ λάμπουν τὰ μανίκια της κι ἀστράφτ' ἡ φορεσιά της.

(*Α. Ίατρίδου, Συλλογὴ δημοτικῶν ᾠμάτων, ἐν Ἀθήναις 1859, σ. 23-25).*

12. ΞΥΠΝΑ ΠΕΡΔΙΚΟΜΑΤΑ ΜΟΥ

Λ.Α. ἀρ. 2380, σ. 14. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 778, ταιν. 43, Α16)

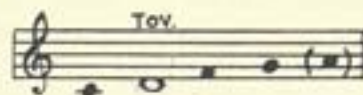
**Ηπειρος (Κόνιτσα).*— Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ. : Ἄρ. Καλέτση (33), Χρ. Εὐθυμίου (32)
 Φ. Ρίζου (22), Ναυσικά Τζιομάκα (17)

Τρόπ. γέ. Τον. si¹ = ré²

69

1 Ξύ - πνα, περ - δι - κο - μά - τα
 μου, μω - ρέ —, κ' ἦρ - θα - στο — μα — χα —
 λά σου —, χρυ - σὰ — πλε — ξού - δια - σῶ - φε —
 ρα, μω.ρέ —, νά πλέ - ξης — τὰ — μαλ - λιά σου —.
 2 Δέν — τό — 'ξε — — ρα —, λε - δέν - τη —
 μου, μω.ρέ —, πῶς εἶ - ναι - αι ἡ ᾠ - φεν - τιά σου ...

- «Ξύπνα, περδικομάτα μου, *μωρέ*, κ' ἦρθα στοῦ μαχαλά σου,
 χρυσά πλεξούδια σῶφερα, *μωρέ*, νά πλέξης τὰ μαλλιά σου».
 — «Δέν τό 'ξερα, λεβέντη μου, *μωρέ*, πώς εἶναι ἡ ἀφεντιά σου,
 νά πεταχτῶ σάν πέρδικα νά 'ρθω στήν ἀγκαλιά σου»
 5 νά γίνω γῆ νά μέ πατῆς, γεφύρι νά περάσης,
 νά γίνω κι ἀσημόκουπα νά σέ κερνῶ νά πίνης.
 'Εσὺ νά πίνης τό κρασί κ' ἐγὼ νά λάμπω μέσα,
 'πὼς λάμπει ὁ ἥλιος τό πρωί, πὼς λάμπει τό μεσημέρι».¹

Τὸ τραγούδι τραγουδιέται μόνον εἰς τὴν Ἠπειρον. Ἡ ἀνωτέρω παραλλαγή ἔχει διαμορφωθῆ ἀπὸ τοῦ στί-
 χου 3-6 ἐκ τοῦ ἄσματος τοῦ συζύγου ποὺ ἀναχωρεῖ εἰς τὴν ξηνητιάν. Ἡ κατωτέρω παραλλαγή ἐκ Ζαγορίου πα-
 ρουσιάζει τὸ τραγούδι ἄνευ ξένων συμφορμῶν.

- «Ξύπνα, περδικομάτα μου, *μωρέ*, τί 'ρθα στοῦ μαχαλά σου»
 χρυσά πλεξίδια σοῦ ἤφερα, *μωρέ*, νά πλέξης τὰ μαλλιά σου».
 — «Σάν ἦρθες, καλῶς ὠρισες, *μωρέ*, κι ἂν ἔκαμες καὶ κόπο,
 ἦρθες καὶ μᾶς ὠμόρφηνες, *μωρέ*, τὸν ἄσκημο τὸν τόπο.
 5 'Θέλα σοῦ κάμω 'να ριτζά', *μωρέ*, καὶ νά μέ συμπαθήσης»
 τὸ παραθύρι τ' ἀκρινό, *μωρέ*, ἀπόψε μὴν τό κλείσης».
 — «Κ' ἐγὼ γιὰ τὸ χατήρι σου, *μωρέ*, ν-δλ' ἀνοιχτά τ' ἀφήνω,
 χέρια, ποδάρια καὶ κορμί, *μωρέ*, ν-δλα τὰ παραδίνω».

(Περιοδ. Ἑλλην. Φιλ. Σὺλλ. Κων/λεως, τόμ. ΙΔ', 1884, σ. 267)

13. ΤΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ

Λ.Α. ἀρ. 2214, σ. 101. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1660, ταιν. 107, Α19)

Πελοπόννησος (Ἁγίος Πέτρος Κυνουρίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Ὅργαν.: Π. Τσιώκρης (70) (βιολί). Π. Σφήκας (52) (λαούτο).

Τραγ.: Ἰωάν. Μαρκαντῆς (45)

Τρόπ. γέ (γέ = λα). Τον. do² = λα²

1) Ἄδεται ἀπὸ τὰ κορίτσια κατὰ τὸν γάμον, ὅταν πρόκειται νὰ πάρουν τὴν νύφη διὰ τὴν στίφην καὶ ἰδιαί-
 τέρως ὅταν πηγαίνουν εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης. 2) παρέκκληση.

- μα ———, τῆς - ρού -, τῆς ρού-σας - τὸ — φου -
 -στά-νι — 'ξήν - τα - ρα-φτά - δες, νὰ ζῆς, νὰ - ζῶ, νὰ
 με - γα-λώ - σης καρ-τε - ρῶ, ρά-βει ——— ρά - βει καὶ...
 1. εἰς τὴν τρίτην στροφὴν.

Τον.

Τῆς γαλανῆς τὸ φόρεμα, τῆς ρού-, τῆς ρού-σας τὸ φουστάνι
 'ξήντα ραφτάδες, νὰ ζῆς, νὰ ζῶ, νὰ μεγαλώσῃς καρτερῶ,
 'ξήντα ραφτάδες τὸ 'ραφταν κ' ἐξήνταδυὸ μοδίστρες
 κ' ἓνα μικρὸ ραφτόπουλο ράβει καὶ τραγουδάει.

— Τραγοῦδα, ρε ραφτόπουλο, κι ἂν δὲ τὸ μαρτυρήσω

5 κι ἂν δὲν τὸ εἰπῶ στὸ μάστορη ρόγα ' νὰ μὴ σοῦ δώσῃ.

Τὸ τραγοῦδι συνήθως χορευτικόν, ἀπαντῆ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Τοῦτου παρατίθεται κατωτέρω πλη-
 ρεστέρα παραλλαγή, ὡς πρὸς τὸ κείμενον, ἢ ὅποια παραλήφθη ἐκ τῆς συλλογῆς: Π. Παλαζαφειροπούλου, Περι-
 συναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἰθιμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ τῆς Πελοποννήσου, ἐν Πάτραις 1887, σ. 71.

Τῆς γαλανῆς τὸ φόρεμα τῆς ρούσας τὸ φουστάνι
 ἔξήντα ραφτάδες τὸ 'ραφταν κ' ἐξήντα μαθητάδες.
 Κ' ἓνα μικρὸ ραφτόπουλο ράφτει καὶ τραγουδάει.

— «Φουστάνι, χρυσοφούστανο καὶ χρυσοκεντημένο»

5 νὰ 'βλεπα τὴν κυρούλα σου τὸ βράδυ στὸ κρεββάτι».

Βασιλοπούλα τ' ἄκουσεν ἀπὸ τὸ παρεθύρι.

— «Τί λές, μωρὲ ραφτόπουλο, τί λές, μωρὲ ραφτάκι ;

Ἄ δὲν τὸ εἰπῶ τοῦ μάστορη ρόγα νὰ μὴ σοῦ δώσῃ».

— «Ἐσὺ τὸ λές τοῦ μάστορη ρόγα νὰ μὴ μοῦ δώσῃ

10 κ' ἐγὼ τὸ λέ' τοῦ βασιλιᾶ πού σ' ἔχω φιλημένη».

1) χειρ.: ρόδα.

1) Ἡ ἐπανάληψις γίνεται συνήθως ὑπὸ ὀργάνων ἢ ὑπὸ τῆς Β' ομάδος τραγουδιστῶν.

2) Εἰς τὰς ὑπολοίπους στροφάς τὸ τσάκισμα τοῦ στίχου γίνεται εἰς τὴν τετάρτην συλλαβὴν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν πέμπτην ὡς οὐχὶ ὁρθῶς τίθεται εἰς τὴν πρώτην στροφὴν.

14. ΦΙΛΗΜΑ ΠΟΥ ΒΑΦΕΙ ΤΑ ΠΑΝΤΑ

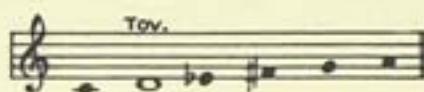
Α.Α. άρ. 2214, σ. 137. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1700, ταιν. 109.Α10)

Πελοπόννησος (Άγιος Πέτρος Κυνουρίας). — Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1968

Τραγ.: Δημήτρα Βαρβιτσιώτου (32)

Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. μίβ³ = γέ³

1 Ν-ό βά-τος- ε-, ν-ό- βά - τος - ε - χει -
 τήν όρ - γή-, μάννα- μου-, γλυ - κειά - μου -
 μάν - να -, χλω - ρός - ξε - ρός μπερ δεύ - ει
 2 ν.ε - τσι - κα - λέ - ν.ε - τσι - μπερ - δεύ - τη -
 κα - κ'ε-γώ -, μάν - να - μου - γλυ - - κειά μου
 μάν - να -, μέ - μιά - γει - το - νο - πού - λα.

ν-Ο βάτος ε-, ν-ό βάτος ε-χει την όργη,
 μάννα μου, γλυκειά μου μάννα, χλωρός, ξερός μπερδεύει.
 "Οποιος, καλέ, ν-όποιος μ' άγάπη μπερδευτῆ
 μάννα μου, γλυκειά μου μάννα, ξεμπερδεμούς δέν έχει.
 Ν' έτσι, καλέ, ν-έτσι μπερδεύτηκα κ' έγώ,
 μάννα μου, γλυκειά μου μάννα, μέ μιά γειτονοπούλα

- μά είχε, καλέ, μά είχε τὰ μάτια της γλαρά, τὰ φρύδια της μεγάλα,
 5 μά είχε τ' ἀχείλι κόκκινο στό μπογιατζή βαμμένο.
 "Εσκυψα καί τή φίλησα κ' έβαψε τό δικό μου.
 Μὲ τό μαντήλι τό 'σουρα καί τό μαντήλι 'βάφη,
 σ' έφτά ποτάμια τό 'πλυνα καί τὰ έφτά έβάψαν.
 "Εβαψε ή γι· άκρη τοῦ γιαλοῦ κ' ή μέση τοῦ πελάγου.

ΣΗΜ.— Τό κύριον μέρος τοῦ τραγουδιοῦ, ήτοι τό περί τοῦ φιλήματος τῶν χειλέων κόρης (στ. 6-10), συμφέρεται συνήθως μὲ ἄλλα ἄσματα. Περὶ τοῦ τραγουδιοῦ τούτου βλ. *N. Γ. Πολίτου*, Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγοῦδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐν Ἀθήναις 1914, σ. 158, ἀρ. 126.

15. Η ΣΤΑΜΟΥΛΩ ΑΠΟΚΡΟΥΕΙ ΤΟΥΡΚΟΠΟΥΛΟ

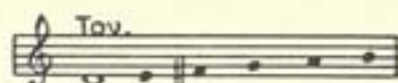
Λ.Α. ἀρ. 1688, σ. 50. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 282, δίσκος 63,Α1, ταιν. 8,Α4)
 Διηγ. Μακεδονία (Σιάτιστα).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστέρης, 1952

Τραγ. : Σουλτάνα Κούγια (45)

Τρόπ. do (do = ré). Τον. miβ' = ré'

d ~ 76-80

Στα - μου - - λω πά - ση - σι για - - - - - νι -
 ρό με την - καρ - δα - ρο - πού - - - - - λα·
 γιό, τόν 'ή - σκιο ή -, γιό, τόν - 'ή - σκιο - - - - - ή -,
 γιό, τόν 'ή - σκιο ή - - - - - σκιο - πά - η - - - - - νε

Σταμούλω πάησι γιά νιρό μέ τήν καρδαροπούλα
 γιό, τόν ἤσκιο ἤ-, γιό, τόν ἤσκιο ἤ-,
 γιό, τόν ἤσκιο ἤ-σκιο πάηνε
 τόν ἤσκιο ἤσκιο πάηνε, τόν ἤσκιο πού τά δέντρα.
 γιό, Τουρκόίπουλο, γιό, Τουρκόίπουλο τήν ἀκλουθεῖ,
 Τουρκόίπουλο τήν ἀκλουθεῖ, Τουρκόίπουλο τῆς λέει:
 γιό, -Σταμούλω δῶ-, γιό Σταμούλω δῶ-,
 γιό, Σταμούλω δῶσ' μας φίλημα
 Σταμούλω, δῶσ' μας φίλημα, δῶσ' μας καί μαύρα μάτια».
 -γιό, «Τό πῶς σᾶς δι-, γιό, τὸ πῶς σᾶς δι-,
 γιό, τὸ πῶς σᾶς δι-νω φίλημα
 5 τὸ πῶς σᾶς δίνω φίλημα, καί πῶς καί μαύρα μάτια ;
 'Εσύ εἶσαι ἕνα Τουρκόπουλο κ' ἐγώ μιὰ Ρωμοπούλα,
 ἐσύ θά πάς εἰς τὸ τζαμί κ' ἐγώ στήν ἐκκλησιά μου'
 ἐγώ θά πάρω ἕναν Ρωμιό κ' ἐσύ μιὰ Τουρκοπούλα».

ΣΗΜ.— Τὸ τραγοῦδι ὄβεται τοπικῶς περιωρισμένον εἰς τὴν περιοχὴν Σιατίστης.

16. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΑ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΤΟ ΦΙΛΙ

Λ. Α. ἀρ. 2305, σ. 183. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 3339, ταινία 222, Βη)

Εὐρυτανία (Βίτση).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ.: Γεώργ. Καντερές (45)

Τρόπ. do (do = sol). Τον. sol \sharp^2 = sol 2

Αι·ντι, Βλα·χού·λα νι·ρου·βό·λα·γε ν·ά·
 πό·ψη·λή·ρα·χού·λα·φέρ·νει τή ρό·τρα·λά·λά·γέ·γέ
 γέ μ·πὼ·μ·πὼ·μ·πὼ·βλα·χο·πού·λα·μου, φέρ·νει τή ρό·να·κα·γνέ····θον·

τας, πά-λι-, γνέ- - θον - τας - - σε, πά-λι, καρ - τέ...

Τον.

- Ἄιντι, Βλαχοῦλα ν-ἱρουβόλαγε ν-ἀπό ψηλὴ ραχοῦλα
 φέρνει τὴ ρό-, τρά-λά-λά, γέ-γέ-γέ, μπό-μπό-μπό,
 Βλαχοπούλα μου, φέρνει τὴ ρό-νο-κα γνέθοντας,
 πάλι γνέθοντας,
 φέρνει τὴ ρόκα γνέθοντας τ' ἀδράχτι τῆς γιομάτο.
 Κι ὁ Βλάχος τῆ, τρά-λά-λά, γέ-γέ-γέ, μπό-μπό-μπό,
 Βλαχοπούλα μου, κι ὁ Βλάχος τῆ-νη-ν καρτέρεσε
 πάλι καρτέρεσε,
 κι ὁ Βλάχος τὴν καρτέρεσε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι.
 - Βλαχοῦλα μ', ποῦ- τρά-λά-λά, γέ-γέ-γέ, μπό-μπό-μπό,
 Βλαχοπούλα μου, Βλαχοῦλα μ' ποῦ-νον-θιν ἔρχεσαι, πάλιν ἔρχεσαι
 Βλαχοῦλα μ' ποῦθιν ἔρχεσαι κι ἀποῦθιν κατεβαίνεις ;
- 5 - «ν-Ἀπὸ τὸ σπίτι μ' ἔρχομαι, στὴ στάνη μου πηγαίνω
 πάγω ψωμί τὸ μπιστικὸ, τσαρούχια τοῦ τσομπάνη».
 - «Βλαχοῦλα μ', δῶσ' μας φιλημα, τὰ δυὸ σου μαῦρα μάτια».
 - «Τὸ πῶς νὰ σ' δώσω φιλημα, τὰ δυὸ μου μαῦρα μάτια
 ποῦ μ' ἔχ' ἡ μάννα μ' μοναχὴ....»¹

1) Ἡ μουσικὴ αὕτη φράσις ἰσχύει διὰ τὴν δευτέραν στροφὴν τοῦ ᾄσματος, καθ' ἣν αἱ τρεῖς τελευταῖαι συλλαβαὶ τοῦ 8/συλλάβου ἡμιστίχου δὲν ἀποτελοῦν λέξιν αὐτοτελῆ ὡς εἰς τὴν πρώτην. γνέθοντας, καθὼς καὶ τὰς ὑπολοίπους. Ὁ τραγουδιστὴς διὰ νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὸν ρυθμὸν ἀνέλωσε τὸ τέταρτον εἰς δύο ὄγδα.

1) Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμιστίχου τοῦ στίχου 7 καὶ ἔξῃς συνεπληρώθη τὸ ᾄσμα ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Ζαγορίου (Λ.Α. ἀρ. 1572, σ. 79, ἀρ. 58, στ. 10-12, συλλ. Ἄ. Παπακώστα, 1940).

Εἰς ἑλληνὴν ὁμάδα παραλλαγῶν, ὡς εἰς τὴν ἐκ Γουριῆς Μεσολογγίου (Λ.Α. ἀρ. 1617, σ. 39-40, στ. 8-12), ὁ διάλογος τοῦ νέου μὲ τὴν Βλαχοπούλαν ἔχει ὡς ἔξῃς.

- «Βλαχοῦλα μ', δὲν παντρεύεσαι, τσομπάνη ἀντρα νὰ πάρης ; »
 - «Δίνεσαι, ἄγουρε, δίνεσαι ν-ὄ,τι σοῦ πῶ νὰ κάμης ;
 νὰ φκειάσῃς τ' ἀλωνάκι σου στὴ μέση τοῦ πελάου,
 κι οὐδ' ἄχυρο νὰ μὴ βροχῇ μηδὲ σπιρὶ σιτάρι,
 νὰ δεματιάσῃς καὶ τ' αὐγά μ' ἓνα κλωνὶ μετιάει ; »

17. ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Δ.Α. άρ. 2154Γ', σ. 5. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1053, ταιν. 62.Βτ)

Διτ. Μακεδονία (Πεντάτομος Κοζάνης).— Δ. Οικονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: Έμορφία Μητράκα (64), Σταυρούλα Περβανά (47)

Παρασκευή Βρουβλιάνη (38), Κασσιανή Κοκκίνου (40)

Τρόπ. δό πεντατον. (1). Τον $\text{si}^{\flat} = \text{do}^{\flat}$

♩ ~ 104

1 Σέ πε - ρι - βό - - λι μπαί - - - νω, σέ
 πε - ρι - βό - λι — μπαί - νω, σέ πε - ρι - βό - λι
 μπαί - - - νω μέ - σα - στίς λε - μο - νιές, μπό μπό μπό —, μέ -
 - σα στίς λε - μο - - νιές 2 και σιά - στί - σεν ό -
 νοϋς — μου - και σιά - στί - σεν - ό - νοϋς μου...
 Τον.
 (7)

Σέ περιβόλι μπαίνω, σέ περιβόλι μπαίνω, σέ περιβόλι μπαίνω
 μέσα στις λεμονιές μπό-μπό-μπό, μέσα στις λεμονιές
 και σιάστισεν ό νοϋς μου, και σιάστισεν ό νοϋς μου, από τις μурωδιές.

1) Η παρεμβολή του φθόγγου πι πρέπει να θεωρηθῆ ως ποίκιλμα μη άλλουών την βασικήν πεντάτονον ἀνημιτονικήν κλίμακα εις την όποιαν βασίζεται τό ὄσμα.

Πάνω' σέ κρύα βρύση, νά πιω κρύο νερό
καί βρίσκω τήν αγάπη μ' από 'παιρνε νερό.

- 5 Σκούφτω νά τήν φιλήσω δέν παραδέχεται,
τής τάζω κολωνάτα*, μαντζάρικα* φλωριά.
— «Δέν θέλω κολωνάτα, μαντζάρικα φλωριά,
μόν' θέλω ρουμπιέδισ* καί ρούσικα φλωριά».

18. ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΔΙΑ ΤΟ ΦΙΛΙ

Λ.Α. άρ. 2157, σ. 204. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1328, ταιν. 81,14)
Λιμένας Θάσου.— Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστεύης, 1955

'Οργαν.: Σωτήρ. Καρεκλάς (60) (λαούτο)
Γεώργ. Μακρυγιάννης (60) (βιολί)
'Αθανάσι. Καρεκλάς (48) (βιολί)
Τραγ.: μεικτή όμάς άνδρών και γυναικών

Μέγ. Α': Τρόπ. γέ. Μέγ. Β': Τρόπ. δο.
Τον. $do^2 - si^1 = do^2 - ré^2$

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of four staves of music with Greek lyrics underneath. The first staff is marked with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a tempo marking of '♩ ~ 136'. The lyrics for the first staff are 'Θυ - μᾶ -, Βλά - χα μ' -, θυ - μᾶ - - σαι'. The second staff continues the melody with lyrics 'πού σέ - - φί - λη - σα σα'. The third staff has a tempo marking of '♩ ~ 216-220' and lyrics 'κά - - τω - στόν - 'Α - γιο Γιάν - νη'. The fourth staff concludes the phrase with lyrics 'βλά - χα - μέ - τὸ γαί.τά - νι, τὸ γαί.τά - νι, καί'. Below the main score, there are two short musical fragments labeled 'Α' and 'Β', both marked 'Τον.' (Tonic).

1) πηγκίνω. 2) άργυροῦν Ισπανικόν νόμισμα. 3) νόμισμα ούγγρικόν. 4) τουρκ. νόμισμα Τσον πρὸς 10-12 γρόσια.

Θυμᾶ-, Βλάχα μ', θυμᾶ-σαι, πού σέ φίλησα
 θυμᾶσαι πού σέ φίλησα κάτω στόν Ἅγιο Γιάννη
 Βλάχα μέ τὸ γαϊτάνι (δίζ)
 καὶ βάλαμε καὶ μάρτυρες δυὸ φύλλα ἀπὸ πλατάνι
 Βλάχα μέ τὸ γαϊτάνι.
 Τώρα, Βλάχα μ', τὰ φύλλα πέσανε καὶ ποιός θά μαρτυρήσῃ
 Βλάχα μ', 'π' τὸ Καρπενήσι.
 Ἄς μαρτυρήσῃ ὁ πλάτανος κι αὐτὴ ἡ κρύα βρύση
 Βλάχα μ', 'π' τὸ Καρπενήσι.

ΣΗΜ.— Εἰς τὸ ῥομα, ἐν χρήσει εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ἀπαντοῦν εἰσαγωγικῶς εἰς τι-
 νας παραλλαγὰς, ὡς εἰς τὰς ἐκ Πελοποννήσου, αἰσθηματικαὶ ἐκμυστηρεύσεις καὶ προτάσεις πρὸς
 τὴν νέαν. Παρατίθεται κατωτέρω σχετικὴ παραλλαγή (βλ. Εἰσαγγ. Τσιτσίκου, Τραγοῦδια τῶν Σαρα-
 κατασιναίων, Ἀθῆναι 1928, σ. 67, ἄρ. 165).

- «Μωρὴ Μαγουλιανίτισσα ἴ μὴν τὸ κουνᾶς τὸ χέρι,
 μαζὶ θά τὸ γλεντήσουμε φέτος τὸ καλοκαίρι·
 ἓνα νερό θά πίνουμε κ' ἓνα ψωμί θά τρώμε,
 τὸ καλοκαίρι στά βουνά καὶ τὸ χειμῶ' στοὺς κάμπους.
 5 Θυμᾶσαι πού σ' ἐφίλησα στὸν πλάτανο στὴ βρύση,
 κ' ἐβάλαμε καὶ μαρτυριὰ τὰ φύλλα ἀπ' τὸ πλατάνι ;
 Τώρα τὰ φύλλα πέσανε τὸ ποιός θά μαρτυρήσῃ ;
 — «Θά μαρτυρήσῃ ὁ πλάτανος, ὁ πλάτανος κ' ἡ βρύση».

19. MANNA ΔΕΡΝΕΙ ΤΗΝ ΚΟΡΗΝ ΤΗΣ ΔΙΑ ΝΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣΗ, ΠΟΙΟΣ ΤΗΝ ΕΦΙΛΗΣΕ

Α΄.

Λ.Α. ἄρ. 2305, σ. 182. (Ε.Μ.Σ. ἄρ. 3338, ταιν. 222, Βσι)
 Ἐθνετανία (Ψιανά).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ. : Χρῆστος Σταμάτης (87)

Τρόπ. ré (ré = la). Τον. si⁹ = la²

1) Μιὰ κον-τή — κον-τού, μα-ρή, κον-τού - - - λα

1) ἡ καταγομένη ἐκ Μαγουλιάνων Ἀρκαδίας.

μου, μιά κον-τή, κον-τού-λα, 'δω ότή
γει-το-νιά-μω-ρέ'δω ότή-γει-το-νιά-
[2] Έ-χει μαυ-ρα μά-,μα-ρή, κον-τού-λα
μου, ε-χει μαυ-ρα μά-τια, και-όγου-
ρά-μαλ-λιά, μωρέ, και-αί σγου-ρά μαλ-
λιά. [3] ν-ή μάν-να της ...
(1) Του.

Μιά κοντή κοντού-, μαρή κοντούλα μου,
μιά κοντή κοντού-λα 'δω στη γειτονιά,
μωρ', 'δω στη γειτονιά
Έχει μαυρα μά-, μαρή κοντούλα μου,
Έχει μαυρα μά-τια και σγουρά μαλλιά,
μωρέ, και σγουρά μαλλιά.
ν-Η μάννα της τη δέρνει και την τυραγνεϊ,
για να μαρτυρήση ποιός τη φίλησε.
5 - «Μή με δέρνης, μάννα, μη μι τυραννής
θά σου μαρτυρήσω ποιός με φίλησε.»

1) Η στροφή αυτή λόγω μιας επί πλέον συλλαβής εις τον στίχον αρχίζει με άρσην ογδόου του φθόγγου σοι.
1) Οι στίχοι 5-6 παρελήφθησαν από παραλλ. εξ Εύρυτανίας (Α.Α. όρ. 1433, σ. 65, στ. 5-6 συλλ. Ν. Ζω-
γραφοπούλου 1939).

Μούδι ξένος ήταν, μούδι' άλαργινός,
 ν-άπ' τή γειτονιά μας ό γραμματικός.
 Μιά φορά στ' άμπέλι, δυό στούν άργαλειό
 10 κι άλλη μία στή βρύση πδπιρνα νερό».¹

20. ΛΕΝΚΩ ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΑΧΗ

Λ.Α. άρ. 2157, σ. 22. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1345, ταιν. 82,Α14)
 Θάσος (Καλή Ράχη).— Δ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, Καβάλα, 1965

Τραγ. : Στυλ. Οικονομίδης (40)

Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. σιβ' = γέ³

Λέν - κω κοι - - - μᾶ — κοι -
 μᾶ - ται μο - να - χή — ἔ - ξω στοῦ μπαλ - κο -
 νά - - κι — και τὸ — πρῶ - ἰ — πρῶ -
 ἰ - ση - κώ - νε - ται, ἄι - ντε, και τὸ — πρῶ -
 ἰ — πρῶ - ἰ - ση - κώ - νε - ται —

Τον.

1) Οἱ στίχοι 9-10 παρελήφθησαν ἀπό παραλλ. ἐκ Θεσσαλίας (Λ.Α. άρ. 787, σ. 26, στ. 9-10, συλλ. Χ. Γ. Προύκου).

Λένκω κοιμᾶ·, κοιμᾶ-ται μοναχή έξω στό μπαλκονάκι
 καί τό πρωί, πρωί σηκώνεται, αἶντε καί τό πρωί σηκώνεται¹
 βαριά βαλαντωμένη²
 βλέπει τοὺς κόρφους ἀνοιχτούς, τὰ χεῖλη δαγκαμένα.
 — «Ποιός εἶν' αὐτός ποῦ τό 'καμε αὐτό τό ρεζιλίκι.
 5 Κι ἂν εἶν' ἀσίκικο παιδί χαλάλι νά ντοῦ γίνη,
 κι ἂν εἶν' ἀπό τὸν ἄντρα μου, χαράμι νά ντοῦ γίνη».

ΣΗΜ.— Τό ᾄσμα, τυπικῶς γνωστὸν εἰς Ἡπειρον (περιοχὴν Παραμυθίας) καί Δυτ. Μακεδονίαν (Σιάτισταν), φαίνεται ὅτι ἔχει διαμορφωθῆ ἀπὸ τὴν Ριμάταν τοῦ νέου καί νέας.

21. ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΕΡΓΕΣ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ

Λ.Α. ἀρ. 2393, σ. 20. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 5923, ταιν. 373,Α3)
 Μακεδονία (Νικήσιανη Παγγαίου).— Στ. Καρακάσης, 1961

Τραγ.: Εὐαγγελία Βεργούδη (60)

Τρόπ. μι. Τον. Ια¹ = μι²

♩ ~ 132 - 138

“Ο - λics οί - βέ, έ. λήμ - α - μό - - - αν,
 ό - λics οί - βέρ. γics - έν' - ί - - δώ,
 ό - - - λics οί βέρ - γics - έν' - ί -
 δώ - - - - - μό - - - ή - δι
 κιά μ' δέν - εἶν' - ί - δώ.

Τον.

1) Τό δεύτερον μέρος τοῦ στίχου συνεπληρώθη ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Παραμυθίας (Λ.Α. ἀρ. 1365, σ. 147 στ. 1).

- Ὅλις οἱ βέ-, ἔλημ ἀμάν,
 ὀλις οἱ βέ-ργις ἔν' ἰδῶ
 ὀλις οἱ βέργις ἔν' ἰδῶ
 μό' ἢ δικιά μ' δέν εἶν' ἰδῶ.
 Πάησι στή βρύση γιά νιρό
 πάγου* κ' ἰγῶ τήν καρτιρῶ,
 5 γιά νά πιράσ' νά τήν ἰδιῶ,
 γιά νά μὶ δώσ' κρύο νιρό.
 Κι ἂν δέν μὶ δώση κρύο νερό,
 θά τήν τσακίσω τοῦ σταμνί,
 νά πάη στήν μάννα της νά κλαιῖ.
 10 – «Μάννα μου, παραπάτησα
 καί τὸ σταμνί μου τσάκισα».
 – «Δέν εἶναι παραπάτημα
 μόν' ἔν' ἀγόρου φίλημα».*

22. ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

Δ.Α. ἀρ. 2393, σ. 24. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 5929, ταιν. 373.Α9)
 Μακεδονία (Νικήσιανη Παγγαίου).— Στ. Καρακάσης, 1961

Τραγ.: Εὐαγγελία Βεργούδη (60)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ.

♩ ~ 132-136

Γα - λά - ζιους - πε - , γα - λά - ζιους -
 πε - , γα - λά - ζιους - πε - τει - νός - λα -
 λεῖ, γα - λά - ζιους - πε - τει - νός - λα -

1) μόνον. 2) πηγαίνω. 3) Οἱ στίχοι 7-13 παρελήφθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾠσματος ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Μακεδονίας (Δ.Α. χειρ. ἀρ. 386, σ. 75, συλλ. Χρ. Γουγοῦση). Βλ. τὸ ᾠσμα καὶ εἰς τὴν συλλογὴν Ἄστερ. Γουσιού, Τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου, ἐν Ἀθήναις 1901, σ. 32-33.

- Γαλάζιους πε·, γαλάζιους πε-
γαλάζιους πε-τεινός λαλεῖ,
γαλάζιους πετεινός λαλεῖ
μέσ' στήν Ἄγια Παρασκευή,
μόνου λαλοῦσι κ' ἡλιγι:
— «Μαῦρα μου μάτια μ', χαμηλά,
5 μὴ σὰς γιλάσουν τὰ φλουριά
κί σὰς φιλήσ' ὁ γέροντας.
Τοῦ γέροντα τοῦ φίλημα
μυρίζει κουλοκόθημα'
τοῦ νιούτσικου τοῦ φίλημα
10 μυρίζει καρουφύλημα.

ΣΗΜ — Τὸ τραγοῦδι ἔχει διαμορφωθῆ κατ' ἐπίδρασιν ἄλλου τραγουδιοῦ μὲ περιεχόμενον τὸ κοίταγμα κόρης εἰς τὸν καθρέπτην καὶ τὸν μονόλογον αὐτῆς, νὰ μὴν παντρευτῆ γέρον ἀνδρα, δε-
λαιζομένη ἀπὸ τὸν πλοῦτον (τὰ φλουριά) του.

23. ΕΣΥΡΑ ΤΟ ΜΗΛΟ

Λ.Α. ἀρ. 2351, σ. 760. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 5318, ταιν. 330B,11)

Κύριος (Κάμπος Μαραθάσας). — Γ. Κ. Σπυριδάκης, Στ. Καμακάσης, 1960

Τραγ.: Μιχ. Ὁρφανίδης (26)

Ὁργ.: Ἀνδρέας Κ. Ζευζέκος (32)

Τρόπ. fa — ré. Τον. si^b — ré^b = la³ — do³ (1).

(J. J J J) J ~ 200

1) Ἡ ἰδιότυπος τεχνικὴ τῆς μελωδίας τοῦ ᾄσματος δημιουργεῖ δυσκολίας διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ τρόπου εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει. Ἐπειδὴ ὑπάρχει σχετικὴ ὁμοιότης εἰς τὴν τεχνικὴν τῶν καταλήψεων μὲ τὴν τῶν με-
λωδιῶν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, διὰ τοῦτο κατέταξα, τὸ μὲν Α'
μέρος τῆς μελωδίας εἰς τὸν τρόπον τοῦ ré κατὰ μετάθεσιν εἰς τὸν φθόγγον la καὶ τὸ Β' μέρος εἰς τὸν τρόπον τοῦ
fa, κατὰ μετάθεσιν εἰς τὸν φθόγγον do. Ὁ δευτέρων φθόγγος sol εἰς τὸ Α' μέρος ἀποτελεῖ τὴν 7ην τῆς τονικῆς la.
(βλ. εἰς Εἰσαγωγὴν περὶ τρόπων). Σχετικὴν ὁμοιότητα εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν τονικοτήτων τούτων ἀνευρίσκομεν εἰς
τὴν τονικὴν τοῦ μείζονος καὶ ἑλάσσονος τρόπου τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς la-do.

τζ'έ. σου - ρα τὸ — μῆ. λον - πά. νω
 στή μη - λιά, τζ'έ. σου. ρα τὸ — μῆ. λον πά. νω στή μη -
 λιά, τζ'έ. πέ. σα. σι τὰ — μῆ - λα τζ'έ. μεϊ. ναν
 τὰ κλω - νιά, τζ'έ. πέ. σα. σι τὰ — μῆ. . λα τζ'έ. μεϊ. ναν
 τὰ κλω - νιά. *ΒΙΟΛΙ*

τιὰ - - ζω σι-γα - νά —, σι.γα. νά, σι-γα.
νά —, σι-γα - νά — καὶ τα - πει - νά.
Τον.

Ἄ! Μὲ τὸ φεγγάρι περπατῶ,
δουσομαράκι¹ μου,
χά! μὲ τ' ἄστρον κουβεντιάζω
σιγανά, σιγανά, σιγανά,
σιγανά καὶ ταπεινά·
κι ἄμερινός² μὲ ἄρωτᾶ,
δύσμε τρίκλωνε,
τί 'χω κι ἀναστενάζω
σιγανά, σιγανά, σιγανά,
σιγανά καὶ ταπεινά.

1) εἶδος ἄνθους. 2) αἰγερινός.

Β΄.) ΕΚΛΟΓΗ ΓΥΝΑΙΚΟΣ. - ΓΑΜΟΣ. - ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Ι. ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΟΡΗΣ

Α΄.

Α.Α. άρ. 1665Α, σ. 111. (Ε.Μ.Σ. άρ. 116, ταιν. 5,Α8, δίσκ. 28,Α1)

Βόρειος Ήπειρος (Σοφράτικα Δραπέλεως) (πρόσφ.).—Σπ. Περιστέρης, Ίωάννινα 1951.

Τραγ. : Παρής : Εύθαλία Διαμαντή
 Γουριστής : Γρηγ. Σκόπης
 Ίσοκράτης : Όμάς γυναικών

Τρόπ. γέ, Πεντατον. (ρέ = si). Τον. si¹

Παρής

Μέσο-σὴν Ἄ-γιο, μέσο-σὴν Ἄ-γιο, μέσο-σὴν Ἄ - γιο

Γουριστής

γιο -, μέσο-σὴν Ἄ-γιο

Ίσοκράτης

Πα - ρα - σκευ - ή, μέσο-σὴν Ἄ - γιο, μέσο-σὴν Ἄ - γιο, μέσο-σὴν Ἄ - γιο

1) Ἡ ρυθμικὴ μορφή αὕτη τοῦ τρέχου εἰς τὸ σύνθετον μέτρον εἶναι ἰδιότυπος. Ἐν τούτοις εἶναι ἡ μόνη ποὺ ἀποδίδει τὸν ρυθμὸν ὅπως τὸν ἐκτελεῖ ἡ τραγουδίστρια.

Πα - ρα - όκει - η̇ ———— κοι - μά - ται κό -, κοι - μά - ται κό -
 κό - κοι - μά - ται κό -

κοι - μά - ται κό - ρη μο - να - χή, κοι - μά - ται κό - ,

κοι - μά - ται κό -, κοι - μά - ται κό - ρη - μο - να - χή ———— .

Ἐκταοίς μελωδίαις τοῦ Παρθῆ
 Τον.

Ἐκταοίς μελωδίαις τοῦ Γυριστῆ
 Τον.

Μέσ' στήν 'Αγιά, μέσ' στήν 'Αγιά,
 μέσ' στήν 'Αγιά Παρασκευή
 κοιμάται κό-, κοιμάται κό-,
 κοιμάται κό-ρη μοναχή.

Κοιμάται κι όνειρεύεται
 και βλέπει πώς παντρεύεται'

- 5 Και τό πρωί σηκώνεται'
 παίρνει νερό και νίβεται,
 καθρέφτη καθρεφτίζεται,
 τό χτένι και χτενίζεται.
 Κινάει και πάει στή μάννα της.
- 10 - «Καλή μέρα σου, μάννα μου».
 - «Καλώς τή θυγατέρα μου».
 - «Μάννα μ', έγώ 'νειρεύτηκα'
 ψηλόν πύργον ανέβαινα,
 σέ περιβόλι ξμπαινα
- 15 και δυό ποτάμια μέ νερό.
 'Ξήγα το, μάννα μ', τ' όνειρο».
 - «'Ο πύργος είν' ό Χάρος σου,
 τό περιβόλι ό τάφος σου».
 - «Δέ μοϋ τό 'ξήγησες καλά,
- 20 καλή μου μητερούλα.
 'Ο πύργος είν' ό άντρας μου,
 τό περιβόλι ό γάμος μου'
 τά δυό ποτάμια μέ νερό
 είν' όλο τό συμπεθεριό».

β'.

Λ. Α. άφ. 2380, σ. 18. (Ε. Μ. Σ. άφ. 779, ταιν. 44. Α3)
 *Ήπειρος (Κόνιτσα). - Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ. : Χρυσάνθη Εύθυμίου (38)

Τρόπ. γέ πεντατον. Τον. mi² = γέ²

♩ ~ 116

Μέσ' στήν 'Α - γιά - μέσ' στήν - 'Α -

γιό Πα - ρα - σκευ - ή — ή, κοι - - μα - ται —
κό - - κοι - μα - ται — κό - ρη μο - να - χή.

Τον.

Μέσ' στην 'Αγιο μέσ' στην 'Αγιο Παρασκευη
κοιμάται κό-, κοιμάται κό-ρη μοναχή¹

Γ'.

Λ.Α. άρ. 2256, σ. 197-198. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1854, ταιν. 125,Α1)
Ήπειρος ('Αγία Κυριακή Παραμυθίας).— Σπ. Περιστέσης. 1957

Τραγ.: 'Ομάς γυναικών

Τροπ. γέ πεντατον. (γέ = sol). Τον. fa² = sol²

Μέσ' — στην 'Α — γιο — — — — —, μω - ρή —
Γιώρ - γαι - - - - να, μέσ' — στην 'Α -
γιο — Πα - - - ρα - σκευ - ή.

Τον.

Μέσ' στην 'Αγιο, μωρή Γιώργαινα,
μέσ' στην 'Αγιο Παρασκευη

1) Βλ. την συνέχειαν του κειμένου εκ στίχων 9 εις τό χρον άρ. 2380, σ. 18. Πληρες τό κείμενον βλ. εις την ώς άνω παραλλαγήν Α'.

κοιμάται ἡ κό-ρω, *μωρή Γιώργαινα,*
 κοιμάται ἡ κό-ρη μοναχή'
 κοιμάται καὶ ἔνοριάζεται
 καὶ βλέπει πῶς παντρεύεται ¹.

2. ΣΤΗ ΡΙΖΑ ΑΠ' ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ

Λ.Α. ἀφ. 2154, σ. 77. (Ε.Μ.Σ. ἀφ. 1032, ταιν. 61, Β11)

Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).— Σπ. Περιστέρης, Δημ. Οἰκονομίδης, 1955

Τραγ. : Ὁμάς γυναικῶν

Τροπ. γέ. Τον. do³ = γέ³

A $\text{♩} \sim 84$

1) Στή ρί - ζ'άπ' τὸ δα - σι - λι - - -

B $\text{♩} \sim 140$

κό, μά - τια μ', βα - - σι - λι - κό, γιέ μ', στή - ρί - στή

ρί - ζ'άπ' τὸ δαλ - σά - μι - ζύρ - μω - - ζύρ -

μω κι' ἄ - να - στα - σά, 2) ἔ - πε - σα - - ν'ά - - πο -

κοι - μη - - δῶ, μὰ - τια μ', πο - κοι - μη - - δῶ,

γιέ μ, λί - γο - - λί - γον ὕ - πνο νὰ - πά - ρω - ζύρ -

μω, ζύρ - μω κι' ἄ - να - στα - σά.

Τον

1) Βλ. πλῆρες τὸ κείμενον εἰς τὴν ὡς ἄνω παραλλαγὴν Α'.

Στὴ ρίζ' ἀπ' τὸ βασιλικό, μάτια μ', βασιλικό,
 γιέ μ', στὴ ρί-, στὴ ρίζ' ἀπ' τὸ βαλαμάμι,
 Σύρωμω-Σύρωμω κι 'Αναστασιά,
 Ἐπεσα ν' ἀποκοιμηθῶ, μάτια μ', 'ποκοιμηθῶ,
 γιέ μ', λίγο, λίγο ν-ὑπνο νὰ πάρω
 Σύρωμω, Σύρωμω κι 'Αναστασιά.
 καὶ εἶδα κ' ἓνα εἴνορο στὸν ὕπνο ποὺ κοιμῶμαν.
 «Παντρεύετ' ἡ ἀγάπη μου καὶ παίρνει τὸν ὄχτρό μου
 5 κ' ἐμένα νοθνον' κάλεσαν, νοθὸ νὰ στεφανώσω.»
 Φκειάνω' στεφάνι ἀπὸ φλωρί καὶ τὰ κεριά ἀσημένια
 καὶ τὰ μαντηλοστέφανα ὄλο μαργαριτάρι.

ΣΗΜ. — Εἰς Δυτ. Μακεδονίαν, Ἡπειρον, Αἰτωλίαν κ.ά. τὸ ῥημα ἀρχίζει μὲ τοὺς στίχους:
 Στῆς μαντζουράνας τὸν ἀνθὸ
 ἔγειρα ν' ἀποκοιμηθῶ.

Εἰς ἄλλας περιοχὰς ἔδεται τοῦτο ἀπὸ τοῦ στίχου 4 καὶ ἐξῆς.
 Παντρεύετ' ἡ ἀγάπη μου καὶ παίρνει τὸν ὄχτρό μου
 κ' ἐμένα νοθνον κάλεσαν κλπ.

3. ΜΑΥΡΑ ΜΑΤΑΚΙΑ ΦΙΛΗΣΑ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2306, σ. 124. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 3587, ταιν. 233, Α1
 Χαλκιδική ('Ιερισός).— Στ. Καρακάσης, 1969

Τραγ.: Εὐαγγελία Λαγόνζου (23)
 μὲ συνοδείαν ὁμάδος νεανίδων

Τρόπ. sol¹⁾. Τον sol²⁾

Μαύ - ρα — να - μα - τά - κια φί - λη -
 σα — καὶ ———— πιὰ - να - δὲν — τὰ - δευ τέ - ρου -

1) παράνομιον. 2) χειρ.: βάνω. Ἡ διόρθωσις κατὰ τὴν παραλλ. ἐκ Πολυλάκκου Βοῖου (Λ.Α. ἀρ. 1766, σ. 27 ἀρ. 18, στ. 5, συλλ. Ἰ. Τζημοπούλου, 1952).

1) Βλ. εἰς εἰσαγωγὴν περὶ τοῦ τρόπου τούτου.

σα — και πια — να — δεν τα — δευ — τε — ρου —
 σα — και — στο — νο — χο — ρο — κα — τε — βαι — να —
 Τον.

- Μαθρα-να-ματάκια φίλησα
 και πια-να δεν τα δευτέρουσα (δix)
 και στο-νο χορο κατέβαινα,
 να διω ψηλές, να διω λιγνές,
 5 να διω την κόρη π' αγαπώ.
 του ποιός κρατεί το χέρι της,
 του ποιός την άρραβωνα της.
 "Ενας έχθρός μου γείτονας,
 ας την κρατη κι ας χαίριτι'
 10 ν-ως την άπάνου Κεριακή,
 ωσπου ν' άρραβωνιάσουμε
 κ' ύστερα να βλογήσουμε.

B'.

Λ.Α. άφ. 2306, σ. 145. (Ε.Μ.Σ. άφ. 3625, ταιν. 234, Βs)
 Χαλκιδική ('Ιερισός). — Στ. Καρακάσης, 1959

Τραγ. : Εύαγγελία Λαγόνζου (23)
 με συνοδειαν ομάδος νεανίδων

Τρόπ. do (do = miβ). Τον. miβ³

N'ά - κού-σης - σύ - - - , ν'ά - - - κού - σης —
 σύ — ν'ά — - - κού-σης - σύ-υ, πρω — - -

το - - - - - συρ - - τή, ν'ά - κού-σης σύ - - - , πρω - - -
 το - - - - - συρ - - τή - - - - - και - - - - - σύ, πρω -
 το - - - - - κα - - - - - γκε - - - - - λευ - - - - - τή.

Τον

- Ν' άκούσης σύ (τρεις), πρωτοσυρτή,
 ν' άκούσης σύ πρωτοσυρτή
 και σύ, πρωτοκαγκελευτή.
 Για βιργολύγα τούν χουρό,
 για βιργοκαγκλιεφί τουν'
 5 νά διω ψηλές, νά διω λιγνές,
 νά διω τήν κόρη π' άγαπώ.
 τού ποιός κρατεί τού χέρι της
 τού ποιός τήν άρραβώνα της.
 "Ενας έχθρός μου γείτονας,
 10 άς τήν κρατη κι άς χαιρέται
 ν-ώς τήν άτίπανου Κεριακή
 κι όσου ν' άρραβωνιάσουμε.

4. ΟΛΑ ΤΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ ΖΥΓΑ-ΖΥΓΑ

Α'.

Λ.Α. όφ. 2305, σ. 124. (Ε.Μ.Σ. όφ. 3232, ταιν. 218, Β15)
 Εύφροναία (Δάσκη).— Σπ. Περιστέρης, Καρπενήσιον 1959

Τραγ.: Βασιλική Νείλα (67)

Τρόπ. fa και ré. Τον. ré¹ - si = fa² - re²

Ό - λα - τὰ - που . . . λά - - - - - κια - , κιά -

Ἔκοψι κλωνάρι κι μῦδουσε
 μοῦ 'πι κ' ἓνα λόγου κι μ' ἄρισε.
 15 Νά κ' ἔσού, καλέ μου, νά μυριστήης,
 νά διαβοῦν τὰ ντέρτια 'τοῦ π' ἀ-ι-γαπεῖς».

Αα'.

Παρατίθεται κατωτέρω ἡ μουσική τοῦ ξοματος κατὰ παραλλαγὴν εὐρύτερον διαδεδομένην εἰς πολλοὺς τόπους.

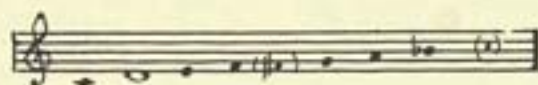
Λ.Α. ἀρ. 2258, σ. 201-207. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2191, ταιν. 151, Α18)
 Πελοπόννησος (Ροδοδάφνη Αἰγιαλείας).— Σπ. Περιστέρης 1957

Τραγ.: Σοφία Φωτοπούλου (52)

Τρόπ. γέ. Τον. $do^{\sharp} = ré^{\sharp}$

♩ ~ 216-218

“Ο. λα τὰ που. λά. κια, θρό. μόν ᾶ μόν—,
 ὄ. λα τὰ που. . . λά. . . κια ζυ. γά—ζυ. γά.,
 ὄ. λα τὰ που. λά. κια ζυ. γά—ζυ. γά—,
 τὰ χε. λι. δο. νά. κια ζευ. γα. ρω. τὰ—.

Β'.

Λ.Α. ἀρ. 2214, σ. 45. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1602, ταιν. 104, Α19)
 Πελοπόννησος (Δάδα Μαντινείας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Ἄνδρ. Παπακόστας (35)

Τρόπ. γέ. Τον. $fa^{\natural} = sol^{\natural}$

♩ ~ 216

Ρι. Πα-να-γιω - τά - - κη, ρέ - Πά-νε-μου —.

ρὲ Πα - να - γιω - - - τά - - - κη, σάν - μ'ά - γα - πᾶς -

ρὲ - πα - να - γιω - τά - - - κη, σάν - μ'ά - γα - πᾶς -

τί περ - νο - δια - βαί - - - νεις κι ὄ - - λο ρω - τᾶς -

Τον

Ρὲ Παναγιωτάκη, ρὲ Πáne μου, ρὲ Παναγιωτάκη, σάν μ' ἀγαπᾶς,
 ρὲ Παναγιωτάκη, σάν μ' ἀγαπᾶς

τί περνοδιαβαίνεις κι ὄλο ρωτᾶς.

Στείλε συμπεθέρους στή μάμμα μου
 καί προξενητάδες στὸν μπάρμπα μου.¹

- 5 Κι ἂν θά σέ ρωτήσουν στή γειτονιά,
 ποῦ τὴν ἐδιάλεξες αὐτὴν τὴ νιά·
 'Απ' τὴν Πάτρα 'ρχόμουν κι ἀπ' τὰ νησιά
 καί στή γειτονιά τῆς ἐπέρασα.

ΣΗΜ.— Τὸ κείμενον τῆς παρατιθεμένης παραλλαγῆς (Α) δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ
 ᾄσματος ἐκ τῶν ἄλλων τόπων τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ὅπου τοῦτο ἀπαντᾷ. Παρατίθεται κατω-
 τέρω τὸ ᾄσμα εἰς πληρεστέραν μορφήν κατὰ παραλλαγὴν ἐκ Πελοποννήσου (II. Παπαζαφειροπούλου,
 Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης, Πάτραι 1887, σ. 77-78).

Ἄλλα τὰ πουλάκια ζυγά, ζυγά,
 τὰ χελιδονάκια ζευγαρωτά,²
 τό 'ρημο τ' ἀηδόνη τό μοναχό
 περβατεῖ στοὺς κάμπους μὲ τὸν ἀϊτό·
 περβατεῖ καί λέει καί κιλαηδεῖ·

- 5 - «Βρ' Ἀντριανοπολίτη, πρᾶματευτή,

1) χρ.: στή μάμμα μου.

2) Ὁ στίχος, ἐλλείπων ἐκ τοῦ ᾄσματος, προσετέθη πρὸς συμπλήρωσιν αὐτοῦ ἀπὸ ἄλλας παραλλαγῆς.

- καὶ Μεσολογγίτη ξεφαντωτή
 ποῦ τὴν ἐδιαλέγεις εὐτοῦν' τὴ νιά,
 τὴν ξανθομαλλοῦσα τὴν Πατρινιά.
 Ἄπο τὴν Πόλι ἐρχόμουν κι ἀπὸ τὰ νησιά
 10 κι ἀπ' τὸ μαχαλά της ἐπέρασα'
 τὰ βασιλικά της ἐπότιζε
 καὶ τὰ βάρσαμα της ἐρρέντιζε.
 Μοῦ ἔκοψε κλωνάρι καὶ μοῦ ἔδωσε,
 μοῦ εἶπε κ' ἕνα λόγο καὶ μ' ἄρσεε.
 15 — «Ξένε, σάν μὲ θέλῃς καὶ μ' ἀγαπᾷς.
 Στείλε συμπεθέρους στὴ μάννα μου,
 καὶ προξενητάδες στ' ἀδέρφια μου».
 — «Ἔστειλα, κυρά μου, κι ἀπόστειλα
 καὶ τοὺς συμπεθέρους ἐδιώξανε.
 Τοὺς προξενητάδες ἐδείρανε.

5. ΒΑΣΑΝΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΕΡΟΝ ΑΝΔΡΑ

Λ.Α. ἀρ. 2256, σ. 91. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1910, ταιν. 128,Α4)

**Ἡπειρος (Χαραυγὴ Λάκκας Παγωνίου)*. — Σπ. Περισιτέσης, 1957

Τραγ.: Παρτής: Μιχ. Βόκολος. Γυνιστής: Χριστόφ. Γούμενος.
 Κλώστης: Βασίλ. Γιάννος. Ἴσοκράται: Γεράσιμος Γού-
 μενος, Νικόλ. Βαρέσης.

Τρόπ. γέ πεντατον. γέ = σι. Τον. σι'

Παρτής
Γυνιστής

Κλαῖνοί — πέ-τραι — τὰ λι - θά-ρια —, κλαῖ-νε τὸν καη -

Κλώστης
Ἴσοκράται

μό. Κλαῖνοί — πέ - τραι — τὰ - λι - θά-ρια 'ω!

Κλαί-νε τό-μω-ρέ, τόν-καη-μό

1. (ὁ Παρθῆς) 2.
ὦ!

Τον. Τον. Τον. Τον.

• Ἐκτασίς μελ. Παρθῆ. Ἐκτ. μελ. Γυριοτῆ. Ἐκτ. μελ. Κλώστη. Ἐκτασίς ὅλου του ᾄσματος

- Κλαῖν' οἱ πέτρες τὰ λιθάρια, κλαῖνε τὸν καημό,
 Ἐκλαιγα κ' ἐγὼ ὁ καημένος τὸν ξεχωρισμό,
 ποὺ θὰ χωριστοῦμ', ἀγάπη, τώρα 'μεῖς τὰ δυό.
 - «Ξένε μου, ποὺ 'σαι στὰ ξένα καὶ στὰ μακρινά
 5 ἄχ! ἂν τό 'χης νά 'ρθης, ἔλα, ἀντ', ἂν ἔρχεσαι,
 γιὰτ' ἐμένα οἱ δικοὶ μου μὲ βαρέθηκαν
 καὶ μὲ προξενοῦν στὰ ξένα καὶ στὰ μακρινά
 καὶ μοῦ δίνουν ἀντρα γέρο ἑκατὸ χρονῶν.
 Μήνα ποὺ 'τανε καὶ γέρος, ἦταν ράθυμος·
 10 λέει, κάθε πρωὶ μὲ δέρνει γιὰ τὰ στρώματα
 λέει, καὶ κάθε μεσημέρι γιὰ κρύο νερό.

Τοῦ ᾄσματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ ἐν χρῆσει εἰς τὴν Ἥπειρον, παραθέτομεν κατωτέρω πληρεστέραν παραλλαγὴν ἐκ Παπίγκου Ζαγορίου (Λ.Α. ἀρ. 1370, σ. 311, συλλ. Πύρρου Γ. Στάρα 1939) ἢ ὁποῖα ὁμοῦς ἄδεται εἰς διάφορον μελωδίαν.

Δὲν μοῦ βαροῦν τὰ ξένα καὶ τὰ μακρινά
 μόν' μοῦ βαροῦν τῆς κόρης τὰ μηνύματα.

- Μι τὰ πουλιά μου στέλνει καὶ μὲ τοὺς αἴτούς.
 – «Ὅπου κι ἂν εἶσαι, ξένε μ', γρήγορα νὰ ῥθῆς,
 5 γιατί μὲ προξενέψαν καὶ μὲ πάντρεψαν
 μοῦ ἔδωκαν γέρο ἄντρα κ' εἶναι ράθυμος.
 Τὸ βράδυ μὲ μαλώνει γιὰ τὰ στρώματα
 καὶ τὸ ταχὺ μὲ στέλνει γιὰ κρύο νερό.
 Σίκλο ἕ βαρὺ μοῦ δίνει κι ἄλυσσο κοντό·
 10 κρεμιοῦμαι, δὲν μοῦ φτάνει, βασανίζομαι
 κ' ἐννιά ὀργυιές μαλλάκια τὰ ριζόκοψα,
 ὅπου κι ἂν εἶσαι, ξένε, γρήγορα νὰ ῥθῆς».

6. ΠΕΡΑ ΣΤΟΥΣ ΠΕΡΑ ΚΑΜΠΟΥΣ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2193, σ. 572. Ζωογρ. Ἁγίων Α' (1891), σ. 270, ἀρ. 31. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1769, ταιν. 114, Αστ).
 Δωδεκάνησος (Λειβάδια Τήλου).— Γεωργ. Κ. Σπυριδάκης, 1956

Ἄοργ.: Ζαφείριος Οἰκονόμου (48) (βιολί) 2)

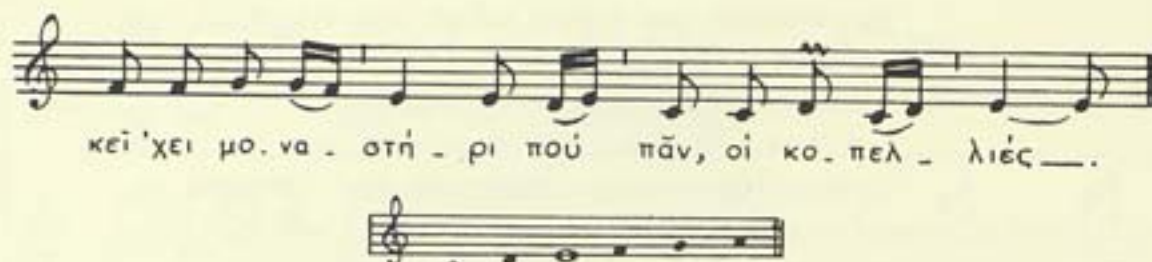
Τρόπ. μι Τον. μι⁸

♩ ~100 - 108

1) Πέ - ρα στοὺς πέ - ρα — κάμ - πους, πέ -
 ρα στοὺς πέ - ρα — κά — , πέ - ρα στοὺς πέ - ρα —
 κάμ - πους ὅ - που ἔχει τίς ἑ - λιές ἑ -
 κεῖ ἔχει μο - να - στή - ρι πού πᾶν, οἱ κο - πελ - λιές — ἑ -

1) δοχεῖον.

2) Τὸ ἔργο ἰχογραφήθη μόνον ὡς μελωδία. Εἰς αὐτὴν δὲ προσηρμώσθη παρ' ἡμῶν κατόπιν τὸ κείμενον ἐκ καταγραφῆς αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1891.

- Πέρα στους πέρα κάμπους, *πέρα στους πέρα κάμπους,*
πέρα στους πέρα κάμπους όπου 'χει τις έλιές,
 έκει 'χει μοναστήρι και πάν' οι κοπελλιές. (δίσ)
 Πάω κ' έγώ ό καμένος, για να λειτρουηθώ,
 να κάμω τό σταυρό μου σαν ένας χριστιανός.
- 5 Σάν κάμνω τόν σταυρόν μου, βλέπω μίαν κοπελλιά¹
 κ' έκαμνε τόν σταυρόν της όμπρός στην Παναγιά
 κι άποϋ την όμορφκιάν της λάμπ' ή έκκλησιά,
 ώς κι ό παπάς την είδε, πετᾶ τό θυμιατό.
 Είχεν έκειά κοντά μου μιά γριά, παμπογριά,
- 10 και τή ρωτώ: ποιά είναι εϋτή ή κοπελλιά;
 - «Τί να σοϋ πώ, παιδί μου, γι' αϋτήν την κοπελλιά,
 που 'δω κοντά μας είναι π' αϋτήν την βειτονια²»
 Έχει 'να γέρον άντρα και τρία μωρά παιδικιά
 κι όλημερίς την βρίζει, την δέρνει μ' άπονιά.
- 15 Τελεύει ή λειτουργία, πολύει³ ή έκκλησιά,
 τότες την πλησιάζω, της λέω μπιστικά⁴.
 - «Αφη' τόν γέρον άντρα και πάρε 'μέν' τόν νιό,
 να σε ταίζω κάντιο⁵, να σε γλυκοφιλώ,
 στά μάουλα, στά χείλη, στον άσπρο σου λαιμό».
- 20 - «Δέν τόν άρνιοθμαι, νιέ μου, τόν άντρα τόν κακό,
 μικρή-μικρήν μ' έπήρε ώς δώδεκα χρονών,
 κι όμορφοκλά(δ)εψέ με σαν τόβ βασιλικό».

1) 'Η συνέχεια του κειμένου (στ. 5-22) παραλήφθη προς συμπλήρωση του κειμένου από παραλλαγήν εκ Ρό-
 δου ('Αναστ. Βρόντη, Ροδιακά, 'Αθήναι 1939, σ. 89-90).

2) γειτονια. 3) άπολύει. 4) έμπιστευτικώς. 5) ζάχαρι κρυσταλλωμένη.

B'.

Λ.Α. άρ. 2758, σ. 441-442. (Ε.Μ.Σ. άρ. 7363, ταιν. 506,Αγ)

Κείμελος: Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης 1963

Τραγ.: Πετρούλα Πρεζάνη (24)

Τρόπ. μι. Τον. ∞ fa \sharp = mi \flat

$\text{♩} \sim 340$

1 Πέ - ρα στους πέ - ρα κά —, πέ -
 ρα στους πέ - ρα κάμ - πους που εί - ναι οί έ - λιές —
 2 είν' έ - να μο - να - στή —, είν' έ - να μο - να -
 στή - ρι και πᾶν' κα - λο - γρι - ές —.

Τον.

Πέρα στους πέρα κά-, *πέρα στους πέρα κά-*μπους που είναι οί έλιές
 είν' ένα μοναστή-, *είν' ένα μοναστή-*ρι και πᾶν' καλογριές.

«Ἦρθα κ' έγώ άπ' τά ξένα για να λειτουργηθώ,

να κάμω τό σταυρό μου σαν κάθε χριστιανός.

Γυρνῶ τή μιά μου πάντα¹, βλέπω μιά κοπελλιά

πού 'κανε τό σταυρό της κ' έλαμπ' ή έκκλησιά.

Ρωτῶ, ξαναρωτῶ την άπό ποῦ 'σαι κοπελλιά».

— 'Από έδῶ κοντά 'μαι κι άπό τό μαχαλά.

Ἔχω 'να γέρον άντρα και δυό μικρά παιδιά.

Βαρύ σταμνί μοῦ δίνει και κοντό σκοινί

ν' άργήσω να γεμίσω για να βρη άφορμή.

1) μεριάν, πλευράν

7. ΚΟΡΗ ΠΑΡΑΠΟΝΕΙΤΑΙ ΠΩΣ ΕΠΑΝΤΡΕΥΤΗΚΕ ΦΤΩΧΟΝ ΑΝΔΡΑ

Λ. Α. άρ. 2362, σελ. 15. (Ε.Μ.Σ. άρ. 4711, ταιν. 291, Βι)
Χαλκιδική (Πολύγυρος).— Στ. Καρακάσης, 1960

Τραγ. : μεικτή όμάς έκ Πολυγύρου

Τρόπ. do (1) (do = ré)

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΣΜΑ Σή - μι - νι - ρα - εϊ - , λέει - σή - μι - νι - ρά - εϊ - σή - μι - νι - ρα -

1) Είς τόν διατονικόν τούτον τρόπον τοῦ do εἰς ὀρισμένας θέσεις τῆς μελωδίας παρατηρεῖται ἀσάφεια τῆς 3ης βαθμίδος. Ἀυτὴ ἐκτελεῖται ἄλλοτε εἰς τὴν φυσικὴν τῆς θέσιν καὶ ἄλλοτε ἐν ὑψίσει. Τὸ μουσικόν τοῦτο ἰδίωμα (ὁ ὅρος παρελήφθη ἐκ τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς), τὸ ὁποῖον βασιζέται εἰς τὸ γνωστὸν μουσικόν φαινόμενον τῆς ἑλξίως τῶν ὑπερβασίμων φθόγγων ὑπὸ τῶν δεσποζόντων, δημιουργεῖ οὕτω τὰς λεγομένας χροάς τῶν τρόπων. Ἀντίστοιχον περίπτωσιν ἀνευρίσκωμεν εἰς μελωδίας τροπαρίων τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησ. μουσικῆς, ὡς εἰς τὰ ἐξαποστειλάρια τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος. «Τὸν νεμρῶνα σου βλέπω . . . », «Τὸν ληστὴν αὐθιμαρὸν» κ.ά.

εἶ - μά εἶ - νι - τ' Ἄ - νά - ι - Λιά — ὅη -
 μι - ρα - εἶ - νι - τ' Ἄ - ι - Λιά καὶ τ' Ἄ - ι - Λιά - ἦ - μέ - ρα.

Τον

Σήμι-νι-ρα εἶ-, λέει, σήμι-νι-ρα εἶ-,
 σή-μι-νι-ρα εἶ-μα, εἶ-νι τ' Ἄ-να-ι-Λιά,
 σήμερα εἶνι τ' Ἄι-Λιά καὶ τ' Ἄι-Λιά ἡ μέρα (δὶς)
 Κόσμου-νου-ς πααί-, λέει, κόσμου-νου-ς πααίν'
 κόσμου-νου-ς πααί-, πααίν' στοὺν Ἄ-να-ι Λιά,
 κόσμους πααίν' στοὺν Ἄι-Λιά κ' ἡ Γираκίνα κλαίει (δὶς)
 κ' ἡ μάννα-να-της, λέει, κ' ἡ μάννα-να-της,
 κ' ἡ μάννα-να-της-να-της-τῆς ἔ-νε-λεγι
 κ' ἡ μάννα της τῆς ἔλεγι καὶ τὴν παρηγοροῦσι' (δὶς)
 «Σώπα-να-μάρ', Γι-, λέει, σώπα-να-, μάρ', Γι-,
 σώπα-να-μάρ', Γι-, μάρ', Γираκί-νι-να μου,
 σώπα-, μάρ'-, Γираκίνα μου, καὶ μὴν παραπουνιέσι». (δὶς)
 — «Τοῦ-πῶ-νω-ς μὶ λές-, λέει, τοῦ πῶ-νω-ς μὶ λές,
 τοῦ πῶ-νω-ς μὶ λές μὶ λές, μαννί-νί-τσα μου,
 τοῦ πῶς μὶ λές, μαννίτσα μου, νὰ μὴν παραπουνιοῦμι' (δὶς)
 Πέντι-νι-πιδιά, λέει, πέντι-νι-πιδιά,
 πέντι-νι-πιδιά-πιδιά, μὶ γύ-νυ-ριψαν,
 πέντι πιδιά μὶ γύριψαν, τὰ πέντι ἀρχοντουπαῖδια (δὶς)
 κὶ διά-να-λιξίς, λέει, κὶ διά-να-λιξίς
 κὶ διά-να-λιξίς, λέει, κὶ μ' ἔ-νε-δουσίς
 κὶ διάλιξίς κὶ μ' ἔδουσίς τοὺν λιόφτουχου τῆς χώρας.

Τὸ κείμενον τοῦ ᾄσματος

Σήμερα εἶνι τ' Ἄι Λιά καὶ τ' Ἄι Λιά ἡ μέρα.
 Κόσμους πααίν στοὺν Ἄι Λιά κ' ἡ Γираκίνα κλαίει

κ' ἡ μάνα της τῆς ἔλεγε καὶ τὴν παρηγοροῦσι.
 - «Σώπα, μάρ' Γρακίνα μου, καὶ μὴν παραπουνιέσι».·
 - «Τοῦ πῶς μὶ λές, μαννίτσα μου, νά μὴν παραπουνιοῦμι;
 Πέντε πιδιά μὶ γύριψαν, τὰ πέντε ἀρχουντουπαιδία
 κὶ διάλιξις κὶ μ' ἔδουσις τοὺν λιόφτουχου τῆς χώρας».

8. ΑΠΕΙΛΗ ΣΥΖΥΓΟΥ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΤΗ ΑΛΛΟΝ ΑΝΔΡΑ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 1665Δ', σ. 45. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 156, ταιν. 7,Α9)
 *Ηκκιρος (Βίτσα Ζαγορίου).— Σπ. Περιστέρης, Ἰωάννινα 1951

*Ὀργαν.-τραγ.: Δημ. Γκανῆς (55) (κλαρίνο)

Τρόπ. ré (ré = sol). Τον. sol⁹

ΚΛΑΡΙΝΟ

rit.

FINE ΛΙΣΜΑ'Α

νά - δε - - - μα - - - ποίος μου - - -
 ῖρι - - - ξε - - , μω - ρέ - - , τὰ μά - για - - -

στο πηγάδι ΚΑΡΙΝΟ

rit.....

ΑΣΜΑ

ὦ-ρέ, και μάγεψε τὸν ἄντρα μου, μω-ρέ, και θέλ' νὰ με χωρίση. ΚΑΡΙΝΟ

A τον B τον

'Ανάθεμα ποιός μου 'ριξε, μωρέ, τὰ μάγια στο πηγάδι
 ὦρέ, και μάγεψε τὸν ἄντρα μου και θέλ' νὰ με χωρίση.
 Σάν μι χωρίσης, ἄντρα μου, ἰσὺ θὰ μετανοιώσης·
 στὲς δυό, στὲς τρεῖς θὰ λούζωμαι, στὲς τέσσερες θ' ἀλλάζω

- στις δυό, στις τρεις θά λούζομαι, στις τέσσερεις θ' αλλάζω,
 5 αύτοθ στις δεκατέσσερεις άλλον άντρα θά πάρω.
 Κ' έγώ για τό γινάτι ' σου και για τό σκάσιμό σου,
 θά χτίσω τό σπιτάκι μου σιμά μέ τό δικό σου,
 νά μπαινοβγαίνω, άντρα μου, νά καίγεται' ό καημός σου.

9. ΑΥΤΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ, ΔΗΜΟ Μ' ΤΑ ΟΜΟΡΦΑ

Α.Α. άρ. 2154Γ, σ. 3. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1051, ταιν. 62,Β8)

Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης). — Δημ. Οικονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1965

Τραγ. : Κούλης Βρουβλιάνης (38)
 μέ ομάδα άνδρων

Τρόπ. ρέ. Τον. fa² = ρέ²

A \downarrow 84

1) Μω - ρέ, για - πᾶ - - ρε, Δῆ - μο - - ομ' - - ,
 τὸ ντου - φέ - κι - σου - , μω - ρέ, για πᾶ - - ρε, .
 Δῆ - μο - - ομ' - - , τὸ ντου - φέ - κι - σου και
 σῦ - ρε σὸ - κυ - νή - γι - ι - , γειά σ' ἄ - γά - πημ' ,
 γειά σ' , και σῦ - ρε σὸ - κυ - νή - η - γι . σέ -

B

1) πέσμα.

2) Ὁ τραγουδιστής εἰς ὅλας τὰς στροφάς ἐκτελεῖ τὸ μέτρον τοῦτο εἰς $\frac{3}{4}$. Νομίζω ὅτι πρόκειται περὶ λάθους.
 Ἡ ἀποκατάστασις δύναται νὰ γίνῃ διὰ τῶν ἐντός τῶν παρενθέσεων φθογοσήμων.

κλαῖν' τὰ — μά — τια — μου —, μω-ρέ, κι ἄν
 βρῆς — — — — — πέ — ερ — δι κα — — — — —
 Δῆ — μοι, σκό — τωσ' — την, μω-ρέ κι ἄν στήν...
 Τον.

Μωρέ, γιά πᾶρε, Δῆμο μ', τὸ ντουφέκι σου,
 μωρέ, γιά πᾶρε, Δῆμο μ', τὸ ντουφέκι σου, καὶ σῦρε στὸ κυνήγι,
 γειά σ', ἀγάπη μ', γειά σ', καὶ σῦρε στὸ κυνήγι, σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου
 μωρέ, κι ἄν βρῆς πέρδικα, Δῆμο μ', σκότωσ' την
 λαγὸν κυνήγησέ τον, γειά σ', ἀγάπη μ', γειά σ',
 λαγὸν κυνήγησέ τον, σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου.

Κι ἄν εὔρης καὶ τὸν ἄντρα μου, ρίξε καὶ σκότωσέ τον
 καὶ μάσε καὶ τὸ γ-αῖμα του σ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι
 5 καὶ σῦρ' το στὰ ἔννια χωριά, στὰ δέκα βιλαέτια
 κι ἄν σὲ ρωτήσουν, τί ἔχεις αὐτοῦ τσ' ἀγάπης μου τὸ αἷμα.

ΣΗΜ.— Τὸ τραγούδι ἀπαντᾷ ἄδόμενον κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον. Εἰς τὴν ἀνωτέρω παραλλαγὴν, νεωτέραν προφανῶς, παρακαλεῖ ἢ ἐρωμένη τὸν Δῆμον νὰ φονεύσῃ τὸν ἄνδρα της. Ὁ τύπος οὗτος τοῦ ἔσματος ἀπαντᾷ τοπικῶς περιωρισμένος εἰς χωρία τῆς Δυτ. Μακεδονίας (Ροδοχώρι, Πεντάλοφον), περιοχὴν Ναυπακτίας κ.ά.

Συνηθέστερος εἶναι ὁ κατωτέρω τύπος (συλλ.: Δημ. Καμπούρογλου, 1894, βλ. Λ.Α. ἀρ. 748, σ. 88) κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ κόρη, κατεχομένη ὑπὸ σφοδροῦ ἔρωτος πρὸς τὸν Δῆμον, δέχεται ἀκόμη καὶ νὰ ἀποβάνῃ, θυσιαζομένη εἰς τὸ βαθὺ αἰσθημά της.

Αὐτὰ τὰ μάτια, Δῆμο μ', τὰ γλαρά, τὰ φρύδια τὰ γραμμένα
 βρὲ γειά σ', ἀγάπη μ', γειά σου.

Αὐτὰ μὲ κάνουν, Δῆμο μ', κι ἄρρωστῶ καὶ πέφτω καὶ 'ποθαίνω
 σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου.

- Γιά πᾶρε, Δῆμο μ', τὸ τουφέκι σου, νὰ βγοῦμε στὸ κυνήγι,
 γειά σου, Δῆμο μ', γειά σου,
 κι ἂν εὕρης λάφια, Δῆμο μ', σκότωσ' τα κι ἀρκούδια μέρωσέ τα,
 βρὲ γειά σου, ἀγάπη μου.
- 5 Γιά σῶρε, Δῆμο μ', τὸ σπαθᾶκι σου, κόψε τὴν κεφαλὴ μου,
 σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου,
 καὶ πᾶρε, Δῆμο μ', κι ἀπ' τὸ αἷμα μου σ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι,
 γειά σ', ἀγάπη μ', γειά σου,
 καὶ πάν' το ¹, Δῆμο μ', στά ἐννια χωριά, στά πέντε βιλαέτια,
 βρὲ γειά σου, Δῆμο μου,
 κι ἂν σ' ἀρωτήσουν, Δῆμο μ', τί εἶν' αὐτό, τὸ αἷμα τῆς ἀγάπης,
 σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου ².

10. ΤΗΣ ΠΑΠΑΔΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΑΤΙΑΝΗΣ

Λ.Α. ἀρ. 2256, σ. 1. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1847, ταιν. 124,Α4)

*Ηπειρος (Σίλιανη Παραμυθίας).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ.: Κωνστ. Οἰκονομίδης (35)

Τρόπ. γέ πεντατον. (ρέ = la). Τον. si² = la²

♩ ~ 104 - 108

Μιά πα-πα-διά Πε-ρα-να-τια - νή πά-
 ει —, μω-ρέ, πά - ει — μέ τούς λε - δέν - τες

♩ ~ 63

πάει κιό πα - πᾶς, ᾧ μώρ³-πα - πα - διά, πάει
 κιό πα - πᾶς — ὁ - πὸ κον - τά.

1) πῆγαινε, μετᾶφερέ το.

2) Τὸ τραγούδι συνεχίζεται μὲ τὸν στίχον:

κι ἂν εὕρης, Δῆμο μ', καὶ τὸν ἄντρα μου, ρίξε καὶ σκότωσέ τον,
 γειά σου, ἀγάπη μ', γειά σου.

Μιά παπαδιά Περα-να-τιανή¹ πάει, *μωρέ*, πάει με τούς λεβέντες,
πάει κι ο παπάς, *ἄι μωρ'* παπαδιά, πάει κι ο παπάς από κοντά,
πάει κι ο παπάς από-νο-κοντά, πάει, *μωρέ*, πάει παρακαλιώντας.
Κοντοκαρτέρει, *ἄι μωρή* παπαδιά, *κοντοκαρτέρει* τὸν παπά,
κοντοκαρτέρει τὸν παπά, γιὰ νὰ σοῦ πῆ δυὸ λόγια.

— «Τὸ ποῦ τ' ἀφήνεις τὰ παιδιὰ², ἐμένα καὶ τὸ σπίτι».

5 — «Φωτιά νὰ κάψη τὰ παιδιὰ, ἐσένα καὶ τὸ σπίτι
κ' ἐγὼ θὰ πάω με τὰ παιδιὰ³, θὰ πάω με τούς λεβέντες».

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα ἀδεται εἰς τὴν ὡς ἄνω περιοχὴν τῆς Ἠπείρου ὡς γαμήλιον εἰς τὴν περίστα-
σιν τῆς παραλαβῆς τῆς νόμφης ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἀπὸ τὸν πατρικὸν τῆς οἴκον.

Γ') ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΑ (ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΕΙΣ ΜΕ ΠΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ)

Ι. ΠΕΡΔΙΚΑ ΔΙΩΓΜΕΝΗ

Λ.Α. ἀρ. 2214, σ. 100. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1659, ταιν. 107, Α11)

Πελοπόννησος (Ἁγίος Πέτρος Κυνουρίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Ἰωάνν. Μαρκαντῆς (32)

Τρόπ. γέ (ré = do³). Τον. do³

216-222

1) Περ-δι-κού-λα, βρ'ά-μάν ἄ - μάν —, περ-δι-κού - λαή-

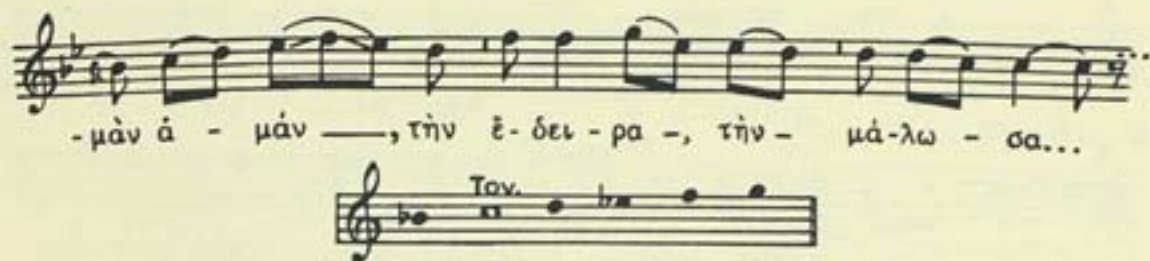
-μέ-ρω - να, περ-δι-κού - λα ή - μέ-ρω - να —

(1)

κεί-νη μ'ά-γριευ-ό - τα - νε — 2) Τὴν ἔ-δει - ρα, βρ'ά-

1) Καταγομένη ἀπὸ τὰ Πέρα χωριά. 2) Κατὰ τὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ᾄσματος παρελείφθη ἡ λέξις : τὰ παιδιὰ. 3) τοὺς νέους.

1) Ἡ ἄρσις τοῦ ᾄσματος ἰσχύει καὶ διὰ τὸν 5 στίχον, ὃ ὅποτος περιέχει, ὡς ὁ δεύτερος, μίαν ἐπι πλέον συλλαβήν.

- Περδικούλα, βρ' άμάν, άμάν, περδικούλα ήμέρωνα
περδικούλα ήμέρωνα 'κείνη μ' άγριευότανε.
Τήν έδειρα, βρ' άμάν, άμάν, τήν έδειρα, τή μάλωσα,
τήν έδειρα, τή μάλωσα, στά βουνά τήν έστεϊλα.
- 5 Στά βουνά, βρ' άμάν, άμάν, στά βουνά, τά πετρωτά,
στά βουνά τά πετρωτά, στά μολυβοσκεπαστά.
Μιάν αύγή, βρ' άμάν, άμάν, μιάν αύγή, μιá κονταυγή
πέρσασα κ' έγ' άπό 'κει
τήν άκουσα και κιλασηδει
- 10 στου έχθρου μου τήν αύλή.
— «Πέτα, περδικούλα μου,
κ' έλα στά χερούλια μου,
κι αν σου κάνω πιά κακό,
σ' έκκλησιά νά μήν έμπώ». ¹

2. ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ ΤΑ ΠΑΡΔΑΛΑ

Λ.Α. άρ. 2380, σ. 71. (Ε.Μ.Σ. άρ. 862, ταιν. 50, Ας)

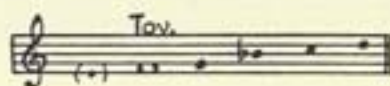
* Ηπειρος (Λυκάραχη Κονίτοης). — Σπ. Περιστέρης, 1954.

Τραγ. : Θαμās Φασούλης, Ιερεός (50)

Τρόπ. do πεντατον. do = fa. Τον. ∞ fa³

1) Οι στίχοι 11-14 παρελήφθησαν προς συμπλήρωσιν του φηματος από την παραλλ. εκ Σπέρτης (Λ.Α. άρ. χειρ. 1872, σ. 163· συλλ. Μαρ. Λιουδάκη, 1939).

δι - ψοῦν - οἱ κάμ - ποι - για - νε -
 ρὸ κι - τά - ι - δου - να - για χιόνι
 2) κι τὸ γε - ρά - κι για φω -
 λιά κ' ἐ - γώ - κό - ρη μ', για σέ - να
 κι τὸ γε - ρά - κι για φω -
 λιά κ' ἐ - γώ - κό - ρη μ', για σέ - να.

Διψοῦν οἱ κάμποι για νερό κι τά-ι-βουνά για χιόνι
 διψοῦν οἱ κάμποι για νερό κι τά-ι-βουνά για χιόνι
 κι τὸ γεράκι για πουλιά κ' ἐγώ, κόρη μ', για σένα
 κι τὸ γεράκι για πουλιά κ' ἐγώ, κόρη μ', για σένα.

Τὰ μάτια σου τὰ παρδαλά, τὰ φρύδια σ' τὰ γραμμένα,
 μήνα παπάδες τὰ 'γραφαν, μήνα μητροπολίτες.

- 5 ν-Οὐδέ παπάδες τὰ 'γραφαν, οὐδέ μητροπολίτες,
 μόν' τὰ 'γραφιν ἢ μάννα μου μαζί με τὸν ἀφέντη.
 Ἡ μάννα μ' ἦταν πέρδικα κι ἀφέντης περιστέρι
 κ' ἐγώ ἢ Ρηνούλα ἢ δμορφή εἶμι ἢ καλή τρυγόνα.

1) χειρ.: φωνιά. Ἡ διόρθωσις κατὰ τὴν παραλλ. εἰς Ν. Γ. Πολίτου, "Ἦλη, ἀρ. 2435, στ. 2.

3. ΛΕΜΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΜΟ

Α.Α. άρ. 2214, σ. 108. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1669, ταιν. 108,Αε)

Πελοπόννησος (*Άγιος Πέτρος Κυνουρίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Γεώργ. Μαρκαντίς (45)¹Τρόπ. ρέ (ré = mi). Τον. (fa³ = mi³)

1 Σα - ρα-, κα-λέ —, σα - ραν - τα —

πέν-τε λει - μο - νιές —, σα - ραν-τα-πέν - τε λει-μο-νιές — στην

ἄμ-μο φυ - τρω - μέ - νες 2 και μέ, κα - λέ —, και

μέ - - - - νε - ρό και μέ - δρο - σιό - και

μέ νε - ρό — και μέ δρο-σιό — και πά-λι - μα- ραμ-μέ-νες —

Τον.

Σαρα-, καλέ, σαρα-νταπέντε λειμόνιες
 σαρανταπέντε λειμόνιες στην ἄμμο φυτρωμένες
 και μέ, καλέ, και μέ νερό και μέ δροσιό',
 και μέ νερό και μέ δροσιό' και πάλι μαραμμένες.
 Και ἡ δική μου λειμονιά στην ἄμμο φυτρωμένη
 χωρίς νερό, χωρίς δροσιό και πάλι δροσιμένη.

5 Κάνει λειμόνια δίφορα, γλυκά και μυρουδάτα.

1) τραγουδεῖ εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ χοροῦ αὐτοῦ Καλαματιανοῦ.

1) χειρ. : δροσιά.

*Ετερος τύπος του ξσματος εις πληρεστέραν παραλλαγήν είναι ο κάτωθι εκ Χίου.

Σαρανταπέντε λεμονιές στο δρόμο φυτεμένες
 τρέχει νερό στη ρίζα τως κ' εκείνες μαραμμένες,
 μά ή δική μου λεμονιά χωρίς νερό άνθίζει,
 κάνει λεμόνι μάλαμα και φύλλο σύρμ' άσήμι
 5 κι δποιος τό κόψη κόβεται κι δποιος τό φά' πεθαίνει
 κι δποιος τό σφικταγκαλιασθή τόν ύπνο δέ χορταίνει.

(Νεοελλ. 'Ανάλεκτα, τόμ. Α' (1870), σ. 101, άρ. 40)

Δ') ΔΙΑΦΟΡΑ

Ι. ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΠΡΑΣΙΝΟ ΔΕΝΤΡΙ

Α.Α. άρ. 2154B', σ. 57-58. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1014, ταιν. 61,Α9)
 Δυτική Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).— Σπ. Περιστερης, 1955

Τραγ.: Σπυρ. Γκατζούλης (74)

Τρόπ. γέ (γέ = Ια). Τον. $si^{\flat} = Ia^{\flat}$

$\text{♩} \sim 96^{(1)}$

1) Ά - άι ποιός ει - δι — — — — — πρό - — — — — σι - - -

νο — — — — — δεν - τρι — — — — — ί, μου - ρο - μα -

του - σα — — — — — σμ' και ζαν - δή, μω - ρέ

1) Εις την έκτέλεσιν του ξσματος παρατηρείται αστάθεια της ρυθμικής άγωγής. Παρατηρητίον έτι ότι εκ της πρώτης μουσικής στροφής έλλείπει τό τσάκισμα: κι άμάν άμάν, ούτω δέ ο έκτελεστής δίδον νά έχη ύπ' όψιν του ως πλήρη την δευτέραν στροφήν.

γιέ μ', νά 'χη γα - α - λά - ζια φύλ - λο μ -
μαῦ --- ρα μά - τια --- α ---, μαῦ - ρα φρύ - δια.
² Ἄι, καί στήν κορ - φή - λιάει - κι αἰ - μάν ---, αἰ - μάν ---,
καί - στήν κορ - φή μα - - α - λά - μα - τα
καί - στήν κορ - φή --- μα - - α - λά - μα -
τα --- κο - ρί - τσια - μι - τὰ --- α
κλιά - μα - τα, μω - ρέ γιέ μ' ---, στή ρί - ζα --- α
κρύ - για δρύ - ση --- η ποιός ---, τήν κάν' - κιά --- αὐ.
τήν τήν κρι - ση.
Τον. (*)

Ἄ-ἄι, ποιός εἶδι πράσινο δεντρί,
μαυροματοῦσα μ' καί ξανθή,
μωρὲ γιέ μ', νά 'χη γαλάζια φύλλα
μαῦρα μάτια, μαῦρα φρύδια.

Ἄι, καὶ στὴν κορφή, *λίει κι αἰμάν, αἰμάν*
 καὶ στὴν κορφή μαλάματα
 καὶ στὴν κορφή μαλάματα,
 κορίτσια μὶ τὰ κλιάματα,
 μωρὲ γιέ μ', στὴ ρίζα κρύα βρύση,
 ποιὸς τὴν κάνει κι αὐτὴν τὴν κρίση.

- 5 Ἐποὶ νο-σκυψα νὰ πιῶ νιρό,
 μὰ τ' ἄστρου, μὰ τοὺν οὐρανό,
 γιέ μ', νὰ πιῶ κι νὰ γιομίσου
 τὴν καρδούλα μ' νὰ δροσίσου'
 μοῦ ἔπειν τὸ μαντήλι μου,
 καημὸν πῶχει τ' ἀχέλι μου,
 γιέ μ', τοῦ βαριοξομπλιασμένο
 μιὰ χαρὰ ἔταν τὸ καημένο.

- 10 Δασκάλες τοῦ κεντούσανι,
 κορίτσια τραγουδήσανι,
 τρία ἀπάρθενα κουράσια,
 σὰν τοῦ Μάη τὰ κεράσια.

2. ΔΕΝΤΡΟ ΕΙΧΑ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΜΟΥ

Λ.Α. ἀρ. 2343, σ. 15. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 4294, ταιν. 267, Α10)
 Θράκη (Καρωτὴ Διδυμοτείχου).— Δημ. Πετρόπουλος, Στ. Καρακάσης, 1960
 Τρόπ. Ia (1). Τον. ~ sol²=la².

(♩ ♪ ♩) ≈ 64-70

1 Δέν - τρο ν-εῖ - χα στὴν - αὐ - λή - μου - Τζά - ναμ'

1) Ὁ τρόπος οὗτος ὁμοιάζει μὲ τὸν πλάγιον τοῦ πρώτου ἤχου τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησ. μουσικῆς, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἔχει εἰς τὰ εἰρμολογικά μέρη βάσει τὸν φθόγγον κα=λα.

κυ - πα - - ρί - σια - - στο - - μπα Ζέ - ε μου

2) κυ - πα - α - ρί - σια - - στο - - μπα -

Ζέ μου - Τζά - ναμ' κ' έ - πε - σαν - τὰ -

φύλ - - λα - - κά - - τω - -

Τον.

Δέντρο ν-είχα στην αύλή μου, τζάνε μ',
 κυπαρίσσια στο μπαξέ μου
 κυπαρίσσια στο μπαξέ μου, τζάνε μ',
 κ' έπεσαν τὰ φύλλα κάτω,
 τὰ 'μασσα μέσ' στην ποδιά μου.

- 5 "Έκατσα νὰ τὰ διαλέξω'
 βρίσκω ένα δαχτυλίδι,
 τ' όνομα είχε γραμμένο'
 τ' όνομα τό λέν' Μιτάξω,
 νὰ τό πάρω νὰ πετάξω.

1) συνεκίντρωση, έμάζεφα.

3. ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΜΕ ΜΗΛΙΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ

Λ.Α. άρ. 2380, σ. 19. (Ε.Μ.Σ. άρ. 772, ταιν. 43,Α15)

*Ηπειρος (Κόνιτσα).— Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ.: Άρσινόη Κωλέτη (23), Φίλω Ρίζου (22),
Ίσμήνη Ρίζου (24)Τρόπ. δο πεντατόν.¹ Τον. δο³

Κί - νη - σα — τό — δρό - μο - δρό - μο,
τό στρα - τί — τό — μο - νο - πά - τι

Τον.

- Κίνησα τό δρόμο δρόμο
τό στενό τό μονοπάτι
βρίσκω μιά μηλιά στό δρόμο
μέ τά μηλα φορτωμένη. (δίσ)
- 5 *Έσκυψα νά πάρω ένα
κ' ή μηλιά μ' αντιλογιέται.
— «Μήν τά κόβης, γιέ μ', τά μηλα,
τά 'χει άφέντης μετρημένα (δίσ)
κ' ή κυρά λογαριασμένα».

ΣΗΜ.— *Άδεται πολλαχοϋ της ήπειρωτικής Έλλάδος κατά τόν έορτασμόν του γάμου.

1) *Η τυχαία παρεμβολή του φθόγγου πηί με ύρσειν και του βί φυσικού δέν αλλοιώνει τό βασικόν έκκουσμα της πεντατόνου κλίμακος εις την όποιαν βασίζεται τό άσμα.

II. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Ι. ΕΙΣ ΤΟ ΛΟΥΤΡΟ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Α'.

Λ.Α. άφ. 2380, σ. 28. (Ε.Μ.Σ. άφ. 786, ταιν. 44,Α9)

Ήλιος (Κόνιτσα)— Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ.: Άπόστ. Τζιομάκας (40)

Τρόπ. γέ. Τον. $do^2 = ré^2$

Ν-άι-στε, συν-τρό-φισ-σες —, νά πā-με —
για νε-ρό — ρέ, ν-άι-στε — συν-τρό-φισ-σες, —
νά πā-με — για νε-ρό —. Σύρ-τε —, δέν
έρ-χου-μαι —, μάν-να μ' μ' άρραβώνιασε —.

Ν-άιστε, συντρόφισσες,
νά πāμε για νερό'
ρέ, ν-άιστε, συντρόφισσες,
νά πāμε για νερό.
Σύρτε, δέν έρχουμαι,
μάννα μ' μ' άρραβώνιασε

5 προχτές τήν Κυριακή
σάν τούτ' τή σημερ'νή.

ΣΗΜ.— Ἄδεται κατά τήν ἐκκίνησιν διά τήν μεταφοράν ὕδατος ἀπό τήν βρύσην διά τό λουτρόν τῆς νύμφης. Παραλλαγῆ τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι γνωσταί ἀπό τό Καταφύγιον Ὀλύμπου (βλ. Ἑστία, ΙΕ', σ. 358 καί Λ.Α. χειρ., ἀρ. 187, σ. 16) καί τήν Κυψέλην Γράμμου (Λ.Α. χειρ., ἀρ. 2215α, σ. 163-164).

Β'.

Λ.Α. ἀρ. 2214, σ. 143. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1676, ταιν. 110, Αδ)

Πελοπόννησος (Βρονταμῆς Λακεδαιμόνος).—Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, Τρίκοις 1956

Τραγ.: Ἑμμαν. Δρεπανιάς (55)

Τρόπ. do ($do = \text{sol}$) λ. Τον. sol ?

1] Γιὰ φέρ - τε - τό χρυ - σό - γυα - λὶ καὶ
τ' ἄρ - γυ - ρό - τό χτέ - νι 2] νὰ
λού - σω - με τῆ νιό - νυ - φη ποὺ
θέ - λει - νὰ - στρα - τέ - ψη.

Τον.

Γιὰ φέρτε τὸ χρυσὸ γυαλί καὶ τ' ἄργυρὸ τὸ χτένι,
νά λούσωμε τὴ νιόνυφη ποὺ θέλει νὰ στρατέψῃ.
— «Εὐχήσου με, μαννούλα μου, τώρα στὰ λούσματά μου».
— «Μὲ τὴν εὐχή μου, κόρη μου, καὶ μὲ τῆς Παναγίας.

5 νά ζήσης χρόνους ἑκατό και νά τοὺς ἀπεράσης,
νά ἰδῆς ἴγγονια, δισέγγονα και πλούτη στή ζωή σου»¹.

ΣΗΜ.—Ἄδεται πρό τῆς στέψεως κατά τό λουτρόν τῆς νύμφης.

2. ΕΙΣ ΤΟ ΞΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

Λ.Α. ἀρ. 2280, σ. 188. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2387, ταιν. 172, Α1)
Δωδεκάνησος (Κέφαλος Κω).—Σπ. Περιστέρης, 1958

Τραγ.: Φιλιά Παπαϊωάννου (20)

Τρόπ. ρέ. Τον. ρέ¹

♩ ≈ 98

Παρ — δέ - ρη, τὰ —, παρ - δέ - ρη —,
τὰ ξυ - ρά - φια - σου ä! —, παρ -
δέ - ρη —, τὰ — ξυ - ρά - φια σου — νά
τὰ — μα - λα — — μα - τώ - σης, νά —
τὰ μα - λα — — — — μα - τώ - σης — .

Τον.

1) Εἰς ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ ᾠσματος ἐκ Πραστοῦ Κυνουρίας (Λ.Α. ἀρ. 108, σ. 13 ἀρ. 2) ἀντὶ τῶν δύο πρώτων στίχων τραγουδοῦνται οἱ κατωτέρω :

Γιὰ φέριτε τὸ χρυσὸ θροσὶ και εἴ ἀργυρὸ λεγέτε,
νά λούσομε τὴ νιόνυφη και πρώτ' ἀρχοντοπούλα,
γιατ' εἶν' ἀπὸ ψηλὴ σειριά και ἀπὸ μεγάλο σοῖ.
— Εὐκῆσου με, μαννούλα μου.....

- Ἐκίνησ' ἡ λεβεντουριά κι δλα τὰ πα-, τὰ παλληκάρια
 τὰ δμορφα καί, γειά σας παιδιά, τὰ δμορφα καί τ' ἀνύπαντρα,
 τὰ δμορφα καί τ' ἀνύπαντρα καί τ' ἀρρεβω-,ρεβω-νιασμένα'
 καράβι ν.ά-, γειά σας παιδιά, καράβι ν-ἀρματώνανε
 καράβι ν-ἀρματώνανε, νύφη νά πᾶν' νά φέρουν'
 κι ἀπ' τὰ τραγούδια τὰ πολλά κι ἀπ' τὰ πολλά τὰ γλέντια'
 5 ἀναταράχτ' ἡ θάλασσα, βούλιαξε τὸ καράβι'
 γέμισ' ἡ θάλασσα κουπιὰ κ' οἱ ἄκρες παλληκάρια.

ΣΗΜ.— Ἰτὸ ᾄσμα ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἡπειρωτ. Ἑλλάδα, ἰδίᾳ εἰς τὴν Πελοπόννησον, Ἡπειρωτ. Δυτ. Μακεδονίαν κ.ά., ἔχει δὲ περιεχόμενον εἰς τὴν παρατιθεμένην παραλλαγὴν τὸ ναυάγιον παλληκαριῶν. Εἰς τὰς παραλλαγὰς τῆς Ἡπείρου καὶ Δυτ. Μακεδονίας ἀναφέρεται περὶ ναυαγίου λυγερῶν καὶ παλληκαριῶν ἢ μόνον περὶ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι κατόπιν λαμβάνουν πέτρες καὶ πετροβολοῦν τὴν θάλασσαν.

4. ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΤΟΛΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2280, σ. 192. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2392, ταιν. 172,Αε)
 Δωδεκάνησος (Κέφαλος Κῶ).— Σπ. Περιστέρης, 1958

Τραγ.: Φιλιά Παπαϊωάννου (20)

Τρόπ. sol χρωματ. (2). Τον. sol³

♩ ~ 84

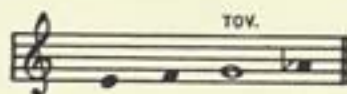
Κα - - - - - τέ - θα —, κυ - ρά —

Πα - να - - - - - γιά, μέ — τὸ μο-, μέ τὸ μο - νο - γε -

1) Λέγεται ἐπίσης: κι ἀπ' τὰ πολλά νιουφέκια.

2) Ἡ κατάταξις τῆς μελωδίας τοῦ ᾄσματος εἰς τὸν τρόπον τοῦτον ἐγένετο ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει αὕτη πρὸς τὰς μελωδίας τοῦ δευτέρου ἤχου (χρωματικοῦ) τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Σημειωτέον ὅμως ὅτι δὲν χρησιμοποιεῖται ὅλη ἡ ἔκτασις τούτου. (Βλ. σχετικῶς εἰς τὴν εἰσαγωγήν, εἰς τὸ κεφ. περὶ τρόπων).

νῆ σου, κα - - - τέ - δα, κυ - ρά —
 Πα - να - - γιά, μέ τὸ Μο-, μέ τὸ Μο-νο-γε -
 νῆ σου —, σ'άν - - - τρό - υ - νο πού —
 δὰ γε - - νῆ, νὰ δώ-σης, νὰ δώ - σης τὴν εὐ -
 χή — σου, τάν - - - τρό - υ - νο πού —
 δὰ γε - νῆ — νὰ δώ-σης, νὰ δώ-σης τὴν εὐ - χή — σου.

1. Κατέβα, κυρά Παναγιά, μέ τὸ Μο-, μέ τὸ Μο-νογενῆ σου,
κατέβα, κυρά Παναγιά, μέ τὸ Μο-, μέ τὸ Μο-νογενῆ σου,
στ' ἀντρόυνο πού θά γενῆ νὰ δώσης, νὰ δώσης τὴν εὐχή σου,
στ' ἀντρόυνο πού θά γενῆ νὰ δώσης, νὰ δώσης τὴν εὐχή σου.
2. Τρία πουλάκια κελαηθοῦν πάνω στὰ δώματά μας
καί λένε καλορίζικα τὰ στεφανώματά μας.
3. Νύφη μου, 'κεῖ πού κάθεσαι ἔχει κι ἄλλες κοντά σου,
μ' ἐσύ 'σαι ἡ μοστοκαρφιά κ' οἱ ἄλλες τὰ κλωνιά σου.
4. 'Ἡ ταμπακιέρα τοῦ πασᾶ ἦταν αὐτὴ ἡ κόρη,
οὐτ' ἄνεμος τὴ φύσηξε οὐτ' ἥλιος τὴν ἐθώρει.

B'.

Λ.Α. άρ. 2214, σ. 56-57. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1611, ταιν. 105,Αε)

Πελοπόννησος (Καμινίτσα Γορτυνίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: Αικατερίνη Δημητρακοπούλου (60)

Τρόπ. do. Τον. γέ² = do².

Nu - φού - λα, ποιός σε στό - λι - ζε σ'αύ-τό — τό
 nu - φο - στό - λι, ά - μάν, ή Πα - να - γί - α κι ό Χρι -
 στός και οι δώ — δε - κ'Α - πο - στό - λοι, νύ - φη μου — με
 τὰ πλου - μού - δια, σε - να πρέ - πουν τὰ τρα - γού - δια.

Τον.

Νυφούλα, ποιός σε στόλιζε σ' αυτό τό νυφοστόλι,
 άμάν, ή Παναγία κι ό Χριστός κ' οι δώδεκ' 'Αποστόλοι.
 Νύφη μου με τὰ πλουμούδια,
 σενα πρόπον τὰ τραγούδια.

- 5 Όσα πλουμούδια, νύφη μου, έχει τό φόρεμά σου,
 ν- άμάν, τόσα νά είν' τὰ χρόνια σου και τόσα τὰ καλά σου.
 Νύφη μου μαλαματένια,
 βγήκες άπ' αυτή την έννοια.
 Τή νύφη μας την είχαμε κασέλλα κλειδωμένη
- 10 άμάν, και τώρα την παντρεύουμε άξια και τιμημένη.
 Νύφη μου μαλαματένια,
 βγήκες άπ' αυτή την έννοια.

Νύφη μου, γυαλί, κρυστάλλι,
στο χωριό δὲν εἶναι ἄλλη.

- 15 Τὴν κόρη μας τὴν εἶχαμε στὴν κόλλα διπλωμένη
καὶ τώρα τὴν παντρεύουμε ἄξια καὶ παινεμένη.
Τὴν κόρη μας τὴν εἶχαμε σ' ἓνα χρυσό γαστράκι
καὶ τώρα τὴν παντρεύουμε σ' ἓνα παλληκαράκι.

Νύφη μου, μαλαματένια,

- 20 βγῆκες ἀπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια.

ΣΗΜ.— *Λδεταὶ κατὰ τὸ στόλισμα τῆς νόμφης διὰ τὴν τέλεισιν τῆς στέφους.

Γ'.

Λ.Α. ἀρ. 2157, σ. 95-96 (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1310, ταιν. 80, Α14)
Λιμὴν Θάσου.— Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστερῆς, 1955

Τραγ. : *Ομάς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
*Ὀργαν. : Γεώργ. Μακρυγιάννης καὶ
*Ἄθαν. Καρεκλάς (βιολί)

Τρόπ. do, Ton. do³

84-86

ΒΙΟΛΙΑ I-II

ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΣ
ΑΣΜΑ

τῆς — λυ - γε - ρῆς, τῆς λυ - γε - ρῆς — τὸ - φό - ρε -
μα — μα, τῆς λυ - γε - ρῆς τὸ - φό - ρε - μα, τῆς -

νύ·, τῆς νύ·φης τὸ φου·στά - νι, τῆς - νύ - τῆς νύ·φης τὸ φου·στά - νι.

Τον.

Τῆς λυγερῆς, τῆς λυγερῆς τὸ φόρεμα
 τῆς λυγερῆς τὸ φόρεμα τῆς νύ·, τῆς νύ·φης τὸ φουστάνι,
 τῆς νύ·, τῆς νύ·φης τὸ φουστάνι,
 δέκα κορίτσια τὸ ῥραβαν καὶ δεκοχτῶ ραφτάδες
 κ' ἓνα κορίτσι ὁμορφο ράβει καὶ τραγουδάει:
 - «Ὅσα πλουμοῦδια, νύφη μου, ἔχει τὸ φόρεμά σου,
 5 τόσα νά εἶν' τὰ χρόνια σου καὶ τόσα τὰ καλά σου».

ΣΗΜ.— Τὸ ζῆμα τοῦτο ᾄδόμενον κατὰ τὸν στολισμὸν τῆς μελλονύμφου διὰ τὴν στέφιν ἔχει διασκευασθῆ εἰς γαμήλιον ἐκ τοῦ εὐρέως διαβεδομένου, ἴδιον εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ἐρωτικοῦ μᾶλλον ἐπυλλίου, τοῦ ὁποίου οἱ ἀρχικοὶ στίχοι, ὑπὸ τὴν βραχυτέραν του διατύπωσιν, ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Τσῆ γαλανῆς τὸ φόρεμα, τσῆ ρούσας τὸ φουστάνι
 ἔηντα ραφτάδες τὸ ῥραφταν κ' ἔξηντα μαθητούρια'
 κ' ἓνα μικρὸ ραφτόπουλο ράφτει καὶ τραγουδάει'
 φουστάνι, χρυσοφούστανο καὶ χρυσοκεντημένο κλπ.

(Λ.Α. ἀφ. 1365, σ. 149, συλλ. Σπ. Μουσελίμη ἐκ Παραμυθίας Ἠπείρου, 1938).

Β. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΛΑΒΗΝ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ ΠΡΟΣ ΣΤΕΥΙΝ

Α'.

Λ.Α. ἀφ. 2256, σ. 202-203. (Ε.Μ.Σ. ἀφ. 1859, ταιν. 125, Αε)
 Ἠπειρος (Ἁγία Κυριακὴ Παραμυθίας).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ.: Ὀμάς γυναικῶν

Τρόπ. γέ πεντατον. γέ = sol. Τον. fa \sharp^2 = sol².

$\text{♩} \sim 144(2)$

1 Ἐρ - χον - ται οἶ σουμ - κε - θε - ροί ———,

2) Ἡ χρονικὴ ἀγωγή τοῦ ζῆματος ἀκούεται ταχύτερα τῆς πραγματικῆς, ἐκάστου χρόνου ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸν

πέρ-δι - κα, μωρ-, πέρ-δι - κα, *ερ-χον-ται οι συμ-
 πε-θε-ροί πέρ-δι - κα, μωρ, πέρ-δι - κα
 *ερ- - - - - χον-ται να σε πά-ρουν σαν πέρ-δι-
 - κα γραμ-μέ-νη. [2] Ν'ās έρ-θουν, κα-λως έρ-χουν-ται,
 τον.

*Ερχονται οι συμπέθεροι, - πέρδικα, μωρ' πέρδικα,
 *Ερχονται οι συμπέθεροι, πέρδικα, μωρ' πέρδικα
 έρχονται να σε πάρουν, σαν πέρδικα γραμμένη.
 Ν'ās έρθουν, καλως έρχονται, πέρδικα, ωρ' πέρδικα,
 ν'ās έρθουν, καλως έρχονται, πέρδικα, μωρ' πέρδικα,
 και καλως να κοπιάσουν, σαν πέρδικα γραμμένη.
 Βάλ' τους μεσάλια¹ κίτερνα, πέρδικα, μωρ' πέρδικα
 προσκέφαλα γαλάζια, σαν πέρδικα γραμμένη,
 βάλ' τους να φαν', βάλ' τους να πιουν, πέρδικα, ωρ' πέρδικα.

δριθ. 200 Μ.Μ. Τό φαινόμενον τούτο προέρχεται εκ της διαφοράς της συχνότητος του ηλεκτρικού ρεύματος του τόπου της ηχογράφησης της μελωδίας προς την συχνότητα του ρεύματος των Αθηνών, διό της όποιας άπεδόθη αυτή κατά την καταγραφήν.

1) τραπεζομάνδρα.

B'.

Λ.Α. άφ. 1665, σ. 58. (Ε.Μ.Σ. άφ. 167, ταιν. 5, Β9)
 Ήπειρος (Λιοντίου Δελβίνου).— Σπ. Περιστέρης, Ίωάννινα 1951

Τραγ. : Όμάς Βορειοηπειρωτών

Τρόπ. γέ πεντατον. (1) (τέ = σι). Τον. ∞ $si^{\sharp} = si^{\natural}$

Λάμ - πει — ν.ό ἥ - λιος
 λά - μπει, λά - α - μπει — ν.ό ἥ - λιος —
 λά - μπει, λά - μπει — ν.ό ἥ - λιος
 λά - μπει στά πα - ρα - δύ - ρια
 σου

Λάμπει ν-ό ἥλιος λάμπει, λάμπει ν-ό ἥλιος λάμπει,
 λάμπει ν-ό ἥλιος λάμπει στά παραθύρια σου,
 'τοιμάσου, κυρά νύφη, βάλ' τὰ στολίδια σου.
 Λάμπει ν-ό ἥλιος λάμπει κάτω στά ρέματα,
 ἦρθα γιά νά σέ πάρω, δέν εἶναι ψέματα.

ΣΗΜ.— Τά φάσματα ταῦτα (Α', Β') ᾄδονται εἰς τήν περιφέρειαν τῆς Ἡπείρου, ἰδίᾳ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος αὐτῆς, ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῆς μελλονόμφου καθ' ὃν χρόνον ἡ γαμήλιος συνοδεία τοῦ γαμβροῦ φθάνει εἰς τήν πατρικὴν τῆς οἰκίαν πρὸς παραλαβὴν αὐτῆς διὰ τὸ στεφάνωμα.

1) Αἱ παρεμβαλλόμεναι ἀλλοιώσεις τοῦ φθόγγου do, καθὼς καὶ ἡ δίεσις εἰς τὸν φθόγγον sol, προερχόμεναι ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ὑποτονικῆς, ἥτις εἰς ὠρισμένα σημεῖα τῆς μελωδίας λαμβάνει θέσιν τονικῆς μὴ ἰντελῶς προσωρινὸν χαρακτήρα, δὲν ἀλλοιώνουν οὐσιωδῶς τὸ ἄκουσμα τῆς πεντατόνου κλίμακος.

2) Ἡ συχνὴ χρῆσις τοῦ glissando κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μελωδίας ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν φασμάτων τῆς Δροπόλειως Βορείου Ἡπείρου. Βλ. Σπ. Δ. Περιστέρη Δημοτικὰ τραγούδια Δροπόλειως Βορείου Ἡπείρου, Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχ., τόμ. 9-10 (1955-1957), ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 104-133.

6. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΚΙΝΗΣΙΝ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΕΥΙΝ

Α'.

Λ.Α. άφ. 2256, σ. 68. (Ε.Μ.Σ. άφ. 1880, ταιν. 126, Β1)

* Ηπειρος (Βασιλικόν Παιωνίου). — Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ. : Όμάς γυναικῶν

Τρόπ. do πεντατον. Τον. ∞ sib¹=do²

The musical score is written on three staves. The first staff begins with a treble clef, a 5/4 time signature, and a tempo marking of approximately 72. The melody starts with a series of eighth notes, followed by a half note, and then a quarter note with a fermata. The lyrics are written below the notes. The second and third staves continue the melody and lyrics. The lyrics are in Greek and describe a bride's actions. The score ends with a small musical fragment on a separate staff labeled 'Τον.'.

Τ' ἔ-χεις μη-λιά μ' και θλί- - - δε-σαι και
 δέν κι-νῶς, δέν ξε- - - κι-νῶς. Θυ-μοῦμαι τὸν-πα-
 τέ- - - ρα μου και δέν κι-νῶ, δέν ξε- - - κι-νῶ.

Τον.

— «Τ' ἔχεις, μηλιά μ', και θλίβεσαι
 και δέν κινῶς, δέν ξεκινῶς;»

— «Θυμοῦμαι τὸν πατέρα μου
 και δέν κινῶ, δέν ξεκινῶ.

5 Θυμοῦμαι τὴν μαννούλα μου
 και δέν κινῶ, δέν ξεκινῶ.

Θυμοῦμαι τ' ἀδερφάκια μου
 και δέν κινῶ, δέν ξεκινῶ».

— «Τ' ἔχεις, μηλιά μ', και θλίβεσαι

10 και δέν κινῶς, δέν ξεκινῶς;»

— «Θυμοῦμαι τίς γειτόνισσες
 και δέν κινῶ, δέν ξεκινῶ».

1) Τὴν Την ταύτην ἐκ τοῦ φθόγγου γε ἐκτελεῖ μία φωνὴ ἐκ τῆς ὁμάδος μὲ γρήγορον glissando και μὲ κεφαλακὴν φωνὴν (falsetto). Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ διαστήματος τούτου εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄσμα, καθὼς και εἰς ἄλλα τοιαῦτα, ἰδίᾳ τὰ μοιρολόγια, ἀποτελεῖ ἰδίωμα μουσικῶν τῆς περιοχῆς ταύτης. Πιθανῶς δὲ νὰ προέρχεται τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξ ἐποδράσεως τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τῶν πολυφωνικῶν ἄσμάτων τῆς Βορείου Ἡπείρου και ἰδίᾳ τῆς φωνῆς τοῦ κλύστου. (Βλ. Σπ. Περιστέρη, Δημοτικὰ τραγούδια Ἀρπολύειος Βορείου Ἡπείρου, ἔνθ' ἀν., σ. 81).

- «Τ' έχεις, μηλιά μ', και θλίβεσαι
και δέν κινῶς, δέν ξεκινῶς;»
15 — «Θυμοῦμαι τές φιλ'νάδες μου
και δέν κινῶ, δέν ξεκινῶ».

B'.

Λ. Α. άρ. 2380, σ. 7. (Ε. Μ. Σ. άρ. 758, ταιν. 43, Α1)
* Ηπειρος (Κόνιτσα).— Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ. : Παν. Βαρβάτης (50)
Όργαν.: Θεόδ. Τσιούτας (55) (κλαρίνο)

Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. γε'

♩ ~ 100 - 104

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΞΜΑ

Ω - ρέ, ν-ά-φή-νω — γειά — ν-ά - φή - ν-ά- φή - - νω γειά — ώ - ρέ, ν-ά- φή- νω γειά —, μαν - νού-, μαν.νού-λα μου.

Τον.

* Ωρέ, ν-άφήνω γειά, ν-άφή-ν-άφήνω γειά, ώρέ, ν-άφήνω γειά, μαννού-, μαντούλα μου,
ώρέ, ν-ώρα καλή, καλή, ν-ώρα καλή, ώρέ, ν-ώρα καλή, καλή, βρέ μάτια μου.

ὦρέ, ν-ἀφήνω γειά, ν-ἀφή- ν-ἀφήνω γειά, ὦρέ, ν-ἀφήνω γειά, πατέ-, πατέρα μου,
 ὦχ, ν-ἀφήνω γειά, ν-ἀφή- ν-ἀφήνω γειά, ὦρέ, ν-ἀφήνω γειά, γειτό-, γειτό-νισσες.
 5 ὦρέ, Για δές τηνε, γιά δέ-, γιά δές τηνε, ὦρέ, γιά δές τηνε, πῶς πε-πῶς περπατεῖ,
 ὦρέ, σάν ἄγγελος, σάν ἄ-, σάν ἄγγελος, ὦρέ, σάν ἄγγελος μέ τό, μέ τό σπαθί.

Γ'

Λ.Α. ἀρ. 2256, σ. 69. (Ε.Μ.Σ ἀρ. 1880, ταιν. 126,Β7)
 Ἦπειρος (Βασιλικὸν Παγωγιόν).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ.: Ὀμάς γυναικῶν

Τρόπ. do πεντατον. Τον si[♯] = do[♯]

Ἔβγα - μάν - να, δές τόν ἥ - λιο —,
 ἄν ἐ - νύ - - χτω — σε νὰ — φύ - γω,
 ἄν ἐ - νύ - - χτω — σε νὰ φύ - γω —
 κι ἄν'ναι — γλή - - γο - ρα νὰ — μεί - νω.

Ἔβγα, μάννα, δές τόν ἥλιο,
 ἄν ἐνούχτωσε νὰ φύγω,
 ἄν ἐνούχτωσε νὰ φύγω,
 κι ἄν'ναι γλήγορα, νὰ μείνω.
 Ἔβγα, ἰδές καί τὸ φεγγάρι,
 5 ἦρθ' ὁ νιός γιά νὰ μέ πάρῃ.

ΣΗΜ.— Τὸ τραγοῦδι ἄβεται τὴν στιγμήν τῆς ἐκκινήσεως τῆς νόμφης ἀπὸ τὴν πατρικὴν τῆς οἰκίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν τέλεισιν τῆς στέψεως.

7. ΠΡΟ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ

Λ. Α. άφ. 2256, σ. 69. (Ε. Μ. Σ. άφ. 1881, ταιν. 126, Β¹)
 *Ηπειρος (Βασιλικόν Πρωγονίον).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ.: Όμάς γυναικῶν

Τρόπ. δο πεντατον. Τον. ∞ Si¹ = Do²

Έκ-κλη-σιά μου κου-κλω-τή,
 κου-κλω-τή, κα-μα-ρω-τή, ὅ-πως
 δέ-χεις τὰ κε-ριά δέ-ξου καί
 τὰ νιό-γαμ-πρα.

Τον.

Έκκλησιά μου κουκλωτή,
 κουκλωτή καμαρωτή
 ὅπως δέχεις τὰ κεριά,
 δέξου καὶ τὰ νιόγαμπρα.

ΣΗΜ.—Τὸ τραγοῦδι ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὴν Ἡπειρον μὲ διαφόρους παραλλαγὰς ζῆταται δὲ κατὰ τὴν ἀφίξιν τῆς γαμηλίου πομπῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν στεφάνωσιν τοῦ ζεύγους.

1) Τὴν ἀγῶνὴν ἐκτελοῦν δύο γυναῖκες ἐκ τῆς ὁμάδος μὲ γρήγορον glissando καὶ μὲ κεφαλικὴν φωνήν. (Βλ. ἄνωτ., σελ. 294 σημ. 1).

Β. ΠΡΟ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

Α΄.

Λ. Α. άφ. 2157, σ. 155. (Ε. Μ. Σ. άφ. 1313. ταιν. 80, Α19)

Θάσος (Καζαβίτι). — Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης. Λιμνή Θάσου, 1955

Τραγ. : Μιχ. Κουντουράς (55)¹Τροπ. γέ. Τον. do³=re³

♩ ∞ 69-72

Πουρ-πά - - - τει ———, φηρ - - γα - δού - - λα
μου, πουρ πά - - - - τει ———, φηρ - - γα -
δού - - λα μου, γιέ μ', και - μήν — 'πο - μέ - νης
πί - - - - σω, γιέ μ', και - μήν — 'πο - μέ - νης —
Του.
πί - - - - σω.

1. Πουρπάτει, φηργαδούλα μου, πουρπάτει, φηργαδούλα μου, γιέ μ', και μήν 'πομένης πίσω, γιέ μ', και μήν 'πομένης πίσω, κι άλλες πολλές τό πάθανε, δέν είσαι μοναχή σου.
2. Για έβγα, μάννα του γαμπρου και πεθερά της νύφης, νά ιδής τό γιό σ', τό σταυραϊτό, την πέρδικα που φέρνει.
3. — Νά ζήσ' ή νύφη κι ό γαμπρός, νά ζήση κι ό κουμπάρος, νά ζήση τό συμπεθεριό, νά γίνη κι άλλος γάμος.

1) Τραγουδιέται κατά την παραλήβην της νόμφης εκ της πατραξς οικίας δια την στέφην.

B'.

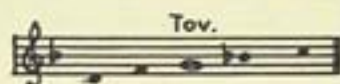
Λ.Α. άφ. 2256, σ. 206. (Ε.Μ.Σ. άφ. 1863, ταιν. 125,Α10)
 "Ηπιρος (Άγία Κυριακή Παραμυθίας).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Τραγ. : Όμάς άνδρών και γυναικών

Τρόπ. γέ πεντατον. (ρέ=sol) Τον. sol³

112

1 Έβγα, πεθερά, στη σκάλα
 με το μέλι — με το γάλα, με το μέλι —,
 με το γάλα, 2 ρίξε ρύζι — να ριζώση,
 ρίξε στάρι — να φυτρώση,
 Έβγα, πεθερά, στη σκάλα με το
 μέλι —, με το γάλα. Μοναχόν τον —
 στείλα — με — ζευγαράκι — έρχεται.

Έβγα, πεθερά, στη σκάλα
 με το μέλι, με το γάλα,
 με το μέλι, με το γάλα.
 Ρίξε ρύζι, να ριζώση,
 ρίξε ρύζι, να ριζώση,
 ρίξε στάρι, να φυτρώση.

5 Ἔβγα, πεθερά, στή σκάλα
 μὲ τὸ μέλι, μὲ τὸ γάλα·
 μοναχὸν τὸν στείλαμε,
 ζευγαράκι ἔρχεται.

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα ᾄθεται μετὰ τὴν στεφάνωσιν, ὅτε ἡ γαμήλιος ποιμπὴ ἔχει φθάσει πρὸ τῆς νέας κατοικίας τοῦ ζεύγους. Κατ' ἔθιμον πανελληνίον ὑποδέχεται τὴν νύμφην ἡ πενθερά, ἐπιρρίπτουσα εἰς αὐτὴν ρόζι καὶ προσφέρουσα μέλι, ἵνα γευθῆ.

9. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΤΕΨΙΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Λ.Α. ἀρ. 2351, σ. 756. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 5312, ταιν. 330,Β5)

Κύκλος (Κάμπος Μαραθῶνας).— Γ. Κ. Σπυριδάκης - Στ. Καρακάσης, 1960

Ὅργαν.: Ἀνδρέας Κ. Ζευζέκος (32) (βιολί)

Τραγ.: Μιχαὴλ Ὁρφανίδης (26)

Τρόπ. 1α Τόν. 1α²

(♩. ♩. ♩.) ♩ ~ 240

ΒΙΟΛΙ

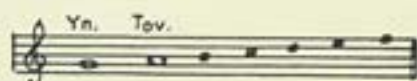
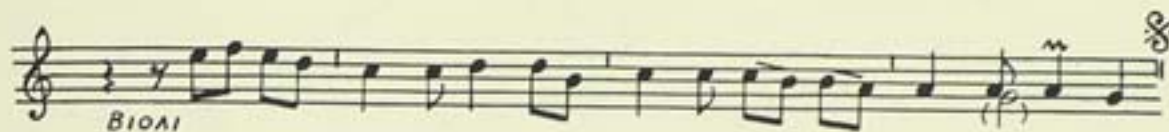
A'

B'

ΒΙΟΛΙ

1 Κά. με. τε τό. πον ᾠρ. χον. τες τζαίτζύ. κλον- οἱ πα. πά. ες
 νὰ δοῦ. με- καί- τ' ἄν. τρώ. υ. νο πού τες- ἄ - ναρ. κο. μά. δες

2 Πα. ρα. κα. λῶ σος. κύ. ρι. οἱ, τρα. βᾶ. τε - λλί. ον πί. σω
 νὰ πά. ω τζαί σ' ἄν. τρώ. υ. νο, γιὰ νὰ τὸ χᾶι. ρε. τί. σω.

1. Κάμετε τόπον, ἄρκοντες, τζαί τζύκλον οἱ παπάες,
νά δοῦμε τζαί τ' ἀντρόυνο πού τές ἀναρκομάδες¹.
2. Παρακαλῶ σας, κύριοι, τραυᾶτε ἄλλιον πίσω
νά πάω τζαί στ' ἀντρόυνο, γιά νά τό χαιρετίσω.
3. Ππόθεν νά κάμω τήν ἀρχήν τζαί ππόθεν ν' ἀρχινήσω
νά πάω ὡς τόν νιόγαμπρο γιά νά τόν χαιρετίσω.
4. Νιόγαμπρε, πού νά χαίρεσαι, πού νά χαρῆς τό φῶς σου
νά σοῦ χαρίνη ὁ Θεός τό πρῶτο στέφανό σου.
5. Νιόγαμπρε, πού νά χαίρεσαι, νιόγαμπρε, πού νά ζήσης
τζαί τά ἐλέη τοῦ Θεοῦ νά τά κληρονομήσης.
6. Κανένας ἔν' τζαί βκάλλει σε πού τό νοητικό² σου,
χρόνια πολλά νά ζήσετε τζαί μέ τή σύζυγό σου.

ΣΗΜ.— Τραγουδιέται μετά τήν στέψιν κατά τό πλούμισμα, ἢ, ὡς λέγεται ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου, κατά τά χαρίσματα εἰς τό ἀνδρόγυνον, δηλ. τήν χορήγησιν δῶρων, ἰδίᾳ χρηματικῶν ἢ τιμαλφῶν.

ΙΟ. Εἰς τὸ Γαμηλίον Σύμποσιον

Λ. Α. ἀρ. 2305, σ. 105. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 3201, ταιν. 217, Βθ)

Ἑβραϊστικά (Σελλά).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ.: Ὅμας γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν

Τρόπ. γέ μετά χοῦας Γ' Τόν. μι³=γέ³

1) ρωγμάι, χαραμάδες, τῆς θύρας. 2) δέν. 3) νοῦς.

ΟΜΑΔ ΑΝΔΡΩΝ

του-το — τὸ — τρα - πέ - - - ζι, 'δῶ, μω - - ρέ —,

'δῶ — σέ — του-το — τὸ — τρα - πέ - - - - ζι,

ΟΜΑΔ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

'δῶ σέ — του-το — τὸ — τρα - πέ - - - - ζι

κά-θουν - ται τρί - - - α που - λά - - - - κια

ΟΜΑΔ ΑΝΔΡΩΝ

'δῶ σέ του-το — τὸ τρα - πέ - - - ζι —

κά - θον - ται τρί - α που - λά - - - κια.

Τον.

'Δῶ, μωρέ, 'δῶ, σέ τοῦτο τὸ τραπέζι,
 'δῶ, μωρέ, 'δῶ, σέ τοῦτο τὸ τραπέζι,
 'δῶ σέ τοῦτο τὸ τραπέζι,
 κάθονται τρία πουλάκια,
 'δῶ σέ τοῦτο τὸ τραπέζι,
 κάθονται τρία πουλάκια.

Τό 'να τρώει καὶ τ' ἄλλο πίνει,
 τ' ἄλλο τραγουδάει κὶ λέει.

5 - «Σ' ἄσους γάμους κὶ ἂν ἐπῆγα
 τέτοια νιόγαμπρα δὲν εἶδα,

νά 'ν' ή νύφη ντιλπεράκι '
 κι ό γαμπρός χρυσό πουλάκι.'
 Νά 'χη ή νύφη τέτοια χάρη
 10 κι ό γαμπρός τέτοιου καμάρι.
 Ποιός τόν κάνει τοτ' τό γάμο,
 τοϋτον τόν καλό του γάμου;
 'Η Ξανθή μας μέ του Γιώργου.

II, ΕΠΑΙΝΕΤΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΝΥΜΦΟΥΣ

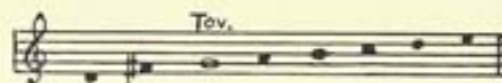
Λ.Α. 2393, σ. 152-53. (Ε.Μ.Σ. άρ. 6108, ταιν. 383, Α2)
 Μακεδονία (Παγγαίων Καβάλας).— Στ. Καρακάσης, 1961

Τραγ. : Δήμητρα Εύδοκίδη (πρόσφυξ από τό 'Αγκιοί
 της Μ. 'Ασίας), κάτοικος 'Ελαιοχωρίου.

Τρόπ. fa (fa=sol) Τόν. ré³=sol³

~ 63 A'

Νύ- φη μου κα. λου- ρί- ζι - Β' - κη, νύ .
 φη μου- κα. λου. ρί- ζι - - κη, τό πρώ-το- ζυ ρί- μω-
 τό σου, τό πρώ-το ζυ - μω - τό- σου Τρια λα
 λα λαϊ τριανα να να να να να να λο. Τρια λα λο.

1. Νύφη μου καλουρίζικη, νύφη μου καλουρίζικη, τό πρώτο
 ζυμωτό σου, τό πρώτο ζυμωτό σου, τριαλά....

1) δμορφη, σπηγευτική. 2) λέγεται και: κι ό γαμπρός περισσότεράκι.

- κι άσκήμηναν τά σπίτια μας, μορφήναν τά δικά τους.
 - Ποιός ήταν ό προξενητής πού νά 'τρωγε κανέλλα
 5 πού 'ρθεν και μας άντάμωσεν άιτό και περιστέρα.
 - Γαμπρέ μ', τή νύφ' πού σ' δώσαμε, νά μη μας τή μαλώνης,
 σά γλάστρα μέ βασιλικό νά μας τήν καμαρώνης.
 - Σκῶψε, νύφη μ', και φίλησε τής πεθεράς τό χέρι,
 πού έκανε ατόν τό νιόν, για νά τόν κάνης ταίρι.

13. ΕΙΣ ΤΟ ΞΥΠΝΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΝΥΜΦΩΝ

Λ.Α. άρ. 2280, σ. 51. (Ε.Μ.Σ. άρ. 2228, ταιν. 158,Α2)
 Ρόδος (Καλυθιές).-Σπ. Περιστέρης, 1958.

Τραγ.: Σάββας Φλεβάρης (45) με συνοδείαν
 όμάδος άνδρών και γυναικών
 Όργαν.: Σάββας Φλεβάρης (βιολί)

Τρόπ. γέ μετά χοράς Α'. Τον. $do\sharp^3 = re^3$

The musical score is written in 8/8 time with a tempo marking of ~ 160 . It features a violin part and a vocal line. The violin part consists of six staves of music, with the word 'ΒΙΟΛΙ' written above the second staff. The vocal line consists of two staves with lyrics in Greek. The first staff of the vocal line is marked 'ΕΝΑΣ' and the second 'ΟΜΑΣ'. The lyrics are: 'Ε - λα - ή ω - νά - μάν ά - - μάν, ε - λα ή - ω - ρα — ή κα - - λή, ε -

λα ή — ω —, νά - μάν ά - μάν, ε - λα - ή — ω - ρα
 ή κα = λή, ΕΝΑΣ ε - λα ή ω - ρα ή κα — λή - μπρο -
 οτά - ότης - νύ - φης τήν - αυ - λή, ΕΝΑΣ 2 νά -
 τούς πα - ρα ά ν. ά - μάν —, ά - μάν —, νά τούς πα - ρα - ξυ -
 - πνή - σου - - - με, ΟΜΑΔ νά τούς πα - ρα - , ν. ά -
 - μάν ά - μάν, νά τούς πα - - - ρα — ξυ -
 πνή - σου - - με... (1) 3 ξύ - πνα - νιέ — — ξύ - πνα - νιέ -
 ξύ - πνα — νιέ - και νιό - γαμ - πρε ΕΝΑΣ ξύ - πνα νιέ και
 νιό - γαμ - πρε — ξύ - πνα - και ξη - μέ - ρω - - - σε .

1) Όταν ο στίχος είναι λαμβανής μορφής, ως ο πρώτος, η μουσική στροφή αρχίζει με άρσιν, όταν δέ τροχαϊκής μορφής, αρχίζει με θέσιν, παραλειπομένης της άρσεως.

(3)

9 α! τὰ που-λά -, ν-ά μάν ά - μάν ...

8 Τον

Ἔλα ἢ ὦ-, ν-ά μάν, ά μάν,
 Ἔλα ἢ ὦρα ἢ καλή
 Ἔλα ἢ ὦ-, ν-ά μάν, ά μάν,
 Ἔλα ἢ ὦρα ἢ καλή,
 Ἔλα ἢ ὦρα ἢ καλή,
 μπροστά στής νύφης τήν αὐλή·
 νά τοὺς παρα-, άχ, ν-ά μάν, ά μάν,
 νά τοὺς παραξυπνήσουμε,
 νά τοὺς παρα-, ν-ά μάν, ά μάν,
 νά τοὺς παραξυπνήσουμε,
 νά τοὺς παραξυπνήσουμε,
 μπάς κ' ἔπαρακοιμήθησαν.

- 5 - «Ξύπνα, νιέ, ξύπνα, νιέ,
 ξύπνα νιέ καί νιόγαμπρε,
 ξύπνα, νιέ καί νιόγαμπρε,
 ξύπνα καί ξημέρωσε·
 ξύπνα καί τήν πέρδικά σου
 πού 'χεις μέσ' στήν άγκαλιά σου.
 Οἱ ἑκκλησιές σημαίνουνσι
- 10 καί σ'αs θά περιμένουσι
 κι ἂν δέν πάτε στήν ἑκκλησιά
 οὐτ' ὁ παπάs δέν λειτουργᾷ.
 Ξύπνα, νιέ καί νιόγαμπρε,
 ξύπνα καί ξημέρωσε·
- 15 ξύπνα καί τήν πέρδικά σου
 πού 'χεις μέσ' στήν άγκαλιά σου.
 Ἄ! τὰ πουλάκια, κελαηδοῦνε

3) Κατά τόν ἴδιον τρόπον ᾄθεται καί ἡ ἀρχή τῆς 6ης στροφῆς.

- καί τοὺς νιόγαμπροὺς ξυπνοῦνε.
 Ἄνοιξέ μας, γιά ¹ θ' ἀνοίξω,
 20 γιά ¹ τὴν πόρτα θά τσακίσω.
 Δώστε της, τσακᾶτε τὴν ²,
 κι ὁ κουμπᾶρος φτειάχνει τὴν.
 — Ν' ἀνέβω θέλω σέ βουνό,
 νά κατεβάσω τὸ νερό,
 25 νά πίνῃ ἡ νύφη κι ὁ γαμπρός
 κ' ἡ πεθερά κι ὁ πεθερός.
 — Γριές καὶ νιές, κοπιάσετε
 στό ξύπνημα νά πιάσετε,
 κι ὄσες μᾶς καταδικάσουν
 30 μὲ τὴ ψώραν νά γηράσουν·
 κι ὄσες ἔποῦν κακὸ γιὰ μᾶς,
 νά 'ν' οἱ κόρες τοὺς μὲ μᾶς.

ΣΗΜ.— Τραγουδιέται τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας ἔξω ἀπὸ τὸν νυμφικὸν θάλαμον ὡς παραξό-
 πημα, δηλαδή διὰ νά ἐγερεθῇ ἀπὸ τὴν κλίνην τὸ ἀνδρόγυνον.

1) ἤ. 2) σπάστε.

III. ΣΑΤΥΡΙΚΑ

I. ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Λ.Α. άρ. 2305, σ. 176. (Ε.Μ.Σ. άρ. 3323, ταιν. 222,Λ6)
 Εύρυτανία (Βούτυρον).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ.: Δημ. Κανούτος (53)

Τρόπ. γέ (γέ = Ια). Τον. Ια²

Μπᾶ - τε κο - ρι - - - κο - ρι - τσά - κια, νᾶ μᾶν; μπᾶ -
 τε κο - ρί - τσια - - - στο - χο - ρό -, μπᾶ -
 τε - κο - ρί - - - τσια - - - στο - χο -
 ρό τῶ - ρα - που - ἔ - χε - - - - τε - και - ρό - - -

Τον.

Μπᾶτε κορί-, κοριτσάκια, νᾶμᾶν,
 μπᾶτε κορί-τσια στο χορό,
 μπᾶτε κορίτσια στο χορό,
 τώρα πού ἔχετε καιρό.
 Γιατί ταχιά παντρεύεσθε,
 σπιτονοικοκυρεύεσθε.

5 Δέν σᾶς αφήνουν τὰ παιδιά,
 ὁ πιθερός κ' ἡ πιθερά,

νά πᾶτε σ' ἄλλη γειτονιά '
 νά πᾶτε ἐκεῖ πού 'ναι χαρά. '
 - 'Μεῖς τὰ παιδιὰ τὰ δέρνουμε,
 10 στό δάσκαλο τὰ στέλνομε
 καί τόν κακό τόν πεθερό
 τόν βάνομε στό πατερό
 καί τήν κακιά τήν πιθερά
 τήν βάνομε στή πυροστιά

ΣΗΜ. —Τό ᾄσμα τραγουδιέται κυρίως εἰς τήν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα.

2. ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΘΟΛΩΝΕΙ ΤΟ ΝΕΡΟ

Λ.Α. ἀρ. 2333, σ. 25. Ε.Μ.Σ. ἀρ. 3801, ταιν. 243, Β2)
 Πελοπόννησος (Χρυσοβίτσι Ἀρκαδίας).— Σωτ. Τσιάνης, 1959

Τραγ.: Ἰωάννης Κέκος (45)

$\text{♩} \approx 216$

1 Πέν - τε δέ - , ἄ - μόν ὦχ ἄ - μάν, — πέν - τε —
 δέ - κα — πα - πα - διές, πέν - τε — δέ - κα — πα - πα -
 διές — κι ἄλ - λες — τό - σες — κα - λο - - γριές
 2 Πᾶ - νε νά, ἄ - μάν ὦχ ἄ - μάν — , πᾶ - νε —

1) Ὁ στίχος προστίθη ἐκ τῆς παραλλ. ἐκ Κονίτσας (Λ.Α. χειρ., ἀρ. 1569, τόμ. Β', σ. 65, ἀρ. 178, στ. 8).

2) Ὁ στίχος παρελήφθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ᾄσματος ἀπὸ τὴν παραλλ. ἐκ Λοζέτσι Ἠπείρου (Λ.Α. χειρ., ἀρ. 1432, σ. 88, στ. 8).

νά- δε - ρί - σου νε, πᾶ - νε - νά δε - ρί - σου -
νε, νά - ξε - δο - τα - νί - σου - νε.

τον.

Πέντε δέ-, ἄμάν, ὦχ, ἄμάν,
πέντε, δέ-κα παπαδιές
πέντε, δέκα παπαδιές
κι ἄλλες τόσες καλογριές·
πᾶνε νά, ἄμάν, ὦχ, ἄμάν,
πᾶνε νά θερίσουνε,
πᾶνε νά θερίσουνε
νά ξεβοτανίσουνε.

- 5 Δίψασ' ἡ γουμένισσα
κ' ἡ καπεταναῖσσα.
Πάει στή βρύση γιά νερό,
βρίσκει τὸ νερό θελό.
— «Βρύση μ', ποιὸς σέ θέλωσε
- 10 καὶ δὲ σέ ξαστέρωσε».
— «Γούμενος ἐπέρασε,
τὸ νερό τὸ θέλωσε».

ΣΗΜ.— Τὸ τραγούδι εἶναι παραλλαγή ἑτέρου ᾄσματος κατὰ τὸ ὁποῖον, ἐνῶ ἐλούοντο εἰς ποταμὸν παπαδιές καὶ καλογριές, ἐνεφανίσθη καλόγηρος, ὅστις ἤρπασε τὰ ἐνδύματά των, ἐκβιάζων αὐτάς οὕτω διὰ νά τὰς φιλήσῃ.

3. ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗ

Λ.Α. άρ. 2380, σ. 23. Ε.Μ.Σ. άρ. 790, ταιν. 45,Α1)
 *Ηπειρος (Κόνιτσα).— Σπ. Περιστέρης, 1954

Τραγ.: Παν. Βαρθάτης (50)
 *Οργαν.: Θεόδωρος Τσιούτας (κλαρίνο) (55)
 Λάζαρος Τσιούτας (βιολί) (68)

Τρόπ. fa — ré (fa — ré = do — la). Τον do³ — la³

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΒΙΟΛΙ

tr tr tr

gliss

tr tr tr

1 Πέν - τε, μω - ρέ, πέν - τε, πέν - τε παλ - λη - κά - ρια -
 πέν - τε, μω - ρέ, πέν - τε, πέν - τε παλ - λη -
 κά - ρια. ἄϊ - ντε πέν - τε παλ - λη - κό - ρια

κ' ἔ - ξι κο - ρι - τσά - κια, ² ἦ - ταν, μω - ρέ, ἦ - ταν
 ἦ - ταν κ' ἔ - νας - γέ - ρο - - ος, ἦ - ταν, μω - ρέ, ἦ - ταν,
 ἦ . . ταν κ' ἔ . νας γέ - ρος, ἄι - ντι ν. ἦ - ταν κ' ἔ . . νας -
 γέ - ρος γιά - νά τις - με - - ρά - ση.

ΛΕΣΜΑ *ΤΟΝ Β' ΤΟΝ Δ'*
 ΚΑΡΡΙΝΟ *ΤΟΝ ΒΙΟΛΙ ΤΟΝ*

Πέντε, μωρέ, πέντε, πέντε παλληκάρια
 ἄιντε, πέντε, παλληκάρια κ' ἔξη κοριτσάκια,
 ἦταν, μωρέ, ν-ἦταν ἦταν, κ' ἕνας γέρος
 ἄιντε, ν-ἦταν κ' ἕνας γέρος γιά νά τις μεράση.

5 'Ἡ καλή κοπέλλα¹

ἔπεσε στό γέρο
 ἄιντε καί τραβάει στόν ἦσκιο
 γιά νά τόν ψερίση.
 'Ποκοιμήθ'κε ὁ γέρος,

10 τοῦ 'φυγε ἡ κοπέλλα'

ξύπνησε ν-ὁ γέρος
 καί τραβάει τά γένεια'
 ἄλλη κόρη τοῦ ἦλεε
 κι ἄλλη κόρ' τοῦ λέει.²

1) Τὴν τρίτην στροφὴν, ὡς καὶ τὰς ὑπολοίπους, ὁ τραγουδιστὴς τραγουδεῖ ἄνευ τῶν παρεμβολῶν καὶ ἐπαναλήψεων. Οὕτως ἡ κάθε μουσικὴ στροφή παραλαμβάνει δύο 12/συντάξεις ἀντὶ ἐνός, ὡς τοῦτο εἶναι ὀρθόν, ἀντιστοιχοῦντας εἰς τὰ δύο μέρη τῆς μελωδίας, ἀνὰ εἰς εἰς ἑκαστὸν μέρος. Ὁ τελευταῖος στίχος δεῖν νά προσαρμοσθῆ πρὸς τὴν πρώτην μουσικὴν στροφὴν, δηλ. νά ἐκτελεσθῆ μετὰ τοιαύτου κατὰ τὰς ἐπαναλήψεις.

2) Ὁ στίχος παρελήφθη ἐξ ἄλλης Ἑπιρωτικῆς παραλλαγῆς (Λ.Α. χειρ., ἄρ. 319, σ. 8, ἄρ. 10, στ. 7).

15 Σώπα, σώπα, γέρο,
 'γώ θά σοῦ τή φέρω.
 ἄντε, Φέρ' τήν μου, παιδί μου,
 νά 'χῆς τήν εὐχή μου.

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν.

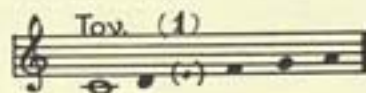
4. Ο ΜΑΡΑΖΙΑΡΗΣ

Λ.Α. ἀρ. 2154 Γ, σ. 79. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1068, ταιν. 63,Β5)
 Διηγ. Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).— Σπ. Περιστέρης, 1953

Τραγ.: Πηνελόπη Λιάτου (41)
 καὶ ἄλλαι γυναῖκες

Τρόπ. δο πεντατον. Τον. γέ² = δο¹

Σα - - ραν-τα - πέν-τι λι - μο -
 νιές στὸν ἄμ - μο φυ - τι - μέ - - νες,
 στή ρί - ζα τρέ-χει τὸ - νι -
 ρὸ κι αὐ - τές μα - ραγ-για-σμέ - νες.

Σαρανταπέντε λιμονιές στὸν ἄμμο φυτιμένες,
 στή ρίζα τρέχει τὸ νιρὸ κι αὐτὲς μαραγγιασμένες'
 ἔτσ' εἶναι καὶ οἱ ἀνύπαντρες κ' οἱ κακοπαντρεμένες.
 Κοιμᾷτ' ἀστρί, κοιμᾷτ' αὐγή, κοιμᾷτι νιὸ φιγγάρι,

1) Ἡ παρεμβολὴ τοῦ φθόγγου μι, ὁ ὁποῖος ἐπέχει ἐνταῦθα θέσιν ποικιλματος, δὲν ἀλλοιώνει τὸ αἰσθη-
 τικὸν ἀκουσμὰ τῆς πεντατόνου ἀνημιτονικῆς κλίμακος εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ ᾄσμα.

- 5 κοιμάται τὸ τραντάφυλλο κοντὰ στὸ μαραζάρη.
 Ὁ μαραζάρης βήχησι' κ' ἡ κόρη' ἀναστενάζει.
 - «Τ' ἔχεις, κόρη μ', καὶ θλίβεσαι, τ' ἔχεις κι ἀναστενάξεις'
 μήναν' φλωριά δὲν ἔχομε, γρόσα γιὰ νὰ χαροῦμε; »
 - «Φωτιά νὰ κάψη* τ' ἄσπρα σου καὶ φλόγα τὰ φλωριά σου
 10 μπροστὰ στὸν ἄνδρα τὸν καλὸ, μπροστὰ στὸ παλληκάρη».

ΣΗΜ. — Τὸ ζῆμα ἀπαντᾷ διαδομένον εἰς ὄλους σχεδὸν τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους. Μὲ τὸν τόπον δμως ὑπὸ τὸν ὁποῖον παρατίθεται ἐνταῦθα ἔδεται τοῦτο συνήθως εἰς τὴν Ἡπειρον, ὡς γαμήλιον. Οἱ τρεῖς πρώτοι, εἰσαγωγικοὶ οὕτως εἰπεῖν, στίχοι ἔχουν προστεθῆ ἕξ ἑτέρου ζήματος ἐρωτικοῦ περιεχομένου. Εἰς ἄλλους τόπους τὸ τραγοῦδι ἀρχίζει ἀπὸ τὸν τέταρτον στίχον:

Κοιμᾷτ' ἀστρί, κοιμᾷτ' ἀγῆ..... ἢ ἄλλως, οἶον:
 *Ὅλες οἱ νιὲς παντρεύονται καὶ παίρνουν παλληκάρια
 κ' ἐγὼ ἢ Γιαννούλα ἢ Ἰμορφή πήρα τὸ μαραζιάρη.
 Τοῦ στρώνω πέντε στρώματα.....

5. ΑΣΤΕΙΟΣ ΟΡΚΟΣ

Λ. Α. ἀρ. 2452, σ. 8. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 7074, ταιν. 482, Αε)
 Χίος (Μεσσή). — Στ. Καρακάσης, 1962

Τραγ.: Αὐγούστα Ζερβούδη (24)

Τρόπ. fa (fa=do) Τον. σὶβ' = do'

Κά-τω, μω-ρέ, κά-τω στὸ — Μα-ρου-λό-καμ-
 πο, κά-τω στὸ Μα-ρου-λό-καμ-πο δυὸ-γριά-δες
 ἐ-μα-λώ-ναν —, ἢ μιὰ, μω-ρέ, ἢ
 μιὰ 'λε-γε τῆς ἀλ-λο-νῆς. ἢ μιὰ 'λε-γε τῆς

1) ἔβηξε. 2) μήπως. 3) χειρ.: δόσω. Ἡ διορθωσις κατὰ τὰς παραλλαγὰς τοῦ ζήματος.

Κάτω, *μωρέ*, κάτω στο Μαρουλόκαμπο
 κάτω στο Μαρουλόκαμπο δυὸ γριάδες ἐμαλώναν.
 Ἡ μιά, *μωρέ*, ἡ μιά 'λεγε τῆς ἄλλονῆς
 ἡ μιά 'λεγε τῆς ἄλλονῆς, ἐσὺ τὸν ἄντρα μου 'χεις.
 — "Ἄν ἔχω 'γὼ τὸν ἄντρα σου, νὰ πάθω καὶ νὰ ράνω'¹
 νὰ γκρεμιστῶ ἀπ' τὰ λάχανα, νὰ πέσω στὰ μαρούλια
 5 κι ἀπ' τὰ μαρούλια στοῦ τυρί, κι ἀπ' τὸ τυρί στὴν πίττα'²
 νὰ με πετροβολήσουνε μ' αὐγὰ ξεφλουδισμένα
 καὶ νὰ με κουκουλώσουνε μ' ἓνα σωρὸ καρύδια'³
 ν' ἀράξουν³ καὶ τὰ δόντια μου σὲ μιά χλωρὴ μυζήθρα
 καὶ νὰ 'χω καὶ στοῦ πλάι μου μίαν ἄμολα³ μαστίχα.

ΣΗΜ.— Ἄδεται κατὰ τὰς Ἀπόκρεως. Ἡ μουσικὴ τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι ἡ τοῦ χοροῦ Δετοῦ.

6. Η ΑΚΑΜΑΤΡΑ

Α'.

Λ.Α. ὁρ. 2393, σ. 24. (Ε.Μ.Σ. ὁρ. 5928, ταιν. 373, Α*)
 Μακεδονία (Νικήσιανη Παγγαίου).— Στ. Καρακάσης, 1961.

Τραγ.: ἡ Εὐαγγελία Βεργούδη, (60)

Τρόπ. fa καὶ γέ μετὰ χροῆς Α' τοῦ γέ. Τον. fa²—ré²

Α' ♩ ~ 138-146

1) λέγεται ὑπὸ μορφήν κατάρας: νὰ πάθω καὶ νὰ γίνω κομμάτια. 2) νὰ ἐπιπέσουν. 3) ἄμολα (ῆ): γαλόφι, μικρὴ νταμιτζάνα.

φά-δης ὄ-λου μέ-να μι μα-λώ-νουν 2 Ὁ-λου
 μέ- , τζά- νουμ- τζά, ὄ-λου μέ- να μι- μα-
 λώ-νουν, ὄ-λου- μέ- να μι- μα- λώ-νουν, σά- μα-
 τics δου- λειά-δέν- κά- μνου.

Τον. Α' Τον. Β'

Οι κακές, τζάνου μ', τζά-,
 οί κακές οί συννυφάδης
 οί κακές οί συννυφάδης
 δλου μένα μι μαλώνουν.
 Ὁλου μέ-, τζάνου μ'. τζά-,
 δλου μένα μι μαλώνουν,
 δλου μένα μι μαλώνουν,
 σάματος δουλειά δέν κάμνου.
 Ἐξι μηνις, τρία ν-άδράχτια
 5 τό 'μασσα κουτζιά κουβάρι
 Ἴσα μ' ἓνα λιφτουκάρυ.
 Ποῦ νά πάγου νά τοῦ κρύψου,
 στοῦ βαγιόν* στοῦν τύλο* ἀπάνου.
 Πάησι πόντικας τοῦ πηρι'

1) Τό ἐτύλιξε εἰς ἓνα κουβάρι, 2) βαρέλι. 3) τὸ ξύλινον πῶμα.

10 ¹⁾ "Αιντι, καλιέ μου νοικουκέρη,
νά χαλάσουμι τοῦ σπιτί,
για νά βροῦμι τοῦ κουβάρη.

Β'.

Λ.Λ. ἀρ. 2214, σ. 133. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1695, ταιν. 109, Α15)

Πειλοπόνησος (Καρναί. πρ. Ἀράχοβα Λακεδαιμόνος).— Σπ. Περιστερης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956.

Τραγ.: Ὀμάς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. ²⁾

Τρόπ, γέ (γέ=μι). Τον. μι³

Τρεῖς κα - κές μου συν - νυ - φά - δες, μωρ'ά - - δερ -
φοῦ - λες - μου. Τρεῖς κα-κές — μου συν - - νυ-φά-δες
μέ · φω - νά - - ζουν ἄ - - κα-μά - τρα.
Τον.

Τρεῖς κακές μου συννυφάδες,
μωρ' ἀδελφοῦλες μου,
τρεῖς κακές μου συννυφάδες
μέ φωνάζουν ἀκαμάτρα.
Ἄκαμάτρα ἄγω δέν εἶμαι,
ἄξια καὶ καλύτερ' εἶμαι.

5 Πέντε χρόνια κ' ἔξι μῆνες
ἔπλεχα ἄνα ἄδραχτι νέμα.¹
Κ' ἔπιασα νά τὸ ἰδιάσω²
καὶ νά τὸ τυλιγαδιάσω.

1) Διὰ τὴν ἐπὶ πλέον συλλαβὴν τοῦ στίχου ἡ τραγουδίστρια ἀναλύει τὸ δεῦτερον φθογγόσημον *fa* τοῦ 6ου μέτρου εἰς δύο ὄγδα εἰς ἃ προσαρμόζονται αἱ συλλαβαὶ - ντι, - κα

2) Ἄδεται διὰ χορὸν διπλόν, καλούμενον Καρούτικον.

1) νῆμα. 2) νά ἱτοιμάσω τὸ στημόνι διὰ τὸν ἀργαλεῖον.

Ἄπ' αὐτί σ' αὐτί τῆς γάτας
 10 καὶ στοῦ ποντικοῦ τῆ νούρλα.¹
 Βλέπει ἡ γάτα τὸ ποντίκι,
 μ' ἀνακάτεψαν τὸ γνέμα.²

7. Η ΜΕΘΥΣΤΡΑ

Λ.Α. ἀρ. 2886, σ. 56. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 10717, ταιν. 749, Β2)
 Σταρεά Ἑλλάς (Λιθωρῖσιον Λιθωρῖος).— Σπ. Περιστέρης, 1964

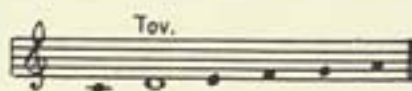
Τραγ.: Αἰκ. Μάρκου (43)

Τρόπ. γέ. Τον. ∞ γέ³

♩ ∞ 106

'Γώ τῆ ροκκού-, γιὰ ντέ γιὰ μάτα ντέ,
 ντέ-, 'γώ τῆ ροκκού- λα μου βαστώ, 'γώ
 τῆ ροκκού- λα μου βαστώ- καὶ τὸ κρασί- τὸ-
 πίνω- καὶ τὸ κρασί- τὸ- πίνω.

Ἄπ' αὐτί σ' αὐτί τῆς γάτας,³
 γιὰ ντέ, γιὰ μάτα ντέ,
 'γώ τῆ ροκκού-λα μου βαστώ
 'γώ τῆ ροκκού-λα μου βαστώ καὶ τὸ κρασί τὸ πίνω
 καὶ τὸ κρασί τὸ πίνω
 Τρεῖς κανατοῦ-, γιὰ ντέ, γιὰ μάτα ντέ,
 τρεῖς κανατοῦ-λες τὸ πρῶι

1) οὐράν. 2) τὸ νῆμα. 3) ἔδεται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ «συρτοκούνητου» χοροῦ.

τρεις καταούλες τὸ πρωὶ καὶ τρεις τὸ μεσημέρι
καὶ τρεις τὸ μεσημέρι
κι ἀπάν' τὸ γέ- για ντέ, για μάτα ντέ,
κι ἀπάν' τὸ γέ- ρμα τοῦ ἡλιοῦ
κι ἀπάν' τὸ γέ- ρμα τοῦ ἡλιοῦ στραγκάω τὰ βαρέλια,
στραγκάω τὰ βαρέλια.

- ν. Ἐδῶ πὸν τρά-, για ντέ, για μάτα ντέ,
ν- ἐδῶ πὸν τρα- γουδήσαμε,
ν- ἐδῶ πὸν τραγουδήσαμε πέτρα νὰ μὴ ραγίση.
πέτρα νὰ μὴ ραγίση.

- 5 κι ὁ νοικοκύ-, για ντέ, για μάτα ντέ,
κι ὁ νοικοκύ- ρης τοῦ σπιτιοῦ,
κι ὁ νοικοκύ- ρης τοῦ σπιτιοῦ χίλια χρόνια νὰ ζήση,
χίλια χρόνια νὰ ζήση.

8. ΠΩΣ ΤΟ ΤΡΙΒΟΥΝ ΤΟ ΠΙΠΕΡΙ

Λ.Α. ἀρ. 2745, σ. 564. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 8788, ταιν. 635, Ας)
Εἰσοία (Λιχάς). - Άννα Ποπαμιχαήλ, 1963.

Τραγ.: Γεώργ. Γκελαμέρης (68)

Τρόπ γέ. Τον. $\text{mi}^2 = \text{ré}^2$

Πώς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι, πώς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι
τὸ πιπέρι τοῦ διαβόλου καλογέροι. Μὲ τὴ
μύτη, κι ἀμάν, ἀμάν, μὲ τὴ μύτη

τρί - θα - νε - , με τή μύ - - τη τρί - θα -
νε - , σκορ - δο - σου - - μπα - νί - ζα - νε

Τον.
($\frac{7}{4}$ $\frac{7}{4}$)

Πως τό τρί-, κι άμάν άμάν, πώς τό τρί-βουν τό πιπέρι
πώς τό τρίβουν τό πιπέρι τοῦ διαβόλου καλογέροι. ¹⁾

Μέ τή μύ-, κι άμάν άμάν, μέ τή μύ-τη τρίβανε,
μέ τή μύτη τρίβανε, σκορδοστουμπανίζανε.

- 5 Πως τό τρί-, κι άμάν άμάν, πώς τό τρί-βουν τό πιπέρι,
πώς τό τρίβουν τοῦ πιπέρι οἱ διαβολουκαλογέροι.
Μέ τό γό-, κι άμάν άμάν, μέ τό γό-να τρίβανε,
μέ τό γόνα τρίβανε, σκορδοστουμπανίζανε.

- 10 Πως τό τρί-, κι άμάν άμάν, πώς τό τρί-βουν τό πιπέρι,
πώς τό τρίβουν τό πιπέρι τοῦ διαβόλου οἱ καλογέροι.
Μέ τόν κῶ-, κι άμάν άμάν, μέ τόν κῶ-λο τρίβανε,
μέ τόν κῶλο τρίβανε, σκορδοστουμπανίζανε.

9. ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΤΟ ΓΑΪΔΟΥΡΙ

Λ.Α. άρ. 2779, σ. 292. (Ε.Μ.Σ. άρ. 8491, ταιν. 605, Β7)

Μακεδονία (Μελνικίτσι Σερρών).— Γεώργ. Αικατερινίδης, 1963.

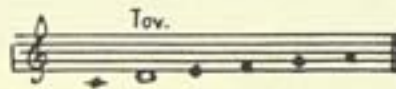
Τραγ.: Αικατ. Καλλιπόση (16), Έλένη Καλλιπόση (30)
καί Έλένη Μαμόρκου (17)

Τρόπ. γέ. Τον. $do^3=re^3$

126
1) Μί - α ρά - χη κι ἄλ - λη ρά - χη, χό - ρευ - αν πέντ' ἔ - ξι'

1) Οἱ ὑπόλοιποι στίχοι προσαρμόζονται, οἱ μὲν 8/σύλλαβοι εἰς τόν ρυθμόν καί τήν μελωδίαν τῆς 1ης στροφῆς, οἱ δὲ 7/σύλλαβοι εἰς τήν τῆς 2ας στροφῆς.

Βλά-χοι· χό-ρευ-αν, μπρέ, μπρέ, μπρέ, χό-ρευ-αν
 αν πέντ' ἔ-ξι Βλά-χοι, 2) Χό-ρευ-αν πέντ' ἔ-ξι
 Βλά-χοι, λέ-γα-νε καὶ τὸ τρα-γού-δι, λέ-γα-νε
 νε, μπρέ, μπρέ, μπρέ, λέ-γα-νε καὶ τὸ τρα-γού-δι.

- Μία ράχη κι ἄλλη ράχη ἴ
 χόρευαν πέντ' ἔξι Βλάχοι
 χόρευαν, μπρέ, μπρέ, μπρέ,
 χόρευαν πέντ' ἔξι Βλάχοι
 χόρευαν πέντ' ἔξι Βλάχοι,
 λέγανε καὶ τὸ τραγούδι,
 λέγανε, μπρέ, μπρέ, μπρέ,
 λέγανε καὶ τὸ τραγούδι.
 Σὰν ψοφήση τὸ γαϊδούρι,
 5 τοῦ παπᾶ τοῦ κιλιπούρι *
 τὸ κιφάλι γιὰ τσουκάλι,
 γιὰ νὰ βάζουν οἱ Βλάχ' τὸ γάλα·
 τὰ αὐτιά του γιὰ κουτάλι
 γιὰ νὰ τρῶν' οἱ Βλάχ' τὸ γάλα·
 10 τὰ ποδάρια γιὰ κριββάτι,
 νὰ κοιμᾶτι τὸ Βλαχάκι·
 ἡ οὐρά του κουμπουλόι,
 γιὰ νὰ παίζουν οἱ διαβόλοι
 καὶ τοὺν κώλου γιὰ ποτήρι,
 15 νὰ κερνάη τοὺς μισαφίρι. *

1) κορυφογραμμὴ τοῦ βουνοῦ. 2) εἶρημα σπουδαῖον, κέρδος. 3) φιλοξενουμένους.

ΙΟ. ΜΕΡΜΗΓΚΑΣ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΣ

Α'.

Λ.Α. άφ. 2799, σ. 210. (Ε.Μ.Σ. άφ. 10033, ταιν. 707, Β4)
 Κρήτη (Ασσιγονία Χανίων).— Γεώργ. Αικατερινίδης, 1964.

Τραγ.: Έμμ. Άγγελάκης (30)

Τρόπ. γέ (γέ=sol). Τον. ∞ sol'

Άργά. Έλευθέρου ρυθμού.

γ. Εἶς μέ - - - - - ερ. μη. γκα - - - - - ας μ'ά -
 πάν - τη. ξε κεί - - - - - χε τ'ά. τζι στριμ - μέ - νο, τὸ
 μπρά. τσο ση - κω - μέ - νο, σφι - χτό, κα - λά ζω - σμέ - νος, 'Ε -
 θραϊ. ι - κα ντυ - μέ - νος, Τούρ. κι. κ'άρ. μα. τω - μέ - νος, Φράγ.
 κι. κα ξυ. ρι - σμέ. νος κ'ἦ. το - - - - - και
 μέρ - μη. γκας, Ροῦ πά - - - - - ας, ὀ
 ψέ - - - - - η μέρ - - - - - η γκα, κ'ἔ -
 χεις τ'ά. τζι στριμ - μέ - νο, Φράγ. κι. κα ξυ. ρι - σμέ. νος κ'εἶ.

σοι . . . και μέρ-μη-γκας. 'Α-
 μπέ . . . λιν έ- . . . -χω
 στη Βλα-χιά και πά, . . . να τὸ
 - τρυ-γή-σω κέ πέ-τυ-χε . . . τὸ ἔ-ρη-
 μο κ'ἔ-κα- . . . - με πέ- . . . - εν-τε
 ρό-γες κ'ἔ-χω τ'ὰ τζί-στριμ-μέ-νο τὸ μπρό-τσο ση-κω-
 μέ-νο, σφι-χτά, κα-λά ζω-σμέ-νος 'Ε-δραί-ι-κα ντυ-
 μέ-νος, Τούρ-κι. κ'άρ-μα-τω-μέ-νος, φράγ-κι. κα ξυ-ρι-σμέ-νος
 κ'εἶ-μαι . . . και μέρ-μη-γκας.

Τον.

- γ-Εἰς μέρμηγκας μ' ἀπάντηξε' κ' εἶχε τ' ἀτζι' στριμμένο,
 τὸ μπράτσο σηκωμένο
 σφιχτά, καλὰ ζωσμένος
 Ἑβραϊκά ντυμένος
- 5 Τούρκικ' ἀρματωμένος
 Φράγκικα ξυρισμένος
 κ' ἦτο καὶ μέρμηγκας.
 Ποῦ πάς, ἀφέη' * μέρμηγκα, κ' ἔχεις τ' ἀτζι' στριμμένο,
 τὸ μπράτσο σηκωμένο,
- 10 σφιχτά καλὰ ζωσμένος
 Ἑβραϊκά ντυμένος
 Τούρκικ' ἀρματωμένος
 Φράγκικα ξυρισμένος
 κ' εἶσαι καὶ μέρμηγκας;
- 15 Ἀμπέλιν ἔχω στὴ Βλαχιά καὶ πὰ' νὰ τὸ τρυγήσω
 κ' ἐπέτυχε τὸ ἔρημο κ' ἔκαμε πέντε ρῶγες
 κ' ἔχω τ' ἀτζι' στριμμένο
 τὸ μπράτσο σηκωμένο
 σφιχτά, καλὰ ζωσμένος
- 20 Ἑβραϊκά ντυμένος
 Τούρκικ' ἀρματωμένος
 Φράγκικα ξυρισμένος
 κ' εἶμαι καὶ μέρμηγκας.

B'.

Λ.Α. ἀρ. 2258, σ. 185. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 2181, ταιν. 154, Α12)
 Στρεφά Ἑλλάς (Αἰτωλικόν).— Σπ. Περιστέρης, Μεσολόγγιον, 1957.

Τραγ: Ἀντών. Λεονάρδος (56)

Τρόπ. γέ χρωματ. καὶ δὸ (ré=sol=do=fa). Τον. $fa^{\sharp 2}$ — $sol^{\sharp 2}$ = fa^2 sol²

♩. ♩. ♩. A] ♩ ~ 280-284

Ποῦ πάς, — ἀ — — — φέ — — ντη

1) συνήντησε. 2) ἡ κνήμη, ἡ γάμπα. 3) ἀρέντη.

μέρ μη - - γκα, και πό - λε μέρ - μη - - γκα,
 ποῦ πάς - , ποῦ πάς κα.μα - ρω - μέ - - νος, στά -
 βοῦ - , στά - βοῦ.λα τρυ - πω - μέ - - νος.

A| Τον. B| Τον.

Ποῦ πάς, ἀφέντη μέρμηγκα
 και πάλε μέρμηγκα
 ποῦ πάς, ποῦ πάς, καμαρωμένος.
 στά βοῦ-, στά βοῦ-ρα τρυπωμένος.

Ν-ἔχω 'ν' ἀμπέλι στη Βλαχιά
 στη Βλαχοπεραδιά
 και πάω και πάω, νά τὸ τρυγήσω
 νάν τό-, νάν τό κορφολογήσω.

Τὸ τρύγησα τὸ πάτησα
 τὸ ξαναπάτησα
 και κά-, και κά-νω τρεῖς βαρέλλες
 τρεῖς δ-, τρεῖς δ-μορφες κοπέλλες.

Τὴ μιά τὴ δίνω τοῦ παπᾶ
 νά τὴν ξομολογή
 τὴν ἄ-, τὴν ἄ-λλη τοῦ δραγάτη
 νά ζῆς, νά ζῆς, κόρη μ', γιομάτη.

Τὴν τρίτη τὴν καλύτερη
 τὴν ὁμορφότερη
 τὴν κρά-, τὴν κρά-τησα νά πίνω
 και στά-, και στά-λα δέν ἀφήνω.

IV. ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΕΙΑΣ

I. ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ (ΩΡΑ ΚΑΛΗ ΣΟΥ, ΑΦΕΝΤΗ ΜΟΥ)

Α'.

Λ.Α. άρ. 2154B, σ. 54. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1010, ταιν. 61,Α4)

Διπλ. Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης). — Δημ. Οικονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: 'Αλέκος Βιώρας (38)

Τρόπ. γέ (τέμδο) 5/8ον. 4 do³

'Ελευθέρου ρυθμού

Άργά.

Νυ - στά - ζαν τὰ μα - - - - - τὰ -
 - - - - - κια - - - - - μου —, κυ - ρά Λι - -
 νί - - -, Λι - νί - τσα - - - - - μου —,
 ώ - ρέ, κι δέ - λου — - - - - νά — - - - - πλα -
 - - - - - α - γιά - - - - - σου —, σή - - - - - η - κώ —,
 Λι - - - - - νή — - - - - Λι - νή μ', νά - - - - - α πέ -
 σου - - - - - με .

Νυστάξαν τὰ ματάκια μου, *κινὰ Λινί-, Λινίτσα μου, ὠρέ,*
 κί θέλου νά πλαγιάσου.

Σήκω, Λινή' μ', νά πέσουμε, ἀκόμ' ἀπόψε ἀντάμα,
 ταχιά, Λινή, σ' ἀφήνω 'γειά, πάω μακριά στά ξένα.

— «Ν-ῶρα καλή σ', λιβέντη μου, ν-ῶρα καλή σ', πουλί μου.

Καλά νά πάς, καλά νά 'ρθῆς, πολλά νά καζαντίσης,»

5 νά φέρης γρόσα στό σακκί καί λίρες στό μαντήλι».

B'.

Λ.Α. ἀρ. 2154B, σ. 91-92. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1042, ταιν. 62,Α10)

Διτ. Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης).—Δημ. Οικονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ. Σοφία Γκάγκα (38)

Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. mi² = la²

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ.

Ἄργα

1 Μιὰ Κυ - ρια - κί - - τσα

τὸ νο, πρω - ἰ κ'ε - να πρω -

ι - σαδ - - δά - το ν-ο-ταν- λα - λου

ν-ο - ταν- λα - - λου νί - - δια -

τρεῖς φο - ρές, ν-ο - ταν- λα - α - λου - νί -

νί - - δια - τρεῖς φο - - ρές, 2 μω-ρέ, ν-ο - ταν

1) Ἑλένη, 2) νά κεράσῃς.

λα - λοῦν τὰ - αρ. νί - δια - τρεῖς
φο - ρές - - και τὰ πα - γώ - νια πέν - τε - και -
τὰ - - κα - - α - - νά - μω - ρέ, κα - νά - -
ρια - δε - κο - χτώ - - και - τὰ - κα - α - νά - -
- - κα - νά - - ρια - δε - κο - χτώ.

τον.

Μιά Κυριακίτσα τό-νο-πρωί κ' ἕνα πρωί Σαββάτο
 ν-δταν λαλοῦν, ν-δταν λαλοῦν τὰ ἄρνθια τρεῖς φορές
 ν-δταν λαλοῦν τ' ἄρνθια τρεῖς φορές
 μωρέ, ν-δταν λαλοῦν τ' ἄρνθια τρεῖς φορές και τὰ παγώνια πέντε
 και τὰ κανά-, μωρέ, κανά-ρια δεκοχτώ,
 και τὰ κανά-, κανάρια δεκοχτώ ζυγώνει¹ γιά νά φέξη.
 Σήκω, κόρη μ', και ζύμωσε ἀφράτο παξιμάδι,
 5 νά πάρ' ὁ νιός και νά διαβῆ στήν ξενιτειά νά πάνη.
 - «ὦρα καλή σου, ξένε μου, δέν εἶμαι μαθημένη'
 ὅσο νά πάνης και νά ῥθῆς θά εἶμαι ἀποθαμένη».

ΣΗΜ.— Εἰς τὰς περισσότερας τῶν παραλλαγῶν τοῦ τραγουδιοῦ ἀπό τῆς Ἠπείρου μέχρι τῆς Κρήτης εἶναι ἡ μάννα ἐκείνη, πού ζυμώνει τό ἀφράτο παξιμάδι τοῦ γιοῦ της, ὁ ὁποῖος εἶναι ἔτοιμος νά φύγη εἰς τὴν ξενιτειάν.

1) πλησιάζει.

Παραθέτομεν κατωτέρω τὸ ἔσμα συμφώνως πρὸς τὴν μορφήν ταύτην, κατὰ παραλλαγὴν ἀπὸ τὴν Δρόπολην τῆς Βορείου Ἠπείρου. (Λ.Α. ἀρ. χειρ. 1665Γ, σ. 1).

«Ἀλησιμονῶ καὶ χαίρομαι, θυμιοῦμαι καὶ λυπιοῦμαι
 θυμήθηκα τὴν ξενητεία καὶ θέλω νὰ πηγαίνω.
 — Σήκου, μάννα, καὶ ζύμωσε καθάριο παξιμάδι».
 Μὲ πόνος βάνει τὸ νερό, μὲ δάκρυα τὸ ζυμώνει
 5 καὶ μὲ πολὺ παράπονο βάζει φωτιά στὸ φοῦρο.¹
 — «Ἄργησε, φοῦρε, νὰ καῆς κ' ἐσὺ ψωμί νὰ γένῃς,
 νὰ βγῆ τοῦ γιοῦ μου ἢ συντροφιά κι ὁ γιός μου ν'ἀπομείνῃ».
 Κι ὁ κερατζῆς² ἀπέρασε 'πὸ μέσ' ἀπὸ τὴ χώρα.
 — «Ποιὸς εἶναι γιὰ τὴν ξενητεία, ποιὸς εἶναι γιὰ τὰ ξένα ; »

2. ΣΥΖΥΓΟΣ ΘΡΗΝΕΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΝ ΑΝΔΡΑ ΤΗΣ

Λ.Α. ἀρ. 2157, σ. 21-22. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1216, ταιν. 74, Α11)

Ἄνωτ. Θρήνη (Ἄρτάκιος) (πρόσφ.)—Δ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, Σάνθη 1955

Τραγ.: Βασιλικὴ Ἄνδρῶνη (52)

Τρόπ. γέ. Τον. μιῖ³ (μιῖ³ = γέ³)

The musical score is written on a single staff in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a time signature of 4/8. The tempo is marked with a quarter note followed by a tilde and the number 72. The melody is accompanied by a simple harmonic line. The lyrics are written below the notes, with syllables aligned with the notes. The lyrics are: Ἡρ - δε ἡ ᾠ - ἡρ - δε ἡ ᾠ - νοι - ξι - ις πι - κρή - τό - κα - λο - καί - ρι - μαῦ - ρο' ν-ἡρ - δε - τό - μι - σο - χεῖ - μω - νο.

Τον.

1) φοῦρος. 2) ἀγωγιάτης.

— Ἦρθε ἢ ἄ-, ἦρθε ἢ ἄ-νοιξη πικρή, τὸ καλοκαίρι μαυροῦ
ν.ἦρθε τὸ μισοχείμωνο, μαυρο, σκοτεινιασμένο,
ποῦ ξενητεύει δλους τοὺς νιοὺς κι ὄλα τὰ παλληκάρια¹
ξενήτεψε τὸν ἄντρα μου καὶ τὸν ἀντράδερφό μου».

- 5 Ὅλες οἱ μάννες ἔκλαιγαν κι ὄλες παρηγοριοῦνται
κι αὐτὴ ἡ Κωσταντίναινα παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Πέτρες βαστάει στὰ χέρια της, λιθάρια στὴν ποδιά της,
τὴ θάλασσα πετροβολᾷ, τὴ θάλασσα ἄμαδιζει.²
— «Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
10 ὄλοι σὲ λένε θάλασσα κ' ἐγὼ σὲ λέγω ἀθοῦσα»³.

ΣΗΜ. — Τὸ τραγοῦδι ἀπὸ τοῦ στίχ. 5 κ.έξ. ἔχει συντεθῆ ἐκ τοῦ φηματος κατὰ τὴν παραλλαγὴν
τοῦ ἐξ Ἠπειροῦ (Νεοελλ. Ἀνάλεκτα, τόμ. Α' (1870-71), σ. 77-78, ἀρ. 12, στ. 10-15) μὲ περιεχόμενον
τὸ ναυάγιον λυγερῶν καὶ παλληκαριῶν.

3. Η ΞΕΝΗΤΕΙΑ. (ΜΟΙΡΟΛΟΓ' ΔΙΑ ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟ)

Α'.

Λ. Α. ἀρ. 2245, σ. 2 (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1493, ταιν. 96, Α2)
Κέθηρα (Διβιάδι). — Ἰωάνν. Κασσιμάτης. Ἀθήναι 1956

Ὅργαν. : Κώστος Μαλάνος (83) (βιολί).
Τραγ. : Χριστίνα Κασσιμάτη (35)

Τρόπ. γέ—fa (γέ = μι, fa = sol). Τον. μι²

♩ ~ 138 - 144 - 148

Εἰσαγωγή

ΒΙΟΛΙ

1) ἄμαδιζει = λιθοβολεῖ. 2) ἀνοῦσα.

- ρῶ, ξε - νι - τε - μέ - νο - μου - που - λὶ
 - ρῶ, ν-ῆ - ξε - νι - τειὰ σέ - χαι - ρε - ται

Χι - λιο - ξε - νι - τε - μέ - νο μου που - λὶ κι ᾶ -
 ῆ - ξε - νι - τειὰ σέ χαι - ρε - ται μὰ

- λέ - γρο μου γε - ρά - κι
 γῶ πί - νω φαρ - μά - κι

- λα νὰ - σέ - χα - ρῶ - νό μι - σε - μὸς εἶ - ναι καη -
 - λα μι - κρού - λα μου - και τὸ κα - λῶς ὠ - ρί - σα -

ΑΣΜΑ
 ΒΙΟΛΙ

Ε - - - λα - νὰ - σέ - χα -
 λα - νὰ - σέ - χα -

ΒΙΟΛΙ

Εμ ἔ - - - ν-ἔ -

- μός — v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα
- τε — v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα

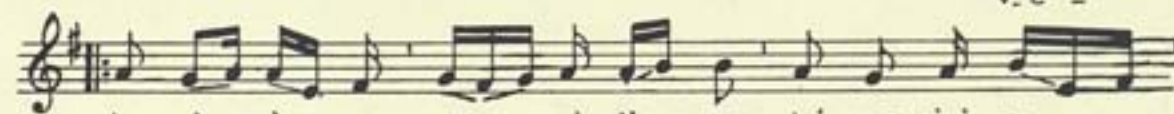
1 κί ο̇ μι - σε - μός εἶ - ναι κρη - μός — και —
και τὸ — κα - λῶς ὦ - ρί - σα - τε — εἶ -

τό — 'χε — γειά ναι — ζά - λη
- ναι — χα - ρά με - γά - λη

v.ε̇ -

λα νά — τὸ — χα - ρῶ — και τὰ — στρου - λά - κια τ'οῦ - ρα
λα νά πῶ - με το πῶς κλαῖ - νε τὰ μα - τά - κια

νοῦ — v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα
μου — v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα v.ε̇ — λα

και — τὰ — στρου - λά - κια — τ'οῦ - ρα - νοῦ - ρῶ -
πῶς — κλαῖ - νε — τὰ μα - τά - κια μου - ὄν -

τη σε να στο που νε
τε σε δου μη - δου νε

ΒΙΟΛΙ ΤΟΝ ΑΣΜΑ ΤΟΥ ΤΟΝ

1. Ἐλα νὰ σὲ χαρῶ, Ξενητεμένο μου πουλί
χιλιοξενητεμένο μου πουλί κι ἀλέγρο μου γεράκι,
ἔλα νὰ σὲ χαρῶ, ν-ή ξενητειά σὲ χαίρεται,
ἢ ξενητειά σὲ χαίρεται, μὰ ἄγω πίνω φαρμάκι.
2. Ἐμ ε-, ν-ἔλα νὰ σὲ χαρῶ, ν-Ὁ μισεμός εἶναι καημός
ν-ἔλα, ν-ἔλα, ν-ἔλα, κι ὁ μισεμός εἶναι καημός καὶ τὸ ἔχε γειά ἄναι ζάλη
ε-ν-ἔλα, μικρούλα μου, καὶ τὸ καλῶς ὠρίσατε
ν-ἔλα, ν-ἔλα, ν-ἔλα, καὶ τὸ καλῶς ὠρίσατε εἶναι χαρὰ μεγάλη.
3. ν-Ἐλα νὰ τὸ χαρῶ. Καὶ τ' ἀστρουλάκια τ' οὐρανοῦ
ν-ἔλα, ν-ἔλα, ν-ἔλα, καὶ τ' ἀστρουλάκια τ' οὐρανοῦ ρώτησε νὰ στοῦ ποῦνε,
ν-ἔλα νὰ πᾶμε τό, πῶς κλαῖνε τὰ ματάκια μου
ν-ἔλα, ν-ἔλα, ν-ἔλα, πῶς κλαῖνε τὰ ματάκια μου, ὄντε σὲ θυμηθοῦνε.

ΣΗΜ.— Τὸ τραγοῦδι ἄβεται πρὸς τὸν ρυθμὸν τοῦ χοροῦ (συρτοῦ) Ποταμίτικου καὶ Λιβαδίτικου.

Β'.

Λ. Α. ἀρ. 2256, σ. 96-97. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 1913, ταιν. 128, Α7)
Ἡπειρος (Δελβινάκιον Πρωγωνίου).— Σπ. Περιστέρης, 1957

Ὅργαν. : Κωνστ. Χαρισιάδης (85) (κλαρίνο)
Τραγ. : Νικόλαος Χαρισιάδης (42)

Τρόπ. γέ Τον. Ια'

ΚΛΑΡΙΝΟ

Ξε - νη - τε - μέ - νο - μου — που - λι και -
 πα - ρα — — πο - νε - μέ - νο —, μω - ρέ ξέ - νε - μου, και -
 πα - ρα — — πο . . νε . μέ - νο —

Τον

Τον

Ξενητεμένο μου πουλί και παραπονεμένο,
 μωρέ, ξένε μου, και παραπονεμένο

ν-ή ξενητεία σέ χαιρέται κ' ἐγώ 'χω τὸν καημό σου
 μωρέ, ξένε μου, κ' ἐγώ 'χω τὸν καημό σου.

Τί νά σοῦ στείλω, ξένε μου, αὐτοῦ στὰ ξένα πού 'σαι
 μωρέ, ξένε μου, αὐτοῦ στὰ ξένα πού 'σαι

νά στείλω μῆλο σέπεται, κυδῶνι μαραγκιάζει,¹
 μωρέ, ξένε μου, κυδῶνι μαραγκιάζει,

5 νά στείλω μοσχοστάφυλο στὸ δρόμο σταφιδιάζει
 μωρέ, ξένε μου, στὸ δρόμο σταφιδιάζει.

Νά στείλω και τὸ δάκρυ μου σ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι,

1) Ἡ ὄξυση τῆς 4ης βαθμίδος εἰς τὸ φασμα δημιουργεῖ τὴν αἰσθησιν χροῆς Γ' τοῦ τρόπου γέ εἰς τὸν ὅποιον μᾶλλον ἀνήκει τὸ φασμα παρ' ὅτι εἰς ὠρισμένα σημεῖα ἡ 4η βαθμὶς διατηρεῖται φυσική.

1) μαραίνεται.

μωρέ, ξένε μου, σ' ένα χρυσό μαντήλι,
 τό δάκρυ μ' εἶναι βαφερό και βάφει τό μαντήλι
 μωρέ, ξένε μου, και βάφει τό μαντήλι.
 Πέντε ποτάμια τό 'πλεναν και 'βάψαν και τὰ πέντε
 μωρέ, ξένε μου, και 'βάψαν και τὰ πέντε.

ΣΗΜ.— Μετά τόν στίχον 7 τοῦ κειμένου τοῦ ἀνωτέρω ᾄσματος εἰς τήν παραλλαγὴν ἐξ Ἀρδο-
 μίστης Δωδώνης (Λ. Α. ἀρ. 2151, σ. 7) ἀκολουθοῦν οἱ στίχοι :

*Τρία ποτάμια τό ἐπλεναν κ' ἐβάψαν και τὰ τρία.
 Οἱ ποταμοὶ ξεχείλισαν κ' ἐβάψαν τὰ χοιτάρια'
 ἐκεῖ βοσκοῦσαν πρόβατα κ' ἐβάψαν τὰ μαλλιά τους,
 τρεῖς κοριττάδες κούρευαν κ' ἐβάψαν τὰ φιλίδια.*

Εἰς τὰς λοιπὰς Ἑπειρωτικὰς παραλλαγὰς ὁ ἑβδομος στίχος ἀπαντᾷ ὡς ἑξῆς :

Τὸ δάκρυ μου εἶναι καιτερό και καίει τό μαντήλι

Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην ἀπαντᾷ τό ᾄσμα πλὴν τῆς Ἡπείρου και εἰς ἄλλας περιφερείας, οἷον
 τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, Δυτ. Θεσσαλίας, Εὐρυτανίας, Παρνασσίδος κ.ά.

Εἰς τό θέμα τῶν δακρύων ποῦ βάφουν, τό τραγοῦδι ἔχει ὑποστῆ ἐπίδρασιν ἐκ τοῦ ἐρωτικοῦ
 τραγουδιοῦ μὲ ὑπόθεσιν τό φίλημα ποῦ βάφει τὰ πάντα.

4. ΑΡΡΩΣΤΟΣ ΣΤΗΝ ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Λ. Α. ἀρ. 2362, σ. 9. (Ε. Μ. Σ. ἀρ. 4702, ταιν. 291, Α9)
 Χαλκιδική (Πολύγυρος). — Στ. Καρακάσης, 1960,

Τραγ. : Καίτη Ρούκα (25) και μεικτὴ ὀμάς ἐκ Πολυγύρου

Τρόπ. Ia^(*) (Ia=mi). Τον. mi²

1) Ἡ κατάταξις τοῦ ᾄσματος εἰς τὸν τρόπον τοῦ Ia ἐγένετο ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τὴν ὁποίαν παρουσιάζει
 εἰς ὠρισμένα σημεῖα ἡ τεχνικὴ τῆς μελωδίας του πρὸς τὴν τοῦ πлагίου τοῦ πρώτου ἔχου τῆς Βουλγ. ἐκκλησ.
 μουσικῆς, ὃ ὅποτος εἰς τὰ εἰρημολογικά του μέλη χρησιμοποιεῖ δύο πεντάχορδα μὲ τονικὰς βάσεις τοὺς φθόγγους
 γέ και Ia. Βλ. εἰς Εἰσαγωγήν περὶ τῶν τρόπων γέ και Ia.

A ΑΣΜΑ

Βρέ - χει - ν-ή - θιός, βρέ - χει - ν-ή - θιός, βρέ - χει - ν-ή - θιός, κι - βρέ - χου - μι, χιο - νί - ζει, - μέ - χιο - νί - νι - ζει, Γι - ρα - κί - να - μου, χιο - νί - ζει - μι - χιο - νί - νι - ζει, πά - πια - χή - να - μου.

Tan.

Βρέχει ν-ή θιός, βρέχει ν-ή θιός
 βρέχει ν-ή θιός κι βρέχουμε
 χιονίζει, μέ χιονί-νι-ζει, Γιρακίνα μου,
 χιονίζει, μέ χιονί-νι-ζει, πάπια, χήνα μου.
 Ρίχνει χαλά-, ρίχνει χαλά-
 ρίχνει χαλά-ζι σπιρουτό
 ρίχνει νά μέ σκουτώ-νω-ση, Γιρακίνα μου,
 ρίχνει χαλά-ζι σπιρουτό,
 ρίχνει νά μέ σκουτώ-νω-ση, πάπια, χήνα μου.
 Κι αν μι σκουτώσ' τούν ορφανό κι αν μι σκουτώσ' τούν ξένου,
 μάννα δέν έχω νά μι κλαί(η), 'δερφή νά μέ λυπάται,
 5 μόν' έχου τρείς γειτόνισσες, τρία καλά κουρίτσια.
 - «Η μιά τοῦ πάει γλυκό κρασί κ' ἡ ἄλλη ' ἀφράτο μήλο,

1) χειρ.: κε άλλες.

- ή τρίτη ή μικρότερη του¹ φέρνει καψιμάδι.²
 - «Σήκου, ξένη μ', νά φάς, νά πιῆς, σήκου κι νά πααίνης.
 'Ιδῶ τοῦ ξένου δέν τούν κλαῖν' κι οὔδι τούν παραχώνουν,
 10 γιὰτ' εἶν' τοῦ χῶμα ἀκριβό κ' ἡ γῆς ἀγουρασμένη·
 κάθι π'θαμῆ κ' ἕνα φλουρί, κάθι φουρκί κ' γρόσι·
 τοῦ ἔρημου τοῦ σάβανου ξαγουρασμόν δέν ἔχει,
 γιὰτί τοῦ φαίνουν ἀρφανές, τοῦ κλώθουν χηροποθλις».⁴

5. Η ΜΑΓΙΣΣΑ

Α'.

Λ.Α. ἀρ. 2362, σ. 3. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 4694, ταιν. 291,Α1)
 Χαλκιδική (Πολύγυρος). — Στ. Καρακάσης, 1960

Τραγ.: Καίτη Ρούκα (25) καί μεικτὴ ὀμάς ἐκ Πολυγύρου

Τρόπ. γέ. Τον. $re\flat^2 = re^2$

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΑΣΜΑ

Α - σπρα μου πι - ρι - στέ - ρια - ,μαῦ - ρα

μου - νου - που - λιά - ,ν-ί - σεῖς ψη - λά - πι -

1) ἔκδ.: μί. 2) παξιμάδι. 3) μέτρον ἴσον πρὸς τὴν ἑκτασιν τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτη· εἶδος πιθαρ-
 μῆς. 4) τὸ ζῆμα συνεπληρώθη εἰς τοὺς στίχους 7-13 ἐξ ἑτέρας παραλλαγῆς ἀπὸ τὴν Χαλκιδικήν. (Βασ. Κυπαρίσση,
 Τραγουδιὰ τῆς Χαλκιδικῆς, Θεσσαλονίκη 1940, σ. 34-35, ἀρ. 121).

- Ἄσπρα μου περιστέρια, μαύρα μου-νου-πουλιά'
 ν-ισεῖς ψηλά πιτᾶτι κι διαβαίνει
 γιὰ κοντουκαρτερέσ'τι, χαμηλώσιτι,
 νά γράψου ἕνα γράμμα, μιὰ ψιλή γραφή,
 5 νά στείλω στὴν ἀγάπη μ', νά μὴν καρτιρῆ.
 Θέλει καλόγρια ἄς γίνῃ, θέλει ἄς παντρευτῆ,
 θέλει τὰ ράσα ἄς βάλῃ, νά ρασσοφορεθῆ.
 ν-ἴγῳ στοὺν τόπου πού 'ρτα, ἴδῳ θά παντριφτῶ'
 θά πάρω ἕνα κοράσιο δεκοχτῶ χρονῶν,
 10 μάγισσας θυγατέρα, μάγισσας πιδί'
 μαγεύει τίς θάλασσες κι δέν κυματοῦν'
 μαγεύει τὰ καράβια κι δέν ἄρμινοῦν.
 Μὴ μάγιψι κ' ἰμένα, δέν μπορῶ νά 'ρθῶ.
 Ὅταν κινήσου νά 'ρτου, χιόνια καὶ νιρά
 15 κι δταν γυρίσου πίσου, ἥλιους ξαστεριά.

Α'α.

Λ.Α. ἀρ. 2154Γ, σ. 8. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1055, ταιν. 63,Α₁)

Δυτ. Μακεδονία (Πεντάλοφος Κοζάνης). — Δημ. Οἰκονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

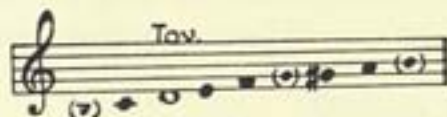
Τραγ. : Ἐμορφία Μητρούκα (64)

Τρόπ. γέ. Τον. si' = re'

1) Παρατηρεῖται ἀστέθαια ρυθμικὴ ἀγωγή.

Κί - νη - σαν - τὰ - κα - α - ρά - - - - -
να - δια - α - τὰ - Ζα - γο - ρια - - -
νά - , κί - νη - σιν - κι - ού - κα - λό - - -
- νος - μου, κί - νη - σιν - - -
κι - ού - κα - λό - - -
νος μου - - - νά - πά - η - στήν - - - ξε - νι - - - τειά - - -

Κίνησαν τὰ καρά-να-βια, κίνησαν τὰ καρά-να-βια,
τὰ Ζαγοριανά·
κίνησιν κι οὐ κα-λό-νος μου, κίνησιν κι οὐ κα-λό-νος μου,
νά πάη στήν ξενητεία.
ν-Οὐδέ γράμμα μοῦ στέλνει κι οὐδ' ἀντιλογία·
στήν ἄκρα ἀπ' τὸ μαντήλι μοῦ στέλνει τὰ φλουριά.
5 Θέλεις παντρέψου, Ρήνα, θέλεις καλογριά·
ἔδω στὰ ξένα πού 'ρθα πίσω δὲν γυρνῶ.
Μάϊσσα γυναῖκα πῆρα, μάϊσσα πεθερά,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ τίς θάλασσες·
μέ μάγεψε κ' ἐμένα δὲν μπορῶ νά 'ρθῶ.

1) ἀπάντησις.

6. Ο ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ ΩΣ ΛΗΣΜΟΝΟΒΟΤΑΝΟ

Λ.Α. άφ. 2305, σ. 112. (Ε.Μ.Σ. άφ. 3213, ταιν. 218, Α8)
 Εδουτανία (Σελιά).— Σπ. Περιστέρης, 1959

Τραγ. : Όμάς γυναικών και όμάς άνδρών

Τρόπ. ré (ré = la. Τον. sol³ = la³)

100

ΟΜΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

1) 'Ο-ρέ, για δγα - - τι - - - πέ - - , για

ΟΜΑΣ ΑΝΔΡΩΝ

δγα. τι - - - πέν - - τι - - λυ - γε - ρές, ω-ρέ, για

δγα - - τι πέ - - , για δγα. τι πέν - - τι -

ΟΜΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

λυ - γε - ρές - - , για δγα. τι - πέν - τι

λυ - - γε - ρές κι - - δέ - κα - μου. ρου -

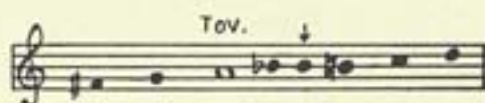
ΟΜΑΣ ΑΝΔΡΩΝ

μά - τες, για - - δγα. τι - πέν. τι - - λυ - - γε.

5

ρές κι - - - δέ - - - κα μου - ρου - -

1) Αί τραγουδίστρις εκ λάθους δέν κρατοῦν ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ μέτρου, ὡς τοῦτο συμβαίνει ὑπὸ τῆς ἐνάδος τῶν ἀνδρῶν κατὰ τὴν ἐπανάληψιν. Τὸ μέτρον ἀποκαθίσταται τὸ ἐντὸς τῶν παρενθέσεων τέταρτον παρεστιγμένον καὶ ἡ παρεστιγμένη παύσις τοῦ ὀργάνου.

Ὁρέ, γιὰ βγάτι πέ-, γιὰ βγάτι πέ-ντι λυγερές
 ὠρέ, γιὰ βγάτι πέ-, γιὰ βγάτι πέ-ντι λυγερές
 γιὰ βγάτι πέ-ντι λυγερές κὶ δέκα μαυρουμάτες
 γιὰ βγάτι πέ-ντι λυγερές κὶ δέκα μαυρουμάτες,
 νὰ ἰδῆτι τὸν ἀμάραντο σὲ τί γκριμὸ φυτρώνει.
 Φυτρώνει στ' ἀγριολίβαδα κὶ στοὺν ζαβὸ τοὺν τόπου'
 τοὺν τρῶν' τὰ λάφια καὶ ψοφοῦν τ' ἀρκούδια κὶ μερεύουν,
 5 τὸν τρῶν' τὰ λάγια πρόβρατα καὶ λησμονοῦν τ' ἀρνιά τους'
 νὰ τὸ 'τρουγε κ' ἡ μάννα μου νὰ μὴ μὶ κάμη 'μένα.

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα, διαδεδομένον κυρίως εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ᾄθεται ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς ὡς τραγοῦδι τῆς ξηνητείας. Ὁ κατατρυχόμενος εἰς τὴν ξηνητείαν νέος, ὁ ὁποῖος εὐχεται, νὰ μὴν τὸν εἶχε γεννήσει ἡ μάννα του, ἐκφράζει μετὰ τὸν 6ον στίχον τὰ βάσανά του μακρὰν τῶν οἰκειῶν του. Οὕτω δὲ τὸ κείμενον συνεχίζεται εἰς ἄλλας παραλλαγὰς μὲ τὸν στίχον:

«ποὺ χάθηκα στὴν ξηνητεία στὰ ἔρημα τὰ ξένα»

(Λαογρ. τόμ. 5, σ. 116, ἀρ. 114B, στ. 5)

ἢ «ξένες πλένουν τὰ ροῦχα μου, ξένες τὰ σιδερώουν»

(Λ.Α. ἀρ. 1665Δ, σ. 63, Λεσινίτσα Βορ. Ἡπείρου)

ἢ «γιατ' ἀρόντις ἐγεννήθηκα κατὰ καλὸ δὲν εἶδα»

ὄλο στὰ ξένα περπατῶ, στὰ ξένα παραδέχομαι»

(Λ.Α. Ν. Γ. Πολίτου, *Υλη, ἀρ. 2649A)

ἢ «μοῦν' μ' ἔκαμε καὶ περπατῶ τὰ ἔρημα τὰ ξένα.

Ξένοι μοῦ πλένουν τὰ ακουτιά, ξένοι μοῦ πλέν' τὰ ροῦχα».

(Λ.Α. ἀρ. 1370, σ. 301, Πάπιγκον Ζαγορίου) κ.ἄ.

Ὡς πρὸς τὴν παράδοσίν του τὸ ᾄσμα εἶναι παλαιότερον τοῦ 17ου αἰῶνος, δεδομένου, ὅτι παραλλαγή αὐτοῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν συλλογὴν ἐκ 13 δημοτικῶν ᾄσματων, τῶν μέσων τοῦ 17ου αἰῶνος, εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. 1203 κώδικα τῆς μονῆς τῶν Ἱβήρων τοῦ *Αθῶ. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Σπυρ. Λάμπρου εἰς Νέον Ἑλλημνήμονα, τόμ. 1A' (1914) σ. 432. Νεωτέρα ἐκδοσις ὑπὸ Betr. Bouvier (Δημοτικά-τραγοῦδια ἀπὸ χειρόγραφο τῆς Μονῆς τῶν Ἱβήρων, Ἀθήνα 1960). Τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ᾄσμα ἐνταῦθα ἐν σελ. 13, ἀρ. 8· βλ. καὶ σ. 43-44).

7. ΚΛΗΜΑ ΜΕ ΣΤΑΦΥΛΙΑ

Λ.Α. άρ. 2381, σ. 177 (Ε.Μ.Σ. άρ. 5780, ταιν. 365,Α1)
 Εύρυτανία (Άσπρόπυργος). - Σπ. Περιστέρης, 1961

Τραγ.: Εύαγγελία Πλακιά (06)

Τρόπ. do. Τον. la³ = do³

♩ ≈ 108

Πέ - - ρα - σέ - - κεῖ - νο - - τὸι - δου -
 νό γαῖ - - τὰ - νι ρο - , ἄι - ντε, να - ροῖ - δο -
 γαῖ - τα - νο, λέ - - ει στὸ - πέ -, λέει στὸ -
 πέ - ρα - καὶ στὸ - δῶ - - δε
 γαῖ - - τα - νά, γαῖ - τα - νά - κιὰ - ριο - πλε -
 γμέ - νο, στίς - - πλα - τοῦ,
 στίς - - πλα - τοῦλες - σου ρι - - γμέ - νο.

Τον.

1) Ἡ παρατηρούμενη ἀνωμαλία εἰς τὸ μέτρον τοῦτο προέρχεται πιθανῶς ἐκ λάθους τῆς τραγουδιστρίας. Τὸ μέτρον δύναται ν' ἀποκατασταθῇ καλῶτερον διὰ τῆς προσθήκης μιᾶς στιγμῆς διαρκείας εἰς τὸ do καὶ μιᾶς παύσεως τετάρτου.

Πέρα σ' εκείνο τό-ι βουνό, γαϊτάνι, ρό-,
 αίντε-να-ροϊδογάϊτανο,
 λέει, στο πέ-, λέει, στο πέ-ρα και στο δώθε
 γαϊτανά-, γαϊτανάκι άριοπλεγμένο
 στις πλατου-, στις πλατουδες σου ριγμένο.¹
 Στο πέρα βόσκουν πρόβατα, στο δώθε βόσκουν γίδια
 κι ανάμεσα στά δυό βουνά κλημα ήταν φυτρωμένο.
 Κάνει σταφύλι ροζακί και τό κρασί μοσχάτο.
 5 "Οποιος τό κόψει κόβεται κι όποιος τό φάει πεθαίνει"
 'γώ θά τό κόψω κι άς κοπώ, θά φάω κι άς πεθάνω.

1) και άλλως: στην αγάπη μπερδεμένο.

V. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

I. ΕΡΧΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Α'.

Λ.Α. άρ. 2306, σ. 17. (Ε.Μ.Σ. άρ. 3393, ταιν. 224, Β13)

Μακεδονία (Πολύγυρος Χαλκιδικής).— Σταύρ. Καρακάσης, 1959

Τρον. : Ζαφείρω Δέλιου (68)

Τρόπ. μι. Τον. $fa \sharp^2 = mi^2$

216-218

Μι - - γέ - κα - λέ, μι - γέ - - -
λα - σα - νε τὰ - που - λιά, μι γέ - λα - σα - νε
τὰ - που - λιά, τῆς ἄ - νοι - ξης - τ' ἄη - ὄ - - νια.

Τον.

Μι γέ-, καλέ, μι γέ-λασαν-ε τὰ πουλιά,
μι γέλασαν-ε τὰ πουλιά, τῆς ἀνοιξης τ' ἄηδόνια.
Μ' εἶπαν, καλέ, μ' εἶπαν πουτέες δὲν πέθινα
μ' εἶπαν πουτέες δὲν πέθινα, πουτέ δὲ θὰ πιθάνου
κ' ἤφκεια·, καλέ, κ' ἤφκεια-σα σπίτι στοῦ βουνό
κ' ἤφκειασα σπίτι στοῦ βουνό, πουλὺ ψηλά 'πού τ' ἄλλα
μι δυό, τρία πατώματα, μὲ τρία μπαλκουνάκια
5 κί στὴν ἀπά-, κί στὴν ἀπά-νου πατουσιά,¹⁾

1) Τὰς ὑπολοίπους στροφὰς ἡ τραγουδίστρια ἐκτελεῖ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον· παραλείπει δηλαδὴ τὴν λέξιν καλέ καὶ τοκεῖται τὸν στίχον εἰς τὴν τετάρτην συλλαβὴν διὰ τὴν ἐπαναλήθη τὰς τέσσαρας ἀρχικὰς συλλαβὰς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ρυθμοῦ.

- καί στήν ἀπάνου πατουσιά στ' ἀπάνου μπαλκονάκι
 βλέπου τούν κάμπο πράσινου, τόν ούρανὸ γαλάζιου'
 βλέπου τοῦ Χάρου πῶρχιτι, Χάρους γιά νά μί πάρη.
 Μαύρους εἶναι, μαύρα φουρεῖ, μαύρο κί τ' ἄλογό του,
 μαύρου κί τοῦ μαντήλι του ποῦ ἔχει στοῦ λιμό του.
- 10 – «Μένα Θεὸς μί ἔστειλι ψυχὴ γιά νά σί πάρου».
 – «Ἄφ'σιν μι, Χάρε, νά χαρῶ 'κόμα πέντ' ἔξι χρόνια'
 ν-ἔχου πιδιά πουλὸ μικρά κι ἀρφάνια δέν τὰ πρέπει,
 ν-ἔχου γυναῖκα πουλὸ νιά κί χήρα δέν τὴν πρέπει,
 νά πιρπατῆ λιβέντικα, τὴ λέν' ποῦ θέλει ἄντρα,
- 15 νά πιρπατῆ γιαρέντικα', τὴ λέν' πῶς εἶν' ἀρχόντ'σα.
 Ἄντι νά πά' παλαίψουμι στοῦ μαρμαρένι' ἀλώνι,
 κι ἄν μ' ἀνικήσης, Χάρε μου, νά πάρης τὴν ψυχὴ μου,
 κι ἄν σ' ἀνικήσου, Χάρε μου, θά πάρου τὸ σπαθί σου».
 Κί πᾶν' σιμά κί πᾶν' κουντά στοῦ μαρμαρένι' ἀλώνι.
- 20 Πατάει ἡ νέους δυνατά κί τὰ βουνά μουγκρίζουν.
 Τοῦν πιάνει οὐ Χάρους 'π' τὰ μαλλιά κί τότε ρίχνει κάτου.
 Τοῦν πῆρι κί ἰφύγανε μισουρανῆς πηγαίνουν.
 – «Γιὰ σῶρι πίσω, νέι μου, στοῦ μαρμαρένι' ἀλώνι,
 μί 'πεσι τὸ μαντήλι μου, σῶρι νά μί τοῦ φέρης».
- 25 Πάησι οὐ νέους στοῦ ἀλών', μαντήλι νά τοῦ πάρη,
 γύρ'σι πίσου στοῦ Χάροντα μαντήλι δέν τοῦ φέρνει.
 – «Πάρις μι, Χάρε μ', πάρις μι, κί πίσω δὲ γυρίζου
 εἶν' ἕνα λέσι¹ κατασῆ κί δέν μπουρῶ νά πάου».
 – «Λέει μ', ἄν θέλῆς τὴ ζουή, ἰκεῖ θά πά' σί βάνου».
- 30 – «Πάρις μι, Χάρε μ', πάρις μι κί πίσου δὲ γυρίζου».

1) λικνιατσά, χαιδευτσά. 2) πτώμα ἐν ἀποσυνθίσει.

B'.

Λ.Α. άφ. 2381, σ. 57. (Ε.Μ.Σ. άφ. 5633, ταιν. 350,Λα)
 Αίτωλία (Γουριά).— Σπ. Περιστέρης, Μεσολόγγιον 1961

Τραγ.: Ειρήνη Κώνστα (70)

Τρόπ. δο χρωματ. και γέ χρωματ. Τον. do²-ρέ²=sol²-la²

Ἐλευθέρου ρυθμοῦ ♩ ~ 60

Me γέ - λα - σα - νε τὰ που - λιά
 ώ - ρέ, τῆς ἄ - νοι - ξης — τ' ἠ - δό - ο -
 νια —, με γέ - λα - σαν, ώι - μέ -
 μέ
 γέ - λα - σαν — και — μου εἶ - πα -
 - - α - - - νε
 Τον Τον

Μέ γέλασαν-ε τὰ πουλιά, ὠρέ, τῆς ἀνοιξῆς τ' ἀηδόνια
 μὶ γέλασαν ὦμῆ, μὶ γέλασαν καὶ μοῦ εἶπανε
 μὶ γέλασαν καὶ μοῦ εἶπανε, ὄχ ν-ὸ Χάρος δὲ μὶ παίρνει.
 Φτειάνω τὰ σπύ- ὦμῆ, φτειάνω τὰ σπύ-τια μου ψηλά,
 φτειάνω τὰ σπύ-τια μου ψηλά, τοὺς τοίχους μαρμαρένιους,
 στοὺ παραθύρι ν-ἔκατσα, τοὺς κάμπους ἀγναντεύω.

- 5 Μοῦ ῥθαν οἱ κάμποι πράσινοι καὶ τὰ βουνά γαλάζια·
βλέπω τὸ Χάρο πῶρχιται καβάλλα στ' ἄλογό του·
Παίρνει τοὺς νιοὺς ἀπ' τὰ μαλλιά, τὶς νιές ἀπ' τὶς πλεξίδες
παίρνει καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ στὴ σέλλα φορτωμένα.

2. ΝΟΙΚΟΚΥΡΑ ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΔΗ

Λ.Α. ἀρ. 2333, σ. 143. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 4007, ταιν. 251,Αθ)
Πελοπόννησος (Κανδήλια Ἀρκαδίας). — Σωτήρ. Τσιάνης, 1959

Τραγ.: Εὐαγγελία Φωτοπούλου (52)

Τρόπ. γέ (ré=sol). Τον. ∞ sol¹

Σ' ὄλον τὸν κόσμον ξαστεριά σ' ὄλον τὸν κόσμον ἥλιος
μωρ' μαννούλα μου
καὶ στὴ δική μας τὴν αὐλή πολλοὶ ἔναι μαζεμένοι
μωρ' μαννούλα μου
κάνε' τὰ χρέη ρίχνουνε, κάνε' χαρτιά μοιράζουν
μωρ' μαννούλα μου (δὶς)
Μάττε' τὰ χρέη ρίχνουνε, μάττε' χαρτιά μοιράζουν,
μωρ' μαννούλα μου

- 5 Νοικοκυρά ταξίδευε ν-ὄχ τὸ νοικοκυριό της·
μωρ' μαννούλα μου

1) μήπως. 2) οὔτε.

μά 'πιασε δρόμο άγύριγο πού πάν' και δέν γυρίζουν,
 πάνε και δέ γυρίζουνε, πάνε και δέν έρχονται'
 πάνε στης άρνης' τά βουνά, στης άρνης τά λαγκάδια
 π' άρνιώνται οι μάννες τά παιδιά και τά παιδιά τίς μάννες,
μαννούλιτσα μου
 π' άρνιέται κ' έν' άντρόγυνο, 'νά πολυαγαπημένο,
 πού δέν τó ξεχωρίζουνε γ-οι έχτροι με τά μαχαίρια
μωρ' μαννούλα μου
 και τώρα τούς ξεχώρισε ν-ό Χάρος με τó χέρι.

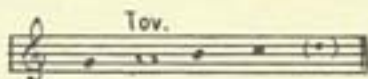
3. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΝΕΑΣ

Λ.Α. άφ. 2214, σ. 64-65. (Ε.Μ.Σ. άφ. 1619, ταιν. 105,Α14)
 Πελοπόννησος (Καμινίτσα Άρκαδίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος,
 Βυτίνα Άρκαδίας 1956

Τραγ.: Αίκατ. Δημητρακοπούλου (60)

Τρόπ. ρέ (ρέ=la). Τον. ∞ sol² = la²

1) Μιά κό - ρη — τ'εί - δε τ'ό - νει - ρο πού'η
 δε - λε - νά πε - δά - νη, 'Ε - λέ - νη
 μου. 2) Μη - δ'ε - τρω - γε, μη - δ'ε - πι - νε, μη -
 δέ — γλυ - κο - κοι - μό - ταν, 'Ε - λέ - νη μου.

1) εις της λημμοσύνης' ένν. δ' "Αδης.

Μιά κόρη τὸ εἶδε τ' ὄνειρο ποὺ ἤθελε νὰ πεθάνη,

Ἐλένη μου

μηδ' ἔτρωγε, μηδ' ἔπινε, μηδὲ γλυκοκοιμόταν,

Ἐλένη μου

στὸ περιβόλι περπατεῖ μὲ τὸ γραμματικὸ της.

— «Γραμματικὸ μου ἔμπιστε, καλὲ κι ἀγαπημένε,

5 ξέρεις νὰ φτειάξης μιὰ γραφή, πικρὴ, φαρμακισμένη,

νὰ στείλω στὰ Καλάβρυτα ποὺ εἶναι οἱ καλοὶ μαστόροι;»

— «Μαστόροι Καλαβρυτινοὶ καὶ μαρμαροχτιστάδες

ξέρ'τε, νὰ φτειάχτε μνήματα μιᾶς κόρης τὸ κιβούρι:

μάηδε στενὸ, μάηδε μακρὸ, μάηδε πολὺ μεγάλο,

10 νὰ σώνω νὰ ξαπλώνωμαι, νὰ σώνω νὰ κοιμᾶμαι

καὶ στὴ δεξιὰ του τὴ μεριὰ ν' ἀφήστε παρεθύρι,

νὰ μπαῖνη ὁ ἥλιος τὸ πρωί, δροσιὰ τὸ μεσημέρι

καὶ στὸ ἡλιοβασίλεμα νὰ ἔρχονται τ' ἀηδονάκια,

νὰ ἔρχεται κ' ἡ μαννούλα μου, ν' ἀνάβη τὸ καντήλι.»

4. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ

Λ.Α. ἀρ. 1688, σ. 83. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 336, ταιν. 9,Βε)

Διτ. Μακεδονία (Σιάτιστα).— Γ. Μέγας, Σπ. Περιστερῆς, 1952

Τραγ.: Βασιλικὴ Μπατοῆ (38)

Τρόπ. γέ. Τον. miβ² = γέ²

$\text{♩} \approx 69-72$

1 Κα - λὴ μέ - ρα — σου —, Νά - - σιου —

μου, σὰν ποῦ - σι — σταυ - - ρω - μέ - - ε .

νος. Καὶ — τί — καλὴ μέ - ρα - - θέ - - λου — i - γώ

2 καὶ τί κα - λὴ μέ - - ρα - - θέ - - λου — i .

γὼ καὶ — μὶ κα - λη - - με - ρᾶ - α - τι ν.ἰ -
 γὼ — που - δᾶ - ρια - δὲν — ἴ - χω.

— «Καλὴ μέρα σου, Νάσιου μου, σάν ποῦ 'σι σταυρωμένος».
 — «Καὶ τί καλ(ή) μέρα θέλου (γὼ, καὶ τί καλ(ή) μέρα θέλον γὼ
 καὶ μὶ καλημερᾶτι:

ν'ἰγὼ πουδάρια δὲν ἴχω, ν' ἀνέβω, νά κατέβω
 ν-ἰγὼ ματάκια δὲν ἴχω, γιὰ νά σᾶς ἀγναντέψω.

- 5 ν-ἰγὼ χιράκια δὲν ἴχω, γιὰ νά σᾶς χαιρετίσω
 μοῦ ράφ'καν τὰ ματάκια μου μ' ἐννιά λοῆς μιτάξι,
 μὶ πράσινις, μὶ κόκκινις, μὶ μαῦρις, μὶ γαλάζιες.
 Παρακαλῶ τὴν ἀνοιξη, νά βρέξη, νά χιονίζη,
 γιὰ νά σαποῦν τὰ ράμματα, ν' ἀνοίξω τὰ ματάκια,
 10 νά ἰδῶ πῶς κλαῖν', πῶς μὶ λαλοῦν».

5. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ

Λ.Α. ἀρ. 2381. σ. 15. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 5581, ταιν. 343,Ατ)
 Αἰτωλία (Γουριά). — Σπ. Περιστέρης, 1961

Τραγ.: Καλὴ Πανολία (50)

Τρόπ. ρέ (ré=do). Τον. do³

ἄλ - λου — κι ᾶν — δέ'
 α — κι ᾶν δὲν ἰ - ζή - - - λι - - -

6. ΕΠΑΙΝΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ

Λ.Α. όφ. 2455, σ. 413. (Ε.Μ.Σ. όφ. 6940, ταιν. 464,Α4)
 Δωδεκάηχος (Σύμη).— Άννα Παπαμαχαίλ, 1962

Τραγ: Έλευθερία Στεφάνου (68)

Τρόπ. sol χρωματ. (1) και ré². Τον. ré-la¹=sol²-ré²

96
 Έ - φη - κε - γειά στά γγόνια, ν-έ - φη - κε -
 γειά στά γγόνια - του - , "ω - ν - ω -
 χου - και γειάν ει - , και γειάν - εις - τά - παι -
 διά - , και γειάν εις τά - παι - . - διά -
 του - , ν - έ - φη κε ν - έ -
 φη . κε γειά ν - έ - φη - κε - γειά - στά -
 γγόνια του .
 Τον. Α Τον. Β

1. Έφηκε γειά στά γγόνια, ν-έφηκε γειά στά γγόνια του,
 ω-ν-ώχου και γειάν ει, και γειάν εις τά παιδιά,

1) Περί του τρόπου τούτου βλ. εις Εισαγωγήν εις τό κεφάλαιον περί τρόπων.

καὶ ἴγειάν εἰς τὰ παιδιὰ του,
 ν-ἔφηκε, ν-ἔφηκε ἴγειά, ν-ἔφηκε ἴγειά στὰ ἴγγονια του,
 ἔφηκε δόξες καὶ τιμὲς στὴν οἰκογένειά του·

2. Ἐλάτε οἱ γειτόνισσες, ὦ-ν-ᾠχου, ν-ἄδες νά μαευτοῦμε¹,
 γιὰ νά παινοῦμε τὸν ἀ-ν-τόν², ὦ-ν-ᾠχου, τὸ χρυσοφερουδάτο.
3. Ἐφες, πάν-νε στὸ καλό, ὦ-ν-ᾠχου κ' εἰς τὴν-καλὴ τὴν ὥρα
 καὶ νά γιμῶση ἡ στράτα σου τριαντάφυλλα καὶ ρόδα.
4. Παιδιὰ σου διαναλήσανε³, ὦ-ν-ᾠχου, νά ματζευτοῦν παπάδες
 ποῦ νά ἴν' οἱ λουτουργιῆς φλουριά ὦ-ν-ᾠχου καὶ τὰ κεριά λαμπάδες.

7. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΑΦΗΝ

Λ.Α. ἀρ. 1688, σ. 84. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 337, ταιν. 9,Βε)
 Διτ. Μακεδονία (Σιάτιστα).— Σπ. Περιστέρης, 1952

Τραγ.: Βασιλικὴ Μπατζῆ (38)

Τρόπ. γέ. Τον. μιθ³ = γέ³

♩ ~ 126

1) νά μαζευτοῦμε, συνεχθῶμεν. 2) ἀτόν. 3) διαλαλήσανε.
 2) Βλ. συνέχεια τοῦ μοιρολογιοῦ εἰς τὸ χρον. Βλ. ἐνθ' ἄν.

να - μι κλαιί - γ'ή - μόν - να μου.

ταν.

- «Γιάννη μ', σί κλαιίγ' ή άνοιξη, σί κλαίει του καλοκαίρι,
σί κλαίν' τά λ'λούδια του Μαγιοθ».

- «Γιατί μι κλαιίγ' ή άνοιξη, γιατί του καλοκαίρι'
μένα μι κλαιίγ' ή μάννα μου και χύνει μαύρα δάκρυα.

- 5 Τό ποθ νά ίδῆ τó Γιάννη της, νά τόν ξιαραθυμήση¹⁾,
κι δντα τά πιάν' ή άραθυμιά κ' ή φλόγα άπ' τήν καρδιά της
κ' έσεις τήν στράτα τήν ξεύρετε, τήν πόρτα σιδερένια.

- «Γιά κίνα κ' έλα μιά βραδιά, ένα Σαββάτο βράδυ'
φκειάσε τά νύχια σάν τσαπιά, τις άπαλάμες φκυάρια'

- 10 ριζ'τε τό χώμα στή μεριά και τά σανίδια πέρα.

Άν είμαι άσπρος κ' έμορφος, σκυψε χαιρέτισέ με
κι αν είμαι μαύρος κι άραχνος, γύρ'σε και σκέπασέ με.

Έκει άπου θά πάνω 'γώ, κανένας δέ γυρίζει'

θά πάω στά ξένα μακρυά και στά λησμονισμένα».

1) νά τόν παρηγορήση.

VI. ΔΙΑΦΟΡΑ

Α) ΕΡΓΑΤΙΚΑ

Ι. ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΜΟΥ

Α'.

Λ.Α. άρ. 2383, σ. 120. (Ε.Μ.Σ. άρ. 3963, ταιν. 249,Α1)
Κέθνος.— Σωτ. Τσιάνης, 1959

Όργαν.: Κ. Γουϊδάκης (βιολί)
Τραγ.: Γ. Μαρίνος

Τράπ. ρέ. Τον. ρε'

♩ 82

ΒΙΟΛΙ

ΔΕΣΜΑ "Ε! Ηρ.δεν ό

Μά - - - ης μά - τια μου - ήρ - κε - - - , ήρ -

κε τό κα - - λο - και - - ρι

ΒΙΟΛΙ

(2)
 [2] ALMA Ηρ. δ'ό — και — ρό — — —
 — ος, που. λά. κι μου —, πού δά — — —, πού δά γι —
 νού. με ταί — — — ρι ΒΙΟΛΙ
 ALMA Σοῦ. ψε. ρα — —, σοῦ ψε. — ρα, κυ. ρά — τὸ — Μά — — —
 η, τὴν Πρω. τό — — —, τὴν Πρω — το. για. τὸ — δρά — — —
 δου ΒΙΟΛΙ

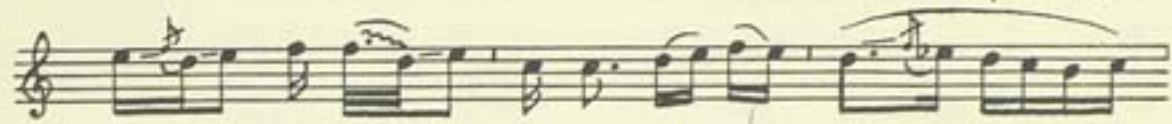
ΛΙΣΜΑ
Έ! ———

Πα-ρα - στη- μό ———, πα-ρα-γλυ-
μό' ——— μέ- βά - - - , μέ- βά - - λαν να- δε-
ρι - - - - - σω ΒΙΟΛΙ

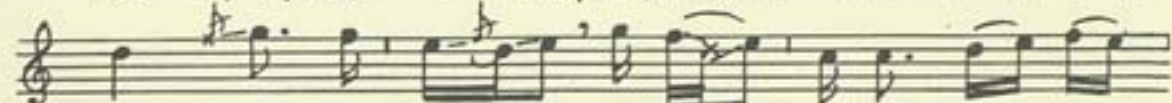
ΛΙΣΜΑ για να με δε - - - - - ερ-νηό α-νε-μος- κι ο
η - - - - , κι ο η-λιος να - - - - - μαυ. ρι - - - - - σω
— ΒΙΟΛΙ

ΑΣΜΑ Κρί - δι -

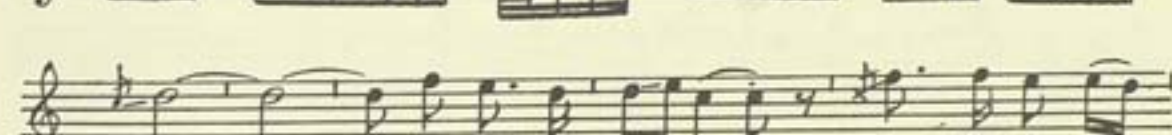
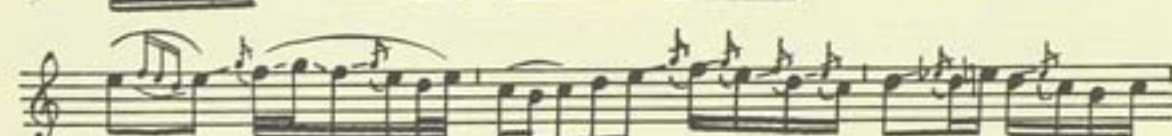
νο —, κρί - δι - - νο ψω - μι - και - λί - - - -

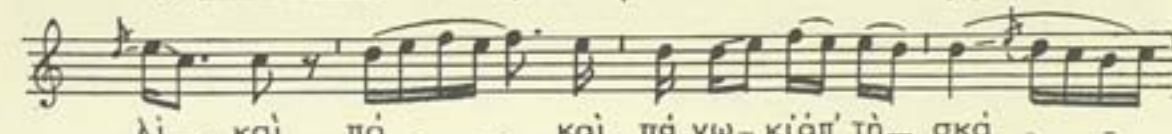
γο κιό - λη μέ - - -, κιό - λη — μέ - ρα μέσ' - τόν -

ή - - - - λιο ΒΙΟΛΙ

ΑΣΜΑ "Ε! — — — — — "Ον - τας δα φύ - - - υ - γωπίτο κελ -

λί - και πό - - - και πά - γω - κιό π' τή - σκά - -

λα ΒΙΟΛΙ.

μου ρέ - - - - - παί - - - - - δια - - - - - να πά - - - - - , να πά - - - - - ω - - - - - για κρε -
 μά - - - - - λα *ΒΙΟΛΙ*
ΑΣΜΑ κρί - - - - - δι - - - - - νο - - - - - , κρί - - - - - δι - - - - - νο φω - - - - - μί - - - - - και - - - - - γά - - - - -
 λα κι - - - - - ο - - - - - λη μέ - - - - - κι - - - - - ο - - - - - λη - - - - - μέ - - - - - ρα μέ - - - - - στή - - - - - σκά - - - - -
λα. ΒΙΟΛΙ
ΑΣΜΑ Ά - - - - - νοι - - - - - ξαν / τὰ σπαρ - - - - - δό - - - - - που - - - - - λα , φεύ - - - - - γουν τὰ
 δερ - - - - - μιο - - - - - τό - - - - - που - - - - - λα *ΒΙΟΛΙ*

Ἦρθεν ὁ Μάης, μάτια μου, ἦρκε, ἦρκε τὸ καλοκαίρι,
 ἦρθ' ὁ καιρὸς, πουλάκι μου, ποῦ θὰ γενοῦμε ταίρι.
 Σοῦ 'φερα, σοῦ 'φερα, κυρά, τὸν Μάη
 τὴν Πρωτο-, τὴν Πρωτομαγιά τὸ βράδυ.
 Παραστημό' παραγλυμό' μ' ἐβά-, μ' ἐβά-λαν νὰ θερίσω,
 γιὰ νὰ μέ δέρνη ὁ ἄνεμος κι ὁ ἥλιος νὰ μαυρίσω.
 Κρίθινο, κρίθινο ψωμί καὶ λίγο
 κι ὄλη μέ-, κι ὄλη μέ-ρα μέσ' στὸν ἥλιο.
 Ὄντας θὰ φύγω ἀπ' τὸ κελλί* καὶ πά-, καὶ πά-ω' σιά' ἀπ' τὴ σκάλα*
 μοῦ ἔρχεται, μωρὲ παιδιά, νὰ πά- νὰ πά-ω γιὰ κρεμάλα.
 Κρίθινο, κρίθινο ψωμί καὶ γάλα
 κι ὄλη μέ-, κι ὄλη μέ-ρα μέσ' στὴν σκάλα.
 Ἄνοιξαν τὰ σπαρθόπουλα*
 φεύγουν τὰ Θερμιτόπουλα.

Β'.

Λ.Α. ἀρ. 2340, σ. 448. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 4280, ταιν. 266,Ατ)
 Κία. — Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1960

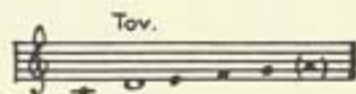
Τραγ. : Ειρήνη Κ. Μαρούλη (37)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ*

1) τὸ μίση μέρος, τὸ ἰσχυτικόν, τοῦ χωραφιοῦ. 2) τὸ ἕξιο μέρος τοῦ χωραφιοῦ. 3) καλύβη. 4) ἱσκι.
 5) λωρὶς ἄγρου πρὸς θερισμόν. 6) τὸ φυτὸν σπάρτον, ποῦ ἀνοίξει κατὰ τὸν Μάιον.

νά — μέ δέρ.νηό ἄ - νε - μος κιό ἡ - λιος
νά, γιὰ νά μου - ρί - - σω, κρί - δι - νο, — κρί. δι -
νο ψω.μί - και γά - - λα κιῶ.λη μέ - κιῶ.λη -
μέ - ρα μέσ' - στή - σκά - - - λα.

Παραστημό, παραγλυμό, μ' ἔβαλαν νά, γιὰ νά θερίσω,
γιὰ νά μέ δέρνη ὁ ἄνεμος κι ὁ ἥλιος νά, γιὰ νά μαυρίσω.
Κρίθινο, κρίθινο ψωμί και γάλα
κι ὀλη μέ-, κι ὀλη μέρα μέσ' στή σκάλα.
Τό Μάη δέν τόν ἀγαπῶ, γιατί φορεῖ καπέλλο
.
ἀγαπῶ, ἀγαπῶ, μόν' τὸ Γενάρη
πού φορεῖ τὸ χιαλουβάρη.¹
Μάη μου μέ τὰ λουλούδια,
σὺ 'σαι ἀγάπη μου καινούργια.

1) ἀνδρική παλαιότερον ἐνδυμασία ἐκ γελέκου και βράκας.

Γ'.

Λ.Α. άρ. 2795, σ. 18. (Ε.Μ.Σ. άρ. 492, ταιν. 23,Αε)
Νάξος (Άπειρανθος).— Δημ. Νοτόπουλος, 1953

Τραγ.: Μαρία Ζευγάλη (45)

Τρόπ. ρέ. Τον. ρέ²

♩ ~ 136

1) Ἦρ - δεν ὁ — Μά - ης — τσ'εῖ.πε — μου νά —
 πὰ' νά — τοῦ δε - ρί . . ζῶ 2) μὰ ' γὼ τοῦ —
 ἀ . πο . - κρῖ . δη . κα ἥ - λιο ' χεις — καὶ μαυ - ρί - ζῶ.

*Ἦρθεν ὁ Μάης τσ'εῖπε μου νά πὰ' νά τοῦ θερίζω
 μὰ ' γὼ τοῦ ἀποκρίθηκα: ἥλιο ' χεις καὶ μαυρίζω.

Β) ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ

Ι. ΠΟΤΕ ΘΑ ΕΡΘΗ Η ΑΝΟΙΞΗ

Λ.Α. άρ. 2154Δ, σ. 48-49. (Ε.Μ.Σ. 1093, ταιν. 64,Βι)
Δυτική Μακεδονία (Σαμαρίνα).— Δημ. Οικονομίδης, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ.: Όμάς άνδρῶν

Τρόπ. φα — ρέ. Τον. φα² — ρέ²

♩ ~ 130-132

Α' ὠ - ρέ πό - τε
 1) Πό . . τε δά ἔρ - δη — ἦ'

ἄ - - νοι - - - ξις - - , λου - λού - διμ' τοῦ Μα - - γιοῦ,
 ὦ - - ρέ, τὸ Μάη-τὸ - - κα - - - λου - και - - -
 ρι - - κα - λο - καιρ' - νέ - ε - εμ' ἄ - γέ - - - ρα - - ,
 νά - - - βγοῦν - οἱ βλά - χοι - - - στάιθουνά, λου - - -
 λού - διμ' - τοῦ - - Μα - - γιοῦ, ὦ - ρέ νά βγοῦν κ' οἱ - -
 Βλα - , οἱ βλα - χο - - ποῦ . - - λες, κα - λο - καιρ' - νέ - ε -
 εμ' ἄ - - γέ - - - ρα - - , νά - - - βγοῦν κ' οἱ - - -
 βλά - , ν - οἱ βλα - χο - - - ποῦ λες - , κα - λο - καιρ'.

- Πότε θά ἔρθῃ ἡ ἀνοιξη, λουλούδι μ' τοῦ Μαγιοῦ, ὦρέ,
 τοῦ Μάη τοῦ καλοκαίρι - καλοκαίρ'νέ μ' ἀέρα,
 νά βγοῦν οἱ Βλάχοι στάϊ βουνά, λουλούδι μ' τοῦ Μαγιοῦ, ὦρέ,
 νά βγοῦν οἱ Βλα-, οἱ Βλα-χοποῦλες, καλοκαίρ'νέ μ' ἀέρα,
 νά βγοῦν κ' οἱ Βλα-, κ' οἱ Βλαχοποῦλες - καλοκαίρ'νέ μ' ἀέρα,
 νά βγοῦν τὰ λάγια ἰ πρόβατα με τ' ἀργυρά κουδούνια,
 νά βγῶ κ' ἐγὼ κι-ὸ μαυρός μου ν' ἀδράξω ἰ μιά Βλαχοῦλα¹
 5 νά τῆ φορτώσω μάλαμα, νά τῆ φορτώσω ἀσήμι,
 νά κάθωμαι νά τῆ ρωτῶ «πῶς πιάνετ' ἡ ἀγάπη».
 — «Ἀπό τὰ μάτια πιάνεται, στά χεῖλη κατεβαίνει
 κι ἀπό τὰ χεῖλη στὴν καρδιά ριζώνει καὶ δὲν βγαίνει».

ΣΗΜ.— Τὸ τραγοῦδι μὲ κύριον περιεχόμενον τὴν ψυχικὴν ἀνυπομονησίαν διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ
 ἔαρος καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν βοσκῶν (Βλάχων) εἰς τὰ βουνά ἔχει διαπλασθῆ ἀπὸ τὸν στ. 4 κ.ἔξ. ἐξ
 ἐπιδράσεως ἑτέρου ἔσματος μὲ θέμα: «Πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη». Μὲ τὸν τύπον τοῦτον τὸ παρατιθέ-
 μενον ἔσμα ἀπαντᾷ κυρίως εἰς Δυτ. Θεσσαλίαν καὶ Δυτ. Μακεδονίαν. Εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς
 ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἔβεται ὑπὸ τοὺς κάτωθι α' καὶ β' τύπους.

- (α) *Θέλετε δέντρα, ἀνθίστε, θέλετε, μαραθῆτε*
στὸν ἡσκιο σας δὲν κάθουμαι, μονηδὲ καὶ στὴ δροσιά σας,
μόν' καρτερῶ τὴν ἀνοιξη, τ' ὄμορφο καλοκαίρι,
ν' ἀνθίσῃ ὁ γάβρος κ' ἡ ὄξυά, νά ἡσκιάσουν τὰ λαγκάδια,
νά βγοῦν οἱ Βλάχοι στά βουνά με τὰ παχιά κριάρια,
νά βγῆ κ' ἡ Βλάχα ἡ Κώσταίνα

(Τσουμέρκα. - Λαογρ., τόμ. 5 (1915/16) σ. 68).

- (β) *Καλτένχά ἴναι τὰ βουνά, ποτὲ τους δὲ γερνάνε*
τὸ καλοκαίρι πράσινα καὶ τὸ χειμῶνα χιόνια
καὶ καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη τ' ὄμορφο καλοκαίρι,
νά μπουμπουκιάσουν τὰ κλαριά, ν' ἀνοίξουνε τὰ δέντρα,
νά βγοῦν οἱ σῆνες στά βουνά, νά βγοῦν οἱ Βλαχοποῦλες,
νά βγοῦν καὶ τὰ Βλαχόπουλα λαλιόντας ἰ τις φλογίρες.

(Λ. Α. ἀρ. 2213γ, σ. 93, Ἀνδρίτσαινα Ὀλυμπίας, 1931-1934).

1) μαῦρα. 2) ν' ἀρκάσω 3) παίζοντας.

2. ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΒΟΣΚΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΑ

Λ.Α. άρ. 2193, σ. 10-11. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1754, ταιν. 114,Α9)

Δωδεκάνησος (Ψέρημος).— Γεώργ. Κ. Σπυριδάκης, 1956

Τραγ.: Εύαγγελία Τρικίλη (18)

Τρόπ. ré (ré = mi). Τον. mi²

Musical score in 4/4 time, key of D major (one sharp), tempo marking $\text{♩} \sim 112$. The score consists of three staves of music with Greek lyrics underneath. The lyrics are:

ν-ὸ βο - σκός - βρ' ἀμάνι - ἀρα - μά - νι, ν-ὸ βο -
 - σκός — κι ὁ βα-σι - λιάς, ν-ὸ βο - σκός — κι ὁ βα-σι -
 - λιάς στοί χη, - μα - ν-ή - βά - λα - σι.

Tον.

ν-ὸ βοσκός, βρ' ἀμάνι-, ἀραμάνι, ν-ὸ βοσκός κι ὁ βασιλιάς.

ν-ὸ βοσκός κι ὁ βασιλιάς στοίχημαν ν-ἠβάλασι

στοίχημαν, βρ' ἀμάνι ἀραμάνι, στοίχημαν, ἠβάλασι

στοίχημαν ἠβάλασι κ' ἐστοιχηματήσασι.

- 5 Για¹⁾ «πές μου ἀφέ- βρ' ἀμάνι ἀραμάνι, γιά πές μ', ἀφέ-ε-ντη βασιλιά, γιά πές μου, ἀφέ-ε-ντη βασιλιά, τί μοῦ βάλλεις¹⁾ στοίχημα».

— «Βάλλω¹⁾ τή, βρ' ἀμάνι ἀραμάνι, βάλλω¹⁾ τή βασίλισσα, βάλλω τή βασίλισσα μέ τό βασιλίκι της.

Πές μου σύ, βρ' ἀμάνι, ἀραμάνι, πές μου σύ, μωρέ βοσκέ,

- 10 πές μου σύ, μωρέ βοσκέ, τί 'ν' πού βάλλεις στοίχημα».

— «Βάλλω 'γώ, βρ' ἀμάνι ἀραμάνι, βάλλω χίλια πρόβατα

βάλλω χίλια πρόβατα, χίλια ἀργυροκούδουνα¹⁾

βάλλω 'γώ, βρ' ἀμάνι ἀραμάνι, βάλλω 'γώ κ' ἓνα ἀρνί

βάλλω ἐγώ κ' ἓνα ἀρνί πού 'χει τό χρυσό μαλλί».

1) 'Η μελωδία εἰς τόν στίχον ἔνεκα τῆς ἐπί πλέον συλλαβῆς δέον νά ἀρχίζῃ μέ ἄρσιν ὀγδόου ἐκ τοῦ φθόγου mi.

1) 'Η τραγουδίστρια εἶπεν ἰσραηλίνως: βάζεις. βάζω.

- 15 Νά και μπροβάλλει κι ό βοσκός
 κάτω πού τά λασκκάματα
 μπροβάλλει κ' ή βασίλισσα
 από τό παραθύρι ντης.
 — «Άχι κι άς ήμουν βόσκισσα,
 20 νά 'μουν και τυροκόμισσα'
 νά τυροκόμουν τό τυρί
 και τή μυζήθρα τή χλωρή,
 νά ξάπλωνα στην άστοιβή
 και νά' τρωγα χλωρό τυρί¹.

ΣΗΜ.— Τό ζυμα άπαντάται εις τάς νήσους του Αιγαίου με επέκτασιν τής διαδόσεώς του πρós τήν Κρήτην και τήν Δωδεκάνησον.

Εις τάς παραλλαγάς έκ Κρήτης, Νάξου (Άπειρανθός) και Άμοργου ό βοσκός θέτει ώς στοίχημα εις τόν βασιλέα, ότι θά έπιτύχη νά φιλήση τήν βασίλισσαν ή νά έλκύση εις έρωτα, «πλανέψη», τήν κυράν (Μύκονος) ή άπλώς νά τήν Ιδῆ (παραλλ. Ρόδου, Καρπάθου και Κάσου).

Γ) ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

Ι. ΚΙΝΗΣΑΝΕ ΤΡΕΙΣ ΛΥΓΕΡΕΣ

Λ. Α. άρ. 2214, σ. 146-47. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1680, ταιν. 110, Α)

Πελοπόννησος (Καστρι Κυκουριάς).— Σπ. Περιστερης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1966

Τραγ. : Κοσμόγιαννης (46)¹

Τρόπ. γέ (γέ = Ια). Τον. Ια³

♩ ~ 208 - 212

Κι - νή - - - - - σα - νε - - - - - τρεις - - - - -

λυ - - - - - γε - ρές - - - - - και - - - - - τρεις, μάν - να μ', και

τρεις λα - γιο - γιουρ - ντου - σες, τα - μπουρ - λούμ - και

1) Άπό του 15 στίχου τό τραγούδι συνεχίζεται εις όκτασυλλάβους στίχους.

1) Μελωδία του ζυματος είναι ή του Καλαματιανού χορού.

πᾶν τα - μπουρ - λούμ ——— και ——— πᾶν —

τα - μπουρλούμ - και πᾶν στήν ἄ - κρο - θα - λα - σιά —.

Τον.

Κινήσανε τρεῖς λυγερές και τρεῖς, μάννα μ',
και τρεῖς λαγιογιουρντοῦσες¹,

Ταμπουρλούμ και πᾶν, ταμπουρλούμ και πᾶν,
ταμπουρλούμ και πᾶν στήν ἄκροθαλασσιά.

Και πᾶν τήν ἄκροθαλασσιά και πᾶν, μάννα μ',
και πᾶν τήν ἄμμο, ἄμμο.

Ταμπουρλού και χα-, τσαμπουρλού και χα-
τσαμπουρλού και χα-λικάκια μάζευαν.

Και χαλικάκια μάζευαν και στή-, μάννα μ',
και στήν ποδιά τά βάζουν.

Ταμπουρλού, τή θά-, ταμπουρλού τή θά-,
ταμπουρλού τή θά-λασσα πετροβολᾶν.

Τή θάλασσα πετροβολᾶν, πετροβολᾶν τό κῶμα.

- 5 «Θάλασσα πικροθάλασσα και πικροκυματοῦσα²,
γιατ' εἶν' τά ψάρια σου γλυκά και σύ 'σαι φαρμακοῦσα ;
Μοῦ πήρες τήν ἀγάπη μου, τήν ἔκανες δική σου».

1) λαγιογιουρντοῦσα = αὐτή πού φορεῖ λάγιο γιουρντί, δηλ. μαῦρον ἀχειρίδιωτον ἑπενθύτην. 2) χειρ.: θά-
λασσα. Ἡ συμπλήρωση τοῦ στίχου ἐγένετο συμφώνως πρὸς ἄλλας παραλλαγὰς (βλ. και κατωτέρω τό ἔσσμα ὑπ'
ἀρ. 2 στίχ. 1).

2. ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Λ.Α. άρ. 2893, σ. 14. (Ε.Μ.Σ. άρ. 10863, ταιν. 763.Αα)

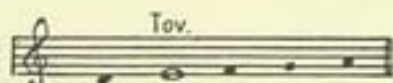
Πελοπόννησος (Γαργαλιάνοι Τριφυλίας).— Σταθρος Καρακάσης, Μεθώνη Πυλίας, 1964

Τραγ. : Σπύρος Παντελής (50)

Τρόπ. μι¹. Τον. Ια² = μι³

♩ ~ 132 - 144

Θά - λασ - σα - πι - , θά - λασ σα - πι - κρο - θά - λασ - σα - και
 (1) σα , θά - λασ - σα πι - κρο - θά - λασ - σα - και
 πι - κρο - κυ - μα - του - σα , τὰ ψά - ρια σου - εἶ -
 ναι γλυ - κά - μὰ σύει - σαι - φαρ - μα - κοῦ - σα .

- 1 Θάλασσα πι - , θάλασσα πι-κροθάλασσα
 θάλασσα πικροθάλασσα και πικροκυματουσα,
 τὰ ψάρια σου εἶναι γλυκά μὰ σὺ 'σαι φαρμακουσα.
- 2 Θάλασσα, π' δ-, θάλασσα π' δ-λα τὰ νερά,
 θάλασσα π' ὄλα τὰ νερά και τὰ ποτάμια πίνεις
 κι ἀπὸ τὰ παλληκάρια σου κανένα δὲν ἀφήνεις.
- 3 Τῆς θάλασσας, τῆς θάλασσας τῆς ἔταξα,
 τῆς θάλασσας τῆς ἔταξα ἕνα καντήλι¹ λάδι,
 γιὰ νὰ φωτάη τοῦ γεμιτζῆ² νὰ ζῆ³ τὸ παλαμάρι.
- 4 Τῆς θάλασσας τῆς ἔταξα μεταξωτὴ κορδέλλα,
 γιὰ νὰ φυλάη τ' ἀνύπαντρα και τ' ἀρρεβωνιασμένα.

1) Ὁ τραγουδιστὴς ἔκτελει τὴν μελωδίαν τοῦ μέτρου τούτου εἰς δύο χρόνους. Οἱ ἐντὸς τῶν παρενθίσσεων φθόγγοι ἐτίθησαν πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ τετραμεροῦς μέτρου εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει και τὸ ἔσμα.

1) χειρ. : κοτιλί. 2) τοῦ ναύτου. 3) νὰ ζυγίξη, δηλ. κατευθύνη.

- 5 Τῆς θάλασσης τῆς ἔταξα νά τὴν ποτίσω μέλι,
γιατί τὴν ταξιδεύουνε φαρμάκια σὰν ἀγγέλοι.
6 Στῆς Μπαρμπαριάς τὰ κόματα, στῆς Μάλτας τὸ κανάλι,
νά χάσω τὸ κορμάκι μου, ἂν ἀγαπήσω ἄλλη.

3. ΠΝΙΓΜΟΣ ΝΕΟΥ. (ΤΟΥ ΜΠΙΡΜΠΑ)

Λ.Α. ἀρ. 2256, σ. 93. Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1911, ταιν. 128, Α5)

Ἕπιπρος (Χαραυγὴ Λάκκας Πρωγωνίου).— Σπ. Περιστέρης, 1957.

Τραγ.: Παρτίς: Μιχ. Βόκολος. Γυριστής: Χριστόφ. Γούμενος.
Ἰσοκράτες: Ρίχτης: Βασίλ. Γιάννος, Γεράσ. Γούμενος, Νικ. Βαρέσης

Τρόπ. γέ. πεντατον. (ré=si). Τον. si²

1) *208*

Μιά ουν - νε - φια - ομέ - νη μέ - ρα και μιὰ σκο - τει - νή βρα - δια.

Ῥίχτης
ω ω

112

Μιά ουν - νε - φια - ομέ - νη μέ - ρα και - μιὰ σκο - τει -

ω-χο

1) Περὶ τῆς ἰδιοτύπου τεχνικῆς τῶν πολυφωνικῶν ψαμάτων τῆς περιοχῆς ταύτης βλ. εἰς τὴν μελέτην τοῦ Σπ. Δ. Περιστέρη, Δημοτικὰ τραγοῦδια Δροπόλειος Βορείου Ἕπιπρου, Ἐπιτηρ. τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. Θ'-Ι' (1955-1957), ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 105-133.

νή - βρα - διά

Και - μιά σκο - τει - νή - βρα - διά

Γα - λα - νή - ταν - ή βαρ - κού - λα κι' ἄσπρος ἦ - ταν

ὦ!

Δ') ΓΝΩΜΙΚΑ

I. ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΝΙΑΤΑ

Λ.Α. άρ. 2214, σ. 94 (Ε.Μ.Σ. άρ. 1651, ταιν. 107,Λα)

Πελοπόννησος ("Άγιος Πέτρος Κυκουριάς).—Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Όργαν.: Παναγ. Σφήκας (λαούτο) (52)

Πέτρος Πενέσης (βιολί) (70)

Τραγ.: Παναγ. Σφήκας (52)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ^α

ΒΙΟΛΙ

ΑΣΜΑ

Βρέ, νά ἦ-ταν ——— τὰ ——— α

νιά - τα —, νά ἦ-ταν ——— τὰ νιά - τα, παι-διά μου, δυό —.

40 - - - ρέε

ΒΙΟΛΙ

ΑΣΜΑ

νά ἦ-ταν ——— τὰ νιά - τα ———

1) Τόσον ὁ τραγουδιστής ὡσον καὶ ὁ βιολιστής, προφανῶς ἐκ λάθους, δὲν τηροῦν ὅλους τοὺς χρόνους τοῦ ἑξα-σήμερου τοῦτου μέτρου ἀλλὰ μόνον τοὺς τρεῖς. Οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς προσετέθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦτου ὡς καὶ τῆς ὅλης ρυθμικῆς περιόδου τοῦ ᾠσματος. Βλ. μελέτην Σπυρ. Δ. Περιστέρη, "Ἐξάσημος ρυθμὸς εἰς τὰ Ἑλληνικὰ δημο-τικὰ τραγούδια. Ἔκστ. τοῦ Λαογραφ. Ἀρχείου, τόμ. 15/16 (1962-63), Ἀθήναι 1964, σελ. 201 κ.ἑ.

δυό — φο-ρές, τὰ — γη - ρα-τειὰ καμ -
 μία - φορά — ΒΙΟΛΙ
 Τον

Βρέ, νά ἦταν τὰ νιάτα, νά ἦταν τὰ νιάτα, παιδιά μου, δυό φορές
 νά ἦταν τὰ νιάτα δυό φορές, τὰ γηρατειὰ καμμιά,
 νά ξαναγιώσω, νά ξαναγιώσω, παιδιά μου, μιὰ φορά,
 νά ξαναγιώσω μιὰ φορά, νά γίνω παλληκάρι,
 νά βάλω τὸ φεσάκι μου, νά ἔβγω στὸ παζάρι. ¹

ΣΗΜ.— Τὸ ᾄσμα ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τραγουδιέται κατὰ τὴν ἐκτέ-
 λεσιν τοῦ τοσάμικου χοροῦ.

2. ΠΟΙΟΣ ΕΛΑΤΟΣ ΚΡΑΤΕΙ ΔΡΟΣΙΑ...

Α.Α. ἀρ. 1688, σ. 77. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 329, ταιν. 9, Α15)
 Διτ. Μακεδονία (Σιάτιστα). — Γ. Α. Μέγας, Σπ. Περιστερής, 1952

Τραγ.: Ἰωάνν. Ὠτας (45)

Τρόπ. ré (ré = la). Τον. do³ = la³

Ποιός - πλύ - τα - νος -, μω - ρέ Θύ - - μιο μου — ,

1) Ὁ στίχος τραγουδιέται καὶ ὡς ἀκολούθως :

Νά βγῶ στή ρούγα γιὰ γαμπρός, στή γειτονιά γιὰ νέφη

ΣΗΜ.— Εἰς τὸ τραγοῦδι ἐκφράζεται ἡ ἔννοια τοῦ ἀδυνάτου. Τοῦ ὄσματος τούτου εἶναι γνωσταὶ παραλλαγαὶ μόνον ἐκ περιοχῶν τῆς ἡπειρωτ. Ἑλλάδος (Πελοποννήσου, Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Ἠπείρου) εἰς τὰς περισσότερας τῶν ὁποίων ἀντὶ τοῦ πλατάνου ἀναφέρεται «ὁ ἔλατος».

«Ποῖος ἔλατος κρατεῖ νερό καὶ ποῖα κορφή τὸ χιόνι».

3. ΤΟ ΑΜΠΕΛΙ

Λ.Α. ἀρ. 2214, σ. 102-103. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 1662, ταιν. 107, Α:14)

Πελοπόννησος (Ἅγιος Πέτρος Κυνουρίας).— Σπ. Περιστέρης, Γρηγ. Δημητρόπουλος, 1956

Τραγ.: ὁ Δημ. Βελῆς (50)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ¹⁾

J ~ 152

Ἄ - μπέ - , μω - ρέ, ν - ἄ — μπέ - λι μου - πλα - -

- τύ - φυλ - λο, ν - ἄ - μπέ - , μω - ρέ, ν - ἄ - μπέ - λι μου - πλα - -

- τύ - φυλ - λο, ν - ἄ μπέ - λι μου - πλα — τύ - φυλ - λο καὶ

κον - το - κλα - δε - - μέ - νο, ν - ἄ - μπέ - λι μου - πλα -

τύ - φυλ - λο καὶ κον - το - κλα - δε - - μέ - νο.

Τον.

1) Ἡ τελικὴ κατάληξις τῆς μελωδίας εἰς τὴν ἄην βαθμίδα τῆς κλίμακος δημιουργεῖ ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν αὐτῆς εἰς τὸν τρόπον τούτον. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας μελωδίας αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὸν τρόπον τούτον, ὡς καὶ εἰς τινὰς τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Βλ. εἰς εἰσαγωγὴν περὶ τοῦ τρόπου τοῦ γέ εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις καταλήξτων.

- Ἄμπέ-, μωρέ, ν-άμπέ-λι μου πλατόφυλλο,
 ν-άμπέ-, μωρέ, ν-άμπέλι μου πλατόφυλλο,
 ν' άμπέλι μου πλατόφυλλο καί κοντοκλαδεμένο·
 ν-άμπέλι μου πλατόφυλλο καί κοντοκλαδεμένο,
 γιά δέ, μωρέ, γιά δέν άνθεις, γιά δέν καρπεις,
 γιά δέν άνθεις, γιά δέν καρπεις, σταφύλια γιά δέν κάνεις.
 Μὲ χά-, μωρέ, μὲ χά-λασες, παλιάμπελο,
 μὲ χάλασες, παλιάμπελο, κ' ἐγὼ θά σέ πουλήσω.
 - «Μὴ μὲ πουλᾶς, άφέντη μου, κ' ἐγὼ σέ ξεχρεώνω.
 5 Γιά βάλει νιούς καί σκάψε με, γέρους καί κλάδεψέ με·
 βάλει κορίτσια άνύπαντρα νά μὲ κορφολοήσουν,
 τότε νά ἰδῆς, άφεντικό, τό χρέος πῶς τό βγάνεις»¹.

4. ΦΙΛΟΝΙΚΙΑ ΑΝΘΕΩΝ

Λ.Α. άφ. 2214, σ. 31. (Ε.Μ.Σ. άφ. 1583, ταιν. 103, Α10)
 Πελοπόννησος (Ράχες Γορτυνίας). — Σπυρ. Περιστέρης, Γρηγόρ. Δημητρόπουλος,
 Τρίπολις 1956

Τραγ.: Γεώργιος Δρεμέτσικας (45)

Τρόπ. μεικτός δύο χρωματ. (do=sol) καί γέ (gé=sol). Τον. sol \sharp ² = sol³

Ἦ - ρέ, ν-ό δυά - - - σμος ν-δ δυά - - - - σμος —
 κιό - βα - σι - λι - κός, ὦ - - ρέ, καὶ τ'άσ-προ κα - ρυο-
 φύλ - λι - - - κέρ - - - δι - - - κα, πῶς - τό-'πα - θα ν-ό -

1) Ὁ στίχος προστίθη ἀπὸ παραλλαγήν ἐκ Κρήτης. (Ἄριστ. Κριαρῆ, Πλήρης Συλλογὴ Κρητικῶν ᾠμάτων, ἐν Χανίοις 1920/21, σ. 338, στ. 7).

μαῦ-ρος καὶ μπερ - δεύ . . . τη - - - κα.

A Τον.

B Τον.

ὦρέ, ν-ὸ δυάσμος, ν-ὸ δυάσμος κι ὁ βασιλικός,
 ὦρέ, καὶ τ' ἄσπρο καρυοφύλλι, πέρδικα,
 πῶς τό 'παθα ν-ὸ μαῦρος καὶ μπερδεύτηκα.
 ὦρέ, κείνα, λέει, κείνα τὰ τρία¹ μαλώνανε.
 ὦρέ, κείνα συμμαχεύονται, Συριανή,
 σιριάνα τὸ μπαζέ σου, Καλαματιανή.
 ὦρέ γυρίζει, γυρίζει τὸ τριαντάφυλλο
 καὶ λέει τοῦν ἀλλουνῶνε, πέρδικα,
 πῶς τό 'παθα ν-ὸ μαῦρος καὶ μπερδεύτηκα.
 ὦρέ καθήστε, καθήστε, βρωμολέλουδα,
 ὦρέ, καὶ τσαλοπατημένα, Συριανή,
 σιριάνα τὸ μπαζέ σου, Καλαματιανή.
 ὦρέ, ν-ἐγὼ εἶμαι, ν-ἐγὼ εἶμαι τὸ τριαντάφυλλο,
 ὦρέ στὸν κόσμο ξεκουσμένο, πέρδικα,
 πῶς τό 'παθα ὁ καημένος καὶ μπερδεύτηκα.²

1) χειρ.: δύο. Ἡ διόρθωσις κατὰ παραλλαγὰς ἐξ Ἀρκαδίας (Μάναρη). (Λαογρ., τόμ. 10, σ. 60 ἀρ. 26 στ. 2) καὶ Ἄργους (Λαογρ., τόμ. 4, σ. 129 ἀρ. 99).

2) Κατὰ τὴν παραλλαγὴν ἐκ Μάναρη Ἀρκαδίας (βλ. ἐνθ' ἀν., στ. 6-8) τὸ ᾄσμα συνεχίζεται ὡς ἑξῆς:

Ὅλους τοὺς μῆνες κρύβουμαι μέσ' σι' ἀγκαθιοῦ τῆ ρίζα,
 τὸ Μάη τὸ μῆνα φαίνουμαι στοῦ τοσιεπῆ τὸ φέσι,
 σιῆς Ὀβριοπούλας τὰ μαλλιά, σιῆς Τούρκας τὸ τσουλούφι³ (δηλ. εἰς τὸν πλόκαμον τῶν μαλλιῶν
 τῆς πλησίον τῶν αὐτιῶν)

Λ. Α. άρ. 2248, σ. 372-73. (Ε. Μ. Σ. άρ. 1987, άρ. ταιν. 133, Α1)
 Δωδεκάνησος (Άστυπάλαια). — Γ. Κ. Σπυριδάκης, 1957

Τραγ.: Άσπρίνα Κωστοπούλου (35)

Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. γέ³

1) Ύ- πνε, πού παίρνεις τὰ μω - ρά _____ και _____ πά
 ἄχ! και πάς τα στο Λι - βά - δι _____ ν-ἔ - λα, πᾶ - ρε τὸ Φώ - τη
 μου _____ και _____ φέ - , και φέ - ρε μου τον πάλι
 2) Τάσσω τῆς Πα - να - γιάς κε - ρι _____ και _____ τοῦ - ,
 και τοῦ Χρι - στοῦ λι - βά - νι _____, νὰ βλέ - πη τὸ παι - δά - κι
 μου _____ νά, νά - ἴω χα - ρὰ με - γά - λη - . η _____
 Τον.

“Ύπνε, πού παίρνεις τὰ μωρά και πά-, ἄχ! και πάς τα στο Λιβάδι’
 ν-ἔλα, πᾶρε τὸ Φώτη μου και φέ-, και φέ-ρε μού τον πάλι.

1) Ἡ μετρική μορφή του εἶναι μέλλον τετραμερής με ρυθμική ἀγωγή οὐχί ἀπολύτως σταθεράν.

2) Τὴν μελωδικήν αὐτὴν φράσην ἐπαναλαμβάνει ἡ τραγουδίστρια εἰς ἐκάστην μουσικήν στροφὴν με τὸ τελευταῖον φωνῆν τῆς συλλαβῆς.

1) Τοποθεσία εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως.

Τάσσω τῆς Παναγίας κερὶ καὶ τοῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ λιβάνι,
νὰ βλέπη τὸ παιδάκι' μου νά·, νά 'χω χαρὰ μεγάλη.

- 5 Φωτάκι, βέργα μάλαμα, Φωτάκι, βέργα ἀσήμι,
πού σέ δουλεύει ὁ χρυσοκός μετὴν ταπεινοσύνη.
Νυστάζουν τὰ ματάκια μου, θέλουν νὰ κοιμηθοῦνε
μὰ 'γὼ γιὰ τὸ Φωτάκι μου τ' ἀφήνω κι ἀγρυπνοῦνε.

3.

Λ.Α. ἀρ. 2795, σ. 32. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 508, ταιν. 24,Αα)
Νάζος (Ἀπειρανθός).— Δημ. Νοτιάπουλος, 1953

Τραγ.: Μαρία Βλακοῦ (55)

Τρόπ. μι (μι = sol[♯]). Τον. φα[♯] = sol[♯]

♩ ~ 96

Νά - νι τοῦ Ρή - γα τὸ παι - δί
τὸῦ βα - σι - λιᾶ τὸ 'γγό - νι, ᾶ - - - -
ᾶχ πού τό 'χειν ἡ βα - σί - λισ - σα
χρυ - σὸ σταυ - ρὸ μι - ᾶ - μό - νει.

*Υπνε Τον.

Νάνι τοῦ Ρήγα τὸ παιδί, τοῦ βασιλιᾶ τὸ 'γγόνι
ᾶ, ᾶχ πού τό 'χει ἡ βασίλισσα χρυσὸ σταυρὸ κι ἀμόνει.*
*Υπνε, πού παίρνεις τὰ μωρά, ἔπαρέ το καὶ τοῦτο
ἐὼ* μικρὸ σοῦ τὸ 'δωσα, μεγάλο φέρε μού το.
*Ἐπαρέ τό μου, ὕπνε μου, καὶ φέρε μού το πάλι,
νά τό χαρῆ ἡ μάγνα του καὶ νά τό 'δῆ μεγάλη.

1) χειρ.: παιδάκια. 2) ὀρκίζεται. 3) ἐγώ.

Ἐπαρέ μου το, ὕπνε μου, κι ἄμε το στά περβόλια
καί ἔμωσε¹ τόν κόρφο ντου τριαντάφυλλα καί ρόδα.

- 5 Ὡρες πολλές σοῦ τραγουδῶ μά σὺ ὄλο γκρινιαῖζεις,
δέν ἔχεις τὴν καλογνωμιὰ τῆ φαμελιάς πού μοιάζεις.
Κοιμήσου, χαδεμένο μου, καί κάμε νάνι, νάνι,
πού θέ νά βγαίνωμε μαζί τ' ἀπόγεμα σεργιάνι.
Κοιμήσου, χαδεμένο μου, καί κάμε τραλαλά² σου,
γιέ μου, πού νά σέ χαίρουνται ἡ μάνα κι ὁ μπαμπάς σου.
Ὁ θεῖος ἀπ' τὴν ξενιτειά πολλά φιλιὰ σοῦ στέλνει,
μεγάλος ὄτινα ἔνης³ μαζί του θά σέ παίρνη.

4.

Λ.Α. ἀρ. 2795, σ. 18. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 493, ταιν. 23, Α5)
Νάξος (Ἀπειρανθός). — Δημ. Νοτόπουλος, 1953

Τραγ.: Μαρ Ζευγώλη (48)

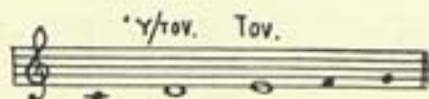
Τρόπ. μι⁴. Τον. do³ = μι³

♩ ≈ 92

Κοι-μᾶ-ται καὶ χά-ρί-ζω του τῆ
Χιὸ μὲ τῆ μα-σί-χα καὶ τὴν Κω-
σταν. τι-νό-πο-λι μὲ ὄ-λα της τὰ
σπύ-τια. Νά-νι, νά-νι, νά-νι, νά-νι
ἔ-λα, ὕ-πνε, νὰ τὸ πά-ρης.

1) γέμωσε. 2) ἰχομίμησις. 3) ὅταν θά γίνης.

1) Ἀντίστοιχος τεχνικῆ τῆς μελωδίας τοῦ ἀνωτέρου τρόπου ἀπαντᾶται εἰς τὰς μελωδίας τοῦ μέσου τετάρτου ἤχου (λαγίτου) τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς εἰς ἃς ἐναλλάσσονται ὡς τονικῆ οἱ φθόγγοι βου-πα = μι-ρέ.

Κοιμάται καί χαρίζω του τή Χιό μέ τή μαστίχα
 καί τήν Κωνσταντινόπολη μέ δλα της τά σπίτια.
 Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι
 Ελα, ύπνε, νά τό πάρης.
 'Ως πότε στέκουν τά βουνά κι ό Ζάς μέ τό Φανάρι,¹
 νά στέκεται κι άφέντης σας νά σάσε ματζάρη.²
 Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι
 κι όπου τό πονεΐ νά γιάνη.
 Νάνι του Ρήγα τό παιδί, του βασιλιά τό 'γγόνι
 που τό 'χει ή βασίλισσα χρυσό σταυρό κι άμόνει.³
 Νάνι, νάνι, τό μωρό μου,
 νάνι, νάνι, τό χρυσό μου.

5.

Λ.Α. άρ. 2157, σ. 224. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1347, ταιν. 82,Α18)
 Θάσος (Καλή Ράχη).— Δ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης. Καβάλα 1955

Τραγ.: "Αννα 'Αργυρίου (38)

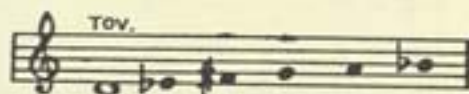
Τρόπ. γέ χρωματ. Τον. δό#² = γέ³

♩ ~ 96

1) "Υ - πνε, που παίρ-νεις τὰ μι - κρύ, ε -
 λα πᾶ-ρε καί του - το, μι - κρό μι - κρό σέ τό 'φε -
 ρα, με - γά - λο φέ - ρε μέ - το.

1) 'Ονόματα δύο βουνών της Νάξου. 2) συντηρηθ., 3) όρκίζεται.

2 Μεγάλο σαν ψηλό σου νό, ψηλό σαν κυπαρίσσι, οί κλώνοι του νά φτάνου-νε σέ Άνατολή και Δύση. Νάνι νάνι νάνι νάνι τὸ μωράκι μου νά κάνη. Έλα, ύπνε, πάρε μέ το και γλυκά ποκοίμισέ το.

- “Υπνε, ποὺ παίρνεις τὰ μικρά, ἔλα πάρε και τοῦτο
 μικρὸ μικρὸ σέ τό 'φερα, μεγάλο φέρε μού το'
 μεγάλο σαν ψηλό βουνό, ψηλό σαν κυπαρίσσι,
 οί κλώνοι του νά φτάνου-νε σ' Ἀνατολή και Δύση.
- 5 Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι,
 τὸ μωράκι μου νά κάνη.
 Έλα, ύπνε, πάρε μέ το
 και γλυκά ποκοίμισέ το.

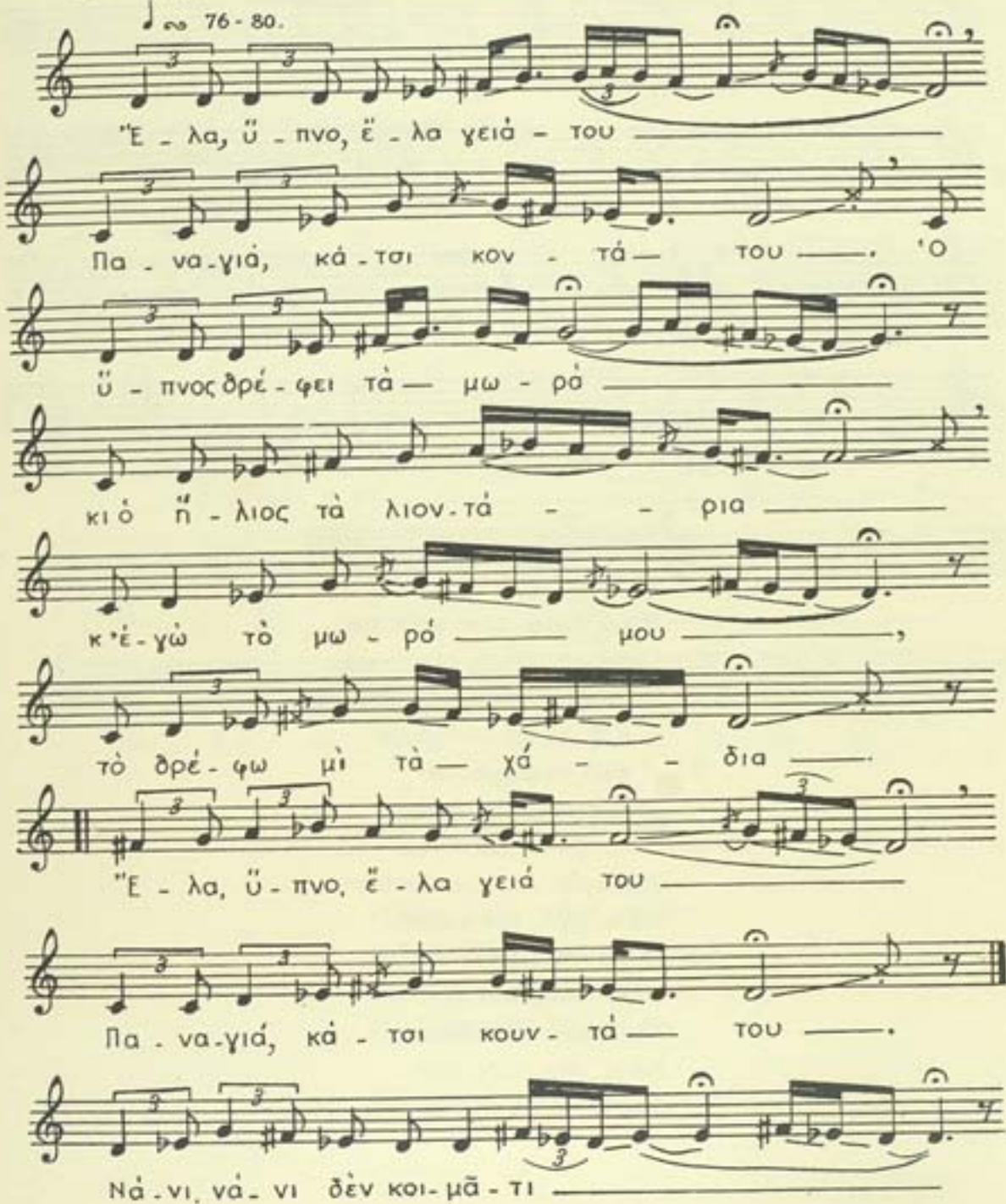
6.

Λ.Α. άρ. 2157, σ. 100. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1321, άρ. ταιν. 81,Αγ)
 Θάσος(Λιμένας).— Δημ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστέρης, 1955

Τραγ. 'Αθανασία Τζάρα (52)

Τρόπ. γέ χροματ. Τον. do³ = ré³

76 - 80.

'Ε - λα, ύ - πνο, ε - λα γειά - του
 Πα - να - γιά, κά - τσι κουν - τά - του . 'Ο
 ύ - πνος δρέ - φει τὰ - μω - ρά
 κι ό ή - λιος τὰ λιον - τά - - ρια
 κ'έ - γώ τὸ μω - ρό - μου
 τὸ δρέ - φω μί τὰ - χά - - δια
 'Ε - λα, ύ - πνο, ε - λα γειά του
 Πα - να - γιά, κά - τσι κουν - τά - του .
 Νά - νι, νά - νι δέν κοι - μά - τι

τὴν μαν - νού - λα — του δυ - μᾶ - τι.

Νά - νι, νά - νι, τοῦ λέ - γα - νι _____,

κά - στα - να τὸ φ'λεύ - α - νι _____

Νά - νι, νά - νι, νά - νι του _____

ἔ - να τό 'χει ἡ μάν - να — του _____.

- Ἔλα, ὕπνο, ἔλα, γειά του,
 Παναγιά, κάτσι κοντά του.
 Ὁ ὕπνος θρέφει τὰ μωρά
 κι ὁ ἥλιος τὰ λιοντάρια
- 5 κ' ἐγὼ τὸ μωρό μου
 τὸ τρέφω μὲ τὰ χάρδια.
 Ἔλα, ὕπνο, ἔλα 'γειά του,
 Παναγιά, κάτσι κοντά του.
 Νάνι, νάνι, δέν κοιμάτι
- 10 τὴ μαννούλα του θυμάτι.
 Νάνι, νάνι, τοῦ λέγανι
 κάστανο τὸ φ'λεύανι.
 Νάνι, νάνι, νάνι του
 ἔνα τό 'χει ἡ μάννα του.

- 15 Ἔλα, ὕπνο, κί παρε του
 κί Χριστέ μ', ἴποκοίμισέ το.
 Νάνι, νάνι δέν κοιμάτι,
 τή μαννούλα του θυμάτι.

7.

Λ.Α. ἀρ. 2452, σ. 36 (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 7117, ταιν. 488,Α2)
 Χίος (Περγί). — Σταθρ. Καρακάσης, 1962

Τραγ. : Πλουμού Γκλάτσου (62)

Τρόπ. γέ. Τον. γέ'

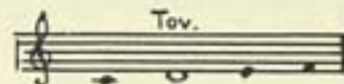
Ἐλευθέρου ρυθμοῦ ♩ ~ 176

ν-Ἐ - λα, ὕ - πνε, πᾶ - ρε μου το —

κι ὄ - που θέ - λεις — ἄ - με - μου το —

Να - νί - ζω το, να - νί - ζω το —

τῆς - Πα - να - γιάς χα - ρί - ζω το.

ν-Ἐλα, ὕπνε, παρε μου το
 κι ὄπου θέλει ἄμε μου το.
 Νανίζω το, νανίζω το
 τῆς Παναγιᾶς χαρίζω το.

Β') ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ

1.

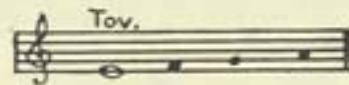
Λ.Α. άρ. 2745, σ. 443. (Ε.Μ.Σ. άρ. 8681, ταιν. 623, Δ5)

Εύβοια ("Άγιος Νικόλαος).— Άννα Παπαμιχαήλ, 1963

Τραγ.: Χρυσούλα Παπουτσή (53)

Τρόπ. μι. Τον. Ια¹ - μι².

1) Ταχ-τι-ρι-ντί και ταχ-τι-ρι-ντό, τὸ Γιωρ-γά-κι μὲ τὸ μι-κρό, ταχ-τι-ρι-ντί τοῦ λέ-γα-νε και μοῦ τὸ παντρεύ-α-νε και μοῦ στέλ-ναν προ-ξε-νιό¹⁾ τῆς βα-σί-λισσας τὸ γιό¹⁾ τοὺς πα..

- Ταχιριντί και ταχιριντό
 τὸ Γιωργάκι μ' τὸ μικρό·
 ταχιριντί τοῦ λέγανε
 και μοῦ τὸ παντρεύανε
 5 και μοῦ στέλναν προξενιό
 τῆς βασίλισσας τὸ γιό.
 Τοὺς παρήγγειλα κ' ἐγὼ
 τὸ παιδί μ' εἶναι μικρό.
 Πῶ, πῶ, πῶ, τοῦ λέγανε
 10 προξενιές τοῦ φέρνανε·
 Πῶ, πῶ, πῶ, νά ν-τό χαρῶ
 παντρεμένο νά τὸ ἰδῶ,
 παντρεμένο, ζηλεμένο

1) Τὰ ἐντός παρενθίσεων ἔγγραφα δίδουν νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τοὺς στίχους 13, 14, 19, 20, οἵτινες εἶναι 8/σύλλαβοι.

καί μικρό 'ρραβωνιασμένο.

- 15 Πώ, πώ, πώ, στο γάμο του
θα χορεύ' ή μάννα του
θα χορεύ' ή μάννα του,
θα πηδάη ο πατέρας του
καί στ' άρρεβωνιάσματά του,
20 θα χορεύη κ' ή γιαγιά του.
Πώ, πώ, πώ, πού νά χαρώ
τό Γιωργάκι πδχω 'γώ.

2.

Λ.Α. άρ. 2795, σ. 630. (Ε.Μ.Σ. άρ. 10507, ταιν. 726, Βε)
Πελοπόννησος (Άγιονόρι Κορινθίας).— Άννα Παπαμιχαήλ, 1964

Τραγ.: Μαρία Σκουπᾶ (65)

Τρόπ. γέ. Τον. sib' = ré'

Τί - ρι τί - ρι τί - ρι τὸ τὸ κο - ρί - τσι τὸ κο -
 λὸ, τί - τι ρί - ρι τί - τι ρί - τὸ κο - ρί - τσι μου μω -
 ρί, τὸ κο - ρί - τσι πάει στὴ στά - νη μὲ τὸ μα - κρυ - ὸ φο -
 στά - νι, τὸ κο - ρί - τσι πά - ει πά - ει Πα - να - ί - τσα το φυ -
 λά - ει τίχ - τι ρί - τι τίχ - τι - ρί - ρό - τίμ τι - ρι -
 ρί - ρι τί τι τὸ τίχ - τι - ρί - ρι τίχ - τι -

- Τίρι, τίρι, τριτό
 τὸ κορίτσι τὸ καλό.
 Τίτι ρίρι, τίτι ρί
 τὸ κορίτσι μου, μωρή'
 5 τὸ κορίτσι πάει στὴ στάνη
 μὲ τὸ μακρὸ φουστάνι.
 Τὸ κορίτσι πάει, πάει,
 Παναῖτσα τὸ φυλάει.
 Τίχτι ρίτι, τίχτι ριρὸ
 10 τίμ τιρίρι τιτιτό
 τίχτι ρίρι τιχτιτό
 τὸ κορίτσι, τὸ καλό.
 Τῆς κοπέλας μου τὸ γάμο
 καλοκαίρι θά τὸν κάνω'
 15 θά καλέσω καὶ πολλοὺς
 ὄλους τοὺς γραμματικούς'
 θά καλέσω κ' ἕναν ἄλλο
 καὶ τὸ βασιλιά κουμπάρο'
 θά καλέσω τὸν πασά,
 20 νά μοῦ πλύνῃ τὸν κατσά¹.
 Τί χορὸ νά κάνω 'γὼ
 ποὺ παπούτσια δέ φορῶ.

1) Οἱ ὑπόλοιποι στίχοι τοῦ ᾠσματος, ἔταν εἶναι 7/σύλλαβοι, προσαρμόζονται εἰς τὴν μελωδίαν καὶ τὸν ρυθμὸν τῆς πρώτης ἢ δευτέρας στροφῆς, ἔταν δὲ 8/σύλλαβοι εἰς τὴν τῆς τετάρτης ἢ πέμπτης στροφῆς.

1) πιθανῶς: πατσάς.

3.

Λ.Α. άρ. 2761, σ. 96. (Ε.Μ.Σ. άρ. 7503, ταιν. 515, Α14)
Μακεδονία (Άναστασία Σερρών).— Γεώργ. Αϊκατερινίδης, 1963

Τραγ.: Πετρούλα Κούτλα (12)

Τρόπ. γέ. Τον. $do^2 = ré^2$.

Τὰ κουρ-τσού-δια τὰ κα-λά — ποιός τὰ
λέει πού δέν'ν'κα-λά 'κό-μα τὰ κα-λύ-τι-
ρα — μιά κου-πά-να .πί-τυ-ρα, 'κό μα
τὰ κα-λύ-τι-ρα — μιά κου-πά-να πί-τυ-ρα.

Τὰ κουρτσούδια τὰ καλά
ποιός τὰ λέει πού δέν 'ν' καλά
'κόμα τὰ καλύτερα
μιά κουπάνα πίτυρα
5 'κόμα τὰ καλύτερα
μιά κουπάνα πίτυρα.

4.

Λ.Α. άρ. 2157, σ. 225. (Ε.Μ.Σ. άρ. 1348, ταιν. 82, Α19)
Θάσος (Καλή Ρίζη).— Δ. Πετρόπουλος, Σπ. Περιστερής, 1955

Τραγ.: Άννα Άγγυρίου (35)

Τρόπ. γέ. Τον. $ré^2$

Χο-ρεύ-ουν τὰ κορ'-τσά-κια μου καὶ κά-νουν τὰ-να,

τά - να, νὰ λειώ - σουν τὰ πα - πού - τσια του, μπα - μπὰς του φέρ - νει
 ἄλ - λα. Νὰ χο - ρέ - ψη, νὰ χα - ρῆ τώ - ρα πού 'ναι
 νιὸ παι - δὶ, αὔ - ρι - οὐ δὰ με - γα - λώ - ση, κιὸ μπα - μπὰς δὸ
 τὸ μα - λώ - ση.

Χορεύουν τὰ κορ'τσάκια μου καὶ κάνουν τάνα, τάνα
 νὰ λειώσουν τὰ παπούτσια τους¹, μπαμπὰς τοὺς¹ φέρνει ἄλλα.
 Νὰ χορέψη, νὰ χαρῆ
 τώρα πού 'ναι νιὸ παιδί¹

- 5 αὔριο θὰ μεγαλώση
 κι ὁ μπαμπὰς θὰ τὸ μαλώση.

5.

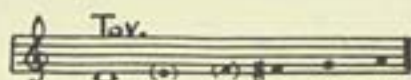
Λ.Α. ἀρ. 2766, σ. 479. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 8975, ταιν. 648, Β^ο)
 Θεσσαλία (Τσαρίτσανη Ἐλισσάκος). — Ἄννα Παπαμιχαήλ, 1963

Τρυγ.: Γραμμάτω Γουναρῶ

Τρόπ. γέ. Τον. fa¹ = γέ²

Τού - μπου, τού - μπου, τοῦ μπα - μπᾶ, τὰ πι -
 δού. λιαμίτὰ κα - λά, ποῖος τὰ λιξεῖ δὲν εἶν' κα - λά, νὰ ψώ -

1) χερ.: του.

Τούμπου, τούμπου του μπαμπά
 τὰ πιδούλια μ' τὰ καλά'
 ποιός τὰ λιέει δέν εἶν' καλά,
 νά φοφήσ'ν' τ'άρνιθια του
 5 και τὰ κουκουτσέλια του.

6.

Λ.Λ. ἀρ. 2765, σ. 186. (Ε.Μ.Σ. ἀρ. 8113, ταιν. 573, Λς)
 Λόβος (Στέφη). — Σταθρ. Καρακάσης, 1963.

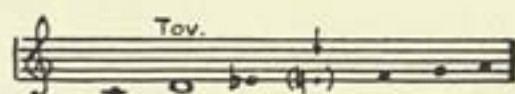
Τραγ.: Μαρία Βουγγουντζή (43)

Τρόπ. γέ μετά χροάς Α'. Τον. do³ = γέ³

~ 120-126

1 Ποιός μου τού 'πε ἄ - σχη - μου 'κει - νο
 'νι δα - μά - σκη - νο, ποιός μου τού 'πε σι - χα -
 μέ - νο κ'ἦρ. δ'ἄπ' τού σχου - λειό κλισ - μέ - νο.
 2 Τῆς μπε - μπού. λας μου τὸ γά - μο τού χει -
 μῶ - να δέν τὸν κά - νω, ἔ - χει λά - σπες

καὶ νερά κι δὲ- ῥχόν-τιν τὰ βιο- λιά.
 θὰ κα- λέ- σω τὸν πα- σὰ νὰ μοῦ
 κά- νη τὴν πα- τριά, ἄρ- χον- τες κι ἀπ' ἄρ- χον.
 τες κι ἀ- πὸ τὴ χιὸ πα- πά- δες κι μέ- σ' ἀ- πὸ τὴν
 Αἴ- γυ- πτο ὄ- λο πρι- μα- τευ- τά- δες.

- Ποιός μοῦ τοῦ ἴπε ἄσχημου,
 ἴκεινο ἴνι δαμάσκηνο.
 Ποιός μοῦ τοῦ ἴπε σιχαμένο
 κ'ἦρθ ἴπ' τοῦ σχουλειὸ κλιαμένο.
- 5 Τῆς μπεμπούλας μου τὸ γάμο
 τοῦ χειμῶνα δὲν τὸν κάνω
 ἔχει λάσπες καὶ νερά
 κι δὲ ἴρχόντιν τὰ βιολιά.
 Τῆ Λαμπρῆ θὰ τόνε κάμω
- 10 τῆς μπεμπέκας μου τὸ γάμο
 μί τ' αὐγά, μί τὰ κουλούρια,
 μί τὰ κόκκινα λουλούδια.
 Μωρὲ δτι τοῦ παντρέψου
 κι τοῦ σπιτουν'κοκυρέψω,
- 15 τί τοῦ δώσω γιὰ προικιά

Ένα κόσκινο κουκκιά.

Τί τοῦ δώσω γιά μισάλια¹
τοῦ βοδιοῦ τὰ παλιοσάλια,
τί τοῦ δώσω γιά σεντούκα²

20 τσ'άχελώνας τήν καβούκα³.
Τό μωρό σάν τό παντρέψου,
'γώ φτωχότη μήν καλέσω.
Θά καλέσω τοῦ Βεζίρ',
νά μοῦ καθερίζ' τό ρύζ'.

25 Θά καλέσω τοὺν πασά
ἄρχοντες κι ἀπ'ἄρχοντες
κι ἀπό τή Χιό παπάδες
κι μέσ'ἀπό τήν Αἴγυπτο
ὄλο πριματευτάδες.

1) τραπέζομάνθλον. 2) κασίλα. 3) κίλυρος.

ΠΙΝΑΚΕΣ

Α'). ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ¹

α') 1. Τρόπος *ré* διατονικός.

Σελ.: 5, 12, 15, 23, 31, 32, 34, 37, 45, 46, 48, 63, 65, 73, 80, 84, 88, 93, 98, 105, 110, 115, 118, 120, 123, 129, 139, 142, 144, 153, 157, 159, 161, 167, 170, 175, 176, 177, 179, 183, 194Δ, 197, 202, 207, 215, 218, 220, 221, 224, 232, 233, 241, 245, 248, 254, 259Α, 259Β, 268, 270, 271, 274, 277, 278, 283, 285, 298, 304, 309, 310, 319, 320, 321, 322, 324, 328, 331, 335, 339, 340, 343, 345, 352, 353, 354, 355, 358, 360, 365, 370, 371, 377, 378, 380, 383, 391, 393, 395³, 395⁴, 396. Βλ. και σελ. κβ'.

2. Τρόπος *ré* μετά χρώας Α'.

Σελ.: 29, 109, 111, 305, 397. Βλ. και σελ. κδ'.

3. Τρόπος *ré* μετά χρώας Γ'.

Σελ.: 61, 72, 133, 212, 301, 341. Βλ. και σελ. κε'.

4. Τρόπος *ré* μετά χρώας Δ'.

Σελ.: 101. Βλ. και σελ. κε'.

5. Τρόπος *ré* πεντατονικός.

Σελ.: 59, 67, 68, 81, 95, 97, 103, 124, 130, 148, 152, 250, 252, 253, 261, 273, 291, 293, 299 Βλ. και σελ. λδ'.

β') Τρόπος *mi* διατονικός.

Σελ.: 9, 10, 121, 158, 186, 217, 244, 263, 265, 349, 373, 385, 386, 392. Βλ. και σελ. κζ'.

γ') Τρόπος *fa* διατονικός.

Σελ.: 99, 108Α, 108Α'α, 151, 173, 187, 303, 316. Βλ. και σελ. κη'.

δ') Τρόπος *sol* διατονικός.

Σελ.: 255. Βλ. και σελ. κζ'.

ε') Τρόπος *la* διατονικός.

Σελ.: 17, 71, 280, 300, 337. Βλ. και σελ. κς'.

στ') 1. Τρόπος *do*.

Σελ.: 8, 22, 86, 180, 184, 191, 196, 198, 200, 225, 236, 237, 256, 266, 284, 289, 290, 347. Βλ. και σελ. κζ'.

¹ Βλ. και σελ. κα' κέξ.

2. Τρόπος πεντατονικός *do*.

Σελ.: 89, 91, 136, 138, 211, 227, 239, 275, 282, 294, 296, 297, 315. Βλ. και σελ. λδ'.

ζ') Διπλοί διατονικοί τρόποι.

1. Τρόπ. *do* και *ré*.

Σελ.: 20, 38, 40, 42, 43, 47, 53, 56, 76, 77, 92, 126, 194, 240. Βλ. και σελ. λγ'.

2. Τρόπ. *do* και *ré* πεντατονικός.

Σελ.: 119.

η') Τρόποι διατονικοί *mi* και *ré*.

Σελ.: 135.

θ') Τρόποι διατονικοί *fa* και *ré*.

Σελ.: 50, 51, 87, 132, 143, 149, 213, 246, 257, 312, 332, 367. Βλ. και σελ. λγ' κέξ.

ι') Τρόποι *fa* και *ré* μετά χρώας *A'*.

Σελ.: 317.

ια') Τρόποι *mi* και *ré*. Βλ. και σελ. λδ'.

Σελ.: 135.

ιβ') Τρόποι χρωματικοί.

1. Τρόπος χρωματικός του *ré*.

Σελ.: 3A, 3B, 19, 25, 106, 113, 127, 147, 201, 216, 222, 229, 235, 243, 295, 329, 384, 387, 389. Βλ. και σελ. κθ'.

2. Τρόπος χρωματικός του *sol*.

Σελ.: 287. Βλ. και σελ. λβ'.

3. Τρόπος χρωματικός του *do*.

Σελ.: 82, 204, 286. Βλ. και σελ. λ'.

ιγ') Διπλοί χρωματικοί τρόποι.

1. Τρόπος *do* και *ré* χρωματικός.

Σελ.: 55, 58, 75, 351, 381. Βλ. και σελ. λα' κέξ.

2. Τρόπος *ré* και *do* χρωματικός.

Σελ.: 114, 326.

3. Τρόπος *sol* χρωμ. και *ré*.

Σελ.: 357. Βλ. και σελ. λγ'.

Β') ΡΥΘΜΟΙ¹

α) Ἐλευθέριον ρυθμοῦ.

Σελ.: 40, 42, 43, 50, 51, 55, 56, 58, 61, 71, 72, 75, 76, 92, 93, 99, 138, 324, 328, 329, 351, 389, 391. Βλ. καὶ σελ. λζ'.

β) 1. Δίσημος ($\frac{2}{4}$)

Σελ.: 20, 22, 29, 34, 82, 87, 115, 158, 170, 180, 186, 187, 191, 332, 360, 365, 395. Βλ. καὶ σελ. λθ'.

2. Δίσημος ($\frac{2}{2} \eta \Phi$).

Σελ.: 5, 23, 114, 157, 161, 173, 213, 236, 256, 354, 358. Βλ. καὶ σελ. λθ'.

γ) 1. Τρίσημος ($\frac{3}{4}$).

Σελ.: 68, 159, 201.

2. Τρίσημος ($\frac{3}{8}$).

Σελ.: 59, 261, 374. Βλ. καὶ σελ. μζ'.

δ) 1. Τετράσημος ($\frac{4}{8}$).

Σελ.: 142, 143, 144, 149, 155, 175, 184, 263, 303, 316, 319, 322, 331, 357, 385, 392, 393, 396, 397. Βλ. καὶ σελ. λζ' κέξ.

2. Τετράσημος ($\frac{4}{4}$).

Σελ.: 3Α, 6, 8, 17, 19, 31, 32, 37, 47, 53, 84, 91, 97, 108Α, 108Αα', 109, 118, 121, 126, 127, 130, 132, 133, 153, 176, 183, 194Δ', 200, 216, 227, 237, 239, 244, 245, 248, 252, 253, 254, 271, 273, 282, 285, 286, 287, 290, 295, 298, 301, 304, 309, 312, 317, 320, 321, 335, 347, 352, 353, 370, 373, 381, 383. Βλ. καὶ σελ. λζ' κέξ.

ε) 1. Πεντάσημος ($\frac{5}{4} = \frac{5+2}{4}$).

Σελ.: 77, 139, 196, 284, 294, 299, 380, 395. Βλ. καὶ σελ. μδ' κέξ.

2. Πεντάσημος ($\frac{5}{8} = \frac{5+2}{8}$).

Σελ.: 15, 95, 110, 123, 250, 395. Βλ. καὶ σελ. μδ' κέξ.

¹ Βλ. καὶ σελ. λζ' κέξ.

στ') 1. Ἐξάσημος $\left(\frac{6}{8} = \frac{3+3}{8}\right)$.

Σελ.: 38, 65, 81, 89, 103, 105, 119, 124, 194, 202, 204, 207, 291, 296, 297, 305, 345, 367B, 367Γ. Βλ. καὶ σελ. μ' κέξ.

2. Ἐξάσημος $\left(\frac{6}{4} = \frac{3+3}{4}\right)$.

Σελ.: 63, 73, 86, 98, 101, 148, 197, 212, 225, 229, 232, 257, 268, 270, 278, 293, 340 Α' α, 341, 343 Β' α, 377, 378. Βλ. καὶ σελ. μ' κέξ.

ζ') 1. Ἑπτάσημος $\left(\frac{7}{8} = \frac{3+2+2}{8}\right)$.

Σελ.: 41, 45, 46, 48, 80, 88, 113, 120, 129, 135, 147, 151, 198, 217, 218, 220, 221, 224, 233, 235, 241, 243, 255, 259Αα', 259Β', 265, 266, 274, 277, 283, 289, 300, 310, 326, 337, 339, 349, 371. Βλ. καὶ σελ. μβ' κέξ.

2. Ἑπτάσημος $\left(\frac{7}{16} = \frac{2+2+3}{16}\right)$.

Σελ.: 280.

η') Ὀκτάσημος $\left(\frac{8}{8} = \frac{3+3+3}{8}\right)$.

Σελ.: 67, 136, 152, 211, 215, 222, 275, 315. Βλ. καὶ σελ. μα'.

θ') Ἐννεάσημος $\left(\frac{9}{8} = \frac{3+2+2+2}{8}\right)$.

Σελ.: 9, 10, 25, 111, 246. Βλ. καὶ σελ. με' κέξ.

ι') Διπλοὶ ρεθμοί.

Σελ. 240 Τετράσημος + ἑπτάσημος $\frac{4}{4} + \frac{7}{8}$.

Σελ. 177, 179. Δεκάσημος + τετράσημος $\frac{10}{8} + \frac{4}{8}$. Βλ. καὶ σελ. μβ'.

ια') Ρυθμοειδή.

Σελ.: 3B', 12, 106, 386, 387. Βλ. καὶ σελ. μζ'.

Γ') ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑΙ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ

Α' Δεκαπεντασύλλαβοι.

α') 2/4, σελ. 82, 87, 115, 158, 167, 187, 332, 360, 365. — β') 2/2, σελ. 114, 161, 236, 354, 358. — γ') 3/4, σελ. 68, 191. — δ') 3/8, σελ. 59, 374. — ε') 4/8, σελ. 142, 155, 175, 184, 303, 316, 331, 357, 385. — στ') 4/4, σελ. 8, 17, 53, 84, 91, 108, 108Α'α, 109, 118, 121, 126, 127, 132, 133, 153, 194, 200, 216, 227, 237, 254, 271, 273, 285, 286, 287, 290, 298, 304, 320, 335, 347, 352, 353, 373, 381, 383, 384. — ζ') 5/4, σελ. 77, 139, 196, 284, 380. — η') 5/8, σελ. 15, 110, 123. — θ') 6/8, σελ. 38, 65, 81, 89, 103, 105, 119, 124, 194, 202, 291, 292, 345, 367Β', 367Γ'. — ι') 6/4, σελ. 73, 86, 98, 101, 225, 229, 232, 268, 270, 278, 293, 377, 378. — ια') 7/8, σελ. 41, 46, 47, 80, 88, 113, 120, 135, 218, 220, 221, 224, 233, 235, 243, 266, 277, 289, 300, 326, 337, 349, 371. — ιβ') 8/8, σελ. 67, 136, 211, 215, 275, 315. — ιγ') 9/8, σελ. 9, 10, 25. — ιδ') 4/4 + 7/8, σελ. 240. — ιε') 'Ελευθέρου ρυθμοῦ, σελ. 12, 40, 43, 50, 51, 55, 56, 61, 71, 72, 75, 76, 92, 93, 99, 106, 138, 324, 328, 329, 351. — ιζ') Ρυθμοειδῆ, σελ. 106, 355, 384, 387.

Β' Δεκατρισύλλαβοι.

α') 2/4, σελ. 20. — β') 2/2, σελ. 23. — γ') 3/8, σελ. 261. — δ') 4/8, σελ. 149, 263. — ε') 4/4, σελ. 37, 130, 176. — στ') 6/4, σελ. 148. — ζ') 7/8, σελ. 48, 147, 151, 265. — η') 8/8, σελ. 222.

Γ' Δωδεκασύλλαβοι.

α') 2/4, σελ. 22, 29, 34. — β') 2/2, σελ. 5. — γ') 4/4, σελ. 3Α', 6, 19, 31, 32. — δ') 6/4, σελ. 340Α'α, 341, 343. — ε') 7/8, σελ. 45, 129, 339. — στ') 8/8, σελ. 152.

Δ' Ἐνδεκασύλλαβοι.

α') 7/8, σελ. 241. — β') 9/8, σελ. 246.

Ε' Δεκασύλλαβοι.

α') 2/4, σελ. 170, 180, 186. — β') Φ, σελ. 172, 173. — γ') 3/4, σελ. 159. — δ') 4/4, σελ. 183. — ε') 4/8, σελ. 144. — στ') 6/4, σελ. 257. — ζ') 7/8, σελ. 259Α'α, 259Β'.

ΣΤ' Ὀκτασύλλαβοι.

α') $2/2$, σελ. 253. — β') Φ, σελ. 256. — γ') $4/8$, σελ. 319, 322. — δ') $3/4$, σελ. 201. — ε') $4/4$, σελ. 239, 244, 245, 248, 252, 253, 282, 295, 301, 309, 317, 321. — στ') $5/8$, σελ. 250. — ζ') $5/4$, σελ. 294, 299. — η') $6/4$, σελ. 63, 197. — θ') $6/8$, σελ. 296, 305. — ι') $7/8$, σελ. 198, 217, 255. — ια') $7/16$, σελ. 280 — ιβ) Ἐλευθέρου ρυθμοῦ, σελ. 389, 391.

Ζ' Ἑπτασύλλαβοι.

α') $4/8$, σελ. 392, 393, 396₂. — β') $4/4$, σελ. 97, 370. — γ') $5/8$, σελ. 95, 395. — δ') $6/8$, σελ. 204, 207, 212, 297. — ε') $7/8$, σελ. 310.

Η' Ἐξασύλλαβοι.

α') $4/4$, σελ. 312. — β') $7/8$, σελ. 283.

Θ' Πεντασύλλαβοι.

α') $2/2$, σελ. 157.

Ι' Μεικταὶ μετρικαὶ μορφαί.

(15/σύλλαβοι — 7/σύλλαβοι — 8/σύλλαβοι)

α) $2/4$ σελ. 396. β) 7/σύλλαβοι — 8/σύλλαβοι $4/8$ σελ. 396₂. γ) 7/σύλλαβοι — 5/σύλλαβοι $10/8 + 4/8$, σελ. 177, 179.

Δ') ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

- Ἄγιά Καλή 191
 Ἄγια Σαρακοστή 188
 Ἄγιος Ἀρσένης 207
 Ἄγιος Βασίλειος 165, 169, 170, 171
 Ἄγιος Βασίλης βλ. Ἄγιος Βασίλειος.
 Ἄγιος Γιάννης 190, 206 βλ. καὶ
 Ἄι Γιάννης 173, 174, 189, 193, 203 — Θεολόγος 30 — Πρόδρομος 190, 193, 203
 Ἄγιος Γεώργιος 9 — Ἄγιος Γιώργης 8, 123 — Ἄι Γιώργης 122, 123
 Ἄγιος Θανάσης 206
 Ἄγιος Κωνσταντῖνος 177, 206
 Ἄγιος Σένης 207
 Ἄι Λιᾶς 267
 Ἀθανασούλας 99
 Ἀθηναῖα 258
 Ἀκρίτας 10, 11
 Ἀκριτικὸν ἔπος 19, 24
 Ἀλεξαντρινὸς 133
 Ἀλὴ πασὰς 39, 40, 41, 42, 43, 57, 59, 70, 80, 85
 Ἀμιράς 9
 Ἀναστασιά 148, 255 — Ἀναστασία 177, 219, 221 — Ἀναστασιῶ 222
 Ἀνδριανοπολίτης 258, 260
 Ἀνδρομέδα 124
 Ἀνδρόνικος 22
 Ἀντζέμ Τσιακούσης 77
 Ἀντρειωμένη λυγερή 82
 Ἀντριανόπουλη 83
 Ἀντώνης 57
 Ἀπόστολοι 157 289 — Ἄι Πόστολοι 157
 Ἀραβες 36
 Ἀρβανιτιά 52
 Ἀσημάκης 46
 Ἀσημάκης Γιαννάκης 46
 Ἀτσιγγανός 189
 Ἀχελῷος 43
 Ἀχιλλεὺς 124
 Βαγγέλης 47
 Βαρβαρέσοι 38
 Βασίλειος 169, 170, 171
 Βασιλεῖος Κυρ 169
 Βασιλικὴ Κυρ 70
 Ββοκίτσα 106
 Βελούλας 102
 Βλάχα 241 — Βλάχα ἡ Κώσταίνα 369 βλ. καὶ Κώσταίνα
 Βλαχάκι 323
 Βλαχοθανάσω 64
 Βλαχοπούλα 238, 369 — Βλαχούλα 238, 369
 Βλάχος 238 — Βλάχοι 323, 369 — Βλαχόπουλα 369
 Βουργάροι 50, 51
 Βραιοπούλα 149 — Βριοπούλα 150
 Βρυώνης Ὀμίρ 44
 Γερακίνα 267
 Γιακούπ ἀγάς 76, 77
 Γιάννης 21, 22, 27, 28, 128, 130, 132, 141, 189, 359 — Γιάννης 27, 28 — Γιαννάκης 20, 22, 43, 128 — Μονόγυανος 27
 Γιαννούλα 316
 Γιούλα 125, 137, 138
 Γιουσοφ Ἀράπης 56, 57
 Γιακίνα 267, 268, 338
 Γιώργαίνα 253, 254 — Γιώργαίνα 99
 Γιωργάκι 392, 393
 Γιώργης 67, 68, 70, 120
 Γιώργος 121, 303
 Γραικὸς 44
 Δεληγιάννης Ἰωάννης 80
 Δῆμος 83, 84, 272, 273 — Δῆμος γέρο — 57
 Διακόπουλα 74
 Διάκος, βλ. Διάκος Ἀθανάσιος
 Διάκος Ἀθανάσιος 44, 93
 Διγενής Ἀκρίτας 9, 11 — Διγενής 7, 18, 19 — Διενής 12, 13, 14, 16 — Διενάκι 13
 Δίπλας 57
 Διροπολίτισσα 96
 Δούκας στρατηγὸς 9
 Δρόσος 76
 Δρουσαῖοι 76
 Δουβουνιάτης Ἰωάννης 44
 Ἐβραῖοι 160, 189, 192, 195
 Ἐβραιοπούλα 150, 152, 153 — Ὀβριοπούλα 147, 382 — Ὀβριοπούλας 202 — Οὐβριοπούλα 153

- Ἑλένη 329, 354 — Λένη 43 —
 Λιένη 149 — Λιλή 329 — Λι-
 νίτσα 329
 Ἑλληνικό 49
 Ἑξα 225
 Ἑξδοκιά 106
 Ἑξδω 103, 104, 105

 Ζαχαῖοι 75
 Ζάκας 54 — Ζαάκας 54, 74
 — Ζαάκας Θεόδωρος 75
 Ζερβοπούλα 231, 232
 Ζιακόπουλα 74

 Ἡλιογέννητη 130

 Θανάσω 64
 Θερμοτόπουλα 365
 Θυμάκος 86
 Θύμος 379

 Ἰακώβ 193
 Ἰμβραήμ 73
 Ἰουλιανός ὁ παραβάτης 171
 Ἰππῶ 133

 Καλαβρυτινοί 354
 Καλαματιανή 382
 Καποδιστριας Ἰω. 47
 Κατσαντώνης 56, 57, 59 — Κιτσα-
 ντώνης 57
 Κιτσαντώνης βλ. Κατσαντώνης
 Κιάκος 66
 Κιοσὲ Μεχμέτ 44
 Κίτσος 43 — Γιώργης 70
 Κλήθονας 203
 Κολοκοτρωναῖοι 72
 Κοντογιάννης Βαγγέλης 47
 Κοντοθυμιάκος 86
 Κωλέττης Ἰωάννης 47, 70
 Κώσταινα 369
 Κωσταντάκης 128
 Κωσταντέλλος 99
 Κωσταντής 24, 104, 128
 Κωσταντίναικα 332
 Κωσταντίνος 107
 Κώστας 24, 104, 105, 106

 Λάζαρος 181, 182, 184, 186, 189,
 193 — Λάζαρις 185
 Λάμπρος 38, 39
 Λαμπροφόρος 203
 Λελουδιά 128
 Λένη 43 — Λιένη 149 — Λιλή 329
 — Λινίτσα 329 βλ. καὶ Ἑλένη
 Λένω 244
 Λεπενιώτης 59
 Λούκας 54, 77

 Μαβιανός 128
 Μαγδαληνή 193
 Μαγουλιανίτισσα 241
 Μαδιανός 128
 Μαντῆς 64
 Μαργαριτιώτες 39
 Μάρθα 181, 187, 193
 Μαρία 187 — Μαριά 189 — Μα-
 ριώ 214
 Μῆρκος 40, 43
 Μαροῦ 29, 30, 36 — τοῦ Μάρου 36
 Μάρτα 189
 Μάρω 129, 130, 131
 Μαυριανός 128
 Μαυροζῆς 126, 128
 Μαυροηλῆς 128
 Μαυροκωσταντής 23
 Μελάκης 49, 50
 Μελάκης Παῦλος 49
 Μελάς Παῦλος 51 — Μελάκης 49,
 50.
 Μεσολογγίτης 258, 261
 Μεηλιόνης 44
 Μήτρινα 73
 Μήτηρος 73
 Μήτσος Γιώργης 70 — Μήτσιος
 68 — Μήτσιους Γιώργος 68 —
 Γιώργης 70 — Μήτσιος Γιώρ-
 γης 70
 Μιλάγιος 79
 Μιτάξω 281
 Μιχαήλ Β' 36
 Μονόγιαννες 27 βλ. Γιάννης
 Μπίρμπας 376
 Μποταίτης Μήτηρος 73
 Μπότσαρη Ἑλένη 43 — Λένη 40
 43, 82 — Λένω 82
 Μπότσαρη Λένω βλ. Μπότσαρη
 Ἑλένη

 Νάσιος 355
 Νικοθέος 59
 Νότης 43
 Ντεληγιάννης 79 — Ντεληγιάννης 79
 Ντίρτ Ἀγάς 56
 Ντούλας 100

 Ξανθή 303

 Ὄβραῖοι 195 βλ. Ἑβραῖοι
 Ὄβριοπούλα βλ. Ἑβραιοπούλα
 Ὀδυσσεύς 125

 Παναγία 120, 160, 181, 195, 284,
 289 — Παναγιᾶ 47, 154, 156,
 157, 158, 172, 174, 188, 189,
 190, 192, 193, 264, 288, 385,
 390, 391 — Παναγίας μοιρολόγι
 196
 Παναγιούλα 137, 138
 Παναγιώτανα 117
 Παναγιωτάκης 260
 Παναγιώτης 76, 77
 Πάνος 260
 Πανουργιάς 44
 Παπαγιώργης 61
 Παπαδήμας 54

- Παρθένος Ἅγι 160
 Πατριὰ 261
 Παῦλος 48, 286 — Παυλάκης 49
 βλ. Μελέης Παῦλος
 Πενθεοδεια 121
 Περσική 274
 Περιστέρης 102
 Περσός 124
 Πηνελόπη 125
 Πλάτων 190, 192, 193
 Πλατόγιαννος 130, 132
 Πλιάτσικας 62, 63
 Πρόδρομος βλ. Ἅγιος Γιάννης,
 Ἅγι Γιάννης

 Ρήνα 342, 343 — Ρήνεν 107 —
 Ρηνούλα 276
 Ροιβούλα 143, 144
 Ρωμιά 8, 9, 33, 34, 35
 Ρωμοπούλα 8, 146, 237
 Ρωμιός 21, 32, 46, 148, 149, 153,
 237
 Σάνα 177
 Σαρακηνοί 19, 31, 36, 82

 Σημάκη 45
 Σισμαναίοι 99
 Σουλιώτικα 41
 Σουλιώτισσαι 39
 Σουλιώται 39, 43
 Σπαθιάς 99
 Σπανός 77
 Σταμούλα 237
 Συριανή 382

 Σύρμα 255

 Τζαβέλαινα Μόσκα 39
 Τούρκα 35, 382
 Τουρκάκης 30, 33
 Τουρκαλβανοί 39, 57
 Τουρκί 8, 9
 Τουρκιά 44, 97
 Τούρκος 20, 145, 146, 148 — Τούρ-
 κοί 21, 31, 32, 33, 36, 44, 46,
 50, 51, 63, 79, 93 — Τουρκο-
 πούλα 202, 237 — Τουρκόπου-
 λο 8, 237 — Τουρκόπουλο 237
 Τρικαλινός 56

 Τρίμπικας 107
 Τσάπος 79, 80
 Τσάτσος 66

 Φαληρέας Γρηγόριος 54
 Φανιστής 203
 Φαραός 192 — Φαραών 195
 Φράγκος 83, 84, 146 — Φράγκα
 33 — Φραγκοπούλα 33
 Φώτης 384 — Φωτόκης 385

 Χάρος 16, 18, 19, 231, 252, 350,
 351, 352 — Χάροντας 13, 14,
 16, 350
 Χατζανής 130
 Χατζής Πέτρος 74, 75 — Χατζη-
 σπέτρος 74
 Χουρσίτ πασᾶς 44
 Χριστός 158, 159, 165, 166, 169,
 182, 187, 190, 192, 195, 198,
 199, 289, 385, 391 — Χριστού
 πάθη 196

 Ὠριά 31, 33, 35

Ε') ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

- *Αγιά Παρασκευή 246 — *Αγία Παρασκευή 252, 253
 *Αγιά Σοφιά 119, 148, 193, 231
 *Αγιος Γιάννης 241 — *Αι Γιάννης Θεγόδολος
 *Αγιος Γιώργης 21, 22 — *Αγιώργης 45
 *Αγιος Δήμος 105
 *Αγιος Κωνσταντίνος 231
 *Αγιος Λιάς 64
 *Αγιος Πέτρος 47
 *Αγιος τάφος 166, 193 — *Αι τάφος 169
 *Αγιοὺς μοναστήρι 61
 *Αγραφα 56, 59
 *Αδης 222
 *Αθήνα 48, 54
 Αίγυπτος 399
 *Αίος Διονύσης 77
 *Αλαμάνα 44, 93
 *Αλεξάνδρα 132, 133, 146
 *Αλμωπία (Πέλλης) 54
 *Αμόριον 36
 *Ανασελίτσα 54
 *Αντριανόπολη 85 — *Αντριανόπολη 84
 *Απάνω κόσμος 18, 356
 *Αραπά 344
 *Αράχοβα Λακωνίας 47
 *Αρκουδόρεμα 71, 72
 *Αρτα 109
 *Αστυπάλαια 147
 Αύλωνα 44
- Βαρλαάμ μονή 16
 Βαρλάμη κελλι 61
 Βηθανία 187
 Βίγλα 45
 Βλαχιά 326, 327
 Βλαχοπεραδιά 327
 Βογατσικόν 54
- Γεροσόλυμα 195
 Γιάννενα 41, 67, 70, 79 — Γιάννινα 66, 67 βλ. *Ιωάννενα
 Γρεβενά 74
 *Ιωάννενα 44, 57 βλ. Γιάννενα
 Γρεβενού (βουνά) 61
 Γρεβενών σπήλαιον 74, 75
- Δάφνος 113
 Δέλφινον 70
 Δρίσκος 79
 Δωδεκάνησος 19, 36 — Δώδικα νησιά 38
- *Εβριακή 150
 *Εδεσσα 52
 *Ελιμπος 76, 77
 *Εριγώνας 54
 Εσφράτης 19
- Ζάς 387
 Ζιτόνα (= Λαμία) 44
- *Ήπειρος 39
 *Ιορδάνης 174
- Καβουντόρος 38
 Καισαρεία 166, 171
 Καλαμπάκα 74
 Καλέντζι 208
 Καππαδοκία 36, 123
 Καρατζόβα 54
 Καρπενήσι 241
 Καστελλόριζον 36
 Καστοριά 48, 51, 54
 Κάτω κόσμος 18
 Καφηρέος 38
 Κίμωλος 203
 Κόλαση 182
 Κοσμάς 45
 Κοσμάς Πάρωνος 46
 Κρήτη 19
 Κρύο νερό 21 — Κρύα νερά 130
 Κυκλάδες 38
 Κύπρος 19
 Κώς 286
 Κωνσταντινούπολι 110, 387
- Λάρ' σα 100
 Λειβαδιά 44
 Λεπενού *Αγράφων 59
 Λέχοβο 54
 Λιβάδι 384
 Λιβομπίσι 72
- Μαγούλιανα *Αρκαδίας 241
 Μακεδονία 49, 50, 51 — δυτική 54
 Μάλτα 374

- Μαργαρίτιον Θεσπρωτίας 39
 Μάρου Κάστρο 36 — Μαροῦ 29—
 Μαροῦς 30, 36 βλ. Ἐριῆς κά-
 στρο.
 Μαρουλόκαμπος 317
 Μαύρη θάλασσα 178, 179
 Μέγαρα 202
 Μέγα Σπήλιο 74
 Μέτσοβον 56, 61, 74, 79, 80
 Μερίχοβο 54
 Μιγαλίτσι 208
 Μοναστηράκι Εύρωτανίας 57
 Μοριάς 93
 Μπαρμπαρικά 374
 Μποτιὰ Μαντινείας 73 (= Παλαιό-
 πυργος)
 Μυστράς 47

 Νάξος 387
 Ντρίσκος 79

 Εόβουνο 20

 Ὀβριακή 147, 148 — Ὀμβριακή
 152
 Ὀλυμπος 62, 63, 226

 Πάβκος 54
 Παράδεισος 188, 193
 Πάρος 286
 Πάτρα 260
 Πόλη 103, 130, 146, 258, 261,
 383
 Πόντος 19
 Πράμαντα 208
 Προουῖ (μοναστήρι) 61

 Ροδονήσι 145, 146
 Ροδοπούλλα 146
 Ρόδος 145, 146
 Ρούμελη 341

 Σαλονίκη 106
 Σαμαρίνα 66, 70, 90
 Σέλτσου (μονή) 43
 Σινασός Καππαδ. 20, 30
 Σμόρνη 146
 Σούλι 39, 41
 Σουριῆς κάστρο 36

 Σουσιμανέτικα σπίτια 99
 Σταγούς (μοναστήρι) 61
 Στάτισσα (νῦν Μελές) 48, 51
 Σταυρός 79

 Τεπελέκι 40
 Τίρναβος 63
 Τρίπολις 46 — Τριπολιτσά 45
 Τρίχας γεφύρι 113
 Τρομπολιτσά 84
 Τσερίτσικα 39
 Τσουμέρικα 208

 Φανάρι 387
 Φθιώτις 44
 Φονεμένοι 47
 Φούρικα 66
 Φουρνές 59
 Φρυγία Μ. Ἀσίας 36

 Χάσια 56, 79
 Χιό 286, 387, 399
 Χουλικράδες 208

 Ἐριῆς κάστρο 31, 33, 35

ΣΤ') ΤΟΠΟΙ ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ

*Αγ. Κυριακή (Πόποβον) Πα- ραμυθίας 103, 212, 253, 270, 291, 299	Αλότοπος Σουλίου 38	Εύρυτανία 23, 127, 133, 172, 184, 197, 227, 229, 231, 237, 241, 242, 257, 301, 309, 345, 347
*Αγιονόρι Κορινθίας 393	Βασιλικόν Πωγωνίου 97, 294, 296, 297	
*Άγιος Δημήτριος Ναυπακτίας 227	Βίνιανη (Εύρυτανία) 237	Ζαγόριον (Ήπειρου) 233, 238
*Άγιος Νικόλαος 392	Βίτσα Ίωαννίνων 41, 268	Ζάχολη Κορινθίας 120, 217, 286
*Άγιος Πέτρος Κυνουρίας 6, 32, 46, 84, 135, 213, 233, 235, 274, 277, 377, 380	Βόρειος Ήπειρος 250	
*Αγόριανη Παρνασσού 70	Βούρμπιανη Κονίτσης 148	*Ήπειρος 38, 40, 41, 56, 58, 73, 77, 87, 89, 91, 97, 103, 119, 124, 148, 194, 204, 207, 211, 212, 216, 225, 232, 252, 253, 255, 261, 268, 270, 273, 275, 282, 283, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 312, 332, 335, 374
*Άγραφα 184	Βούτυρον Εύρυτανίας 309	*Ήπειρος Βόρειος 59, 81, 82, 95, 343
*Άγριανή Σερρών 177	Βράχα Εύρυτανίας 185	
*Αδραμύτιον (πρόσφ.) 189	Βρονταμῆς Λακεδαιμόνος 45, 284	Θάσος 48, 80, 132, 143, 186, 196, 243, 298, 387, 389, 395
*Αγδονοχώριον Καρδίτσης 173	Βυτίνα Ἀρκαδίας 198, 218	Θεσσαλία 173, 183, 243, 396
*Αθήναι (Καππαδοκία πρόσφ.) 170 (Κύθηρα) 115	Γαργαλιάνοι Τριφυλίας 373	Θεσσαλονίκη (Πόντος πρόσφ.) 10, 111
Αίγινα 133	Γλίνα Δροπόλεως 59, 149	Θράκη 157, 158, 173, 280
Αιτωλία 255, 351, 355	Γλυκὸ Σουλίου 40, 56, 58	Θράκη Ἀνατολ. (Ὀρτάκιοι, πρόσφ.) 331
Αιτωλικόν (Στερ. Ἑλλάς) 326	Γουριά Αἰτωλίας 62, 238, 351, 355	
*Ακαρνανία 61	Γρεβενά 54	*Ἰερισσός (Χαλκιδ.) 37, 153, 255, 256
*Αλωνίσταινα Ἀρκαδίας 71, 86	Γρεβενήτιον Ζαγορίου 74	*Ἰκόνιον (πρόσφ.) 123, 194
*Αναστασία Σερρών 179, 395	Δάρα Μαντινείας 259	*Ἰωάννενα 87, 91, 187, 194, 216 — Λεσινίτσα Δελφίνου 343 — Ἰ- κόνιον (πρόσφ.) 123, 194, 250
*Ανδρίτσαινα Ὀλυμπίας 369	Δελβινάκιον Πωγωνίου 335	
*Απείρανθος (Νάξου) 385, 386	Δερόπολη 97	
*Αργος 218, 382	Δημητσάνα Ἀρκαδίας 7	
*Αρδομίστα Δωδώνης 337	Δρόπολις Β. Ἠπείρου 97, 331	
*Αρκαδία 84, 86, 198 — Μάναρη 382	Δρυϊνούπολις 97	
*Αρχάγγελος (Ρόδου) 161, 166	Δωδεκάνησος 5, 8, 22, 109, 113, 121, 248, 263, 285, 287, 357, 370, 383, 384	
*Ασιγωνία Χανίων 324		
Ασπρόπυργος 347	*Ἑλληκικόν (πρώην Λοζέτσι) 204 βλ. καὶ Λοζέτσι	
*Αστυπάλαια 22, 191, 221, 222, 384	*Ἐπισκοπή Πάφου 12	
*Αττική 201	Ἐβροία 321, 392	Καζαβίτι Θάσου 298

- Καλέτζιον Ἡπείρου 195, 205
 Καλή Ράχη Θάσου 132, 243, 387, 395
 Καλιμασιά Χίου 144
 Καλλιθέα Ἀττικῆς (πρόσφ. Πόντου) 9, 25, 106, 118, 159
 Καλυθίδες Ρόδου 305
 Κάλυμνος 5
 Καμινίτσα Γορτυνίας 289, 353
 Κάμπος Μαραθάσας 246, 300
 Κανδήλα Ἀρκαδίας 352
 Καππαδοκία 29, 30, 114, 126, 170
 Καρόκι Δελφίνου 82
 Καρωαί πρ. Ἀράχοβα Λακεδαιμόνων 319
 Καρωτή Διδυμοτείχου 280
 Κασσάνδρα Χαλκιδικῆς 3
 Καστανιές Ὀρεστιάδος 157
 Καστοριά 99, 222
 Καστρί Κυνουρίας 371
 Κέκ 365
 Κερασσοῦς 160 — (πρόσφ.) 106, 118, 159
 Κέφαλος Κῶ 285, 287
 Κίμωλος 202, 265
 Κοιλάνεμον Κύπρου 15, 110
 Κόνιτσα 61, 103, 232, 252, 282, 283, 295, 310, 312
 Κόγχλια 184
 Κρήτη 17, 324, 381
 Κρώμνη Πόντου (πρόσφ.) 25
 Κύθηρα 20, 115, 180, 332
 Κύθνος 34, 360
 Κυνουρία 33, 46, 64, 213
 Κύπρος 12, 15, 110, 200, 246, 300
 Κώμα τοῦ Γεαλοῦ Κύπρου 200
 Κῶς 31, 383
 Λάσπη Εὐρυτανίας 27, 133, 229, 257
 Λαβάρια Τήλου 263
 Λέσβος 397
 Λεονίτσα Δελφίνου 81, 293, 343, 346
 Λεύκα Φθιώτιδος 98
 Λιβάδι Κυθήρων 20, 332
 Λιδωρβίον Δωρίδος 320
 Λιμενάρια Θάσου 48, 196
 Λιμένας Θάσου 80, 143, 186, 240, 290
 Λιχάς Εὐβοίας 321
 Λοζέτσι Ἡπείρου 204, 310
 Λουτρά Σαμοκόβου 183
 Λυκόρραχη Κονίτσας 275
 Μακεδονία 43, 47, 50, 51, 53, 88, 129, 130, 136, 138, 142, 152, 153, 177, 179, 244, 245, 254, 271, 303, 317, 322, 349, 395
 Μακεδονία Ἀνατολική 3, 55
 Μακεδονία Δυτική 55, 65, 67, 68, 75, 76, 92, 93, 99, 101, 153, 176, 215, 220, 222, 236, 239, 255, 278, 304, 315, 328, 329, 340, 341, 354, 358, 367, 378
 Μάνηρη Ἀρκαδίας 382
 Μεγ. Παναγιὰ Χαλκιδικῆς 129
 Μεγάλον Χωρίον Τήλου 121
 Μέγαρα 151, 175, 201
 Μεγίστη (Καστελλόριζον) 23
 Μεθώνη Πυλίας 4
 Μελενικίτσι Σερρών 322
 Μεσημβρία (Ναίμονας) 174
 Μεσοκλά Κυδωνίας 17
 Μεσολόγγι 72
 Μεστά (Χίου) 149, 316
 Μέτσοβον 77
 Μικρά Ἀσία 123, 194 — (πρόσφ.) 187
 Μικρὸ Χωριὸ Εὐρυτανίας 105, 108
 Μοναστήρι Μολίτσας (Ἡπείρου) 211
 Μουσθένη Παγγαίου 88
 Μύρση Εὐρυτανίας 59
 Νάξος 385, 386 — Ἀπεύρανος 367
 Νικήσιανη Παγγαίου 244, 245, 317
 Ξάνθη 158 — Ὀρτάκιοι (πρόσφ.) 331
 Ξηρόμερον (Στερ. Ἑλλάς) 258
 Παγγαῖον Καβάλας 303
 Παλαιοσέλλιον Κονίτσας 73
 Πάπιγκον Ζαγορίου 262, 346
 Παραμουθία 227, 244
 Πειραιῶς (Καππαδοκία, πρόσφ.) 114 — Συνασοῦς (πρόσφ.)
 Πελοπόννησος 3, 4, 6, 7, 32, 45, 46, 63, 71, 120, 135, 217, 218, 224, 233, 235, 259, 260, 274, 277, 284, 286, 289, 310, 319, 352, 353, 371, 373, 377, 380, 381
 Πεντάλοφος Κοζάνης 67, 76, 130, 136, 138, 152, 176, 215, 239, 254, 258, 271, 304, 315, 328, 329, 340
 Πήλιον 173
 Πλαίσιον Φιλιατῶν Θεσπρωτίας 225
 Πολύγυρος Χαλκιδικῆς 142, 266, 337, 339, 349
 Πολύλακος Βοῖου 255
 Πόντος 25, 106, 111, 118, 159 — (πρόσφ.) 9, 10
 Πραστός Κυνουρίας 285
 Πυλὶ Κῶ 31, 109
 Ράχες Γορτυνίας 381
 Ροδοδάφνη Αἰγιαλείας 259
 Ροδολεῖβος Σερρών 180
 Ρόδος 23, 122, 139, 161, 167, 264, 305
 Σάλακος Ρόδου 139, 167

- Σαλονίκη Παραμυθίας 119
 Σαμαρίνα 65, 66, 68, 367
 Σέλιανη Παραμυθίας 89, 124, 273
 Σελλά Εύρωτανίας 197, 301, 345
 Σιάτιστα 43, 50, 51, 53, 55, 75,
 92, 93, 101, 220, 236, 341, 354,
 358, 378
 Σιβίστα Εύρωτανίας 23
 Σινασός Καππαδοκίας (πρόσφ.)
 19, 29, 114, 126
 Σούλι 198
 Σοφράτικα Δροπόλεως 95 — πρόσφ.
 250
 Σπάρτη 275
 Σπάνος Βάλτου 61
 Στερεά Ἑλλάς 23, 98, 105, 108,
 227, 320, 326
 Στρατονίκη Χαλκιδικῆς 81
 Στύφη Λέσβου 397
 Σικιά Σιθωνίας Χαλκιδικῆς 82
 Σόμη 357
 Σῦρος 192
 Τῆλος 146
 Τῆνος 145
 Τραπεζοῦς (πρόσφ.) 111
 Τρίπολις 63
 Τσαχρίτσανη Ἐλασσόνας 396
 Τσομέρκα 231, 369
 Φάρασα (πρόσφ.) 170
 Φιλιππῆες Γρεβενῶν 47
 Φουρνές Εύρωτανίας 172
 Φυτά Χίου 155
 Χαλκιδική 37, 82, 255, 256, 266,
 337, 339
 Χανιά 17
 Χάραδρος Κυνουρίας 224
 Χαραυγή Λάκωνας Παιονίου 261,
 374
 Χίος 144, 149, 155, 278, 316 —
 Πυργί 391
 Χουλιαράδες Ἰωαννίνων 207
 Χρυσοβίτοι Ἀρκαδίας 3, 310
 Ψέριμος 8, 113, 248, 370
 Ψιανή Εύρωτανίας 241

Ζ΄ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

- Ἄραβαντινός Π. 80
 Βαγενῆς Θ. 46, 47, 64
 Band - Bony S. 24
 Georgacas D. 44
 Georgiades Thrasyb. μα', μδ',
 με'
 Cottas Venet. 196
 Γρηγόριος ιε'
 Δέλτα Πηνελόπη 54
 Ἐνισλείδης Χρήστος 75
 Haxthausen Werner von ζ'
 Καραβαγγέλης Γερμανός 54
 Καλλίνικος Θ. ιε'
 Καψάλης Γεράσι. 54
 Κεραμιεὺς Παπαδόπουλος Α. 174
 Κυριακίδης Στῦπ. 133
 Κρυστάλλης Κώστας 70
 Λουκόπουλος Δ. 59
 Μακρῆς Δικόνιμος Γεώργιος 54
 Μανούσακας Μ. 196
 Μερλιέ Μέλιος ε', θ', ιε', λβ'
 Σουλιώτης - Νικολαΐδης Ἀθανά-
 σιος 54
 Οἰκονομίδης Δημ. Β. 208
 Περιστέρης Σπυρ. Δ. ιε', λβ', λγ',
 μα', ν', 9, 59, 65, 81, 95,
 138, 293, 294, 374, 376, 377
 Πετρόπουλος Δημ. 118
 Πολίτης Ν. Γ. 9, 39, 57, 124,
 203, 236
 Ρωμαῖος Κωνστ. 64, 191
 Schulte Kemminghausen Karl ζ'
 Soyter Gustav ζ'
 Σπανθωνίδης Εἰρήνη 43, 87
 Σπιριδάκης Γεώργ. Κ. ιδ', 7, 36
 Χουρμούζιος ιε'
 Χρόσανθος ιε', κδ'
 Ψάχος Κ. ιε', λβ', λγ', με'

S U M M A R Y

Part I

INTRODUCTION

The Folk Music Collection, section of the Greek Folklore Research Center (formerly, the Folklore Archives), although already established for a number of years, did not start systematically collecting Greek folk music until 1950. At first, the music was recorded on discs and then, from 1954, on tape (a total of 15,400 recordings have been made to date).

Earlier, in 1930, *ὁ Σύλλογος Ἑλληνικῆς Μουσικῆς* (the Greek Folk Song Society), pioneering the use of phonograph discs in Greece to record the folk music, collected a total of 573 folk songs and dances. But even earlier, from 1814 Werner von Haxthausen, 1844 D. Sanders published the texts of Greek folk songs along with some music in European notation. From 1876, more systematic publications of Greek folk songs appeared in both European and Byzantine musical notation (see bibliography pages ζ' - ια').

In 1962, the Greek Folklore Research Center published a collection of Greek folk songs (akritic, historical, kleptic and narrative songs (or ballads) in the book: (Γ. Κ. Σπυριδάκη, Γ. Α. Μέγα, Δ. Πετροπούλου) *Ἑλληνικά δημοτικά τραγούδια* (Ἐκλογή), τόμ. Α', Greek Folk Songs (a Selection), Vol. I. Athens 1962, XXXII + 517 pp. It was explained in the introduction (page XXVIII) that even though it had not been possible to do so in the book, how necessary it was considered to include the music along with the text of the songs. This omission of the music was due to the fact that only 4,000 songs had been recorded by 1959 when work on the book was begun, and among these, not enough songs representative of those included in the book.

The intent of the Center in publishing this present volume is to fill - in the existing gap; the music as well as the text are provided for all the types of songs included in the volume. In the first section (pages 1 - 208) are grouped the akritic, historical, kleptic and narrative (ballads) songs, as well as religious and devotional songs. The lyrical songs, especially love and wedding songs, dirges, work songs and lullabies, and apart from these, gnomic songs are together in the second section (pages 209 - 400). Songs were grouped on the basis of their type (whether love or historical songs or lullabies) and not according to their basic musical characteristics (modal type, musical meter, etc.).

That this volume was intended for use as a textbook at all levels of education and as a complementary text to Vol. I of the book of song texts (Vol. II is in preparation) was the determinant in deciding to group the songs similarly as in Vol. I.

For the musicians and musicologists who, it is hoped, will also be using the book, three indexes have been provided on pages 403-404. In the one, the songs are listed according to their modality, in the second, according to their musical meter and rhythm and in the third, according to the relationships existing between the poetical and musical meters.

Collaborators in the preparation of this book were Professor George K. Spyridakis, Director of the Greek Folklore Research Center, and Spyros D. Peristeris, musicologist at the same Center.

Professor G. Spyridakis was responsible for the whole text of the book, including that of the songs; he provided the critical and explanatory commentary on the song texts and he grouped the songs on the basis described above.

The musicologist, Spyros Peristeris, selected, for the most part, the music included in the book, and he did all the transcribing of the music from tape into the European musical notation. He also wrote the musicological commentary on the songs in the form of notes, as well as the second part of the Introduction (pages ιε' - μζ').

The explanation of the abbreviations and numbers preceding each song is as follows:

1. A.A. : Folklore Archives.
2. 2333, page 90: Number of the manuscript and page in which the song text is to be found.
3. E.M.E. : National Music Collection. For example, the numbers and the letter which follow this abbreviation in E.M.E. 165, 13A² on page 1 are to be interpreted in this way: 165 is the consecutive number identifying the particular song in the Catalogue which lists all music on tape and disc, in the collection. Relevant information on each recording is also included in the Catalogue. The next number, also a consecutive number, and number 13 in the above example, refers to the number of the disc or tape on which the song is recorded; the letter A which follows the preceding number in the example (either A or B are possible) is the track of the tape, and finally the subscript (2 in the example) is the sequence of the song on that track of that particular tape.

Below this information is given the additional information: place where the recording was made, the name of the person doing the recording and the year it was done.

Alongside, in a separate column, are noted the informants, instrumentalists and vocalists and, in parentheses, their age.

Included with this present volume are five 45 rpm extended-play discs. The 56 songs comprising these discs are but a fraction of those included in this book, each

one however, is representative of a particular category of song. It was possible to include only one or two strophes of each song on the discs.

The prime purpose in including the musical selections is to afford the layman, musicologist, and ethnomusicologist a more comprehensive view of Greek folk music, especially those musical elements such as meter, rhythm, mode, ethos and regional stylistic characteristics which cannot be satisfactorily notated.

At the end of the volume appears a special index of recorded selections (see table in back of the book) in which is indicated: the beginning words of the song text, their English transliteration, and the page of the musical transcription.

Part II

NOTATION

Greek folk music was written and published in the past in Byzantine (ecclesiastical) musical notation because of the elements found in common between the ecclesiastical and the folk music, and also because it was thought that folk melodies could best be transcribed in this notation.

Later on, this notation was no longer used when it came to be considered inadequate for the purpose, and also, because, further transcription from the Byzantine to the European musical notation presented similar difficulties. In addition, there were so few persons, abroad as well as in Greece, who could read Byzantine notation (see pages ζ - η).

For these same reasons, the music included in this volume was transcribed from tape into European musical notation. The musical mode on which the melody of each song is based is identified. To do this, comparisons were made with the scales of the modes of ecclesiastical music. Often these latter scales resemble those of the folk melodies in both the arrangement of the notes and the intervals between them.

Consequently, because of the similarities between folk and ecclesiastical music, identification and naming of the modal types of the folk melodies in this volume were made on the basis of comparison with the modes of Byzantine ecclesiastical music. In addition, the musical rhythm of each song is identified.

The tonic noted for each melody is not always the one in which the melody was sung by the informant, for singers, particularly when not accompanied by instruments, rarely hold the melody to its natural position on the scale. And so, in order to facilitate in the writing and reading of the music, many melodies were transposed to their natural position on the scale, or to a tonic closely related to the one in which they were sung.

When this has occurred it is noted in the heading, along with the other information preceding each song. For example, an explanation of the notation: mode *ré*, tonic *la*¹ flat = tonic *re*² is as follows:

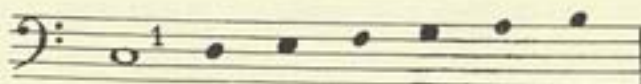
- that the song belongs to the mode of *ré*.
- that the informant sang in the tonic *la*¹ flat.
- and that the tonic was transposed to its natural position on the scale for the mode *re*².

The explanation of another notation, modes *mi* and *ré*, tonics *si*¹ and *do*² = tonics *mi*² and *re*² is as follows:

- that the song belongs to two modes, *mi* and *ré*.
- that the informant sang in the tonics *si*¹ and *do*².
- and that the tonics were transposed to their natural position on the scale for the modes *mi* and *ré*.

In other melodies, the transposition was made to the nearest tonic.

The arrangement of the notes *do*¹ to *si*¹ on the staff is:

The arrangement of the notes *do*² to *si*² on the staff is:

And that for the notes *do*³ to *si*³ is:

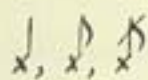

Where none of the above notation is given in the heading preceding a song, its tonic is that of the mode to which it belongs.

In a few songs, the number 8 written above the clef signifies the difference of an octave in pitch between female and male voices.

To indicate the unusual intervals between notes, not encountered in the European musical system, the following internationally adopted symbols have been used:

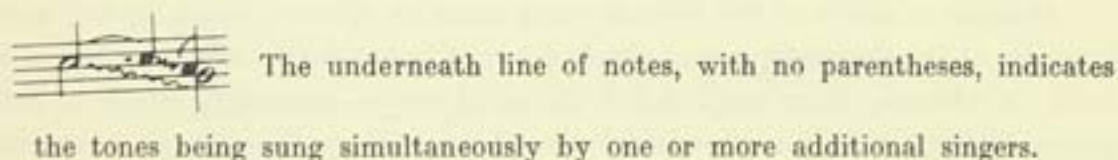
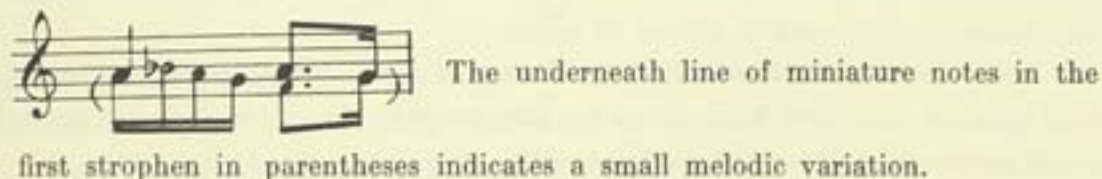
↑ ↓, The direction of the arrow indicates a tone either higher or lower in pitch.
 n ——— or v ——— Depending on whether the hook is directed upward or downward, the group of notes is longer or shorter in duration.

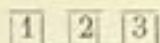

 These symbols mark tones that are sung in a declamatory style. The word *parlando* can also be used to indicate the same thing.

A grace note between two notes of similar pitch and is executed as a fast portamento type of vocalization, typical of both folk and Byzantine ecclesiastical music singers.

 This symbol indicates a slow vibrato (see songs pages 48, 50, 75).

 These numbers in squares identify the strophes.

The use of accidentals in the music of a song is not meant to imply that its scale or mode are those of Western European music, but is a means of expressing its equivalent in Western music (see page κ').

The musical diagram that follows at the end of each song gives the following information: a) the tonic of a song by means of a whole note and smaller value notes. The tonic is sometimes in its natural position in the scale, or othertimes, it has been transposed. This is indicated in the information contained in the heading preceding each song, b) the arrangement of the notes in the scale to which the song belongs. To distinguish main notes from those that are part of metrically extraneous elements, the latter are placed in parentheses. Also in parentheses are lowered or raised notes and chromatic semitones, c) the range of the melody.

Separate diagrams are used for those songs that are in two modes, as well as for the

modulations that occur in most songs. The point where the modulation begins is designated by means of an asterisk (see song page 139). The sections of the melody of the song are identified by capital Greek letters of the alphabet, Α, Β, Γ, Δ (see songs pages 303, 313, 317 etc.).

Part III

MODES - SCALES

The melodies of Greek folk songs and dances are based on particular scales which are essentially different from those of the European musical system in the arrangement of notes, the position of the semitones, the intervals between notes, and the number of notes in the scales.

These melodies, and those of Byzantine ecclesiastical music, are not only based on the octachordal, but also pentachordal, and in many instances tetrachordal systems of the diatonic or chromatic genera of scales.

Many difficulties are encountered in classifying certain melodies, mainly because their musical structures have not as yet been properly elucidated, and also some of these melodies have a range of only two notes¹.

Melodies in modes of the diatonic genus based on different tonics, as well as others in modes of the chromatic genus, also based on different tonics, are to be found in this book. In addition, there are melodies in mixed modes, combining modes of different genera - diatonic or chromatic - or two modes of the same genus - diatonic or chromatic - based on different tonics, (see pages κκ').

The most frequently encountered of the diatonic modes is that of *ré*, which corresponds to the scale of Mode I of Byzantine ecclesiastical music which has Πα = *ré* as its tonic.

Characteristic of this mode is that *si* is sometimes executed in its natural position, and other times lowered (see page κγ').

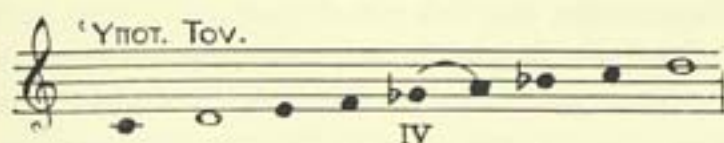
When one of the intermediate notes on the scale of the mode *ré* is lowered or raised there is created what is referred to as a «shade» (*chroa*) of this mode, of which there are four:

1. Dirges of Houliaradon, Epirus.

a) Shade I — when the second note of the scale is lowered to *mi* flat:

b) Shade II — when the fourth note of the scale is lowered to *sol* flat:

c) Shade III — when the fourth note of the scale is raised to *sol* sharp:

whereupon the characteristic whole tone and-a-half is created between the third and fourth notes.

d) Shade IV — when the fifth note of the scale is lowered to *la* flat:

(see songs on pages 61, 72, 98, 101, 197).

Even though, as mentioned previously, it is characteristic of this mode that *si* is sometimes lowered; this lowering, however, does not occur so consistently that it be considered Shade V.

In melodies in this mode, and in Greek folk music in general, as well as in Byzantine ecclesiastical music and Oriental music, there is observed the phenomenon where the leading notes tend to draw the sliding notes (see pages $\kappa\zeta'$).

The mode of *la* is similar to that of *ré* in that it has the same kind of intervals, however, the tonic of mode *la* is a fifth higher than that of *ré*, and also melodies in the mode *la* tend to be concentrated in the upper pentachord (see songs on pages 300 and 337).

The arrangement of notes for the mode of *mi* is shown on the diagram on page $\kappa\zeta'$. This mode corresponds to the scale of Mode IV of Byzantine ecclesiastical music which has $\text{Βου} = \text{mi}$ as its tonic (see songs on pages 9, 10, 121, 217, 385, 386, 392).

Even though the melodic structure of the song on page 255 resembles that of mode *mi*, the song has been classified as being in the mode of *sol* because of the way in which its melody ends, and also because of certain elements in its melodic structure.

The differences in intervals that exist between Greek folk music and European music, notwithstanding, mode *do* is equivalent to the scale of *do* major; it is also equivalent to Mode IV Plagal of Byzantine ecclesiastical music (see diagram page $\kappa\eta'$, and songs on pages 8, 184, 189, 191, 196, 198, 225, 236, 237).

By the same token, mode *fa* is equivalent to the scale of *fa* major, and also equivalent to Mode III of the Byzantine music which has $\Gamma\alpha = fa$ as its tonic (see diagram page $\varkappa\theta'$, and songs on pages 99, 108, 151, 173, 187, 303, 316).

The most common of the chromatic modes is the one whose tonic is *ré*. It is comprised of two similar chromatic tetrachords of the «hard» (skliron) chromatic genus, $\Pi\alpha - \Delta i = ré - sol$ and $K\epsilon - \Pi\alpha = la - ré$, separated in disjunct position by a whole tone. This mode is equivalent to the scale of Mode II Plagal of Byzantine ecclesiastical music (see diagram on page $\varkappa\theta'$, and songs on pages 3, 6, 114, 127, 201, 229). Only rarely, do melodies in this mode range over the entire scale (see song on page 114). Melodies in this mode sometimes use the pentachordal system of scales, thereby ranging over the pentachords (see page λ' and songs on pages 216, 330).

Another chromatic mode is the one whose tonic is *do*. It is made-up of a chromatic pentachord and a diatonic tetrachord (see diagram page λ').

The intervals between notes in this mode are similar to those in the chromatic mode of *ré*. In fact, the mode is formed when the subtonic *do* in the chromatic mode *ré* becomes the tonic.

The two notes, *do* and *ré*, alternate as tonics in the same song. In other words, sometimes *do* is tonic and othertimes *ré* (see songs on pages 58, 75, 82, 204, 286, 351).

This creates difficulties and uncertainties in classifying a particular melody according to its mode. It is to be noted that there is no example in this book of a melody in only the chromatic mode of *do*. The latter mode corresponds to the scale of the chromatic Mode IV Plagal of Byzantine ecclesiastical music (see pages $\lambda\gamma'$).

Yet another chromatic mode, but one that is rarely encountered, is that of *sol*. Melodies in this mode usually range over a chromatic pentachord, with *sol* as tonic, and a diatonic tetrachord below. The mode corresponds to the scale of Mode II of Byzantine ecclesiastical music ($\Delta i = sol$) (see pages $\lambda\gamma'$ also songs pages 287, 357).

Many of the folk songs are in two modes, either diatonic or chromatic. The first part (A) of the melody may be based on one diatonic mode and the second (B) on another

diatonic mode (see songs on pages 20, 38, 40, 42, 43, 47, 76, 77), or the first part may be based on one chromatic mode and the second on another (see songs on pages 55, 56, 58, 82, 104, 114). There are also songs that alternate between two modes in the evolution of the melody, or others in which the greater part of the melody is in one mode, diatonic or chromatic, and then changes to another near the end of the song.

In only a very few songs are the two modes of *fa* and *ré* combined. This combination would be equivalent to the transition from a major to a minor scale in the European musical system, not however by means of the technique of the European musical system, but like that seen in melodies of Mode III of Byzantine ecclesiastical music (see songs on pages 50, 51, 53 in which there has been a transposition of the tonic from the natural position, and also songs on pages 87, 132, 143, 213, 246, 257, 312, 317).

In addition to songs in the modes discussed above, there are also included in this volume songs based on anhemitonic pentatonic modes. Of the latter modes, those of *do* and *ré* are the most common. These are encountered in songs of Epirus and, to a much lesser extent, in those of the rest of the mainland of Greece (see diagrams on pages λδ', λε', and for songs in the mode of *ré*, pages 82, 96, 97, 131, 152,; for songs in the mode of *do*, pages 119, 137, 212, 239).

Part IV

MUSICAL METER AND RHYTHM

The songs included in this volume are of three categories of musical metrical structure: 1) free-meter, 2) rhythmic or with definite meter and 3) no-meter but with fixed units of stress.

Comprising the free-meter songs are mostly the «while sitting» or «table» songs. Their melodies are sung so freely that it is difficult, if not impossible, to ascribe a fixed rhythmic pattern or steady beat to them. Kleptic and historical songs, and a small number of other types of songs that have been influenced by the preceding ones are sung in this style.

Despite their free-meter, a time value can be assigned to the stress or irregular beat of the melody, thereby indicating a relative tempo. The music of a song which has much melodic ornamentation can thus be read and the style or character of the song interpreted. In the heading preceding each song in this volume is noted a time value and a relative tempo¹ (see songs of this category in Table II of Index.

1. See Samuel Baud-Bovy, *Études sur la chanson cleftique*, Athènes 1958.

Usually, eighth and quarter-notes and infrequently, half-notes are used to indicate the time value (see page λζ').

The rhythmic (definite-meter) songs are of two kinds: simple and compound meter (see page λζ').

The characteristic arrangements of four part meter and their equivalents in the units of stress of Classical Greek poetry are as follows:

1. Dactylic

$$\bar{\rho} \check{\rho} \check{\rho} = \frac{4}{4} = 2 + \frac{1}{4} + 1 \quad \text{or} \quad \bar{\rho} \check{\rho} \check{\rho} = \frac{4}{8} = 2 + \frac{1}{8} + 1$$

2. Proceleusmatic

$$\check{\rho} \check{\rho} \check{\rho} \check{\rho} = \frac{4}{4} = 1 + \frac{1}{4} + 1 + 1 \quad \text{or} \quad \check{\rho} \check{\rho} \check{\rho} \check{\rho} = \frac{4}{8} = 1 + \frac{1}{8} + 1 + 1$$

3. Anapestic

$$\check{\rho} \check{\rho} \bar{\rho} = \frac{4}{4} = 1 + \frac{1}{4} + 2 \quad \text{or} \quad \check{\rho} \check{\rho} \bar{\rho} = \frac{4}{8} = 1 + \frac{1}{8} + 2$$

4. Spondaic

$$\bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{4}{4} = 2 + 2 \quad \text{or} \quad \bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{4}{8} = 2 + 2$$

5. Amphibraic

$$\check{\rho} \bar{\rho} \check{\rho} = \frac{4}{4} = 1 + \frac{2}{4} + 1 \quad \text{or} \quad \check{\rho} \bar{\rho} \check{\rho} = \frac{4}{8} = 1 + \frac{2}{8} + 1$$

A song will not keep to one metrical arrangement from start to finish. Usually these arrangements follow one another interchangeably, and this for the reason, in the opinion of the author, that the newer song texts and melodies needed to be fitted to the older classical rhythmic forms which survive unaltered in Greek folk music. (see page λη').

This interchanging of metrical arrangement occurs in Greek folk music of all musical meters when extraneous elements (*tsakismata*) are added to the song texts. The *tsakismata*, (form of exclamatory words and phrases, often irrelevant to the text), are used prior to the repetition of a part of the text or name to lengthen the song text to fit the melodic phrase.

4. IVth epitrite

$$\delta) \bar{\sigma} \bar{\sigma} : \bar{\sigma} \check{\sigma} = \frac{7}{8} = \frac{2-2+3}{8} = \frac{2-2+2-1}{8}$$

Additional rhythmic forms of this meter, derived from a contraction or analysis of the notes, are:

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} \dot{\sigma} & \bar{\sigma} & \bar{\sigma} & | & \dot{\sigma} & \bar{\sigma} & \bar{\sigma} & \check{\sigma} & | & \bar{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & | & \bar{\sigma} & \check{\sigma} & \dot{\sigma} & \dots \\ \Sigma\alpha & - & \rho\acute{\alpha}\nu & - & \tau\alpha & \kappa\lambda\acute{\epsilon} & - & \varphi\tau\epsilon\varsigma & - & \Gamma\iota\omega\rho & - & \gamma\omicron\mu' & \delta\acute{\epsilon}\nu & \pi\acute{\alpha}\varsigma, & \tau\acute{o} & \mu\epsilon & - & \lambda\alpha & \chi\rho\omicron\iota & \nu\acute{o} & \dots \end{array}$$

$$\begin{array}{cccccccc} \check{\sigma} & | & \bar{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & \check{\sigma} & | & \dot{\sigma} & \bar{\sigma} & \bar{\sigma} & \dots \\ \Sigma\alpha & - & \rho\acute{\alpha} & - & \kappa\alpha & \lambda\acute{\epsilon} & - & \sigma\sigma & - & \rho\acute{\alpha}\nu & - & \tau\alpha & - & \dots \end{array}$$

(see songs page 88, 120, 277).

The meter is counted in three beats; the one which is longer than the other two is equivalent to three time-units.

Arrangements of five part meter:

$$\alpha) \bar{\sigma} \check{\sigma} : \check{\sigma} \check{\sigma} = \frac{5}{8} = \frac{3+2}{8} = \frac{2-1+1-1}{8} \quad \text{or} \quad \bar{\sigma} \check{\sigma} | \check{\sigma} \check{\sigma} = \frac{5}{4} = \frac{3+2}{4} = \frac{2-1+1-1}{4}$$

(see examples page $\mu\delta'$, and songs pages 15, 294).

$$\beta) \check{\sigma} \bar{\sigma} : \check{\sigma} \check{\sigma} = \frac{5}{8} = \frac{3+2}{8} = \frac{1-2+1-1}{8}$$

(see example page $\mu\delta'$ and song page 395)

$$\gamma) \check{\sigma} \check{\sigma} : \bar{\sigma} \check{\sigma} = \frac{5}{8} = \frac{2+3}{8} = \frac{1-1+2-1}{8}$$

(no example of this in book)

$$\delta) \check{\sigma} \check{\sigma} : \check{\sigma} \bar{\sigma} = \frac{5}{8} = \frac{2+3}{8} = \frac{1-1+1-2}{8}$$

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} \check{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & | & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & | & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & \dots \\ \mu\acute{\omega}\rho' & \Delta\iota & - & \rho\omicron & - & \rho\omicron & - & \lambda\acute{\iota} & - & \tau\iota\sigma & - & \sigma\alpha & - & \alpha, & \mu\acute{\omega}\rho' & \kappa\alpha\eta & - & \mu\acute{\epsilon} & \nu\eta & \dots \end{array}$$

$$\begin{array}{cccccccc} \check{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & | & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & | & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \check{\sigma} & \bar{\sigma} & \dots \\ \epsilon & - & \theta\gamma\alpha & \pi\epsilon & - & \delta\epsilon & - & \rho\acute{\alpha} & \sigma\tau\acute{\eta} & \sigma\acute{\kappa}\acute{\alpha} & - & \lambda\alpha & \mu\acute{\epsilon} & \tau\acute{o} & \mu\acute{\epsilon} & - & \lambda\iota & \dots \end{array}$$

(see songs pages 95 and 299).

Two beats are used in counting this meter. The stressed one may be either the longer, three time - units, beat with the shorter one (two time - units) left unstressed, or the reverse.

When the meter is in a slow tempo, it can be counted in five beats (see song page 284).

These arrangements correspond to the Ist, IInd, IIIrd and IVth paeonic Classical Greek poetic meter.

Arrangements of nine part meter:

$$\dot{\bar{\rho}} \cdot \bar{\rho} : \bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{9}{4} = \frac{3-2+2-2}{4} \quad \text{or} \quad \dot{\bar{\rho}} \cdot \bar{\rho} : \bar{\rho} \bar{\rho} = \frac{9}{8} = \frac{3-2+2-2}{8}$$

The 9/8 meter is the combined form of two meters: a five part one and a four part one or the reverse; for example:

$$\begin{array}{cccc|cccc|} \dot{\bar{\rho}} \cdot & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \dot{\bar{\rho}} \cdot & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \dots & \dots \\ \Sigma' \sigma \eta & \gamma \acute{\epsilon} - \upsilon - \rho \alpha & & & \sigma' \sigma \eta & \gamma \acute{\epsilon} - \upsilon - \rho \alpha & & & & \end{array}$$

(see song page 112).

$$\bar{\rho} \bar{\rho} \bar{\rho} \dot{\bar{\rho}} \cdot = \frac{9}{8} = 2 - 2 + \frac{2}{8} - 3 \quad \text{or} \quad \rho \rho \rho \rho \cdot = \frac{9}{4} = 2 - 2 + \frac{2}{4} - 3$$

(see song page 25)

An additional arrangement of this meter, derived from contraction or analysis of the notes, is:

$$\begin{array}{cccccccc|cccc|} \breve{\rho} & \breve{\rho} & \breve{\rho} & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \breve{\rho} & \breve{\rho} & \breve{\rho} & \bar{\rho} & \bar{\rho} & \breve{\rho} & \breve{\rho} & \breve{\rho} & \dots & \dots \\ \tau \acute{\zeta}' \epsilon' - \sigma \upsilon - \rho \alpha & \tau \acute{o} & \mu \eta - \lambda \omicron \nu & \rho \acute{\alpha} - \nu \omega & \sigma \iota \eta - \mu \eta - \lambda \iota \acute{\alpha} & & & & & \tau \acute{\zeta}' \epsilon' - \rho \acute{\epsilon} - \sigma \alpha & & & & & \end{array}$$

(see songs pages 9, 10, 25, 111, 246).

The meter is counted in four beats, one of which is longer than the rest and equivalent to three time - units. The longer beat may come at the beginning or at the end.

Arrangements of three part meter:

$$\alpha) \breve{\rho} \bar{\rho} = \frac{3}{8} = \frac{1-2}{8} \quad \text{and} \quad \delta) \bar{\rho} \breve{\rho} = \frac{3}{8} = \frac{2-1}{8}$$

The first of the above corresponds to the iambic poetic meter and the second to the trochaic or chorion (*χορεῖον*) (see songs pages 59, 201, 261).

This meter is counted in two beats, with either the shorter, one time - unit, beat stressed and the longer, two time - units, beat unstressed, or the reverse.

A combination of the three part meter structures results in the six part meter. For the songs on pages 81, 291, 296, and 297, instead of being written in six part meter, it would have been preferable to use three part meter which gives a better feeling of their rhythm.

Songs of the third category, even though they essentially have no meter, do contain some elements of both free and periodic rhythm, but not enough to identify definite measures. For such songs in the book, metric signatures without numerators ($/4$ or $/8$) have been used. Only an attempt to give the unit as or has been made (see songs pages 3, 106, 355, 384, 387, 391).

The *recitativo* type songs belong to this category (see song page 12).

A separate category of songs are those of mixed or of two different meters: their first part in $4/4$ and the second in $6/8$ (see song page 273).

POLYPHONIC SONGS

Greek folk songs are monophonic, the only exception being the songs of certain regions of northern Epirus, both within the borders of present-day Albania and in Greece. These regions in Greece are Lakka Pogoni, and certain villages of the province of Konitsa. Songs here are sung in a group, polyphonically. Groups of singers (both men and women) are comprised of at least 4 persons, but most usually of 4-6 or even more.

One person, the *παρτής*, is the lead singer who sings the main line of the melody, and a second person, the *γυριστής*, is one who helps the lead singer. He sings two tones, the tonic and hypotonic, always ending with an abrupt mordent on the hypotonic. The voices of the rest provide the drone. The *γυριστής* in certain songs may be replaced by the *κλώστην* who terminates always on the seventh degree above the tonic of the mode, whereas the others terminate on the tonic, thereby producing the characteristic dissonance.

It is to be noted that all the melodies are based on anhemitonic pentatonic modes, and the musical meter is predominately ternary in iambic form (see songs on pages 59, 95, 250, 261, 374).

(Translation of the Greek text by Mary Vouras)

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέρος πρώτον	ὑπὸ Γ. Κ. Σπυριδάκη	σελ. α' - ιβ'.
Μέρος δεύτερον	ὑπὸ Σπ. Δ. Περιστερή	» ιγ' - ν'.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

	σελ.
I. ΑΚΡΙΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	3-36
1. Ὁ ὕπνος τοῦ ἀγούρου καὶ ἡ λυγερή	3-7
2. Κόρη ἀντρειωμένη καὶ Σαρακηνὸς ἢ Τοῦρκος	8-9
3. Ἡ ἀρπαγὴ τῆς συζύγου τοῦ Διγενῆ	9-11
4. Τοῦ Διγενῆ καὶ τοῦ Χάρου	12-19
5. Ὁ Γιάννης τοῦ Ἀνδρονίκου ὁ γιὸς	19-22
6. Οἱ ἐννιά ἀδερφοὶ στὸν πόλεμο	22-24
7. Κόρη τῆς ἀστραπῆς καὶ δράκος	25-28
8. Τοῦ κάστρου τῆς Ὠριᾶς	29-36
II. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	37-54
1. Τοῦ Λάμπρου Κατσώνη	37-38
2. Τῆς Τζαβέλαινας	38-39
3. Τῆς Λένως τοῦ Μπότσαρη	40-43
4. Τοῦ Ἀθανασίου Διάκου	43-44
5. Τοῦ Γιαννάκη Ἀσημάκη	45-46
6. Τοῦ Βαγγέλη Κοντογιάννη	46-47
7. Τοῦ Παύλου Μελᾶ	47-51
8. Ἐβγα, μαννούλα μ', νὰ μὲ ἰδῆς	51-52
9. Τοῦ καπετὰν Λούκα	53-54
III. ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	55-97
1. Τοῦ Κατσαντώνη	55-57
2. Τοῦ Λεπενιώτη	58-59
3. Μονὴ Βαρλαάμ	59-61
4. Τοῦ Πλιάτσκα	61-63
5. Τοῦ Μαντᾶ	63-64
6. Τοῦ Τσάτσου	65-66

	σελ.
7. Τοῦ Γιώργη Μήτσιου	67-70
8. Τῶν Κολοκοτρωναίων	71-72
9. Τοῦ Μήτρου Μποταίτη	72-73
10. Τοῦ Ζιάκα	73-75
11. Τοῦ Παναγιώτη	75-77
12. Τοῦ Ντεληγιάννη	77-80
I. ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ	80-97
13. Ἡ κλεφτοπούλα	80-82
14. Ἡ αἰχμάλωτη νόνυφη	82-85
15. Οἱ κλέφτες μπαρμερίζονται	86-87
16. Ὁ κλέφτης ποὺ πεθαίνει	87-92
17. Ὁ κόρακας ποὺ θυψᾶ γιὰ αἷματα	92-93
18. Αἰτὸς	93-94
19. Τῆς Δεροπολίτισσας	95-97
II. ΛΗΣΤΡΙΚΑ	98-102
1. Τοῦ Κωσταντέλλου	98-99
2. Τοῦ Ντούλα	99-100
3. Τοῦ Περιστέρα	101-102
IV. ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ	103-156
1. Τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ	103-107
2. Τῆς Ἄρτας τὸ γεφύρι	108-113
3. Φωνὴ ἀπὸ τὸ μνημα	113-118
4. Τοῦ κριματισμένου	118-121
5. Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου	121-124
6. Πιστὴ σύζυγος (γυρισμὸς τοῦ ξενιτεμένου)	124-125
7. Ἡ ἀπιστὴ σύζυγος	126-128
8. Ὁ Γιάννης ὁ Πλανόγιαννος	129-132
9. Κόρη ταξιδεύτρια	132-133
10. Τῆς ἀπαρνημένης	133-139
11. Ἄτυχῆς ἔρωσ νέας	139-141
12. Νέος ποὺ τοῦ ἐκοψαν τὸ χέρι γιὰ ἓνα φιλὶ	142-144
13. Τῆς Ρωμιοπούλας	144-146
14. Ἐρὼς Χριστιανοῦ καὶ Ἑβραιοπούλας	147-153
15. Τοῦ κῆρ Βοριᾶ	153-156

	σελ.
V. ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΔΕΣΜΑΤΑ	157-208
1. Κάλαντα τῶν Χριστουγέννων	157-160
2. Κάλαντα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου	161-171
3. Κάλαντα τῶν Φώτων	172-174
4. Τῶν ἀπόκρεων	175-177
5. Χελιδόνισμα	177-180
6. Τοῦ Λάζαρου	180-187
7. Μοιρολόγι τῆς Παναγίας	187-196
8. Τῆς Λαμπρῆς	197-202
9. Τοῦ Κληδόνου	202-203
10. Τὸ καγκελλάρι	204-208

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

I. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΕΡΩΤΙΚΑ	211-282
Α) ΕΡΩΤΕΣ - ΕΡΩΤΙΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ - ΦΙΛΗΜΑΤΑ	211-249
1. Ἔχασα τὴν ἀγάπη μου	211-212
2. Πέρασα ἀπὸ τὴν πόρτα σου	212-213
3. Στὴν ἀπάνω γειτονίτσα	213-214
4. Νέος καὶ κόρη ποὺ τὴν μαλώνει ἡ μάνα της	215-216
5. Συνάντησις ἐρωτευμένων	216-217
6. Συνάντησις ἐρωμένων εἰς τὸ λουτρό	217-218
7. Ἡ Ἀναστασιά	218-222
8. Κόρη κοιμᾶται στὰ τριαντάφυλλα	222-223
9. Μάνα μ' στὰ περιβόλια μας	224-225
10. Παπαδοπούλα μὲ μῆλα στὴν ποδιά της	225-229
11. Τῆς Ζερβοπούλας	229-232
12. Ξύπνα περδικομάτα μου	232-233
13. Τῆς γαλανῆς τὸ φόρεμα	233-234
14. Φίλημα ποὺ βάφει τὰ πάντα	235-236
15. Ἡ Σταμούλω ἀποκρούει Τουρκόπουλο	236-237
16. Βλαχοπούλα ἀρνεῖται τὸ φιλή	237-238
17. Συνάντησις στὸ περιβόλι	239-240
18. Μαρτυρία διὰ τὸ φιλή	240-241
19. Μάνα δέρνει τὴν κόρη της, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ ποιὸς τὴν ἐφίλησε	241-243

	σελ.
20. Λένκω κοιμάται μοναχή	243-244
21. Όλες οι βέργες είναι εδώ	244-245
22. Το φίλημα του γέροντα	245-246
23. Έσυρα το μήλο	246-248
24. Το δυοσμαράκι	248-249
Β) ΕΚΛΟΓΗ ΓΥΝΑΙΚΟΣ - ΓΑΜΟΣ - ΧΩΡΙΣΜΟΣ	250-274
1. Όνειρον κόρης	250-254
2. Στη ρίζα απ' το βασιλικό	254-255
3. Μαύρα ματάκια φίλησα	255-257
4. Όλα τὰ πουλάκια ζυγά - ζυγά	257-261
5. Βάσκανα τῆς συζύγου ἀπὸ τὸν γέρον ἄνδρα	261-263
6. Πέρα στους πέρα κάμπους	263-265
7. Κόρη παραπονεῖται πὼς ἐπαντρεύτηκε φτωχὸν ἄνδρα	266-268
8. Ἄπειλή συζύγου νὰ παντρευτῆ ἄλλον ἄνδρα	268-271
9. Αὐτὰ τὰ μάτια, Δῆμο μ', τὰ ἄμορφα	271-273
10. Τῆς παπαδιάς τῆς Περαιτιανῆς	273-274
Γ) ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΑ (ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΕΙΣ ΜΕ ΠΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ)	274-278
1. Πέρδικα διωγμένη	274-275
2. Τὰ μάτια σου τὰ παρδαλά	275-276
3. Λεμονιά στὴν ἄμμο	277-278
Δ) ΔΙΑΦΟΡΑ	278-282
1. Ποιὸς εἶδε πράσινο δέντρο	278-280
2. Δέντρο εἶχα στὴν αὐλή μου	280-281
3. Περιβόλι μὲ μηλιὰ στὴ μέση	-282
II. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ	283-308
1. Εἰς τὸ λουτρό τῆς νύφης	283-285
2. Εἰς τὸ ξύρισμα τοῦ γαμπροῦ	285-286
3. Τῆς συνοδείας τοῦ γαμπροῦ πρὸς παραλαβὴν τῆς νύφης	286-287
4. Κατὰ τὸ στίλισμα τῆς νύφης	287-291
5. Κατὰ τὴν παραλαβὴν τῆς νύφης πρὸς στέψιν	291-293
6. Κατὰ τὴν ἐκκίνησιν τῆς νύφης διὰ τὴν στέψιν	294-296
7. Πρὸ τοῦ στεφανώματος	297

	σελ.
8. Πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ γαμπροῦ	298-300
9. Μετὰ τὴν στέψιν εἰς τὸ σπίτι	300-301
10. Εἰς τὸ γαμήλιον συμπόσιον	301-303
11. Ἐπαινετικά εἰς τοὺς νεονύμφους	303-304
12. Ὑποθήκαι πρὸς τὸ νέον ζεῦγος	304-305
13. Εἰς τὸ ξύπνημα τῶν νεονύμφων	305-308
III. ΣΑΤΥΡΙΚΑ	309-327
1. Συμβουλή περὶ τοῦ χοροῦ	309-310
2. Ἠγούμενος θαλάνει τὸ νερὸ	310-311
3. Γέρος καὶ κόρη	312-315
4. Ὁ μαραζιάρης	315-316
5. Ἄστεϊος ὄρκος	316-317
6. Ἡ ἀκαμάτρα	317-320
7. Ἡ μεθύστρα	320-321
8. Πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι	321-322
9. Τοῦ παπᾶ τὸ γαϊδούρι	322-323
10. Μέρμηγκας ἀμπελουργός	324-327
IV. ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΕΙΑΣ	328-348
1. Ἐποχαιρετισμὸς (ὥρα καλὴ σου, ἀφέντη μου)	328-331
2. Σύζυγος θρηνεῖ διὰ τὸν ξενητευμένον ἄνδρα τῆς	331-332
3. Ἡ ξενητεία. (Μοιρολόι διὰ ξενητευμένο)	332-337
4. Ἄρρωστος στὴν ξενητεία	337-339
5. Ἡ μάγισσα	339-344
6. Ὁ ἀμάραντος ὡς λησμονοβότανο	345-346
7. Κλῆμα μετὰ σταφύλια	347-348
V. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ	349-359
1. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Χάρου	349-352
2. Νοικοκυρὰ ἐτοιμάζεται διὰ τὸν Ἄδη	352-353
3. Μοιρολόγι νέας	353-354
4. Μοιρολόγι κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ νεκροῦ	354-355
5. Μοιρολόγι ὑπὸ τοῦ νεκροῦ	355-356
6. Ἐπαινοὶ εἰς τὸν νεκρὸν	357-358
7. Μοιρολόγι στὶς τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ταφὴν	358-359

	σελ.
VI. ΔΙΑΦΟΡΑ	360-382
Α) ΕΡΓΑΤΙΚΑ	360-367
1. Τοῦ θερισμοῦ	360-367
Β) ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ	367-371
1. Πότε θὰ ἔρθῃ ἡ ἀνοιξή	367-369
2. Στοίχημα βοσκοῦ καὶ βασιλιᾶ.	370-371
Γ) ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ	371-376
1. Κινήσανε τρεῖς λυγερές	371-372
2. Τῆς θάλασσας	373-374
3. Πνιγμός νέου (τοῦ Μπίρμπα)	374-376
Δ) ΓΝΩΜΙΚΑ	377-382
1. Τὰ περασμένα νιάτα	377-378
2. Ποιός ἔλατος κρατεῖ δροσιὰ	378-380
3. Τὸ ἀμπέλι	380-381
4. Φιλονικία ἀνθέων	381-382
VII. ΠΑΙΔΙΚΑ	383-399
Α) ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ	383-391
1. Κοιμήσου, γιέ μου, πρωτογιέ	383
2. Ὕπνε, πού παίρνεις τὰ μωρὰ	384
3. Νάνι τοῦ Ρήγα τὸ παιδί	385
4. Κοιμᾶται καὶ χαρίζω του	386 - 387
5. Ὕπνε, πού παίρνεις τὰ μικρὰ	387 - 388
6. Ἐλα, ὕπνο, ἔλα ἴγεια του	389 - 391
7. Ἐλα, ὕπνε, πάρε μού το	391
Β) ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ	392-399
1. Ταχτιρντό καὶ ταχτιριντό	392 - 393
2. Τίρι, τίρι, τιριτό, τὸ κορίτσι τὸ καλὸ	393 - 394
3. Τὰ κουρτσούδια τὰ καλὰ	395
4. Χορεύουν τὰ κορ'τσάκια μου	395 - 396
5. Τούμπου, τούμπου τοῦ μπαμπᾶ	396 - 397
6. Ποιός μού τού 'πε ἄσχημου	397 - 399

ΠΙΝΑΚΕΣ

α) Μουσικοί τρόποι και κλίμακες	403 - 404
β) Ρυθμοί	405 - 406
γ) Στιχουργικαί και ρυθμικαί μορφαι	407 - 408
δ) Κύρια όνόματα	409 - 411
ε) Τοπωνύμια	412 - 413
ς) Τόποι προελεύσεως τῶν ᾠσμάτων	414 - 416
ζ) Συγγραφεῖς	416
 SUMMARY	 417 - 430

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ
ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

σ. 10 Β, στ. 1, ἀντί Λ.Α.	γρ. Λ.Α. ἀρ. 3001, σ. 54
» 29, » 5, » Τρόπ. γέ (χρόα) ¹	» Τρόπ. γέ (χρόα Α') ¹
» 55, » 3, » δίσκ. 8, Α2	» δίσκ. 80, Α2
» 61, 4, » 4, » μετὰ χρόας Γ'	» μετὰ χρόας Δ'
» 72, 9, » 4, » μετὰ χρόας Γ'	» μετὰ χρόας Δ'
» 101, » 4, » μετὰ χρόας Δ'	» μετὰ χρόας Γ'
» 121, 5, » 2, » ταιν. 4, Β4, 114, Α16	» ταιν. 114, Α16
» 133, 10, » 4, » μετὰ χρόας Δ'	» μετὰ χρόας Γ'
» 138, ὑπ. 1, 12, » σ. 112 - 113	» σ. 81
» 157, » 1, » V.	» Ε')
» 179, » 3, » Τρόπ. γέ Τον. mi ² =ré ²	» Τρόπ. fa. Τον. mi ² =fa ²
» 183 Β, » 3, » Τρόπ. γέ Τον. sol ² =la ²	» Τρόπ. fa. Τον. sol ² =fa ²
» 186, » 1, » ταιν. 18, Α10	» ταιν. 81, Α10
» 220, » 3, » Τρόπ. γέ. Τον. do ²	» Τρόπ. γέ. Τον. do ² =re ²
» 221 Γ', » 3, » Τον. do δίσσ. ² = ré ²	» Τρόπ. γέ. Τον. do δίσσ. ² =ré ²
» 232, 12, » 3, » Τρόπ. γέ	» Τρόπ. γέ πεντατον.
» 270 Β', » 1, » Λ. Α. ἀρ. 227 Δ'	» Λ. Α. ἀρ. 2277 Δ'
» 280, 2, » 5, » —	» Τραγ. Καρυοφύλλης Δοῦ- » τσίδης (30).
» 310, 2, » 3, » —	» Τρόπ. γέ (ré = la).
» 323, πεντάγρ. 4, μέτρ. 1, ἀντί $\frac{2}{16}$	» $\frac{2}{8}$
» 324, στ. 4, ἀντί Τρόπ. γέ	» Τρόπ. γέ μετὰ χρόας Α'
» 324, πεντάγρ. 2, ἀντί $\frac{4}{4}$	» $\frac{4}{8}$
» 341 Β', » 1, » Ε.Μ.Σ. ἀρ. 355	» Ε.Μ.Σ. ἀρ. 335
» 366, πεντάγρ. 2, μέτρ. 3, ἀντί Τρίηχον δεκάτων ἑκτων γρ. Τρίηχον ὀγδόων.	

**ΜΟΥΣΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΔΙΣΚΩΝ ΠΥΚΝΗΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (CD's)**

**MUSICAL EXAMPLES
OF COMPACT DISCS**

CD 1

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

LIST OF SONGS

Διάρκεια / Duration

ΑΚΡΙΤΙΚΑ

ACRITIC SONGS

- 1) Μιά Παρασκευή...
Πελοπόννησος
(Δημοτικά Τραγούδια, σελ. 6-7)
Συνοδεύει βιολί
- 2) Μέρα μέρωσε...
Κάλυμνος (Δ.Τ., σ. 5-6)
- 3) Δασκάλι και Δασκάλινες...
Κύπρος (Δ.Τ., σ. 12-15)
Μουσική άπαγγελία
- 4) Ό Γιάννης ό Μονόγιαννης...
Πόντος (Δ.Τ., σ. 25-28)
Συνοδεύει λύρα Πόντου (Κεμεντζές)

(2. 42")

(2. 03")

(7. 00")

(2. 08")

- Mià Paraskevi... (*One Friday morning...*)
From the Peloponnese
(Demotic Songs, pages 6-7)
Solo voice – violin accompaniment
- Méra mérosse... (*Morning has broken...*)
From Kalymnos island (D.S. p. 5-6)
- Dhaskàli ke dhaskàlines... (*All men and women teachers...*)
From Cyprus (D.S. p. 12-15)
Music recitation
- O Jànnes o Monójjannes... (*John, the one and only...*)
From Pontos (D.S. p. 25-28)
Solo voice – Pontic lyra (Kementzés) accompaniment

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

HISTORICAL SONGS

- 5) Μιά προυσταγή μιγάλη...
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 37-38)
Μονοφωνικό - Όμάδα κορτσιών
- 6) Όλες οι Καπετάνισσες...
Όπειρος (Δ.Τ., σ. 41-43)
Συνοδεύουν κλαρίνο, βιολί, λαούτο
- 7) Ένα πουλάκι ξέβγαينه...
Πελοπόννησος (Δ.Τ., σ. 46-47)
- 8) Έβγα, μανούλα μ', να με δεις...
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 51-52)

(4. 25")

(6. 14")

(1. 22")

(1. 21")

- Mià prustaghi mighàli... (*A great command...*)
From Macedonia (D.S. p. 37-38)
Solo voice – girl's choir
- Όles i Kapetànisses... (*All women-captains...*)
From Epirus (D.S. p. 41-43)
Solo voice – clarinet, violin and lute accompaniment.
- Έna pulàki xévjene... (*A little bird once came about...*)
From the Peloponnese (D.S. p. 46-47)
- Έvgha manúla m', na me dhis...
(*Come look at me, dear mommy...*)
From Macedonia (D.S. p. 51-52)

ΚΛΕΦΤΙΚΑ

SONGS OF THE KLEPHTS

- 9) Κι' έσεις, πουλιά Τρικαλινά...
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 55-56)
- 10) Βλέπεις έκεινο τó βουνό...
Αιτωλοακαρνανία (Δ.Τ., σ. 61-63)
- 11) Σηκώνομαι πολύ πρωί...
Όπειρος (Δ.Τ., σ. 87-88)
Συνοδεύουν κλαρίνο, βιολί,
λαούτο, ντέφι
- 12) Χρυσός αίτός έκάθουνταν...
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 93-94)

(2. 23")

(3. 27")

(3. 19")

(3. 02")

- K essis, पुलià Trikalinà... (*You too, birds of Trikala...*)
From Macedonia (D.S. p. 55-56)
- Vlèpis ekino to vunó... (*Can you see that mountain?*)
From Aetoloakarnania (D.S. p. 61-63)
- Sikónome poli proi... (*In the early morning I rise...*)
From Epirus (D.S. p. 87-88)
Solo voice – clarinet, violin, lute, tambourine (defi)
accompaniment
- Hrissós aítós ekàthundan... (*A golden eagle was standing...*)
From Macedonia (D.S. p. 93-94)

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

BALLADS

- 13) Μάνα με τούς έννιά-ν-ύγιούς...
Όπειρος (Δ.Τ., σ. 103-105)

(1. 27")

- Màna me tus enià-n-ijús... (*Oh, mother with your nine sons...*)
From Epirus (D.S. p. 103-105)

14) Σ σή γέφυρα, ἴ σή γέφυρα –
Πόντος (Δ.Τ., σ. 111-113)
Μονοφωνικό-μικτή ομάδα
Συνοδεύει λύρα Πόντου (Κεμεντζές)	(1. 59")	S' si jéfira, S' si jéfira... (<i>At the bridge, at the bridge...</i>)
From Pontos (D.S. p. 111-113)
Solo voice – mixed choir – pontic lyra (Kementzés)
accompaniment	
15) Εξέφεξε ἡ γι-ἀνατολή–
Ἥπειρος (Δ.Τ., σ. 124-125)	(2. 07")	Exéfexe i j-anatoli... (<i>The light of dawn has shone...</i>)
From Epirus (D.S. p. 124-125)	
16) Ἴαινε, Μάρω μί, νά πάμε–
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 129-130)	(3. 32")	ἼAide, Máro m' na páme... (<i>Come along, my Maro, let's go...</i>)
From Macedonia (D.S. p. 129-130)	
17) Ὁ κύρ-Βοριάς παρήγγελε–
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 153-154)
Συνοδεύει σαντούρι	(0. 57")	O Kir-Voriás parighele... (<i>Mr. North-Wind has ordered...</i>)
From Macedonia (D.S. p. 153-154)
Solo voice – santouri [zither] accompaniment	
ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ		RELIGIOUS SONGS	
18) Χριστός γεννέθεν,
χαρά ἴς σόν κόσμον
Πόντος (Δ.Τ., σ. 159-160)	(0. 31")	Hristós jenéthen, harà s' son cósmon...
(<i>Joy to the world, the Lord has come...</i>)
From Pontos (D.S. p. 159-160)	
19) Σήμερά ἴ τα Φῶτα κι ἡ φωτισμός–

Εύρυτανία (Δ.Τ., σ. 172-173) | (1. 45") | Simira n' ta Fóta ki fotismós...
(<i>Today is the Epiphany, the Day of Light...</i>)
From Eurytania (D.S. p. 172-173) | |
| 20) Χελιδόνα ἐρχεται–
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 179-180)
Τραγουδοῦν μαθητές δημοτικοῦ
σχολείου | (0. 50") | Helidhóna érhete... (<i>Lady swallow is coming...</i>)
From Macedonia (D.S. p. 179-180)
Sung by elementary school students | |
| 21) Καλησπέρα σας, καλή χαρά σας–

Κύθηρα (Δ.Τ., σ. 180-183) | (3. 58") | Kalispéra sas, kali harà sas...
(<i>A good and joyful evening to you...</i>)
From Cythera island (D.S. p. 180-183) | |
| 22) Καλῶς σὰς η-ν-ηῦρ' οὐ Λάζαρις–
Εύρυτανία (Δ.Τ., σ. 184-185) | (1. 17") | Kalós sas i-n-iv' u Lázaris... (<i>Lazarus has found you all well...</i>)
From Eurytania (D.S. p. 184-185) | |
| 23) Σήμερα Χριστός Ἄνέστη–
Εύρυτανία (Δ.Τ., σ. 197-198)
Τραγουδεῖ ομάδα κοριτσιῶν | (1. 53") | Simira Hristós Anésti... (<i>Today Christ is risen...</i>)
From Eurytania (D.S. p. 197-198)
Young girl's vocal ensemble | |
| 24) Νά σὰς ποῦμε τὰ ρουσάλια–
Ἄττικη (Δ.Τ., σ. 201-202)
Συνοδεύουν βιολί, λαοῦτο | (0. 48") | Na sas púme ta russàlia... (<i>Let us sing Easter Carols...</i>)
From Attika (D.S. p. 201-202)
Solo voice – violin, lute accompaniment | |
| 25) Δῶσε μου τ' ἀργυρά κλειδιά–
Κίμωλος (Δ.Τ., σ. 202-203) | (1. 52") | Dhósse mu t arjirà klidhià... (<i>Give me the silver keys...</i>)
From Kimolos island (D.S. p. 202-203) | |
| ΕΡΩΤΙΚΑ | | LOVE SONGS | |
| 26) Ὅλα τὰ δέντρα τῆς αὐγῆς–
Ἥπειρος (Δ.Τ., σ. 211-212) | (2. 28") | Ola ta dhéndra tis avjis... (<i>All trees at dawn...</i>)
From Epirus (D.S. p. 211-212) | |
| 27) Κατακαμπῆς ἀγνάντεψα–
Αἰτωλοακαρνανία (Δ.Τ., σ. 227-229)
Συνοδεύουν κλαρίνο, βιολί, σαντούρι | (3. 40") | Katakambis agnándepsa... (<i>I stared away amidst the fields...</i>)
From Aetoloakarnania (D.S. p. 227-229)
Solo voice-clarinet, violin, santouri [zither] accompaniment. | |
| 28) Βλαχοῦλα -ν-ἱρουβόλαγε–
Εύρυτανία (Δ.Τ., σ. 237-238)
Συνοδεύουν κλαρίνο, κιθάρα | (5.15") | Vlahúla-n-iruvólaje... (<i>A Vlach girl was rolling down-hill...</i>)
From Eurytania (D.S. p. 237-238)
Solo voice-clarinet, guitar accompaniment | |
| 29) Τζ' ἔσσυρα τὸ μήλον–
Κύπρος (Δ.Τ., σ. 246-248)
Συνοδεύουν βιολί, λαοῦτο | (2. 39") | Tz' éssira to mílon... (<i>So I cut the apple off...</i>)
From Cyprus (D.S. p. 246-248)
Solo voice – violin, lute accompaniment | |

- 30) Μέσ' στην Ἁγιά Παρασκευή... (1. 07') Més stin Ajo Paraskeví...
 Βόρ. Ἠπειρος (Δ.Τ., σ. 250-252) (*Inside St. Paraskeve's [Friday's] church...*)
 Πολυφωνικό From Northern Epirus (D.S. p. 250-252)
 Polyphonic ensemble
- 31) Σήμερα εἶνι τ' Ἁι-Λιά... (1.10') Simira ini t' Ai-Lià... (*Today is Ai Lia's [St. Elijah's] day...*)
 Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 266-268) From Macedonia (D.S. p. 266-268)
 Συνοδεύουν κλαρίνο, λαούτο Solo voice – clarinet, lute accompaniment

CD 2

ΓΑΜΗΛΙΑ

- 1) Κατέβα, κυρά Παναγιά... (3. 49')
 Κως (Δ.Τ., σ. 287-288) From Kos island (D.S. P. 287-288)
- 2) Ἄφηνω γειά, μανούλα μου... (4. 10')
 Ἠπειρος (Δ.Τ., σ. 295-296) (*Mommy, I bid you farewell...*)
 Συνοδεύουν κλαρίνο, λαούτο From Epirus (D.S. p. 295-296)
 Solo voice – clarinet, lute accompaniment
- 3) Κάμετε τόπον ἄρκοντες... (5. 31')
 Κύπρος (Δ.Τ., σ. 300-301) (*Make way, my Lords...*)
 Συνοδεύουν βιολί, λαούτο From Cyprus (D.S. p. 300-301)
 Solo voice – violin, lute accompaniment
- 4) Ἐλα, ἡ ὥρα ἡ καλή... (10. 26')
 Ρόδος (Δ.Τ., σ. 305-308) (*Blessed be the time of day...*)
 Συνοδεύουν βιολί, λαούτο From Rhodos island (D.S. p. 305-308)
 Solo voice – violin, lute accompaniment

ΣΑΤΙΡΙΚΑ

- 5) Πέντε παλικάρια... (3. 43')
 Ἠπειρος (Δ.Τ., σ. 312-315) (*Five young men...*)
 Συνοδεύουν κλαρίνο, βιολί, λαούτο From Epirus (D.S. p. 312-315)
 Solo voice – clarinet, violin, lute
- 6) Κάτω στὸ Μαρουλόκαμπο... (0. 32')
 Χίος (Δ.Τ., σ. 316-317) (*Down to Marulokambos...*)
 From Chios island (D.S. p. 316-317)
- 7) Μιά ράχη κι' ἄλλη ράχη... (0. 35')
 Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 322-323) (*From one mountain side to another...*)
 From Macedonia (D.S. p. 322-323)

ΞΕΝΙΤΙΑΣ

- 8) Βρέχει ν-ἡ Θεός κι βρέχουμι... (1. 28')
 Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 337-339) (*I'm getting soaked by God's rain...*)
 Τραγουδεῖ μικτὴ ομάδα. Συνοδεύουν From Macedonia (D.S. p. 337-339)
 κλαρίνο, σαντούρι Mixed vocal ensemble – clarinet, santouri accompaniment
- 9) Κίνησαν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανά... (1. 26')
 Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 341-343) (*The Zagorian ships sailed away...*)
 From Macedonia (D.S. p. 341-343)
- 10) Γιά βγάτι, πέντι λυγερές... (4. 12')
 Εὐρυτανία (Δ.Τ., σ. 345-346) (*Five slender girls may come forth...*)
 Τραγουδεῖ μικτὴ ομάδα From Eurytania (D.S. p. 345-346)
 Mixed vocal ensemble.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

- 11) Μιά κόρη τὸ εἶδε τ' ὄνειρο... (1. 28')
 Πελοπόννησος (Δ.Τ., σ. 353-354) (*A young maiden had the dream...*)
 From the Peloponnese (D.S. p. 353-354)

WEDDING SONGS

- Katéva, kirà Panajà... (*Come down, our Lady Mary...*)
 From Kos island (D.S. P. 287-288)
- Afino jà manúla mu... (*Mommy, I bid you farewell...*)
 From Epirus (D.S. p. 295-296)
 Solo voice – clarinet, lute accompaniment
- Kàmete tópon àrkondes... (*Make way, my Lords...*)
 From Cyprus (D.S. p. 300-301)
 Solo voice – violin, lute accompaniment
- Ἐλα i óra i kali... (*Blessed be the time of day...*)
 From Rhodos island (D.S. p. 305-308)
 Solo voice – violin, lute accompaniment

SATIRIC SONGS

- Pénde palikària... (*Five young men...*)
 From Epirus (D.S. p. 312-315)
 Solo voice – clarinet, violin, lute
- Kàto ston Marulókambo... (*Down to Marulokambos...*)
 From Chios island (D.S. p. 316-317)
- Mià ràhi ki' àli ràhi... (*From one mountain side to another...*)
 From Macedonia (D.S. p. 322-323)

IMMIGRANT SONGS

- Vréhi n-i Thiós ki vréhumí...
 (*I'm getting soaked by God's rain...*)
 From Macedonia (D.S. p. 337-339)
 Mixed vocal ensemble – clarinet, santouri accompaniment
- Kinissan ta karàvia ta Zaghorianà...
 (*The Zagorian ships sailed away...*)
 From Macedonia (D.S. p. 341-343)
- Jà vghàti, péndi lijerés...
 (*Five slender girls may come forth...*)
 From Eurytania (D.S. p. 345-346)
 Mixed vocal ensemble.

LAMENT SONGS

- Mià kóri to idhe t' óniro...
 (*A young maiden had the dream...*)
 From the Peloponnese (D.S. p. 353-354)

- 12) Καλή μέρα σου, Νάσιου μου... (1. 18")
Μακεδονία (Δ.Τ., σ. 354-355) Kali méra su, Nássiu mu... (*Good day to you, my Nassiou...*)
From Macedonia (D.S. p. 354-355)
- 13) Άλλου κι άν δέν ιζήλιψα... (1. 28")
Αίτωλοακαρνανία (Δ.Τ., σ. 355-356) Άlu ki-án dhen ezilepsa... (*There's nothing else I envied...*)
From Aetoloakarnania (D.S. p. 355-356)
- 14) Έφηκε γειά στα γγόνια του... (5. 15")
Σύμη (Δ.Τ., σ. 357-358) Efíke já sta gónia tu... (*He bid his grandchildren farewell...*)
From Syme island (D.S. p. 357-358)
- ΕΡΓΑΤΙΚΑ**
- 15) Έρθεν ό Μάης, μάτια μου... (4. 50")
Κύθνος (Δ. Τ., σ. 360-365) Έrthen o Máis, màtia mu... (*May is here, my precious eyes...*)
Συνοδεύει βιολί From Kythnos island (D.S. p. 360-365)
Solo voice – violin accompaniment
- 16) Παραστημό, παραγλιμό... (1. 24")
Κέα (Δ. Τ., σ. 365-366) Parastimó, paraghlimó...
(*In mid- and outfield they had me work...*)
From Kea island (D.S. p. 365-366)
- ΓΝΩΜΙΚΑ**
- 17) Νά ήταν τά νιάτα δυό φορές... (2. 48")
Πελοπόννησος (Δ. Τ., σ. 377-378) Nà-tan ta niàta dhió forés...
(*If only youth came twice in life...*)
From the Peloponnese (D.S. p. 377-378)
- ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ**
- 18) Κοιμήσου, γιέ μου, πρωτογιέ... (1. 20")
Κως (Δ.Τ., σ. 383) Kimisu, jé-mu, protojé... (*Go to sleep my son, my first-born...*)
From Kos island (D.S. p. 383)
- 19) Νάνι, του Ρήγα το παιδί... (3. 49")
Νάξος (Δ.Τ., σ. 385-386) Náni tu Ríga to pedhi... (*"Nighty-night", to the King's child...*)
From Naxos island (D.S. p. 385-386)
- 20) Έλα, ύπνο, έλα γειά του... (2. 40")
Θάσος (Δ.Τ., σ. 389-391) Ela ipno, éla ja tu... (*Come along, sleep, come health...*)
From Thassos island (D.S. p. 389-391)
- 21) ν-Έλα ύπνε, πάρε μου το... (0. 28")
Χίος (Δ.Τ., σ. 391) n-Ela ipne, páre mu to... (*Come along, sleep, take it away...*)
From Chios island (D.S. p. 391)
- ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ**
- 22) Ταχτιρντί και ταχτιρντό... (1. 42")
Εύβοια (Δ.Τ., σ. 392-393) Tahtirtí ke tahtirdó...
(*Tachtirdi and tachtirdo...*) [idioms of praise]
From Euboia (D.S. p. 392-393)
- 23) Τίρι, τίρι, τίρι τό... (0. 34")
Πελοπόννησος (Δ.Τ., σ. 393-394) Tiri, tiri, tiri to... [vocables -meaningless expressions-]
From the Peloponnese (D.S. p. 393-394)
- 24) Χορεύουν τά κοριτσάκια μου... (0. 18")
Θάσος (Δ.Τ., σ. 395-396) Horéyun ta koritsákia mu... (*My little girls are dancing...*)
From Thassos island (D.S. p. 395-396)
- 25) Ποίός μου τού 'πε άσχημου... (1.17")
Λέσβος (Δ.Τ., σ. 397-399) Piós mu tú-pe áskimu... (*Whoever called [my baby] ugly...*)
From Lesbos island (D.S. p. 397-399)
- WORK SONGS**
- PROVERBIAL SONGS**
- LULLABIES**
- INFANT PRAISE SONGS**

ΓΙΩΡΓΟΣ
Παπανικολάου
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ A.B.E.E.

ΑΣΚΛΗΠΟΥ 80, 114 71 ΑΘΗΝΑ
Tel: 36.24.728, 36.01.605, 36.09.342, Fax: 36.01.679

